

BIBLIOT. ISTITUTO
BOTANICO - PADOVA

A.P.L.
127

R

R. ISTITUTO BOTANICO DI PADOVA	
Sala	BIBL. R. ORTO BOTANICO-PADOVA
Palco	3
N. Inv.	A.P.E. 127 N. 1446

- 1724 -
Di Paolo Soranzo.

~~XXXX~~

- 1724 -

De P. J. J. J. J. J.

X

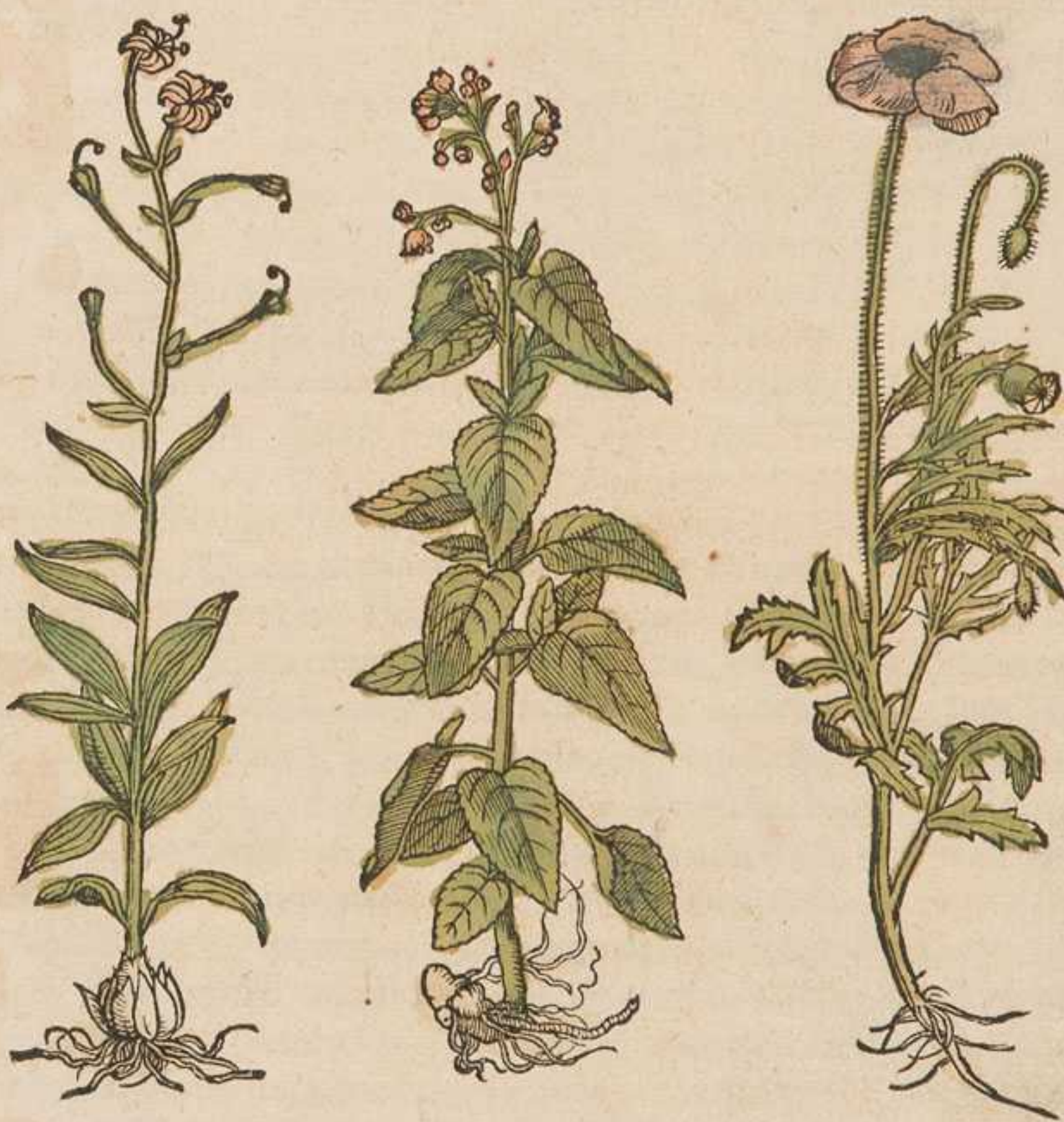
BOTANICON,

CONTINENS HERBARVM, ALIORVMQVE

Simplicium, quorum usus in Medicinis est, descriptiones, & Iconas ad uiuum effigiatas: ex præcipuis tam Græcis quàm Latinis Authoribus iam recens concinnatum.

Additæ etiam, quæ Neotericorum obseruationes & experientiæ uel comprobarunt denuo, uel nuper inuenerunt.

AUT. THEODERICO DOR.
stenio Medico.

Cum Gratia & Priuilegio Cæsareo.

FRANCOFORTI, Christianus Egenolphus
excudebat.

1540

BOTANICON

CONTINENS HERBARII ALLOLIVORUM
Simplicia, quorum usus in Medicinis, deinde in
nonnullis sibi: experimentis sunt communi. quibus
Simplicia, quae in
Simplicia, quae in
Simplicia, quae in

AVT. THEODERICO DOR.
Hic in Hic

Cum Gratia & Privilegio Caesareo.

FRANCISCI CHRISTIANI EGGERII
excudit.

CLARISSIMO SIMVL AC DOCTIS-
SIMO VIRO D. DOCTORI BURCHARDO
Mithobio, Illustris. Ducis Erici Brunsvicensis
Medico excellentissimo, Domino ac Pa-
trono suo, perpetua fide colendo
Theodericus Dorstenius
S. D.

VPERIORE anno clarissime D. Doctor, Chri-
stianus Egenolphus Typographus Francfordia-
nus, precibus à me contendit, ut uolumen illud
Herbarium, quod in Germanica lingua iam olim
stanneis excusum formulis in uulgus emiserat,
Latinitate donarem, ac idem ex optimorum me-
dicorum uiridarijs locupletarem. Quod laboris,
licet ego meo (quod aiunt) me pede metiens, deprecari non desie-
rim, tamen sic institit ac urfit ille, ut sedulus euicerit, persuasus impo-
sito oneri me parem ac idoneum fore, qui iam & temporis & studij
non parum in arte medica insumpserim. Obtrusam igitur uerius
quàm oblatam scribendi prouintiam accepi, partim ut amantissi-
mum mei uirum, pleniore si fieri posset, obsequio demererer, par-
tim ut in Herbaria medicina ac simplici, per scribendi exercitatio-
nem, ac, quem optimum magistrum Cicero predicat, usum, conse-
querer uberiolem eius cognitionem: Partim etiam, ut tali beneficio,
uel potius iuuandi studio meo, omnes medicinæ candidatos mihi
deuincirem, in spem uenienti, non paruam ex opere suscepto pro-
manaturam utilitatem. Principiò autem opus ipsum Germanicum
succisuius horis pro mea uirili à me uersum, ex probatissimis tam
Græcis quàm Latinis medicinæ autoribus in uniuersum locuple-
tius reddidi. Deinde singulis herbis atq; simplicibus annotationes
quasdam, in quibus ueræ & genuinæ ipsarum herbarum & simpli-
cium nomenclaturæ, & descriptiones, ex antiquis & recentioribus
medicis erutæ continentur, adieci. Postmodum etiam Barbaras uo-
ces Arabibus & myropolis communiores, & magis receptas non
omisi. Postremò si qua est inter medicos controuersia uel discepta-
tio de herba uel simplici aliquo, eam quoque non missam feci, lites
qua potui dexteritate conatus dirimere. Atqui non defuturi sunt
procul dubio male feriatu quidam medici, qui hosce labores ceu ua-
nos ac infrugiferos, carbone priusquam legerint notabunt, ac naso,
quod aiunt, suspendent, insimulabuntq; me temeritatis, qui litera-
turæ mediocris homo, de herbis, hoc est de rebus dubijs & perple-
xis ac arduis, propter quas inter summos medicos, etiam num uehe-
mens contentio atque controuersia gliscat, aliquid in lucem ædere

P R A E F A T I O.

fuerim ausus. Sed tales uelim rogatos, ut prius quæ sunt à me diligenter scripta perlegant, quàm incognita, dente Theonino rodant. Quo facto, clementiores agnoscent ac fatebuntur, me summorum ac optimorum medicorum autoritatibus inniti, ipsorumq; de herbis ac simplicibus iudicia & placita congeffisse, & breuiter nihil adduxisse, quod ex eorum libris non sit depromptum. Cæterum si quis illos classicos autores, quos imitor, nonnullis in herbis scopum minus attigisse conuicerit, is mihi ueniam dabit, cum ipsi opus habeant Patronis, quos parauit defensores: tametsi multo malim cum illis ipsis errare, quàm cum rixosis medicis qui Herbariæ medicinæ rudes ac prorsum ignari sunt, ualde sapere. Optimè profectò mihi de medicinæ tyronibus mereri uidentur, qui rei Herbariæ hactenus tam scèdè neglectæ, olim uerò in magno precio habitæ, auxiliares manus admouent, eamq; ab interitu omnis calumniæ securi, uindicare non grauantur. Atq; utinam in hoc pulcherrimum negocium, omnes medicinæ proceres conspirarent, eoq; uelis (ut aiunt) equisq; contenderent, quo Herbaria medicina iam iam renascens, & caput iterum exerens, tandem pristino uigori ac honori restitua tur. Quod ipsum efficere totis uiribus olim conati fuerant excellentes uiri, Leonicens, Manardus, & Ottho Brunsfelsius. Quibus si fata uitam non inuidissent, rem Herbariam me Hercle multum adiuuissent, & maiore cum fructu promouissent. Sed iam commune mortalitatis iter nigressi, lampada tradiderunt illis qui adhuc superstites in Herbarum mundanarum uiretis exercentur: in quorum numero sunt D. Ruellius. Antonius Musa, Leonardus Fuchsius, atq; alij cum linguarum peritia, tum Herbarum cognitione nobilitati medici, qui utinam à pulcherrimis cceptis desistere non uelint, sed strenue progredi, æternam sibi benè faciendo gloriam paraturi. Non enim fluxum uirtutis premium apud medicinæ studiosos promerebuntur, qui bonam in herbarum disciplinis illustrandis, nauauerunt operam. Vnde dolendum imò detestandum arbitror, hanc medicinæ partem tam multos annos adeo neglectam & contemptam iacuisse, ut eius apud Medicos nulla tanq; Megarensium habita fuerit ratio, cum tamen literarum monumentis proditum sit, summos olim reges adeo herbarum fuisse studiosos, ut neglecto regiæ maiestatis honore non puduerit neq; tæduerit eos, per uastas regionum solitudines, ac saltus inuios reptare, cliuosa montium iuga peragrarè, abdita terræ uiscera scrutari, latebrosos deniq; specus penetrare, solo studio quærendi commodas, ac utiles humanis usibus herbas, & ad posteritatem transmittendi earum inuentarum cognitatas uires, ut eo uelut omnium maximo beneficio, sibi genus humanum obstringerent. Hoc itaq; uelut sempiterno gloriæ auctoramento,

PRÆFATIO.

ramento, illi reges celebratissimi uiuunt, etiam hodie grata hominum memoria. Quorum nomina peritura cum ipsis simul mortem obiissent, nisi plantis indita iam æterno durarent æuo: permanebunt autem immortalia tantisper dum tellus fida & optima rerum parens gignet Gentianam, Eupatorium, Clymenum, Polemoniam, & cætera id genus nomen à regibus habentia. Quid? nonne Iuba qui utriq; Mauritanix primus imperauit, studiorum claritate memorabilior etiam quàm regno, qui potissimum eo celeberrimam famam assecutus est æternamq; laudem, quòd herbam Euphorbiam nomine ab inuentore medico suo appellatam, miris laudibus celebrarit, priuatim ei dicato uolumine. Mithridatem quoq; Ponti regem, non perinde regnū alioqui locupletissimum, non tam unius atq; uiginti linguarum miraculum, quàm unica rei Herbariæ peritia nobilitauit, uereq; magnum uirum ad sydera tulit, qui inde commentationes & exemplaria, effectusq; in arcanis reliquit, ut autor est Plinius. Cum igitur non modo doctissimi rerum naturalium indagatores, sed etiam summi & potentissimi reges herbarum cognitione delectati sint, ac in eo studiorum genere laboribus indefessis uersati, quis non uiderit ualde ridiculum esse à medicis nonnullis falsam sibi scientiæ persuasionē induentibus, rem Herbariam contemni ac uelut indignam scitu Sephasiaris ac Pharmacopolis totam relinqui. Quo supercilio turgentes, audent ipsi se præferre summis illis medicis, Hippocrate & Galeno: qui in syluis & montibus oberrarunt ad inuestigandum & quærendum herbas, qui profecto tantum laboris non cepissent, nisi exploratum habuissent, hoc ipsum plurimum conducere, & in arte medica summe necessarium fore. Quibus importunis utilissimæ rei contemptoribus illud plæruncq; solet contingere, ut cum peregre abierint, & ad egrotos per uenerint, nihil ualeant, omni ope destituti, nisi ad manus habuerint myropolia, cum tamen quibuslibet in syluis & hortis circumquaq; magna sit herbarum copia, quibus optimè & utiliter possent medicari, si modo herbas haberent cognitatas, ac non è myropolarum præscriptis penderent. Sed exoticis illis & Arabum pharmacis, quibus officinæ seculi nostri sunt oppletæ, intantum addicti sunt, ut præ his omnes herbas negligant ac contemnant. Cum tamen nemo hoc improbare ausit, nostrates herbas exoticis illis non esse uiribus inferiores, atque eas corporibus nostris magis salutarem præstare medicinam. Sed ne longius euchar, ista missa faciens, medicinæ studiosos monebo atq; hortabor, ut medicinam Herbariam reiectis eius contemptoribus, a uide amplectantur, omnesq; libros de herbis conscriptos diligenter euoluant, summorumque illorum Regum & medicorum exemplis adducti, syluas, montes, pra-

P R A E F A T I O :

ra & hortos nonnunquam uerno & æstiuo tempore peragrent per-
 lustrentq; quo ueram herbarum aliorumq; simplicium cognitio-
 nem sibi paulatim parent, cum impossibile sit, ut is in probatum me-
 dicum euadat, qui harum rerum nullam habuerit cognitionem, at-
 que experientiam. Cæterum iam uela contracturus, clariss. Doctor
 ad te reuertar. Nouisti doctis uiris priscam solennitatem ac consue-
 tudinem esse, ut suas lucubrationes magnatibus uiris ac Meccena-
 tibus inscribere consueuerint, partim quòd gratiam ac beneuolen-
 tiam eorum sibi conciliare ac pro beneficijs in se collatis gratiam re-
 ferre queant, partim quòd præsidium aduersus iniuriam æmulo-
 rum & Zoilorum quærant ac parent. Eodem ergo studio atque
 exemplo uir ornatissime, in præsentia impulsus ego, meam hanc
 qualemcunque industriam laboremq; Tuæ dignitati nominatim
 nuncupare constitui. Es enim tu inter omnes bonos amicos mihi ui-
 sus dignus, cui hoc opus tanquam Deo tutelari dedicaretur, idque
 duabus de causis. Principio ob summam & arctissimam familiarita-
 tem, quæ multis ab hinc annis, non solum Erffordiae, uerum etiam
 Marburgi, inter nos intercessit, atq; ob tua summa in me merita,
 quibus me totum tibi deuinxisti. Deinde quòd tu non solum in arte
 medica, uerum etiam in Mathematis atq; in omni genere disciplina-
 rum sis præstantissimus: unde & iam tuum nomen apud omnes do-
 ctos celebratum est: per quod non leue pondus, neq; paruam æsti-
 mationem huic operi accessuram esse penitus mihi persuadeo,
 postquam tui nominis auspicio euulgatum est. Proinde uo-
 lumen hoc Herbarium tanquam *μνημόσυνον*, & amoris no-
 stri erga te pignus, hilari fronte excipias precor
 Burcharde doctissime, & contra morsus ui-
 tiligatorum defende. Bene Vale, Apud
 Marpurgum, Kalendis Mar-
 tij, Anno à Chri-
 sto nato.

1 5 4 0.

ελεγχος

ΕΛΕΓΧΟΣ.

ΕΛΕΓΧΟΣ.

Α βρότονου	17 d	Απράφαξις	35 d
Αγάρικου	26 c	Αψίνδιου	2 b
Αγνός κλύγος	27 c		
Αγρίομηλα	178 d	Β.	
Αγρώσις	141 d	Βάλανος	103 d
Αδίαντου	61 c	Βαλαύσιου	43 b
Αείζωμ	40 d	Βάλσαμου	41 d
Αείζωμ μικρόν	294 b	Βάρυδου	255 c
Αίγειρος	79 d	Βαρύπικρον	2 b
Ακακία	20 c	Βασιλικού	208 b
Ακαλήφι κνίδιη	302 a	Βάτος	193 a
Ακάνθα λευκή	47 d	Βλῆχρον	239 b
Ακανθος	44 d	Βουβάνιου	157 c
Ακορος	16 d	Βούγλωσσο	50 d
Ακτῆ	259 b	Βούκερος	119 d
Αλεξάνδρεια	296 d	Βούτυρου	55 d
Αλισμα	125 b	Βούφδαλμος	127 c
Αλικάκαβος	19 d	Βραδύς	255 c
Αλοή	25 b	Βρύου	30 b
Αλθαία	5 d	Βρυονία	52 d
Αμάρακος	11 b, 177 a	Βρώμος	21 d
Αμάρανθος	126 b		
Αμβροσία	19 a	Γ.	
Αμπελος	198 d	Γαλιόφις	302 d
Αμπελος λευκή	25 d	Γαρύφυλλον	137 b
Αμπελος μέλαινα	35 b	Γεντιάνη	139 a
Αμυγδαλή	24 b	Γεράνιου	147 b
Ανάβασις	149 d	Γλήχου	239 b
Αναγαλμία	31 c	Γλυκύριζα	135 d
Ανακίριος	1 a	Γλυκυσίδης	212 d
Ανδράχνη	233 b	Γογγύλη ἡμερος	243 b
Ανδρόσαιμόν	215 d		
Ανηδου	7 d	Δ.	
Ανθεμίς	56 c	Δαμασώνιου	125 b
Ανδρωπόμορφο	181 d	Δασυπόδιου	297 c
Ανισου	8 c	Δαῦκος ἄγριος	204 c
Απιος	224 b	Δαφνίδες	164 d
Αργεμόνη	11 c	Δαφνὴ	164 d
Αρισολογία	9 c	Δαφνίτις	296 d
Αρισολογία μακρᾶ	4 d	Δίκτυαμος	106 a
Αρκευθίς	159 c	Διονύσιου	242 d
Αρμοράκια	244 a	Διος Βάλανος	70 a
Αρνόγλωσσο	227 d	Διός κύαμος	153 b
Αρνόγλωσσο μικρόν	219 a	Δίψακος	67 a
Αρου	12 c	Δρακοντία μεγάλη	87 d
Αρτεμισία	1 d	Δρύς	242 d
Ασαρου	13 d		
Ασάρακος	273 d	Ε.	
Ασπλῆνιου	264 d	Εκατογέφαλου	158 b
Ασάφις	211 b	Ελατίνη	144 b
Ασέριου	157 c	Ελαφοβόσκος	256 c
Ασύρατικός	157 c	Ελελίσφακος	256 c
Ασφάλτις	49 d	Ελένιου	113 a
Ασφόδελος	15 d	Ελέβορος λευκός	108 d
		Ελέβορος μέλας	110 a
		Ελξίνη	210 b
		Εμπέτρον	262 b

Επίθυμου	214 d
Επίτωλευρος	227 d
Επίταφυλλον	287 b
Ερωίλλος	268 b
Ερυθρόδανου	253 b
Εύζωμου	215 d
Εύωπώριου	217 c
Ευρευβάδανου	253 b
Ευφρόσσωος	49 c
Εφύμερον	149 d
	Ζ.
Ζεαί	257 b
Ζιγγίβερε	305 d
	Η.
Ηδύοσμος	187 b
Ηδύοσμος ἄγριος	189 a
Ηρύγγιου	158 b
	Θ.
Θάψια	284 d
Θερμος	157 d
Θριδάξ ἄγρια	160 c
Θριδάξ ἡμερος	ibi.
Θύμβρα	260 c
Θυμελαιά	87 d
	Ι.
Ιβισκος	5 d
Ιεραβοτάνη	292 d
Ιόν μέλας	297 c
Ιωπώριου	217 c
Ιππουρίς	249 d
Ιρίς	169 b
Ιῆα	258 a
	Κ.
Κάλαμος ἄρωματικός	57 d
Καλαμίνθη	187 c
Κανναβίς ἡμερος	59 c
Κατωνίου	132 b
Κατωνίτης	ibi.
Καπνός	ibi.
Κάππαρις	60 c
Καρόδαμου	197 a
Καρόδαμου	64 a
Κάρος	101 d
Καρυον βασιλικόν	202 c
Καρυον ἰνδικόν	204 b
Καρυον μυριστικόν	203 d
Κεγχρος	191 c
Κεδρόμηλον	85 a
Κελτική νάροδος	164 a
Κενταύριου	72 d
Κεράσιου	74 b
Κερασος	ibi.

ΕΛΕΓΧΟΣ.

Σίκκος	98 b	Τερμίνθινη ρητίνη	293 d	Φιλλυρέα	285 c
Σινηπι	270 b	Τερμίνθος	ibidem.	Φλόμος	292 c
Σύμβριον	44 d	Τεύτλον	45 d. 204 d	Φοινικά	103 d
Σκόλιμος	101 b	Τηλίσ	129 d	Φοινικός	103 d
Σκόροδιον	265 a	Τιβύμαλλον	286 a	Φοῦ	291 d
Σκόροδιον	10 b	Τραγώπωγον	80 a		
Σκύλα	277 d	Τρίφυλλον	177 d		
Σμύρα	196 b	Τρίφυλλον	130 c. 288 d	Χαμαϊάκη	108 d
Σόγχος	208 d	Τριχόμανες	61 c	Χαμαϊδάκη	296 d
Σπάρτιον	138 a	Τρογγίλη	3 b	Χαμαϊδρις	77 c
Σπάρτιον	ibi.	Τῦρος	69 b	Χαμαϊκισος	144 b
Στάφισ	211 b			Χαμαϊκλον	56 c
Σταφισ ἄγρια	279 b			Χαμαϊκίτη	76 d
Σταφυλίνος	212 d	Υδροπεπερι	154 c. 216 d	Χαξιένφυλλον	137 b
Σταφυλίνος ἄγριος	104 c	Υδωρ	12 c	Χελιδόνιον	78 c
Στίχας	280 a	Υοσκυαμος	153 b	Χόρος ἀφροδισίας	6 d
Στρόβιλος	222 c	Υπερικον	215 d	Χρυσόκαρπος	142 d
Στρυχνος	19 d. 272 d	Υπνοτικός	153 b	Χρυσολάχανον	35 d
Στρυχνος μάνικος	304 c	Υσωπος	154 c		
Συκάμιον	194 d				
Σύκον	121 c				
Σύμφυτον	89 b	Φάκος	166 a	Ψευδόναρδος	164 d
σχῶνος	278 c	Φάκος δ' ἐπι Τελμάτου	166 d	Ψύλλιον	238 d
		Φάσγανον	14 c d	Ψυχότροπον	38 c
		Φηγός	120 d		
Τελέφιον	119 c	Φιλλόφαρες	132 b		

INDEX.

INDEX.

A:

A Abrothanium	17 a
Abfynthium	2 b
Abfynthium ponticum	17 a
Acanthus	44 a
Acatia	20 c
Acetofa	6 d
Acetum	34 a
Acorus	16 a
Acus mufcata	147 b
Aegilops	21 d
Affodillus	15 a
Agaricum	26 c
Agaricus	26 c
Agnus caftus	27 c
Agrefte fedum	119 c
Agreftris faluia	117 c
Agrimonia	11 c
Aizoon	40 a
Aizoon minus	294 b
Albucum	15 a
Alcanna	168 c
Alchimilla	22 d
Alga paluftris	199 a
Alexandria	296 d
Alifma	125 b
Alkakengi	19 a
Alleluia	9 c
Allium	10 b
Allium agrefte	265 a
Aluus	79 c
Altercum	153 b
Aloë succotrinum	25 b
Althæa	5 d
Amantilla	291
Amaracus	177 a
Amaranthus	126 b
Amarum dulce	76 d
Ambrofia	18 a
Ambubeia	82 a
Amerina falix	27 c
Amygdala amara & dul-	
cia	24 b
Amygdalus	24 b
Anacardus	23 c
Anagallis	31 c
Anagallis maior	89 b
Anethum	7 d
Anicerum	7 d
Anifum	8 c
Anthemis	56 c
Anthera	21 b
Anthos	151 d
Aphrodifia	261 b
Apiaftrum	186 b
Apium hemorrhoidum	30 c
Apium hortulanum	28 b
Apium regale	30 b
Apium rifus	29 b
Apium ruficū	15 a. 30 b 281 d

INDEX.

Apium fatium	28 b	Bromus	21 d
Apium fylueftre	29 b	Bryonia	52 a
Apollinaria	22 c	Bryonia nigra	53 b
Aqua	32 c	Brufcus	53 c
Aqua mulfa	184 b	Bubonion	157 d
Aquilegia	30 d	Bucheidema	208 b
Arbor glandis	242 a	Bugloffa. um.	50 d
Aringa	76 d	Buphthalmion	80 c
Aristolochia longa	4 d	Burfa pafitoris	54 c
Aristolochia rotunda	3 c	Butyrum	55 d
Armoratia	244 a	Buxus	55 b
Arnogloffa	227 a		
Aron	12 d	C.	
Artemifia	1 a	Caballinum	25 b
Artemifia domeftica	281 d	Capa	73 b
Arthanita	303 d	Cape	73 b
Artincilla	22 d	Calamentum	187 c
Afarum	13 d	Calamentum montanū	187 c
Asparagus	273 d	Calamus aromaticus	57 d
After Atticus	157 d	Calamus odoratus	57 d
Afterion	157 d	Calendula	58 c
Aftrantia	19 d	Campanella	300 b
Athanasia	281 d	Candela regis	282 d
Atriplex	35 a	Candelaria	282 d
Atriplex Hispantense	277 a	Cannabis fatiua	59 c
Atriplexum	35 a	Cannabis fylueftris	59 c
Aucna	21 d	Capillus porcinus	61 d
		Capillus Veneris	61 d
		Caprifolium	63 a
		Capnitis	132 b
B.		Caput monachi	80 c
Balauftria. um.	43 b	Cardamomum	64 a
Ballote	182 b	Cardamum	197 d
Balfamita	44 d	Cardiaca	65 a
Balfamum	41 d	Cardo f. Mariæ	47 a
Barba Aaron	22 d	Carduus benedictus	65 c
Barba hirci	80 a	Carduus fullonum	67 a
Barba louis	40 a	Carium	101 d
Barba filuana	41 b	Caros agrefte	64 a
Bafilicon	37 b	Carpesium	96 b
Bedeguar	47 a	Carpobalfamum	41 d
Bedegaris	47 a	Cartamus	95 d
Behem	47 d	Carios	101 d
Behemun	47 d	Cartofilago	123 c
Berberis	48 b	Carui	101 d
Bleta	45 d	Caruum	101 d
Bleta rubea	204 d	Caryophyllata	135 c
Bernardi tefticulus	15 a	Caryophyllum	137 b
Batis	93 d	Caryophyllon	137 b
Beta	45 d	Caseus	69 b
Beta alba	46 d	Caffia fiftula	68 a
Betonica	38 c	Caffia lignea	68 d
Betula	296 b	Caftanea	70 b
Bifmalua	5 d	Caftangula	265 d
Biforta	87 d. 287 b	Caroputia	71 b
Bitumen	49 a	Cauda equina	149 d
Bitumen iudaicum	49 a	Cauda porcina	192 b
Bombax	51 c	Caulis	204 d
Borago	49 c	Centaurea	72. a
Bothormarien	303 d	Centaorium	72 a
Botrys	18 a	Centum capita	158 b
Branca urfina	44 a	Centrum galli	135 b
Braffica	204 d		Cen-

INDEX:

Centumnerusa aquatica	41 b	Cressio	266 d	Euphrasia	116 d
Centumnodia	235 b	Cretamarina	93 d		
Cerasium	74 b	Cretanus	93 d	F.	
Cerasum	74 b	Crispula	54 c: 94 d	Faba	118 b
Cerasus	74 b	Crista gallinacea	292 b	Faba inuersa	119 c
Cerefolium	75 b	Crocus	96 a	Faba suilla	153 b
Cerephyllum	75 b	Cubebe	96 b	Fagasmon	120 b
Cerui boletus	76 b	Cucumis	98 b	Fagus	120 d
Ceruibolitus	76 b	Cucumis citrinus	98 c	Febrifuga	121 b
Chamaedaphne	296 d	Cucurbita	95 d	Fel terrae	72 a
Chamaedryos	77 c	Cuminum	101 a	Ferraria maior	105 b
Chamaedrys	77 c	Cunila	260 d	Ferula	121 d
Chamaemelon	56 c	Cupressina	76 d	Ferulago	284 d
Chamaepitnyos	76 d	Cupressus	99 c	Ficus	122 c
Chamaepithys	76 d	Cuscuta	100 b	Filago	123 c
Chamomilla	56 c	Cyclaminus	303 d	Filicula	230 a
Charanios	58 c	Cydonium	92 c	Filipendula	124 d
Cheiri	81 a	Cymbalaria	300 b	Filix	124 a
Chelidonia	78 c	Cyminum	101 a	Fistica	226 c
Chelidonium	78 c	Cynoglossa	102 b	Fistici	226 c
Chironia	72 a	Cyperus	103 a	Fistula pastoris	125 b
Cichorium	82 a	Cypressus	99 c	Folia sene	167 b
Ciclamen	303 d	Cyllimbrium	189 a	Foliculi sene	267 b
Cicorea	82 a			Flammula	218 a
Cicuta	83 c	D.		Flos amoris	126 b
Cimimum dulce	8 c	Dactyli Indici	280 b	Flos frumenti	126 d
Cinamomum	84 b	Dactylus	103 d	Flos S. Iohannis	227 c
Citrago	186 b	Daphnitis	295 d	Foeniculum	118 b
Citrea malus, siue medica	85 a	Daucus Geticus	104 c	Foeniculum porcinum	220 d
Citreolus	98 c	Daucus syluestris	104 c	Foenum graecum	119 d
Citreum malum	85 a	Dens leonis	107 b	Fraga	130 c
Citromalum	85 a	Dictamnus	106 b	Fragaria	130 c
Citrullus	98 c	Dictamus	106 b	Fraxinus	131 d
Citrus	85 a	Diapensia	105 b	Fuga daemonum	215 d
Claua Herculis	199 a	Dipramus	106 b	Fungus abietis	26 c
Cnecos	95 d	Dracontion	87 d	Fumaria herba	132 b
Cnicos	95 d	Dracunculus maior	87 d	Fumus terrae	131 b
Coccos gnidios	85 d	Dulcis radix	174 d		
Collum draconis	87 d			G.	
Coloquintida	86 d	E.		Galanga	133 c
Colocynthis	86 d	Ebulum	108 a	Galla	134 b
Colubra	87 d	Ebulus	108 a	Galli crus	218 a
Colubrina	ibi.	Elleborum nigrum	110 b	Gallitricum	135 b
Columbina	292 b	Elleborus albus	108 d	Gallitricum syluestre	136 b
Coma	80 a	Endiuia	111 b	Gamandraea	77 c
Consolida maior	89 b	Endiuia syluestris	112 c	Gariophyllata	136 c
Consolida minor	105 b	Enula Campana	113 a	Gariophyllus	137 b
Consolida regalis	90 d	Epaticum	25 b	Genista	138 a
Conuoluulus	300 b	Epithymon	114 a	Gentiana	138 d
Cordumeni	64 a	Epithymus	114 a	Geranion	147 b
Coriandrum	90 d	Equinalis herba	149 d	Gingiber	105 c
Coriandrum putei	61 d	Equisetum	149 d	Git	101 a
Corianum	90 d	Erica	195 d	Gossipion	51 c
Corona regia	135 b	Erigeron	266 d	Gladiolus	16 a 120 b 140 a
Corrigiola minor	235 b	Eryngion	158 b	Glycirrhiza	174 d
Costus	92 a	Eruca	115 a	Gramen	141 d
Coron	51 c	Eruum	207 c	Grana iuniperi	159 c
Cotoneum	92 c	Esula	116 a	Grana paeoniae	212 d
Corula foetida	56 c	Esula adulterina	173 a 148 b	Grana solis	192 b
Cotum	51 c	Eupatorium	117 c	Gratia dei	147 b
Crassula minor	294 b	Eufrasia	116 d		

H.

INDEX.

Morus	194 a	Papauer palustre	199 a	Premula ueris	234 c
Mulsium	134 b	Parthenion	189 d	Priapismus	261 b
Muris urina	178 d	Parthenis	1 a	Proterpinata	235 b
Mulcus arboris	303 b	Parietaria	210 b	Protentilla	236 b
Myrica	195 d	Passulæ	211 b	Prunella	237 a
Myrice	280 d	Pastinaca domestica	212 a	Prunella immatura	20 c
Myrrha	196 b	Pedicularia	279 b	Prunum	238 a
Myrtillus	197 a	Pentadactylus	214 a	Prunus	ibi.
Myrtus	ibi.	Pentaphyllum	ibi.	Pseudolinum	148 b, 173 a
Myrtus sylvestris	53 c	Pepon	98 d	Pseudonardus	194 a
N.		Perapastoris	54 c	Psyllium	338 d
Narcissus	149 a	Perdicium	210 b	Pyrethrum	241 b
Nardus agrestis	291 a	Perfoliata	215 b	Q.	
Nardus celtica	164 a, 276 d	Perforata	215 d	Quercula minor	77 c
Nardus Indica	275 d	Peristereon	292 b	Quercus	242 a
Nasturtium	197 d	Perpensa	13 d	Quinquefolium	214 a
Nasturtium agreste	ibi.	Perperaria	216 d	R.	
Nasturtium aquaticum	197 d, 166 d	Perficum	85 a, 217 b	Radicula	245 a
Nepeta	187 c	Peruinca	296 d	Radix	ibi.
Nenuphar	199 a	Pes coruinus	218 a	Radix diuina	38 c
Nespium	200 b	Pes leonis	22 d	Ranunculus	218 a
Nespius	ibi.	Pes leporis	136 c, 218 d	Raphanus	245 a
Nigella	201 a	Pes urtini	44 a	Raphanus agrestis	244 a
Nux auellana	202 a	Petrapium	219 d	Raphanus maior	ibi.
Nux basilica	202 d	Petrolelinum	219 d	Rapa	243 b
Nux coryli	202 a	Petroleum	219 b	Rapa sativa	ibi.
Nux Indica	204 b	Peucedanum	220 d	Rapum	ibi.
Nux iuglans	202 d	Peucedanus	ibi.	Rapum terræ	303 d
Nux molchata	203 d	Pilosella	36 a	Rapum	ibi.
Nux myristica	ibi.	Pimpinella	221 c	Rapum terræ	303 d
Nux pontica	202 a	Pinastellum	220 d	Rapistrum	246 a
Nux prænestina	ibi.	Pinea nux	222 c	Raponeoli	246 d
Nymphæa	199 a	Piper	223 a	Rapunculus	ibi.
O.		Piperi	ibi.	Ribes	248 d
Ocimum	37 b	Piperitis	223 d	Robertiana	247 b
Oliuella	168 c	Piper aquaticum	155 d	Rosa	249 c
Olus	204 d	Piperina	223 d	Rosa Benedicta	212 d
Olus regium	1 a	Piper montanum	155 d	Rosarium mel, oleum, succus	249 c
Opobalsamum	41 d	Pirola	225 a	Rosmarinus	251 d
Origanus	206 b	Pirum domesticum	224 a	Rostrum ciconiæ	247 b
Orobus	207 c	Pirum sylvestre	ibi.	Rostrum porcinum	112 c
Ostrucium	19 d	Pistacea	226 c	Rubea sativa	253 b
Oxilapathum	162 b	Pisum	226 a	Rubea tinctorum	ibi.
Oximel	184 b	Pituitaria	279 b	Rubus	192 a
Oxiphœnicum	280 b	Poligonon	235 b	Rumex	162 b
Oxyacantha	48 b	Polipodium	230 a	Ruscus	53 c
Ozimum	37 b	Pomum	231 a	Rustica nardus	13 d
P.		Populus arbor	231 d	Ruta sativa	253 d
Pagonia	212 d	Porrum	232 b	Ruta sylvestris	ibi.
Palatium leporis	208 d	Porrum sectium	ibi.	Rhabarbarum	247 a
Palma Christi	208 b	Pors	197 a	Rhaponticum	248 a
Palmula	203 d	Portulaca	233 b	Rheon	247 a
Panis cuculi	9 c	Pulegium	239 b	Rheubarbarum	ibi.
Panis porcinus	303 d	Pulmonaria	240 d	S.	
Papauer album	209 b	Purgatorium capitis	279 b	Sabina	255 d
Papauer nigrum	ibi.	Plantago	227 a	Sabucus	259 b
Papauer	ibi.	Plantago aquatica	41 b	Sagittalis herba	120 b
		Plantago minor	229 a	Salix	258 a
		Planta leonis	22 d	Sambucus	259 b
		Phu	291 a		
		Prasium	182 b		

INDEX.

Salutaris herba	241 b	Solidago	98 b	234 c	Turbit	290 c
Saliunca	276 d	Solsequium		82 a		
Salvia	256 d	Sonchus		208 d	V.	
Sampfuchus	177 a	Sparagus		273 d	Valeriana	291 a
Sanguis Martis	13 d	Spatula foetida		274 d	Veratrum album	108 d
Sanguinaria	54 c	Spelta		275 b	Veratrum nigrum	110 b
Sana munda	136 c	Spica Celtica		276 d	Verbascum	282 d
Sanicula	105 b	Spica Indica		275 d	Verbena	292 b
Satureia	260 d	Spica nardi		ibi.	Verbenaca	ibi.
Sauina	255 d	Spica Romana		276 d	Vermicularis	294 b
Saxifraga	262 b	Spina alba		47 a	Vetonica	295 a
Saxifraga alba	192 b	Spinaceum olus		277 a	Vesicaria	19 a
Saxifraga rubea	19 a	Spinachia		ibi.	Veronica	38 c
Saxifragia	262 b	Splenaria		63 a	Vibex	296 b
Saxifragum	ibi.	Sponsa solis	71 b	28 a	Victoralis	210 b
Satyrium	251 b	Squilla		277 d	Vinca	296 d
Scabiosa	263 b	Squinantum		278 c	Viola citrina	81 a
Schoenanthos	378 c	Staphis agria		279 b	Viola lutea	ibi.
Scolopendria	264 a	Stataria herba		220 d	Violanigra, purpurea, mu-	
Scolopendrium	ibi.	Stellaria		157 d	rana.	297 c
Scordium	265 a	Stichas		279 d	Viperina	87 d
Scorodotis	ibi.	Stichados citrinum		ibi.	Virga pastoris	67 a
Schrophularia	124 d	Strangularia		265 d	Vilcago	124 d
Scylla	277 d	Strychnon fatium		272 d	Viscum quercinum	242 a
Sedum maius	40 a	Supercilium ueneris		190 d	Vitex	27 c
Sedum minus	194 b	Symphiton maius		89 b	Viticella	52 a
Seitaragi Indum	223 d	Syluamater		142 d	Vitis alba	ibi.
Semen fraxini	174 c	Syluestris cucurbita		86 d	Vitis nigra	53 b
Semperuiuum	40 a				Vitis uinifera	298 d
Senarion	197 d				Volubilis	300 b
Senetio	266 d				Volubilis magna	152 c
Septineruia	227 a	T.			Vnguentaria	189 d
Serpentaria	87 d	Tamarindus		280 b	Vrceolaris	210 b
Serpentaria minor	12 d	Tamariscus		280 d	Vrtica	301 a
Serpillum	268 b	Tamarix		ibi.	Vrtica iners	302 d
Serratula	38 c	Tanacetum		281 d	Vrtica labeo	ibi.
Serica	159 a	Tanacetum agreste		236 b	Vrtica mortua	ibi.
Sertula campana	185 b	Taraxacon		112 c	Vsnea	303 b
Sesama	271 b	Taxus barbatus		282 d	Vulgago	23 d
Sesamum	272 b	Terebinthina resina		283 d	Vua canina	304 c
Seseli Massiliense	271 a	Terebinthus		ibi.	Vuæ passæ	211 b
Sicla	204 d	Tereniabin		284 b	Vualupina	304 c
Siler montanum	272 a	Terræ corona		144 b	Vua Taminia	272 d
Silicia	129 d	Testiculus uulpis		261 b	Vua uersa	53 b
Silicula	ibi.	Thapsia		284 d		304 c
Siligo	269 c	Tilia		285 c		
Sisamum	271 b	Tithymalus, um;		286 b		
Sinope	270 b	Thymbra		260 d	X.	
Sinapi	ibi.	Thymolæa		85 d	Xilobalsamum	41 d
Sinapis	ibi.	Tormentilla		287 b	Xilon	51 c
Sisymbrium	44 d	Tribulus marinus		290 a		
Solanum	272 d	Trifolium		130 c	Z.	
Solanum furiosum	304 c	Trifolium		288 d	Zea	175 b
Solanus	19 a	Trifolium acutum		289 d	Zedoaria	305 a
Solatrium	271 d	Trifolium cuculi		9 c	Zingiber	305 c
		Trixago		77 c	Zingiberi	ibi.
		Trixago palustris		265 a	Zinziberina	223 d
					Zizipha	159 a

FINIS.

Register.

Register.

A.

Abbiß 195 a
 Abrahamsbaum 27 c
 Algeyen 30 d
 Alantwurtz 113 a
 Alberbaum 231 d
 Alrun 181 b
 Ancken 55 d
 Andorn 182 b
 Anceiffen 111 b
 Apostemenkraut 195 a. 263 b
 Aron 12 d
 Ars kizeln 159 a
 Attich 108 a
 Augentrost 115 d

B.

Bachmirtz 189 a
 Baldian 291 a
 Balsam 41 d
 Balsamkraut 44 d. 187 b
 Balsam mirtz 44 d
 Basilien 37 b
 Baumnuß 202 d
 Baumfar 230 a
 Baumwoll 51 c
 Baurneppich 30 b
 Beifuß 1 a
 Beinwell 89 b
 Benediktenkraut 136 d
 Benediktenrosen 212 d
 Benediktenwurtzel 136 d
 Beningenrosen/Edmer. 212 d
 Berenflawe 44 a
 Berentap 44 a
 Bertramz 241 b
 Bertschen 180 d
 Berwincken 296 d
 Bestenaw 212 a
 Beronienkraut 38 d
 Beynhöltzlin 168 c
 Bibenell 221 c
 Biberwurtz 3 c
 Bilsamkraut 153 b
 Bingelkraut 189 d
 Binetsch 277 a
 Birck/Birckbaum 296 b
 Birckwurtz 121 d
 Biren/zam/wild. 224 b
 Bismitz 279 b
 Boberellen 19 a
 Bocks bart 80 b
 Bonen 118 b
 Boretzsch 49 c
 Bornwurtz 65 d
 Borrich 49 c
 Blattlose 294 b
 Blaw Lilien 140 a
 Blawmenderlin 77 c
 Blüttraut 54 d. 94 c. 260 b

Register.

Blütwurtz 94 c. 287 b
 Bracken Distel 158 b
 Braun Beronien 38 d
 Braunwurtz 265 a
 Brennkraut 125 d
 Brennwurtz 157 b
 Bromberen 193 a
 Bruchwurtz 11 c. 215 b
 Brunellen 237 a
 Brunnkresse 197 d. 266 d
 Büben streel 67 a
 Büchampffer 9 c
 Büchbaum 120 d
 Büchsbaum 55 b
 Burgel 233 b
 Burzess 49 c
 Bürtchen 280 d
 Burzelkraut 233 b
 Butter 55 d

C.

Calmus 57 d
 Cameln hew 278 c
 Camillen blümen 55 c
 Capperen rind/wurtzel/
 vnd blümen. 60 c
 Cardamömlin 64 b
 Carden benedict 65 d
 Chustwurtz 108 d
 Curinat apffel 85 a
 Citrullen 98 c
 Claret 184 a
 Cypressenbaum 99 c
 Coloquint 86 c
 Coriander 90 d
 Costen 92 a
 Creutzblümlin 156 c. 208 b
 Cubeben 96 c
 Cucumeren 98 b

D.

Dactilen auß Indien 280 b
 Dannen schwamm 26 c
 Datteln 103 d
 Deñ gras 235 b
 Dennenmarck 291 a
 Dille 7 d
 Dipram 106 a
 Dolwurtz 304 c
 Dost 206 b
 Drachenwurtz 16 a
 Dreifaltigkeit blümen 156 c
 Drißwurtz 165 d
 Düncel 275 a
 Sunderbar 40 a
 Durchwachs 215 b

E.

Eberwurtz 220 d
 Edel distel 65 d
 Ehrenpreis 295 a

Einbeer 304 c
 Elend 158 b
 Elephanten lauß 23 c
 Elssen 2 b
 Endiuien 111 b
 Engerling 76 b
 Engelsüß 230 a
 Eniß 8 c
 Encian 138 d
 Eppfel 231 a
 Eppfig 28 b
 Epphew 242 d
 Eppich 142 d
 Erbsal 48 b
 Erbsen 215 a
 Erden eppich 144 b
 Erdenkrenzlin 144 b
 Erdt apffel 303 d
 Erdtber 130 c
 Erdtrauch 132 b
 Erdzwibel 277 d
 Erlinbaum 79 d
 Ernrosen 180 b
 Eschbaum 131 d
 Essig 34 a
 Eychbaum 242 a
 Eychfaren 124 a
 Eychen mistel 242 a

F.

Faren 124 a
 Feber Kraut 72 a. 121 b
 Fehe distel 47 a
 Feigen 122 c
 Feigbonen 175 d
 Feigblater eppich 30 c
 Feldt Kümmel 272 a
 Fellriß 107 b
 Fenchel 128 b
 Fehrbaum 159 c
 Fichten nuß 222 c
 Feigwurtz kraut 265 d
 Filz kraut 100 b
 Flachs 173 a d
 Flachs kraut 148 b
 Flachs seiden 100 b
 Fleyschblüm 188 d
 Flöhe kraut 155 d. 216 d. 238 d
 Floramor 126 b
 Fraw Venus bad 67 a
 Freyschem kraut 156 c
 Froschlöffel kraut 41 b
 Fünffinger kraut 214 b

G.

Galgan 133 d
 Galldppfel 134 b
 Gamenderlin 77 c
 Garbe 190 d
 Gariosilat 136 d
 Garten ephew 28 b

* * ij

Register.

R.

Mengelwurz 6 d
 Mengelwurz 162 b
 Meligendistel 47 a
 Meter 121 b
 Met 184 a
 Mettram 121 b
 Meußohr 36 a
 Meyeron 177 a
 Meysterwurz 19 d
 Ming 187 b
 Mistmilt 189 d
 Mozen heymisch 212 a
 Moß 303 b
 Morrenkraut 279 d
 Mundholz 168 c
 Muscaden blümen 176 c
 Muscaden nuß 203 d
 Mutterkraut 186 b
 Mutterkraut 121 b
 Myeß 303 b
 Myrrh 196 b

V.

Vabelkraut 148 b
 Vagelkraut 36 a 156 c
 Vachschatten 272 d
 Vacerwurz 87 d
 Viegelin 137 b
 Viegelkraut 136 d
 Vlept 187 c
 Vieselnbaum/frucht. 200 b
 Vieseln 301 a

O.

Ochsenzung 49 d
 Odermenig 11 c 117 c
 Osterlucci 4 d

P.

Pappeln 178 d
 Peomen blümen 212 d
 Peterlin 219 d
 Petersilgen ibi.
 Pfaffenblatt 80 c
 Pfaffenpint 12 d
 Pfaffenstul 80 c
 Pfawen spiegel 215 d
 Pfawenkraut ibi.
 Pfeffer 223 a
 Pfefferkraut 223 d
 Pfersingkraut 216 d 217 b
 Pfifferling 76 b
 Pflaumen 238 a
 Pfriminen 138 a
 Popelnbaum 231 d
 Poleyen 239 b
 Porst 280 d
 Pulienkraut 238 d

Q.

Quidem 92 c
 Quendel 268 b

Rabensfuß
 Rad distel
 Ragwurz
 Rapunzeln
 Ragwurz
 Raten/Raden
 Rauten/wildrauten.
 Rein blümen
 Reinfaren
 Reinweiden
 Rettich
 Rindsaug
 Ringelblümen 58 c
 Rittersporn
 Rocken
 Romisch Edl
 Römisch Kümel
 Römisch pappeln
 Römischer spick
 Rosen honig/dl/safft.
 Rosmarin
 Rosen rot/weiß.
 Rosen sämlin
 Roßschwanz
 Rosyn
 Roßwicken
 Röre
 Rotstembrech
 Rotwurz
 Rüben

S.

Sadoney
 Saffran
 Salbey
 Samickel
 S. Johans blüm
 S. Johans gürtel
 S. Johans kraut 127 c 216 a
 S. peters kraut 210 b
 S. peters schlüssel 146 b
 Saturey 260 d
 Saur ampffer 6 d
 Saur klee 9 c
 Saw bonen 153 b
 Saw disteln 112 c
 Saw fenchel 220 d
 Saurauch 48 b
 Sawwurz 265 d
 Schaffmilt 27 c
 Schaffripp 190 d
 Schaffwulle 27 c
 Schaffzung 227 b
 Schaffthew 249 d
 Scharlach 235 c
 Scharpff klee 289 a
 Schoßwurz 17 a
 Scheißkraut 189 d
 Scheißkorn 148 b
 Scheißmeld 71 b
 Schellwurz 35 a 78 c

Schlangen kraut 87 d
 Schliehen saffe 20 c
 Schlüssel blümen 146 c
 Schlucken 19 a
 Schwalbenkraut 78 c
 Schwalbenwurz 150 d
 Schwarz Chrißwurz 210 b
 Schwarz Coriander 201 a
 Schwarz Kümel ibi.
 Schwarz nießwurz 110 b
 Schwarz stuckwurz 53 b
 Schwarz wein eb ibi.
 Schwarzwurz 89 b
 Schweins brot 303 d
 Schwertel blau 169 b
 Seeblüm 199 a
 Senet bletter 267 b
 Senffkraut 223 d
 Senff 270 a
 Seuenbaum 255 d
 Sibengezeid 129 d
 Singrün 296 d
 Sinnaw 22 d
 Sisam dl 271 b
 Sisam samen ibi.
 Sonnenkraut 81 a
 Sonnenwendel ibi.
 Sonnenwirbel ibi.
 Spargen 273 d
 Speck lilien 63 a
 Speck malien 189 d
 Speltz 275 a
 Spica narden 275 d
 Spitz wegerich 229 a
 Sprinck Eörner 71 b, 85 b, 186 b
 Sprinckwurz 286 b
 Strabwurz 17 a
 Stendelkraut 261 b
 Stendelwurz 261 b
 Sternkraut 157 d
 Steynbrech 262 b
 Steyn klee 185 b
 Steyn ming 187 c
 Stein peter silgen 28 b
 Steyn rauten 61 d
 Stuchkraut 47 a
 Stuckwurz 52 a
 Stolz heinrich 87 d
 Storcken schnabel 147 b
 Süßholz 174 d

T.

Tag und nacht 210 b
 Tamariscbaum 280 d
 Tauben kropff 132 b
 Tauben rock 149 d
 Tausentblatt 190 d
 Tausent gülden kraut 190 d
 Tausent schdn 72 a 126 b
 Taubnesseln 302 d
 Terpenzuz 283 d

** 15

LECTORI CAROLINO FELIX
D. D.

Text block containing several lines of faint, mirrored text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

FINE

ASTORIA

LECTORI CANDIDO REINHAR-
dus Lorichius Hadamarius S. D.

ECCE tibi nouus hic codex Herbarius, amplum
Venit inexhaustę commoditatis opus:
Vnde salutiferis florum genus omne uiretis,
Dulcis & omnigenę germinę spirat odor.
Vnus habet modicis bona multa reclusa manipulis,
Quę multi nimia garrulitate libri.
Turpia fallacis posuit tectoria fuci,
Quę multis alij continuere locis.
Virtutes ueras, hic nomina uera uidebis,
Non feret ambiguan quęlibet herba fidem,
Ergo Phæacis quod si uiridaria laudem,
Et meruere quibus clarus Adonis erat.
Si decus Hesperidum tulerant pomaria, Regum
Et quę Medorum consita prata manu,
His nihil inferior debetur gloria scriptis,
Cum tibi commoditas non minor inde fluat.
Clarius ac nomen Dorstenius ipse meretur,
Acceptit studio lumina cuius opus.

FINIS.

ARTEMISIA.

DE HERB. CAETERISQVE SIMPLICIB. MED. 1
ARTEMISIA.

A

C

Ἀρτεμισία.
 Ἀνακτιριός.

Artemisia.
 Herba regia.
 Oulus regium.
 Parthenis.

Beyfuß.
 S. Johans gürtel.

B

D

DESCRIPTIO.

ARTEMISIA à Græcis & Latinis eodem nomi-
 ne appellatur, ab Artemisia uxore Mausoli re-
 gis, quæ sibi hanc herbã uendicauit, dicta, uel ab
 Artemide Diana, quòd instar Dianæ parturien-
 tes adiuuet. Græci, ut inquit Barbarus, βασιλικὸν
 λαχένον, id est regium olus, etiam appellauere. ob

uirium enim præstantiam apud Græcos & Latinos uaria huius her-
 bæ fuit nomenclatura. Matricaria etiam à Latinis dicitur, quòd
 matricis doloribus medeatur.

Artemisia herba est, figura Absynthio & Abrotano similis, sed
 maiora tantum & latiora hæc habet folia, quæ extrinsecus candi-
 da; intrinsecus uero sunt uirentia, & odore acuto, sapore admodum
 amaro. Caulem habet oblongum, flores uerò ut Chamomilla, pro-
 ducit.

Duo eius genera. Rubens caule ac floribus est rubicundis, Albi-
 cans altera, caule est albo, & flore flauo, radice fruticosa & candi-
 da. Nascitur ferè ad uiri altitudinem.

A

DE HERBIS, CAETERISQVE

TEMPERAMENTVM.

A Calefacit & siccatur tertio ordine. Foliorum tantum est usus in Medicina, & non radicis, & uiridia plus profunt, quam arida.

VIRES AC IUVAMENTA.

Decocta in uino & pota, mulieribus prouocat menses. prodest quoq; si in balneo saepius ab inferiori parte, secundum umbilicum se ea lauerint ac fouerint.

Eadem uino ac ceruisia decocta, & pota, ad difficilem partum conducit. Herba elixa dextro femori mulieris uel illis applicata, praesens adfert remedium, Sed ea quam primum infans in lucem prodierit, inde est amouenda, ne neglecta magna adferat perniciem.

Si qua mulier mortuum in utero foetum habuerit, bibat ex huius herbae decocto, tum leniter liberabitur.

Contra uenena, & rabidorum animalium morsus ualde prodest, & in primis succus si bibatur.

Artemisia rubea uino decocta ac pota, menstrua prouocat. Ex uino pota urinam ciet.

Redacta in puluerem & cum aqua apri temperata & pota, calculo lumborum supra modum auxiliatur.

Cum uino cocta & bibita, muliebrium locorum tumores, & omnia ibidem mala emendat.

B Eadem cum uino, folijs Chamomillae, & saluia decocta, membra paralytica & stupida, si ex ea defricata fuerint, recalcificat & uires confirmat.

Contusa ficibus atq; myrrha admixta si fuerit, stomachum refrigeratum calefacit, si singulorum drachmam unam uino imposueris, & ea potione usus fueris.

Herbae huius Radix sumpta, tam potenter laxat & purgat, ut etiam foetum ex utero mulieris uiuum aut mortuum expellat.

Medicinae magis conueniunt huius herbae folia, quam radices, & utiliora sunt uiridia quam arida, & mulierculis sterilibus praecipue conducunt.

Cum semine anethi in puluerem redacta & commista, ficus aut mariscas sanat imposita. Parotidas quoq; eodem modo curat, si prius acuto scalpello locus fuerit scarificatus, & tum puluis inspersus fuerit.

Oppilationem membrorum, ut splenis ac iecinoris, ex frigida causa prouenientem aperit, si quis tali modo usus fuerit.

Artemisiae ac Scolopendriae Manipulum unum, ac parum absynthij, si quis acceperit ac simul in uino coxerit, & Zaccaro edulcorauerit, haec potio prodest ad Ictericam, si parum Centaurae admisceatur. Et quicquid a potione herbarum reliquum fuerit, calidum
lieni est

A lieni est imponendum. Idem quoque prodest si lien extrinsecus tumo
rem uel inflationem noxiam acceperit. **C**

Artemisia cum Taxo barbato in uino cocta, remedium praestat
ad anum procidentem, si quis huic calido decocto infederit.

Artemisiam secum habentibus, negant nocere mala medicamen
ta, bestiamue ullam, & ne solem quidem:

Alligatam qui habet uiator, negatur lassitudinem sentire.

AQVA ARTEMISIAE.

Herba tantum distillatur in fine Maij.

Hec aqua medetur Tussi, conciliat somnum, pellit uenenum, cale
facit stomachum & confortat. decem dies pota prodest regio mor
bo laborantibus, Quadraginta uero dies pota singulis uicibus ad iij.
uel iij. uncias, conducit ad hydropem: facit procreescere barbam il
lita. Tineas capitis exerit, lassitudinem & defatigata membra re
frigerat illita: partus accelerat, bibita pondere uini uncie: foetum
mortuum expellit pondere unc. iij. pota. Mala quoque accidentia,
& tumores, & alia reprimat et pellit quae mulieribus circa pudenda
accidere solent. Vrinam ducit & calculos, Renes opilatos aperit.
Venenorum quoque unica antidotus est.

ABSINTHIUM.

NOMENCLATURAE.

Αψίνδιον.

Βαρυπικρον.

Absinthium.

Wermut.

Wisen.

ABSINTHIUM ab ἄψιδαι hoc est a tangendo ex aduer
so per antiphrasin Græci nomen deflexerunt, quod nul
lum animal ob eximiam amaritudinem hanc herbam at
tingat, Vnde & barypicron ab amaritudine & odore

DE HERBIS CAETERISQVE

A dicitur. Germani **Wermut** appellant, quasi prohibēs alacritatem, **C**
& fortè ob gustum ita appellarunt. Sacris Romanæ gentis celebra-
tum quondam absinthium est: siquidem Latinorum ferijs certanti-
bus in capitolio quadrigis, uictor absinthium bibebat: sanctatem ut
par est præmio dari honorificè tunc existimantibus Romanis, cu-
ius seruandæ restituendæq; non parua meritò inter olera laus Ab-
sinthio debetur, tam multiplex uis est, & in firmâdo stomacho tam
efficax.

DESCRPTIO.

Absinthium caules habet ut Artemisia, Flores superne luteos, in-
star herbæ, quam imperiti uocant Stichados citrinum, Radices in-
fernè candidas & fruticofas.

Tria autem à Plinio diuersis locis, & item à Dioscor. Absinthij ge-
nera numerantur. Primū est Absinthium Romanū uel rusticum,
quod & ponticum à regione, in qua optimum nascitur, appellatur.
Aliud Absinthium marinum, quod & Seriphium dicitur, nobis qui-
dem ignotum. Tertium Absinthij genus quod plurimum in Gal-
lia ultra Alpes nascitur, quodq; incolæ gentis suæ uocabulo Sancto-
nicum à Santonum gente appellant, unde & semen Sanctonicum,
quod in pharmacopolijs uenditur aduersus infantium lumbricos.

TEMPERAMENTVM.

B Absinthium calidum primo gradu est, siccum tertio, astringen-
ti, amara & acri simul donatum qualitate. **D**
Succus ipsius herba multo calidior est.

VIRES AC IUVAMENTA.

Succus decem diebus continuis una uice potus ad quatuor dra-
chmas, & in saccharo temperatus, conducit ad Ictericiam, & aquā
intercutem, & multos etiam lienis & iocinoris noxios humores
propellit.

Absinthium stomachum & epar confortat, Ciborum appeten-
tiam excitat, morbis ex opilatione prouenientibus, utputa hydro-
pi, & id genus alijs, medetur.

Lumbricos in uentre necat, & fortiter eos expellit, emplastro in-
de præparato in hunc modum. Recipe Absinthij quatuor uncias,
euphorbij semi unciam, cornu ceruini combusti, unciam unam, his
addatur uncia una fellis leporini, & mel admisceatur, Inde empla-
strum factum, uentri imponatur.

Qui longa febre conflictatur, utatur succo Absinthij, saccharo
temperato, statim febre leuabitur.

Si cui caput adeo dolet, ut somnum capere nequeat, accipiat Ab-
sinthium & herbam minutum contusam in aqua bene decoquat, &
lintheo

A lintheo impositam, capiti leniter circumdet ac circumliget, pulsati- **G**
les dolores remouebit, & suauiter dormire faciet.

Succus Absinthij persicorum nucleis permistus, & auribus instil-
latus, uermes aurium necat.

Auribus si manat sanies, cum aceto tritum infunditur.

Absinthium choleram, quæ stomacho aut epati cohæserit, ex-
purgat, & per urinam euacuat.

Cum uino elixum, & per diem una uice ad quatuor unciâs à iei-
no bibitum, hominem præseruat, ne sanguis in corpore putrescat.

Contra sugillata multum prodest, si mel & paululum optimi
uini, cum Cymino contuso addatur, & deinde commisceatur, &
emplastri modo imponatur.

Oleum ex Absinthio, auribus instillatum auditum restituit.

Absinthium oris graueolentiam emendat aceto permistum, si os
inde colluatur, Si uero biberis, lienis tumores discutit. Idem con-
tusum & melle subactum, oculisq; illitum, hebetes oculos clarificat.

Ad lumbricos in aluo necandos, Accipe Absinthium, Marru-
bium & Lupinum, eodem pondere, & decoque in aqua mulsa uel
in forti uino, & aluo hoc impone circa umbilicum, tum absq; dubio
necantur.

B Cum oliuarum oleo coctum, & uentri illitum, debilitatem sto- **D**
machi, & malitiam iecoris tollit.

Aduersus ebrietatem ualet Absinthij succus cū melle permistus.
Menses mulierum obstructos idem trahit, si cum succo Artemisiæ,
myrrha & melle commistus, in modum pessi locis muliebribus sub-
datur.

Succus quoq; Absinthij cum succo Boraginis & floribus Centau-
ree decoctus, in sero caprino, lienosis ac febricitantibus opitulatur.

Absinthium cum abrotano in lixiuio elixum, ualet contra deci-
dentes capillos.

Ad cruditatem stomachi, accipe Absinthium & rutam æquali
pondere, & admixto pipere inuicem contunde, & decoque in ui-
no, & ex eo bibe, hoc ualde confert stomacho, atq; eum expurgat.

Anginis quoq; subuenit cum melle & nitro. Absinthium uesti-
bus insertum, tineas arceat, Somnos allicit, olfactum: aut inscio sub
capite positum.

Ex Absinthio conficitur uinum Absinthite, quod stomacho ac-
commodatum est, & urinam cit. Ægre concoquentibus utile est,
locinorosis itidem, renum cum urinæ malo aliquo doloribus, suf-
fusis felle, cibum auersantibus stomachis, stomacho malè affectis, &
his quibus ex longo tempore præcordia tenduntur. utile itidem
inflationibus, rotundis alui lumbricis, & suppressis mensibus.

DE HERBIS, CAETERISQVE

AQUA ABSINTHII.

Absinthij aqua circa finem Maij distillatur.

Aduersus omnes febres hæc aqua saluberrima est. Conducit quoq; ijs quibus ex frigida causa caput indolescit.

Tormina intestinorū curare efficax est. Ad deſciendam aluum, econtrariò ad sistendam aluum nimiū profluentem, utilissima est.

ARISTOLOCHIA ROTUNDA.

NOMENCLATURAE.

Αρισολοχία.

Τρογγυλή.

Aristolochia rotunda,

Holwurtz.

Biberwurtz.

Sinſch kraut.

ANNOTATIO IN ARISTOLOCHIAM LONGAM.

ARISTOLOCHIA ut Dioscoridi placet, inde nomē sortita est, quòd ἀρίση λοχεύσασαι, id est puerperis egregiè salutaris sit, utpote quæ remoratos menses, hærentes secundas, & reliquias omnes à partu pellat. Romanis pariter & Græcis Aristolochia plerumq; dicitur. Malum terræ etiam à Latinis appellatur.

TEMPERAMENTVM.

Aristolochia rotunda herba est primo gradu calefaciens, secundo aut siccans, libenter nascitur in senticetis, antiquis nemoribus, & frutetis, E radice prælongos caules in Martio profert, cubitali quandoque altitudine, in quorum summo flores sunt punicei aut candidi. Radicem ad modum iuglandis rotundam habet, intus concavam & colore croceam, Folia uero hæderæ terrestri similia producit.

GENERA EIVS.

Tria Aristolochiæ genera apud Dioscoridem describuntur, rotunda,

A tunda, longa & Clematis, quæ Sarmentosa dicitur, ob radices in **G** modum sarmenti complicatas. Plinius uerò quatuor species adinuenit lib. 25. cap. 8. Aristolochia longa mas existimatur: rotunda autem foemina. Hæc duo genera notissima sunt, quibus in officinis utuntur.

Aristolochiæ rotundæ in medicinis maior est usus, quàm longe, & radices plus commendantur quàm folia. Radix effodienda est, priusq; flos erumpit. Ea miram efficaciam habet, absumit enim & expellit uenena, potestq; ad duos annos integra uirtute durare.

Rotundæ Aristolochiæ radicem, summopere pisces expetunt. Itaq; si contusam admixta calce, in mare sparseris, aduolant pisces mira cupiditate, continuoq; exanimati fluitant, idq; Plinius coram se factum testatur à piscatoribus Campaniæ, qui ob id hanc radicem, uenenum terræ uocabant.

VIRES AC IUVAMENTA.

Asthmatico ualde prodest Aristolochia, si paululum Gentianæ cum succo Glycyrrhiæ, quam officinæ liquiritiam uocant, addatur, & melle permisceatur, & eo utatur.

Pulmoni item utilis, pectori, ac tussi medetur.

B Morbo Comitiali ac paralyti opitulatur, si quis sumat duas uncias Aristolochiæ, Euphorbiæ & Castorei singulorum drachmam **D** unam, & cum oleo oliuarum decoquat, & spinam dorsi à ceruice usq; ad anum, eo inungat.

Aristolochia in puluerem redacta & aceto temperata, ualde conducit, si inde scabies lauetur. Puluis Aristolochiæ uulneribus putrescentibus inspersus, ea curat, & Gangrænam in ijs consumit. Fistulas quoq; sanat inspersa, si prius lixiuio de betulis facta, aut aqua aluminis lotæ fuerint. In difficultate partus Aristolochiam in uino & oliuarum oleo decoque, quo parturientis uentrem perunge, & statim leuabitur.

Pluribus modis Aristolochia grauidis opitulatur, nam cum uino pota, myrrha & pipere additis, menses & secundas ciet, & emortuos foetus extrahit.

Potest eadem, subditus ex eadem foeminis pessulus.

Eadem uino bibita medetur morsibus uenenatis, & aduersus portiones ueneno infectas conducit. Febres quoq; eodem modo sumpta pellit.

Aristolochia etiam salubris est illis qui apostemate lateris uel pectoris laborant.

Eadem cum aloe epatico in puluerem trita, & calce atq; melle inuinum subacta, tollit polypum uel cancrum, qui nasum obsedit.

DE HERBIS CAETERISQVE

A Pulvis eiusdem cū melle temperatus ad oris exulcerationem & ad gingiuas maximè confert, & omnia uulnera expurgat.

Aristolochia contusa & cū radice Dictamni in puluerem redacta, & melle permixta & emplastri modo uulneribus imposita, sagittas atq; sentes extrahit.

Eius radix in uino uel aqua cocta, facit ad laterum dolorem, & ad lienem, si quis inde potet.

In aceto decocta & dētibus ex eo collutis & fricatis, dealbat eos, & tollit dolorem.

Vulneribus eadem imposita, saniem, sagittas, ossa fracta, & sentes extrahit.

Radicibus uiolarum, & melle temperata, in modum emplastri, generat carnem.

AQVA ARISTOLOCHIAE ROTVNDAE.

Ad distillationem in medio Maij cum tota sua substantia, minutim concidenda est.

Manibus inde friatis pellit tremorem.

Vulnera ex ea lota, statim curat.

Lateris & lienis dolorem, pota mitigat.

Spasmo subuenit, membris ex ea mane & uesperis friatis.

B Omnem perfrictionem in homine reprimit, mane & uesperis, singulis uicibus ad duas uncias pota.

Sæpius pota & articulis inde friatis, podagram diminuit.

ARISTOLOCHIA LONGA.

NOMENCLATURAE.

Αρισολοχία μακρά.

Aristolochia longa.

Osterlucei.

Lang Holwurcz.

ANNO.

A ANNOTATIO IN ARISTOLOCHIAM LONGAM.

ARISTOLOCHIA longa, est longo & alto caule, folijs **C**
uiridibus pallore mistis, in agris libenter proueniens,
Caule & internodijs similis Azaro, graui odore, floribus
passim flauescens, radice candida, tenui & oblonga.

TEMPERAMENTVM.

Aristolochia longa tertio ordine calefacit.

VIREs AC IvvAMENTA.

In puluerem trita, & myrrha, æquali pondere commista, ac in
uino calido sumpta, purgat matrices, foetusq; ex utero mortuos ex-
pellit.

Cum radice Hibisci, plantagine ac melle impõsita, mitigat poda-
gram.

In puluerem redacta curat putrida uulnera.

Equis læsis ab ephippio, idẽ puluis uulneri utiliter inspergitur.

Aristolochia longa, & Aloepaticum æquali pondere cum melle
rosaceo in modũ emplastri formetur, utilissimum est, aduersus ue-
tera & caua ulcera crurũ, quæ prius oleo tartari, aut decocto myr-
rhæ debent mundari.

B Suspiriosis opitulatur, & pectus expurgat puluis Aristolochiæ
longæ, sumptus cum aqua mulsa.

Cum Dictamno pari pondere in uino decocta & colata, deinde **D**
mane & uesperi pota, sagittas & surculos educit, mane & uesperi
uulneri impõsita, tum leniter curat.

Aristolochiæ longæ partes duæ, Gentianæ cum Acoro in pulue-
rem contritæ pars dimidia, misceantur melle despumato, hoc asth-
maticis saluberrimum est, & pectoris uiscosos humores discutit.

In puluerem redacta, & cum succo Rutæ illita, morsus uenenato-
rum animalium sanat. Pulueris autem drachma pota pellit uenena.

AQVA ARISTOLOCHIAE LONGAE.

Hæc cum tota substantia distillanda est in exitu Maij.

Hæc aqua salubris est ad podagram, spasmus, & uitiosa crura,
si cum illa foucantur & fricentur.

Tormina uentris quoq; pellit, trium unciarum pondere mane
& uesperi pota. Sic quoq; conducit ad morbum Comitiale, & la-
teris dolores.

Item tumores & corporis magnitudinem ex lassitudine proue-
nientem discutit, si prædicto modo bibatur. Sic etiam conducit ad
destillationes capitis & ad spirandi difficultatem.

A mulieribus pota, pellit secundinam, & sanat lienosos, feбри-
busq; medetur.

Conuenit

DE HERBIS CAETERISQVE

A Conuenit quoq; ad membri uirilis & genitalis mulierum pustulas, & quæ pascendo serpunt ulcera, si inde lauentur, & linteola in ea madefacta mane & uesperis super imponantur.

Spasmm cum podagra pellit, si membra sepius cū ea fricentur.

Valet item aduersus malitiam scabiosorum crurum, & ad uulnera profluentia, ex illa lota, aut linteola in ea madefacta illis applicentur: prodest ad exitum ani, si spongia in ea aqua immersa, calida imponatur: fistulas curat, inde lotas, si quoq; panni linei in ea intincti imponantur.

A L T H A E A.

NOMENCLATURAE.

Αλθαία.

Ιβίσκος.

Althæa.

Ibiscus.

Bismalua.

Ibisch.

Wild Pappel.

Ibischwurzel.

ANNOTATIO IN ALTHAEVM.

ALTHAEA siue Ibiscus Romanis pariter & Grecis utroq; nomine dicitur. Tributū ei nomen ab excellentia & multitudine remediorum. Si quidem nihil Althæa Græcis aliud est, quàm si à medendo medicam simpliciter dicas, quibus *αλθος* in Medicina pharmacum remediumque, & *αλθαίνειν* uerbum mederi est, Officinis bismalua appellatur quia species maluæ est & foliū mollius & duplo crassius habet quàm ipsa simplex malua, Vulgò maluauiscus appellatur, quòd glutinosa sit radice.

DESC.

DESCRIPTIO.

A Althæa prasino est colore, caule oblongo & alto, quemadmo-
 dum Rosæ, quæ uulgo uocantur, rosæ refertur, in superiore parte,
 florem habet roseum, semina dictarum rosarum consimilia, folia
 sunt lanuginosa, mollia & rotunda, qualia azari. Radix longa, ma-
 gna, uiscosaq; intus candida cū multo humore, facile nascitur ubi-
 cunq; plantatur, quotannis repullulando se ipsam reuocat.

TEMPERAMENTVM.

Habet uim natura calefaciendi, discutiendi, laxandi, inflamma-
 tionem abigendi.

VIRES AC IUVAMENTA.

Radix cum ipsa herba decocta, & duris apostematibus imposi-
 ta, emollit ea.

Folia cum oleo oliuarum decocta ualent ad quemuis corporis
 exteriorem calorem, emplastri modo imposita.

Semē mollificat omnia dura & calentia apostemata, & sanat ea,
 Sic etiam conducit membris quæ intumuerunt.

Radix cum semine lini elixa, emplastri modo ad anteriorem par-
 tem colli applicata, gutturis ulcera & abscessus emollit.

B Semen Althææ cum hyssopo & dulci radice in aqua aut uino
 decoctum, & haustum, Tussim sedat, ex calida intemperie contra-
 ctam, & facilem reddit excretionem.

Semen cum uino coctum, & oleo oliuarum admixto, uiriliginem
 & quancunq; faciei decolorationem exterit atq; emendat, si cum
 eo lauetur.

Radix elixa & ambustis imposita, magnum extrahit calorem.

Ad rupturam interiorem, utere semine Althææ, & ex eo bibe, in-
 de curabitur.

Ad apium ictus, accipe radicem & cum aceto tempera, & illine,
 hoc statim opitulatur.

Semen quoq; in posta aut uino decoctum, bibitur contra omnes
 uesperum, apium ac similium aculeatos ictus.

Radix cum uino cocta, si inde bibas, ciet urinam.

Semen propellit calculum, qui lumbos obsedit.

Semen recens arefactum, deinde contusum, & cū aceto elixum,
 ac ad solem inunctū, asperam & scabiosam cutem leproforū curat.

Radix cum uino decocta & pota, ad interiora membra quæ pla-
 gis aut contusione aut casu fuerint rupta, conducit: Eadem cum
 aceto decocta, & ore inde colluto, medetur dentibus, & remouet
 dolorem gingiuarum.

Althæa in uino aut aqua mulsa elixa, & bibita, curat Apostemata
 thoracis, tumorem uulnerū & corporis, rumpit ulcera & strumas,

ac faci

DE HERBIS, CAETERISQVE

A ac facit ad abscessus, secundum aures, quos parotidas dicunt, malagmatis modo imposita, **C**

Ex radice & adipe anserino si fiat emplastrum & duris apostematibus, ulceribus, & membris ambustis imponatur, sanat ea, ac calorem extrahit. Hippocrates uulneratis, sitientibus defectu sanguinis, radice decoctæ succum bibendum dedit, & eam uulneribus cum melle & resina, item cõuulsis, luxatis, tumentibus & musculis, neruis, articulis imposuit. Suspiriosis ac dysentericis in uino bibendum præbuit. Vide Plin. lib. 20. cap. 21.

Decoctum radice potum, prodest urine difficultati, calculorum cruditatibus, coxendicum doloribus, tremulis ac intestinorum torminibus,

AQVA ALTHAE AE.

Tempus distillandi conueniens est à mense Iulio usq; ad Septembrem, tum radix contusa debet distillari.

Hæc aqua cū uino pota, medetur dysentericæ. Sanguinem mingentibus auxiliatur, ad tres uncias pota, & expurgat uesicam, Pota uel imposita ad omnes prædictos morbos conducit.

ACETOSA.

B

Oxalis.

Acetosa.

Saur Ampffer.
Wild Ampffer.
Mengelwurz.

D

Acetosa

A

ANNOTATIO IN ACETOSAM.

C

ACETOSA Latinis ea herba est, quæ Græcis Oxalis dicitur, à saporis aciditate, quòd gratum acorem palato repræsentet, unde & in acetarijs magni est usus, & singularem habet gratiam. Est aut oxalis apud Dioscoridem & Plinium, genus lapathi, cuius descriptio omnino ostendit, eam esse Acetosam. Sunt qui eam à foliorum figura anaxyrida appellant, quoniam calceorum soleis, quos Græci aliquando ea uoce significant, similia sunt.

DESCRPTIO.

Acetosæ duo sunt genera, Acetosa maior, quæ latiora habet folia caulem sesquicubitum, altum ac rubescentem, semine rubro in mucronem acuminato, quod foliaceo uestitur inuolucro, hæc partim feritur, partim sponte in incultis & pratis prouenit. Secundum genus, quod Acetosam minorem uel agrestem appellant, quæ multo minora & numerosiora folia habet, caulem uiridem & gracilem, semen paruum & album, ea mulierculæ in ardore febrium utuntur, contusa enim & cum sale imposita, mire refrigerat, Maior autem Acetosa, uirtute & bonitate hanc superat.

TEMPERAMENTVM.

B Acetosa refrigerat & siccatur in tertio ordine.

D

VIRES AC IUVAMENTA.

Acetosa comesta tollit fastidium, & appetentiam ciborum excitat. Eadem cum Barba Iouis contusa, & aceto temperata, atq; imposita, sacros ignes atq; inflammationem sanguinis restinguit.

Omnes species lapathi, ut Dioscorides inquit, molliunt aluum, si olus coctum edatur.

Folia cruda illita, meliceridas, rosaceo, aut croco addito, discutunt.

Acetosa contusa, & oculis applicata emplastri modo, tumorem pellit, & sanat uiriliginis, leucas, & alias cutis maculas prauas, etiã emplastri modo imposita. Eodem modo medetur ambustis. Semẽ, herba, & radix ad prædictos morbos eandem habent facultatem.

Succus Acetosæ temperatus oleo oliuarum, & capiti illitus, remouet magnũ capitis dolorem ex calida intemperie prouenientẽ.

Cum uino pota uel comesta, discutit quosuis morbos ex calore contractos, ut Ictericum, ex iecore uel splene ortum. Eodem modo pota, auxiliatur mulieribus quibus menses diu durauerint, & præcipue si semine utantur.

Semen lumbricos pellit, & ad uenena conducit, tum in primis ad uenenatorum animalium morsus atq; ictus.

B

DE HERBIS CAETERISQVE

A Succus acetosæ oculis circumlitus, reddit eos clariores.
Idem auribus instillatus, interiorum tumorem discutit,
Acetosa in acetario sumpta, cholerae impetum restinguit,
In uino aut aqua aduersus dysenteriam uel fluxum hemorrhoy-
dum utiliter bibitur.

Eadem conducit aduersus ebrietatem.

Radix in uino cocta doloribus aurium dentiumq; prodest, si
colluantur illo decocto.

Radice[m] Acetosæ, quidam contra strumas in collo suspensam
gerunt.

Semen in uino elixum, omnes alui fluctiones sistit, lienis tumores
ac dolores aceto discutit.

Radices coctæ cum aceto, uel crudæ, lepras & impetigines im-
positæ curant, atq; scabros ungues, uerum oportet locum antea, ni-
tro acetoq; in sole confricatum præparare.

Decocti succo corporis pruritus remouetur, si in balneo ex eo fo-
ueatur & fricetur.

Acetosa uirtute & facultate conuenit cū Sēperuiuo & portulaca.

AQUA ACETOSÆ.

Acetosa distillanda est cum tota substantia in uere.

Aqua Acetosæ cum Theriaca temperata, ualet aduersus pestem;

B

Pota conducit ad quosuis internos
calores, sedat litim, salutaris est iccori et
spleni, bibita & linteolis imposita.

Sacris ignibus medetur applicata, &
bibita, conducit ambustis, pellit mor-
bum Regium, Discutit febres, tum quo-
que parotidas.

Deniq; conducit ad omnes morbos
prædictos.

ANETHVM.

NOMENCLATURÆ.

Ανηθον.

Anethum;

Anicetum,

Dille.

ANNO.

A

ANETHVM Romani pariter Grecis dicunt. Diosco. lib. 3. cap. 60. Anicetum quoq; uocari tradit, quo nomine Græce appellantur ea, quæ cibi appetentiam faciunt. Paulus Ægineta ipsum uocat anemion.

DESCRIPTIO.

Anethum omnibus nota herba est, Seritur non minus coquorū quàm medicorū gratia, ut inquit Platina. Nascitur herbaceo colore ad modum fœniculi, uerum caule non usq; adeo alto, superius umbellam habet luteis floribus refertam, & libenter inter olera hortensia prouenit. Radix est lignosa & albicans.

TEMPERAMENTVM.

Anethum, ut inquit Ægineta, calefacit in secundo ordine intenso, siccat paulò remissius.

VIRES AC IUVAMENTA.

Somnum conciliat, si quis utatur, & in primis oleo Anetino capiti illito. Antiqui, ut Galenus scribit, uiridi Anetho uti solebant ad somnum conciliandum, coronis inde factis, & capiti applicatis.

Succus uel oleum Anethinum ualet ad auriū dolorem, calidum instillatum.

B Cibo frequenti oculos hebetat, genituram extinguit. Si nutritrices uel mulieres lactantes puerum, utantur ipsa herba, uel semine, lactis copiam generat, & præcipue si cum iure ex lentibus parato, sumatur.

Anethum cum papauere decoctum & commistum ac potum, sistit uomitiones. Tormina & inflationes uentris sedat.

Semen crematum illinentibus condilomata tollit. Idem fluxū ani, unde mariscæ solent exoriri, sanat, puluere insperso.

Cinis ex Anetho confert ad omnes ani morbos, & dolorem pudendorum, Tum quoq; humentibus ulceribus utiliter illinitur, & potissimum ijs, ut uult Galenus, quæ in pudendis consistunt.

Decoctū anethi si sumatur, ualde prodest stranguria laborantib.

Anethum cum Zaccaro decoctum, & oleo uinoq; permistum, conducitatrici, pellit secundas, trahit menses, si pondere duarum drachmarum bibatur.

Decoctū Anethi bibitū, optime prodest ad frigiditatē pectoris.

Semen feruens arefactum, singultus cohibet.

Idem sumptum ex aqua, mitigat cruditates.

Semen Anethi atq; urticæ, pari quantitate in puluerem redactū & aqua mulla permisceatur, ac cataplasmatibus modo mariscis imponatur, præsens erit remedium.

DE HERBIS, CAETERISQVE

A Epiphoris radix illinitur ex aqua uel uino.
Anethum quoq; cum mastiche decoctum, uomitum reprimit.
Cerebrum atq; stomachum confortat, si edatur.
Oleum Anethinum dolori uenarū & paralyfi subuenit, unguen-
to Dialtheæ permixtum,
Semen in aqua decoctum, mulieribus insidentibus, tollit dolo-
rem matricis.

AQVA ANETHI.

Anethum in fine Maij cum tota substantia distillatur.
Aqua ea pota, & temporibus capitis affricata & illita, conciliat
somnum & quietem. Mulieribus lac proritat, Inflationes corpo-
ris discutit, concoctionem adiuuat.
Tumorem & ulcera pellit, si lintheolis imponatur. Venerem mi-
nuit, si bibatur.

ANISVM.

NOMENCLATURAE.

Ανισον.

Anisum.

Cyminum dulce.

Ανισ.

ANNOTATIO IN ANISVM.

B **NISVM**, Latinis & Græcis, hoc nomine cognitum, **D**
quod etiam Anicetum uocatur, quoniam Anethi mo-
do, inquit Barbarus, appetentiam ciborum præstat.
Vulgus medicorum Romanum foeniculum appellat.

DESCRIPTIO.

Anisum omnibus est notissimū, in pinguiori terra libenter nasci-
tur, cubitali altitudine, folijs circinatis, semine foeniculo simili, flo-
re luteo, radice infernè candida. Viride, & quod magna habet gra-
na, optimum censetur.

TEMPERAMENTVM.

Anisum calefacit atq; siccatur in tertio ordine.

VIRES AC IUVAMENTA.

Conditum cum Zaccaro, ut scribit Platina, turgidas aluos exo-
nerat, Vapores caput petentes reprimit, oris halitum iucundio-
rem facit, foetoremq; tollit.

Anisum suffitu naribus haustum, confert ad faciem inflatam, &
capitis dolores, & uertiginem sedat.

Contusum & oleo rosarum admixtum, & auribus instillatum,
auditum emendat.

Oleum ex Aniso, ac foeniculi semen, mulieribus lactis copiam
procreat.

Anisum

A Anisum sitim arcet, obstructo epati succurrit, & urinam ciet, **C**
manducatum.

Malos humores disijcit, & tormina uentris cohibet, & inflationes discutit.

Purgat foeminis matricem & malas humiditates.

Venerem stimulat tam uiris quam mulieribus: uiris in cibo comestum, genituram auget, Vesicam & renes obstructos aperit.

Cum foeniculo decoctum, confert diuturna febre laborantibus, pellit uenenum.

Affidue comedentibus, auget naturalem calorem.

Quocunq; modo quis utatur Aniso, inflationes reprimit, quae intestina indurant, & stomachum grauanti.

Calefacit epar, & concoctionem adiuuat.

Anisum in uino elixum, & cynamomo atq; mastiche comestum, utiliter sumitur aduersus grauem eructuationem, ex frigido & crudo stomacho contractam.

Cum lingua ceruina, quam officinae uocant Scolopendriam, commistum, ualet ad oppilationem epatis atq; splenis.

Bibitur utiliter subeuntibus cutem aquis, discutit tumorem.

Conducit ad omnia genera Hydropis, & albas fluctiones foeminarum sistit.

B Puluis ex Aniso sacco inditus, & in uino calefactus, mulierum **D**
pudendis si applicetur, attrahit, expurgat eas ab omni immundicia.

Concisum auribus fractis infunditur cum rosaceo. Ad affectiones oculorum conducit, si qua oculis inciderunt detrahit, uel si plagis uel contusione laesi fuerint, si modo contusum in aqua coquatur, & calidum imponatur. Eodem modo illitum, narium ulcera consumit. Contritum in puluerem & temperatum melle, Hyssopo & aceto, ac coctum, fiat gargarismus ad Squinantiam. Sic quoque paratum cum uino, & comestum, ualet ad thoracis apostemata, & ad tussim. Cum castoreo sumptum, confert ad tumorem stomachi & intestinorum.

Strangulationes uuluae, si manducetur uel bibatur cum aceto & melle, sedat.

Insomnia leuat, ut inquit Plinius, suspensum in puluino, ut dormientes olfaciant. Parturientibus propinatur cum Anetho.

Pythagoras corripit comitali morbo negat in manu tenentes, ideo quam plurimum domi ferendum.

Cum uino sumptum sudorem leniter praestat.

Vestes quoq; a tineis defendit.

Thoracis pituitas purgat tostum, & cum melle sumptum melius.

Dysenteriam cohibet & Tenesimum, Anisum tostum, non enim

DE HERBIS, CAETERISQVE

A aliud utilius uentri & intestinis putant.
Calefacit membra, dolores lumborum & matricis mitigat.

AQVA ANISI.

Herba iam maturefcens cum femine distillatur, Et ad omnes morbos prædictos ea aqua salutaris est.

ALLELVIA.

NOMENCLATVRAE.

οξυς.
οξυτριφύλλον.
Alleluia.
Panis cuculi.
Trifolium cuculi.
Guckgauch flec:
Saur flec.
Hasen flec.
Buch Ampffer.

ANNOTATIO IN ALLELVIA.

B **A** LLELVIA herba est, quam officinae etiam Trifolium acidum Latine appellant, Vulgus uero panem cuculi. Oxys Plinio nominatur, ab acido sapore, ut Ruellius testatur, Eam Hieronymus Tragus primi nominis Medicus, putat esse Oxytriphylon, quod est genus Trifolij, Septem enim genera Trifoliorum idem recenset, quemadmodum & Ruellius & Brunfelsius in primo Tomo simplicium Pharmacorum, quos quilibet herbarum & medicinae studiosus de hac re legere potest. Marcellus duo ponit genera, cum inquit: nobis ex his quae diu obseruauimus, in eam partem inclinatus animus, ut duo sint Trifolij genera, commune & pratense, hoc omnibus notum, & acutioris folij: alterum, quod Graeci Oxytriphylon dixerunt.

DESCRIPTIO.

Alleluia seu panis Cuculi, herbula est acido sapore praedita, ut Acetosa, Trifolio similis est, longis tantum pediculis, tria tantum in summitate folia proferentibus. Flore candido, rufo in lunatis siliquis foetu, radice in transuersum longa & fruticosa, in truncis arborum defectarum & locis petrosis libenter proueniens, In hortis quoque plantari potest. In acetarijs ea utuntur, iucundo sapore.

TEMPERAMENTVM.

Herba est frigida & sicca, & in primis semen, folia humiditatem quandam in se continent, Eadem nempe, qua Acetosa pollet facultate,

VIRES

Herba auxiliatur doloribus capitis & thoracis, & ualet ad oppi-
lationem epatis & splenis, præterea ad uentris tormina ex frigida
intemperie contracta.

Conducit ad oris Aphthas, quæ pueris uel etiam adultis pericu-
losæ sunt, masticata, uel succo in ore retento.

Succus omnes malas pustulas oris emendat.

Idem cum aqua aluminosa temperatus, fistulas oris sanat.

Herba cum uino decocta, & myrrha permista, si os inde collua-
tur, oris dolorem & gangrænam gingiuarum curat.

Prodest calida complexione præditis. Sitim sedat, Refrigerat
epar, & cor confortat.

AQVA PANIS CVCVLI.

Aqua pota salutaris est ad pestem, & ad omnes supra scriptos
morbos.

ALLIUM.

NOMENCLATURAE.

Σκόροδον.

Allium.

Knoblauch.

ANNOTATIO IN ALLIUM.

ALLIUM, Latini uocant à Græco uerbo ἀλλεῖν, id est,
quòd exiliendo crescat. Græcis autem Scorodon dici-
tur, ut Aristophanis enarrator in Pluto tradit, quasi
σκαίου ῥόδον, id est, rudis & iniuria rosa, quòd asperè su-
pra modum redoleat, & olfacientium nares offendat.

DESCRIPTIO.

Allium est alba cepa, pluribus coagmentata bulbis, & nucleis, in
alba & benè stercoreata terra optimè proueniens. Si maturum sub
terra manserit, regerminat. Secundo anno semine prouenit. Non
femen seri debet, quòd tandem sit uenenum, si sæpius seratur, Sed

DE HERBIS, CAETERISQVE.

A spica uel nuclei, qui liratum disponentur, digitorum quatuor spacio distantes, spicae uero sint diuisae, ut in puluine positae, minus infestentur aquis hyemis, maturescentis caulis depressus in terram obruitur, quo capita fiant uastiora. Columella inter hortorum delicias numerat allium, non contemnendum sane in ruris honore & hortorum disciplina locum inuenit, honestum enim ac gratum rusticae plebi obsonium est ac medicina. Quare & Marsilius Ficinus Allium theriacam rusticorum appellat.

Dioscorides duo allij genera ponit, satium siue hortense, aliud siluestre, quod ophioscorodon, quasi anguinum Allium nominant. Reperiuntur & plura Alliorum genera, apud Plinium & Theophrastum, quae hic enumerare nimis prolixum esset.

Allium quo plures habet nucleos, eo asperius est.

Halitum edentibus reddit insuauiolem.

Verum ad amoliendam odoris tetri foeditatem, betae radicem in prunis tostam, super edisse conuenit. Edentibus halitus taedium fertur aboleri, si crudam fabam super manducarint. Vel si rutam superederint. Aiunt, allium si luna sub terris posita seratur, & item sub terris luna latente, uellatur, odoris foeditate cariturum.

TEMPERAMENTVM.

B Allium calefacit siccaturque in quarto gradu, ut inquit Aegineta, Cepa, allium, porrum, ut idem testatur, primo libro, acri uirtute donata sunt, corpus calefaciunt, extenuant, & crassos in eo humores incidunt. Cholericis cauebunt ne utantur allio, & maxime temporibus calidis, quia totum corpus inflammat & desiccatur, & Choleram rubeam ac adustam auget.

VIRES AC IUVAMENTA.

Allium, interiorum corporis tumorem discutit. Apostemata emollit & aperit, sanientque educit, elixum & impositum.

Cum succo Allij, si caput unguatur, necat pediculos & lendes.

Bibatur etiam Allium magna utilitate cum origani decocto, ut Dioscorides scribit, contra pediculos & lendes.

Capillorum defluuijs, quas alopetias dicunt, medetur alliorum cinis cum melle subactus & inunctus.

Eodem modo illitum, uitia cutis emendat.

Cinis sanat mala ulcera quae aperta sunt, si inspergatur.

Idem cum melle & butiro uernali subactus, leuigat cutem, scabie & lepra infectam, si a balneo inungatur. Allium officit oculorum claritati.

Decoctum & sumptum claram reddit uocem, & antiquae medetur tussi, ac thoracem expurgat in frigidatum. Stomachi humiditatem exiccat.

Allium cum ipsa herba coctum in uino, & potum, urinam promouet, mulieribus menses mouet, extrahit secundas, si uenter eo inungatur.

A inungatur. Quin etiam suffitu hoc præstare potest Allium, si mulier in sella excavata sedens, ab inferiori parte sit obtecta. **C**

Allio usus, à nullo uenenato animali læditur. Contusum cum folijs ficuum & floribus Chamomillæ, pari mensura, & emplastri modo impositum, morsus rabidorum animalium sanat.

Odor allij fugat quosuis uermes uenenatos. Si quis Allio præsumpto feriatur à serpente, nullam inde trahet noxam, neq; si uenum hauserit, ei nocebit.

Cum aceto decoctum & cum aqua mulsa potum, latos lumbricos, & noxia quæuis interaneorum animalia pellit. Idem cū oleo oliuarum elixum, sanat animalium uenenatorum morsus, in pedibus & alijs quibusuis corporis membris. Hoc unguento remouentur uesicæ incomoda & tumores, si extrinsecus illinatur.

Cum lacte decoctum pulmonis ulcera sanat.

Allium cum centaurea in uino decoctum, & sumptum, pellit hydropem, ex frigida causa contractum.

Contusum & Coriandro permixtum, atq; sic cū uino sumptum lumborum doloribus, & difficultati urinæ opitulatur.

Cum fabis coctum & contusum, & temperatum oleo oliuarum uel papaueris, unguentum inde factum ualde conducit ad dolorem capitis, temporibus illitum. Assiduè edentibus inducit dolorem capitis, & impurum reddit sanguinem. **D**

NOCVMENHA EIVS, EX PLINIO.

Vitia eius sunt, ut inquit Plinius, quòd oculos hebetat, inflatiões facit, stomachum lædit, copiosius sumptum, sitim gignit. In totum autem coctum utilius est crudo, elixumq; tosto.

Allium decoctum & tostum cum mastiche & pyretro, & contritum in puluerem, eo decocto si os colluatur, denticulorum doloribus multum auxiliatur.

Denticulorum dolores etiam leuat, ut autor est Dioscorides, si cum teda & thure coquatur, & illud decoctum ore contineatur.

Magnæ utilitati Allium est ijs qui concoctionis munia obire nõ possunt. Vnde & operarijs & rusticis conducit, qui plerumq; aquã bibunt, & cibo frigido, duræq; concoctionis utuntur.

Nec minor efficacia contra aquarũ, & quorumcunq; locorum mutationes, quando uescentes eo, nec aquarum uitio, nec cœli mutatione tentari, neq; infestari conditione regionis patitur,

AQVA ALLII.

Hæc aqua distillanda erit in diebus Canicularibus.

Conducit ad anginam, & gutturis tumores, si linteola in ea madefacta, applicentur, & duab. uncijs bibatur, uel gargarizetur, usq; dum meliusculè fiat. Ad omnes prædictos morbos, pota quoq; salutaris est.

DE HERBIS, CAETERISQUE
AGRIMONIA.

A

C

NOMENCLATURAE.

Αργεμώνη.

Agrimonia.

Odermenig.
Bruchwurz.

B

D

ANNOTATIO IN AGRIMONIAM.

AGRIMONIAM pharmacopolæ passim corrupto uocabulo dicunt pro Argemone, quæ sic à ueteribus appellata est, ut inquit Vergilius Marcellus, quòd oculorum & lucis uitio, quod Græci argema uocant, illita medeatur, Quæ autem sit uera Argemone uel Agrimonia, adhuc medicis non satis constat, eius enim usus & cognitio hodie omnis intercidit. Nam iuxta iudicium & sententiam Hermolai Barbari, Leonici, Antonij Musæ, & aliorum doctissimorū medicorum, Agrimonia illa, cuius in officinis usus est, uerum Eupatorium est Dioscoridis, Et hoc quilibet per se iudicare potest, si modo picturam & descriptionem Eupatorii Dioscoridis contulerit cum hac herba, quam uulgò uocant Agrimonia. Quare quisquis est medicorum qui posthac Eupatorio uti uelit, Agrimonia Eupatorii loco utatur confidenter, cum tot sint præstantes medici autores, qui hoc conducere existimant: neq; est quòd aliquis credat, Eupatorium esse quod agrestem Saluiam uulgò appellant, quum hoc à Dioscoridis descriptione ualde alienum sit.

DESCRI

DESCRIP TIO.

C

Agrimonia seu potius Eupatorium, surculosa est herba, simplicis scapi, tenuis, lignosi, subrecti, nigricantis, hirsuti, cubitalis, aliquando & amplioris, folio per interualla inciso, & magna ex parte quinquepartito, aut amplius diuiso, quinquefolij aut canabis similitudine, nigro & ipso, extremitatibus serratis.

Semen è medio caule cum luteis floribus circa, profilit pilosum & hirsutum, inclinatum in terram, ut cum inaruerit in ambulantium quoque uestibus adhærescit.

TEMPERAMENTVM.

Hæc herba calida & sicca est in secundo ordine.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Viridis contusa, & succus bibatur, pellit pestem in homine exortam. Eodem modo quoque omnia interiora ulcera discutit.

Succus bibitus, ictis à uenenatis animalibus conducit. A cane rabido morsus, loco læso herbam contusam cum succo imponat.

Succus potus tormina uentris leuat. Viridis & recens contusa, & malignis ulceribus imposita, unde lupus morbus prouenit, sanat ea.

Cum aceto temperata, uerrucas remouet, emplastri modo imposita.

Lienosus si agrimonia & Ambrosia in cibo utatur, præsentaneum sentiet remedium.

B Radix cum uino elixa & sumpta, paraliticis membris subuenit. D

Agrimonia in cibis sumpta, ualde confert cancro laborantibus. Tollit omnem immunditiam capitis uel alterius partis in corpore, si inde lauetur. Succus malignam scabiem quæ serpendo crescit sanat. Contusis articulis impositus medetur. Idem illitus, membra plagis uel flagris cæsa curat. Fatigatus longo itinere, lauet pedes decocto Agrimonie, lassitudinem leuabit.

Potu sumpta omnes interiores corporis dolores sedabit, qui calculo laborant, ex calore uel siccitate proueniente, in sudatorio se cum ea lauabunt. Succus cum aqua Acetosæ temperatus, confert ad calidos abscessus, qui quandam pestis speciem præ se ferunt.

Puluis ex Agrimonia profundis uulneribus aut fistulis inspersus, mire sanat.

Agrimonia simul cum radice Inulæ Campanæ in aheno decocta, si quis mane & uesperis articulos infrigidatos & cauatos in eo decocto lauerit, intra octiduum eos sanat.

Folia contusa cum bona axungia, ualent ad malefica ulcera, Caçoëthe Græci uocant, quæ uix cicatricem recipiunt.

Si quis bibat ex uino in quo radix, herba & semina macerata sint, conducit ad dysenteriam & iocinoris uitia, & serpentium ictibus medetur.

AQVA

DE HERBIS, CAETERISQVE

A

AQVA AGRIMONIAE SEV EUPATORII.

C

Herba colligitur & distillatur in Maio.

A qua medetur Tussi, & necat omnes corporis lumbricos, à quibus si pueri infestantur, ualde prodest si ad ij. uncias biberint.

Conducit ad aquam intercutē, articulis sæpius ex ea perfricatis.

Medetur quoq; Ictericitæ, mane & uesperu duabus uncijs pota.

Secretum experimentum est ad discutiendam febrem quartanam, si quis mane & uesperu singulis uicibus iij. uncias in potu sumat.

Confert etiam ad uermes arcendos & necandos, qui in putridis ulceribus procreantur, si inde lota fuerint, purgat & sanat ea.

Gargarizata curat exulcerationem oris uel gutturis.

ARON.

B

NOMENCLATURAE.

Agou.

D

Aron.

Barba Aaron.

Serpentaria minor.

Iarus.

Aron.

Pfaffen pint.

Teutscher Ingber.

ANNOTATIO IN ARVM.

ARON Græcis & Latinis eodem nomine dicitur. Varia est huius herbæ apud recentiores nomenclatura. Quidam, quòd dracunculum æmulatur, sola magnitudine discrepans, Serpentariam minorem appellarunt, Alij quòd folium effigie bubuli uestigij prodeat, pedem uituli nominarunt. Vulgus quòd pistillum promit exerti ferè genitalis effigie, Sacerdotis mentulam uocat, officinæ corrupto uocabulo, Iarus appellant, uel Barbam Aaron, quòd Barbę sectæ figuram repræsentet.

DESCRIP.

DESCRPTIO.

A Aron planta est tenera, duorum aut trium foliorum, Dracuncu-
lo similium, sed minorum, & paucioribus resperforum maculis, sca-
pum habens dodrantem, in purpuram leniter tendentem, & pistil-
li forma fastigiatum, super quem fructus racematim aggestus infi-
det, acinis primum uirentibus, deinde cum ematuruerunt, croceo
colore rutilantibus. Radix illi candida & fruticosa, Duæ autem
radices cohærent, quarum una cum increfcit, altera marcore perit.
Nascitur libenter in antiquis nemoribus, senticetis, & umbrosis lo-
cis. Numerabatur quondam serebaturq; inter olera hortensia
Aron, ut Dioscor. Plinius, & Theophrastus testantur, quare etiam
nonnulli dubitant, num nostri orbis Aron, cum antiquorum Aro
conueniat, Posteaq; radix quæ apud illos in ciborum usu erat, nunc
temporis tantam acrimoniam habet, ut quasi damnata sit, & in ci-
bis nullam habeat gratiam.

TEMPERAMENTVM.

Aron ut Ægineta inquit, calore & siccitate primi est ordinis, ue-
rum alij propter magnam acrimoniam quam habet, uolunt, quod
in tertio ordine calefacientium & siccantium sit, quod etiam uerifi-
mile est.

B Virtus eius consistit non solum in herba, uerumetiam in semini-
bus & radicibus.

VIRES AC IUVAMENTA.

Radix cum fimo bubulo emplastri modo imposita, podagris
prodest. Eadem extrahit multos malos humores & hominem ma-
cilentum reddit in cibo sumpta.

Aron cum radice contusa, & succo inde potu pestem tollit.

In cibo sumpta ualde confert ad opilationem thoracis & ad pul-
monem male affectum, & humores uiscosos in thorace & pulmone
detentos per sputum reijcit, & cor hominis refocillat.

Si cui nigræ & malignæ pustulæ erumpunt, ut Carbunculi, que
letales sunt, hanc herbam uel radicem edat, ea noxios calores sedat,
& tollit uenenum pustularum, ac sanat eas. Qui adeo ueneno in-
fectus fuerit, aut peste correptus, ut præ debilitate loqui non queat,
folia Ari cum sale temperata, edat, aut folia in mel decoctum con-
cidat, & sic in cibo sumptum, discutit uenenū, & præcipue pestem.

Cuius stomachus crassis glutinosiq; humoribus fuerit infarctus,
& malas febres in eo latentes fuerint, radicē in uino decoquat, quo
refrigerato, chalybem ignitum in eo intingat, ut iterum calefiat, &
ita calidum ut ferre possit, bibat, hoc crassos illos humores dissipat
& expellit & malas illas febres remouet.

Idem potus discutit Melancholiam & tristitiam animi, & bo-
num generat sanguinem.

DE HERBIS, CAETERISQVE

A Puluis ex radice cum Zaccaro temperatus, si in iusculo pyforum **C**
sumatur, aluum deijcit.

Ex myrrha & laudano pessarium factum, succoq; Ari permi-
stum, locis muliebribus injiciatur, menses prouocat.

Cataplasmata si fiat ex radice, & cum cymino & oleo temperetur,
ficus curat.

Aron conducit ad ani exitum, si in uino decoquatur, & huic ca-
lido decocto si quis insideat.

Radicem in puluerem contritam accipias, & ossa Sepiæ cum ce-
russa addas, singulorū unciam unam. deinde aqua rosacea permis-
ce, purificat faciem, & tubera in ea extertit, si inde laueris.

Succus cum theriaca potus, medetur pesti.

Herba & radix cum sale contusa, etiam ad pestem conducit.

Scrophulas resoluit, cū squilla, & axungia ursina, emplastri mo-
do imposita. Alij in uino & oleo eam decoquunt, & confert ad eas-
dem, eodem modo imposita.

Hippocrates ad quaslibet collectiones cum melle imposuit.

Ulcera omnium generum, siue phagedenæ sint, siue carcinoma-
ta, siue serpant, siue polypi in naribus, mire sanat:

Partus omnium animalium extrahit, naturæ circumlitum, uel
herba cum radice esui data.

B Ad menses trahendos seminis uel radice drachmæ duæ in uini **D**
cyathis duobus sufficiunt. eadem potio, si à partu non purgantur,
& secundas trahit. Tussim decocti ius cum melle finit.

In folijs Ari caseus optimè seruari traditur.

AQVA ARI.

Aron circa finem Maij colligitur & cum tota substantia concisa
distillatur.

Aqua ruptis salutaris est, si quottidie mane & uesperis singulis ul-
cibus tres uncias bibant.

A ieiunis pota, incidit & absomit crassos & glutinosos stom-
chi & thoracis humores. excitat appetentiam ciborum.

Putrida uulnera sanat, si inde lauentur.

A S A R V M.
NOMENCLATURAÆ,

Asarum.

Νάρδος ἀγρία.

Asarum. Perpensia.

Rustica nardus.

Vulgago.

Sanguis Martis.

Haselwurtz.

Wilder nardus.

AN?

A

ANNOTATIO IN ASARVM.

B

ASARVM, ut inquit Plinius, ideo sic uocitatum se inuenisse, quoniam in coronas non addatur, & ornatus eius usu careant homines. Si quidem Græcis ἀσάρον significat idem quod ἀσάρεωτον, id est, quod in ornatum non ueniat, & quo ornari nequeamus. Quamuis Dioscorides coronariam esse herbam testatur, illud tamen nō aduersatur, possunt enim, ut Vergilius Marcellus ait, plantæ earumque partes, ob præcipuam eius usum causam, coronariæ esse, & nihilominus, quia aliquid aliud impediatur, in coronas non addi, satis enim erat odor, qui quoniam in Asaro multus est, effecit ut coronarium esset, & ob eam causam à Dioscoride, Asarum etiam coronarijs adnumeraretur.

Siluestris etiam uel rustica nardus dicitur, ob odoris similitudinem, quia nardi odorem & uim habet.

Latini etiam Perpensam appellant, siue Vulgaginem, ut Macer scribit, magi uero Sanguinem Martis.

Galli Baccharem appellant, cum tamen duæ herbæ sint, Baccharis & Asarum si quis Plinium & Dioscoridem rectè considerabit, & fortè hinc error manauit, ut inquit Antonius Musa, quòd Asarum Baccharis dicitur, quia multæ Baccharis notæ in Asaro positæ sunt.

B

D

DESCRIP TIO.

Asarum folia hederæ representat, rotundioria tantum & molliora, quæ cum nigrore uirentia sunt, & à tergo multis diuisa fibris. Radices multæ sparguntur, partim albicantes, partim subfuscæ, geniculatæ, tenues, obliquæ, similes gramini, & supra modum odoratæ, Hederæ terrestri non incomodè comparari potest, quia eodem modo in senticetis & opacis siluis, se ipsum humi passim propagat.

Florem iuxta radicem & inter folia habet purpureum, bene olemem, uasculis Apollinaris herbæ, (quam Hyoscyamum uocant) similem, semen in floribus acinosum residet, ut in uuis. Nascitur umbrosis montibus, maeris & sitientibus locis.

Radix tantum in Medicina commendatur, & melior est, quæ crassior densiorq; extiterit, cuius odor subtilis, sapor acutus cum modica stipticitate.

TEMPERAMENTVM.

Calefaciendi ac siccandi uim habet in tertio gradu, ut uult Aegineta. Sunt qui calidum & siccum in secundo ordine constituent. Extenuat, aperit, resoluit & impellit.

C ñ

DE HERBIS, CAETERISQUE

VIRES AC IUVAMENTA.

A

C

Asarum omnes dolores corporis interiores pellit, & calefacit membra interiora, quæ refrigerata sunt, si quis ex eo bibat.

Accipe Asari unciam unam, & in mensura boni & recentis iusti maceratum: simul ad trimestre spatiū repone, postea percola, & mane & uesperi ex eo bibas. hoc hydropicis & ictericis magnū est remedium. Ea potio quartanam quoq; tollit, & diutinas febres, quod experimento probatum est.

Asarum urinam ciet, confortat uesicam & lumbos, purgat uentri albi modo, sed non adeo fortiter.

Corroboratum & permistum cum aqua casei, cū spica, & aqua mellis, ad laxandam aluum optimè confert.

Educit superfluos & frigidos humores, si quis modo supra præscripto utatur.

Ex oleo Asari, si quis spinam dorsi inungat, prouocat sudorem, & aperit membra obstructa.

Mixtum collyrijs cum Tutia attenuat tuniculam eam, quæ uocatur cornea, & clarificat uisum.

Asarum mulieribus ducit menstrua & eis urinam prouocat, si ex eo bibant. Eadem uirtute pollet, qua Acorus.

Confert eius decoctum omnibus opilationibus hepatis, lienis, & interaneorum omnium.

D

Educit per inferiora Choleram & Phlegma ex omnibus membris. Mouet uomitiones. Si caput lotum fuerit ex lixiuio facto ex Asaro, cerebrum confortat.

Aqua Asari uel decoctum eius potum, foetum pellit & uiuentem & mortuum, quare prægnantibus propinanda non est.

Dosis radicis erit ad quatuor drachmas, si quis in potu uti uelit. Pulueris autem Dosis erit una drachma, uel ad summum duæ.

Asarum, lingua ceruina, & folia sene, in uino decocta subueniunt feбри quartanæ.

AQUA ASARI.

Optimum tempus est distillandi, uel alioqui siccandi, uel reponendi herbam unâ cum radice, à decimo quinto die mensis Augusti, usq; ad octauum diem Septembris.

Linteolum hac aqua imbutum & iecori ardenti applicatum, uel alioqui alijs membris, extinguit calorem non naturalem, & hoc ex singulari quadam facultate.

Ad qualescunq; diuturnas febres & ad quartanam mire conducit, ad iij. uel iijj. uncias pota.

Grauidis mulieribus hæc aqua omnino est prohibita, foetum enim tam uiuum quàm mortuum potenter expellit.

ASPHO.

NOMECLATURAE.

Βεφίδωλος.

Heroion.

Affodillus.

Hastula regia.

Albucum.

Bernardi Testiculus.

Goldwurzg.

Wild Schwertel.

Seydnisch Blumen.

ANNOTATIO IN ASPHODELVM.

ASPHODELVS, à Latinis Hastula regia dicitur, ac propterea id nomen sortitus est, ut putat Antonius Musa, quod inter bulbosas herbas maximus sit. Romani etiam Albucum dicunt. Plinius tamen eius caulem Albucū, ipsum uero totum Hastulam regiam dici mauult. Idem inquit Asphodelum de clarissimis herbarum. aliqui Heroion appellauerunt. Vulgaria herbaria Affodillum barbarè uocant, & autorem sequuntur Auicennam, qui Canone 2. cap. 77. etiam ita uocat.

DESCRIPTIO.

Asphodelus herba est, folijs porro similibus, caule mediocriter longo, flores gerente cacuminibus, radices longæ, rotundæ, rubicundo uel aureo colore, coaceruatæ quasi multis bulbis compacte. Dioscorides illi assignat radices plures oblongas & teretes, glandibus similes, Verum Antonius Musa scribit quod radicem unam habeat, à qua plures prodeunt, quarum quælibet Pgoniæ radicem imitari uidetur, & inquit quòd quandoque uiderit digitales radículas uel bulbos, qui ex crassiore radice prodeunt, sexagenarium numerum excedere. Sic & Plinius li. 21. cap. 17. fatetur, quòd ab eius radice octuaginta adnati bulbuli in aceruum uisi sunt. An uera Hastula regia uel Asphodelus sit, quam herbam pro ea iam officinæ &

DE HERBIS, CAETERISQUE

A Herbarij ostendunt, inter Medicos nondum conuenit. Hierony- CA
mus Tragus uult quod nostra terra non gignat Asphodelum, ideo
que radices tantum aliunde ad nos aliquando sine herba adferri.
In Italia uero, ut testatur Antonius Musa, iam passim coepit haberi
in hortis, adeo ut nullus sit, qui ibi Asphodelum ignoret.

TEMPERAMENTVM.

Radix maiorem efficaciam in se habet, Calefacit & siccatur in ter-
tio ordine.

VIRES AC IUVAMENTA.

Radix in uino pota, adfert laticiam, dissipat humores, ciet uri-
nam, menstrua obstructa ducit.

Asphodelus, alumen ustum & in puluerem redactum, ac cum
melle permistum, scabiei & leprae medetur, si ex eo inungas.

Idem contusus si cum fece uini malignis ulceribus emplastri mo-
do imponatur, ualde sanat.

Emplastrum ex radice & farina ordeii factum in aequali quanti-
tate, & inflammatis apostematibus impositum, ingentem calorem
extinguit, & aperit ac emollit,

Eodem modo impositum membris contusis auxiliatur.

Succus ex radice expressus & uulneri calidus infusus, omne pu-
rulentum educit. Idem cum Tucia temperatus, conducit ad lip-
B pientes oculos, si a foris illinatur. D

Succus quoque cum uino & Zaccaro commixtus, ac potus, graui-
ter tussientibus opitulatur.

Radices decoctae cum fece uini, & emplastri modo mammarum
ac testium inflammationibus si imponantur, ualde prodest.

In uino decocta, suffusis felle & hydropicis medetur.

Flores cum uino temperati & poti, purgant stomachum.

Radix in aqua elixa, laxat aluum.

Nicander, ut inquit Plinius, contra Serpentes & Scorpiones,
caulem uel semen uel bulbos dedit in uino tribus drachmis, Sub-
strauitque somno, contra hos metus. Illo die quoque ab omni uene-
no quisque tutus est, in quo biberit eam potionem.

Puluis ex radice cum alumine usto permistus, & purulentis uul-
neribus inspersus, erodit gangrenam. Purulenta uulnera si lauen-
tur ex radice in uino decocta, saluberrimum est.

Succus Asphodeli & hederæ terrestris permixtus, & in contra-
ria aure repens infusus, ad dentium dolorem prodest.

Radix cum Abrotano in lixiuio elixa, conducit ad defluuium ca-
pillorum, si caput inde laetur. Odorem iucundum affectanti-
bus cum iri arida & exiguo sale praebet. Hesiodus magnis laudi-
bus extulit, cum inquit paucos nosse quot in maluis & Asphodelo
bona reperiantur.

ACORVS

NOMENCLATVRAE.

Axogos.
Xopos ἀφροδισίας.

Acorus.
Herba ueneria,
Gladiolus.

Gelbe Lilien.
Drachennurtz.

ANNOTATIO NI ACORVM.

ACORVM pharmacopolæ & herbarij uulgò appellant, herbam illam, quæ iridis species est, & Gladiolus etiam ab acuminato gladij, quem refert, mucrone, appellatur. Cæterum Manardus, Campegius, & Brunsfellius, multique alij, acri exactoque iudicio medici, constanter affirmant, uerum Acorum Dioscoridis, esse radicem illam, quam passim in officinis perperam appellant calamum aromaticum, eamque prætendunt rationem, quòd Acorus Dioscoridis, calore & siccitate uiget, radicemque habet odoratam: noster autem uocatus Acorus frigidityte & siccitate insignitur, & insipidum quendam saporem habet, radicemque inuicundi odoris. Quare etiam suadent, calamum uocatum Aromaticum sumendum esse, quoties in Medicina opus est Acoro. Porrò uerus odoratus calamus, de quo Diosco. scribit, adhuc ignotus est.

DE HERBIS, CAETERISQUE

DESCRIPTIO.

A Acors Iridis folia habet, radicesq; nō dissimiles, multiplicatas, nec in rectū nec altū actas, sed cespite summo in obliquū tendentes, internodijs distinctas, albicantes, gustu acres, odore non ingratas.

TEMPERAMENTVM.

Acorus, ut quidam uolunt, calefacit atq; desiccet in secundo gradu. Sed iuxta Galenum & Paulum Aeginetam in tertio ordine est calefacientium & desiccantium.

Huius utimur radice, ut inquit Galenus, quę gustu acri est, & modicè amaro, odoreq; non iniucundo.

Herba autem quę iam ab Herbarijs Acorus dicitur, Folia habet similia Iridi, sed angustiora & latiora, præterea albicantia ac instar gladij acuminata, florem habet luteum, similem croco, radices ob- tortas & geniculatas, atque rubicundas, nascitur in palustribus & aquosis locis.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Radici tantū est usus. Cuius succo oculorū caliginem discutiūt.

Radix in aqua decocta & pota, stillicidio urinæ subuenit. Simili modo quoq; ad abscessus pectoris atq; lateris cōducit. Serpentum ictibus auxiliatur, in potu sumpta.

Iocineris atq; lienis affectibus opitulatur, si quis accipiat libram **B** radici Acori contusæ, & semi mensuram optimi aceti, & radicem in eo maceret tres dies, & decoquat postea radicem cum aceto ad medietatem, & linteolo percolet, atq; sex uncias mellis admisceat, & denuo acriter feruere sinat. hæc potio mane, quamdiu durat, ieiunis bibenda. Si quis radicem penes se gestauerit, immunis erit à dysenteria & spasmo.

Acorus facultatem incidendi habet, & aperiendi opilationem iocineris atq; lienis ex frigore contractam.

Radix in uino decocta uel macerata, illud uinum conducit doloribus pectoris, iocineris atq; lienis.

Aduersus Ictericum accipies radicem Acori, linguam ceruinam, endiuiam, dulcem radicem, & cucurbitæ semina, hæc cum aqua decoques, & percolata edulcabis, & sic uteris.

Radix uino elixa ualet ad dolorem matricis, si decocto huic insi- deant. Conducit torminibus, ruptis, uulsis & dysenteria.

Antidotis radix magno usu commiscetur.

Radix in uino trita & illita testium tumores mire discutit.

AQVA ACORI.

Cum herba florere incipit radix uel flores debent distillari.

Aqua in potu sumpta, menstrua nimium fluentia sistit. Ad omnes quoq; supra enumeratos morbos salutaris est.

ABRO.

SIMPLICIB. MEDIC.
ABROTANVM.

17

NOMENCLATURAE.

Αβρότονος.

Abrotanum.

Absinthium ponticum.

Stabwurz.

Schopwurz.

ANNOTATIO IN ABROTANVM.

B

ABROTANVM, ut inquit Platina, iucundiae ac grauis odoris herba est, nomen autem ab Abrotonio foemina in herbam conuersa sumpsit, uel ut Nicandri enarrator testatur, inde sibi nomē usurpauit, quod conspectum, tenerum molle, uel delicatum habeatur, aut quod difficilem halitum prospiret. Absinthium ponticum etiam Romanis dicitur, ut inquit Diosco, ab amaritudine quam similem Absinthio habet, autore Plinio.

D

DESCRIP TIO.

Abrotanum duorum esse generum traditur, ut Diosco. & Plinius testantur. Campestre scilicet ac montanum, hoc foeminam, illud marem intelligunt. foemina Dioscoridi quadam arboris specie fruticat, candicantibus circū ramulos folijs, minutatim marini Absinthij modo incisis, copioso flore, in fastigio comātibus auri fulgore corymbis. Alterum quo mas comprehenditur, sarmentosum, gracili semine, marathri folio, breuiori, canescente, luteolo flore, copioso, uelut corymbis in cacumine congestim dependentibus, cum grauitate quadam suauiter olentibus, simplici radice in altum descendente.

TEMPERAMENTVM.

Calidum est in primo gradu, siccum in secundo. Abrotanum, ut Aegineta tradit, & calefacit & siccatur in tertio abscissu, digerendi incidendiq; facultate praeditum, modice uero astringit.

VIRE S

DE HERBIS, CAETERISQVE
VIRES AC IUVAMENTA.

A Abrotanum combustum & in puluerem tritum, & temperatum cum oleo raphani, & capiti caluo illitum, facit renasci pilos.

Succus eius cum oleo anethino permistus, idem praestat, barbæ uel alij loco inunctus glabro, ubi quis crines nasci desiderat.

Resoluit apostemata, & Phlegmaticos humores, decoctum in olla cum cotoneorum nucleis, & ita usurpatum.

Succus expressus ex Abrotano & cum uino bibitus, defendit hominem ab Apoplexia.

Prodest contra paralysem membrorum, succus impositus.

Abrotanum cum oleo oliuarum decoctum, & capiti inunctum, frigidam intemperiem capitis remouet.

Cum uino & saccharo elixum, calefacit stomachum, pregnantibus foetum mundificat, si cum uino coctum bibant.

Cum appio & saccharo decoctum, & in potu sumptum, calculum renum & uesicæ comminuit atq; expellit.

Conducit ad stranguriam.

Oleum Abrotani infra umbilicum illitum, ciet urinam.

Contra uenena potum in uino, antidotum est.

B Suffitu serpentes fugantur. Cum uino potum contra uenentorum morsus utile est. **D**

Ex radice si quis saepius bibat, lumbricos necat, uel si succus cum exiguo lacte permisceatur.

Suppressis mensibus medetur, contusum & paululum myrrhæ admixtum si fuerit.

Aduersus inflammationes oculorum, Accipe Abrotani drachmam unã, & micas triticæ panis, & decoque in aqua, qua oculos fouebis, & omnem calorem extinguet.

Abrotano si quis utatur, superfluos intestinorum humores digerit, unde tormina solent generari.

Ad frigidos affectus pulmonum & Thoracis utiliter datur, decoctum cum hyssopo in uino & aqua, & dulci radice ac saccharo si edulcetur.

Cum oleo & sale simul contusum, & pulsibus manuum impositum, utile remedium contra febres est.

Ramo eius, ut inquit Plinius, si subiiciatur puluino, uenerem stimulari aiunt, efficacissimamq; esse herbam contra omnia ueneficia quibus coitus inhibeatur.

AMBRO.

SIMPLICIB. MEDIC.
AMBROSIA.

NOMENCLATURAE.

Αμβροσία.

Ambrosia.

Botrys.

Apium rusticum.

Hirzwurz.

Wilde Salbey.

ANNOTATIO IN AMBROSIAM.

NON inter herbas aliquas fluctuans, & uagum nomen tantum quondam Ambrosiæ fuit, sed quodcunq; odoris & cibi suauitate placeret, in poetis, scriptoribusque alijs hoc nomine ab antiquis dicebatur, & quasi immortalitatē utentibus faceret, sic appellata illis fuit.

DESCRIPTIO AMBROSIAE EX DIOSCORIDE.

Ambrosia frutex est pusillus, trium palmorum altitudine, ramosus, folijs rutæ, paruis circa imum caulem. In ramulis semen est, uuis dependentibus, Odore uinolo, qua de causa Botrys a quibusdam dicitur, ab alijs Artemisia.

Frequens & notum ubiq; nomen. ignota tamen res est, ut inquit Marcellus, & inter herbas non facilis inuentu, alijs aliter eam ostendentibus, & cum Artemisia miscentibus fere cunctis.

DESCRIPTIO VULGARIS AMBROSIAE.

Ambrosia aut, quæ ab officinis & item herbarijs hodie demonstratur, est planta ramis exilibus, patulis, folio nepetæ, multo ruta aut sanguinaria longiore ac maiore, in quorum cacuminibus corymbi dependent, nigro semine, radice cubitali, subalbida. Inuenitur in montosis & macris locis, & hæc polemonia putatur esse, Eadem naturam habet calefaciendi ac desiccandi.

VIRES

DE HERBIS, CAETERISQUE
VIRES AC IUVAMENTA.

A

Ad amissionem auditus, Accipe Ambrosiam & contunde eam, & succum expressum permisce cum lacte mulieris lactantis masculinum, & guttas duas uel tres auribus instilla, hoc emendabit auditum.

Si quis uulneratus fuerit, casu, uel contusione, uel alioquocumq; modo, Vulnus primum lauare debet uino, postea lineum pannum imponet, & herbam aqua decoquet, & aquam ex herba bene exprimet, & ita calidam panno imponet, & leniter super uulnus ligabit, hoc suppurationem uulneris tollit, & ipsum perlanat, Atq; quam primum incipit cicatricem recipere, pannus amouendus est, & herba uulneri applicanda, tum eo citius curatur.

Ad interiorem uulnerationem corporis, quocumq; modo ea contigerit, Accipe puluerem Ambrosiae, & prius cum aqua calida bibe, postea cum meliusculè fit, in uino calido bibe. Conducit herba unà cum radice ad recentia uulnera, & ad antiqua ulcera.

Aduersus Paralytim, Accipe Ambrosiae, herbae paralytis, Tithymalli, singulorum unciam unam, Cubebæ seminum drachmam unam, & in uino decoque, & cum Zaccaro edulca atq; utere. Ad amissionem loquelæ optimè ualet si huius decocto os saepe colluatur. Aduersus apoplexiam utiliter sumitur.

Ad aquam intercutem & Icteritiam, bonū est remedium si quis cum Appio & semine petroselini permisceat & in uino decoquat.

Hæc herba permista cum lappatio maiore, mundificat scabiem, conducit ad defluuium cappillorum.

Multos affectus iocineris emendat.

AQVA AMBROSIAE.

Herba cū tota substantia minutim concidi debet, & distillari in medio Maij.

Aqua salutaris est ad puncturam & dolorem cordis ex impuro sanguine prouenientem, interdium ter pota singulis uicibus ad quatuor uncias,

Eodem modo pota, ex casu læsis uel uulneratis & illis qui sanguinem concretum intus habent, subuenit.

Præseruat etiam ab Apoplexia in potu sumpta.

ALKA

A

NOMENCLATURAE.

Στρίχνη. ἀλικάκαβος.

Saxifraga rubea.
Solanus.
Vesicaria.
Halicacabus.
Alkakengi.

Juden Kirschen.
Boberellen.
Schlutten.

D

B

ANNOTATIO IN ALKAKENGI.

ALKAKENGI Latinis dicitur Halicacabus, Arabes & Barbari Latinū peruertentes, Alchachengi quasi Halicacabum uocant, Et est secunda species Solani Dioscoridis, quam Plinius uesicariā appellat, quoniam Vesicæ & calculis prodest. Dioscoridi autem magis placet, quoniam folliculus ille, in quo eius granum continetur, cum uesica similitudinem habeat, Vesicariam dictam esse.

DESCRIPTIO.

Alkakengi, siue Halicacabus, Strychnos, folijs Solano satiuo est similibus, tantum latioribus, cauliculis postquam adoleuerunt, humi prostratis, Folliculis inter folia puniceis ac turbinatis, singulari intus acino, quale cerasium rubens, flore hæderaceo, radice cum siccescit albicante, nascitur in uinetis & alijs hortis ac circa sæpes, ut Aristolochia longa.

TEMPERAMENTVM.

Alkakengi herba frigida & sicca est in secundo ordine.

D

DE HERBIS, CAETERISQUE

A Tria uel quatuor semina Alkakengi, uesperis comesta, quando **C.**
itur cubitum, podagrae medentur, & educunt ex homine per uri-
nam multos uitiosos humores.

Eodem modo si quis utatur, mirum in modum ciet urinam, &
singularem facultatem habet aduersus calculum. Fructu in multis
remedijs utuntur, Qui cum radice Petroselini & Saxifraga permi-
stus, & in uino decoctus, affectibus iocineris, uesicae, & lumborum
auxiliatur, & dolorem eorum omnino remouet.

Herbae ipsius usus erit ad emplastra, quae conducunt ad humen-
tia uulnera.

Succus Alkakengi ulceribus illitus sanat ea. Succus uero potus
subuenit interioribus abscessibus, & dissipat in corpore sanguine
concretum. Succus etiam exprimendus est & in sole siccandus ad
ciendam urinam. Alkakengi, si quis utatur, frangit calculum in uesi-
ca & renibus. Morbum regium discutit. Semine potu urinam pellit.

AQVA ALKAKENGI.

Ex acinis in secundo mense Autumni collectis, aqua distillari de-
bet in balneo Mariae.

Hec aqua quotidie, mane, a pradio, & uesperis tribus uel quatuor
uncijs pota (infantibus uero una uncia potui dabitur) opitulatur
lithiasi & calculo renum, & uesicae.

B Eodem modo in potu sumpta, stillicidio urinae subuenit, cito **D**
purgat renes & uesicam.

Conducit etiam ad exulcerationem renum & uesicae, & saluta-
ris sanguinem mingentibus.

ASTRANTIA ET ANGELICA.

NOMENCLATURAE,

Astrantia.
Magistran-
tia.
Ostrutiū.
Meister-
wurz.
Herz-
wurz.

A ANNOTATIO IN ASTRANTIAM; C

STRANTIA apud Dioscoridem & alios ueteres autores nomenclaturam non habet. Herbarum peritissimi scribunt Astrantiam speciem esse Angelicæ, & quod in utrisq; sit calefaciendi facultas, nisi quod Astrantia & gustu & sapore calidior est Angelica, atq; ut testatur Hieronymus Tragus, differt Astrantia ab Angelica, quantum piper à Gingibere. Non dubitandum est utramq; ueteribus fuisse notissimam, uerum alijs nominibus. Ita enim fieri solet, ut durantibus rebus, nomenclaturæ rerum sæpe mutantur. Quidam herbarij statuerunt Astranciam esse Meu Dioscoridis, quod Brunfelsius omnino falsum esse scribit. Meu enim esse Anetum agreste, & se magis assentiri excellentissimo medico D. Hieronimo Bock, qui credit Astranciam & Angelicam esse ea genera panaces, quæ à Dioscor. & Plinio ponuntur, probatq; hoc ex descriptione panaces, & ex odore & succo harum radicum, quæ omnia cum panace omnino conueniunt.

D E S C R I P T I O.

Astrantiæ herba est magna & incisuris diuisa, dura & tenuis, producens caulem altum, in summitate habentem herbam, & semen simile Aneto. Radices sunt albicantes, quæ in terra se passim propagant, digitali crassitudine & odore iucundo. D

T E M P E R A M E N T U M.

Astrancia calefacit & desiccatur in secundo ordine.

V I R E S A C I U V A M E N T A.

Radix in aqua decocta & pota, omnes phlegmatices humores ex corpore educit, & tollit lumbaginem. Cum uino sumpta stomacho inflato conducit, & mulieribus matricem purgat, si Melissa & Artemisia addantur. Morbo regio laborans bibat succum ex hac herba cum aqua centaureæ permixtum, & curabitur.

Radix cum farina ordeacea decocta, & emplastrum modo imposita, emollit nigricantes pustulas, ac sanat eas.

Contra febrem, Accipe duos uel tres manipulos huius herbe ac contunde, deinde semi mensuram optimi uini super infunde, in quo finito per noctem macerari, & postea illo uino percolato, aliud iterum super addas, quod eodem modo per noctem stabit, & percolabitur, ex quo bonum haustum quinque uel sex noctes subsequentes sumito, & presentissimum erit remedium.

Radix in ore masticata educit humores ex capite & purgat cerebrum. Eadem masticata & comesta maxime concoquit, si quod stomachus concoctu durum acceperit. Radix pectoris angustias aperit, & ad ueterem tussim ex frigida intemperie contractam salubris est.

DE HERBIS, CAETERISQVE
ACATIA.

A

NOMENCLATURAE.

Axxia.

Acatia.

Prunella immatura.

Schlehen safft.

Unzeitige Schlehen.

ANNOTATIO IN ACATIAM.

A CATIAM Romani pariter Græcis dciunt, Nostram autem uocatam Acatiam, illam non esse Dioscoridis, manifeste patet: si quidem Dioscoridis Acatia spina est arbore. scens, fruticosa, nec recta in altum crescens, flore albo, semine ceu lupinorum candido, in siliquis clauso ex quo succus ille etiam Acatia appellatur. Pharmacopolaë autem passim ex arbuscula, quæ prunus siluestris dicitur, Acatiam parant, fructum ante maturitatem colligunt ac exprimunt, deinde simul cum carne miscentes in placentarum orbem conformant, & exiccantes pro Acatia utuntur, Neq; ullum dubium est, quin officinarum Acatia ferè eandem habeat facultatem astringendi & refrigerandi, quam uera illa Acatia Dioscoridis, quæ ex Agypto adfertur.

DESCRIPTIO.

Acatiaë uulgaris arbor in spinetis nascitur, Flores producit albos, ac fructus nigros cum nucleis & austero sapore, radices habet canescentes & se propagantes altius in terram, tum etiam plærumque sunt rubentes.

DESCRIPTIO.

Acatia frigida & sicca in tertio gradu est, & uirtutem habet astringendi & reperiendi.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Intestinum extremum quibus prominet, illinant hoc Acatia, sic introrsum repellitur. Simili modo ad procidentem matricem mulieribus adhibetur.

Acatia sanguinem, disenteriam, & mulierum menstrua nimium fluentia sistit.

Oculorum Medicinæ accomodatus est Acatiaë succus, uisum confortat, remouet fluxum oculorum.

Calidam

C

D

A Calidam intemperiem corporis maximè refrigerat, & calores c̄ non natiuos discutit, aluum fluentem supprimit.

Acatiae succus sacris ignibus medetur, si illinatur & inflammatis membris.

Epiphoris oculorum illitus ualde refrigerat.

Conducit optimè ad locum aliquem corporis, quem glabrum & depilem reddere uelis, si inungatur.

Acatia cum succo plantaginis permista, conducit ad fluxum sanguinis uarium.

Cum dragaganto & mumia in albo oui si permisceatur, & stomacho imponatur, nimium uomitum cohibet.

AQVA ACATIAE.

Pruna immatura contundi debet & distillari in fine Septembris.

Aqua interdiu ter & singulis uicibus trium uel quatuor unciarum pondere pota ualdè conducit dysenteriae calidae, & ad omnes iam praedictos morbos salubris est, pota uel imposita.

Similiter aqua ex floribus Acatiae in Balneo Mariae distillata, ualet ad apostemata pectoris uel lateris, priusq̄ oriantur, tum quoq̄ ad abundantiam sanguinis.

B

ANTHERA.

B

NOMENCLATURAE.

Anthera.

Das gelb samlin inn den
Roten Rosen.

ANNOTATIO IN ANTHRAM.

ANTHRAM medici iam uulgò appellant flores in medijs rosis, id est luteos apices, qui separantur in capillamenta & in semen, quod sub his lanugine quadam opertum cortice continetur. Quòd autem flores rosarum Antheræ nomine recentiores medici significauerint, ex hoc maximè apparet, ut inquit Manardus libro 4. ep .3. quòd ea in morbis utuntur, qui ad strictoriam uim ualdè desiderant, qua praecipue flores rosarum pollere Galeni testimonio demonstratur

D iij

DE HERBIS, CAETERISQVE

A. Quod & nomen ipsum manifestat, quum ab eo quod est *άνθος ρόδου*, C
id est, flos rosæ deductum uideatur. Apud antiquos uero autores
Anthera compositio est, quæ ad oris ulcera & egritudines proficua
est, & ex rosis tamen constat.

VIRES AC IUVAMENTA,

Anthera utilis est ad aluum fluentem, & ad uomitum, si in pulue-
rem redacta cum iure gallinaceo sumatur. Puluis idem confert flux
ui hemorrhoidum.

Puluis cum Aceto temperatus statim restringit sanguinem ex
uulnere fluentem, si imponatur.

Aqua ex hoc semine cum aqua plantaginis distillata & bibita,
mulieribus sistit menstrua, & dysenteriam sanat. Semen hoc est fri-
gidum & siccum in secundo ordine.

Ad fluxum sanguinis narium, Accipe unciam unam Antheræ,
sanguinis draconis, terræ sigillatæ, boli armeni, singulorum drach-
mam unam, & cum albumine oui & pilis leporinis in puluerem re-
ductis comisce, & naribus immitte, hoc fluxum sistit.

A V E N A.

NOMENCLATURÆ,

Βρώμος.

Auena.

Bromus.

Ægilops.

Habern.

ANNO

A

ANNOTATIO IN AVENAM.

C

VENA apud Diosco. & Plinium Bromus & Ægilops dicitur, Verum inter Bromum & Ægilopa hæc differentia est, ut clarissimus Medicus Ianus Cornarius indicat in quinto libro Commentariorum in libros Galeni de compositione medicamentorum, Quòd Bromus auenam frumenticiam, satiuam, puram, & quam hodie albã appellamus significat. Ægilops uerò ea Avena à Theophrasto, Diosco. & Plinio dicitur, quæ sua sponte prouenit, atq; ex hordeo in eam degenerante fit, atq; ob id frumenti uitium à Plinio dicta est, quam hodie Auenam syluestrem ac erraticam uocamus, Ægilopa quoq; Vergilius intelligit cum inquit: Infelix lolium & steriles dominantur Auenæ. Eodem modo de Bromo & Ægilope sentit Collinutius in defensione Plinij aduersus Leoniceum.

TEMPERAMENTVM,

Auena siue Bromus ut Galenus autor est, iumentorum pabulo potius quàm hominum cibo nascitur, nec nisi cum extrema premit fames, in panes cogitur. Calefacit egregiè, minus quoq; corpus enutrit. Ægineta item calefaciendi uim ei assignauit. Dioscor. etiam attribuit ei naturam siccandi, facultatem quoq; habet discutiendi malos humores & absumendi dura apostemata, si Auenæ farina emplastrum modo imponatur, & præcipue conducit fistulis oculorum.

VIRES AC IUVAMENTA.

Puls Auenacea Dioscoridi efficax est aluo cohibendæ.

Auenæ farina in Aceto, tollit næuos.

Ex Auena cataplasma factum, cui admixta sit farina dulcis, malam scabiem, quæ representat lepram, sanat, si imponatur.

Auena decocta in aqua, & deinde contusa, & cum melle temperata, bonum inducit calorem, si iusculi more edatur.

Puls Auenacea cocta cum Aceto, ingentem calorem temperat.

Farina Auenæ emollit & maturat dura apostemata, si cataplasmatum more imponatur.

Cocta quoq; omnem tumorem ex calida causa prouenientem reprimat.

Emplastrum si fiat ex Auenacea farina & permisceatur oleo Laurino, hoc medetur scabiei & discutit tumorem durorum apostematum. Conducit etiam fistulis ani.

Farina eadem cum cerussa temperata, puram & claram reddit faciem, si sæpius inde inungatur.

D iij

DE HERBIS, CAETERISQVĒ
APOLLINARIA.

C

A

NOMENCLATVRAE.

Apollinaria.

Schirling.

APOLLINARIA propter nocumentum, quod infert, raro habetur in usu, destruit enim & corrumpit sanguinem, & omnes humores, & generat malos uapores in corpore.

VIRES AC IVVAMENTA.

Si quis percussus fuerit aut ceciderit, Apollinariam in aqua bene decoquat, & eam potionem bibat, & herbam ita calidam loco læso imponat, & linteolum super liget, tum sanguis concretus dissipatur habet enim naturam incidendi & discutiendi.

Si uero quis ex cōtusione uel percussione inter cutem & carnem intumuerit, coquat Apollinariam & Solanum pari mensura, atque inde tumorem inungat, tum euanescit. Ad interiorē corporis tumorem ex morbo proueniētē non conducit, nam humorem qui

erumpere deberet, repercutit, & magnum incommodum adferret.

Si araneam quis in cibo comederit, hanc herbam uiridem cum sale in bono uino decoquat, uenenum absque damno redditur inefficax.

Ictus à uenenato animali, ex ea faciat emplastrum, & imponat.

ALCHIMILLA.

NOMENCLATVRAE.

Δειντοπόδιον.

Alchimilla.

Artincilla.

Leucopedion.

Planta Leonis.

Pes Leonis.

Leontopodion.

Sinnaw.

Unser Frauenmantel.

Löwenfuß.

Löwen Tapen.

B

D

ANNO.

A ANNOTATIO IN ALCHIMILLAM. C

A **ALCHIMILLA** herba uulneraria est, atq; ei à Hieronymo Brunsvicensi Herbario nomē inditum Leontopodion uel Pes Leonis, uerum Dioscoridis descriptioni non quadrat, quamuis nomen illud benè ei conueniat, ob figuram pedis Leonis, quem referre uidetur.

D E S C R I P T I O.

Alchimilla habet folium crispum & ferratum, nascitur in uetustis uis, ac in pratis, palmæ altitudine, cum luteis flosculis, radicem habet parua & albicantem, quidam tamen scribunt eam esse rubicundam. Salubris herba est ad uulnera sananda & ad sanguinem sistendum, ut Sanicula.

T E M P E R A M E N T U M.

Calida & sicca est in secundo gradu. Durat totum annum integra uirtute. Recens tamen ad usum melior est quàm sicca.

V I R E S A C I V V A M E N T A.

Accipe Alchimillam, Saniculam & herbam illam uulnerariam quam uocant herbam fortis, ex singulis manipulum unum, atq; in aqua pluuiali decoque, Deinde longos lumbricos accipe, & contunde illos & exprime humorem per linteolum, permisceq; cum decocto illo, Hæc potio si sumatur sistit omnem sanguinem ex uulneribus fluentem, & herbam uulneri impone extrinsecus, tū curatur. **B** **D**

Succus Alchimillæ tribus diebus mane à ieiunis pota, comitiali morbo laborantibus subuenit, si postea cephalica uena sinistræ manus incidetur, absq; dubio auxiliatur.

Si quis in stomacho aut pectore uulneratus fuerit, bibat ex Alchimilla & Sanicula, tum sanatur.

Alchimilla contusa & succus exprimetur per linteolum, cui hypericon uel Gallitricum in puluerem contritum admisceatur, hoc in potu sumptum, discutit tormina intestinorum, & quicquid in corpore sæuierit.

Accipe Alchimillæ, Fœniculi, Saluæ, Petrosilini, singulorum manipulum, & admisce Anisi, seminis fœniculi, hyssopi, Inulæ Campanæ, singulorum uncias duas, atq; in duabus libris aquæ usq; ad tertiam partem decoque, ea potio si bibatur, omnem sanguinem concretum resoluit & expellit per urinam & per excrementa.

A Q V A A L C H I M I L L A E.

Ad conuenientem destillationem, Radix ac herba cum tota substantia concidi debet, & distillari in fine Maij, uel à mense Iulij usq; ad Septembrem.

Aqua Alchimillæ omnibus uulneribus conducit & malum ipsorum calorem extinguit, si cum ea foueantur, & panni linei in ea tincti, illis imponantur. Eadem

DE HERBIS, CAETERISQVE

A Eadem ad iij. uel iij. uncias pota mane & uesperis, omnibus interioribus uulneribus, & rupturis medetur.

ANACARDVS.

NOMENCLATVRAE.

Anacardus.

Elephanten laus.

ANNOTATIO IN ANACARDVM.

ANACARDVS apud Diosco. & alios Græcos actores non inuenitur. Officinę perperam appellant Pediculum Elefantis, cū Anacardus, ut inquit Serapion, est fructus arboris, similis cordi auis, cuius color est parum rubens, & inter ipsam est res similis sanguini, & est id quod administratur in eo.

B Ruellius Anacardium appellat, hoc modo de eo scribens: Anacardium recentiori Græciæ, nam uetus non nemit huius, arbor est Indis familiaris, prouenit quoq; in Sicilia montibus, qui flammæ ignis eructant, fructu auiculæ corculo non dissimili, unde nomen putatur inditum, rubente intus cruore, quo ueluti sanguine scæet.

TEMPERAMENTVM.

Anacardi fructus calefacit atq; desiccatur in quarto ordine. Ruellius inquit quod quidam tertiam excafacientium & resiccantium classem huic assignant. Durat triginta annos, nihil de sua uirtute perdens, si tantum in locis ualde humidis aut siccis non seruetur.

Si quis solo Anacardo usus fuerit absq; additamento, quod malitiam eius corrigat, illum mori oportet, aut euadet leprofus.

VIRES AC IUVAMENTA.

Si quis debili memoria & hebeti ingenio præditus fuerit, Accipiat iij. uncias Pimpinellæ & decoquat in xij. uncijs acidi aceti, fructusq; huius decorticati iij. uncias addat, ac simul misceat dum acquirat conuenientem spissitudinem, & inde se in occipio mane & uesperis inungat, tum bonam & tenacem parabit memoriam.

Accipe

A Accipe succum huius fructus & commisce cum auripigmento & C
illinas eo malam scabiem, ut impetiginem, consumit eā, sed ut hoc
quā primū calida aqua abluas.

Contra impuram cutem lepræ, Accipe Saluiam, Absinthium,
interiorem partem colocynthidos æquali pondere, & in puluerem
redacta, confice cum tribus uncis succi ex Anacardo, uel cum ace-
to, & decoque ad modum emplastri, & cuti immundæ superim-
ponas.

Omnibus morbis cerebri quos frigida aut humida causa attule-
rit, opitulatur.

Propterea etiam fructus anacardi doloribus neruorum mede-
tur, qui ut podagra cruciant, si cum melle misceatur.

Cum melle permistus, & uerrucis impositus, eas remouet.

Anacardus temperari debet cum Castoreo, quod corrigit mali-
ciam eius.

AMYGDALVS.

NOMENCLATURAE, D

Αμυγδαλή.

Amygdalus.

Amygdala amara &
dulcia.

Mandelbaum.

Süß/ Bitter mandel.

ANNOTATIO IN AMYGDALVM.

AMYGDALVS abor circa Calendas Februarias seri-
debet, quia prima gemmascit, Ea iam in Germania est
notissima, ubi passim in hortis seritur. Noces quæ seri
debent, ut docet Ruellius, pridie liquido fimo maceran-
tur, alij aqua mulsā madefaciunt, in eaq; noctem solam esse patien-
tur, ne germen extinguat mellis mordacitas. Cacumina in terram
rectè figuntur, sic ut lignosior pars sursum spectet.

Amygdalura

DE HERBIS, CAETERISQVE

A Amygdalum pro fructu genus uariat, nam etiam reperitur hæc **C**
Amygdala, æ, in fœmino genere. Sunt uero duplices Amygdalæ,
Amaræ & dulces, Amaræ salubriores sunt & Medicinæ magis,
quàm esui accomodatæ, Dulces uerò suauiores & Germaniæ fami-
liarior, quibus Zaccarò confectis in secunda & tertia mensa ue-
scuntur, minus hæ ualent in remedijs, ut inquit Plinius, sed tamen
purgant & urinam ciunt.

TEMPERAMENTVM.

Dulces non tantum efficaciam habent quàm amaræ, Incidendi ex
tenuandiq; uiribus pollent, ut inquit Aegineta, ideoque uiscera &
thoracem expurgant, idq; efficacius amaræ.

Dulces Amygdalæ calefaciunt & humectant in primo gradu.
Amaræ calefaciunt & desiccant in secundo gradu.

VIRES AC IUVAMENTA.

Arcent ebrietatem, ut scribit Dioscori, quinque aut sex amaræ
Amygdalæ in cibo præsumptæ.

Hoc idem testatus est Plutarchus Cheroneus qui apud Drusum
Tiberij Cæsaris filium, quendam medicum comessari solitum retu-
lit, qui omnes bibendi certamine prouocabat, neminiq; cedebat in
uini potu, is tandem deprehensus est, antequam biberet, quina
senæue amara comedisse Amygdala. Plutarchus hanc uim ama-
B ritudini retulit, quæ persicet & humores depascat. **D**

Vulpes quoq; ut Plinius refert, si comederint eas, moriuntur, si
non contingat è uicino aquam lambere.

Amygdalæ, si edantur cum Zaccarò, citò concoquuntur, quare
& aluum laxant.

Dulces comestæ augent uirorum & mulierum genituram.

Dolorem gingiuarum tollunt Amygdala, si comedantur, uel in
orè retineantur.

Amaræ crassos humores educunt, Lienis apostemata auferunt.

Radix amaræ Amygdalæ decocta asperam & discolorem faci-
em emendat, si inde lauetur, præstant idem & nuces illitæ.

Amaræ Amygdalæ cum aceto uel rosaceo decoctæ, fronti tem-
poribusue in modum cathaplasmatibus impositæ, aut etiam illitæ, ca-
pitis doloribus succurrunt.

Contra exedentia ulcera & herpetas contunduntur, & cum mel-
le permiscantur ac imponuntur.

Eodem modo morsibus canis rabidi imponuntur.

Dulces Amygdalæ ut leniter aluum laxent aut sistant, commisce
eas cum uuis passis aut Zaccaro. Hæ comestæ somnum conciliant.

Cum menta & Amylo sumuntur contra sanguinis excreationes.

Linguntur uel ex aqua bibuntur, in renum doloribus, uel in pul-
monum

A monum inflammatione, quam peripneumoniam dicunt, unde ph- **C**
 thysis prouenire solet. In eclegmate auellanæ nucis magnitudine
 additis melle & lacte: iocinososis, tussientibus, & maioris intestini,
 quod Colon dicunt, inflationibus opitulatur.

Gummi ex Amygdalo, in uino utiliter bibitur contra sanguinis
 excreationes.

Idem summæ cutis impetigines illitum ex Aceto rapit.

Oleum de Amygdalis amaris suffocationi & præcipitationi ma-
 tricis subuenit, si circa umbilicum inungatur.

Idem temporibus illitū, capitis doloribus succurrit, & quietem
 adfert.

Calidum auribus idem instillatum, sonitum & tinnitum aurium
 pellit, auditum restituit.

Idem mixtum cum melle, dulci radice, oleo rosaceo, & cera, inde
 unguentum si fiat, & illinatur circum oculos, expurgat & claros
 eos reddit.

Conducit quoq; aduersus calculum, dolores renum, ac strangu-
 riam, si lumbis & umbilico illinatur. Amygdalæ amaræ comestæ ad
 idem conducunt, Quæ etiam Lumbricos necant & pellunt, si quis
 sæpius eis utatur. Emplastrum inde factum si umbilico imponatur
 idem præstat.

B

A L O E.

D

NOMENCLATURAE.

ΑΛΟΗ.
 Aloe Succotrinum.
 Epaticum.
 Gaballinum.
 Ein bitter safft in der
 Apotek.

ANNOTATIO IN ALOEN.

A L O E & herba est & eiusdem herbæ succus, quæ, ut in-
 quit Galenus, est similis scillæ, folijs pinguibus, crassis,
 in latitudinem se modicum fundentibus, rotundis &
 retrouersum repandis, Cuius descriptionem etiam
 apud Dioscor. uide. Nascitur plurima in India, unde & liquor ad
 nos affertur. Nascitur & in Arabia, Asiaq; & maritimis quibusdam
 locis, glutinandis uulneribus accomodata, sed ad exprimendum ex
 ea liquorem inutilis, Duplex genus, ut idem Diosco. scribit, liquoris
 eius est, alterum Arenosum, & ueluti purissimæ Aloes sedimentū,
 alterum iocineris modo coactum. Eligito pinguem Aloem, synce-
 ram, & sine calculis & arenis, splendentem, ruffo colore, friabilem,

E

DE HERBIS, CAETERISQVE

A iocineris modo concretam, facile liquefcentem, & quæ egregia amaritudine sit, Reprobanda è diuersò quæ nigro colore est, nec facile liquefcit, Mesue & alij Neoterici tria ponunt genera Aloes, utputa Succotrinum, à regione Succutri, nobilius reliquis. Secundum Epaticum appellatum, quia in colore suo assimilatur epati, atq; ex Perside elatum, secundum bonitatis locum habet. Tertium Caballinum dictum, & est Rex aliorum, in Medicina uix quicquam ualens, atq; ex Armenia & Arabia adfertur.

Recentiores Medici errore quodam, Aloe hepatico aut caballino pro uero Aloe utuntur, cū semper Aloen succotrinum ad usum Medicinæ potius debeant recipere, ut Campegius probat ex Dioscor. Galeni & aliorum medicorum Græcorum autoritate, qui alia genera uidentur neglexisse.

Magna præterea est controuersia inter medicos de ui & facultate Aloes, Arabes medici, ut Mesue & Serapion testantur, Aloen ora uenarum aperire atq; sanguinem ciere, Econtuariò Neoterici quidam, ut Manardus, Fuchsius, & alij nonnulli, hoc omnino refutant, atq; optimis & firmissimis testimonijs ex Galeno, Dioscoride ac Plinio, demonstrant, Aloen potius ora uenarum occludere, atq; sanguinem undecunq; fluentem sistere. De hac re uide Fuchsiū libro primo paradoxorum cap. 1. Sed Antonius Musa in examine simplicium medicamentorum horum sententiam improbat, Vbi sic inquit: Cum Mesue ac Serapione Aloen aperire ora uenarum censeo, ex quadam insita uirtute, cuius causam ignoramus, forte ex eadem qualitate qua extrema amaritudine prodijt. Porro inquit, experientia ducor ut id sentiam, nam qui Hemorrhoidas pati consueuerunt, Aloe magnopere offenduntur, ut in hoc statim incurrant ea uorata. Deniq; Manardus hanc controuersiam lib. 1. Epistola prima hisce uerbis dirimere uidetur, cū inquit: Tametsi Aloe aliquando sedis uenas aperire uidetur, ex accidenti hoc fit, quoniam uidelicet excrementa id agentia ad ea loca mouet, quæ uenas recludunt, sicuti ex alijs quoq; fieri medicinis scribit Galenus Aphorismo 47.

TEMPERAMENTVM.

Aloe iuxta Aginetam, calefacit in primo, siccatur in tertio ordine, stomacho etiam amica est, abstergit dissipatq; aluum subducit.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Discutit malum Phlegma, Choleram & Melancholiam, frigido & uiciato iocineri conducens.

Aloe cum mastiche permista, sanguinem excreantibus medetur.

Aleo uim miram in sistendo sanguine habet, ut Gale. lib. 5. ther. meth. cap. 4. ijs uerbis indicat. Optimum omnium quæ noui medicamento.

A dicamentorum, quo etiam ad cerebri membranarum sanguinis eruptiones tutissimè uti licet, est quod nunc dicitur: Thuris pars una, Aloes parti dimidiatæ misceatur, & deinceps cum utendi tempus instat, tantum huius cum oui candido subigatur, ut mellis crassitudinem reddat, dehincq; leporis mollissimis pilis excipiatur, & tum uasi ipsi, tum toti ulceri imponatur. Quod medicamentū ipse quoq; Auicenna Fon. 17. Can. 3. cap. 9. in sistendis Hemorrhoidibus probat.

Aloe caput & stomachum purgat ex malis humoribus.

Cum forti uino temperata ac oleo rosaceo, dolores capitis finit, fronti temporibusq; inuncta.

Oculorum scabies, & in oculis angulorum pruriginis lenit.

Aloe contusa & cum uino melleq; permista, hoc si in ore retineatur, ulceribus linguæ & gingiuarum succurrit.

Cum mastiche ac succo Glycirryzæ, quam dulcem radicem appellamus, permista, suspiriosis opitulatur, si quis ita utatur.

Eadem in puluerem redacta, uulneribus si inspergatur, ea quàm primum sanat, purulentis oculis medetur. Inueterata ulcera ad cicatricem reducit, exulceratis tam uirorum quàm mulierum genitalibus medetur, si puluis eiusdem inspergatur.

B Idem puluis quando ponitur cum uino super hemorrhoidas & rimas ani, tunc sanguinem ex eis manantem sistit. Sanat quoque ulcera ani & uirgæ cum uino si illinatur.

Aloe in puluerem redacta & cum aqua temperata emplastri modo uulneribus imposita, glutinat ea.

Aloe cum myrrha ac sanguine Draconis permista simulq; in puluerem contrita, & in putrescentia uulnera uel pustulas insperfa, erodit carnem mortuam absq; dolore.

Eadem lota cum aqua rosacea uel succo foeniculi, si inungatur circa oculos, tollit fluxum oculorum, & acuit uisum.

Aloe sumpta in sero lactis caprini, discutit morbum regium.

Mastix aufert Aloe maliciam.

Si cum mastice in aqua linguæ ceruinæ permisceatur, aperit opilationem iocineris & splenis.

Aloe sumpta à mulieribus in aqua Artemisiæ, trahit menstrua.

Aduersus aquam intercutem, Accipe drachmam unam Aloes, & drachmam semis Masticis, & cum succo Absynthij commisce, quod intra hebdomadam bis sumptum, bonum erit remedium.

Puluis Aloes cum melle permistus, aduersus lumbricos con-
ducit.

DE HERBIS, CAETERISQVE
AGARICVM.

C

NOMENCLATURAE

Αγαρικον.

Agaricum.

Agaricus.

Fungus Abietis.

Dannen Schwam.

ANNOTATIO IN AGARICVM.

D

AGARICVM Græci atq; Latini eodem nomine appellunt, nomen uerò à loco sumpsit, Ptolomæus enim Agarum & urbem & annum in Sarmatia uocari scribit, ubi Agaricus optimus nascitur.

DESCRIPTIO.

Agaricum ut fungus nascitur in arboribus Galliarum, & præsertim in arboribus glandiferis: Circa Bosphorum quoq; prouenit colore candido. Est autem fungus albus, odoratus, antidotis efficax, in summis arboribus nascens, nocte relucens, ideoq; in tenebris decerpitur, ut autor est Plinius lib. 16. cap. 8. pro tali fungo omnes ferè medici Agaricum accipiunt. Dioscorides uerò inquit: ferunt quidam plantæ radicem Agaricum esse, quidam in truncis arborum ex corruptione fungorum modo fieri. Idem sentit Ægine-ta inquiens: Agaricum radix est ex arborum truncis prognata, corpore fungoso, quæ ex aëria terrestrique substantia coaluerit. Galenus in libro ad Paternianum ita scribit: Agaricum ab arboribus excrescit prout tubera uel boleti. Diuersitatem autem hanc fecerunt, ut scribit Marcellus, non satis noti quondam Agarici natales, adferentibus alijs radicem esse, alijs fungorum modo arboribus adnasci, Appellatur à multis fungus abietis, ut inquit Mesue, propterea quòd

A rea quòd ad modum fungorum nascitur in magnis arboribus, quibus accidit corrosio & putrefactio.

Genere, ut inquit Dioscor. differt Agaricum: estq; in eo alterum mas: alterum foemina, bonitate antecedit foemina, rectas intus pectinum modo uenas & diuisiones habens, Masculum in se ipsum conuolutum, rotundumque & undique concretum est. Pharmacopolae unum bonitatis indicium esse, friabile censent.

TEMPERAMENTVM.

Agaricum est calidum in primo ordine, aridum in secundo, Vis eius est, inquit Aegineta, digerere & incidere crassos humores.

VIRES AC IUVAMENTA.

Aduersus febrem quotidianam, Accipe succi de fumo terre duas uncias, & admisce Agarici unciam unam, ac praebe hoc febricitanti, multis euim fuit praesentissimum remedium. Aiunt drachmam in aquae mulsae cyathis tribus ante accessiorem febribus liberare, quae cum horrore ueniunt.

Ad tormina intestinorum, Accipe Agarici ij. uncias & commisce aqua, in qua malua, uiola, parietaria ac portulaca sint decocta, Deinde misce cum oleo oliuarum, & in aluum per clysterem infunde.

Accipe Castorei, Schoenanthi, Senae, Agarici singulorum semi unciam, & in uino decoque, contraq; maximos capitis dolores mane & uesperis inde bibito.

Vel facito pilulas ex eo cum Rutae ac foeniculi succo, quae idem praestant.

Aduersus difficultatem urinae, decoque Saxifragam in uino, ac linteolo percola, dein semiunciam Agarici admisce, & utere.

Contra fistulas, Accipe Sal ustum, tartarum, & Agaricum in puluerem contritum ac melle permistum cum linamento in fistulam inferas, hoc eam curabit.

Ad mariscas, Accipe Agaricum in puluerem redactum, ac tempera cum succo herbae quam Ciclamen uel malum terrae appellant, & cum oleo, atq; impone.

Vulug strangulatum, mensiumq; difficultatem tribus obulis tritum in uini ueteris cyatho potum emendat.

Ad serpentium plagas & morsus obulis tribus potum in uino efficaciter succurrit.

Febres frigidas leuiores facit in aqua calida potum.

Sistit Agaricum sanguinis excreationes, trium obulorum pondere cum aqua sumptum.

Omibus in uniuersum interioribus uitijs accomodatū est, pro uiribus & etate sumentium datū alijs cum aqua, alijs cum uino, alijs cum Aceto mulso, alijs cum mulsā aqua.

NOMENCLATVRAE;

Αγνος ἡλύγος.

Agnus Castus.

Vitex.

Amerina salix.

Kensch lamp.

Schaff milt.

Schaff wulle.

Abrahamsbaum.

ANNOTATIO IN AGNVM CASTVM.

D

AGNOS Græce Latine Vitex dicitur, Herbarij Agnum Castum appellant, utraq; uoce idem significante, dicitur autem Agnos, id est Castus, quòd autore Galeno, castitati conseruandę facere creditur, non modo com manducatus potusq;, uerum etiam in cubitum substratus, Diosco. aliam rationem nominis adducit, inquiring: Agnos autem, id est castus hic frutex à Græcis dictus est, quoniam in Thesmophorijs, quæ erant sacra Cereris, castitatem custodientes mulieres, folijs eius cubitus sibi sternebant. Lygos uero dicitur, quasi uimen, similiter & Vitex ob eam quam habent uirgæ eius in uinciendo lentitiam & firmitatem. Romani quoq; salicem amerinam uocant.

DESCRIP TIO.

Agnos seu Vitex arborefcens frutex est, nascitur asperis & incultis locis propè aquas & flumina, Ramulos habet longos, uitilium modo lentore suo infragiles, Folia oleæ, teneriora tantum.

Duo eius genera sunt, maior in arborem, modo salicis adsurgit, flore cum purpura candido. Minor ramosa folijs albioribus, lanuginosis purpureo flore.

Agnos semen producit ad formam granorum piperis. Id quod administratur ex hac arbore in medicina, sunt folia, semē & flores, quæ omnia debent colligi in uere & autumnno. Arbor hæc perpetuò uiuet, & utilior est uiridis quàm arida.

TEMPERAMENTVM.

Agnos iuxta Æginetam, in tertio ordine tū calefacit tum siccatur.

VIRES

A VIRES AC IVVAMENTA.

Contra lethargum, Accipe semen Agni, semen Apij, foliaq; Salviae, atq; in aqua salsa decoque, quo posteriorem partem capitis illine, statim curat morbum.

Semen eius potum, uenenatorum morsibus succurrit. Idem lichenosis & cutem subeuntibus aquis medetur.

Lactis abundantiam facit: trahitq; menses, in uino potum, drachmae pondere. Idem genituram extinguit.

Semen arcere ueneris stimulos & Galenus credit, & ob id perquam idoneum ijs qui castitatem custodire statuerunt.

Seminis decoctum uehementiorem capitis dolorem dissoluit fotu.

Lichenas & lentigines cum aphronitro & aceto semen sanat, & oris ulcera & eruptiones cum melle.

Duritiem testium cum butyro & uitium folijs discutit.

Rimas sedis semen ex aqua illitum mitigat.

Virgam eius uiator qui gestat, negatur intertrigine tentari.

A P I V M.

NOMENCLATURAE.

Σέλινου κηραϊου.

Apium satium.

Apium hortulanum.

Epfig.

Garten Ephew.

Stein Petersilgen.

DE HERBIS, CAETERISQVE
ANNOTATIO IN APIVM.

C

ELINON Græci, Latini Apium uocant, dictum autem est Apium, ut Platina scribit, quòd apex, hoc est caput in Achaia uictorum sacri certaminis eo coronaretur, aut quòd eius flores Apes libenter pascuntur. Quum autem absolutè Apium dicitur ut inquit Antonius Musa, hortense intelligi oportet, quod Selinon satium à Dioscor. dicitur, estq; illud quod Petroselinum Macedonicum uulgò appellatur, quia in præruptis montibus Macedoniae crescit.

DIVISIO EIVS.

Apiuaría sunt genera apud Medicos, quæ Dioscorides ponit, sunt Eleoselinon, Oreoselinon, Petroselinon, Olusatrum, & Smyrnion, quæ quid re ipsa sint, quilibet apud Dioscor. uidere potest.

Est autem historia generū Apij ualde difficilis, unde & in his de scribendis ac discernendis medici ualde dissentiunt.

Plinius ex Chrysippo, sexu distinguit, foemina ut sit crispioribus folijs atq; duris, crasso caule, sapore acri & feruido. Mas folijs nigrioribus, breuioris radice, uermiculofq; gignens, Neutrum ad cibos admittebant, nephastum existimantes, quoniam defunctorum sit epulis feralibus dicatum: & ut Plutarchus inquit, coronentur

D Apio sepulchra: unde uetus illud prouerbium, Indigere Apio, de his qui periculose ægrotant, & profligata utuntur ualetudine.

DESCRIPTIO.

Apium hortense ut Cherefolium caulem habet, qui sæpe cubitalem æquat altitudinem, & intrinsecus est concavus, tenuiter striatus, rotundus, multisq; ramulis brachiatus, folia habet dissecta & leniter crispa, flosculum uerò candidum, & quo minutiolem haud temere reperias. semen & radicem ad modum Petroselini habet, Nasciturq; libenter in humidis ac benè stercoreatis locis.

TEMPERAMENTVM.

Apium calidum est in primo, siccum uero in secundo ordine. Galenus inquit, quòd usq; adeo calidum sit, ut & urinam & menses cieat.

Semen in medicina maiorem habet usum quàm herba uel radix.

VIRES AC IUVAMENTA.

Succus Apij ualde conducit recentibus & inueteratis uulneribus, si quis indat.

Semen

A Semen in puluerem redactum, & cum aqua raphani sumptum, maximè urinam promouet, & calculum tum in uesica tum in lumbis frangit.

Apium cum polenta permistum & epiphoris impositum, mirè auxiliatur, sic quoq; stomachi ardores mitigat.

Mammarum concreto in grumos lacte durities desijcit.

Cum uino mixtum & cum mellierato edulcatum, urinam benè mouet & mulierum menstrua, potui datum. Eodem modo sumptum concoctionem adiuuat.

Radix Apij in uino elixa ac bibita, expellit calculum uesicæ atq; lumborum.

Aduersatur uenenis potum foliorum radicumq; eius decoctum, uomitiones ciens, stomachiq; tumorem discutit.

Si semen ab ijs estur, quibus anima foetet, grauis halitus tædium emendat, nihil enim equè suauitatem oris commendare prodiderunt.

Apium colorem reducit ex diuturna ualetudine amissum, si quis in cibo quotidie utatur.

Idem cum radice Petroselini in uino decoctum, aduersus aquam intercutem utiliter sumitur.

B Succus Apij cum albo oui temperatus, uulnera mundat, emplastrum modo impositus, Puerperæ & nutrices ab Apio abstinebunt, ab eo enim cibo Plinius scribit infâtes qui ubera hauserint, comitiales fieri.

Apium & Abrotanū in lixiuio decocta, si inde caput lotum fuerit, ad defluuium capillorum profunt.

AQUA APII.

Apium distillari debet cum tota substantia circa finem Maij.

Aqua Apij temporibus illita conciliat somnum, & ad omnes supra prædictos morbos salutaris est.

APIVM SYLVESTRE.

NOMENCLATURAE.

Σέλινον ἄγριον.

Apium sylvestre.

Apium risus.

Wilder Eppich.

ANNO.

DE HERBIS, CAETERISQVE

ANNOTATIO IN APIVM

Syluestre.

APIVM syluestre apud Dioscor. est alterum genus ranunculi herbe, quod nostræ ætatis Herbarij, ut Vergilius Marcellus inquit, Apium risus appellant, genus & noxam eius simul indicantes, In Apiorum genere enim ob similitudinem ab omnibus numerata est, atque à regione, in qua copiosius prouenit, Sardoam, siue Sardoniam dicunt, quæ pota siue comesa, mentis alienationem, & cum labrorum contractione eas conuulsiones facit, ut risus speciem uidentibus prebeat, Inde enim Apium risus appellatur, uel ut Apuleius Madurensis scribit, si quis hominum eam gustauerit, ridendo exanimat. Ab eoque tristi affectu quondam inter homines prouerbium, Sardonijs risus iactabatur. Et absque dubio hoc prouerbium originem suam sumpsit ex hac herba, quæ ut iam dictum est, Sardoia siue Sardonia à regione appellatur. In eam sententiam & Erasmus in eodem prouerbio hisce uerbis scribit: Sunt qui dicant in Sardonum insula, herbam nasci quandam, cui Sardoæ cognomen sit, Apiastro similem, Eam sapore quidem esse dulcem, uerum gustatam, ora hominum in rictus dolore contrahere, ut ueluti ridentes emoriantur. Hoc sensisse inquit, uidetur Solinus, cumq; hoc Seruius grammaticus enarrans hunc ex Vergiliana Thyrside locum.

Imò ego Sardois uidear tibi amarior herbis.

Meminit huius herbe & Plinius lib. 25. circa finem.

Apuleius eam sceleratam herbam quoq; uocauit, quoniam nimis malo euentu constet risus ab ea factus.

DESCRIPTIO.

Hæc herba iuxta descriptionem Dioscoridis, est lanuginosa, altiore caule, & pluribus foliorum incisuris, plurimumq; nascens in Sardinia, efficacissimæ acrimoniæ.

Nascitur autem in locis incultis & aquosis, ubi ranæ sunt frequentes, & est facilis inuentu, ut scribit Marcellus, & ubique oculis occurrens, quàmuis à congeneribus alijs suis ob similitudinem difficillimè discernatur.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atq; desiccatur in tertio ordine.

Est illi uis & natura acris & in exulcerando efficacissima, ut & alijs gene-

A

C

generibus ranunculi.

Herba est satis nota Empiricis, solent eam applicare apostematibus propè maturis, loco caustici uel phlebotomi.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Apium syluestre curat & tollit clauos ac uerrucas in pedum digitis, si contusum ipsis imponatur.

Succus huius herbe mulieribus tumorem mamillarum repellit, cum radice Ibisici impositus.

Semen eadem præstat, necq; adeo periculosum est ut herba uel folia, in cibo sumptum.

Ex hac herba in uino macerata si quis biberit, conducit aduersus febrem quartanam, urinam quoque ciet, Tollit etiam oppilationem splenis atq; iocineris.

APIVM RVSTICVM.

B

NOMENCLATURAE.

D

Apium rusticum.

Apium Regale.

Bauren Eppich.

ANNOTATIO IN APIVM RVSTICVM.

APIVM rusticum ueteres pro Apio syluestri uel Apio risus accipiebant, uerum Herbarij recentiores aliud genus Apij esse uolunt.

TEMPERAMENTVM.

Est autem calidum & siccum in quarto ordine.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Herba hæc contusa & uino temperata, si inde frigida cutis foueatur, inducit naturalem calorem.

OMNIA

Suc 's

DE HERBIS, CAETERISQVE

A Succus cum Aceto permixtus, & emplastri modo impositus no-
uem diebus continuis, cancrum sanat.
Idem scabiosis conuenit, si cuti illinatur.
Ventris quoq; tumorem citò discutit.

APIVM HAEMORRHOIDVM.

NOMENCLATVRAE.

Apium hæmorrhoidum.

Feig blatern
Eppich.

ANNOTATIO IN APIVM HAEMORRHOIDVM.

EST etiam Apium quoddam Hemorrhoidum, quod ideo sic di-
citur, ut Vitalis de furno inquit, quia puluis aut cinis eius hæ-
morrhoidibus inspersus aut impositus, earum fluxum restringuat.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit quoq; & desiccat in quarto gradu.

VIRES AC IUVAMENTA.

Conducit ad fluxum Hæmorrhoidum, contusum & emplastri
modo impositum.

B

Valet etiam ad fluxum sanguinis uul-
nerum, cum aceto & aqua rosacea im-
positum.

Hæc herba cum Aceto & uino deco-
cta, impuram scabiem expurgat, & ex-
tirpat ex profundo, cutemq; nitidam
reddit, si inde lauetur.

Radix siccata, deinde in puluerem
contusa, ac putridis uulneribus & gan-
grænæ inspersa, erodit absq; ullo do-
lore.

AQVILEGIA

NOMENCLATVRAE.

Aquilegia.

Agleyen.

ANNO.

A

ANNOTATIO IN AQVILEGIAM.

QVILEGIA herba, num Græcis ueteribusq; medicis fuerit cognita, haud facillè aliquis affirmauerit, cū ex medicis adhuc nullus existat, qui certò ostendere potuerit, quæ nam herba Aquilegia sit apud Dioscoridem, Non parum uerò aberrant, ut etiam Euergetius Cordus in suo Botanologico testatur, non solum uulgares herbarij, uerum etiam magni similiter medici quidam, qui Aquilegiam herbam Græcorum *Ægilopa* credunt, omnesque eius facultates eidem tribuunt, nihil enim in ea quod *Ægilopis* historiam referat conspicitur. *Ægilops*, ut in *Auena* ex Dioscor. & Plinio demonstratum est, est species *Auenæ* quæ sponte sua prouenit, & *auena syluestris* ac *erratica* uocatur, Hæc ita cum *Aquilegia* conuenit, ut *rosa* cum *Anemona*.

DESCRIPTIO.

B Aquilegia herba est folia *Chelidoniæ* similia habens, rotundiora tamen ac molliora, caulem altum, coeruleos aut candidos flores cum caudis gerentem, ex quibus fiunt capitula, in quibus nigrum semen, ut *Chelidoniæ* semen clauditur.

Radix eius densa est intra terrā & profunda, nascitur in pinguibus pratis ac hortis.

VIRES AC IUVAMENTA.

Odor eius est acris, uirtutem habet penetrandi ac consumendi dura apostemata.

Herba hæc contusa fistulis medetur, si succus instilletur.

Malam scabiem corporis citò curat, si triticea farina oleoq; tartari illinatur.

AQVA AQVILEGIAE.

Optimum tempus distillandi est, ut herba cum caulibus concidatur quando flores gerit.

Hæc aqua tribus aut quatuor uncijs singulis uicibus pota confert aduersus uenena, & Choleram stomachi, tum etiam interiora corporis apostemata discutit.

Lipothymia laborantes ad se redeunt, si ex hac biberint.

F

DE HERBIS, CAETERISQUE
ANAGALLIS.

NOMENCLATURAE.

Αναγάλλης.

Anagallis.

Morsus gallinae.

Hippia.

Hüner darm.

Hüner biß.

Gauch heyl.

Vogel kraut.

Hüner serb.

ANNOTATIO IN ANAGALLIDEM.

D **A**NAGALLIS tam Græcis quàm Latinis ea herba dicitur, quam officinae Morsum Gallinae uocant, nihilquæ iam despectius Anagallide est, cû tamen in antiqua medicina, multus fuerit eius usus, numerauitquæ; eam Paulus Ægineta inter ea, quibus caput purgatur, iussitque succum eius naribus in eum usum infundi. Qui magicis superstitionibus sunt imbuti, ut refert Plinius, præcipiunt effossuris, ante solis ortum, priusquam quicquam aliud loquantur, ter salutare eam, tum sublata tam exprimere, ita præcipuas esse uires.

DESCRIPTIO.

Anagallidis iuxta Dioscor. duo genera sunt, diuerso floris colore, Habet enim altera cœruleos, quæ fœmina est, altera quæ mascula, puniceos flores. Breues sunt Anagallidis frutices, in terra iacentes: folijs in quadrangulo caule paruis & modicè rotundis, helxines figura, semen habet circinatum. Hieronymus Brunsvicensis pertissimus Herbarius, scribit adhuc aliud genus esse Anagallidis, quod albos flores gerat.

TEMPERAMENTVM.

Anagallis frigida & humida est in tertio ordine, Singularis cibi est auium & gallinarum, nascitur locis opacis & uliginosis, cultis & incultis, Leniendi uis utriquæ; est.

VIRES

A VIRES AC IUVAMENTA. C

Anagallis inflammationes membrorum arcet & extinguit, si imponatur.

Accipe succi Anagallidis cum succo Aizoi permisti, singulorum semi libram, olei oliuarum unam libram, hæc simul decoquantur ad consumptionem medietatis, deinde admisceantur iij. uncia butyri, gruginis semi uncia, & inde fiat unguentum, quod ad multos exteriores corporis affectus ex calore contractos conducit, & præcipue aduersus fistulas, si indatur, uel emplastri modo imponatur.

Hæc herba cum uino decocta, & thoraci imposita, asthma tollit.

Succus caput purgat, naribus instillatus.

Idem gargarizatus, capitis pituitas per os purgat. Dentium dolorem quoq; finit, à contraria nare instillatus.

Anagallis uirtutem habet abstergendi & siccandi, quare & uulnera sanat, & ulceribus serpentibus & putridis, utiliter imponitur.

Ad recentia quoq; uulnera tanta traditur uis, ut saniem ossibus extrahat.

Galenus utranq; Anagallidem tradit quendam attractorium calorem possidere, quo spicula ac spinas, uel impactos corpori refigit aculeos.

B Oculorum albugines purgat Anagallis cum melle Attico. D

Prodest hebetibus itidem oculis.

Idem præstat semen cum optimo melle temperatum & oculis illitum.

Contra uiperarum morsus, iocineris & renum uitia, ex uino bibere prodest.

Ferunt Anagallidem, ut inquit Dioscor. cui cœrulens flos est, procidentem sedem compescere, cui uero punicens, proritare,

AQUA VTRIVSQUE ANAGALLIDIS.

Tempus distillandi conueniens est circa finem Maij, uel quando flores gerit, tum herba cum caulibus, floribus, & tota substantia distillari debet.

Aqua Anagallidis sex uncijs pota medetur pesti, si quis statim se quieti tradiderit, & inde sudauerit. Ex mascula Anagallide propinatur uiris, ex foemina mulieribus.

Aqua hæc quotidie iij. uncijs singulis uicibus pota, recentia uulnera sanat, si inde lauentur.

Calenti iocinori cum molli cannabe utiliter imponitur, conducit itidem ad calidum tumorem cum linteis sæpius imposita.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Infantibus potu data ad ij. uncias, conseruat ne paralyfi corripiantur, atq; ab eo morbo illos planè liberat.

Pota ab illis qui syncope præmuntur & omnibus uiribus destituti sunt, eos confortat & aliquamdiu conseruat.

A Q V A.

NOMENCLATURAE.

ἕδωρ.

Aqua.

Wasser.

ANNOTATIO IN AQVAM.

HYDOR Romani Aquam dicunt, & est elementū quod ab æqualitate dicunt, nihil enim illa dum quiescit æqualius. Themistius inquit aquam inde dictam esse, quia id sit, à qua uiuimus. Quum autem multus & quotidianus Aque, & homini, & pecori usus sit, nihil accuratius homini curandum, quàm ut Aquam qualem esse oporteat inuestiget.

Aquas enim ubi uitio inficiantur aliquo, uarios subinde parere morbos, quotidiana docet experientia.

Socrates igitur non sine causa præceperat, ut in his locis minimè degatur, ubi neq; iusticiæ locus, neq; profluens Aqua perennis sit: quasi his duobus ablatis, nihil reliqui manere quod humanitatem sustinere possit.

Aquarum præterea uirtutes & uitia, ut Ægineta docet, cognita habere expedit, ut quæ in omnem ferè usum, magisq; ad quamlibet uictus rationem requirantur.

AQVARVM POTABILIVM V. DIFFERENTIAE.

Hic uero minimè ignorandum est Vallam ex Ruffo, quinq; differentias Aquarum potabiliū citare: pluuiam nancq; ut cisternam, fontanam, putealem, fluuialem, & palustrem.

Ea autem Aqua optima censenda est, autore Ægineta & Dioscoride, quæ nullam aut gustu, aut odore qualitatem repræsentat: sed protinus bibenti suavis est, & uisu pura limpidaq; Aqua pura iudicatur gustu, uisu & odoratu, Autore Galeno lib. 1. de simpl. medica. faculta.

De qua

A

STAGNANTES AQVAE, FLVVIALES,
& Pluuiales.

C

De qualitate aquarum in salubritate uel comoditate Plinius lib. 31. cap. 3. sic inquit.

Quæritur inter medicos cuius generis Aquæ utilissimæ. Stagnantes pigraeque; merito damnant, utiliores quæ profluunt existimantes, cursu enim pro cursuque; ipso extenuari atque proficere, eoque; miror cisternam ab aliquibus probari, Sed hi rationem adferunt, quoniam leuissima sit imbrium aqua, ut quæ subire potuerit ac pendere in aere. Et hæc, ut Aegineta inquit, omnium promptissime computrescit, ceu diuersis ex qualitatibus conflata, nemo tamen ob id deterrimam eam esse existimet, nam mutationis facultas uirtuti potius, quam uitio tribuitur. Præterea inter imbrium aquas, æstiuæ quæ tonitru decidit, præstantior est quam quæ nimbis demissa est.

AQVAE GLACIALES.

Ex glacie & niuibus aqua, insaluberrima est, nam ea congelascente, tota pars tenuior exprimitur. Hactenus Aegineta.

AQVAE FONTANAE.

Porro aquæ fontanæ septentrionales, ut Vitalis testatur, ad potum sunt utilissimæ, eò quòd expositæ sint uentis septentrionalibus, & ex motu illorum uentorum subtiliores reddantur.

Aquæ item fontium, quæ oriuntur & erumpunt, atque per uias arenosas & petrosas profluunt, subtiliores quoque; sunt, ac non minus ad bibendum salubres. Quia sabulum, arena & lapilli & petrae retinent uiscositatem, & crassitiem terrestrem aquæ transeuntis, atque; ita eam clarificant, emundant & extenuant.

AQVAE PVTEALES.

Aquæ uero puteales non tam salubres sunt ad bibendum quam fontium aquæ, quia Constantino teste, Aquæ puteales grossiores sunt, & malæ digestionis, cum propter terræ sulfuginem & limum, tum propter ipsius aquæ quietem & propter elongationem ab aere & sole. Quo circa necesse est ut puteorum aquæ frequenter moueantur, haurianturque; si quidem ex tali motu aqua depuratur, & à corruptione præseruatur.

DE AQVARVM VSV ET FACVLTATIBUS,
ac earum nocumentis.

Aquæ omnes natura sunt frigidae & humidae.

MELICRATON PRO VOMITV.

Commisce aquam & mel, atque; salem adde, cola per linteum. quod si libenter uomere uolueris, calefacito ac bibito, hoc uomitum leuiter prouocat.

Quicumque turbidam & grauem aquam biberit, eius corpus intume

DE HERBIS, CAETERISQVE

A scit, splen corrumpitur, maliq; humores in corpore congregantur, C

Aqua frigidis natura multos morbos adducit.

Grauidæ mulieres, quæ multum aquæ bibunt, cum magna difficultate & labore pariunt foetus.

Ex nimio quoq; potu aquæ mulieribus menstrua ualde mouentur, unde illis lipothymia ac uertigo exoritur, cerebrum etiam inde nimium refrigeratur.

Aquam licet potui dare aduersus febrem contractam ex cholera, eam enim reprimit ac consumit, uerum in accessione febricitanti nulla aqua est propinanda, nam febris inde prolongaretur.

Itidem nulla aqua ægrotanti est potui danda, quam diu humores in corpore adhuc crudi & inconcocti sunt.

Cibus hominum non potest parari absq; aqua.

Ex aquis salientibus meliores sunt, quæ nondum opertæ sunt.

Et quo longius aqua abfuerit à sua origine, eo magis probatur.

Probatur item quæ estate frigidior, hyeme calidior est.

Aqua elixa minus inflat quam non elixa, & citius à præcordijs descendit.

Calida Aqua facit ad intestinorum tormina, & ad splenis inflationem. Eadem concoctionem destruit, & non citò sitim sedat.

Stagno si quis usus fuerit, hoc nocumentum infert stomacho.

B Aqua palustris quæ omnium est deterrima, lienis ulcera generat, & hydropem producit.

Aqua pluuiialis, & præcipue quæ colligitur estate, quando tonitruat ac fulgurat, numeratur inter optimas aquas, quarum in medicinis usus est.

Quæ autem alijs temporibus colligitur & non estate, uoci obest, & pectoris obstructionem inducit.

Tepida Aqua infert fastidium ac nauseam. Frigida aqua pota, omnibus interioribus uitijs nociua est, quare ægroti abstinebunt à potu illius aquæ,

Multi homines ex lauacro frigide aquæ mortem obierunt, Quare uideant, qui aquam frigidam ingredientur, ut docet Aegineta, ne uenere, neq; alio quodam modo lassæ, neq; cruditatem sentiant, neq; uomitu, aut aluo inaniti, neq; uigilijs defatigati sint, periculosum enim est si quis ita affectus, frigide lauacro utatur.

Aqua elixa cum hordeo hominibus conducit, ac interdum optima est Medicina, & in primis ad morbos ex calida intemperie provenientes, quare & tertiana febre laborantibus eã bibere conducit.

Ex aquis salientibus meliores sunt, quæ circa orientem & meridiem scaturiunt, Aliæ quæ ab occidente profiliunt, insalubres sunt, & morbos pariunt.

ACETVM.

NOMENCLATURAE.

oſos.
Acetum.
Eſſig.

ANNOTATIO IN ACETVM.

XON Romani Acetum dicunt, quod acre uinum est, quia uel acutum sit, uel quasi aquatum uinum, Vinum enim Aqua mixtum citò in hunc saporem uertitur, uel dicitur à uerbo aceo. Plinius inquit, Acetum uini uitium esse quod ad luxuriam cessit hominibus, tot ad usus expetitur, sine quibus uita mitior exigi non posset. Acetum ut Platina scribit, ex uino fit, si uas fuerit uacuum & non clausum, Aer enim ex uacuo elicit potentiam eius, nam cum uinum semina potentie in se habeat, ac uapidum fiat, transit in uitium, quod Acetum dicitur, adeo frigidum, ut ante omnes humores flammam extinguat. Acetum subito sic Græci fieri promittunt, si tusam betæ radicem in uinum conieceris, post horas tres in Acetum degenerabit. Mirum acorem concipere tradit Sotion, si aridi uinacei aut pauci uuæ acerbæ acini demittantur. Pyretrum quoque infusum acorem supra modum accendit, si cum una parte feruefactum reliquæ miscueris. Si lapides igniti in uino extinguantur, istud uinum statim fit Acetum. Quidam sine uino ita Acetum confingunt: fici ueteres, & torridum hordeum, & citriorum malorum interna caro crebrius subacta cõturbataque, colis exprimuntur, ut in aceti uicem succus cedat. Alij marinam aquam & gypsum concoquunt, admistaque aqua fluuiali percolant aceti usu.

TEMPERATURA ACETI.

Variae sunt autorum sententiae de Aceti qualitate. Aegineta scribit Acetum mixtæ naturæ esse, sed utriusque tenuis, frigidam tamen calidam excellere, cæterum in tertio ordine siccare.

Similiter quoque Galenus in primo libro de simplicium medicamentorum facultatibus disputat, frigidum quidem esse acetum, sed quendam etiam obtinere calorem, qui acrimoniae ratione per accidens spacio temporis mediocriter corpus excalfaciat. præterea addit, omnium quæ acrimoniam hebetare, aut calorem refrigerare creduntur, eorum omnium acetum compertum est efficacissimum.

DE FACULTATIBVS ET IUVAMEN.

tis Aceti.

Acetum refrigerat & astringit, ut testatur Diosco. cum spongia

DE HERBIS, CAETERISQVE

A malignis pustulis impositum, inflammationes arcet.
Compescit Acetum procidentes foeminarum locos, & in utroq;
sexu sedes, si eo illinantur.

Stomacho frigido obest, nimium enim ipsum refrigerat, ne postea bene concoquerè possit.

Prodest malis ulceribus quæ serpunt, ignibusq; sacris.

Eodem pterygia, lichenes & lepræ curantur, addito utiq; semper aliquo exijs, quæ priuatim aduersus ea uitia polleant.

Acetum cum melle decoctum, purulentis oculis medetur, si eo inungantur.

Contra capitis ardores addito rosaceo in spongia aut succida lana imponitur.

Dentium doloribus medetur, si eo calido colluantur, Prodest anginis, & deiectæ oris columellæ, si calidum gargarizetur.

Acetum cum sale temperatum, facit ad lethargum & phrenesim si interiores partes manuum & plantæ pedum, eo fricentur & inungantur.

Si Acetum stomachum inuenerit plenum, laxat, si uero uacuum inuenerit, tum sistit.

B Panem in craticula tostum in aceto contunde, & ex eo ægroti os, labia, nares, atq; pulsus illine, hoc maximè confortat, & uires restituit. Aduersus alui fluctiones, Sume Acetum & in eo Aristolochiam rotundam, uel Garyophylla decoque, & in eo spongiam macera, quam ad uomitum stomacho super impones, Ad alui fluctiones uerò uentri sub umbilicum impones.

Accipe Acetum forte, & permisce cum argilla in fornace usta, atq; inde parum in nares illine, hoc statim fluxum sanguinis restringit. Fluentem ex uulneribus sanguinem quoq; sistit.

Vaporantur calente aceto cutem subeuntes aquæ, aurium grauitates, sibilaq; & sonitus earum. Necat instillatum aurium uermes.

Facit præterea ad omnia uenena letalia, calidum potum, mox uomitionibus redditum; pellit quoq; haustas hirundines potum acetum, Reprimit gargarizatum in fauces destillationes.

Pestilenti anno hoc uti in obsonijs, ac odoratorum uice id pulsibus ac naribus admouere, domiciliaq; humectare iubemur.

Liberatum acerrimo podagræ dolore M. Agrippam supremis suis annis ferunt, demersis in Acetum calidum pedibus.

Acetum desiderium edendi instaurat, hinc fit ut in cibis primæ mensæ eo plurimum utantur.

Atriplex.

A

NOMENCLATURAE.

Ατραφαξίς.
 Χρυσολάχανον.

Atriplex.
 Atriplexum.

Scheifmelde.
 Melde.
 Hunds melde.

ANNOTATIO IN ATRIPLICEM.

B

ATRIPLEX Latinis, Græcis Atraphaxis dicitur, ab atro colore, ut quidam putant, tanquam faceret hydropicos morbosq; regios ac pallorem, ideoq; à Pythagora damnatur. Addidere, ut Plinius inquit, Dionysius & Diocles, plurimos gigni ex eo morbos, quibus facies maxime decoloratur. Quidam uero imitatione Græcæ uocis ἀτραφαξίς, dictam putant. Olim Atriplexum, ut Pompeius refert, appellabatur, A nonnullis etiamnum Chrysolachanum dicitur, quod olus hoc aureum colorem oculis referat, Aberrant multi, qui Atriplicem id olus esse putarunt, quod uulgò Spinachia dicitur, quoniam Atriplex antiquum est & notum, Spinachia nouum olus est, uulgariter uocatur **Binetsch**. De quo ueteres nihil in literarum monumentis tradiderunt, forsitan ob id, quòd cibo potius, quàm medicinæ natum esset, magis enim Atriplice alit, aluum leuigat, laudabiliusq; nutrimentum post se relinquit.

DESCRIPTIO.

Atriplex notum olus est, Duo eius genera sunt: Satiuum & syluestre. Syluestris nullus est usus.

Quidam tria eius oleris genera ponunt, quoddam enim album, quoddam etiam rubrum, aliud uero uiride, Sed omnium eandem esse in purgando uentre facultatem certum est, suntq; omnes semine foliaceo, habentq; in uertice caulis flores uirides, radicem candidam & lignosam. nascunter libenter apud Bletam. Sationem Atriplicis

DE HERBIS, CAETERISQVE

A plicis docet Columella lib. 12. his uerbis: Cherephilum itemq; olus
Atriplicis quod Græci uocant *ατρίπλαξις*, circa Calendas Octobres
obruui oportet, non frigidissimo loco, nam si regio sæuas habet hye
mes, post Idus Februarias semina serenda sunt, suaq; sede partiēda.

TEMPERAMENTVM.

Atriplex, ut Ægineta testatur, humectat in secundo, ac refrige-
rat in primo ordine, qua de causa uentrem quoque emollit: semen
ipsius ui pollet abstersoria, unde ictericis ex iocineris obstructione
accomodatū est.

VIRES AC IUVAMENTA.

Atriplex contusa & permista cum melle, podagram tollit, si em-
plastrimodo imponatur. Itidem & Macer scribit:

Atriplicem tritam cum nitro, melle, & aceto

Dicunt appositam calidam sedare podagram.

Semen Atriplicis cum aqua mulsa potum, sanat felle suffusos.

Sacros ignes ac inflammationes sedat succus ex folijs contusis ex-
pressus, & impositus.

Sanguinem excreantibus comodum est uti Atriplice.

B Ad uitia uuluarum mulieribus uentri imponitur, tum dolor ma-
tricis statim sedatur.

Ad emolliendam aluum estur coctum ut olus, & uarios tumores
discutit.

Atriplex contusa & emplastrimodo membro alicui ex spina uel
clauo læso, imposita, absq; omni nocumento ea extrahit, & sanat.

Cum melle si Atriplex decoquatur, & scabris unguibus impona-
tur, sine iniuria eos detrahit.

Semen conducit suspiriosis, si sepius eo utantur. Idem quoq; ex-
pellit lumbricos, & uomitiones prouocat.

Pythagoras, ut supra quoq; indicatum est, Atriplicem damna-
bat, ut quæ morbum regium ac pallorem induceret, uerum Diosco-
rides longe aliter sentit, scribit enim Atriplicis semen ictericis pro-
desse.

Atriplex quoque epar calidum habentibus conducit.

Mercurialis si unà cum Atriplice decoquatur in olere, & eo iure
si quis utatur, soluit uentrem, & tollit etiam dolorem uesicæ.

Si quis usus fuerit Atriplice decocta cum Beta ac Mercuriali,
tum febrem extinguit.

AVRICV

A **AURICULA MVRIS.**

NOMENCLATURAE.

Μυός ὄρα.

Auricula muris.

Pilosella.

Meyß ohz.

Nagelkraut.

ANNOTATIO IN AVRICVLAM MVRIS.

MYOSOTA siue Myosotis à Romanis Auricula muris dicitur. A muribus autem ideo nomen inuenit, ut Dioscorides inquit, quòd eorū auribus similia habet folia. Alsine itē dicta est, quòd lucos, quos Greci ἄλση uocant, umbrosa; & nemorosa amet loca. Hallucinantur qui hāc Anagalli dis generibus assignant, cum latissimo discrimine inter sese discrepent, quemadmodum declarat Leonardus Fuchsius in libello de erroribus medicorum, item Ruellius, alijsq; complures, qui de herbis scripserunt.

B Dioscorides inquit, quòd duo sint genera Auriculæ muris, Primum quod in memoribus locisq; arenosis nascitur, & Alsine uocatur, quod hodie non est cognitum Herbarijs, ut Vergilius Marcellus putat.

Alterum genus est, quod plures ab una radice caules mittit, aliquatenus ab imo rubentes & concavos, folia habet oblonga & angusta, dorso elato & eminente, nigrescentia, per interualla deinceps geminata, & in acutum desinentia, radix est digitali crassitudine, multis capillamentis fibrata. hoc modo describuntur à Diosco.

Quam autem nos appellamus Auriculam muris uel Pilosellam, ut Otto Brunfelsius ostendit, ea est minuta herba, folijs pilosis, humi proserpens, caule item paruo & piloso, floribus luteis ac odoratis, Cuius etiam duplex genus est, Vnum magnis folijs est, Alterum uero paruis, utriusq; flores sunt lutei.

DESCRIPŦIO.

Auriculæ muris duo genera sunt, Primum flores rubentes habet, Alterum uero cœruleos habet flores, & humi serpit, caules ac folia habens pilosa, nascens in frigidis montibus & nemoribus, radicem habet candidam, paruam, & multis fibris capillatam.

TEMPERAMENTVM.

Hęc duo genera uulgaribus Herbarijs magis sunt in usu, & in his regionibus frequentiora.

Habet

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Habet utrumq; genus naturam siccandi cum exiguo calore, Sed Auricula muris quæ à Dioscoride Alsine appellatur, uim habet helxinæ similem, ut Aegineta scribit, quæ refrigerat humectatq;, quæ propter ad feruentes inflammationes conuenit.

VIRES AC IUVAMENTA.

Auricula muris conuenit ad exteriora corporis uulnera, non sinit ea suppurare, si imponatur, Succus in ore retentus tollit parulidas. Idem cum aqua Chelidoniæ ac melle permistus, conducit hebetibus oculis si imponatur.

Auricula muris quæ cœruleos habet flores, cum Taxo barbato in uino elixa, & emplastri modo imposita, procidentem sedem reducit in suum locum.

Succus auribus instillatus, sonitum earum discutit, & expellit uermes.

Idem naribus instillatus, prouocat sternutationē, & caput purgat ex malis humoribus.

Auricula muris quæ rubentes habet flores, uim habet attrahendi. Si spina uel telum membro alicui fuerit infixū, hoc leniter extrahitur, Sume succum Auriculæ muris, succumq; Dictamni, & puluerem magnetis cum axungia porcina permisce, & ad modum unguenti impone.

D Cum hedera terrestri contusa & succus ille auribus instillatus, medetur doloribus dentium.

Conducit aduersum morsus uenenatorum animalium.

Succus cum uino elixus ac potus auxiliatur morbo comitiali.

Auricula muris, Tithymallus, ac Cyminum in uino decocta, & cum modico melle uel Zaccaro permista, tormina intestinorum discutunt, si quis utatur.

Certum experimentum aduersus Herniam: Radicem cum herba in Maio effodito & siccato, puluerem illum cum malua, pueris ruptis esui dabis in pulte, Adulti uero in cibo sument, hoc iuuabit.

Aduersum morbum regium decoque auriculam muris & fragariam in uino, & ex eo potu bibe mane & uesperis.

AQVA AVRICVLAE MVRIS.

Herba & radix cum tota substantia circa finem Maij colligenda & distillanda erit.

Aqua Auriculæ muris mane & uesperis singulis uicibus duabus aut tribus uncijs pota, salubris est aduersus Tabem.

Eadem pota confert ad capitis uertiginem, tum quoq; benè conferunt lintea ea aqua imbuta, & capiti circumdata ac admota.

Conducit etiam pota contra sputum cruentum.

Saluberrima est aduersus præfocationem uteri, si mulier interdum ter

A diu ter uel quater inde biberit, singulis uicibus quatuor uncias.
Itidem conducit uomentibus & tormina uentris habentibus.

Eadem pota salutaris est ad malos & calidos siccosq; affectus corporis, aluum enim lenit, lumbricos necat, discutit tumorem.

Medetur membrorum paralyfi cum linteis imposita.

Oculorum ægilopis etiam medetur.

Finis Literæ A.

Sequuntur descriptiones Herbarum Literæ B.

BASILICON.

NOMENCLATURAE.

Οκίμου.

Basilicon.

Ocimum.

Ozimum.

Gariophyllatum.

Basilien.

ANNOTATIO IN BASILICON.

CIMVM, uel ut alij scribunt Ozimum, à Latinis Basili-
con uocatum, regia herba est, flagrantissimi & uehemen-
tissimi odoris, unde nomen accepisse credimus, nempe
à Græco uerbo ὀζω, quod significat redoleo, Quidam
Ocimum ab ὠκυσ dictum putant, hoc est à celeritate nascendi, omni-
um enim in horto satorum celerrimè prouenire solet, Quodq; uix
credat aliquis, feruenti aqua conspersum, celerius prouenire dici-
tur, uniq; Ocimo meridiana datur aqua, cum cæteris oleribus horæ
rigandi matutina atq; uespera, ne inferuescat aqua sole, Mirum
quoq; quod Theophrastus prodidit, nempe lætius prouenire si cū
maledictis ac probris feratur, Columella libro Duodecimo præci-
pit, Ocimum circa Idus Maias ferendum esse, & quando semen ter

G

DE HERBIS, CAETERISQVE

Cra obrutum est, ipsum diligenter pauicula uel cylindro inculcari debere, Nam si terram suspensam reliquerit olitor, facillimè totū corumpitur & perit. Gargilius Martialis rem notatu dignā affirmat, quòd modo purpureos, modo albos, modo roseos flores pariat; si ex eo semine frequenter seratur.

Ocimum Chrysippus olim grauiter increpuit, ut Plinius scribit, inutile esse dicens stomacho, urinæ, oculorum quoq; claritati: præterea insaniam facere, & lethargos, & iocineris uitia: ideoq; capras id aspernari, hominibus quoq; fugiendum censuit. Recentiores Græci, qui de re rustica scripserunt, Basilicon & Misodulon appellant Ocimum, tantamq; cum eo sceminæ discordiam inesse prædicant, ut si pultario subiectū sit, nec mulier id sciat, futurum, ut nunquam cibo manus admoliatur, priusquam subductū fuerit. Apud antiquos erat pabuli genus, quod Cato quoq; Ocimum uocat, quo sistebant aluum bubus. Porrò ingens controuersia in Plinio & Dioscoride est, ut alterum ipsorum errare opus sit, Dioscorides enim inquit, si à Scorpione uulneretur qui Ozimum comedere, incolumes euadere: e contrariò Plinius li. uigesimo, capite duodecimo. Si quis ea die qua Ozimum comederit à Scorpione pungatur, non posse sanari. Quidam per uarias Ozimi species hanc controuersiam tollere conantur, quæ diuersam habeant naturam.

DESCRIPTIO.

D Ocimi duo sunt genera, Crispum scilicet, & longum. Crispum est quod habet strictiora & minora folia & Gariophyllatum appellatur, ab odore Gariophyllorum, in cacumine habet ramulos crispas & flores albos, hoc ab autoribus censetur optimum esse & medicinæ conuenire. Longum autem, caulem habet fermè cubitali altitudine, floribus roseis, semine nigro & odorato, in pinguiore terra libenter nascens.

TEMPERAMENTVM.

De temperamento & natura Ocimi autores non concordant. Nam Auicenna ponit in primo ordine calidum & siccum esse, Galenus uerò & Aegineta secundo calefacientiū ordini ascribunt, quodque habeat humiditatem quandam excrementitiā, propter quam neq; utile sit intus assumptum: extrinsecus autem illitum, discutiat & concoquat.

VIRES AC IUVAMENTA.

Basilicon seu Ocimum odore suo cerebrum confortat, qui uerò infirmum cerebrum habuerit, huic non admodum conuenit.

Semen in Iulio colligi debet, tum enim optimum est: folia in aqua elixa & ex ea potione si quis bibat, tollit uertiginem capitis. Conducit similiter si herba per noctem in uino macerata bibatur.

Firgidum

A Frigidum stomachum habens hanc herbam in musto uel uino decoquat, tale uinum fit odoratum, & stomachum calefacit, & concoctionem adiuuat.

Ad interiorem rupturam corporis conducit, si herba in puluerem trita, cū Acatia octo diebus continuis matutinis horis bibatur.

Matricem mundificat, ut Platearius scribit, & menstrua prouocat decoctio ipsius herbæ in aqua, & si fiat ex ea fomentum circa puenda.

Succus Basilici à parturientibus mulieribus sumptus, partū promouet, & post partum eas expurgat.

Ad crebram desidendi cupiditatem, quem morbum Tena smon appellant, herba debet in uino & oleo decoqui, hoc decoctum optimè iuuat, si adhibeatur.

Contra fluxum uentris ex frigiditate factum ualet, cum modico puluere Acatiae, & decoctum in aqua pluuiali, & potum.

Semen naribus haustum, subinde mouet sternutamenta, Idem cum Atramento sutorio mistum, uerrucas tollit. & radicem earum funditus extrahit.

Semen sumptum uentrem emollit, & flatus dissoluit. Idem in uino sumptum mulieribus lactantibus lac prouocat. Eodem modo sumptum, quibuscunq; oculorum doloribus medetur.

B Potum Ocimi semen mœrores quos atra bilis attulerit, mulcet, animi nubila discutit, tristes exhilarat, atq; timidos animat.

Conducit stomacho Ocimum, duros enim cibos concoquit, Iocinori quoq; salubre est & cordi. Cum farinae polenta rosaceoq; & Aceto emplastri modo impositum, pulmonum inflammationibus medetur.

Odor Ocimi confert ad oppilationem cerebri & narium, caput expurgat, & tollit catharrum.

Oculorum caligines abstergit Ocimi succus, eorumq; destillationes exiccat, herba ipsa comesta idem præstat.

Ocimum Gariophyllatū refocillat spiritus, confortat cerebrum humidum, recreat quos cor defecerit, sternutamenta mouet, naribus inditum, calefacit uenas frigidas si succo illinantur, uel cū aqua ex eo distillata.

AQVA OCIMI.

Herba cum tota sua substantia in Iunio collecta & concisa, in Balneo Mariæ distillanda est.

Aqua hæc pota uel cordi applicata, confortat atq; recreat illud.

Eadem iij. uel vi. uncijis pota conducit ad uermes qui in hominem reperint uel nati fuerint, eos enim expellit.

DE HERBIS, CAETERISQUE
BETONICA.

C

NOMENCLATURA

Κέσρον.
Ψυχότροφον.

Betonica.
Vetonica.
Serratula.
Radix diuina.

Betonien kraut.
Braun Betomen.

D

ANNOTATIO IN BETONICAM.

BETONICAM Græci Cestron uocant, uel Psychotrophon, quoniam frigidissimis gaudet locis, Latini ab inuentoribus Betoniam seu Vetonicam appellauerunt, Sunt em̄ Vetones, autoribus Geographis cunctis, in Hispania primi Vetonicæ huius inuectores, si Plinio credimus 25. uolumine cap. 8. dicenti: Vetones in Hispania inuenerunt eam, quæ Betonica dicitur in Gallia, in Italia autem Serratula, ideoq; Serratula dicta est, quia habet folia in morem ferræ per ambitum incisuris diuisa.

DESCRIPTIO.

Betonica herba est, tenuem caulem, & quadrangulum, altitudine cubitali, & aliquando paulò maiorem habens, folia longa & mollia, per ambitum incisuris diuisa, quernis similia, & odorata. Inter quæ maiora sunt, quæ ad radicem uiuunt. In summo caulium semen est, saturiæ modo spicatum. Radices subsistunt exiles, flores uerò

A uerò habet purpureos. Betonica duorum generum est, Mas & foemina. Quæ ab officinis rubea uel fusca Betonica appellatur, mas est, Alba uerò Betonica quæ alba habet folia, foemina est, utraq; celebris & nota.

TEMPERAMENTVM.

Betonica ut inquit Platearius, est calida & sicca in tertio ordine. Habet naturam incidendi, quod ex sapore constat, qui acris & aliquantum amarus est.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Folia eius carpuntur siccanturq;, ut inquit Dioscor. quorum frequentior usus est, Seruanda trita Betonicae folia siccata, in fictili sunt.

Dantur folia drachmæ pondere bibenda in dulci aqua aut simplici aqua, conuulsis, ruptis, contra muliebrium locorum affectiones, & strangulatu uuluae procidentibus.

B Aduersus etiam uenena, drachma ex uino pota, conuenit præsumpta ea, si uenenum hauriatur, nihil nocebit. Medetur comicialibus, & insanis, pota ex aqua, & iocineris, lienisq; uicijs drachmæ pondere in aceto mulso. Concoctionem adiuuat, si quis ea fabæ magnitudine secundum cœnam, cum melle cocto deuorarit: modo consimili acidè ructantibus propinatur: per noctem in uino macerata & pota, sistit uomitum. Datur febricitantibus in uino elixa, & medetur. Ad aquam intercutem datur binis drachmis ex hydromellee, & multos humores educit.

Regio morbo laborantes emendat: Menses ducit drachmæ pondere cum uino pota.

Betonica in uino decocta & colata, si cum tribus drachmis hieræ picræ Galeni permisceatur, leniter aluum purgat.

Facit cum melle ad Tabem, quam Græci phthisin dicunt, & purulentam excreationem.

Datur sanguinè excreantibus tribus obolis cū uini misti cyatho.

Herba Betonica contusa & super capitis ictum posita, ut testatur Apuleius, uulnus mira celeritate conglutinat & sanat, tantamq; habet facultatem, ut ossa fracta consolidet, & ui sua extrahat, sanguinemq; conglobatum dissoluat.

Ad oculos contusos uel ex ictu læsos conducit, si folia contusa emplastri modo oculis imponantur.

Ad dolorem oculorum Betonicae radices ex aqua ad tertias coquito, & ex ea aqua oculos foueto.

Succus eius cum oleo rosaceo auribus instillatus omnem dolorem tollit, Idem asthmati medetur, si pectori illinatur.

Betonica manducata aciem oculorum clariorem facit.

DE HERBIS, CAETERISQUE

C Herbam Betoniam ex uino ueteri & aceto ad tertias decoctam gargariza, dolorem dentium discutiet.

Eadem in uino pota uitiosum corporis colorem emendat.

Ex uino decoctam & potui datam, lienosis prodesse experti affirmant.

Ad Tussim, Accipe Betonice uncias duas ex melle per dies octo.

A Typum Quotidianam, Accipe Betonice drachmas duas, Arno glossam unam ex aqua calida cyathis quatuor bibendum sub accessione ministra.

Ad Typos Tertianam atque Quartanam, Accipe Betonice drachmas tres, mellis attici unciam, aque calide cyathos tres in unum miscebis, & ante accessionem potui dabis, mire sanabitur.

Ad Vesicam dolorem, Accipe Betonice drachmas quatuor, Apij radicis scrupulos tres decoquito, radices uero Apij in aqua sextario ad medium quum decoctae fuerint, tum demum Betonica admiscenda, potuique exhibenda; dolorem ita exterminant, ut postliminio redeat nunquam.

Vesicam malis, contraque calculos grauissimis cruciatibus auxilio est. Eadem ad strangurias efficacissima. Ad calculos quidam Betoniam & Verbenacam & Millefolium æquis portionibus ex aqua pro singulari remedio bibere suadent. Contra horrores, Betonice drachmae duae ex uino austero, cyathis duobus; item ex aqua calida pari mensura sub accessione bibere dato.

D Ad fistulas, Ex Betonica contusa, & contrita turundulas facito, & pusillum salis inserito, fistulum obligato, expurgat.

Paralysin sanare dicitur. Eadem torpentibus membris prodest.

Betonice radices cum folijs coctas ad tertias, & in aqua potas, ipsam quoque per se tritam & applicatam, mire dolorem podagrae lenire experti affirmant.

Betonica, ut inquit Ioannes Vigonius, inter herbas quae capiti conferunt, obtinet principatum. Et folia eius imposita fronti, medentur dolori oculorum, & destillationes retinent.

Tantum gloriae habet Betonica, ut Plinius scribit, ut domus in qua sata sit, tuta existimetur ab piaculis omnibus.

Tantaque uis inesse Betonice putatur, ut inclusae circulo eius serpentes, ipsae sese interimant flagellando.

AQUA BETONICAE.

Tempus colligendi & distillandi Betoniam cum tota substantia, est circa finem Maij.

Aqua Betonice, ut testatur Hieronymus Brunsvicensis Herbarius expertissimus, in potu sumpta mane, meridie, & uesperis singulis uicibus ad quatuor uncias, discutit hydropem, Ictericum, & quascunque febres.

Conducit

A Conducit quoq; ad renum, lienis, pulmonisq; mala, & ad omnes morbos supra enumeratos, pota uel pannis lineis applicata, si malum extrinsecus apparuerit.

BARBA IOVIS.

NOMENCLATURAÆ.

Αιζων

Aizoon.

Barba Iouis.

Sedum maius.

Semperuiuum.

Hauswurtz.

Dunderbar.

ANNOTATIO IN BARBAM IOVIS.

B **A**IZOON Græcis ea herba est, quam uulgius Latinorum Barbam Iouis appellat, nomen habens ab æternitate uitæ, uelut Dioscor. inquit ab æterna foliorum uiredine, unde & Semperuiuum à Latinis dicitur: Nullo enim estu, quod mirandum est, nulloq; frigore, aut ulla cœli iniuria perit uel moritur, tam hyeme quàm æstate uirere uidetur, Ob quam causam in tanto nominum ambitu ueteribus fuit, non solum Græcis, uerum etiam Latinis, Non contenti fuerunt Græci, quòd ab æternitate Aizoon & gonion appellauerint, sed alijs quoq; multis appellationibus id exornare uoluerunt: quare etiam dicitur ab eis Aithales id est semper uirens: Ambrosia ab immortalitate: Chrysofermon, ab aureo seminis colore: Zoophthalmion ab oculorū in animalibus similitudine: Stergetron ab amore quem creditur conciliare, Et id genus multis alijs nominibus, quæ à Dioscor. & Plinio recensentur. Latini quoq; uarijs nominibus appellauerunt, nempe Semperuiuum, Sedum, Barbam Iouis &c. solum ob æternitatem & præstantiã eius. In uetustorum parietum summitatibus crescere solet uel in fictilibus uasculis. A quibusdam autem in tectis domorum feritur, in uasitq; iam pridem uulgi animos uana opinio, non percuti fulmine domum in cuius tegulis uireat sedum, frigoreq; suo plantam cœlestibus illis ignibus aduersari, Sed ignaui, nihilq; timendi ignes illi erūt, si tam exigue plantæ frigore mortalis fiet flammarū illarum fulgor.

DESCRIPTIO.

Aizoon seu Semperuiuum duas species habet, Maius folia latiora habet, spissa & pinguis, pollicari magnitudine, atq; in formam

DE HERBIS, CAETERISQVE

C gladioli acuminata, alia in terram conuexa, alia in capite stantia, ita ut prædenso cinctu effigiem imitentur oculi. Caulem habet altitudine cubitali, & pinguem, rubentes flores ferentem, Radicem uero paruum & fibratam. Est etiã minus Aizoon, quam uermicularem uocant, de qua inferius dicemus.

TEMPERAMENTVM.

Aizoon refrigerat in tertio ordine, humectat quoq; & astringit, Pollet eadem uirtute qua Acetosa.

VIRES AC IUVAMENTA.

Aizoon refrigerat homines calidos, si succus extrinsecus cum lintheo, thoraci imponatur, & quando hoc exiccatum fuerit, tum iterum madefiet.

Si quis surdaster fuerit, Accipe lac mulieris lactantis masculum, quando decem uel duodecim hebdomadæ à partu præterierunt, & admisceat huius herbæ succum, ac tres uel quatuor guttas auribus instillet, quod si sæpius fecerit, auditus redibit.

Si cui struma nascitur, Accipiat Aizoon & seuum ouinum & salelem, hæc simul contusa & strumæ imposita, eam discutunt.

Si cui oculi matutino tēpore ex ulceribus, uel lippitudine ita operiunt, ut egre possint aperiri, ille succo huius herbæ oculos inunget.

D Aizoon habet naturam & uim refrigerandi calida apostemata, & facit ad sacros ignes, ulcera quæ à serpendo herpetas dicunt, quæ itidem pascendo serpunt, oculorum inflammationes, ambusta, podagraq; in quem usum per se & cum polenta emplastri modo folia imponuntur.

Succus cum oleo rosaceo fronti uel temporibus illitus, capitis doloribus medetur.

Herba aluum sistit, & dysenteriam, & mulierum menstrua.

Eadem in uino decocta & pota, teretes tineas pellit.

Sanguinem sistit in nares inditum, si inde fluat.

Mammarum uitijs Aizoon unice medetur.

Succus in uellere subditus, sceminarum abundantiam sistit, Oculis lippientibus sanguinis uitio perungitur.

Vigiliarum remedio monstratur Aizoon, si inuolutum panno nigro ignorantis puluino subijciatur.

Aizoi succus cum succo Absinthij decoctus, & foraminibus fornicarum inspersus, eas necat.

AQVA AIZOI.

Aizoon in Maio uel Iunio distillari debet in Balneo Mariæ, uel in alia fornace uel meta distillatoria.

Aqua extinguit omnes nocuos calores tam intus quàm foris, sed in corpus modicè sumetur, nisi admixta fuerit alijs remedijs.

Ad pestem

A Ad pestem ualde salubris est. Calido iocinori cum molli canna-
be imposita, ipsum refrigerat, oculos ex lippitudine clausos, iterum
aperit. Dolorem oculorum mitigat cum lineo panno imposita.

Conducit ad phrenesim ex calida intemperie contractam, api-
ci imposita.

Cum oleo oliuarum decocta & auribus instillata, restituit audi-
tum.

Sanat ambusta cum oleo rosarum permista & imposita.

Cum uino mixta & pota sistit aluum & dysenteriam.

BARBA SILVANA.

NOMENCLATURAE.

Barba siluana.

Centumneruia aqua-
tica.

Plantago aquatica. *Marteoli*

Waltsbart.

Froschlöffel kraut.

ANNOTATIO IN BARBAM SILVANAM.

BARBA siluana est species Plantaginis, ut Hieronymus
Herbarius indicat, & uocatur Plantago aquatica uel pa-
lustris, cui ranæ frequenter insident, unde & à Germanis
Froschlöffel kraut dicitur, Centumneruia etiam appel-
latur, à multis fibris tanquam neruis per totum folium extensis, Eu-
ritius Cordus in ea est opinione quòd Barba siluana apud Diosco.
sit Alif.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C sit Alisma, idest Damasonium, & recte quidem sentit, Nam historiam eius Barba siluana omnino exprimit. Ruellius quoque affirmat Alisma esse Plantaginem aquaticam.

DESCRPTIO.

Barba siluana seu Alisma est herba folia habens Plantagini similia, angustiora tantum & in terram reflexa. Caulis illi est gracilis, altitudine cubitum excedente: thyrsus similis, capitula in summo habet, flores habet tenues, candidos & quadamtenus pallidos, Radices nigro ueratro similes, graciles, odoratas, acres, modice pingues, Aquosa amat loca, Refrigerat in tertio gradu.

Vtilis contra rubetæ ranæ morsus: potum opium, & intestinorum tormina, in quem usum per se & cum pari syluestris Pastinacæ semine bibitur, Conuulsis itidem, muliebrium locorum & praefocationibus accomodata est. Sistit praeterea alium herba, Menses trahit, & tumores lenit emplastri modo imposita.

BALSAMVM.

NOMENCLATURAÆ.

D

Βάλσαμον.

Balsamum.
Opobalsamum.
Xilobalsamum.
Carpobalsamum.

ANNOTATIO IN BALSAMVM.

BALSAMON Romani pariter Græcis Balsamum dicunt. Arbuscula est Balsamum, ut Dioscorides scribit, quæ Violæ aut Lycij (quod pyxacantha, idest buxea ipina etiam dicitur) magnitudine crescit, Rutæ folia habet, multo tamen candidiora, perpetuaque fronde magis uirentia. In Iudæa, eiusque conualle quadam tantum, & in Ægypto nascitur.

Plinius scribit Balsamum uni terræ Iudææ concessum, Pausanias quoque in Arabia gigni scribit, Autores in eius figura dissentiunt, Dioscor. folia Rutæ habere censet, Plinius uero lib. 12. cap. 25. uiti similiorem esse dicit quam Myrto, Strabo Terebintho similem esse dixit.

Omnius odoribus Balsamum præfertur, Rependit: ut Diosco. inquit, quo loco nascit, duplo ad pondus eius argento. Iustinus Trogi Pompeij

Pompeij testimonio fretus incredibile tradit, quantum opes Syriae genti ex trectigalibus opobalsami creuere, quod his tantum regionibus gignitur. Est inibi conuallis, quae continuis montibus tanquam muro cincta, instar castrorum clauditur, spacium loci, ducenta milia iugera, nomine Hierichunta uel Hierico, (quae olim Vrbs ingens Iudaeae, nunc octo magalijs referta,) dicitur. In ea sylua est, ubertate & amoenitate insignis: si quidem palmeto & opobalsamo distinguitur, & arbores opobalsami formam piceis arboribus similem habent, nisi quod humiliores sunt, & uinearum modo coluntur. Hae certo tempore anni Balsamum sudant: sed non minor loci opacitas quam ubertatis admiratio. Sub cane, ut autores tradunt, huius loci incolae plenum corticem incidunt, hoc est ea parte qua turgere uidetur, Id antiquitus ferreo cultro fiebat, uel unguibus ferreis, Instrumenta enim erant, unguibus similia, Sed quia uisum est ferro plantam laedi, propterea ad uitrum, lapides osseosue cultros conuersi sunt. Sudor est plaga manat aestate tota, Sarmenta quoque eius & furculi odore praestantes amputantur, & ueneunt magnò, alioquin grandesceret arbuscula nisi succideretur.

Tria autem sunt, quae ad usum medicinae ex Balsamo colliguntur, nempe Opobalsamum, Xylobalsamum, & Carpobalsamum.

Opobalsamum est succus uel liquor collectus ex arbore, Probatur recens Balsami liquor, ut Dioscor. inquit, qui firmo & syncero odore fit, nec acido sapore sentiatur, qui itidem citissime penetret, leuorem habeat, & linguam leniter adstringat & erodat. Non est uerum Opobalsamum, quod Sephasarij passim uendunt, sed adulteratum, neque magni pretij, Quare quibus notis deprehendatur uerum Balsami liquor, qui rarissime uel nunquam ad nos adfertur, ostendere necessarium duximus. Primum si laneae uesti instilletur uerum Opobalsamum, maculam aut maculae uestigium non relinquit, adulteratum inhæret & maculam facit. Syncerus succus si lacti instilletur, coagulat, quod non facit adulteratus. Syncerus praeterea lacti aquaeue infusus, disijcitur quam primum, & lactis modo albescit, Adulteratus olei modo in summo fluitat, densaturque & stellae modo radiatur, Syncerus uetustate crassescit, & bonitatem suam amittit. Hi decipiuntur qui putant uerum Balsami liquorem esse, si proiectus in aquam descendit, mox sparsus emergit: hic autem adulteratus est, Quando inustum est, colorem candidum habet, & oleo crassiori similis est, deinde rubescit, postea durefcit, & translucidus fit: optimus lachrimae color est modicè rufus, Secundus in bonitate candidus, prior uiridis, pessimus niger.

Xylobalsamum uerò Balsami lignum dicunt, hoc probatur recens, quod gracili sarmento, rubens & odoratum est, exiguoque liquoris

DE HERBIS, CAETERISQVE

C quoris Balsami odore spiret deniq;

Carpobalsamum est semen uel fructus Balsami, quod ruffum, plenum, grande, ponderosum erit, feruidæ in gustu mordacitatis, mediocri Balsami liquoris odore. Adulteratur Balsami semen semine hyperico simili, quod ex Petra Palestinæ oppido affertur, deprehenditurq; quòd grandius, inane, inefficax, & in gustu sapore piperis est.

TEMPERAMENTVM.

Balsami lignum, ut Ægineta scribit, siccatur & calefacit in secundo ordine, subtilemque habet substantiam, liquor autem multo tenuior est, fructus proximè hunc uirtute accedit, sed minus tenuis est.

Vires in tota Balsami natura efficacissimos habet liquor, teste Dioscoride, egregia ad calefaciendum potestate.

VIRÈS AC IUVVAMENTA.

Balsami liquor tantas habet vires, ut si quis in manu habuerit, tum statim penetrat. Opopobalsami scrupulum unum si quis in mensuram uini indat, & per noctem reponat, Hoc uinum omnia interiora membra calefacit, & præcipuè conducit mulieribus, nam illis matricem expurgat, & fetus mortuos expellit, mensesque trahit.

D Balsami liquor cum oleo oliuarum permixtus, indeque si fiat pessarium, & mulierum genitalibus adhibeatur, hoc menses proritat.

Idem circa umbilicum inunctus, tollit stranguriam.

Morbis ex frigida intemperie prouenientibus quoque medetur.

Qui frigidum stomachum habuerit, accipiat tres uel quatuor guttas Opopobalsami, & cum haustu uini bibat, auxilium præstabit.

Non euadet leprosus, quicumque corpus suum foris Balsamo inunxerit.

Medetur Balsami liquor omnibus doloribus capitis ex frigida causa prouenientibus, si fronti illinatur.

Ad cicatricem ex uulnere relictam, Accipe Balsami liquorem, & ex eo inunge, & tantum ceræ impone, ut possit latitudinem cicatricis operire, hoc si decem diebus continuis feceris, cutis reddetur æquabilis.

Aduersus febrem Quartanam, Bibe quatuor uel quinque guttas Opopobalsami cum uino tribus diebus continuis matutino tempore, ea lege ut corpus prius sit purgatum, hoc præsentaneum erit remedium. Soluit inunctus Balsami liquor in accessionibus febrium cum tremore algores.

Contra tinnitus aurium, Instilla guttam unam atque alteram Balsami, & inde cessabit.

Conseruat Balsami liquor corpora mortuorum ne putrescant, si inde inungantur.

Subuenit

A Subuenit cum lacte his qui aconitum biberint, nec minus etiam uenenatorum morsibus.

Prodest Balsami liquor Comitibus, & ijs qui non nisi recta ceruice spiritum trahunt, orthopnoici Græcis dicuntur, si pectori illinatur.

Suffitus ex Balsami ligno incenso conducit mulieribus, ut medicitradunt, matricis enim mala discutit, & eam expurgat.

Bibitur Balsami semen utiliter in laterali dolore, Cum uino eadem utilitate bibitur pylmonarijs & tussientibus.

Ad partes corporis quæ spasmus contrahuntur, prodest Opobalsamum, si eo illinantur.

Si iuncturis & articulis illinatur, tollit paralyfim & articularios morbos, sanguinem calefacit, & neruos confortat.

Facit ad abscessum pulmonis, si extrinsecus illinatur, & cum uino in potu sumatur.

Recentibus uulneribus illitum, plus sanat uno die quàm alia unguenta intra quatuordecim dies.

Balsamum conseruat hominem à malo odore, si semel intra mensem sumatur pondere scrupuli & à multis morbis, qui homini accedere possunt, adeo ut intus putrescere non possit.

B Præseruat quoque hominem à lepra, quare & in illis regionibus ubi nascitur Balsamum, non reperiuntur leprosi.

Tempore pestis Balsamo non est utendum, maximè calefacit, & posset pestis inde accendi.

BALAVSTIVM.

NOMENCLATURAE.

Bαλαυστιον.

Balauustum.

Balaustia.

Granats blumen.

ANNOTATIO IN BALAVSTIVM.

BALAVSTIVM mali punice syluestris flos est, Galli & Hispani florem mali Granati appellant, In hoc flore apud Græcos & Latinos Autores differentia habetur, quippe Theophrastus, Dioscor. & Paulus, flores

H

DE HERBIS, CAETERISQVE

C mali punicae duobus nominibus appellant. Balauustum & Cytinum, Cytinus est flos domesticae & satiuae mali, Balauustum syluestris. Plinius autem inter Latinos praecipuus cap. 17. lib. 13. Balauustum mali punicae florem simpliciter nominat, nec inter satiuam & syluestrem distinctionem facit, quem omnes recentiores medici imitantur, per Balauustum cuiusuis mali punicae florem intelligentes.

Flores colliguntur eo tempore, quando arbor fructum producit, tum enim humescunt & decidunt arboribus, qui siccati durant duos annos integra uirtute.

TEMPERAMENTVM.

Balauustum refrigerat & siccatur in secundo gradu. Aegineta inquit Balauustum syluestris punicae flos est, ualide astringens, sicca & frigida facultate praeditum, itaque summae cutis ulcera ad cicatricem perducit, & destillationes cohibet.

VIRES AC IUVAMENTA.

Balauustum habet uim sistendi aluum.

D Aduersus uomitum cholericum, Accipe cortices Balauustij, & in aceto decoque, & emplastri modo stomacho impone, hoc potenter iuuat.

Cortices mali punici uel Granati, easdem quas flores praestant utilitates.

Ad multa prosunt flores, Quicumq; nimium molestatur stomachi eructatione, Accipiat flores & cortices mali punici, contundat, & in aceto decoquat, spongiamq; in eo tinctam pectori superimponat, hoc praesenti erit remedio.

Conducunt Balauustia ad Tenesimum, si quis in cibo utatur. In ore masticatae conferunt dentibus & medentur gingiuis sanguinolentis.

Ita quoq; mobiles dentes firmant & confortant.

Cortice punici ex uino decocti & impositi, perniones sanantur. Succus ex malis punicis acidis expressus coquitur cum melle ad oris, uirilitalis & sedis uitia, nomas, reduuias, & quae in ulceribus excrescunt, & aurium dolores.

Balauustum in puluerem redactum, potest accipi loco Boli armeni.

A DE BRANCA VRSINA.

NOMENCLATURAE.

Ακανθος.

Branca Vrsina.

Acanthus.

Pes Vrsinus.

Beren flave.

Beren tap.

ANNOTATIO IN BRANCAM VRSINAM.

B **BRANCA** Vrsina herba est quæ inter emollientes herbas hodie usurpatur, & à medicis inter quatuor remollitiua, quæ appellantur, annumeratur: quibus utuntur in decoctione clysterum. Et est ea herba quam Dioscor. & Plinius Achanton appellant, ut Antonius Musa & alij Autores Herbarum pertissimi tradunt, Ex similitudine, quam eius folium cum anterioribus Vrsorum pedibus habet, vulgus Brancam Vrsinam appellauit. In omnibus autem Dioscoridis Acanthi descriptio Brancæ Vrsinæ conuenit. Et nemi nem mouebit, quòd Acantha spinam significet, quoniam hæc herba spinosa quidem est, sed mollibus spinis, ideo à Vergilio mollis Acanthus dicitur. Topiaria & pulcherrima herba est, quam architecti in columnarum basibus ornandis aut epistylis posuere.

Branca Vrsina uel Acanthus iuxta Dioscor. folia multò quàm alctuca latiora longioraq; habet, erucæ modo incisuris diuisa, nigrescentia, & cum molli leuore pinguis. Idem & in caule leuor, quem altitudine duorum cubitorum erigit: crassitudine digitali, per interualla sub ipsum usq; uerticem foliolis quibusdam oblongis ueluti nucamentis aculeatis uestitum: ex quibus candidus prodit flos: semen illi est oblongum, & luteum, capitulum thyrsi figura, radices lentore molles, mucosæ, longæ, rubentesq;. In hortis & humentibus locis nascitur.

DE HERBIS, CAETERISQVE

TEMPERAMENTVM.

C

Branca Vrsina herba est calida & humida in secundo ordine. uirtutem habet molliendi, maturandi & leniendi.

VIRES AC IUVAMENTA.

Folia contusa cum axungia porcina, conducunt ad Apostemata ex frigida & humida causa prouenientia, si emplastri modo imponantur. Eodem modo imposita etiam conferunt ulceribus, quae sub axillis & circa genitalia nascuntur, leniunt em̄ & benè emolliunt.

Lienosus accipiat Brancam Vrsinam, & oleo immergat, in quo sinat eam quinq; dies macerari, deinde oleum linteum percolet, & lienem in sinistro latere extrinsecus eo inungat, hoc potenter iuuat.

Quando folia adhuc recentia & uirentia sunt, possunt usurpari ad emplastra & unguenta. Aduersus membra indurata & paralytica, & ad lienem inflatum, sequens parabitur unguentum: Accipe Brancae Vrsinae contusae viij. uncias, sabinæ, saluie, maluæ, maioranæ, rosmarini, pulegij, Artemisiae, Absinthij, Abrotani, singulorum manipulos duos, gariophyllorum vi. uncias, cynamomi scmi. unciam, cymini ij. uncias, galangæ iij. drachmas, thuris, masticis, singulorum iij. drachmas, ceræ albæ viij. uncias, uini boni & fortis tres libras. Hæc omnia cōmisceto, & lento igne inuicem liquefa-

cito, ut tantisper bulliant dum uinum in ijs consumatur, postea remouebis ex igne, cæramq; admiscebis, ut inde fiat unguentum, quod ad morbos prædictos conducit.

D

DE BALSAMITA.

NOMENCLATURAE.

Σισύμβριον.

Balsamita.

Menta Sarracenicæ;

Sisymbrium.

Balsam frant.

Balsam Ming.

DESCR.

A

BALSAMITA mentæ genus est, quod apud Dioscor. Silymbrium appellatur, Duæ autem eius sunt species, Vna quæ folijs est integris & crispis, caule quadrato & uiridi, odore iucundo, & est satiua. Altera etiam caulem habet quadratum & rubentem, folijs acuminatis: hæc syluestris, interdum etiam satiua appellatur.

Est & alia Balsamitæ species, quam mentam nunc uocant aquaticam, quæ circa piscinas, fluuios, & stagna lætissima prouenit, & corollis intorquetur. Aliæ duæ species nascuntur & plantantur in hortis.

TEMPERAMENTVM.

Balsamita calefacit & desiccatur in tertio gradu.

Huius herbæ uirtus maxima est, & ad multa conducens, incidit enim & consumit malos humores in homine.

VIRES AC IUVAMENTA.

Hæc herba in puluerem redacta & cum aqua Raphani temperata, si quis ieiunus mane bonum haustum inde sumat, tum lumborum dolores & intestinorum tormina pellit.

Eadem in puluerem contrita, & cum farina hordei & modica aqua permista, si inde fiat puls, uentriq; imponatur inter pudenda & umbilicū, multos malos humores in uesica & intestinis cōsumit.

Si quis catharro laborauerit ex frigida intemperie, Accipiat Balsamitæ folia & sacco indat, ac per noctem capiti imponat, hoc catharrum tollit, & caput leuius reddit.

Cum uino elixa & pota, frigidus stomacho ualde confert.

Eodem modo facit ad stillicidium urinæ.

Emplastrum ex hac herba, uentri impositum inter genitalia & umbilicum, auxiliatur ijs qui urinam continere nequeunt.

Si mulier ex hac herba biberit, tum menses prouocat, partumq; promouet, ac matricem refrigeratam expurgat.

Decocta cum furfure & facies inde lauetur & illinatur, tollit lentigines & alias maculas.

Cum uino decocta & cum lingua ceruina permista, confert ad obstructionem iocineris atq; lienis.

Contusa cum polenta mammarum uitijs medetur.

Succus Balsamitæ cum aceto temperatus sistit fluxum sanguinis narium. Succus cum aceto bibitus, enecat rotundos lumbricos.

Vomitiones, singultus, fastidia, stomachi dissolutiones cohibet, siue in cibo sumatur, siue succo bibatur.

Imposita fronti, capitis dolores mulcet.

Mammæ si tendantur, aut lacte turgeant, compescit, si ex succo linantur.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C

Cum sale canum morfibus illinitur.

Linguae scabritiem confrieta leuigat, uel cum aqua mulsa temperata, & os inde colluatur.

Eodem modo sumpta conducit aduersus oris uitia, linguae tubera, exulcerationem oris, & ad dolorem gingiuarum.

Curat haec herba omnes rupturas interiores.

Vlcera & scabiem in capite infantium mire sanat, si cum lixiuo inde lauentur.

AQVA BALSAMITAE.

Balsamita cum tota substantia in medio Maij distillatur.

Aqua Balsamitæ pota, & extrinsecus linteis imposita, omnibus morbis iam ante dictis medetur.

Conducit pota ad stomachum, ad oppilationem iocineris atq; splenis: & ad ciendam urinam.

Cum uino mixta atq; pota, confortat frigidum stomachum
Naribus instillata caput purgat.

DE BETA.

D

NOMENCLATURAE

τιντλοφ

Beta.

Bleta.

Römisch Kol:
Mangolt.

ANNOTATIO IN BETAM.

BETA olus uulgò notissimum, dictum à similitudine, quam habet cum B litera. Græca, figuram enim illius literæ cum deprimitur ab olitoribus, refert, ut testatur Columella in carmine de hortorum

A torum cultu. Græci Betam modo τεύτλον, modo σευτλον nominant. Capessit Beta culturæ quadam ratione incrementum arboris, nec ulli Hortensium, ut Plinius scribit, latitudo foliorum maior, in binos pedes aliquando se pandunt, foli natura eis consentiente: quibusdam locis amplissimæ Betæ proueniunt.

DESCRIPTIO.

Duplex Betæ species est, ut inquit Dioscor. Nigra altera, quæ cum lente cocta aluum efficacissimè compescit, multoq; magis radix. Candida altera est, quæ bonam facit aluum. Ambæ ob nitrosam quam habent uim, mali succi sunt, ideoq; caput purgat naribus earum succus cum melle instillatus. Nonnulli & tertium genus ponunt, nempe Betam rubram. Alba in omnibus efficacior est, præterquam in astringendo, quo effectu à nigra superatur.

TEMPERAMENTVM.

Betæ omnes frigidam & humidam naturam habent.

VIRES AC IUVAMENTA.

Succus Betæ aluum ciet, si ab aliquo sumatur, uerum stomacho nocet, quem mordicat, & præcipue illis qui sensilem stomachum habent, herba autem elixa magis probatur, quàm succus. Cum sinapide cocta, ualet ad uitiosum lienem. Conducit succus ad sacros ignes.

B Radix Betæ decocta, si inde tres uel quatuor calidæ guttæ auribus instillentur, tollit dolorem earum.

Succus ex cruda Beta contusus, si glabro capitis loco inungatur, facit ut crines nascantur, & necat pediculos. Quinetiam radicum foliorumq; decocto, furfures & lentes capitis absterguntur.

Fouentur eodem etiam perniones.

Crudis folijs uertiligines, capilli defluuia, quas alopetias dicunt, & quæ pascendo serpunt ulcera, utiliter emplastri modo illinuntur. In uertiliginibus tamen nitro locum antea confricasse oportet: in alopecijs autem unguibus scarificasse.

Beta elixa papularum eruptiones, & ambusta sanat.

Succus Betæ cum Cumino uel semine Anethi sumptus, tormina uentris discutit,

Radices in aqua coctæ, prurigines tollunt.

AQUA BETAE.

Distillatur hæc herba & radix cum tota substantia concisa, circa finem Maij.

Aqua Betæ mane & uesperis singulis uicibus duabus uel tribus uncijs pota, & linteam in ea intinctum, fronti applicetur,

DE HERBIS, CAETERISQUE

- C** doloribus capitis ex calida causa contractis, medetur.
Eodem modo pota, raucedinem gutturis tollit.
Aqua hæc matutino tempore à ieiuno sæpius naribus attracta,
phlegma & distillationes capitis per nares extrahit.

DE BETA ALBA

NOMENCLATURAE.

D

Beta alba.

Weiß Kôl. Kapskraut.

VIRES AC IUVAMENTA.

BETA alba facultatem habet purgandi & abstergendi omnes malos humores.

Aqua in qua Beta alba decocta fuerit, furfures capitis tollit, si ex ea caput lotum fuerit.

Beta candida cocta & cum allio crudo sumpta, uentris tineas abigit.

Succus fronti illitus, epiphoras sedat.

Eadem Beta contra ulcera quæ serpunt, & in capite manant, illinitur.

Hæc herba crebrius comesta, non conducit hominibus, auget enim malos humores tam in sanis quam in ægrotis.

AQVA BETAÆ ALBAE.

Tempus distillandi est in exitu lunæ, tum folia ex caulibus decerpentur & distillabuntur.

Aqua Betae albae recens pota mane & uesperis singulis uicibus quatuor uncijis, ualet aduersus calculum, nam illum consumit.

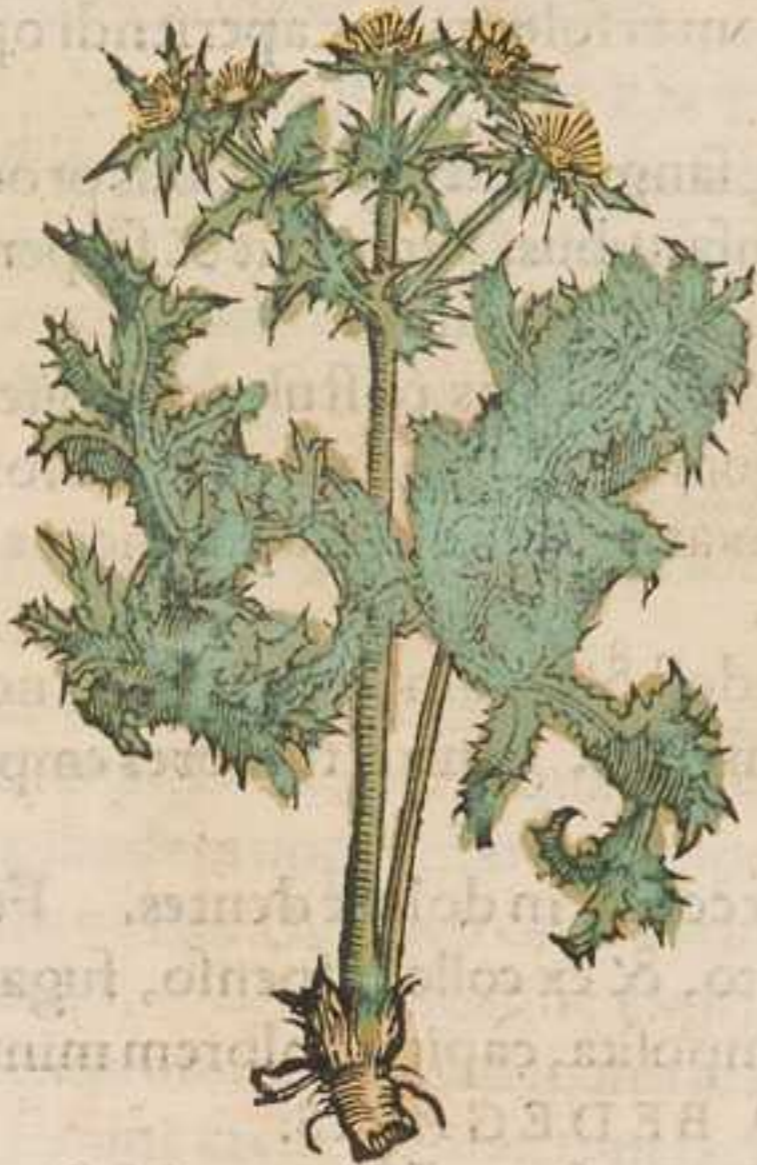
Confat

A Confert quoq; contra lithiasim lumborum, renes enim & lumbos expurgat.

Morbis articularibus cum pannis lineis imposita, Dolorem & cruciatum eorum sedat.

DE BEDEGARI SIVE SPINA ALBA.

NOMENCLATURAE.

Ακανθία λευκή.

Bedeguar.

Bedegaris.

Spina alba.

Cardo sancte Marię.

Labrum Veneris.

Weiß Distel.

Mergen Distel.

Sehe Distel.

Stich kraut.

B

BEDEGVAR Arabes, Romani uerò Albam spinam dicunt. Pharmacopolę ac iuniores medici, pro alba Spina, quę illis ignota est, utuntur spongiola, quam rosa cęnina uel syluestris producit, nasciturq; in spinis. Nam etsi hęc plurimum in medicinę usu differat à Spina alba, non tamen est hęc permutatio exitialis, ut testatur Campegius in libello de simplicibus medicamentis. Spina alba, ut Leonardus Fuchsius opinatur, est Carduus Marię, quę herba in omnibus conuenit cum descriptione Spinę albę, apud Dioscoridem.

DESCRIP TIO.

Bedeguar folia habet albis Carduis similia & spinosa, Spinę autem ferunt flores purpureos. Semen simile est carthamo.

Dioscorides Bedeguar uel Spinam albam hoc modo describit. Nascitur montibus & syluosis locis, folijs nigro chamæleoni similibus, angustioribus tantum candidioribusq;, asperis & spinosis, Caulem altitudine supra duos cubitos habet, humani pollicis crassitudine, crassioremq; aliquando, albescentem, intusq; concuum. In cuius summo aculeatum capitulum est, marino echino simile, oblongius tamen & minus: flores purpureos, in quibus semen enici figura est, sed rotundius,

TEM.

DE HERBIS, CAETERISQVE

TEMPERAMENTVM.

C

Spina longior in Bedegari frigida est in primo ordine cum mediocri humiditate ac siccitate.

Radice[m] siccantem & modicè astringentem obtinet, ut testatur Aegineta. Semen calidum est ac tenue.

VIRE[S] AC IUVAMENTA.

Bedeguar habet uirtutem resoluendi ac aperiendi oppilationem splenis & iocineris.

Pota Spinae albæ radix, sanguinem expuentibus prodest. Semen potū succurrit conuulsis infantibus, Succurrit & serpentium morfib.

Semen potum etiam auxiliatur spasmō.

Conducit Spina alba cōtra rubras pustulas quæ pueris oboriuntur. Valet item ad sanguinem conglobatum, ad dolorem punctilem, loca cordi uicina relaxat, expurgat, & aperit iecur & splenem, sitim sedat.

Radix quoq; pota, prodest & cibum in stomacho non continentibus, celiacisq;. Vrinam cit, & contra tumores emplastri modo imponitur.

Colluuntur eiusdem decocto, in dolore dentes. Ferunt etiam factō ex Spina alba amuleto, & ex collo suspenso, fugari uenenata omnia. Corona ex ea imposita, capitis dolorem minuit.

AQVA BEDEGARIS.

D

Tempus distillandi est circa finem Maij, tum folia decerpentur ex caulibus, & distillabuntur.

Aqua pota mane & uesperiac meridie duos uel tres dies, singulis uicibus iij. uel v. uncijs, confert contra punctionem in corpore infantū præcipuè: & contra erysipelaca, & calorem minus naturalē.

Eadem pota salutaris est aduersus sanguinem in grumos concretum, siue ex casu, siue ex plaga.

Relaxat thoracem ac cor, siue sola sumatur, siue uino admisceat.

Conducit item pota ad pulmonem & splenem.

Aqua hæc pota ut supra dictum est, saluberrima est, quando inflammatio ipsum iecur occupauerit. & ad alios calores conducit, si liutea in ea intincta, superimponantur. Sitim quoq; pota sedat.

DE BEHEM ET BEN.

NOMENCLATURA.

Behem.

Behenum.

Ein Wurzel inn der Apoteken.

ANNO.

ANNOTATIO IN BEHEM.

BEHEM est ex illis simplicibus, quæ ex Arabibus medicis celebrantur. Extat autem in officinis duplex Behem, Albū scilicet & Rubrum. Deportantur radices ex Armenia, suavi odore, glutinoso scatentes humore quæ genituram adaugere creduntur.

TEMPERAMENTVM.

Behem est calidum & humidum in secundo gradu.

Herbæ in medicina nullus est usus. Radix conducit aduersus Melancholiam, excitat lætitiā. Ea uero radix optima censetur quæ densa fuerit & non foraminosa.

VIRES AC IUVAMENTA.

Behem cor confortat, ac tremorem tollit. Duos annos durat integra uirtute.

Ben autem uel Been apud Arabes est granum angulosum, magnum ut auellana. Dioscorides quarto libro, Balanū myreplicem, Latini uerò glandem unguentariam appellāt. Plinius uno nomine myrobalanum uocat. Hoc Ben calidum in tertio ordine, siccum uerò est in secundo. Ex hoc semine exprimitur oleum, quod confert ad faciem immunda lepra decoloratam.

B Si quis ex semine crebrò bibat, tum facit ad lienem induratum.

DE BERBERI.

NOMENCLATURAE.

οξυακάνθα.

Berberis.

Oxyacantha.

Verfich.

Sauranch.

Verfily.

Erbsal.

ANNOTATIO IN BERBERIM.

BERBERIS apud Arabes est arbor, quæ Græco nomine Oxyacantha, idest acuta spina à Dioscoride dicitur. Berberim uerò cū Oxyacantha idem esse, manifestè aliquis deprehendet, qui Serapionem cum Dioscoride

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Dioscoride contulerit, facilis cognitu & inuentu Oxyacantha hec, tam certe eius notę sunt, & tam multis locis nascitur, syluis, sepibus, frutetis, campestribus montanisq; & siccis & aquosis locis. Græci à spinarum acuminatis cuspidibus, Oxyacanthan dixerunt, meministq; pluribus locis eius Theophrastus, qui & genere masculino Oxyacanthum semper eam appellat.

DESCRIPTIO.

Oxyacantha ut Dioscor. inquit arbor est similis agresti piro, minor tantum, magisq; spinosa, fructum fert myrti baccis æqualem, confertum, rubentem, fragilem, nucleos intus habentem, multifidam radicem, & altius descendentem.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerat atq; deficcet in secundo ordine.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Succus potus antiquas fluctiones foeminarum tollit & expurgat eas. Silit fluores alui, quos diarrhoeam uocant, potus & in cibo sumptus fructus eius.

Radix trita & illita extrahit infixam corpori, ueluti sagittas, spicula, hastulas, furculos, spinas, Idem præstat & fructus eius, tritus & illitus.

Berberis sudorem prouocat, si quis uentrem ex ea inunxerit: foetum mortuum expellit, uentre prægnantis inde inuncto.

Sitim sedat Berberis si quis utatur, stomachum & iecur firmat atq; confortat.

Facit etiam ad calidos abscessus, tam intus quàm foris existentes, remouet enim calorem.

Aufert omnes morbos ex nimia fluctione sanguinis prouenientes, maximas uires cordi præbet, & appetentiam præstat.

Ex fructu Berberis facito Syrupum, qui cum aqua decoctus, deinde percolatus & cum Zaccaro edulcatus, ualet contra febrem & calidam intemperiem iocineris.

Fructus cum Solano permistus, & iocineri impositus, ipsum refrigerat.

Succus cum aqua expressus medetur dolori capitis, si quis mane eo usus fuerit.

AQVA BERBERIS.

Fructus Berberis distillari debent, quando benè sunt maturi, ut in Octobri.

Aqua hec restinguit malum calorem in homine, mane & uesperibus uncijs pota, Salubris quoq; est aqua hæc pota aduersum calidum iecur, uel si quis lintea uel mollem lanam in ea madefactam in dextro latere illis imponat.

Sitima

A Sitim quod sedat, & ualet aduersus tumorem & eructationem atq; ciborum fastidium, appetentiamq; reducit.

Aqua confert aduersus fluctiones nimias foeminarum, cum rubris corallis permista & pota.

DE BITUMINE.

NOMENCLATURAE.

Ασφάλτες.

Bitumen.

Bitumen Iudaicum.

Juden Leim.

ANNOTATIO IN BITUMEN.

B **A**SPHALTON Romani Bitumen dicunt: Bitumen omne, inquit Dioscorides, antecedit Iudaicum, probatur quod purpuræ modo splendet, ponderosumq; & firmo odore est, damnaturq; cōtra quod nigro colore sordet, Adulteratur enim admista pice. Nascitur in Phœnice, Sidone & Babilone, Iudaicumq; hoc Bitumen, ideo omnibus alijs à Dioscoride præfertur, quod efficacissima omnium aliorum ui & natura sit, idq; indicio esse potest, quod ut Strabo in descriptione Iudææ testatur, ex interuallo ui sua solidissimis metallis, & auro, rubiginem & asperitatem inducat: Neq; credendum est, ut Campegius indicat, uerum Bitumen Iudaicum ad nos adferri, uel si adfertur, tanti pretij existit, ut totius Antidoti pretium peruertat. Galenus & Dioscorides uarijs id adulterari modis queruntur.

TEMPERAMENTVM.

Bitumen Iudaicum est calidum in fine tertij ordinis, & siccum in quarto.

VIRES AC IUVAMENTA.

Tumorem tollit cum aceto mixtum & illitum. Cum castoreo permixtum, atq; suffitus inde fiat, mulieribus menses trahit.

Fumus inde naribus attractus, pellit catharrum.

Bitumen Iudaicum in ore retentum, medetur absq; dubio doloribus dentium.

DE HERBIS, CAETERISQUE
DE BORAGINE

NOMENCLATURA

Ευφρόσιος.

Borago.

Borrich.

Burris.

Boretzsch.

ANNOTATIO IN BORAGINEM.

BORAGO herba est, cuius floribus cæruleis utimur in acetarijs delicatioribus, habentq; flores etiam in conditura & medicina peculiarem quandam gratiam. Quæ autem hodie Borago ob Empiricis, & tota neothericorum schola uocatur, uerum est Buglossum antiquorum, Nam & foliorum habitus, & flos, & tota uirtus Buglossi cum Boragine omnino conuenit. Econtrario quæ ab Empiricis & Herbarijs iam Buglossum appellatur, Borago est, & apud Dioscoridem Cirsson uocatur, adeo duarum Herbarum appellationes inuicem commutatæ & confusæ sunt. In hac opinione sunt omnes recentiores medici, utputa Nicolaus Leonicens Manardus, Marcellus Vergilius, Fuchsius, Brunsfelsius, & alij multi, quorum iudicia de his duabus herbis quilibet legere poterit, prudenter igitur facient medici, item & pharmacopole, nisi omnino uelint obstinatè in suo errore persistere, si quando Buglossum in medicum usum adhibere uelint, ut pro illo Boraginem nostram potius, quàm illam quæ uulgò Buglossa appellatur, accipiant quod si fecerint, sentient & secuturas, quas illi adscribunt antiqui facultates.

DESCRIP.

A DESCRIPTIO VVLGARIS BORAGINIS.

Borago uulgaris nascitur sesqui cubitali altitudine, uiridi colore floribus cęruleis, in quibus capitulum est purpureum, in alba stella uel circulo. Radix est albicans, herba uero hirsuta, cum crasso & pingui caule, ramulis se propagat, ubi semel plantatur, deinceps sua sponte crescit, Semen nigrum fert, quod quum maturum est, erumpit & exilit, per hyemem in terra perit: folia hirsuta sunt, quorum usus in medicinis est, quum adhuc recentia & uiridia sunt, & non siccata.

TEMPERAMENTVM.

Borago quę à Galeno & Dioscoride Buglossum appellatur, calida & humida est in primo ordine. Quod & Galenus testatur iniquiens: Buglossum humidę calidęq; temperiei est, itaq; uinis iniectum, letitię hilaritatiscq; causa esse creditum est. Hinc & *ευφροσυνου* Gręci dixerunt, quasi latificantem.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Borago decocta cum uino & bibita, bonum generat sanguinem. Qui laborant uertigine capitis, accipiant succum huius herbę & commixtum cum Zaccaro bibant, tum optimę iuuat.

B Aduersus tremorem & palpitationem cordis, Accipe Syrupum ex succo Boraginis, & admisce Zaccarū, pulueremq; ex ossibus de corde cerui, remedium pręstat, si utaris.

Succus cum sena si Syrupo de Boragine admixtus fuerit, & mane ac uesperis potus, auget sensus, & discutit Melancholiam.

Flores crudi comesti, bonum reddunt sanguinem, cohibent cordis tremorem, idem quoq; pręstant, si quis in uino ex eis bibat.

Syrupus Boraginis usurpatur aduersus morbum regium, flores siccati & per annum seruati, conferunt omnibus, quibus ipsa herba confert.

Flores oleo oliuarum impositi, & cordi stomachoq; illiti, maximę confortant.

Syrupi de Boragine & Buglossio usus est in medicina ad omnia quę confortant.

AQUA BORAGINIS.

Tempus distillandi Boraginem est circa finem Maij, quando flores fert, tum radix ac herba cum tota substantia concisa ac contusa in Balneo Marię distillari debet.

Aqua hęc mane & uesperis pota singulis uicibus duabus uel tribus uncis, pellit tormina & tumores uentris, medetur dysenterię, atq; difficultati spirandi.

Eadem pota cor & cerebrum confortat, uires prębet memorię & ingenio, malum sanguinem purgat, & arcet phrenesim.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Cum linteolis imposita loco alicui, ubi Aranea uel Apis hominem pupugit, tollit dolorem.

Eadem cum rubro serico panno oculis imposita, dolorem eorumpellit, claritatē inducit, auribus & collo imposita, tinnitus & dolores aurium discutit.

Aqua florum Boraginis pota, in omnibus eodem modo in potum fumenda est, quo ipsius herbae aqua, nisi quod ea preciosior est. purgat sanguinem, pellit Melancholiam, & mirè cor confortat.

Conducit ad omnem destillationem capitis, singulis uespertinis horis duabus uncis pota.

Aduersum febres ardentes, & icterum prodest, iecur refrigerat, pota uel linteis imposita.

DE BUGLOSSO.

D

NOMENCLATURAE.

Βαυλωσσος.

Buglossum.
Buglossa.

Ochsenzung.

BUGLOSSVM Romani bouis linguam aut bubulam linguam appellant, folia habet in terram decidua, & hirsuta, bubulae linguae similia, Quamuis inter medicos controuersia est de nominibus, tamen eadem uirtute esse praeditas Boraginē & Buglossum testantur.

TEM

A
TEMPERAMENTVM.

Vtraq; calida & humida est in primo.

VIRES AC IUVAMENTA.

Buglossum in uino sumptum confert pulmonarijs, & sicca tussi laborantibus.

Coctum in mulsâ, ut Galenus inquit, congruit ob gutturis asperitatem tussientibus.

In uino maceratum & temperatum cum mellicrato, & potum, facit hilaritatem.

In uino frequenter sumptum purgat Choleram rubeam ex nimio feruore prouenientem.

Eodem modo medetur cardiacæ. Etiam nocuos humores pulmonis ita sumptum detrahit.

Succus cum calida aqua bibitus, tumorem pedum tollit.

Vinum quo Buglossum fuerit maceratum, potum, seruat bonam memoriam.

Idem cum uino sumptum cor ualde confortat, & bonum generat sanguinem.

B
AQUA BVGLOSSI.

Buglossum distillatur in principio Iunij.

Hæc aqua propinabitur omnibus qui dysenteria, asthma, & animi defectione laborant, præterea tristibus & perturbatis, illisq; qui debili sunt cerebro, pondere duarum uel trium unciarum, & mane ac uesperi cum Zaccaro sumetur.

Confert quoq; aduersus omnes calidos morbos, ad febres, pulmonis uitia, ad iecur & lienem, purgat sanguinem, punctionem circa cor & thoracem discutit.

Aqua Buglossi dissipat ictericiam, mundificat leprâ & scabiem, & fluxiones capitis mitigat.

Capitis dolorem & feruorem oculorum sedat, lincis pannis capiti uel oculis applicata, eodem modo tinnitus aurium tollit.

Flores Buglossi in Balneo Mariæ distillati, præbent preciosissimam aquam ad confortandum cor & cerebrum, cum contusis margaritis uel cum confectione manus Christi ex margaritis, propinata.

NOMENCLATURAE

Gossipion,
Xylon.
Bombax,
Coton.
Cotum,

Baumwoll.

ANNOTATIO IN BOMBACEM,

OMBAX & Cotum barbara sunt nomina, Latini autem Gossipion uel Xylon dicunt, ut Ruellius Autor est.

Gossipion frutex est exiguus laniger, palmae folio, similem barbatae nuci gignens fructum, cuius in exteriori

D Bombyce lanugo netur in linum candidissimum mollissimumq; de hoc Plinius lib. 19. cap. 1. in hunc modum scribit: Superior pars Aegypti in Arabiam uergens gignit fruticem, quem aliqui Gossipion uocant, plures Xylon, & ideo lina inde facta Xylina: paruulus est, similemq; barbatae nuci defert fructum, cuius ex interiore Bombyce lanugo netur, nec ullum lini genus est, quod huic candore & mollitia praefertur.

In floribus huius fruticis semen continetur cuius usus est in medicinis. In Sicilia quoq; nasci hunc fruticem quidam scribunt, & similem esse persico.

Folia & semina multa pollent uirtute, & sunt humidæ naturæ.

VIRES AC IUVAMENTA.

Foliorum succus medetur infantium torminibus.

Semen potum cum aqua foeniculi medetur tussi & uicis pectoris. Oleo eius emaculantur lentigines.

DE BRYONIA.

NOMEN.

NOMENCLATURAE.

Ἀμπέλος λευκή.
Βρυόνια.

Bryonia.
Vitis alba.
Viticella.

Stick wurtz.
Kaswurtzel.
Hunds Kürbsent.
Weiß weinreb.

ANNOTATIO IN BRYONIAM.

BRYONIAM Græci & ampeloleucem dicunt, Latini uerò albam uitem appellant, quòd folia & corymbos ac capreolos Vitis habeat: eademq; folia alba gerat, præsertim dum grandiora sunt, A Latinis etiam pylotrum hoc est quasi depilatorium dicitur, quia ex ipsius acinis pelles confici possint, & depilari: uel etiam quia depilatoria unguenta ingreditur, imò ipsa per se sola, & sapone (ægre autem) depilat. Viticella etiam dicitur ob similitudinem quam cum Vite habet. Duæ autem sunt huius Vitis species, alba scilicet & nigra.

DESCRIPTIO.

Bryonia uel Vitis alba est radix cum herba nascens plerumq; inter sepes, caulem oblongum & herbaceum acquirat, sepibus, fruticibus qui sunt in proximo, passim se innectit, suisq; complectitur clauiculis, albos flores producit, eius corymbi primum uirides, deinde uero rubentes fiunt, qui intus acinos ut uua habent. Radix est candida & longa, in profunda terra hærens.

TEMPERAMENTVM, VIRES AC IUVAMENTA.

Bryoniæ germina, ut Ægineta inquit, ceu stomacho grata eduntur, urinæq; ciendæ sunt: radix abstergit, tenuis natura & mediocriter calida.

Radix abigit serpentes & bufones, si in igne tostæ minutim concidatur, tum enim uaporem ac odorem emittit, quem si serpentes uel quæcunq; alia animalia uenenata olfecerint, statim læduntur, & moriuntur.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Idem odor & fumus lædit hominem, nisi prius rutam comederit. Habent folia, fructus & radix acrimoniam, quapropter Chironiis & in gangrænâ phagedænamq; transeuntibus, & putrescentibus tibiærum ulceribus, cū sale utiliter emplastri modo imponunt.

Herba in aqua decocta etiam tibiis exulceratis calida imponitur.

Bryonia cum Carduo panis, quem uulgo **Eberwurtz** dicimus, pari pondere in puluerem redacta, & cum aqua pluuiali permista, mulieribus dissoluit secundas, si in potu sumant.

Fœminarum locis etiam apposita, fœtus & secundas trahit. Decoquitur eadem, decoctoq; illo insidentium fœminarum loci purgantur, & eiectione exinaniuntur.

Aduersus pestem in corpore exortam, Accipe Bryoniæ drachmam unam, diagridij granum unum, & cum succo Chelidoniæ commisce, & bibe ex eo sesquidrachmam, & pestem pellet: postq; autem ægrotus sudauerit, corpus intus purgabit hoc modo, Accipe Diaphiniconis iij. drachmas, electuarij de succo rosarum, & Diaturbit singulorum drachmam unam, & simul permisce cum modica aqua Acetosæ, uel cum iure pisorum non salito: postq; hoc sumperis, tres horas manebis ieiunus, & tollet omnem malorum humorum illuuiem ex eo potu in corpore collectam.

Radix è collo suspensa sanat laborantes spasmus aut epilepsia.

D Si quis sumat in potu bonum haustum ex succo foliorum, tum medetur dysenteria, Similiter & sanguinè excreantibus conducit.

Folia decocta & cum melle permista, ac pota gargarizataq; conferunt ad omnes dolores gutturis.

Accipe succum & tantum uini admisce, ac septem dies ad potandum præbe illis qui contrita ac fracta ossa uel membra habuerint, & sanabuntur. Accipe succum ex fructu, & cum radice mori decoque, indeq; para gargarismum, quo mane & uesperis os collue, facit ad omnes dolores dentium, confortatq; eos, neq; sinit decidere. Radix uitia cutis in facie, uarosq; & lentigines, & sugillata emendat, & cicatrices, si in modum rapæ tosta & contusa fuerit, ac faciei imposita. Idem præstat decocta in oleo.

Radix cum aceto decocta, & emplastri modo sinistro lateri imposita, tollit punctiõnem ac dolorem ipsius lateris. Idem membrum tumidis impositum, ut genitalibus uirorum, tollit tumorem. Radix decocta cū aqua mulsa & modico aceti admixto, si hoc per totum annum quis biberit, medetur morbo comitiali. Idem præstat puluis cū Oximelle sumptus, Fit ex ea etiam addito melle ecle gma, spiritus præfocationibus, suspiriosis & tussientibus utile.

Radix trita & emplastri modo imposita fracta extrahit ossa. Quinetiam ex uino emplastri modo imposita, inflammationes discutit,

A scutit, & abscessus rumpit. Semine ad scabiem & lepram utiliter inunguntur. Idem emplastri modo imponitur. Facit lactis abundantiam succus eius cum tritici decocto potus.

AQVA RADICIS BRYONIAE.

Radix Bryoniae concisa distillatur in fine Maij.

Hæc aqua quatuor uncijs pota adiuvat concoctionem, tollit pituitam ex gutture si inde tam à foris quam intus fricetur.

Si pedes ex ea fricentur, confert ad podagram, Quatuor uncijs à ieiuno pota, conducit malo stomacho, octo uero uncijs pota laxat aluum. Restinguit sacros ignes, pellit malas maculas, neuos & lentiginis, ac rubentem leprosamq; faciem, si sæpius ex ea lauetur.

Valet ad currentem paralytim, & ad tumorem & morbum regium linteis imposita.

DE NIGRA VITE, VEL BRYONIA.

NOMENCLATURAÆ

Αμπελος μελαινα.

Bryonia nigra.

Vitis nigra.

Vua Taminia.

Schwarz Stickwurz.

Schwarz Wein reben.

BRYONIA nigra folia hederæ similia habet, ut inquit Dioscor. ad smilacis tamen hederæ folia magis accedentia, cui & caules habet etiam similes, maiora tamen eius folia quam illius sunt. Clauiculis & hæc nititur, apprehenditq; propinquas arbores. fructus illi racemosus est, à principio uiridis, cum maturuit deinde niger. Radix foris nigra, buxei coloris intus.

VIRES AC IUVAMENTA.

Huius etiam caules in prima germinatione olerum modo in usu sunt, menses & urinam trahentes. Minuunt ijdem lienes. Comitibus, uertiginosis, & resolutis accomodati sunt. Habet nigrae huius

DE HERBIS, CAETERISQVE

E huius Bryoniae radix albæ similes uires, & iisdem accommodatas, minus tamen efficaces, faciunt ad iumentorum ceruices cum exulceratae fuerint, nigre Bryoniae folia: in quem usum emplastri modo imponuntur. Quinetiam luxatis eodem modo imponuntur.

DE BRVSCO

NOMENCLATURAE.

Μύσκιον ἄγρια.

Ruscus.

Bruscus.

Syluestris Myrtus.

Heydelber.

ANNOTATIO IN BRVSCVM.

BRVSCVS officinarum, ut Antonius Musa & Ruellius indicant, est apud antiquos & Dioscoridem, Ruscus & Oxymyr sine, id est syluestris myrtus. Barbari uocabulum corrumpere, & Bruscum pro Rusco dicunt. Ex hoc frutice acuminato & spinoso aliquibus locis scopæ ad purganda pauimenta fiunt. Pueri etiam rubentes baccas ex folijs eius decerpentes, ceu corallijs per ludum se illis ornant. Rustica postremo plebs in carnario suspendit, tueturq; eo à murium iniurijs pernas: & casei sui fiscellas, neq; enim acuminata in cuspidem foliorum eius cacumina penetrare animalia illa audent, quam ob causam myacantham, id est murinam spinam à Dioscoride dictam esse credendum est.

DESCRIPTIO.

Bruscum hodie officinae uocant humilem herbam, fruticosam, folijs

A folijs acutis, & mucrone rigentibus, dependentibus à medio bac-
cis, quæ per maturitatem rubescunt, osseo intus nucleo, ramulis cu-
bitalibus, uilium modo lentis, foliosis, fractu contumacibus, radi-
ce graminis acerba, subamara.

TEMPERAMENTVM.

Fructus & folia, temperato calore sunt prædita.

VIRES AC IUVAMENTA.

Bibuntur in uino folia fructusq; ad ciendas urinas: ducendo
menses, & frangendos in uesica calculos: profunt eadem fellis suffu-
sionibus, urinæ stillicidio, & capitis doloribus, Nascitur asperis lo-
cis & præruptis rupibus.

Succus ex folijs in ore retentus, tollit putredinem & statim sa-
nat. Idem succus cum lacte temperatus, & circa aures inunctus, o-
mnia mala ex eis tollit, & clarum reddit uisum, Idem cum Zaccaro
bibitus, excreationem sanguinis aufert, & frangit calculum lumbo-
rum.

Succus decoctus & potus, uulvas mulierum purgat, & mouet
menstrua.

B Puluis ex radice uulneribus inspersus, erodit gangrænam, & sta-
tim sanat.

Ad tumida uirilia facito emplastrum ex folijs cum oleo rosaceo
permistis, & superimponere, tumor pellitur absq; incommodo.

Ad uirilia quoq; cauliculis eius in uino & aceto tritis, nihil utili-
us putant.

Accipe radicem Brusci, Anisum & fœniculum equali pondere,
ac in puluerem contunde, & Zaccarum admisce, huius pulueris
unum cochlear ieiunus sume, & flatus in corpore & tormina inte-
stinorum discutiet.

DE BURSA PASTORIS.

NOMEN

NOMENCLATURAE.

Bursa pastoris.
Sanguinaria.
Pera pastoris.
Crispula.
Herba cancri.

Teschel Kraut.
Sirten seckel.
Blüt kraut.

ANNOTATIO IN BURSAM PASTORIS.

BURSA Pastoris multis nominibus à recentioribus medicis donata est: num autem apud Græcos & antiquos hæc herba cognita fuerit, nemo adhuc certò demonstrare potuit. Bursam pastoris uulgus appellat, à folliculis in exiguæ uulgæ similitudinem compressis, turbinata cordis effigie. Proinde & Germani **Teschel Kraut**, id est herbam marsupij appellant. Sanguinaria etiam dicitur, quia miram in sistendo sanguine potestatem habet, Sunt autem plures Sanguinariæ, sed hæc uirtute præpollet.

DESCRIPTIO.

Bursæ pastoris duo inueniuntur genera. Maior scilicet & Minor, Maior censetur melior, Vtraq; habet folliculos dependentes marsupij figuram representantes, in quibus continetur semen minutum, Flores uero albos, & radicem candidã & numerosam habet.

TEMPERAMENTVM.

Vis illis tribuitur astringendi & refrigerandi.

VIRES

VIREs AC IUVAMENTA,

A

Bursa pastoris confert illis quibus stomachus æstuat, si extrinsecus imponatur.

Trita ex aceto collectionum inflammationes refrigerat, ac eo defluentes humores cohibet.

Medetur dysentericis, sanguinem excreantibus, nec non muliebri profluuiò, succus in potu sumptus.

Ad nimiam fluxionem sanguinis narium, uel alterius membri, Accipe succum huius herbæ, & cum eo nares uel membrum inunge, tum sanguinem sistet, & uenas æstuentes refrigerabit.

Herba in manibus si contineatur, ualde adstringit sanguinem è naribus fluentem.

Auribus purulentis succum calidum instilla, pus ipsum ac fluxum earum tollit.

Bursa pastoris decocta cum uino & melle, & recentibus uulneribus imposita, citò sanat.

Cruenta quoque uulnera facile sanat.

Succus cum Semperuio in aceto permixtus, imponitur utiliter sacris ignibus.

Herba cū uino decocta, confert aduersus morsum uenenatorum.

B

Utramque Bursam pastoris sanguinem uehementius adstringere, quam ullam herbam, medici affirmant.

AQUA BURSAE PASTORIS.

Ad distillationem herba cum tota substantia colligenda est, & minutim concidenda circa finem Maij, uel circa principium Iunij.

Aqua Bursæ pastoris, mane & uesperis singulis uicibus tribus uncijs pota, saluberrima est contra omnem fluxum uentris. Eodem modo pota mulieribus sistit menstrua. Item omnia uulnera mitigat & curat, si inde lauentur.

Eadem sistit fluxum sanguinis ex naribus, si pessulus factus ex Gossipio, in ea aqua maceratus, naribus immittatur. Idem præstat si cum linteolo fronti imponatur.

Eadem vi. aut viij. uncijs pota sistit sanguinem uulnerum.

DE BVXO.

NOMENCLATURAE.

Buxus.

Buchsbaum;

K

DE HERBIS, CAETERISQVE
ANNOTATIO IN BVXVM.

BVXVS siue Buxum, utrunq; enim dici potest, est una il-
larum arborum, quæ topiario operi accomodatissimæ
sunt, & tonsiles ac flexiles, perpetuoq; uirore commen-
dabiles; quales sunt Cupressus, & Iuniperus, Buxus au-
tem arbor est satis nota, ligni pallore & duritia commendabilis, ut
inquit Plinius, immortalis coma uiret, nec ei decidunt folia, Spissima
ac grauissima ex omni materie, ideoq; in aquis non fluitat, neq; ca-
riem neq; uetustatem sentit. Pyrenæis & Cytoro montibus pluri-
ma, ac Berecynthio tractu. Huius autem tria genera facit Plinius
lib. 16. cap. 16. Gallicum, quod procerum est: Olerastrinum, in o-
mni usu damnatum ob grauem odorem: & nostrate siue syluestre,
omnium minimum, sed diffusius, & densitate parietum uirens sem-
per ac tonsile.

TEMPERAMENTVM.

Buxi lignum ualde bonum est, singulari pollet uirtute, & in qua-
tuor qualitatibus temperatum.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Serpentes quando uulnerati sunt, edunt radicem Buxi, & statim
reualescunt.

D Folia Buxi siccata & in puluerem trita, cumq; aqua Lauendulæ
in potu sumpta, phrenesim tollunt. Sub Buxo dormire aut quie-
scere, minuit ac lædit mentem, nam odor illius naturæ aduersatur.

Lignum aufert libidinem.

Ligni rasura subtilis (cum sit frigida & sicca, ut Vitalis testatur,) in aqua pura decocta atq; bibita, fluxum uentris restringit.

Buxus si in lixiuio uel aqua decoquatur, & ex tali decocto ca-
put sæpius lauetur, crines facit ruffos atq; flauos.

DE BVTYRO.

NOMENCLATURAE.

Βούτυρον.

Butyrum.

Butter.

Butter.

ANNOTATIO IN BVTYRVM.

BVTYRVM Romani pariter Græcis dicunt, E lacte fit & Buty-
rum, ut Plinius inquit, Barbararū gentiū laudatissimus cibus,
& qui

A & qui diuites à plebe discernat, quoniam autem plurimum è bubulo fit, à boue nomen inuenit, alioqui ex omni lactè fieri posse & Dioscor. & Plinius testati sunt, quod antiquiores aliqui negauerunt, nomen magis quàm rei naturam contemplati.

TEMPERAMENTVM.

Butyrum calefacit atq; humectat in primo ordine. Habet naturam maturandi purgandi & digerendi mediocriter in teneris corporibus, quod etiam Ægineta testatur.

Oleosum natura Butyrum est, & lactis naturam sequitur.

VIRES AC IUVAMENTA.

Butyrum maturat parotidas, si eo inungantur: infantium dentitiones adiuuat, admixto melle Butyrū: in quem usum gingiue eo sunt confricandę, prodest & ante dentitionem gingiuarum pruritibus. Prodest & oris ulceribus in eadem etate, quas aphtas dicunt.

Conducit etiam ut membra & lumbi eo inungantur, dolorem enim in his mitigat.

Butyrum cum melle permixtum & ita in cibo sumptum conducit ad Apostema pectoris.

Eodem modo discutit abscessus pulmonis, unde solet prouenire tabes. Præterea etiam lenit & purgat omnia ulcera in genitalibus.

B Butyrum in cibo sumptum lenit omnia interiora membra, propterea etiam in illis regionibus ubi homines quotidie Butyro uictitant, perrarò calculo obnoxij sunt, nam crassi uiscosiq; humores ex quibus calculus creari solet, ex Butyro digeruntur & purgantur per urinam & sedes.

Butyro si quis usus fuerit tam foris quàm intus facit hominem per sputum eijcere uiscosos humores pectoris.

Præterea, ut Ægineta inquit, humores ex inflammatione pectoris infarctos, Butyrum linctum concoquit.

Infunditur clystere contra intestinorum tormina Butyrum, & crassioris intestini, quod colan dicunt, exulcerationem.

Finis literæ B:

Sequuntur Herbarum descriptiones quę à litera C. incipiunt.

DE CHAMOMILLA.

K h

C

NOMENCLATV.
RAE.

Ανθέμις.
Χαμαιμήλορ.

Anthemis.
Chamæmelon:
Chamomilla.
Cotula foetida.

Camillen blumen.
Magdblum.
Krotten dill.

D

ANNOTATIO IN CHAMOMILLAM.

CHAMOMILLA uulgò ab officinis & Herbarijs uocatur, quæ à Dioscoride Anthemis & Chamæmelon dicitur. Eranthemon aliqui appellant, quoniam uere floreat, Chamæmelon uerò, quia odorem mali habeat, sic nonnulli Leucanthemon à colore albo, aut Chrysanthemon Chrysocomenue à flauo auri colore, eam indicauerunt.

DESCRIPTIO CHAMOMILLAE, ET
eius Genera.

Chamomillæ tria inueniuntur genera. Primum, ipsa uera Chamomilla, quæ ubiq; in segetibus nascitur, & locis cultis, duorum palmorum altitudine, folijs fœniculo, floribus uerò Matricariæ similibus, odore iucundo, capitello intus luteo, quod per ambitum circumdatur flore candido, in modum coronæ. Alterum genus uocatur Cotula, quæ adeo similis est Chamomillæ, ut frequenter etiam Herbarios decipiat: cum folijs & floribus nihil penitus differre uideat, odore tamen est tetriore, & uocatur syluestris Chamomilla. Tertium

A Tertium uerò genus est Cotula foetida, Germani eam Caninam, siue florem caninum appellant, hæc ultra modum pessimè olet: utraque Cotula amat loca inculta, & semitas.

TEMPERAMENTVM.

Chamomilla ut Galenus inquit, calefacit siccaturque in primo ordine, præterea uirtute tenui discussoria, laxanti, & odorata constat.

VIRES AC IUVAMENTA.

Florū magnus usus est in medicinis, & colligendi sunt circa finem Maij, uel in principio Iunij. Habent uirtutē molliendi & leniendi.

Chamomilla in aqua decocta, & duris apostematibus imposita, emollit ac dolorem lenit, expellit purulentiam.

Vinum in quo per noctem flores Chamomillæ fuerint macerati, bibitum, neruos confirmat, & paralytim aufert, flores contusi & cum melle permixti ac sumpti, aluum laxant, multosque uiscosos humores per inferiora expellunt, ac intestina hominis expurgant. Flores Chamomillæ cerebrū confortant, & educunt malos humores in eo ex frigiditate collectos, si caput lixiuio ex illis parato lotū fuerit.

Chamomilla in aqua elixa curat ulcera oris, si os inde collutum fuerit. Ad stillicidium urinæ conducit, si quis ex ea bibat. In uino elixa tollit tumorem stomachi, & adiuuat concoctionem.

B Eodem modo medetur asthmati & euacuat pectus. Confert etiam iocinori affecto. Foetus mortuos educit, si mulier inde biberit, uel decocto eius infederit.

Si quis calculo obnoxius fuerit, ille lauet ter uel quater cum Chamomilla, & leniter liberabitur.

Inter omnes herbas quibus in Balneis aduersus calculū utimur, Chamomilla maiorem habet efficaciam.

Si quis pedes lauerit in decocto Chamomillæ, multas ægritudines corporis repellit.

Aqua in qua Chamomilla elixa fuerit, emollit lumbos & uescam, expellitque materiam ex qua calculus generatur. Eadem ualde confortat membra, & ex eis repellit paralytim, qua uirtute præcipue pollet oleum Chamomillæ.

Chamomilla lenem & mollem reddit cutem, si quis ex ea lauet: multos malos humores expellit, si quis inde biberit.

Emplastrum inde factum & scabiei impositum, uel maculis in corpore, hoc quàm primum medetur. Flores Chamomillæ in aqua elixi & capiti impositi, ualde ei conferunt, dolores quoque capitis tollunt, si inde lauetur. Ad interiorum tumorem corporis & ad iecur affectum profunt, si quis inde bibat.

Ad calculum lumborum, floribus Chamomillæ te in calido loco inunges circa lumbos & sub umbilico, & præcipue à Balneo, hoc

DE HERBIS, CAETERISQVE

C remedium adferet, fellis suffusiones emendant. Sanant quoq; em-
platri modo impositi flores, omnes oculorum fistulas, quas ægilo-
pas uocant.

Chamomilla præ alijs herbis proprietatem habet mitigandi do-
lorem uentris, ut inquit Auerrois.

Oleum eius uocatur oleum benedictū, ut inquit Vigonius, quia
resoluit sine attractione, & in leniendis doloribus non habet sui si-
mile.

AQVA CHAMOMILLAE.

Chamomilla colligetur in fine Maij uel in principio Iunij, & di-
stillabitur.

Aqua Chamomillæ pota mane & uesperis singulis uicibus dua-
bus aut tribus uncijs, mitigat dolorem uentris & tormina intesti-
norum.

Eadem pota felle suffusis medetur, ciet urinam, frangit calculum
renum & uesicæ.

Mulieribus mouet menstrua, mortuum fœtum in utero, si ha-
buerit mulier, cum expellit, & præterea omnem uiscosum humo-
rem matricis.

Aqua hæc pota, ut supra dictum est, minuit febrem, aperit lienē
obstructum, discutit tumorem stomachi, quem etiam confortat ac

D calefacit, sistit alui fluxum, quem lienteriam nominant.

Eodem modo facit ad abscessus pulmonis, emendat lepram.

Cum linteis exulceratis pudendis imposita, calorem extinguit, &
minuit dolorē. Sanat morsus serpentū, pota & cum linteis imposita.

Confert quoq; ad medullam uel ossa, si refrigerata fuerint, si sæ-
pius inde lauentur & fricentur. Cerebrum confortat, sedat do-
lorem capitis ex frigida causa ortum, & frigidos fluxus aurium, si ca-
put cum ea friatum fuerit.

DE CALAMO AROMATICO.

NOMENCLATURAE

Κάλαμος ἀρωματικῶς.

Calamus aromaticus.

Calamus odoratus.

Calmus.

ANNOTATIO IN CALAMVM AROMATICVM.

CALAMVS aromaticus ut Dioscorides inquit, in India nasci-
tur, estq; in eo probatissimus, qui colore ruffo, & crebris geni-
culis est

A culis est, qui contractus in multas assulas diffilit, fistulis araneorum plenis albescens, & in cōmanducando glutinosi lentoris astricōto sapore, nec adeo acri. De hoc Calamo inter medicos magna est dissensio, Manardus enim hoc tempore Calamum aromaticum putat ignotum: quod enim (inquit) uulgus eo nomine uocat Calamū aromaticum: radix est non Calamus, nec ut arbitror (inquit) Calami illius radix, sed uel Acorus est, ut etiam suspicari Hermolaus quodam loco uisus est: uel alia quædam res nobis incognita. Porro in Mæotide odoratum nasci Calamum produnt, ut scribit Ruelius, radice subalbida, sine fistulis, intus plena & amara, specie Acori, de quo & falsi quidam sunt, acorum ipsam putantes: quanto autem amarior tanto & calidior Indico. Vtrunq; tamen genus Acorum odore superat, Quamquam autem uulgaris Calamus cum descriptione Dioscoridis non quadrat, credendum tamen est à uiribus ueri Calami non multum discrepare. Recentiores medici, ut supra etiam in Acoro dictum est, fermè omnes iudicant, nostrum uulgarem Calamum, esse radicem ueri Acori apud Dioscoridem.

TEMPERAMENTVM.

Calamus aromaticus, ut Ægineta inquit, in secundo ordine calefacit atq; siccat, inest ei quippiam & subtile & astringens.

VIRES AC IUVAMENTA.

B Calamus aromaticus mirum in modum confortat, præcipuè stomachum, concoctionem quoq; adiuuat.

Ad frigidum stomachum, accipe tres drachmas Calami, & cum succo Absinthij commisce, ac cum calido uino bibe.

Si stomachus cibum concoquere non ualuerit, Accipe Calami in puluerem redacti drachmam unam, & cynamomi in puluerem contriti drachmas duas, & cōmisce, ex hoc matutino tempore bonum haustum cum uino sume, & proderit.

Ad tremorem cordis, Accipe integrum Calamum aromaticum, & in aqua rosacea decoque, uesperiq; bibe.

Calamum aromaticū macerant aqua, & postea condiunt ut Zinziber, qui confert ad stomachi frigiditatem, & concoctionem adiuuat, hominemq; à febris præseruat.

Calamus in puluerē redactus, & cum succo Taxi barbati permixtus, ad anum prominentem conducit, si quis imponat.

Est illi uis & natura urinā ciere, ut Dioscorides inquit, eamq; ob causam cū gramine aut Apij semine decoctus, contra cutē subeuntes aquas, renum cū urinq; malo aliquo dolores, uesicæ stillicidiū & rupta, utiliter bibit. Ducit idem menses, potus & appositus. Tussi per se & cū terebinthina resina suffitu medetur, fumo in os per fistulam attracto. Decoquitur præterea foeminis ad insidendum. Quin etiam clystere infunditur.

DE HERBIS, CAETERISQVE
DE CALENDVLA

G

NOMENCLATURAE,

Calendula.

Chamos,

Kingelblumen.

ANNOTATIO IN CALENDVLAM.

D

CALENDVLA vulgò dicta est, quòd quibuslibet Calendis, & quolibet mense sponte renascatur, & florere deprehendatur tam hyeme quàm æstate, ideoq; Itali florem omnium mensium appellant, quidam solarem aut solisequium aut heliotropion appellant. An tamen reuera ita appellari debeat, nondum satis constat: nam ut hæc quidem herba cum sole sese circumagere uidetur, ita permultos habet eius proprietatis flores sibi similes. Heliotropion Dioscoridis à paucis medicis cognoscitur, habet enim in summo candidum florem, purpurascentem, scorpionum caudæ modo inflexum: flores uerò Calendulæ crocei sunt, & in patentem amplitudinem dehiscunt.

Singulare genus herbæ Calendula est, feritur in hortis pro ornamento, & ad coronamenta & ferta puellarum. Adhuc incertum est, quo nomine apud Græcos medicos & antiquos Latinos, appellata sit. Mattheus Syluaticus uocat eam Chamos, nonnulli etiam Caput monachi appellant.

DESCRIPTIO.

Calendula est flos duorum palmorum altitudine, luteo colore, & graui odore, ferme similis florì, quem appellant florem S. Iohannis.

VIRES

A
VIRES AC IUVAMENTA.

Flores Calendulę aceto & sale macerandi sunt, & reponendi, sic duos annos vires suas retinent.

Stomachum confortant, appetentiam ciborum excitant, Humores stomachi consumunt, calefaciuntq; stomachum frigidum.

Cortex Calendulę penetrat & digerit malos humores, Qui in uino coctus & potus, medetur iocinerosis.

Puluis ex Cortice permistus cum succo sceniculi, & uino, modicoq; oleo, & decoctus usq; ad crassitudinem, parumq; cerę si admixtum fuerit, fiet unguentum, quod lieni uel frigido stomacho foris illitum, maximè prodest.

Succus ex folijs expressus, auribus instillatus, necat uermes.

Cortices in puluerem redacti, malignisq; pustulis impositi, eas sanant.

Succus herbę & radicis clystere infusus, auxiliatur membris paralyticis.

Mulieribus quibus mamillę fuerint inflatę, ob menstruorum suppressionem, dentur flores Calendulę cum spica & uino: quia tumorem sedant & menstrua prouocant, ut testatur Mattheus Syluaticus.

B Ad sanguinis mictum, Accipe flores Calendulę & decoque, si in debiberis fluxum sistit.

Singulare experimentum ad expellendum secundas à partu mulieris. Flores & folia exiccata in usum repone, si uerò muliere liberata secundę sequi noluerint, hanc herbam & flores exiccatos cereo accende, & suffitum infernè facito, hoc experimentum est certum ut scribit Brunfelsius.

AQUA CALENDULÆ.

Hieronymus expertissimus Herbarius inquit, aquam ex floribus Calendulę distillatam, mederi omnibus uicijs oculorum, siue ex calore, siue ex frigore contractis, oculosq; claros reddere, præterea etiam omnes capitis dolores discutere.

DE CANNABI SATIVA ET SYL-
VESTRI;

NOMEN.

NOMENCLATURAE.

Κανναβις ἡμερῶν.
Κανναβις ἄγρια.

Cannabis satina.
Cannabis syluestris.

Sanff.

ANNOTATIO IN CANNABIM.

CANNABIS, ut inquit Dioscorides, multæ utilitatis uitæ hominum, texendis ualidissimis ex ea funibus planta est, unde & à Græcis schoenostrophon dicta est. Varro, Gellius, & Palladius Cannabum non Cannabim appellant. Duas species habet, Syluestrem & satiuam, ex ambabus semina pharmacopolæ habebunt, ex syluestri autem speciatim radices. Syluestris Cannabis nascitur in syluis, uirgulas Altheæ fundens nigriores, asperioresq; ac minores, cubitali altitudine, Folia habet satiuæ similia, asperiora tantum & nigriora, flores uerò rubentes, Semen & radices Althææ.

DESCRIP TIO.

Cannabis satiuâ folia malo similia habet, & ingrati odoris, Caulis longos inanesq; Semen rotundum. Ea ferulacei generis est, graui odore, simplici, adolescit caule in tantam plerunq; proceritatem, ut arborum æquet fastigia. Cannabis satiuâ solum pingue stercoreatumq; & riguum uel planum, atq; humidum & alte subactum deponit. Semen eius cum est maturum, ab æquinoctio autumnali defringitur, & sole & uento aut fumo siccatur. Ipsa Cannabis uellitur post uindemiam. In quadratum pedem feruntur grana sex eius seminis arcturo exoriente, quod est ultimo mense Februarii, circa sextum aut quintum Calendas Martias. Si sit pluuius cœli status, improbè feritur.

TEMPERAMENTVM.

A Canabis calefacit & exiccat in secundo ordine, Quare & flatus in uentre dissoluit & discutit.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Ex ea uiridi expressus succus contra aurium dolores utiliter instillatur. Idem præstat succus ex semine expressus.

Si quis habuerit aures fluidas, oleum ex semine Cannabis auribus calidum instillet, hoc opem præstat. Herba ipsa auget dolorem capitis assidue utentibus, inducitq; phrenesim.

Huius semen, ut Auctor est Galenus, magno negotio concoquitur, stomacho & capiti aduersatur, prauos creat humores. Sunt tamen qui hoc quoq; tostum tusumq; cū bellarijs, quæ secundis mensis præbentur, usurpent. Admodum excalefacit, & caput æstuoso halitu sursum misso tentat. Semen Cannabis extinguere genituram uirorum dicitur. Succus ex eo uermiculos aurium necat, & quodcunq; intrauerit, eijcit, sed cum dolore capitis.

Antonius Musa scribit, gallinas hoc semine pastas per totam hyemen oua parere, quod & urticæ semen facere certum est.

Succo tanta uis est, ut aquæ infusus, coagulare eam dicatur, & ideo iumentorum aluo succurrit in aqua potus.

B Radix contractos articulos emollit in aqua cocta: item podagras, & similes impetus. Ambustis cruda illinitur, sed sæpius mutatur priusquam inarescat.

Accipe succi ex cortice iuglandis unciam unam, succi ex Eupatorio semiunciam, succi ex ruta iij. drachmas, succi hyssopi iij. uncias, succi Cannabini iij. uncias. Hoc simul permisce, indeq; accipe semiunciam, & misce cum semidrachma Mumiæ, & semiuncia sacchari candi, drachmaq; una sacchari rosacei, ex hoc potionem para, quam uespero quando iturus es cubitum, bibes, & stragulis bene opertus cubabis, tum ea potio omnes humores in homine, unde pestis creari solet, expellit. Eadem potio hydrophi auxiliatur, eodemq; modo sumpta, hominem ab huiusmodi morbis præseruat.

Radix syluestris Cannabis, ut inquit Dioscor. elixa lenit inflammationes, tumores discutit: lapidosas durities, quas Græci poros dicunt, disijcit, emplastri modo imposita.

AQUA CANNABIS.

Tempus distillandi conueniens est, ut cacumina ex Cannabe adhuc tenera & uiridi concisa, distillentur.

Aqua Cannabis magnopere confert doloribus capitis ex caliditate creatis, si caput, frons & tempora sæpius ex ea illinantur.

Conducit etiã aduersus omnem calorem in quacunq; parte corporis fuerit, si linteola in ea intincta, imponant, & hoc per hyemem bis in die, per æstatem uerò ter fiet.

CAPPA.

DE HERBIS, CAETERISQVE
DE CAPPARI.

NOMENCLATURAÆ.

Καπάρια.

Capparis.

Cynosbatos.

Perficum Sinapi.

Capperen.

Capperen blumen.

Capperen Rinden vnd
Wurzel.

ANNOTATIO IN CAPPARIM.

D APPARIS vulgaris quotidianiq; usus cum suo fructu est, & medicinae tamen magis familiaris, quam cibo, ut testatur Galenus. Capparim autem à cunctis rei rusticae scriptoribus appellari notum est: unde uerò Perficum Sinapi à Romanis uocari Dioscorides dixerit, negat Marcellus rationem posse inueniri. A nonnullis cynosbatos dicta est Capparis, hoc est sentis caninus, ob hamatos quos habet rubo illi similes aculeos, quemadmodum & phyllostaphylon, quòd inter folia fructum quasi uuam fert, dicitur.

DESCRIPTIO.

Capparis, ut Dioscor. inquit, spinosus frutex est, in gyrum per terram stratus, Hamatas habet rubi modo spinas, folia rotunda, cotonei mali folijs similia, fructum Oliuae figura: qui dehiscens candidum pfert florem: eoq; deflorescente superest ueluti oblonga glans: quae dehiscens, grana punice modo intra se ostendit exigua rubentiaq;. Habet Capparis radices multas, lignosas & grandes, nascitur asperis plerunq; locis: & tenui solo domorumq; arcis.

TEMPERAMENTVM.

Capparis calefacit atq; desiccet in tertio ordine. Iuxta Auicennam uerò in secundo ordine calida est & sicca, habetq; naturam ac uim extenuandi & purgandi stomachum à superfluis humoribus, & aperiendi obstructionem iocineris atq; splenis. In Cypro, ut Galenus inquit lib. 2. de aliment. faculta. Capparis plurimum prouenit, parum alimoniae uescentibus praebet, quòd partium tenuitate polleat,

A polleat, fructus sale conspersus aduersatur, alioqui citò corruptio-
nem sentit. Recens salem non expertus plus alit quàm eodem inue-
teratus, aluum tamen magis mouet. Elutus & tantisper maceratus,
dum omnem salis naturam deponat, minimè quidem enutrit, sed
elanguescentem appetentiam mutat, fastidia ciborum discutit: pi-
tuitam quæ in uentre coierat deijcit, lienis ac iocine^{is} obstruentes
inferctus expedit: uerum ad hos usus præstandos, ex aceto mulso,
aut oleo & aceto cæteris dapibus præponi debet. Eadem de Cap-
pari idem Autor scribit, lib. 7. de simplic. medicamen. faculta. &
Paulus Ægineta lib. primo.

Capparis radix teste Ægineta extergit, probè purgat, incidit, di-
scutitq; tum amaritudine, tum acrimonia: a^{er} verbitate contrahit,
stringit & densat, quapropter lienes induratos & pota & extrinse-
cus imposita, iuuat. Folia autem & fructus similem quidem, sed im-
becillio^{rem} uim possident.

Folia, flores, cortices atq; radices in medicina usurpantur, sed
corticū radice maior usus est, qui in principio ueris colligendi sunt,
& in umbroso loco desiccandi. Hic autem cortex magis laudatur,
qui fractus non præbet puluerem. Idem quinq; annis suis uiribus
conseruatur.

VIRES AC IUVVAMENTA.

B Capparis cum sale & oleo saporis est optimi: & acetarij uice per
hyemen in plerisq; locis editur.

Semen Capparis minuit lienem, quadraginta diebus pondere
drachmarum duarum cum uino potum.

Succurrit idem semen potum coxendicis doloribus, resolutisq;
nec minus ruptis conuulsisq;.

Menses idem trahit, & capitis pituitas per os purgat, Coqui-
tur semen eius, colluunturq; decocto illo utiliter in dolore dentes.
Siccatus radicis cortex contra prædicta omnia itidem ualet, repur-
gatq; uetusta omnia sordida, & in callum durata ulcera.

Mordetur radix eadem, succurritq; dentium dolori. Vitiligi-
nes albas trita ex aceto exterit. Discutiunt concisa folia & radi-
ces, durties & strumas. Neq; paralyti periclitari eos ferunt, ut
Platina inquit, qui Cappari quotidie utuntur, non lienis dolori-
bus, non epate, cum fibras uitalium & precordiorum aperiat, hu-
moresq; glutinosos ac Melancholicos inprimis à splene abigat, uri-
nam ciet, lumbricos interficiat, uenerem excitet, ac contra uenenum
theriacæ uim obtineat.

Verminosas aures instillatus radicis succus, enectis uermibus,
fanat.

Aduersus uerrucas & duras glandulas in corpore, quas scrophu

DE HERBIS, CAETERISQVE

Clas uel strumas appellant, quæ plerunq; in collo, gutture, & sub alis nascuntur, & cuti sunt conformes, creanturq; ex malis humoribus, utputa ex Phlegmate crasso & uiscoso, & ex Melancholia. Decoque corticem & radicem Capparis, atq; eo decocto quatuordecim dies uerrucas atq; strumas laua, tum dissipantur absq; ullo periculo. Deinde para hoc unguentum, quo eas inunges, Accipe anguem mortuum, eiusq; caput & caudam amputa, reliquam partem in ollam foraminosam conijcito, & hanc ollam in aliam ponito, superioremq; ollam gypso uel argilla benè obturato, similiter quoq; aliam, inferioremq; ollam feruenti aquæ imponito, in qua tantisper stabit, dum oleum ex superiore olla destillasse tibi uideatur, anguis uerò consumitur uapore inferioris ollæ. Ex hac pinguedine anguis, & ex puluere radicis Capparis, si inuicem permista fuerint, strumas curare potes intra octiduum, si inde unxeris.

DE CAPILLO VENERIS

NOMENCLATURAE

Ad'ιαντον.
Πολύτριχον.
Τριχόμανες.

Capillus Veneris.
Coriandrum putei.
Capillus porcinus.

Maurrauten.
Steynuten.

ANNOTATIO IN CAPILLVM VENERIS.

CAPILLVS Veneris herba est, quæ à Dioscoride Adianton appellatur, hoc est non madescens, quod semper siccum inueniatur, etiam si ipsam herbam aqua immerferis, quod si madescat, statim quidem siccatur. Quod & Theophrastus testatur lib. 7. capite 13. cum inquit: Adianti, idest Capilli Veneris folium in aqua nunquam madescit, nec quicquam adhæsisse humoris constat: unde & nomen herba accepit. Omnium Græcorum & Latinorum eadem in nominis origine ratio & sententia est, Vox ipsa etiam indicat, neq; enim Adianton aliud est, quàm quod οὐ δ'ιαινεταί, id est non madescit, A uarijs effectibus diuersa nomina ei sunt imposita, quod & Pli.

A & Plinius testatur, Polytrichon enim appellatur, quia capilli defluvia explet. Callitrichon autem, quia eos tingit, & speciosiores reddit. Apud quosdam dicitur Capillus fontium, ab alijs uerò Coriandrum putei, Germani Capillum Veneris, murariam rutam appellant, quum tamen ea potius sit Saxifragiæ species, ut Otto Brunfelsius & Hieronymus Herbarius indicant. Videmus etiam ueterum descriptionem non conuenire cum ea Muraria ruta, quam hodie appellant officinæ Capillum Veneris: utendum tamen ea est, quum uiribus par sit, dum ueram discamus agnoscere. Nam & Plinius testatur Adiantum saxifragum dici, non tam quia nascitur in Saxis, quam quòd calculos mirè frangit. Est & alia Saxifragæ species, ut Brunfelsius scribit, quam etiam Capillum Veneris appellant Herbarij, cauliculos uel pediculos habens, ad modum capilli ruffi uel aurei coloris, & Germanice **Der gulden Widerthon**, ab illis dicitur, putantq; esse amuletum contra fascinationes.

DESCRPTIO.

Capillus Veneris seu Adianton, duo habet genera, candidū scilicet & nigrum. Candidum propriè Adianton dicitur, quod folia magis alba, & Coriandro similia habet, exigua & in extremitatibus incisuris diuisa. Coliculos quibus ex ea exeunt nigros, extremè gracilitatis, dodrantaes, nitentesq;. Non caulem, nō florem, nō semen fert. Radix illi inutilis est.

B Nigrum alterum Trichomanes appellatur à Dioscoride, folia habet filici similia, tenuia, nigriora primo & breuiora. Hoc propriè Callitrichon dicitur, ex tricarum pulchritudine quam facit, Romani capillarem herbam, siue filiculam uocant, à quibusdam Germanis **Frauwen har** dicitur, ac si dixeris Fœminæ crinis. Creditur hoc ante dicto eadem omnia posse.

Hieronymus Herbarius inquit, quatuor esse genera Capilli Veneris, scilicet Adianthon, Polytrichon, Capillum Veneris, & Callitrichon, quem multi Pharmacopolæ secuti, etiam iuxta diuersa nomina, quatuor diuersas herbas falsò ostendunt, quum duæ tantum sint herbæ, quæ antedictis nominibus appellantur, & easdem uires habent. Nascitur Capillus Veneris umbrosis, palustribusq; locis, humentibus muris, & propè fontes.

TEMPERAMENTVM.

Capillus Veneris, ut Ioannes Viconius inquit, est frigida & sicce temperatæ naturæ, Habet uirtutem diureticam, confertq; splenetis, & hepaticis. Paulus Ægineta autem inquit: Adiantum siccatur, extenuatur, & modicè discutitur, calore ac frigiditate medium est. Alopetijs igitur medetur, tumores digerit, calculos potu cōfringit, reiecti ones pulmonis desiccatur, alui profluuium sistit.

DE HERBIS, CAETERISQVE

VIRES AC REMEDIA.

C Capillus Veneris, ut Mesue testatur, educit ex homine Choleram & Phlegma, crassosq; humores, sanguinem mundificat, & bonum inducit homini colorem, bonumq; reddit anhelitum: stomachum expurgat, & uentrem & hepar ac lienem, & confert dolori eorum, si quis ex ea herba bibat.

Eodem modo sumpta discutit calculum uesicæ & lumborum.

In aqua uel lixiuio cocta, si inde caput lotum fuerit; facit crines nasci, Capilli defluuia, quas Alopetias uocant, explet.

Cum Ladano, ut inquit Dioscorides, myrteoue, & lilino oleo, uel hyssopo etiam, addito & uino, capillū fluentem compescit, fures & manantia capitis ulcera, cum lixiuio exterit. facit etiam ad omnes capitis & reliqui corporis fures, decoctum eius cum lixiuio & uino, in quem usum eo absterguntur.

Cinis Capilli Veneris, ut Serapion scribit, sanat fistulas, si inspergatur. Idem uitia in pudendis mulierum purgat.

Decoctum herbe potum, prodest spirandi difficultati, suspiriosis, lieni & felle suffulis, urinæ angustijs, Calculos frangit, aluum sistit, Serpentium morsibus auxilio est. Contra serpentium morsus etiam crudum illinitur. Quinetiam menses, & quæ à puerperio purgantur, decoctum trahit.

D Herba ipsa gallos pugnaciores reddit, cibarijs eorum admixta, Succus eius, ut Viconius inquit, cum succo Abrotani, & Althææ, & mucilagine nasturtij permistus schrophulas resoluit.

Corona ex Capillo Veneris sedat capitis dolores. Horus Apollo scribit upupam auem, uuæ morbo tentatam, Adiantum ori inditum obuersare, quapropter Ægyptij hominem sese sanantem hoc figurarum inuolucro designant, upupam & Adiantum herbam appingentes.

AQVA CAPILLI VENERIS.

Herba ipsa cū tota sua substantia distillari debet in medio Maffi uel à Iulio usq; ad Septembrem.

Aqua Capilli Veneris conducit ad iecur affectum, ipsum enim refrigerat, si quis mane & uesperis tribus uncijs bibat.

Eodem modo bibita prodest iocinori putrescenti, Confert quoq; omnibus morbis supra dictis.

DE CAPRIFOLIO.

NOMEN.

NOMENCLATURAE.

Περικλύμενος.

Caprifolium.

Matersylua.

Splenaria.

Inuolucrum maius.

Geyßblat.

Walt meyster.

Speck Lilien.

ANNOTATIO IN CAPRIFOLIVM.

B APRIFOLIVM herba est quæ apud Dioscoridem Periclymenon dicitur, ut herbarum pertissimi tradunt, Vulgò Matersylua, uel Matersyluia appellatur, Romani Inuolucrum maius appellant. Splenion uel Splenaria etiam dicitur, ut Pandectarius inquit.

DESCRIPTIO.

Caprifolium seu Periclymenon, breuis & simplex frutex est, ut inquit Dioscorides, folia per interualla habet eū uestientia, albido colore, hederæ figura. Habet & secus folia germinationes quasdam, in quibus semen hederæ simile: flores candidos, fabarum floribus æquales, modicè rotundos, folijs ueluti superpositos. Semen durum, & quod difficile uellatur. Radicem crassam rotundamq;. Nasctur in aruis ac sepibus, propinquis fruticibus se aduolens.

Pandectarius in hunc modum describit: Caprifolium inquit herba est cuius folia sunt ex altero laterum subalbida, & ex altero uiridia, adherens, & aduolens se sepibus. Cuius fructus sunt magnitudine Cubebarum, in principio uirides, & quum maturuerunt citrini coloris, tendentes ad rubedinem, positi iuxta ordinem, & conclusi in duobus folijs simul coniuuctis, existentibus in capitibus stipitum iuxta eum.

DE HERBIS, CAETERISQVE

TEMPERAMENTVM,

C Periclymeni folia & semen, ut Aegineta scribit, incidendi simul & calefaciendi uires obtinent, quapropter urinam cruentam excernunt, ad quatuor dies pota. Competens potionis mensura est, drachmæ unius cum uino. Porrò desiccat quoq; semen. Et quidam aiunt, si copiosius bibatur, sterilitatem bibentibus afferre.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Herbæ huius folia, semina, & radices, contunduntur & decoquantur in aqua dulcis radicis usq; ad crassiciem mellis.

Hoc decoctum omnia corporis manantia ulcera exiccat, ualdeq; conuenit malignis pustulis, ut cancro & phagedæne, si illinatur.

Ex succo Caprifoliij etiam paratur medicamentum quod lycium appellant, quod cum Myrrha & melle permixtum, medetur putridis uulneribus.

Hæc herba ut quidam uolunt, extra corpus tantum adhibetur, propterea quòd contraria facultate, nempe calida & frigida prædita sit. Semen in uino bibitum, prodest ad dolorem & obstructionem lienis.

Semen quoq;, ut Dioscor. inquit, cum maturuit lectum & in umbra siccatum, ad minuendos lienes drachmæ pondere quadraginta diebus in uino bibitur. Prodest in spiritus difficultate non nisi recta ceruice spirantibus, prodest & singultientibus, Partum quoq; adiuuat, & ducit menstrua. Cruentam à sexto die urinam trahit.

D Habent easdem uires & folia, quæ in circularibus febribus ex oleo inuncta, earum horroribus opem ferunt.

DE AQUA CAPRIFOLII.

Tempus distillationi conueniens est, ut primum flores in principio Iunij distillentur.

Aqua Caprifoliij octo uel decem dies mane & uesperis pota subuenit Cardiacæ & orthopnææ.

Eodem modo pota medetur hydropi: opitulatur suspiriosis, respirationemq; reddit longam, & thoracem expurgat. Itidem quoque confert ad calculum lumborum, & purgat renes.

Salubris quoq; illis est, qui sibi à lepra metuunt, sanguinem enim emundat: facit etiam ad rubentes in facie pustulas, næuos pellit, & faciem puram reddit, si ex ea lauetur.

Efficax est ad membra paralytica quæ exaruerunt & extabuerunt, si cum ea quotidie fricentur.

Prodest ueteribus & recentibus uulneribus mane & uesperis inde lotis.

Prodest etiam ut uetera ulcera crurum inde lauentur. Medetur quibusuis tumoribus illita, uel mane ac uesperis singulis uicibus tribus un-

A bus uncijs pota. Eadem attonitis quoq; remedio est, pota, uel membris ex ea friatis.

Ambusta igni uel aqua sanat, si ex ea lota fuerint, uel linteolis imponatur.

Cancrum oris sanat, si saepius inde lauetur, & gingiuam exulcerationemq; oris,

Cancer mane ac uesperis ex ea lotus curatur, uel si linei panni in ea madefacti, superimponantur. Oculis indita eos claros reddit.

Eadem fistulas sanat, pellit papulas & prurimum ac mentagram, si cum ea lauentur.

DE CARDAMOMO.

NOMENCLATURA.

Καρδάμωμον.

Cardamomum.

Cordumeni.

Caros agreste.

Cardamōmlin.

B ANNOTATIO IN CARDAMOMVM.

CARDAMOMVM à Dioscoride appellatur, quod à Serapione & Arabibus Cardumeni uel Cordumeni dicitur: hoc clarum est, Dioscoridi Serapionem comparanti, inquit enim Serapio, melius est ex eo, quod difficile frangitur, plenum, coniunctum, durum & graue, & extensæ superficiei, cuius sapor est acutus parum: quod autem ex eo non est tale, est malum. Dioscorides eodem ferè modo scribit: Eligito quod frangenti contumax repugnet, quod plenum, præclusumq; sit: quod enim tale non erit, uetustate exoleuit, & bonitatem amisit. Quod in officinis habetur non est uerum Cardamomum, ut à Dioscoride describitur. quia amarum non est, nec frangenti contumax, ut etiam indicat doctissimus Medicus Ioannes Manardus lib. 3. epistola quarta. Officinæ duo semina pro Cardamomo ostendunt, quorum alterum est paruum, rugosum, & oblongum, & appellatur Cardamomum maius, Alterum magis exiguum est, & triangulare, utrunq; tamen acri sapore est, & apud recentiores medicos in magno usu est, magnaq; ui præditum esse propter acrimoniam censendum est, inquit Brunfelsius: & quia longo usu iam probatum est, non reijciendum est, donec ueri Cardamomi copia nobis facta fuerit, quod ex Armenia, Bosphoro, India, uel Arabia afferri debet.

DE HERBIS, CAETERISQVE

DESCRIPTIO VVLGARIS CARDAMOMI.

C Cardamomum est fructus cuiusdam arboris, cuius grana sunt similia seminibus rutę, tenues paruosq; cortices uel folliculos habens, in quibus semen uel fructus conclusus est, Duoq; eius genera sunt, Alterum Cardamomum satium, alterũ uerò agreste : uel alterum Maius, alterum uerò Minus, quorum satium uel maius est melius & magis odoratum, colorem habens subruffum, acremq; saporem dulcedine temperatum. Agreste minus odoratum est, neq; habet tantas uires ut satium. Utendum est in medicina satiuo tantum; quando autem quis uti uoluerit, tum prius lapillos ex eo colliget, & puluerem abijciet.

TEMPERAMENTVM.

Cardamomum est calidum & siccum in secundo ordine. Durat decem annos nihil de sua bonitate amittens.

Cardamomum illis salubre est, qui ob magnam imbecillitatem cordis, syncope premuntur.

Vertiginosis præterea maximè conducit, si ex eo bibant, uel ex puluere eius iure aliquo temperato.

Eodem modo sumptum, stomachum roborat, & adiuuat concoctionem.

D In puluerem redactum & lignum aloes admixtum pari pondere si fuerit, & hoc cum bono uino potum, discutit stomachi eructationem & uomitum.

Aduersus Cardiacam, Accipe pulueris illius drachmam unam, & in uino uel iure aliquo bibe, hoc absq; dubio opitulatur.

Cardamomum cum Aniso permixtum, & cū uino bibitum, excitat ciborum appetentiam. In omnibus morbis interioribus ex frigida intemperie prouenientibus, Cardamomo uti licebit, quibus maximè conducit, ac præcipuè mulieribus.

Pellit idem, ut Dioscorides inquit, latos uentris lumbricos, & cū uino potum, renum cū uirine malo aliquo doloribus, quos nephritim Græce dicunt. Urinæ angustis, scorpionum morsibus, cunctis que alijs quæ ic̄tu aut morsu uenenum relinquunt, opitulatur. Calculos præterea dissicit cum lauri radice potum drachmæ pondere. Foetus in utero suffitu necat. Scabies pellit ex aceto inunctum.

DE CARDIACA.

NOMEN.

NOMENCLATURAE,

Cardiaca,

Herggespan.

ANNOTATIO IN CARDIACAM.

CARDIACA herba est à recentioribus Medicis & Herbarijs inuenta, ac in usum medicinæ recepta. an ueteribus fuerit cognita, nondum constat, Euergetius, Cordus Medicus doctissimus, Herbarumq; pertissimus, putat speciem esse Marrubij uel Melissophylli, quia non aliter quàm melissophyllon apibus gratissima sit, scribitq; se propterea ipsam ad aluearia plantasse, neque credi posse, quanto examine, quàm sonoro murmure circum hanc florentem densæ apes susurrarent. Cardiaca autem inde appellatur quòd cordis tremoribus & doloribus uehementer opitulatur.

DESCRPTIO.

Cardiaca herba est incisuris diuisa, altis caulibus, floribus rubentibus, graui odore, radice inferius subflaua, nascitur fere circa Sepe, aliquando etiam in hortis.

TEMPERAMENTVM.

Cardiaca calefacit ac desiccet in secundo gradu. Habetq; uirtutem corpus intrinsecus purgandi ac emolliendi. Herbæ tantum in medicina usus est.

VIRES AC IUVAMENTA.

Hæc herba elixa cum Beta, ac comesta, lenit stomachum, & coctionem roborat.

Succus

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Succus ex herba contusa expressus ac sumptus, pellit dolorem cordis, bonumq; sanguinem cordi generat.

Succus confectus cum saccharo, facit ad tremorem cordis, si à ieiunio sumatur.

Herba cum radice contusa, & pectori imposita tollit cardiacen. Eodem modo sumpta expurgat pectus, Qui spasmo obnoxius est, utatur hac herba cum aqua mulsa.

Contusa & membro alicui imposita, quod spasmus occupauit, ipsum tollit absq; dubio: facit quoq; ad membra paralytica, si inde lauentur, & succus illinatur.

DE CARDVO BENEDICTO.

NOMENCLATURA.

Carduus benedictus.

Cardo Benedict.

Bornwurtz.

Edel Distel.

Kleyn Creutzwurtz.

ANNOTATIO IN CARDVVM BENEDICTVM.

CARDVVS Benedictus herba est uulgaris, & notissima, magniq; usus in medicina, summamq; efficaciam habens contra uenena, pestem, & cordis affectus. Nomen atq; ipsa figura herbæ indicant speciem esse Cardui: uerum quia uaria sunt genera Carduorum, magni nominis medici, hic gra uiter lapsi sunt, quorū quidam hanc herbam per Scholymon, id est Carduum apud Dioscoridem significari uoluerunt, quidam Sentionem & Erygeron esse statuerunt, alij uero Crassulam mediam, nonnulli Chamæleontis speciem fecerunt, à quibus herbis multis partibus discrepat. Ruellius censuit Carduum benedictum esse speciem Attractylidis, cuius duæ sunt species, ut Theophrastus scribit. Vna mitior & cneco satiuo similior, caule rectiore, at rigido, exili: itaq; pro colu antiquæ mulieres utebantur, semine candido, grandi, amaro.

A amaro. Hanc officinæ syluestrem Cartamum dicunt. Altera Hir-
fuior, torosiore caule, foliorumq; mollitia, humi penè serpens, ra-
dice fulua, tenui, superuacua, tubere acanaceo, in quo lutea stami-
na prominent, molli intus lanugine semen operiente. Hanc bene-
dictum Carduum officinæ appellant. Ruellius uidetur exactius &
melius de hac herba iudicasse, & ueritatem magis attigisse, quare
eius iudicio potius subscribendum esse censeo.

D E S C R I P T I O.

Carduus benedictus caulem habet crassum & spinosum ad mo-
dum endiuig, cum asperis & crispis folijs, luteisq; floribus, pingues
amat hortos.

V I R E S A C I V V A M E N T A.

Naturam & facultatem habet aperiendi obstructionem mem-
brorum, penetrandi, & ciendi urinam.

Hæc herba esu medetur omnibus doloribus capitis, & pulmo-
nis, bonumq; reddit auditum.

Acuit ingenium & memoriam, uertiginemq; discutit. Cere-
brum atq; uisum confortat, non modo si edatur, uerum etiam si
oculi inde inungantur. Quum uero succus haberi non potest, tum
pulis, uel herba ipsa siccata in aqua macerantur, quia oculi la-
uantur.

B Succus oculis instillatus, sanguinem inde tollit.

Sanguinem quoq; narium uel oris restringit, si adhibeatur loco
unde fluit.

Idem puluis purgat uulam, fauces, & guttur, facitq; ut quis fa-
cilis expuat pituitam & crassos humores.

Medetur stomacho debilitato, excitatq; ciborum appetentiam,
atq; cor emollit. Malum sanguinem consumit, bonumq; generat.

Vinum cum hac herba elixum, & bibitum, prouocat sudorem.

Cum aqua uerò si herba decocta fuerit & pota, malos humores
consumit, bonosq; seruat.

Eadem comesa, roborat paralytica membra, pulmonemq; exul-
ceratum sanat.

Calculum frangit, decocta uel cruda cum uino pota.

Cum lotio sani alicuius infantis masculi decocta ac pota, sanat hy-
dropicos, ac pestem, omniaq; apostemata rumpit, cancrum ac mor-
bum comitalem pellit.

Pulis ex hac herba ante duodecim horas pondere unius drach-
mæ potus, sanat & pellit pestem.

Lanugo ex floribus proueniens, uulneribus imposita, curat sine
ullo dolore.

Herba

DE HERBIS, CAETERISQVE

- C** Herba in ore masticata, curat foetorem anhelitus.
Carbunculos sanat contusa & imposita.
Locorum muliebrium uitia sanat.
Omniem uisionem curat ac pustulas inde ortas, herba siccata ac cum succo suo permista & imposita.
Eadem cum uino albo pota, colicam sanat, scabiemq; pellit.
Puluis cum farina permistus, indeq; ex aceto calido emplastrum factum, pustulas pestis sanat, si imponatur.
Herba mulierum menstrua mouet.
Cum succo uel aqua decocta, uenenatorum animalium moribus medetur.
Cum uino decocta ac calida in potu sumpta, circa quartam partem horae ante febris accessionem, deinde aegrotus uestibus bene operiatur, omnes febres tum frigidas tum calidas sanat. Vel accipe puluerem cum calido uino, uel aquam inde distillatam, uel tres bolos ex uiridi herba omni mane: & homo breui reualefcet.
Aduersus omne uenenum per os sumptum prodest, quando cumque hoc accidit, puluerem ac herbam, aut succum aut aquam in potu sume: ac uestibus te operi, ut bene sudas ad spacium trium horarum.
Puluis comestus aut bibitus, facit aduersus morbum lateralem.
Vinum ex Carduo benedicto in autumno confectum: & suo tempore bibitum, contra omnes morbos iam enumeratos optime conducit.

AQUA CARDUI BENEDICTI.

Tempus distillationis eius est, ut herba sola circa finem Maij distilletur.

Aqua Cardui benedicti, mane & uesperis ij. uel iij. uncis pota, discutit dolorem capitis, confortat memoriam, pellit uertiginem capitis, conducitq; maxime ad omnes affectus oculorum, etiamq; si ex ea lauentur.

Eodem modo prodest ad tabem in corpore.

Aqua haec pota calculum frangit, curat omnem adustionem, lintheolis in ea maceratis, & imposita.

Confert quoq; pota contra febrem quartanam, & uenena, sanat cancrum & carbunculum, & omnia inueterata ulcera. In summa, non satis potest laudibus efferri, propter eximias & uarias suas uirtutes.

DE CARDVO FULLONVM.

NOMEN.

A

NOMENCLATURAE.

Διψακος.

Carduus fullonum,
Virga pastoris.
Labrum Veneris.
Lauacrum Veneris.

Karten Distel.
Weber Karten.
Buben strel.
Fraw Venus bad.

B

ANNOTATIO IN CARDVVM FVLLONVM.

CARDVVS fullonum apud Dioscoridem, & antiquos Græcos Dipfacos est. Romani Labrum Veneris aut Lauacrum Veneris appellant. Herbarij uerò Virgam pastoris nuncupant, Quam̄ autem Carduus fullonum & Virga pastoris eadem omnino herba est, tamen ita differunt, quòd Carduus fullonum seritur, Virga pastoris syluestris est, & sponte prouenit. Hæc planta Carduus fullonius ideo dicitur, quòd ea rudes pannos uelut echino quodam expoliunt, detractis floccis fimbrijsq; quas uocant crocidas, concinnant. Vulgò quoq; pectorius cardo dicitur, quòd lanificia uncina-
tis uerticibus aculeorum pectantur, Græci à siti διψακος tam dixerunt: quoniam humorem contra eam paratum semper habet, uel quæ ex natura magis causa uidetur, quòd secus fontes, aquarum scatebras, aquosos limites, & fossas nascitur, & alijs locis rarò inuenitur. Virga pastoris fortasse inde dicta est, quòd pastores fortè unā ex illis longis uirgis quibus Cardui ad poliendos pannos insident, sumentes, & aculeis nudantes, ea parte qua possit manu capi, reli-

M

DE HERBIS, CAETERISQVE

C qua aculeata parte gregem ducant. Cur autem Labrum uel Lauacrum Veneris spina hæc quondam dicta sit, causa adhuc latet, ut Vergilius Marcellus indicat.

DESCRIPTIO.

Carduus fullonum, seu, ut Græci dicunt, *δ'ι'τακος*, planta est, in genere aculeatarum existens, ut Dioscor. inquit, caulem habet excelsum, spinosum, folia lactuæ prælonga, aculeis armata, in dorso medio tubercula ceu bullas intus & extra spinosas, genicula eius binis folijs amplectentibus, concauo alarum sinu, in quo ros, aut pluuus humor subsistit. In cacumine singulis surculis capitula sunt echinata spinis longiuscula, quæ cum aruerunt, candido colore fiunt. Habent & capitula illa per longitudinem diuisa, uermiculos in medulla quosdam.

Duo à quibusdam huius herbe genera ponuntur, quorum Mas alterum appellatur, alterum uero foemina, Mas ipse Carduus fullonum est, Foemina autem Sanguinaria uel Cauda uulpis, uel Centū nodia dicitur, & habet caulem cubitali altitudine & rotundum cū geniculis.

TEMPERAMENTVM.

Carduus fullonum seu Virga pastoris refrigerat in tertio ordine. Radix, ut Ægineta inquit, in secundo ordine desiccatur, nonnullam quoq; abstergendi uim simul obtinet.

D

VIRES AC IUVAMENTA.

Herba in puluerem redacta, & in iure pisorum sumpta, sistit uolentiam fluctionem, & præcipuè mulserum.

Eadem decocta & capiti imposita, tollit phrenesim.

Succus auribus instillatus, uermes in eis necat, tollitq; fluxū earū.

Folia in aceto & oui albumine elixa, & uentri imposita, sistunt dysenteriam. Stomachi quoq; tumorem emplastri modo imposita tollunt, Sic etiam menstrua mulierum restringunt.

Radix rimis fistulisq; sedis medetur, ut Dioscorides inquit, in uino decocta, tum tusa, & usq; dum sit ceræ crassitudo subacta, & deinde imposita: oportetq; in ænea pyxide seruari medicamentū hoc. ferunt præterea uerrucis & quas formicas uocant, mederi, feruntur itidem uermiculi in capitulo labri Veneris inuenti, in aluta clausi, tum collo brachioe hominis adalligati, quartanas finire febres, Marcellus scribit se multum obseruasse illos uermiculos in echinis nascentes, sed inuenire non potuisse. Verum Antonius Musa inquit, quòd nullus errare possit, quin Autumno inueniat, quum exicari incipit, si per medium echinis aperiatur, uermiculus albus est, qui per cavitatem echini dimouetur, & in caudicem transit, hyeme etiam uidere licebit, antequam præ frigore moriatur.

Aqua

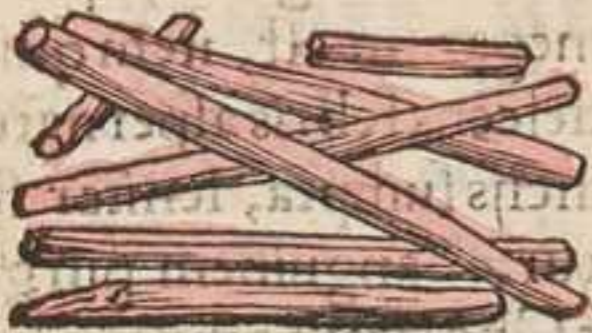

A Aqua quæ in folijs huius herbæ inuenitur, præcipuè confert ad claritatem oculorum, emundat quoq; faciem, si ex ea lauatur: puellæ & pulchræ mulierculæ plurimum ea utuntur.

Eadem flauas maculas ex ægritudine obortas pellit, si quis à balneo sæpius se ea lauerit.

Aqua ex hac herbâ distillata confert ad exulcerationem oris.

DE CASSIA FISTULA.

NOMENCLATURA.

Cassia fistula.

ANNOTATIO IN CASSIAM FISTULAM.

CASSIA fistula noua & peculiaris medicina est, qua recentiores medici utuntur ad aluum leniendam, hanc Arabibus acceptam referimus, antiquis penitus incognita fuit, uel si cognita fuit, certe eam in medicinæ usu non probauerunt. Cæterum scire oportet, si quando Cassiam syringa, hoc est fistulam, in antiquis autoribus legere contigerit, non pro ea capiendam esse quæ nunc Cassia fistula dicatur, sed pro lignea siue aromatica, cuius una quoq; species ab ipso Dioscoride *πλατεία συριγγή*, id est lata fistula nuncupari cernitur. Actuarius nostram Cassiam fistulam, nigram Cassiam appellat: ab aliquibus Calamos, id est arundo, seu potius Indica canna nominatur.

DESCRIPTIO.

Cassia fistula, magnas cannas habet, quæ intus humores & grana ad modum Pæoniæ habent, laminis intus ac parietibus, quibus grana sunt separata. Cannæ ponderosæ sunt meliores, & colore nigricantes, Leues autem & quæ sonitum reddunt quando concutiuntur, nondum bonæ sunt, quia humor in eis exaruit.

Hermolaus Barbarus hoc modo describit: Cassia fistula arbor est, quæ partim in India, partim in Ægypto nascitur, folio iuglandis. Siliquas habet prælongas ac teretes, utrinq; fastigiatas, duos ferè pedes proceras, carne intus nigra, gustu prædulci, sed planè medicato, ligneis distinguentibus membranis, & ossibus siliquarum intercurtantibus. Deligere oportet ponderosam, collucentem, perple nam, quam si concusseris, inclusa intus grana non obstrepant.

DE HERBIS, CAETERISQUE

C TEMPERAMENTVM.

Hanc, ut idem Hermolaus inquit, recentiores Græci, calidam & humidam abscessu primo perhibent. Duos annos in sua bonitate durare potest, Humor canarum & grana in usu medicine habent.

VIRES AC IUVAMENTA.

Dari audacter & intrepidè potest ijs, ut Actuarius inquit, qui ob teneram ætatem, aut aliam quamuis causam deñcientia aluum medicamenta respuunt, præbetur pueris, & fœminis uentrem ferentibus, comoditate quadam & necessitate urgente, quibus potentius aliud medicamentum sumi denegatum est, item quibus reliquorum medicaminum usus incandescens febris aspernatur.

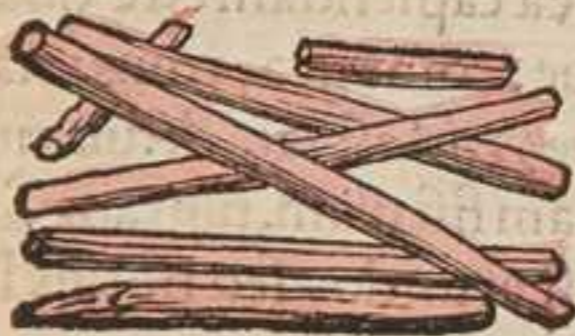
Cum aqua rosacea duabus uncis sumpta, leniter subducit aluum, in omnibus morbis benè operatur, Sanguinem purgat, sitim, stomachum quoq; erpurgat, expellit Choleram adustam, malosq; Phlegmaticos humores.

Anginis medetur, pectorisq; uitis subuenit, calculumq; lumborum & uesicę repellit, Hoc totum intelligendum est, de Cassia fistula extracta, quemadmodum in officinis habetur.

Conducit contra acutas febres, leniter enim subducit aluum.

DE CASSIA LIGNEA.

D

Cassia lignea.

Rinden oder Holz von Cassia.

CASSIA lignea odorem rosarum representat, duo eius sunt genera. Alterum colore Cinnamano est simile, Alterum uerò rubicundius est, quę duo bonitate probantur. Inueniuntur & plura genera: quoddam enim nigrum est, quoddam ruffum, aliud uerò albicans, quę omnia reprobantur. Decem annos Cassia lignea suam bonitatem retinet. Dioscorides ueram Cassiam ligneam scribit amabili coloris bonitate esse rubicundam, corallio lapidi similem, item angustissimam, longam crassamq; & fistulis plenis, quę in gustu erodat, & cum feruore aliquo adstringat, quę aromatum modo odorata sit, simulq; uini odorem referat.

Hęc descriptio satis declarat, Cassiam illam qua officinę nunc passim utuntur, ligneamq; uocant, cum uera Cassia penitus nihil commune habere: est enim tetra, nullumq; habens odorem, & prorsus aspernabilis, imò nihil habens quare Cassia putari debeat, ut
Diosco.

A Dioscoridem & Plinium legenti, remq; ipsam in manu habenti, facile constabit, De hac re legito libellum Leonardi Fuchsi de erroribus medicorum, præterea Leonicum & Manardum. Deniq; error quorundam recentium medicorum hic silentio non est prætereundus, qui in suis receptulis ad prouocanda menstrua, in quibus scriptum est Cassia, ipsi corticem Cassiæ nostræ uulgaris & arabicæ sumunt, quum Cassiam ligneam Græcorū potius ad eundem usum recipere debuissent, ex Dioscoridis aliorumq; Græcorum medicorum autoritate.

TEMPERAMENTVM.

Cassia lignea calida & sicca est in secundo ordine. Aegineta inquit, quod calefacit & siccatur in tertio ferè abscessu, tenuis abunde, acris, & modice astringens, incidit igitur & discutit, roburq; instrumentis adiicit, postremò & menses euocat.

VIRES AC IUVAMENTA.

Cassia lignea facit ad catharrum ex frigida intemperie ortum, puluerem ex ea carbonibus ignitis iniice, ac fumum inde naribus atrahe.

B Auxiliatur contra morbum comitalem, si ex hoc puluere pillule formentur, & permisceantur cum Laudano atq; succo Absinthij ita ut acquirant pondus unius drachmæ.

Ad imbecillitatem stomachi ex frigiditate contractam, Accipe pulueris Cassiæ lignæ, masticis, seminis foeniculi, æquales partes, & cum succo Absinthij ieiunus bibe, hoc opem præstabit.

Oculorum medicinæ, ut inquit Dioscor. ad claritatem uisus, ac comodata est, Lentigines tollit ex melle inuncta, Menses commouet: renum doloribus, contractionibusq; uulvæ suffitu inessuque subuenit. Ciet urinam, uiperarum ictibus pota resistit. In summa uis eadem ferè, quæ cynamomo cum quo subinde nascitur quod: si defuerit, uicaria pro eo succedit, duplicato pondere,

DE CASEO

NOMENCLATURAE.

τύπος.

Caseus.

Kese.

M iij

DE HERBIS, CAETERISQVE

ANNOTATIO IN CASEVM.

CASEVM Romani, Græci autem Tyron dicunt, dicitur uerò Caseus, ut Varro inquit, à lacte coacto, nam fit lacte coagulato, hædino in primis uitulorumue coagulo. Caseus infumatus laudabatur à ueteribus, nec hodie contemnitur, Omnis porrò Caseus senectute fit salus, sed in musteum redit saporem aceto è thymo maceratus. Salitus Caseus in locum fumo aliquantulum obnoxium reponatur, ubi salem conceperit, & ætatis aliquid adeptus erit, esui non incongrue dabitur. Caseus Oxygalacticus commendatur à Galeno, diciturq; quasi acetosum lac.

NOCVMENTA CASEI VETERIS.

Caseus concoctu difficilis est, inducitq; ingens malum, quibus hepatis & Splen induratus est, cuius nimius & frequens usus calculum generat, hoc tamen de omni Caseo non est intelligendum, est enim discrimen habendum inter Caseos, sed tantum de ueteri Caseo, nam uetus, ut inquit Platina, difficile concoquitur, parum nutrit, stomacho ac uentri aduersatur, bilem facit, podagram, dolorem laterum, harenulas & calculos generat.

VIRES AC INVAMENTA CASEI RECENTIS.

Nutrit in cibo Caseus sine sale recens, ut Dioscor. ait, stomacho utilis est, facillimeq; digeritur, corpus auget, aluum leniter mollit, Ipse à se ipso ex lactis quo confectus est, natura differt, Minus malus est Caseus lacti uicinus.

Paulus Aegineta in sanitatis usu probauit tantum recentem Caseum, fungolum, mollem, dulcem & mediocriter salsum.

Caseo dignitas à locis & pecoribus accessit, à lacte animalis unde conficitur, propè uim suam ac naturam retinet.

Qualitas Casei ex græte deprehenditur. Recens algidus est & humectus: salitus & durus, calidus & siccus, Caseus recens & mollis, ut Aegineta inquit, repellendi uim obtinet, leuiter refrigerans, quare & uulnera impositus conglutinat, at qui Oxygalactinus dicitur, præter hanc facultatem etiam discussoriam modicam possidet, magisque uulnera conglutinat, uetustus isq; pinguis discutiendi uirtutem præ se fert, qua articulariorum quoq; tophis accomodatus est, præsertim cum suillæ carnis & salsæ & pinguis decocto.

Elixus Caseus & ab elixatione statim sepositus, mox massatus, aluum compescit. Prodest oculorum inflammationibus, sugillatisq; illitus Caseus.

Recens Caseus super morsum rabidi canis impositus, uenenum extrahit, facit idem contra Anthracem & alia apostemata uenensia, impositus uel manducatus.

Sigillare stomachum Casei præduri & ueteris modicum putatur, &

A tur, & prohibere quo minus exhalationes cibi antè sumpti, ex stomacho caput & cerebrum petant: unde & usus inualuit, ut Caseus postremò post omnia àlia fercula apponatur, & edatur.

Caseus nimium salitus facit ut homini uarij accidant morbi: primò calculum generat, & stitilicidium urinæ, deinde fastidium stomacho inducit, destillationes capitis parit, quare ab esu talium Caseorum abstinendum est. Serum Casei ægrotis ualde conuenit, nam laxat & emollit aluum, atq; confortat.

Hoc serum ex optimis Caseis ouillis, qui haberi possunt, conficitur. Est quoq; Casei serum, nutriendis canibus accomodatum.

DE CASTANEA.

NOMENCLATURA.

Δίοςβάλανος.

Castanea.

ANNOTATIO IN CASTANEAM.

CASTANEA Græcis Δίοςβάλανος, hoc est Iouis glans uocatur, cum tamen iuglandis appellatio nucibus tantum regijs dicata sit à nostris, ut Hermolaus Barbarus testatur. Noces uocamus & Castaneas, quanq; propiores glandium generi Vergilius inter noces numerat in carmine, quum inquit, Castaneæq; noces mea quas Amaryllis amabat. Photion Castaneas primò dictas scribit, quòd ab oppido Magnesiæ quod Castanon dicatur, aduectæ sint. Castanea tam fructum, quam ipsam arborem significat.

DESCRIPTIO.

Castanea arbor est uulgò nota, iuglandi haud quaq; ab similis, folio tantum uenosiore & fimbriato, nuce intus solida & plurimùm plana, triplici tegminis ambitu septa, membrana primum amara, mox lento cortice, demum echinato calice.

Hæc arbor miram habet naturam, uiribus enim suis destituitur, neq; fructum producit ubicunq; sola nascitur, delectatur montibus perrarò in locis planis proueniens, Fructus eius includitur echinato calici, ut fagi fructus.

DE HERBIS, CAETERISQUE

C Castanea ineunte Vere germinat, seriusque Vergiliarum obitu fructificat.

TEMPERAMENTVM.

Castanea est frigida & sicca in primo gradu.

Exterior cortex ex fructu in puluerem redactus, & eodem pondere cum Reupontica permistus, fastidium & eructationem stomachi pellit.

VIRES AC IUVAMENTA.

Castaneæ siccatae & in puluerem contritæ, ac cum puluere ex oculis cancrorum & aqua Apij sumptæ, cient urinam.

Pulmonarijs nocumentum inferunt Castaneæ, & pariunt dolores capitis, eo quòd tardius concoquuntur. Si comedantur tostæ uel elixæ, thoracem obstruunt, asthma generant, & inducunt letales morbos, si quis plurimum his utatur. Castaneæ crudæ manducatae facilioris sunt concoctionis quàm glandes, quamuis eiusdem ferè sint naturæ. Quicumq; crudis Castaneis plurimum uescuntur, multum pediculorum in corpore & uestibus acquirunt, quos si iterum expellere uolueris, comede contusos flores lauendulæ, & uestibus eos infere.

D Castaneæ uehementer sistunt uentris & stomachi fluxiones, sanguinem excreantibus profunt, carnes alunt, Sed capitis dolores creant, inflationes pariunt, concoctu difficiles, tostæ tamen crudis innocetiores sunt. Arefactæ multum noxæ remittunt: tritæ cum melle & sale, rabiosorum canum morsibus imponuntur. Mammarum duritias discutiunt, cum hordeaceo polline & aceto impositæ, hisq; uino maceratis, & cum farina subactis pelli uice utuntur, ad supprimendos menses. Item earum cortices foliaq; usta, & in puluerem trita atq; cum uino temperata, & emplastri modo capiti imposita, capillos augent, eorumq; defluuia prohibent.

Castaneæ ut Platina scribit, ex omnibus quæ esu dantur, robur & uim in membris generant, sed difficillime concoquuntur, maxime uerò à Phlegmaticis, nisi cū saccharo & melle fuerint in cibum sumptæ. Elixæ uerò & adhuc calidæ, mane ante cibum cum melle datæ tussientibus profunt. Torrentur item ad flammam in patella perforata, nec eius suauitatis sunt, nec nutrimenti, cuius habentur sub carbonibus lento igne decoctæ. Has suauius edemus cum caseo in tertia mensa. Meliores item, ut idem inquit, habentur, inter prunas & cineres coctæ, quàm quæ elixæ: nimia enim eius turgiditas & stiptica uis decoquitur.

Interior Castaneæ membrana quæ corticem fructumq; determinat ad tertias in aqua decocta ac potui oblata, mirè aluum fluentem sistit.

Membrana

A Membrana illa proxima corpori & in ijs & in nucibus, saporem, ni detrahatur, infestat.

Molitura, ut ait Plinius, Castaneæ præstant, ieiunio foeminarum quandam imaginem panis, & ubicunq; aliæ fruges deficiunt, ut in Bergomatis agri montanis.

Castaneæ priusquam cineribus credantur, ferrò uulnerari debent, ut plagæ hiatu spiritus igne citatus euadat, alioqui flagrantes flamma magno cum crepitu profiliunt, assidentium periculo, flatus itaq; ijs angustijs elisus, à noxa uindicabit, impetu in sibilum abeunte.

Castaneæ seruantur uel in cratibus dispositæ, uel intra sabulum, ne inuicem tangantur, immerse, uel in uasculis fictilibus nouis conditæ & loco sicciore defossæ, uel hordei paleis immundissimis obrutæ. Sunt qui filo transfixas cumulatim, & igni detostas adseruent.

DE CATAPVTIA

NOMENCLATURAE

Λαβυρίς.

Cataputia.
Tithymalus.
Granum regis.
Sponsa solis.

Sprincck Körner.
Scheiß Körner.
Wundelbaum.

ANNOTATIO IN CATAPVTIAM:

CATAPVTIA herba est quæ à Dioscoride & Plinio Lathyris appellatur, alij Tithymalum appellant, eamq; Tithymalorum numero adscribunt, sunt enim uariæ species Tithymalorum, quas Dioscor. lib. 4. Plinius lib. 17. describunt. Cataputiam inde dictam uolunt, quòd eius granis soluendæ aluo pro Catapotijs, id est pillulis utantur. Vulgus & mendici plerunq; aluum purgare Cataputiæ granis solent.

DESCRIB.

DE HERBIS, CAETERISQVE

DESCRIPTIO.

C Cataputiæ duæ sunt species, est enim Maior & Minor, Maior habet folia ad modum oleæ, sed maiora tantum, Caulem uero habet concuum, in cuius summo pendent uuæ, ex quibus exprimitur oleum quod officinæ uocant cicinum, Minor caulem emittit cubiti altitudine, folijs gracilibus, digiti longitudine, in cacumine triangularibus. Semen foris nigrum est, intus uero album, quod quum maturuerit, è suis folliculis exilit.

TEMPERAMENTVM.

Cataputia calefacit tertio ordine, humectat autem in primo. Virtutem habet purgandi Phlegma, Choleram & Melancholiam.

Si quis uomitum prouocare uoluerit, accipiat oleum ex huius fructu paratum, hoc enim multum malorum humorum ex stomacho pellit.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Contra quamuis febrem quotidianam, Accipe bonam partem huius fructus, & cū Beta inuolue, & simul in olla benè decoquito, postea oleū inde exprimito, quod tam sanis quā ægrotis conuenit.

Oleum Cataputiæ aduersus paralyfim conducit. Semina eius, ut Dioscor. inquit, numero septem aut octo deuorata, purgant aluum, aut in cibo sumpta, pota ue cum caricis aut palmulis, frigida super pota aqua ducunt quocunq; modo sumpta, pituitam, bilem & aquas. Coquuntur præterea cum gallinaceo oleribusue in eundem usum folia eius.

Cataputiæ grana uicena in aqua pura, aut mulsâ pota, hydropicos sanant, Qui uehementius purgari uolunt, cum folliculis ipsis sumunt ea, nam stomachum lædunt, itaq; inuentum est, ut cum pisce aut iure gallinacei sumerentur.

AQVA CATAPVTIÆ.

Tempus distillationi conueniens est, ut caules & folia dum perfecte excreuerunt, distillentur.

Aqua Cataputiæ habet uim purgandi & soluendi, purgat bilem & superfluos humores Phlegmaticos iij. uncijs una uice sumpta.

Prouocat uomitum, iij. uncijs pota, expellit lumbricos, prodest ad scabiem humidam & ulcera capitis, si ex ea lauentur.

Pustulas immundas tollit, curat exanthemata, serpiginem & scabiem siccam, si sæpius inde lauentur.

Aqua Cataputiæ & omniū Tithymalorū, intra corpus sumpta, nocumentum infert pulmōni, stomacho, & iocinori, unde uarij morbi prouenire possunt, De hac aqua infra uide plura in capitulo de Tithymalo.

DE CENTAVRIO.

NOMEN.

A

NOMENCLATURAE.

Κενταύριον.

Centaureum;

Centaurea,

Chironia,

Felterræ.

Tausent gulden Kraut.
Feber kraut.

ANNOTATIO IN CENTAVRIVM.

CENTAVRIVM, ut Plinius indicat nomen, sortitū est à Chirone Centauro, quia ea herba Chiron curatus sit, cum Herculis excepti hospicio pertractanti arma, sagitta excidisset in pedem, unde & Chironiō appellatur. Sed mirabilius nomen à Germanis ei tribuitur, hi enim arbitantes Centaurium non à Chirone Centauro, sed à centum aureis dictum, uocant ipsum, nomine à mille aureis dicto, **Tausent Gulden kraut.** Magnum dubium magnaq; controuersia est de hac herba, quidam uolunt eam penitus hodie esse ignotam, & præcipue maiorem: quidam putant matricariam esse: alij uerò Reuponticum, De hac re legito Leonicenum & Leonardum Fuchsiū de erroribus medicorum.

DESCRIPTIO MAIORIS CENTAVRII.

Centaurij duo genera sunt, Maius scilicet & Minus. Maius iuglandis nucis folia habet, oblonga, colore ut in brassica uiridi, serrè modo per ambitum incisuris secta. Caulem profert duorum triumue aliquando cubitorum altitudine, multis à radice adnatis, in quibus papauerum modo capita sunt, in rotundo oblonga. Radix illi est uasta, ponderosa, dura, longitudine ad bina cubita, succo plena, sapore acri cum adstrictione dulcedineq; aliqua rubescens, succum quoq; sanguineum mittit. Hæc est quæ nunc à uulgo & officinis Rhaponticum falsò nominatur, ut Ruellius testatur. Idem sentit Campegius inquiring: omnia quæ à Dioscoride in Centaurea describuntur, ita herbe & radici uulgò uocatæ Rhaponticum, quadrant, ut hanc esse ueram Centauream nemo nisi ab ortu naturæ cœcus

non

DE HERBIS, CAETERISQVE

C non agnoscat, Herbarij nostri nulla ueterum autoritate nixi, aliud Centaurium maioris cognomine demonstrant, flore luteo, folijs per interualla binis, auersa parte candicantibus, interna uirentibus, falice maioribus & connexis.

DESCRIPTIO CENTAVRII MINORIS.

Centaurium minus herba est origano similis, & aquosa amat loca, Caulem habet altitudine supra dodrantem, florem purpureum, Radicem paruum, nullius usus, gustu amaram. Latini ob summam amaritudinem minus Centaurium fel terrae appellarunt.

TEMPERAMENTVM.

Vtrumq; Centaurium calefacit ac desiccatur in secundo ordine.

VIRES AC IUVAMENTA.

Centaura menses mulierum promouet subdita. Sanguinem reijcientibus auxilio est.

Contra omnes febres, Accipe semiunciam Centaurae in puluerem redactae, & in uino cum saccharo temperato: tribus diebus mane ieiunus bibe, hoc auxilium praestat. Accipe manipulum unum Centaurae & eam in aqua elixam bibe, tum asthmata medetur. Eodem modo sumpta, antiquam tussim remouet.

Succus ex radice assumptus, purgat stomachum, aluumq; subducit.

D Centaura colligenda est, quando incipit florere, & postea suspendenda in loco obscuro neq; soli exposito, ac ita siccanda, post annum etiam conducit ea uti, & in primis maiori.

In uino elixa & cum saccharo permista, ualde prodest ad oppilationem iocinoris, lumborum, splenis atq; uesicae. Cum uino decocta & oleo oliuarum permista, & uentri sub umbilico imposita, magnum dolorem lumborum tollit, aperitq; lienem obstructum. Unguentum confectum ex succo cum oleo & cera, bene prodest leni, si inde illinatur a foris.

Ad iecur & lienem induratum conficies Syrupum hoc modo. Accipe succum Centaurae, radicem Aprij, radicem fceniculi, pari pondere, & in succo bullire sinas, deinde percola, & humorem bene exprime, & saccharum admisce, quantum lubet, iuxta quantitatem Syrupi. Haec potio etiam felle suffusis opitulatur, mane & uesperis sumpta.

Succus ex radice Centaurae expressus, & ad semiunciam cum oleo oliuarum sumptus, multos malos humores ex homine pellit.

Centaura permista cum sanguine upupae, & modico mellis, & noctu intra laternam in qua candela ardet, posita, facit ut astantibus uideatur quasi multae in ea currant stellae. Eadem in aqua decocta & pota curat antiqua ulcera, Choleram & crassos humores per inferna

A ferna trahit ac exigit, Infuso eiusdem decocto coxendicum dolores leuantur, trahit enim sanguinem.

Succus oculorum medicamentis perquam utilis.

Cum melle caliginem oculorum, & ea quæ obstant claritati, discutit.

Succus bibitus uel subditus foeminis, menses trahit & foetus.

Idem ad omnia uulnera tum recentia, tum antiqua efficax est.

Fistulis quæ omni parte serpunt, auxilio est unguentum ex succo, & melle confectum, neruos confortat, & eos uulneratos curat.

Ei qui uenenum sumpserit, Centaureum minorem ex aceto triam dato: bibat, mox discutit uenenum.

Succus Centaureæ quomodo excipiendus & conficiendus sit, Galenus priuatim in quodam libello docet, est enim aurea & præstans medicina ad innumerabiles morbos, quos Galenus ibidem enumerat.

AQVA CENTAVREAE.

Tempus cremandi & distillandi Centauream est circa exitum lunæ, tunc caules, folia, & flores minutim inuicem concidi & distillari debent.

Aqua Centaureæ mane & uesperis singulis uicibus iij. uel iiii. uncijs pota, illis salutaris est, qui crudum & frigidum stomachum habent, nam omne quod malum & noxium in eo est, consumit.

B A puero duabus uncijs, ab hoie uero adulto quatuor uncijs mane à ieiunis pota, lumbicos uentris expellit. Eadem pota febrē pellit.

A muliere bibita, foetum mortuum ex utero eicit. Saluberrima quoque est ad nauseam & singultum stomachi, appetentiam ciborum excitat, purgat & expellit crassos humores, unde chiragra, podagra, icteros, coxendicum dolores, & id genus alia, oriri solent.

Eadem pota facit ad iecur & lienem, atque ad eorum duritiam. Prodest ad colicam passionem & tormina intestinorum. Curat recentia uulnera, si ex ea lauentur, uel linteolis imponatur, cicatrices & maculas ueterum uulnerum remouet. Ad crus fractum conducit, si linteolis calida imponatur uel superligetur. Sanguinem excreantibus medetur.

DE CAEPA

NOMENCLATURAE.

Κρομμυ.
 Cæpa.
 Cæpe.
 Zwibelen.
 Zybelen.

DE HERBIS, CAETERISQVE

ANNOTATIO IN CAEPAM.

CAEPA Cæpe, siue Cæpe indeclinabile in neutro genere, à capitulis magnitudine dictum uolunt, lachrymosum olus est, & oculos mordet, unde à Græcis nomen impositum κρεμμύρον, quòd oculi pupillã comprimi cogat, ut Aristoteles in problematis tradit, nam oculos uellicando expressis subinde lachrymis contrahi pupillas oculorum certum est. Cæparum plura sunt genera, quæ Plinius libro 19. omnia recenset. Nobilissima Ascalonia, ab oppido Iudeæ, Nam ut refert Strabo lib. 16. Ascalonensium regio præcipuè fert Cæpas, Ruffa Cæpa acrior est quàm candida, sicca quàm uiridis, & cruda quàm cocta. Cæpe frigida, humida, ac sabulosa amant loca. Seruantur benè ad fimum suspensæ, optimè paleis. Incorruptæ etiam durabunt, si in calidam aquam demersæ, mox insolatæ donec penitus siccescant, paleis hordeaceis recondantur, ita compositæ ut nulla ex parte sese contingant. Seruntur in Martio ac Aprili. Id mirandum in Cæpis est, quòd adolescente Luna marcescunt & minuantur, contrà autè decedente luna reuirescunt & augentur, ut Plutarchus testatur.

DESCRIPTIO.

Cæpe duplices sunt, Ruffæ scilicet & candidæ, Quando florent, caulem concauum in medio acquirunt, in cacumine uerò albos flores cum capitello uel nodo, in quo semen continetur nigricans, si **D**caulis desecatur, ab inferiori parte regerminat. Cum herba in terram deprimitur, Cæpa fit maior.

TEMPERAMENTVM.

Cæpa ex quarto ordine calefacientium habetur, substantiæ crassioris, ut Galenus testatur.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Cæpe crudæ comestæ asperum reddunt guttur, & stomachum inflant. Cum melle permixtæ, tollunt dolorem mali stomachi. Membris nocent si edantur, nimium enim exiccant humiditatem corporis. Hemorrhoidas aperiunt cū aceto temperatæ & impositæ. Fricantur cum succo eius capillorum defluuia, quas alopetias uocant, & in loco glabro citò capillum prouocat. Cæpe molliunt aluum, & mouent sitim. Inungitur ad claritatem oculorum cum melle Cæparum succus, prodest albuginibus, oculorum nube culis, & incipientibus eorum suffusionibus.

Ad dolores pectoris, Accipe Cæpas in carbonibus ignitis leniter tostas, indeq; mane & uesperis comede, hoc facilem humorum crassorum excreationem reddit, pectusq; laxat. Eodem modo pellit tumorem, & stomachum purgat. Cæpe cum sale & melle permixtæ, & uerrucis impositæ, eas funditus curant. Cum aceto contusæ

A tufæ, si inde scabiosa cutis lauetur, eam puram reddunt.
Stomacho non conducunt, fastidium enim faciunt.
Oris foetorem manducatae tollunt.

Succus naribus instillatus purgat caput. Contra rabidorum
canum morsus, succus additus ruta, sale, & melle, ac inuicem contu-
sis, inungitur. Idem auribus purulentis instillatum prodest. Cho-
lericis plurimum nocet Cæparum usus, inde enim calidiores & sic-
ciores redduntur. Phlegmaticis autem semper conueniunt, inci-
dunt enim ac consumunt in eis superfluos humores.

Inunguntur utiliter cum succo atq; gallinaceo adipe à calceis fa-
cti attritus pedum.

DE AQUA CAEPARVM.

Tempus electissimum ad distillandum Cæpas est in primo men-
se Autumni, tum radix concidetur & distillabitur.

Aqua hæc quater uel quinquies singulis uicibus duabus uncijs
pota, subuenit ex animalis morfu obmutescensibus.

Naribus instillata, pellit grauedinem capitis.

Auxiliatur doloribus dentium, si inde fricentur uel colluantur.

Facit capillos nasci in caluo capite, si ea fricetur, Lumbricos
pellit, in potu sumpta.

B DE CERASIS.

NOMENCLATURÆ.

Κερασεσ.

Κερασιου.

Cerasus:

Cerasum.

Cerasium.

Kirsbaum.

Kirschen.

ANNOTATIO IN CERASVM.

CERASVS arbor nota, à Cerasunte Ponti ciuitate sic dicta, ut
Athenæus inquit, quam Lucullus debellato Mithridate, pri-
mus in Italiam intulit, & à ciuitate illa Cerasum appellauit. Hæc
arbor iam ubiq; in omnibus regionibus frequens est & uulgaris.
Seritur Cerasus malorum & pyrorum more. In sitione præsertim
lætatur, nec unquam bonum dulcemq; dabit fructum, nisi prius in-

DE HERBIS, CAETERISQVE

C sita. Cerasos præcoces facit, cogitque maturescere calx admota. Poma sine ossibus enasci Martialis rei rusticæ prudens promittit, si teneram arborem ad binos pedes rescissam usque ad radicem findas, abrafaq; ferro partis utriusq; medulla, statimq; seiunctas partes uinculo perstringas, & summam partem, & diuisuras laterum oblinas fimo: post annum duæ cicatrice diuortia coalescunt. Hanc arborem surculis, qui fructum adhuc non tulerunt, inseris, & sine ossibus Poma (ut asserit) nascentur. Democritus est Autor, si quis tenellum cerasi caudicem radice tenuis scindat, non uulnerata parte ima, medullamq; auriscalpio eruat, deinde lachrymam cyrenaicam aqua dilutam, usq; dum sapæ crassitudinem referat, infundat: & humente charta diligenter obligatum ad miniculo fulciat, ne lachryma effluat, octauo die eadem lachryma perfundi præcipit, ut germina citet, sic exos & enucleatus fructus exhibit. Si Cerasus concepto humore putrescit, in trunco foramen excauetur quo possit sanies educi. Si formicas patitur, succum portulacæ debebis infundere cum aceto media parte permistum. Inter Cerasa principatum obtinent duracina, ut inquit Plinius. Aproniana maximè rubent, Actia nigerrima sunt, Iuliana tenerrima. Cerasum, ut idem scribit, siccatur sole, conditurq; ut oliua, cadis. Ratio hæc à Florentino rei rusticæ autore sic tradita est. Cerasia ante solis exortum arbore sua decerpta, in uas substrata in fundo satureia consciuntur, dein Cerasia superponuntur, iterumq; alternis satureia, adijcitur non nihil acidi mellis aliquantum dulcescentis. Seruantur itidem interiectis arundinum folijs, & in eundem modum alternatim dispositis in cado. In candenti sole usq; ad rugas siccata, diu seruantur, item molliusculo ignis feruore passa.

Cerasiorum quædam sunt acida, quædam austera, & quædam dulcia. Austera uentrem constringunt, stomachum exasperant. Acida pituitam incidunt, flauam bilem reprimunt, sitim extinguunt, & desiderium edendi inducunt. Dulcia stomacho aduersa, lumbricos & putridos humores in uentre generant. Deuorata mane dum recentia sunt, cum suis nucleis, urinam & uentrem mouent.

VIRES AC IUVAMENTA.

Nuclei cerasorum calculo obnoxiijs subueniunt. Bonam faciunt aluum, ut Dioscor. inquit, recentia Cerasia: siccata sistunt.

Gummi Cerasorum in diluta uini potione haustum, utile est contra diutinam tussim. Cutis colorem commendat: facit ad claritatem oculorum: & appetentiam cibi excitat: prodest & calculosis in uino potum.

Ex Cerasis etiam paratur conditum quo per annum uti licet: Accipe Austera Cerasia, quæ in melle & saccharo inuicem commixta, finito

A finito quatuordecim diebus macerari. Deinde cerasijs iterum exemptis, coquito potionem ex hyssopo, Rosis, uiolis, & dulciradice, inspergito quantum uolueris de Cynamomo, Cariophilis, & mace. hoc cum optimo uino commisceto, & iterum quatuordecim diebus Cerasa in eo finito. Postea apud solem Cerasa siccanda sunt. Licet etiam sicca uel humida mensæ apponere.

AQUA CERASORVM.

Cerasa magna, rubentia, atq; austera cum breuibus pediculis, quum matura fuerint decerpuntur, & duos dies sparguntur super pannum, & postea in ba'neo Mariæ distillantur.

Hæc aqua bis aut ter singulis uicibus iij. uncijs pota, menstrua, dysenteriam & alios alui fluxus restringit.

Eodem modo salubris est ad calorem iocinoris & stomachi, atq; cor confortat.

Aqua ex floribus Cerasorum oculis instillata uesperis, quando cubitum itur, pellit albugines & nubeculas oculorum. Similiter & ruborem & lachrymas oculorum discutit, si bis aut ter ita sumpta fuerit.

Nigra Cerasia eodem modo distillantur.

B Aqua ex nigris Cerasijs quotidie bis singulis uicibus tribus uncijs pota, medetur hydropi. Oportetq; ægrotum interim ab alio potu abstinere. Eodem modo in potu sumpta, Apoplexiam & paraly sim membrorum remouet, quæ etiam ex ea lauari & fricari debent & deinde per se siccari, Qui illis morbis obnoxius est, quotidie eam aquam duabus uncijs ieiunus bibat. facit quoq; ad tumorem, & ciet urinam.

DE CEREFOLIO.

NOMENCLATURAE.

Cerefolium.
Cerephyllum.

Kerbelen.
Kerbel kraut.

DE HERBIS, CAETERISQVE
ANNOTATIO IN CEREFOLIUM.

CEREFOLIUM olus hortense: alio nomine etiam dicitur Cerephyllum, ita uerò nominatum Ruellius scribit, quòd largo grandiq; foliatu gaudeat, breui caule contentum, & uelut herba paria secum faciente, quæ quod à cauliculo dempserit, luxuriosa foliorum ubertate compensat, mediocri tamen proceritate sustollitur. Nondum adhuc certum est, quo nomine apud Dioscor. & alios medicos Græcos appelletur, Ottho Brunfelsius putat eam herbam esse, quæ à Dioscoride Myrrhis uocatur. Cæterum Ruellius scribit, quòd potius eorum sententiæ accedendum sit, qui interpretantur Cerefolium esse Gingidion Dioscoridis, nam erraticæ pastinacæ, quam daucum aliqui uocant, folium emulatur, aliquanto tenuius, radícula candicante, subamara. Apud omnes manditur & crudum ex aceto, & iuribus incoctum. Apud Galenum & Paulum Æginetam maior aliquanto amaritudo tribuitur Gingidio, quàm in nostro Cerefolio possit inueniri, uerum hoc forsitan fieri potest ex longo transmigratu, inuentoq; dulciore solo, quòd bonam partem amaroris exuerit, nam quædam stirpes propter mutationes locorum à qualitate sua discesserunt, ita ut dignosci non possint.

DESCRIPTIO.

DCerefolium est olus ad modum Petroselini, nisi quòd multo mollius est, & semen caulemq; rubicundum producit, albos habet flores, radicemq; candicantem, longissimum caulem, & folia Coriandro similia.

TEMPERAMENTVM.

Cerefolium calefacit in tertio gradu, & desiccatur in secundo.

VIRES AC IUVAMENTA.

Hæc herba urinam ciet, & menstrua pellit, in potu sumpta. Cum uino trita & hausta, lateris dolores mitigat.

Ex aqua mulsâ bibita, Pituitam resoluit, Tormina uentris quoq; discutit, & parit flatus.

Succus Cerefolij cum aceto sumptus, necat lumbricos.

Cerefolium contritum in puluerem, & cum melle permixtum, cancrum sanat, si imponatur.

Cum uino potum coxendicum dolores sedat.

Herbam cum sua substantia elixam, si cum aceto misceas, & caput inde laues, furfures capitis tollit.

Eodem modo phagadænas sanat.

Morsum rabidi canis sanat, si quis ex semine biberit, & uulnus inde lauerit.

Radix Cerefolij elixa cum Saxifraga & pota, frangit calculum uesicæ, & prouocat urinam.

Cerefolium

A Cerefolium in uino elixum & potum sanguinem in grumos concretum dissoluit.

Tritum cum Cera & axungia parotidas soluit.

DE AQUA CEREFOLII.

Tempus electum ad distillandum Cerefolium est, ut herba & radix cum tota sua substantia minutim concidatur, & distilletur in medio Maij.

Aqua Cerefolij mane & uesperis singulis uicibus quatuor uncijis pota, opitulatur ruptis hominibus, & ex graui casu laesis, & resoluit sanguinem in grumos concretum.

Eadem pota prodest ad calculum renum, una uice plurimum pota aluum laxat.

Bonum reddit stomachum, confirmat atq; confortat cor, pellit horrorem febris, salutaris est capiti, & confortat sensus. Pota ut supra dictum est, pellit maximos dolores & punctiones, opitulatur pulmone & eius affectibus.

DE CERUI BOLETO.

NOMENCLATURAE.

Cerui boletus.
Ceruibolitus.
Hitz Schwam.
Pssifferling.
Engerling.

TEMPERAMENTVM.

CERUI boletus frigidae naturae existit, & tam hominibus quam pecoribus manducatus nocumentum infert.

VIRES AC IUVAMENTA.

Masticatus & impositus prodest ad ictum araneorum. Inflammationibus cuiuscunq; generis impositus educit magnos calores.

Fatigatus ex itinere edat ex eo, & lassitudinem non sentiet. Caliginem oculorum emendat, si à ieiuno edatur. Dentibus comminutus, & tumidis genitalibus impositus, tumorem inde tollit.

Ad difficultatem pariendi, Mulier accipiet Ceruibolium, ad magnitudinem unius pisi, & dimidiam partem mandet, & alia parte umbilicum oblinet, tum statim absq; ullo labore pariet. Vfus Ceruiboliti, non cuius conuenit, & maximè mulieribus grauidis. Nam si imprudenter & absq; ratione eo utantur, magnum malum eis inde oriri posset, quamobrem grauidae eo non utentur, nisi in tempore partus, quando necessitas postulat.

DE HERBIS, CAETERISQVE

AQVA CERVIBOLETI.

C Optimum tempus ad distillandum Ceruiboletos est, quando plene maturuerunt, tum circa Maium in balneo Mariæ distillandi sunt.

Aqua Ceruiboleti conducit ad phthisim, si membra mane, meri die, & uesperis ea illinantur, & deinde per se iterum siccentur.

Non est melior aqua ad rubentes pustulas faciei, si inde illinatur & per se siccentur. Linteis imposita quascunq; in corpore inflammationes extinguit, facit ad podagram & alios affectus pedum, madidis linteolis imposita. Salutaris est ad erysipelaca per diem bis linteolis imposita.

Talem facultatem & naturam fere habent omnes boleti distillati, & modo iam prædicto corpori foris applicati.

DE CHAMÆPITHY.

NOMENCLATURÆ.

Χαμαπίτυς.

Chamæpithys.

Aiuga.

Chamæphithyos.

Iua moschata.

Cupressina.

Amarum dulce.

Je lenger je lieber.

ANNOTATIO IN CHAMÆPITHYM.

D CHAMÆPITHYS nomen accepit ab odore quem habet Piceæ uel Pinus, unde Chamæpithys dicitur, quasi parua uel humilis Picea. Latine Aiuga autore Plinio appellatur, quidam cupressinam nuncuparunt, Officinæ simul & Herbarij corrupto uocabulo, Iuam appellarunt, cognomento Moschatam, forsitan ab odore quem habet, Recentiores etiam Genitiuo pro recto utuntur, Chamæpithyos dicentes. Chamæpithys quam Pharmacopolæ & Herbarij ostendunt, descriptioni Dioscoridis prorsus repugnat, unde suspitio oritur, eos ueram Chamæpithym non agnoscere.

DESCR

A

DESCRIP TIO.

Chamæpithys alta & ramosa planta est, floribus luteis & colore uiolaceo, granis rubentibus. Radix in os sumpta, quanto diutius manditur, eo fit dulcior, unde & herba nomen à Germanis fortita est, qui eam appellant. *Je lenger ie lieber* / Amat ripas fluminum & uetustas atq; cauas arbores.

TEMPERAMENTVM, VIRES AC
remedia.

Chamæpithys, ut Ægineta inquit, secundo gradu calefacit, tertio desiccatur, quam ob causam & purgare & abstergere uiscera, potissimum iecur, potest, tum pota tum apposita cum melle: item urinas mensq; trahit, magna uulnera conglutinat, putredinem expertis medetur, duritias discutit, decoctum ipsius etiam coxendicum doloribus salutare est.

Malignis pustulis & ulceribus, mamillisq; tumidis & purulentis conducit, si herba cum semine in aqua elixa, & emplastri modo imposita fuerit.

Succus ex herba contusa expressus, & cum Cassia fistula permixtus, ac sex drachmarum pondere sumptus, leniter subducit aluum, expellit ex homine terrestres humores.

Radix icteris medetur, septenis diebus in potu sumpta, folia quoque, ut Dioscoridi placet, septenis diebus in uino pota morbum regium discutunt: & quadragenis in aqua mulsa ischiadicis medentur.

Chamæpithys decem diebus in uino maceratur, usque dum in eo putrescat, deinde uinum probe ebulliet quo ad fermentum consumptum sit, & herba ut nigrum ius ex pipere per pannum transmittetur, quem liquorem transmissum cum oleo oliuarum & cera permiscebis, & inde unguentum conficies, quod ad uiciatum iecur & splenem, foris illitum prodest.

Eadem cum melle à ieiuno sumpta lumbricos uentris necat.

Cum lingua ceruina in uino elixa, facit ad opilationem iocineris & splenis, morbum regium & calculum renum atq; uesicæ discutit.

Mortuos partus ex aceto cocta, potaq; eijcere dicitur.

Sanguinem densatum trahit pota.

DE CHAMAEDRY.

NOMEN

DE HERBIS, CAETERISQVE

C

NOMENCLATURAE,

Χαμίδρυς.

Chamædryas.

Chamædryos.

Gamandræa.

Quercula minor.

Trixago.

Gamenderlin.

Blawmenderlin.

ANNOTATIO IN CHAMAEDRYM.

CHAMAEDRYAS herba est, quæ à Latinis Quercula minor dicitur, nihil enim aliud Chamædryas quàm humilem & terrestrem Quercum significat, A Plinio etiam & Dioscoride Trixago Latine dicitur. Vulgus uocat Gamandream, Barbari corrupte Chamædryos pro Chamædryas dicunt, Genitiuo pro Nominatiuo utentes.

DESCRIPTIO.

Chamædryas breuis frutex est, ut Dioscorides inquit, altitudine quantum à summo pollice ad extremum minimum digitum patet explicita hominis manus, folijs paruis, figura diuisurisq; quernis similia, gustu amaris, purpurascete flore, & ipso etiam exiguo. Nascitur asperis & petrosis locis, aliquando etiam in hortis, Carpenda est suo semine prægnans herba.

TEMPERAMENTVM.

Est illi calefaciendi uis, simul & siccandi, usq; in tertium gradum, ut inquit Galenus & Macer, nã in qualitate eius dissonant scriptores. Colligenda erit circa finem Maij, tum enim herba unà cum floribus extat.

VIRES AC IUVAMENTA.

Tollit duritiam splenis, ciet urinã, & mouet menstrua, Hydropicis opitulatur, si in morbi principio per diem ter cum uino ex ea bibatur. Herba ipsa cum suis floribus, optimè confert membris contusis, si ex ea lauentur, uel si inde quis bibat.

Contusa

A Contusa & fistulis oculorum imposita, itidem si oleum inde confectum instilletur, eas statim sanat, si modo homo fuerit frigida & humidæ complexionis, tum maximè iuuat. Calida uerò & sicca complexione præditis, non conducit. Cum uino elixa & pota, discutit morbum regium.

Chamædrys cum semine foeniculi & sene in uino elixa, salutaris est ad obstructionem iocineris atq; splenis: si uerò semen Aprij additum fuerit, subuenit stranguriæ & calculo.

Cum uino elixa & membris, quæ paraly sis obsedit, imposita, opem præstat.

Contusa & cum oleo oliuarum uulneribus imposita, ea sanat.

B Prodest etiã ad inueterata ulcera. semen bilem expellit. Ad dolorem oculorum herbam itidem ut prædictum est, contusam oculis impones, & auxiliabitur. Herba ipsa uiridis elixa in aqua fontana, spasmus & paraly si obnoxijis, pota medetur. Tussientibus itidem pota duratis lienibus, urine angustijis, & cutem incipientibus subire aquis auxiliatur. Menses eadem trahit & foetus. In uino elixa bibitur contra uenena: potest idem emplastri modo imposita contra morsus uenenatorum animalium. Ad splenem herba cum uino & aceto coquenda est: ad ueterem tussim & uetera ulcera cum melle permiscenda est & bibenda. In uino itidem decocta & pota, ruptis medetur, & mitigat podagram. In aqua elixa, ita ut mulier uaporem inferne excipiat, alba menstrua pellit: auxiliatur quoq; si herba calida, genitalia eius foueantur. Puluis eius cum melle datus, lumbricos occidit. Contra Catharrum ponantur pulueres calidi in sacco, & capiti superponatur, optimum remedium est: prodest ad exulcerationem oris, si per diem os inde ter colluatur.

Prodest ad scabiem minutam, si cū uetere axungia inde unguentum confeceris, & cutem eo inungas. Ad furfures capitis, uel barbæ cum farina lupinorum, herba ipsa decoquatur in aqua falsa, addito aceto, deinde per pannum colabis, & inde caput lauetur.

Foliorum succus cum oleo, caliginem oculorum discutit.

AQVA CHAMAEDRYOS.

Tempus distillationis est in medio Maij, tum herba cū tota sua substantia minutim concisa, distillanda erit.

Aqua Chamædryos iij. uncijs pota foetum mortuum expellit:

Ad interiorem rupturam salutaris est, si sæpius iij. uncijs singulis uicibus bibatur.

Item quotidie mane & uesperis ad tres uncias pota, purgat & bonum creat sanguinem, lætificat cor, & iecur recreat refrigeratque, præcipuè si cum floribus distillata fuerit: facit ad exulcerationem oris, si os sæpius inde colluatur.

DE HERBIS, CAETERISQUE
DE CHELIDONIA.

0

NOMENCLATURAE.

Χελιδόνιον.
Κελιδόνια.

Chelidonium, siue Che-
lidonia.
Hirundinaria herba.

Schelwurz.
Schwalbenkraut.
Goldwurz.

ANNOTATIO IN CHELIDONIAM.

CHELIDONIA herba, ut Dioscorides & Plinius scribunt, no-
men habet in Græca & Latina lingua, ab Hirundinibus, pro-
pterea quòd hirundinum aduentu ex terra prodit: discedentibus
uero iisdem, marcescit: uel quia Hirundines hac herba oculis pullo-
rum in nido restituunt uisum, etiam erutis oculis: unde etiam cog-
nitus est, quòd oculis hominum medeatur, Hieronymus nobilis Her-
barius hanc herbam coeleste donū hominibus esse ait, ob summam
facultatem & præstantiam qua prædita est. Chelidonia Latine di-
citur Hirundinaria herba, Græci enim Hirundinem χελιδόνα uo-
cant.

DESCRIPTIO.

Chelidonia duplex est, Maior scilicet & Minor. Maior ut Dio-
scor. inquit, cubitalem caulem, & aliquando maiorem, gracilem &
surculosum, folia habet ranunculo herbæ similia, teneriora tantum
& cum cœruleo colore aliquo: iuxta quæ singula folia florem uiolæ
similem. In ea succus croci est, mordax, acris, & aliquantulum sub-
amarus. Radix superne singularis, in multa crocea capillamenta fi-
bratur. Nascitur in opacis & parietinis, lapidumq; cumulis. Mi-
nor Chelidonia parua herba est, sine caule, folijs hederæ, rotundio-
ribus minoribusq; pediculis quibusdam à radice dependentibus,
item teneris & aliquatenus pinguibus. Hæc Pharmacopolis in usu
non est. Ruellius hanc putat esse herbam quam Herbarij uocant
Scrofulariam, quæ huic descriptioni omnino quadrat, & miratur
quòd

A quoddam hæc à nullis medicis uel Herbarijs ostendatur, cum nulla uer-
no tempore frequentior occurrat, præsertim Hirundinum aduen-
tu, & marginibus aquosis inueniatur.

TEMPERAMENTVM.

Chelidonia calida est in principio quarti gradus, & sicca in ter-
tio. Platearius inquit, quod calida & sicca est in quarto gradu.

Quatuor ex hac herba seruanda sunt, folia cum caule, radices,
femina, & succus.

VIRES AC REMEDIA.

Succus in æreo uase cum melle prunis decoctus, oculis clarita-
tem adfert, & caligines eorum discutit. Cum sale armoniaco suc-
cus commixtus, & oculis instillatus, albuginem tollit, & claritatem
præstat. Chelidonium florentem contunde, & in aqua decoque,
& aquam illam decoctam in ollam infunde, & iterum igni adhibe,
& eam benè despuma: quando autem ebullire incipit, per linteolum
eam cola, & ad usum serua, oculis enim illita caliginem discutit.

Succus radicis lepram tollit, si quis illinat, & deinde per nouem
ex ordine dies mane & uesperis, Syrupum de fumo terre assumat,
absq; dubio opitulatur.

Succus in Maio est excipiendus, tum enim ex radicibus, folijs at-
que floribus, simul confusis exprimendus est.

B Radix cum Aniso in albo uino decocta & pota, arquatos obstru-
ctione liberat.

Imposita cum uino, aut manducata, dentium dolorem sedat.

Sanat itidem ulcera quæ à serpendo herpetas uocant, ex uino em-
plâstri modo imposita.

Contra colicam passionem herba trita, ut inquit Platearius, &
in uino cocta superponatur, uel spongia intincta in eo decocto.

Puluis eius uulneribus atque ulceribus inspersus ea purgat &
sanat.

Ad cancrum oris uel ossis, uel neruorum, puluis radicis eius cum
pulvere rosarum conficiatur cum aceto, & decoquatur usq; ad me-
diocrem spissitudinem ad modum sinapis, & inungantur partes
cancrosæ, multum confert. Ad menstrua prouocanda, & matri-
cem mundificandam, fiat fomentum sæpius ex aqua decoctionis
eius.

DE AQVA CHELIDONIAE.

Tempus colligendi & distillandi Chelidonium est, ut cum tota
sua substantia minutim concisa, in medio Maij distilletur.

Aqua Chelidoniae mane & uesperis pota singulis uicibus iij. un-
cijs, morbum regium pellit. Itidem pota contra uentris tormina
auxiliatur.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Eodem modo pota, febrem mitigat, facit ad scabiem ex frigore contractam, si inde illinatur. Per diem bis aut ter singulis uicibus duabus uncijs pota, prodest ad obstructionē iocineris atq; splenis.

Oculis illita, albugines & maculas corrigit, rubedinem eorum discutit, & uisum acutum reddit.

Si os inde colluatur, sedat dolorem dentium, pellit maculas faciei, si facies inde lauatur.

Cancrum siccant & sanat, tum etiam fistulas, pellit pustulas pestilentiales, si linteum in ea maceratum, per diem bis aut ter super imponatur.

DE ALNO.

NOMENCLATURAE.

Αἰγυρ.

Alnus.

Erlinbaum.

ALNUS genus est arboris fluuiialis, ex qua primum factae sunt lynes: dicta quod amne alatur. Nascitur enim iuxta fluuios, aptaq; est nauigijs, quod aquis obruta, ut inquit Vitruuius, diu non corrumpitur.

DESCRIPTIO.

Est autem Alnus sterilis arbor, caudice recto, ligno medullaque molli, adeo ut graciliores uirgæ concuentur, folio piri, sed ampliore ac neruosiore, quadantenus orbiculato uirgatoq;: cortice squaroso, foris albicante, intus rufo, qua de causa coria tingit, fructu nullo, cum nihilo minus floreat. Radice summa, nec quam laurus maiore, tenui. Alnus in plana descendit, a quosiq; gaudet, quanquam antipitem agat uitam. Alnum quandam fructiferam, aliam sterilem prodidit Theophrastus: utranq; tamen florescere fatetur. Aristoteles inter naturae miracula retulit Alnos in sola Creta, non esse steriles. Alij Alnum duntaxat scopis nascentem, nullum ferre fructum prodiderunt: quare infelicem existimari, damnatamq; religione.

VIRES

A

VIRES AC IVVAMENTA.

Quantum ad medicinam attinet, folia suppurationes discutere tradunt. Eadem contra tumores & tubera quidam cum calida aqua imponunt.

DE BARBA HIRCINA.

NOMENCLATURAE.

Τραγοπόγον

Barba hirci.

Coma.

Bocks bart.

F

BARBA Hirci, quæ Græcis Tragapogon appellatur, & à Plinio Coma dicitur, hac facie representatur à Theophrasto: Radix longa, dulcis, folium croci longius, caule paruo super quem calyx latus & barbula, quæ summo uertice incana, & prolixa funditur, unde nomen accipit, Describitur à Dioscoride caule breui, folijs croco similibus, radice oblonga, dulci, supina, magno supra scapum calyce, è cuius summo nigrum semen pendet. Crescit in aruis sua sponte, Crescit & altis etiam in hortis pastinato altiusq; subacto solo. Radices in altum agit, quæ hybernis diebus acetaria dulcedine sua commendant: utraq; cum carpitur manat lacte, sed quæ nascitur in asperis, magna ex parte luteo flore nitet. A plurimis nunc Romana consuetudine dicitur Petræ herba, quòd asperis locis quasi è medijs saxis uideatur erumpere. Gerontopogon eadem esse creditur permultis, sic dicta quòd nascitur promissa Barba, folijs longis, instar capillorum.

DE HERBIS, CAETERISQVE
TEMPERAMENTVM.

Barba hirci calidæ est complexionis, magnam præbet utilita-
tem, si quis intrò sumat.

DE AQUA BARBAE HIRCI.

Herba unà cum radice distillatur in Maio.

Aqua ea ualde præciosa est contra punctiõem, & Apostemata
lateris.

DE CAPITE MONACHI.

NOMENCLATURAE.

Caput Monachi.
Buphthalmon.

Pfaffenstül.

Pfaffenblatt.

Ringel Blümen.

S. Johans Blüm.

D

APVT Monachi herba est, ut generosus Comes à Neu-
enare scribit, quæ apud nostrates à quibusdam Flos
Sancti Ioannis dicitur, & à Dioscoride Buphthalmon,
eò quòd similitudine oculū bouis referat. Quidam etiam
uernaculo idiomate florem orbicularem siue annularem, hoc est
Ringel blümen appellant, propter rotunditatem qua oculo assimi-
latur. Intus flores lutei sunt, in ambitu albi, quemadmodum Anthe-
mis, siue Parthenion, id est Chamomilla; nascitur apud nos frequen-
tius in pratis, & aggeribus prope riuulos. Ottho Brunfelsius & Hie-
ronymus Bock, Caput monachi aiunt esse, eam herbam, quam Bar-
bari uocant Calendulam, de qua re quisq; legat ipsorum Herbaria.

VIRES AC IUVAMENTA.

Herba ad uarios morbos est efficax, ut tradit Comes à Neuena-
re, quanquam rarò ea utantur empirici nostri temporis. Valet ad
tineam & serpiginem corporis, tam pota ex uino quàm foris illita.

Apostemata etiam rumpit potui data, uel tanquam Cataplasma
superposita. Cum radice & floribus eam carpere utilissimum
est.

DE CHEIRI

A
SIMPLICIB. MEDIC.
DE CHEIRI, IDEST VIO.
LA LVTEA.

81

NOMENCLATURAE.

λευκοιον.
βιολιον.

Viola Lutea, seu Citrina
Cheiri.

Geel Violent.

B
ANNOTATIO IN CHEIRIN.

CHEIRI ab officinis Arabico nomine, appellatur ea herba quæ à Græcis Leucoion, à Latinis uerò Viola lutea dicitur. Et si Leucoion nomine Viola significetur candida, id enim Græca dictio sonare uidetur λευκοιον, tamen etiam pro Lutea Viola, cuius præcipuus est in medicina usus, ut Dioscorides inquit, & pro cœrulea & purpurea solet usurpari.

DESCRIPTIO.

Cheiri herba est uario colore & specie, & præcipuè in floribus, qui quatuor continent folia. Differentia enim generis in flore est, qui in aliquibus candidus, in aliquibus luteus, in aliquibus cœruleus, in aliquibus purpureus uidetur. Sed quæ luteo est colore, in medicina præfertur. Semen foliaceum tenuibus siliquis continetur. Violæ etiam odore discernuntur, quædam enim de die bonum odorem reddunt, quædam de nocte. Sic Violæ quæ uocantur Cheiri noctu tantum sunt odoratæ. Hæ primo uere inter flores emicant, tepidioribus locis ante exactam hyemen uer nunciantes.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C

TEMPERAMENTVM.

Cheiri uirtutem habet calefaciendi, siccandi & extenuandi: flores in medicina magis probantur.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Flores in aqua decocti, secundas pellunt, si ea portione quis utatur. Itidem & foetus mortuos expellunt.

Grauidæ mulieres ex his floribus non bibent, nisi in difficultate partus, quem promouere, & menses trahere solent. Ducit præterea menses, secundas, & foetus, ut Dioscor ait, semen pondere duarum drachmarum cum uino potum, aut ex melle appositum. Eius siccati flores decoquuntur: facitq; decoctum id ad muliebres locos: ducunturq; insidentibus in eo foeminis menses, & eorum locorum inflammationes curantur: flores contusi & succus ex eis oculis instillatus, tollit maculas eorum. Succus huius herbe cum melle permixtus, sanat oris ulcera, quas aphthas dicunt. Oleum Cheiri cum oleo lini temperatum, dolorem lienis mitigat, & duritiem eius minuit atq; emollit. Quinetiam lienem minuunt, & podagris profunt, radices ex aceto emplastri modo impositæ.

DE AQUA CHEIRI.

Caules & folia distillari debent, quando maturuerunt circa finem Maij.

D

Aqua Cheiri mane & uesperis una uice duabus uncijs pota, phreneticis medetur, atq; confortat cerebrum. Itidem pota iecur corroborat, & renes: mulieres reddit foecundas, easq; à partu expurgat.

Eodem modo bibita calefacit, atq; confortat cor infrigidatum, acuit sensus & rationem, animum lætificat, purgat atq; confirmat sanguinem corruptum, calefacit ossium medullam, frigidosq; fluxus expellit.

Apoplexia uel linguæ paralyti laborantibus salutaris est, aut si latera hoc malo fuerint affecta, tum optimè iuuat, si quis bibat, uel membra inde fricet. Tremorem manuum pellit, si inde fricentur: idem præstat mane & uesperis pota. Duabus uncijs unaquaq; uice, mane & uesperis pota, temperat calorem cordis, illudque confortat atq; aperit: facit ad omnes maculas sub oculis, siue fuerint ex caliditate, siue ex frigiditate, atq; nitidam claramq; reddit faciem.

Omnes dolores capitis sedat, linteolis in ea intinctis, capiti circumligata & applicata, somnumq; conciliat.

DE CICOREA.

NO MEN.

A

NOMENCLATURAE.

Κικωριον.
Σεισις.Cicorea.
Cichorium.
Intybum erraticum.
Ambubeia.
Solsequium.
Helitropium.
Sponsa solis.Wegwart.
Sonnenwirbel.
Sonnenkraut.
Wegweise.
Sonnenwendel.

B

ANNOTATIO IN CICHORIVM:

CICHORIVM suo nomine Ægyptio uenit in Græciam & Latium, herba est ubiq; notissima. A Græcis Seris dicitur, Plinius Erraticum aut agreste Intybum appellat. Quidam Latinorum Ambubeiam appellarunt, quidam Solsequium. Celsus solarem herbam appellauit, eò quòd flos solem semper comitatur. Hanc nonnulli ob singularem utilitatem, Threston appellauerunt: quidam quòd aduersus omnia corporis uitia polleat, Pancration: nonnulli ab insigni amaritudine, picrida. Germanorum uerò pars **Wegwart** appellant, quasi custodem uiarum, & **Wegweise**/ nam uidetur ferè indicare uiam peregrinis.

DESCRIPTIO.

Cichorium planta est multis caulibus, & folijs paucis & acutis, floribus cœruleis, qui ad solis splendorem se uertunt, & quum Sol occidit, flores se claudunt: rursum quum oritur, se aperiunt, passim nascitur propè uias, & in agris.

Duplex Cichorij species inuenitur. Vna fatiua est, & seritur in hortis, quæ est Crispis folijs, & floribus cœruleis, iuxta formam agrestis Cichorij.

Est tamen quoq; species lactucae. Alia est quæ in agris nascitur, & in locis incultis, & secus uias.

DE HERBIS, CAETERISQVE

TEMPERAMENTVM.

C

Cichorium frigidae & siccae naturae est, aliquanto plus quam Endiuia.

Aegineta inquit quod refrigerans & sicicans est in primo abscessu, & habet etiam uim adstringendi.

VIRES AC IUVAMENTA.

Haec herba in uino decocta & in cibo sumpta, stomacho est accommodata, & concoctionem adiuuat, flores cum radicibus contusi, & emplastri modo podagrae impositi, statim dolorem mitigant. Hoc emplastrum sacris ignibus impositum, ingentes calores educit.

Si quis acceperit gummi quoddam, Serapinum uocatum, & myrrham, aequali pondere, & cum oleo Chamomelino atque melle simul permiscuerit, ac emplastrum inde confectum genitalibus mulierum imposerit, adeo matricem earum purgat, ut deinde facile parere possint. Mulierum purgationibus, ut Plinius inquit, decoctum in aqua adeo prodest, ut emortuos partus trahat.

Herba contusa cum radice, & inde si fiant rotundi trochisci, quibus in aqua rosacea dissolutis & permistis, scabiosam cutem inungito, curat enim, & cutem nitidam reddit.

Potio facta ex succo Cichorii, Endiuiae, & linguae ceruinæ, saccharoque ei addito, cum aqua & modico aceto decocto, confert ad oppilationem iocineris & splenis, si quis utatur. Deinde pillulae ex Rhebarbaro sumentur, & confortatio quam appellant, Triasandali.

Succus Cichorii decocti uentrem soluit, iocineri, renibus & stomacho prodest.

Si in aceto coquatur, urinae tormina discutit: item regium morbum emulso, si sine febre sit.

Cichorium, ut Dioscor. ait ex aceto sumptum stomacho utile, ardores enim & infirmitates eius in cibo lenit.

Cardiacis etiam per se & cum polenta utiliter emplastri modo imponitur.

In peste quoque, & in ardentibus febribus eo utendum est.

Extinguit pustulas pestilentiales, si aqua eius cum linteo imponatur.

Ad Vuulam & anginam fiet ex eo gargarisna, pellit uenenum ex corde.

Flos eius proiectus in gregem formicarum, citò rubescit tanquam cruentus.

DE AQUA CICHORII.

Optimum distillationis tempus est, ut herba una cum radice inuicem minutim concisa, in medio Maij distilletur.

Aqua Cichorii tribus aut quatuor diebus, mane meridie & uesperis, duabus uncis una uice pota, uel si potus cum ea misceatur, ardorem stomachi pellit.

Eodem

A Eodem modo bibita, uel linteolis cordi applicata, confortat ac confirmat cor atq; stomachum.

Linteolis iocinori imposita, calores eius sedat, & obstructionem aperit.

Ad pestem præseruandam modo antedicto bibenda est.

Ad Carbunculos salubris est, pota, uel linteolis imposita.

Itidem & sacris ignibus medetur.

Sæpius pota ascensum pulmonis ad guttur prohibet, sistit dysenteriam.

Gargarizata & pota facit ad uulnam & anginam.

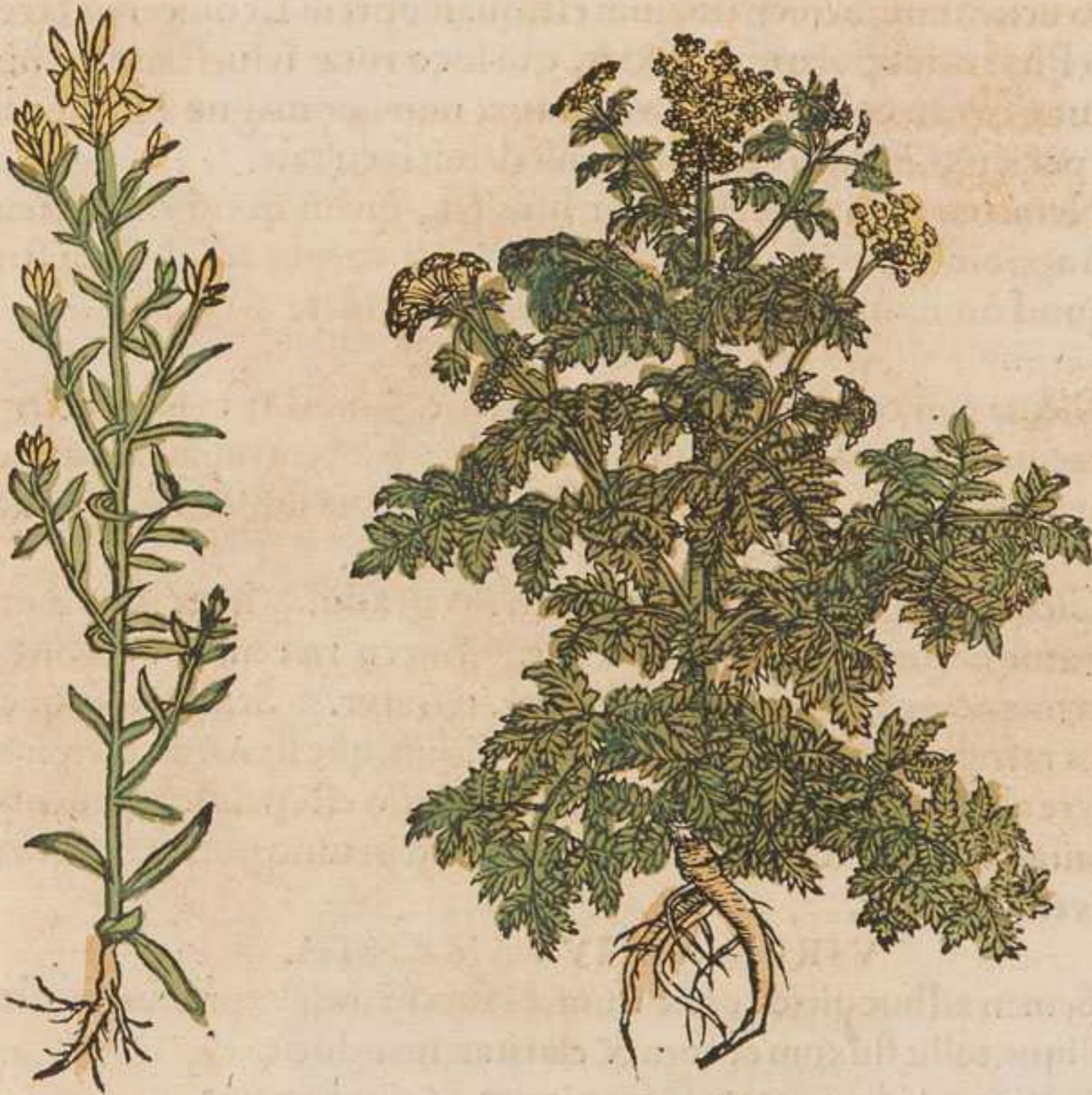
Eadem pota iecur & lienem obstructum aperit.

Ad tabida membra conducit, si ex ea fricentur, & ad morsus uenatorum animalium pota, uel lineis pannis imposita.

Flores Cichorii matutino tempore collecti, ac in Balneo Mariæ distillati, ea aqua ad uarios affectus oculorum salutaris est, nempe ad ulcera oculorum, ad caliginem, albugines, maculas & ungues, & ad multo plures huiusmodi morbos.

DE CICUTA.

B

DE HERBIS, CAETERISQVE
NOMENCLATURAE.

C

Κωνείον.

Cicuta.

Wuzerling. Wundscherling. Wütſchen. Wüterich.

ANNOTATIO IN CICVTAM.

CICVTA à Græcis Conion dicitur, quæ ut Plinius inquit, uenenum est, & publica Athenienſum pœna inuita, ſucco enim eius ad mortem in publicis & capitalibus iudicijs utebantur, quare etiam Socrates ex Cicuta potionem ſumere in carceribus fuit coactus, cū ab Anyto, & Melyto fuiſſet accusatus, quòd de Dijs Athenienſium parum benè ſentiret.

Androcides ſapientia clarus, intemperantiam Alexandri cohibens, ſcripſit: ſicuti homini uenenum eſt Cicuta, ita & uinum, nanq; temulentorum eadem quæ Cicutæ epotæ incommoda.

Alexander Aphrodiſæus in ſuis problematis inquit, Veratro coturnices, Cicuta ſturni ueſcuntur, quæ toxica hominibus eſſe certum eſt. In eandem quoq; ſententiam ſcribit Galenus lib. 2. de Alimentis cap. 4. inquit: Cicuta ſturno nutrimentum eſt, homini uerò uenenum. Semen noxium eſt, quamobrem Leonice nus errorem Pharmacopolarum detexit, qui loco rutæ ſylueſtris ſeminis, Cicutæ ſemen colligunt & eo utuntur, non ſine magno agrotantium periculo, nedum cum aliqua medendi facultate.

Nemo ueterum Cicuta aliter uſus eſt, quàm quòd extrinſecus eam appoſuerit, nullus autem eorum intra corpus adhibere iuſſit, id quod omnium maximè oſtendit Dioſcorides.

DESCRIPTIO.

Cicuta geniculatum & grandem fœniculi modo profert caulem. In cacuminibus ramos & umbellas habet. Florem ſubalbidum. Semen aniſo æquale, ſed candidius. Radix fiſtuſoſa illi, ſed nō profunda.

TEMPERAMENTVM.

Cicuta refrigerat & deſiccet in terrio gradu. Inter letalia numeratur Cicuta, frigiditate enecans. Succo rit remedioq; contra eam meracum uinum eſt, ut Dioſcor. teſtatur. Semini quoq; & folijs refrigeratoria uis eſt, ut Plinius inquit, quæ ſi enecat, incipiunt algere ab extremitatibus corporis. Remedio eſt, priuſq; perueniat ad uitalia, uini natura excaſfactoria. Sed in uino pota irremediabilis exiſtimatur.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Semen adhuc uiride contuſum, & ſuccus inde expreſſus, ac oculis illitus, tollit fluxum eorum & claritatem inducit.

Extinguit idem ſuccus ſacros ignes, & quæ ſerpunt.

Cicuta

A Cicutā cum semine contusa, & puerperarum mammis imposita, lac extinguit, & in unguibus mammarum incrementa compefcit: & puerorum testes nutrimento augeri prohibet.

Quinetiam concisa herba comaq; eius, mox testibus emplastrī modo imposita, nocturnas libidinum imagines in somno auertit.

Ad dolorem lienis subuenit, in aceto & oleo elixa & imposita.

Cum premula ueris in uino & oleo decocta, prodest ad paraly-
sim mannum & pedum. Eodem modo facit contra colicam & stran-
guriā, uentri & lumbis imposita.

Succus, ut Dioscor. inquit, excipitur cacuminibus, antequam co-
ma uel semen obarescat, è qua etiam tusa expressus concrefcit in so-
le. Multos habet in medicina usus, sed præcipuo effectu collyrijs
quæ ad dolores sedandos per somnum quæruntur. Fit ex succo ad
refrigerandum stomachum malagma: folia quoq; , ut Plinius ait, tu-
morem omnē doloremq; , & epiphoras sedant, igni sacro medent̄.

Podagras refrigerat cicutā cum lithargirio, & axungia. Cum ea-
dem tumorem doloremq; luxatorum tollit. Sanguinem claudit
cicutę semen in nares, si inde fluat, ex aqua inditum.

DE AQUA CICVTAE.

Optimum tempus distillandi est, ut herba unā cum caulibus in
medio Maij distilletur.

B Aqua Cicutæ salubris est, quando homo muscam deglutierit,
eam enim expellit, si quis unius uncie pondere biberit.

Hæc aqua omnium est frigidissima, quare sacris ignibus mede-
tur, linteolis imposita.

Eadem mammis uirginum linteis applicata, prohibet quo minus
crescant, prodest etiam ad rupturas infantium, linteis imposita.

Itidem mane & uesperī imposita, medetur calido hydropi. Sub-
uenit quoq; Apoplexiæ ex calida intemperie contractæ, quam mi-
rificè sedat, si triplicatis linteolis membrīs affectis applicetur.

Conducit ad omnes tumores & Apostemata calida, ad diuer-
tendum & reperiendum ea à membro nobili ad ignobile.

DE CINNAMOMO.

NOMENCLATURAE.

κινναμόμορ.

Cinnamomum.

Zimmet rinden/ oder Kanel.

Zimmet Rôren.

ANNO.

DE HERBIS, CAETERISQVE

ANNOTATIO IN CINNAMOMVM.

C CINNAMOMVM uerum nostros Pharmacopolas non habere, doctissimus uir Ioannes Manardus libro sexto epistolarum medicinalium, ex Galeni de Antidotis libris satis probauit, praeterea si quis Dioscoridem rectè considerauerit, facile intelliget ex tot generibus Cinnamomi optimum ad nos non adferri.

DESCRIP TIO.

Cinnamomum est cortex arboris nascentis in India ac Aethiopia. Duo eius sunt genera, Alterum tenuissimum est, Alterum uerò crassum. In medicina crasso Cinnamomo utendum est ad stomachum purgandum, Tenuissimo uerò ad confortationem cordis. Hi cortices bonitate antecedunt, qui odorati sunt, & acres, dulcedine quadam permisti, ac colore rubescentes, Cortices candidi ac nigri nullius sunt precij uel honoris. Cinnamomum ad decem annos synceas uires seruat.

TEMPERAMENTVM.

Cinnamomum calefacit in tertio ordine, & exiccat in secundo.

VIRES AC IUVAMENTA.

Cinnamomum cum aqua potum expellit secundas, & menses trahit. Maiorem ad haec omnia efficaciam habet, si in puluerem redactum misceatur cum myrrha.

Vitia cutis in facie, & lentigines ex melle litum exterit: sedat tussim: pituitae destillationes cohibet. Ad renum dolores, aquam intercutem, urinae difficultates expetit.

Cinnamomum rubescens malos humores in homine expellit, stomacho bonum creat odorem, eiusque frigiditati succurrit.

Purgat que oculorum claritati officiant: collyrio admixtum eorum humiditatem desiccat. Tritum & cum aceto mixtum, impetiginem curat.

Cinnamomum confortat cor, bonumque creat sanguinem, unde & Cardiacis auxiliatur.

DE CITRO SEV MALO CITREA
ET EIVS FRVCTV.

NOMEN-

Μηδικου, ἢ Περσικου, ἢ Κερδρόμυλου, ἢ Κίτριου.

A Citrus. Citrea malus seu medica. Malum medicum.
Persicum. Citromalum. Et Citreum malum.
Citrinat Apffelbaum. Citrinat äpffel. Citryn äpffel.

ANNOTATIO IN CITREAM MALVM.

CITREA malus seu medica, quam & Persicam autore Theophrasto, & Assyriani, Plinio referente, uocant, cuius fructum uulgò Citreum malum uel Citro malum appellant, uel malum Citri. Græci malum Hespericum, autore Iuba, qui ab Hercule translatum id in Græciam, & aureum malum uocatum scripsit, ut Virgilius de ijs intellexisse uideatur, cum dixit: Aurea mala decem misit. Quæ auri colore relucet Poma, aurengia uulgus appellat, ut inquit Ruellius: Quæ ex uiridi in luteum languescunt, Citreola & tandem Citrula nominant. Quæ ouata specie turbinantur, si luteo colore nitent, citrangula priuatim Citrea uocant, Si herbaceo colore uident, limones dicunt. Huc accedit, quod Antonius Musa inquit, nos citri genus quod succo potissimum abundat & ualde acerbo, limonem appellamus.

DESCRIPTIO.

B Citrus seu Citrea malus arbor est toto anno fœcunda & pomifera, alijs cadentibus, alijs maturefcentibus, alijs uerò subnascentibus malis, folio lauri, intercurrentibus spinis, fructu perenni, Pomum oblongum est, rugosum, colore ad aurum inclinato, cum grauitate odoratum. Interdum quoq; rotundam figuram habet. Sotion rei rusticæ celebris Author, iubet Pomū Citri, subacta gypso studiose perlini, ut toto anni curriculo inoffensa integritate illæsum omni uitio seruetur.

Citria mala nō putrescere promittit, quæ aceruis hordei fuerint obruta.

Tradunt alijs malum per totum annum custodiri, si uasculis quibuscunq; claudatur. Alijs singula singulis fictilibus claudunt, & opaco loco ordinata custodiunt. Pleriq; in cedri scrobe, uel in straminibus minutis, uel in paleis tecta seruant.

TEMPERAMENTVM.

Citrium malum refrigerat & desiccatur in secundo ordine. Ægineta inquit: Citrii medium acidum aut qualitatis expers est, in quo semen tertij refrigerantium siccantiumq; ordinis habetur, cortex siccatur in secundo quidem abscessu, sed non item refrigerat, acri uirtute præditus: caro ipsius crassi succi est, pituitæ generandæ apta, & frigida: semen digerit, & in secundo ordine desiccatur, folia arboris siccandi discutiendiq; uim repræsentant.

DE HERBIS, CAETERISQUE

C Semen habet pirorum seminibus simile, & amarum, fructus in se continet triplicem formam, quod inferiore parte fructus est, acidum saporem præstat, ut acetum, & natura refrigerat, medium autem quod inter medullam, & corticem est, calidum & humidum natura est.

Cortex natura calefacit atq; desiccet, cuius usus est in medicina. Actio cortex calefacit, & resiccet tertio recessu; Caro autem refrigerat & humectat primo.

VIRES AC IUVAMENTA.

Oris halitum & suauitatem commendant decocto mali citri coluto aut succo expresso. Idem præstat decoctum corticis.

Creduntur cortices in armarijs & scrinijs compositi, erosionum noxas à uestibus arcere. Suffitus ex corticibus remouet malum aërem, unde pestis oriri solet.

Cortex Citri ad omnes affectus stomachi conuenit, ciborum concoctionem adiuuat. Aduersus atram bilem, & tristitias quas excitat, opitulatur. Omnes uiscosos humores ex intestinis pellit, Melle conditus uentrem calfacit; & humorem, qui coërit, expurgat.

Puluis ex cortice in uino potus, iocineri & stomacho confert.

D Medulla huius fructus conducit ad inflammationem membrorum. Cuius loco licet ex Pharmacopolio sumere unguentum Citrinum, quod etiam ad cutem attritam, & confricatam ex longo itinere, labore uel pruritu prodest, si illinatur, & imprimis ad calidos tumores, ut unguentum album. Idem faciei illitum lepram inde tollit.

Conditum fit ex malo citreo, quod comestum ab hominibus infirmis, & Lipothymia laborantibus, cor confortat & omnia interiora membra.

Ex succo fit Syrupus acido sapore, qui itidem cor confortat, uenenumq; inde pellit, & auxiliatur contra malum & infectum aërem, ac febres pestilenciales.

Mala Citrea assis & calidis obsonijs adhibentur omni tempore, æstate tamen præcipuè, quod bilem reprimunt, sitim extinguunt, & desiderium edendi inducunt. Comeduntur & in prægnantijs fastidijs, quod malum Græci cyssan dicunt. Semen omnibus uenenis aduersatur, priuatim morsibus Scorpionum, & potu & appo situ resistit.

DE COCCO GNIDIO.

NOMENCLATURÆ:

Θυμelaία. Κνίδιος κόκκος.

Coccus Gnidios. Thymelæa;

Mezcreon. Laureola.

Kellershals. Sprencckörner.

Zwiland.

ANNO.

A ANNOTATIO IN COCCVM GNIDION.

COCCVS Gnidios, Mezereon, & laureola diuerſe ſunt herbe, in quibus Pharmacopole grauiter errant, quum eas ita confundunt, quali ſint una herba. Habent autē talem differentiam, ut Otto Brunſſelſius, & Ruellius indicant. Coccus Gnidios planta eſt quam Dioſcorides Thymelæam appellant. Mezereon uerò eſt Chamelæa apud eundem, & Laureola eſt Daphnitis. Semen Thymelææ Dioſcorides appellat Coccum Gnidion. Thymelæa nomen habere uidetur, ab olea cui ſimilis eſt, & à Thymo herba, cuius habet flores. Aliqui hanc plantam Pyroſachnen uocarunt, ab urendi ui quam habet: πῦρ enim Græci ignem uocant: nec aliud Pyroſachne compositum ex igne & tenui ſtipula nomen indicat, quam quod egregiè urit.

DESCRIP TIO.

Coccus Gnidios eſt frutex folia habens ut Prunus ſylueſtris, quam Acatiam uocant, ſed abſq; ſpinis, in cacumine flores producit rubicundos, ex quibus proueniunt grana nigra ad Piperis ſimilitudinem, quæ guſtata linguam acriter mordent, Rami eius ad ignem accendendum optimè conducunt, qui humi ſparſi iacent. Naſcitur montanis & aſperis locis. Dioſcorides hoc modo deſcribit. Hæc planta ſpecioſas ex ſe uirgas mittit, gracileſq; & bicubitales fere. Folia Chamelææ, uel oleæ ſimilia habet, uerumtamen anguſtiora pinguioraq; & in commanducando gummofa glutinoſaq; flores candidos, & in eis ſemen myrto ſimile, paruum, rotundum, à principio uiride, mox rubens: operimentum cuius foris durum nigrumq; intus uerò candidum eſt.

TEMPERAMENTVM.

Calcfacit atq; deficcac in quarto ordine, ut Meſue teſtatur. Et ſocineri aliſq; membris interioribus natura nocumentum infert, quicumq; uerò uti uoluerit, prius in lacte decoquet, & ſpumam inde tollet, uel in antiquo iure gallinaceo, tū malicia eius corrigitur.

VIRES AC IUVAMENTA.

Detrahunt per aluum bilem, aquas, pituitam, uiginti granorum nuclei, uerum fauces adurunt: quare cum farina polenta ue, aut in acino uuæ incluſi, aut melle cocto obducti dantur deuorandi. In difficili ſudore cum nitro, & aceto triti perunguntur, ſed prægnantibus obest.

Theophrastus inquit. Granum Gnidion ſemen fert Pipere maius, multoq; ad calefaciendum Pipere ualidius. Quam ob cauſam cum dant (datur autem ad ſoluendam aluum) in pane aut adipe inuolutum dant: alioqui fauces urit.

Noxia ſtomacho herba eſt. Folia per meſſem carpenda ſunt:

DE HERBIS, CAETERISQVE

C post quod siccantur in umbra & seruantur. Ea cum danda erunt, tundenda prius, & auferendę omnes eorū fibrę, purgant corporis aquas pondere acetabuli in diluta uini potione pota: mitiorem tamen purgationem faciunt elixę lenti aut concisis oleribus mixta.

Mezereon ab Arabibus dicitur herba, quam Dioscorides Chamelęam appellat, & interpretatur quasi rapiens uitam, ut Mesue testatur. Hęc herba uenenum in se continet, igitur eius usus periculosus est, nisi uenenum alijs rebus ei adimatur. Omnes alię herbę, quę sub hoc frutice nascuntur, etiam uenenosę sunt, & hominem interimere possunt, si quis eas in cibo sumpserit.

DE COLOQVINTIDA,

NOMENCLATVRAE.

Κολοκύνθις.

Colocynthis.
Coloquintida.
Syluestris Cucurbita.

D

Coloquint.
Wilder Kürbs.
Ein weisser bitter Apffel.

ANNOTATIO IN COLOCYNTHIN.

COLOCYNTHIS à Romanis Cucurbita Syluestris appellatur, quidam Cucurbitam amaram uocant. Hodie officinis omnibus Coloquintida Barbarę dicitur. Notissima est apud omnes Colocynthis, & peculiare antiquorum Pharmacum. Quidam ex recentioribus medicis eius usum improbant, ac consulunt ne quisquam ea utatur, quia adeo uiolenta res sit, ut magis turbet quàm profit. Sed si conuenienti additamento rectę corrigatur Colocynthis, non est adeo noxium Pharmacum.

DESCRIPTIO.

Colocynthis folijs & fructu Cucurbitę est similis, sarmenta & folia per humum strata repunt, fructum fert in orbem circumactum mediocris pilę quantitate, egregię amaritudinis. Usus eius est admodum periculosus, nam uenenum in se habet, quare perimit, & difficilem anhelitum reddit, magnamq; creat imbecillitatem, & frigidum sudorem.

TEMPE.

TEMPERAMENTVM.

A Calefacit in tertio gradu, in secundo desiccatur: durat fructus integra natura & uiribus ad quinque annos.

NOCVMENTA EIVS.

Colocynthis nocet cordi, stomacho, & iecori, faciens in homine operationes difficiles: & aperit orificia uenarum, sanguinem supra & infra potenter educit, deradit intestina, & uias urinæ. Proinde quisque qui ea uti uoluerit, uideat, ut eam prius misceat, & uim mortiferam ei adimat. Quare si ad stomachum uti uoles, tum ultra semidrachmam non accipies, & admisce mastichem, ita enim non nocet. Potest etiam Colocynthis misceri cum Draganto, Bdellio & Gummi Arabico.

Parari quoque potest, ne uenenum eius homini noceat, hoc modo, Accipe Colocynthida iam maturam, & farctum illud quod interius, quemadmodum in Cucurbita fatiua, in eo continetur, cultello excinde, quod in aquam mulsam, in qua myrrha sit decocta conijce, & in ea aliquandiu ebullire sine, ac deinde sicari.

VIRES AC IUVAMENTA.

B Colocynthis unius obuli pondere sumpta ac aqua mulsam permixta corpus optimè purgat ex malo Phlegmate.

Expellit Phlegma & superfluos humores ex membris interioribus.

Ufus Colocynthidis salutaris est ad uehementes, & antiquos dolores capitis, & præcipuè medetur illis qui propensi sunt ad Apoplexiam, & morbum Comitialem.

Conducit ad asthma & antiquam tussim.

Auxiliatur etiam contra coxendicum, & pedum dolores, & contra aquam intercutem. Ad morbos adeo graues ea licet uti, sed ita ut prius paretur ut ante dictum est, atque ut hoc fiat cum ratione.

Quare quisque sibi caueat, quia ea uti uelit, ne damnum alicui inferat.

Cum aceto permixta, scabiosam cutem sanat, si inde lota fuerit.

Infusa quoque clysteribus, intestinorum omnium uitij medetur, & renum, & lumborum, & paralyti eiectione semine. In morbo quoque que regio utiliter semina eius sumuntur, si protinus aqua mulsam superbibatur.

Carnes eius cum Absinthio, & sale trite, dentium dolorem tollunt: succus uero, cum aceto calefactus, mobiles sistit.

Decoctum Colocynthidis in aqua mulsam, uel passo refrigeratum sub die crassos humores & strigmenta detrahit.

Virenti succo utilissimè ischiadici perfricantur.

DE HERBIS, CAETERISQUE
DE COLVBRINA.

C

D

NOMENCLATURAE

Δρακοντία μεγάλη.

Colubrina. Colubra. Serpentaria. Viperina. Dracunculus maior. Collum Draconis. Dracontion. Bistorta.

Wasser wurz. Schlangen kraut. Künwurz. Stolz heinrich.

ANNOTATIO IN COLVBRINAM.

COLVBRINA à Pharmacopolis dicitur herba quam Dioscorides Draculum maiorem appellat. Latini Serpentariam aut Colubram uocant, quæ nomina sortita est, partim à radice, partim à caule & folijs, Vel ut quidam uolunt, quòd contra serpentum, & uiperarum uenenum Antidotum sit. Alij etiam Bistortam, Serpentariam nominant, sed longè decipiuntur: quoniam radicem Bistortæ non habet Serpentaria.

DESCRIPTIO.

Colubrinæ duæ sunt species. Maior crispis est folijs. Radicem habens foris colore cineritiâ, intus candidam. Minor uero quæ appellatur Aron, folijs est planis & leuibus, cum longa & candida radice, quæ, ut Mesue inquit, ad nigredinem uergit exterius, interius uerò

A uerò alba est. Et super utriusque radicem eleuantur thyrsi, habentes maculas ad modum serpentis.

Dioscorides aliter maiorem describit, inquiens. Nascitur **Dracunculus** maior umbrosis locis circa sepes. Caulem habet rectum, bicubitalem, baculi crassitudine, uersicoloremq; innato leuore, ut angui similis uideatur. Abundant & euincunt in eo purpureæ maculæ: folia fert rumicis, sibi inuicem implicita: semen in summo caule racemosum, cinereo à principio colore: cum maturuit deinde capillamentorum croci colore, puniceumq;. Radix est grandis, rotunda, candida, tenui libro uestita.

Plinius triplici effigie **Dracunculum** demonstrat, Dioscorides uerò duplici effigie. Ottho Brunfelsius in uolumine **Herbario** quod Germanice conscripsit, ultra quinque genera enumerat & describit. Quam **Herbarij Colubrinam** appellant, etiam in hortis plantatur, gaudet etiam humidis & umbrosis locis. Melior pars totius plantæ est radix, ut inquit Mesue, quæ colligenda erit in uere, & circa principium æstatis. Effoditur per messem radix, locaq; in caleolas secatur, quæ funiculo traiectæ in umbra siccantur, teste Dioscoride.

TEMPERAMENTVM.

B Colubrina calefacit & desiccatur in tertio gradu. Maior calidior est natura minori. Vtraq; est abstersiua, incisua, penetratiua, aperitiua, & humorum subtiliatiua.

NOCVMENTA EIVS.

Nocet utraq; acuitate sua hepatis, & uentriculo, attrahens ad ea membra, quicquid usquam est perniciosorum humorum in toto corpusculo. Odor præterea teneros conceptus ab ortu tuiciat.

RECTIFICATIO EX MESVE.

Verum hoc quicquid est maliciæ, emendatur cum **Rob**, aut melle passularum, aut speciebus elefanginis, deinde commiscendo ei aliquid ex simplicibus stomachicis stipticis, cuiusmodi sunt: **Citonia** & **mastiche**. Ministrantur & **Trochisci Diarhodon**: post eius exhibitionem præparatur etiam sic: Munda radicem **Crispæ**, & laua in uino, deinde coque in aqua: uel si id non lubet, & magis expedit, uigorem enim coquendo remittit, tere puluerem eius lb. duas & **Rob**. lb. 6. uel mellis & **Rob**, ana lb. 3. **Piperis**, **Cinnamomi**, **Ziniberis**, **macis**, **gariophilorum**, ana drach. ij.

IVVAMENTA ET REMEDIA.

Colubrina ischiadicis opitulatur, si inde bibant, ciet urinam, & uenerem stimulat, & naturam hominis confortat. Contrita & cum ouis comesta, suspiriosis medetur, pectus lenit, pulmonem expurgat, ac tollit tussim.

C Succus auribus calidus instillatus, tinnitus ac susurrus earum discutit. Quidam & succo contra dolores aurium usi sunt, cum oleo instillantes.

Radix in aqua elixa, cutem lepra infectam, expurgat, si inde lauetur. Eadem contusa & imposita, ad articulorum contusiones prodest. Conducit mulieribus quorum menses supprimuntur, foetus mortuos ex utero educit, quare usus eius grauidis est noxius, nisi tempus pariendi adfuerit. Fugatur uenenata animalia.

Radix potissimum efficax est contra pestem, si in puluerem redacta cum Theriaca & aqua Endiuiae assumatur.

Prodest tosta & elixa cum melle in eclegmate, & sic imposita, non nisi recta ceruice spirantibus, ruptis, conuulsis, tussi, & a capite in subiectas partes destillationibus.

Concisa & ex melle illita, phagedaenica, & malefica ulcera, praefertimque addita uite alba, purgat. Conformantur ex ea etiam addito melle collyria ad fistulas. Ex melle inunctae ea etiam uirilignes delentur. Polypos narium & Carcinomata absomit. Folia etiam ueluti adstringentia recentibus uulneribus, & perionibus in uino decocta imposuerunt.

D Radix medetur morsibus uenenatorum bestiarum, si ex ea in uino quis bibat, uel loco affecto imponat. Ferunt praeterea non uulnerari a uiperis eos, qui manus Draconculi folijs confricauerit, aut radicem eius effossam manibus gestet. Vtilis & succus eius oculorum medicinae contra nubeculas, albugines caliginisque. Ad dealbandam faciem, & mundandam, puluerem eius tere cum aqua rosacea: inde rursum exiccata in sole aqua, & siccato puluere, adde Cerusae drachmam. i. cum aqua rosarum, & line.

Contra Cancrum, Accipe partes tres pulueris Colubrinae, & tertiam calcis uiuae, atque cum aceto distempera, postea inspergito, corrodit enim, mundificat, & sanat.

Radix ut Apuleius inquit, cum axungia facto malagmate ossa fracta e corpore extrahit.

DE AQUA COLUBRINAE.

Tempus distillandi conueniens est, ut radix concisa & contusa distilletur intra mensem Iulium & Septembrem.

Aqua Colubrinae ij. uncias pota medetur pesti. Itidem mane & uesperipotata, auxiliatur tussi, ac malos humores e pectore pellit, prodestque urinae stillicidio. Conducit si quispiam ceciderit, aut percussus fuerit, aut ictus, ferroque laesus, quod sanguis intra corpus uel cutem concretus fuerit, tum accipe libram huius aquae, & iij. uncias seminis sinapi contusi, & tempera cum iij. uncias aque Cerepholij, & linteolo percolabis, atque ad modum lactis exprimes, inde homini ma-

A mini mane meridie ac uesperis una uice ad iij. nncias bibendum dabis, ut prius semiuncia sacchari penidij admixta sit, hoc remedium præstat: Si cum Gossipio imponatur recentibus uulneribus, sanguinem eorum sistit.

Vulnera etiam sanat lineis pannis imposita, uel duabus uncijis mane & uesperis pota.

Pedes frigore stupidos mane & uesperis ea aqua lauato, tum frigus expellitur, & mitigatur.

A uipera uel serpente morsus uel ictus, locum affectum linteolis in ea intinctis lauet, uel etiam imponat, tum auxilium præstat.

Eadem cum Gossipio naribus indita polypum absumit.

Ad Cancrum quoq; efficax est, linteolis imposita.

DE CONSOLIDA MAIORE.

NOMENCLATURAE.

Συμφύτον
μήκτον.

Consolida maior.
Symphyton maius.
Solidago.
Anagallis maior.

Walwurz.
Schwartzwurz.
Beinwell.

ANNOTATIO IN CONSOLIDAM MAIOREM.

CONSOLIDA maior herba est quam Dioscorides Symphyton alterum: Galenus uerò Symphyton magnum appellat, Romani etiam Solidaginem eam appellant, neq; dubium est, quin ab effectu

DE HERBIS, CAETERISQVE

C effectu ea nomina tam à Græcis quàm à Latinis ei imposita sint, nempe à consolidando & glutinando, quòd præ multis alijs herbis imprimis facit, unde & uulneribus curandis, & sanguine sistendo maxime commendatur. Radix enim tam acri uirium robore est prædita, ut si ollæ ad ignem imponatur cum dissectis carnibus, eas conglutinet, & ex multis frustis, unam tantum partem faciat. Est adhuc aliud genus Symphyti, quod Dioscorides petræum uocat, propterea quòd in Petris & locis saxosis nascitur, quod Herbarij ne cognoscunt quidem. Herbarij recentiores tria Symphyti seu Consolidæ genera constituunt, præter petræum. Magnum de quo hic agitur: Minus, sed radice intus & foris alba, fere bulbi effigie rotunda. Minimum flore in spicam purpureo, ac folio quidem origani, ut petræum, sed in humidis genitum, radice lignosa, superuacua, nec odorata, nec dulci, nec saliuam ciente: quæ sunt in petræo omnia.

DESCRIPTIO.

Consolidæ duo sunt genera, Minus scilicet, & Maius. Minus folia habet crassa, & Origano simile est, caulem lignosum, odoratum, ac dulcem habet. Radicem autem longam subruffam ac digitali crassitudine. Maius habet oblonga, & hirsuta folia, ad lingue bubulæ, quam Buglossum uocant, foliorum figuram accedentia, caulem concauum, duorum cubitorum altitudine, floresq; candidos habet. Radices illi sunt foris, & in superficie nigræ, intus candidæ, & glutinoso lentore molles: quarum usus tantum est. Maius ubiq; est notissimum. Minus ignotum est, & ut Brunfelsius putat, est Dioscoridis Symphytum petræum.

TEMPERAMENTVM.

Consolida est calida & sicca, cum caliditate temperata, & cum humiditate uiscosa, ut Vigonius scribit.

Ex contrarijs potentijs constant, ut Galenus, & Ægineta inquit, habet namq; uim secandi, ideoq; Pus in thorace, & pulmonibus collectum expurgat, habet etiam aliquam contrahendi uirtutem, qua sanguinis excreationes medetur. Item calida quædam humiditas ei inest, qua sitim arceat, & arteriæ asperitates sanat.

VIRES AC IUVAMENTA.

Radix trita ac pota, sanguinem expuentibus ac ruptis prodest. Eadem trita, quassatis & contusis articulis utiliter imponitur.

Herba eandem cum radice habet uirtutem.

Herba unà cum radice contrita, & nigris pustulis emplastri modo imposita, pus inde extrahit, & sanguinem conglobatum, ex casu uel contusione dissoluit.

Radix recentia uulnera glutinat illita.

Inflammati-

A Inflammationibus, præsertim sedis, & intestinorum, cum folijs Senetionis utiliter illinitur. Enterocœlas cohibet.

Ad profluuium mulierum, herbæ Consolidæ puluerem mollissimè contritum, potui dabis in uino, et restringuet.

Oris ulcera, rimas, & condilomata mirabiliter restituit.

Succus cum oleo mixtus sanguinem sistit.

Multis modis hæc herba usurpatur. Aqua enim ex ea potest distillari, & pro potione uulneraria propinari. Vellinteola possunt in ea madefieri, & imponi, quando aliquid sedare uel sanare uolumus. Quidam herbam cum radice simul contundunt, & loco affecto imponunt, quidam decoctionem ex ea parant.

DE AQUA CONSOLIDAE MAIORIS.

Radix tantum distillatur in medio Veris.

Aqua Consolidæ pota medetur ruptis, & illis qui crus cadendo fregerunt, eamq; pondere trium unciarum mane, meridie, ac uesperis assument.

Rimas labiorum sanat, si ex ea lotæ fuerint.

Conuulsionem sufferuescentes compescit, siue quascunq; alias etiam usturas, & ardores extinguit, lineis pannis imposita.

Eodem modo sedat sacros ignes, & expellit exteriores tumores;

Cum Gossipio imposita, sanguinem uulnerum sistit.

B Idem præstat, si cum alio potu mixta per diem bis aut ter bibatur.

DE CONSOLIDA REGALI.

NOMENCLATURAE.

Consolida regalis.

Kitter Sporen.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C ANNOTATIO IN CONSOLIDAM REGALEM.

CONSOLIDA Regalis etiam inter Consolide genera à uulgaribus Herbarijs numeratur. Multis enim alijs herbis id nominis competere potest, quibus uires pares, & temperamentum equale. Igitur non uidentur errare Herbarij illi qui quatuor, uel quinque genera Consolidæ ostendunt. Nondum nobis constat, quomodo Græce uel Latine apud Dioscoridem, & Plinium appelletur. Vulgò dicitur *Kitter Sporen* / quia flores eius formam calcaris representat.

DESCRPTIO.

Consolida regalis habet uiolaceo colore flores, medius folliculus in floribus cum cauda est rubicundus, alioqui omnino uiridis est. Radix gilua est. Nascitur in locis cultis palmi altitudine.

TEMPERAMENTVM.

Calidi & sicci temperamenti est.

VIRES AC IUVAMENTA.

Abstergant ruborem oculorum flores eius triti, atq; in aqua rosacea macerati; adeoq; tota ocularia herba est, quæ quibuscunq; facile oculorum malis medicatur, & quæ uel conspecta etiam crebro sanet.

D Ab studiosis in precio habetur, unà cum Ruta. Siquidem credunt illius crebro intuitu, nunquam se ex oculis laboraturos. Quare eam in suis musæis suspendunt.

DE AQUA CONSOLIDAE REGALIS.

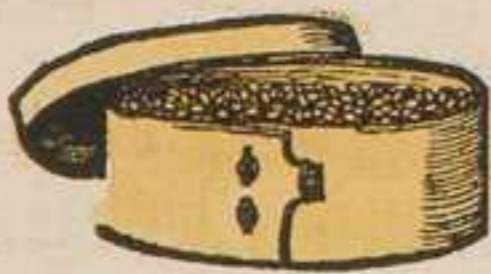
Optimum distillationis tempus est, ut herba unà cum caulibus, & floribus concisa distilletur circa principium Iunij:

Aqua illius uel decocto florum utuntur experimentatores contra atram luem, ardores & æstus, tussim, tumores, uenena, uomitiones & Cholericam passionem: aduersus stranguriam, calculos, ischiada, & coxendicem: Item ad deñciendam aluum, datur autem pondere iij. uel iij. unciarum.

Ei quoque qui iam ex calore in syncopin decidit, si porrexeris Consolidæ regalis unciam unam, aque rosacæ, Boraginis, & Buglossæ florum drach. iij. & continuo refocillabitur.

DE CORIANDRO.

NOMENCLATURAE.

Κόριον. Κοριανον.
Coriandrum.
Corianum.
Coriander.

ANNO.

A ANNOTATIO IN CORIANDRVM,

CORIANDRVM Græci Corion aut Coriannon uocant, à cimicibus, quos folia eius & caules olent. Siquidem insectū illud Græci Corin uocant, ideo plantam eos olentem Corion nominauerunt. Non secus enim Coriandrum foetet atque illa quam Cotylam foetidam uulgò uocamus. Sunt contrà qui quòd Coriannon Græci frequentius quàm Coryon, Coriandrum uocent, non à cimicibus, sed quasi Coriambon, id est hebetantem oculorum pupulas dictum fuisse uelint, κορην enim oculi pupulam & ἀμβλύνειν hebetare ijdem Græci dicunt: quod quàm uerum sit, peritiores intelligent. Quocunq; autem nomine uocetur, herba est notissima, ac semen præcipuè, & à Dioscoride atq; Nicandro inter uenenatas herbas enumeratur, quòd sua frigiditate mentem offendere dicatur.

DESCRPTIO.

Coriandrum caulem habet altum & rubicundum, folia Petrofelino similia, sed latiora tantum, semen rotundum & intus concuum: florem album gerit, ueluti ex quadam umbella parum diuisa, neq; admodum coacta prodeuntem. Nascitur ferè in hortis.

TEMPERAMENTVM,

B Vim refrigeratorem habet, ut inquit Dioscorides. Quidam ut Vigonius testatur, Coriandrum dicunt esse frigidum & siccum: quidam uerò calidum, Ab effectu enim cognoscitur calidum esse: quia uentositatem & Schrophulas resoluit. Ex alio enim latere ostendunt esse frigidum & siccum. Quia sumptum post cibum, cibi uapores compescit, & ne ad caput ascendant, prohibet. Galenus ac Paulus Ægineta ex contrarijs uirtutibus compositū esse testantur.

VIRES AC IUVAMENTA.

Coriandrum feruentibus ulceribus prodest: & præcipuè nigræ pustulæ ad modum pestis uenenosæ, quam Carbunculum uocant, cum aceto & oleo rosaceo aut melle sumptum.

Vertiginem capitis discutit. Seminis usus auxiliatur morbo comitiali laborantibus. Videndum tamen erit, ne copiosius sumatur, noxium enim est, ut semen Hyoscyami, & difficilis concoctionis.

Coriandrum siccatum & aceto maceratum, aut saccharo inuolutum atq; conditum, stomachū utentibus corroborat, & suauem oris reddit anhelitum.

Contusum & cum melle oleoq; rosaceo permixtum, ac testium ulceribus illitum, citò ea sanat.

Mulieribus uenerem minuit, Genituram autem uiri adauget, ut Dioscorides testatur.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Reprimit uapores è stomacho caput petentes, quare in cibo illis eo utendum est, qui morbo caduco sunt obnoxij, Nam causa huius morbi est, quòd creatur ex uaporibus, qui ex stomacho ad caput eleuantur.

Semine crudo non est utendum, nocet enim sanguini sed in aceto macerato, atq; saccharo inuoluto licet uti. Vnde & Platina inquit. Comedunt Anisum & Coriandrum saccharo inuolutum de licationes mensæ, ad oris & capitis medelam: sceniculum uulgares.

Aceto præparatum uel saccharo obuolutum deprimit uapores è stomacho caput petentes.

Herbæ nullus usus est, causa mali odoris quem habet, nocet enim capiti.

Coriandrum cum aceto præparatum ac contritum, & cum succo plantaginis sumptum, Prodest contra fluxum sanguinis narium.

Xenocrates tradit rem miram, si uera est: menstrua contineri uno die, si unum granum biberint fœminæ: biduo, si duo: & totidem diebus quot grana sumpserint.

Succus Coriandri cum aceto permixtus, refrigerat & extinguit sacros ignes.

Semen cum passio sumptum, lumbricos puerorum pellit.

D Succus eius cum succo lactuæ & plantaginis, & albumine oui, & oleo rosato, omnibus simul conquassatis, apostematibus calidis, & heresypelatis, uehementer opitulatur, si quis imponat.

Ulceribus si imponatur, expellit & sanat ea.

Semen in aqua coctum & potum, solutionem uentris stringit.

Coriandrum pustulis pestilentialibus impositum, eas extinguit.

Succus cum cerusa, spumaue argenti, nec non aceto & rosaceo illitus, arduas summæ cutis inflammationes emendat.

Decocto Coriandri, ut Vigonius inquit, cum farina fabarum, & oleo rosaceo & myrtino, ad ignem de omnibus faciendo emplastrum solidum, apostemata testiculorum calida potentissimè resoluit, dolorem mitigando.

Platina docet quòd Coriandro simplici, & nondum correcto haud uti debeamus, propter innatam maliciam, sed uel cum melle, uel cum uua passa, uel quòd suauius ac salubrius est, aceto præparatum ac saccharo inuolutum.

NOCUMENTVM CORIANDRI.

Coriandrum liberalius & copiosius, ac non præparatum sumptum, uocem exasperat, cerebrum obtundit, & ebrietati similem cum turpi loquacitate furorem facit.

Antidotum est, Vinum meracum cum Absinthio. Bibuntur etiam utiliter contra Coriandrum ouorum putamina in se ipsa con fracta,

A fracta, tritaq; & cum muria diluta. Quinetiam Muria ipsa per se bibitur, salsumq; gallinaceorum anserisue esculentum ius. De hoc uide Dioscoridem lib. 6.

M. Varro Coriandro subtrito cum aceto, carnem incorruptam æstate seruari putat, si inde salita fuerit.

DE COSTO.

NOMENCLATVRÆ.

Κόσος.

Costus.

Costen / Ein Wurtzel in
der Apoteken.

ANNOTATIO IN COSTVM.

COSTVS frutex est, cuius radix tantum in precio est, fructus inutilis. Tria eius genera: Arabicum quod cæteris præstat, candidans, leue, & plurimo ac eximio odore. Proximum nobilitate succedit Indicum, crassum & hoc, ut nigrum Syriacum graue, buxi colore, nares ualidè feriens. Probatissimum omnium, ut Dioscorides testatur, recens, candidans, undiq; plenum & densum, quod itidem arida soliditate sit, nullas teredines senserit, nec uiroso odore sentiantur, feruido & erodente gustu. Vnde conñcere possumus, non esse ueram Costi radicem, quam Pharmacopola, hoc tempore pro ea ostendunt, quum nec candida sit, nec leuis, nec odorata.

TEMPERAMENTVM.

Costus calefacit in tertio gradu, & in secundo desiccatur. Est Costo uis & natura calefacere, ut inquit Dioscorides, urinam ciere & menses ducere.

VIRES AC IUVAMENTA.

Costus contusus & oleo oliuarum permistus, & corpori infricatus, febrium rigoribus ante accessiones conducit.

Vsus eius etiam prodest, quando paralysis pedes, uel aliam partem corporis occupauit, si ex eo inungantur, nam humores funditus extrahit, & calefacit membra.

Radix cum uino pota, lumbricos latos pellit.

Abstergit eadem asperam & discolorem ceu à sole faciei cutem, ex aqua & melle inuncta.

Radix Costi omnibus corporis membris refrigeratis conducit, eritq; sumenda iuxta consilium medici.

Cum uino pota, auget genituram hominis & Venerem stimulat.

DE HERBIS, CAETERISQUE

C Muliebrium locorum frigidis affectionibus succurrit, si ex ea lauentur uel foueantur, uel cum uino bibatur.

Eadem cum uino adusto elixa, medetur membris resolutis uel paralyticis, si ex ea inungantur, penetrat enim & potenter calefacit eadem membra.

Bibitur cum uino & absinthio, utiliter contra pectoris dolores, conuulsa, & inflationes.

Si duarum drachmarum pondere bibatur, uiperarum moribus subuenit.

DE COTONEIS.

NOMENCLATURAE.

Κυδώνιον.

Cotoneum,
Cydonium.

Quiden.
Kütten.

ANNOTATIO IN COTONEVM.

D COTONEVM malum à Catone primum sic nominatum est, Græci Cydonium à Cydone oppido Cretæ, unde primum aduectum est, appellarunt. Cotoneum autem ita dici nonnulli existimant, quoniam lana quadam tegi uidetur, quæ Coton dicitur.

Genera Cotoneorum sunt, Chrysomela, hoc est aurea mala, incisuris distincta, colore ad aurum inclinato. Struthia, quæ magna sunt & suauiora, minusq; acerba.

Vera autem Cotonea quæ parua sunt, rotunda, odoratissima, efficacius ad agritudines ualere existimantur.

Cotonea mirum in modum fece uini seruantur, ut Democritus inquit, aut fictile nouum his malis assignatur, operculoque picato, in uini dolio clauduntur, sic tamen, ut fluitent: ita recentia teneri promittit, & uinum in quo enatant, odorem bonum contrahere: aut in floccis tomentoue mundo cistis disposita conduntur. Itidem plurimo tempore in scobe demersa custodiuntur: quippe scobis ariditate defenduntur. Nec secus in straminibus minutis, uel paleis obruta componuntur. Nihil tamen certius experientia docuit quàm ut maturissima quæq; Cotonea sine macula integraq; sereno cælo, decrecente luna legantur, & in lagenâ noua, quæ sit patentissimi oris, deterfa qua canescunt lanugine, leuiter componantur, & laxè,

A laxè, ne collidi possint, deinde cum ad fauces usq; fuerint compo-
 ta, uimineis surculis sic sunt arctanda, ut modice mala premantur,
 nec cum humore fuerint imbuta, sustollantur, tum quàm optimo
 & liquidissimo melle uas usq; ad summū ita repeleatur, ut pomum
 submersum sit. Sed cauendum, ne quæ in melle custodire uolueris,
 immatura mala condantur: quoniam cruda si lecta sint, ita indure-
 scunt, ut usui non sint.

DESCRIPTIO.

Cotonea malus hirsuta habet folia, uulgarī malo haud quāq; ab
 similis, fructus eius foris est lanuginosus, qui dum maturescit, lute-
 um acquirīt colorem, & lanuginem deponit.

TEMPERAMENTVM.

Cotoneum frigidum est in primo gradu, & siccum in principio
 secundi, habetq; naturam confortandi ac confirmandi.

Succus Cotoneorum prodest, in difficultate spiritus non nisi re-
 cta ceruice spirantibus, & subueniunt sanguinem excreantibus.

VIREs AC IUVAMENTA.

Grana Cotoneorum in aqua macerata, exulcerationem gutturis
 emendant, si inde fiat gargarismus.

Eadem aqua in ore retenta, sedat sitim, linguam exulceratam sa-
 nat, & refrigerat ardorem stomachi.

B Eructationem stomachi item tollit, & uomitum, stomachumq;
 corroborat, & concoctionem adiuuat.

Conditum Cotoneorum confortat omnia membra hominis, &
 discutit calorem non naturalem.

Potio ex eis confecta, & uesperī sumpta, inducit edendi deside-
 rium, ebrietatemq; pellit.

Cotonea tosta & à cœna manducata, bonū creant sanguinem,
 cerebrumq; confortant.

Stomacho accomodata sunt, & urinam cient.

Toستا semper meliora sunt, uel cum alijs rebus mixta quā cruda.

Qui uomitu aut stomachi subuersione uexatur, Cotonea tosta
 sumat cum melle, hoc auxilium præstat.

Succus Cotoneorum cum saccharo temperatus, & gutture uel
 ore inde colluta, sanat guttur exulceratū, tollit linguæ asperitatem,
 os humectat, pellit sitim.

In quibusuis ægritudinibus Cotoneis, & eorum Electuario lici-
 tum est uti, magnum enim robur cordi præstant, & calores haud
 natiuos discutunt, & generant recentem sanguinem, cor confor-
 tant, & omnia membra corporis.

In affectionibus intestinorum non sunt utenda, nam adstrin-
 gunt. In febribus quoq; ab ijs abstinendum est, quando quis aluum
 solutam cupit.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Lanugo eorum, ut Plinius inquit, carbunculos sanat, cocta in uino, & illita cum cera.

Decocto eorum fouentur, si procidant uuluae & sedes. Conficitur ex ijs expetitus cibus, quem cydonitem appellant, decoctis Cotoneis ex saccharo, caryophyllis, & cinamomo.

DE AQUA COTONEORVM.

Electum tempus distillandi Cotonea est, quū benè matura sunt, ut tum concisa & contusa distillentur.

Aqua Cotoneorum iiii. uncis permista cum iij. uncis uini rubei & crassi, ac mane, meridie, & uesperis pota, medetur stomacho malo, confortat enim ac corroborat ipsum, cibum in eo retinet, nauseamq; discutit: tum quoq; eructationem & uomitum sedat, omnem fluxum alui stringit assidue pota.

Aqua ex floribus Cotoneorū distillata, & à mulieribus ad duas uncias pota, abundantiam menstrui fluxus diminuit.

Eodem modo bibita confortat cor, facitq; ad nauseam & uomitum, mane, meridie & uesperis iij. uncis pota.

DE CRETANO.

D

NOMENCLATURAE.

Κρημον.

Batis.

Creta marina,

Cretanus.

Meer Disteln.

ANNOTATIO IN CRETANVM.

RETANVS uel Creta marina, ab officinis uulgò dicitur, ut Ruellius indicat, herba illa quæ à Dioscoride Greco nomine Κρημον, & Latine Batis appellatur, hoc etiam ex descriptione Dioscoridis adeo clarū est, ut non opus sit propterea quenquam dubitare.

DESCR.

A

DESCRPTIO.

Cretanus nascitur maritimis & petrosis locis, folijs pinguibus albescentibusq;, flores fert candidos.

Semen profert simile granis tritici, siccat in aëre, & est odoratū.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atq; desiccatur in tertio gradu.

VIRES AC IUVAMENTA.

Radices atq; semen ualde promouent urinam, & expellunt calculum. Balneum paratum ex hac herba, ualde opitulatur urinæ stiliticidie, & stranguriæ.

Herba ipsa cum uino decocta & pota, doloribus coxendicum medetur.

Ad tormina intestinorum auxiliatur, si cum succo mercurialis permista, clystere infundatur.

Dioscorides inquit, Seminis & radice, foliorumq; decocto, felte suffusis medentur, & angustiis urinæ.

Eodem menses etiam trahuntur.

DE CRISPULA.

B

NOMENCLATURAE.

Crispula.
Herba Cancris.

Blüt wurcz.
Blüt kraut.

ANNOTATIO IN CRISPVLAM.

CRISPVLAM Arabes quidam, ut Iacobus de Manlijs indicat, oculum bouis, id est Bupthalthmon uocant. Verum Dio.

℞ iij

DE HERBIS, CAETERISQVE

C scoridis Bupthhalmo nullo modo quadrat. Compositor ut idem te-
statur, Herbā cancri uocat. Numeratur inter herbas Sanguinarias.

DESCRIPTIO.

Crispula altum & tenuem caulem habet, in cacumine autem flo-
res coeruleos cum multis capillamentis. Cum ea maurescit, caulis
arescit, & flores in geniculum phoeniceum crescunt. Gaudet nasci
in pratis & hortis graminosis.

TEMPERAMENTVM.

Crispula humidæ & frigida est naturæ.

VIRES AC IUVAMENTA.

Conducit ad noxios & letales humores erysipelata, & pedum
uitia, nam in cibo sumpta, tales humores consumit.

In uino decocta & pota, febris quartanæ medetur, ea lege, ut duas
horas ante accessionē ex ea bibat, & hoc quinquies ex ordine ita fa-
ciet ante accessionem. Paralyti in corpore sæuiente, ea in uino uten-
dum est, & fiet meliuscule.

Si febris ardens stomachum occupauerit, herbam concisam uino
imponere, & calidum bibe, hoc certò medetur.

D Crispula duplex est, Maior, scilicet & Minor. Sed Maior est
melior. Vtraq; sanguinem uehementius sistit, quàm ulla herba san-
guinaria. Item menstrua stringit portata uel manducata, pessulus
ex Gossipio factus, & in succo eius intinctus, ac naribus inditus, flu-
xum sanguinis narium sistit.

Herba ipsa in manibus retenta, usq; dum calefiat, etiam sangui-
nem sistit.

DE AQUA CRISPVLAE.

Distillandi Crispulam electum tempus est, ut radix, herba &
caulis cum tota substantia inuicem minutim concisa, distillentur cir-
ca exitum Maij, uel circa initium Iunij.

Aqua Crispulae mane & uesperis unaquaq; uice pondere iij. un-
ciarum pota, magnopere opitulatur contra omnem fluxum uen-
tris, siue dysenteria, siue diarrhoia fuerit, nam mirè sistit. Item san-
guinem mingentibus prodest. Item sex uncijs pota, & linteolo, uel
mollis stupa in ea madefacta, & uulneribus imposita, sanguinem
stringit.

Eadem per diem bis ac ter duabus ac tribus uncijs pota, menses
sistit.

Eodem modo pota, quinque uel sex hebdomadis, calculo medet.

Ad omnia uulnera conducit, si inde mane & uesperis lauentur.

Facit etiam ad assiduum fluxum sanguinis narium, si pessulo ex
Gossipio facto naribus indatur, uel linteolo in ea madefacto fronti
applicetur, præterea etiam sex uncijs pota, sanguinem sistit.

DE CRO.

DE CROCO

A

NOMENCLATURAE.

Κροκος.

Crocus.

Saffran.

DESCRIPTIO.

CROCUS nascitur bulbo agresti floribus quadantenus similis, in medio flos crocea capillamenta continet. herba quæ circum flores hæret, gramine similis est. Radicem habet bulbosam. Quando autem seritur & tertio anno effoditur, inueniuntur apud unum quemlibet bulbum quinque uel sex capitula, adeo intra terram coagmentatur. Optimus est Crocus, recens & nouus, qui coloris bonitate antecedit, adeo ut capillamenta candida sint, & rubore permista, neque fragilis sit, & inter manus fricatus, eas inficiat, odore iucundo & leni acrimonia sit. Hic autem Crocus est Orientalis. Duplex namque est Crocus, Alter qui Cartamus uel Crocus hortensis dicitur, & est syluestris Crocus, qui in rure aut in hortis nascitur, cuius ad uarias res usus est, & foris applicatur corpori, eo etiam pannos inficiunt. Alter Orientalis Crocus dicitur, qui probatissimus est in medicinae usu.

TEMPERAMENTVM.

Crocus ad secundum calefacientium ordinem, primū siccantium refertur, adstringit & concoquit, ut testatur Aegineta. Sunt qui in tertio calidum prodant. Durat ad quinque annos synceris uiribus in sacco coriaceo repositus.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Accipe boni Croci scrupulum, uel tertiam partem drachmæ, & musci granum dimidium, hoc cum optimo & calido uino permistum &

DE HERBIS, CAETERISQVE

E mistum & potum, optimum remedium est, contra difficultatem a
helitus, ex quacunq; causa acciderit.

Crocus inducit pulchrum colorem bibentibus. Cor confortat,
redditq; lætum sanguinem. In cibo sumptus bonam & facilem red
dit respirationem, & tollit asthma.

Vfus eius prodest apostema in pectore habentibus & asthmati
cis, medetur lieni, Venerem stimulat, ciet urinam.

Contra uehementes capitis dolores opitulatur, si inde tale fiat
emplastrum: Accipe Croci, Gummi Arabici, Euphorbiæ, myrrhæ,
partes æquales, & cum Oui albumine tempera, & emplastri mo
do fronti impone, hoc absq; dubio proderit.

Contra podagram, Accipies Crocum quem cum uitello ouo
rum, oleo rosaceo, & aqua rosarum commiscebis, & penna poda
gra illines.

Cocrus contritus cum lacte, & micis ex pane, ac apostematum
tumoribus ac ulceribus impositus, dolorem mitigat, mollit & ape
rit apostemata.

Si cum Opio, farina hordeacea, lacte, & oui albo, unguenti mo
do inuicem commisceatur, hoc illitum quosuis cruciatus ac dolores
sedat & mitigat. Contra stomachi debilitatem, cordisq; defectum
multum ualet, ut Vitalis scribit.

D Oculorum dolorem ex sanguine uel macula tollit, si cum rosis tri
tus, cūq; oui uitello emplastri modo, panno lineo oculo imponat.

Omnes inflationes, & oculorum dolores destruit, maximè si cum
nino misceatur, ac emplastri modo superponatur.

Inungitur etiam, ut Dioscorides testatur, contra oculorum di
stillationes, sistitq; eas, ex humano lacte inunctus.

Arcet idem crapulam cum passo potus. Qui Crocum tritum
in uino prius biberit, ebrietatem postea non sentit. Aurium reme
dijs quoq; utilissimus est.

DE CARTAMO.

NOMENCLATURAE.

Kvixos

Cartamus.

Cnicos.

Cnecos.

Wilder Saffran.

ANNO.

A ANNOTATIO IN CARTAMVM.

CARTAMVS est Cnecos fatuus apud Dioscoridem, & habet caulem altum, asperis folijs, flore aculeato ad modum cardui, in quo nascitur lutea & plena materia, quam Crocum appellant. Semen habet candidum, oblongum, & angulosum. Duo eius genera sunt. Satiuum, & Syluestre. Satiuum folia habet aspera & aculeata, & capitula magnitudine oliuæ, florem Croco similem. Syluestris Cartami caulis ferè satiui est similis, præterquam quòd folijs caret. Et est genus Attractylidis, ut Ruellius testatur,

TEMPERAMENTVM.

Cartamus satiuus calefacit in primo gradu, desiccatur in secundo, Syluestris in secundo gradu calefacit, & in tertio desiccatur.

Cartamus satiuus stomacho noxius est, soluitq; aluum per superiora & inferiora, ac naturæ humanæ aduersatur, Quare eo utendum est, cum correctiuo, nempe Aniso, Galanga, & Mace, quæ ei malitiam adimunt.

Semen purgat aluum.

Item adhuc alius Cartamus est, qui Cartamus Indus dicitur, qui admiscetur medicinis catharticis, purgat enim Phlegma & hydroperem:

B DE AQVA CARTAMI.

Optimum tempus distillationis eius est, ut folia à caulibus decerpta, in fine Maij distillentur.

Aqua Cartami ualde efficax est ad sacros ignes sedandos, si lintheolis duplicatis, uel triplicatis ac in ea madefactis, per diem bis uel ter super imponatur.

DE CVBEBE.

NOMENCLATVRAE.

Cubebe.
Carpesium.
Cubeben.
Cubeberlin.

ANNOTATIO IN CVBEBEN.

CVBEBE aroma est, quod à Galeno Carpesiū dicitur, ut Ruellius ex Actuuario & Aetio tradit. Cubebe autem à Barbaris appellatur, quod nomen iam omnibus officinis tritissimum ac uulgatissimum habetur. Non sunt igitur audiendi, qui Cubebas asserunt esse fru

DE HERBIS, CAETERISQVE

C esse fructum Rusci, quam Oxymyrsinen Græci nominant. Siqui-
dem Ruscum in medio folio baccas fert Cerasis similes, Carpesium
uerò, quod iam Cubebe dicitur, ut Galenus autor est, fructus fert
tenuis, odoratos, gustu non absimiles radicibus herbæ quæ Phu
nominatur. Dioscorides de Carpesio nihil scriptum reliquit.

DESCRIPTIO.

Cubebe est semen quod ultra mare in arbore quadam nascitur,
quæ folia habet ad hastæ modum acuta. Eius fructus est rotundus,
aliquantulum depressus & latus, inter folia eius repertus, qui quan-
do maturus fuerit, uergit ad rubedinem, & intra ipsum granum
est triangulatum, autor est Serapion.

Cubebe duplices sunt. Satiuæ scilicet & Syluestres. Syluestres
minores sunt satiuis, & odoratæ, ut piperis grana. Satiuæ in medi-
cina meliores habentur quàm syluestres.

TEMPERAMENTVM.

Et sunt in caliditate & siccitate temperatæ.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Ex semine Cubebarum si quis bibat, tum ciet urinam, mouet
menses, & calculum uesicæ frangit.

Cubebarum usus morbum regiū discutit.

D In medicina Valerianæ uirtutem æquant. Opitulantur contra
Catharrum ex frigida intemperie ortum, & caput confortant.

Vncia una Cubebarum in puluerem contritarum cum aqua Bo-
raginis sumpta, medetur uertigini & Syncopi.

Cum uino & Rosmarino decoctæ & potæ, profunt contra mor-
bum comitiale.

DE CUCURBITA.

NOMENCLATURÆ.

Κολοκύνθα.

Cucurbita.

Kürbis.

ANNO.

A ANNOTATIO IN CUCURBITAM.

CUCURBITAM fatiuam Græci κολοκύνθαμ uocant, Syluestrem diminuta appellatione κολοκύνθιδα. Dicitur autem Cucurbita, ut Ruellius arbitratur, à concuruatu, quòd facile, si quid obstiterit, aut fuerit impedimento, quo minus extendatur, incuruescat.

Quatuor sunt fructus inter quos tanta naturæ cognatio est, ut sæpenumero, & proprietates & nomina Latini Græciq; confundant, scilicet Cucurbita, Cucumis, Melon, Citrullus. Ex quibus quatuor semina maiora frigida ex Pharmacopolis colliguntur ad medicinæ usum.

Cucurbitæ fatiux duo genera sunt. Alia enim est quæ facili & admodum flexibili ramorum curuitate, tecta, pergulas, & testudines operit: atq; ideo Cameraria à Plinio dicitur, lib. 19. cap. 5. Camerariæ (inquit) uires sine adminiculo standi non sunt, uelocitas pernix, leni umbra cameras, & pergulas operientes. Alia quæ suis flagellis humi reptat, & plebeia eodem autore appellatur.

B Atqui Camerariæ aut plebeix Cucurbitæ multiformes reperiuntur, crescunt enim qua coguntur forma: alia in uentrem plurimum turgescit, quæ quidem cruda, saporis est fatui admodum, cocta autem edi facile potest. Alia item in longitudinem maximam producit, ut quædam aliquando uisa sit nouem pedum longitudine, ut refert Hermolaus, atque hæc auguina à quibusdam appellata est, ab intorti anguis figura. Alia est coactæ admodum breuitatis, digitali crassitudine, non nisi in Saxosis nascens, à Græcis somphos cognominata, quia inanis sit: à nobis autem Barbara aut marina appellatur. Alia deniq; est Cucurbita, quæ in lagenarum formam artifice natura crescit, nonnunq; etiam ita formatur ac fingitur. Ligatur enim ab hortulano, quodam uinculo, ea parte qua strictiorem uult facere. Qui mos etiam antiquis esse solebat, ut Cucurbitas in uasa fingerent: postea maturis & inanis ac siccis uterentur. Nuper em, inquit Plinius, Cucurbitarum usus uenere urceorum uice, iam pridem etiam cadorum ad uina condenda.

Amat rigua ac fimum Cucurbita, plurimumq; iuuatur humore, Quæ tamen sine multa rigatione conualuit, fructum iucundioris saporis præbebit. Copiam aquæ nacta minorem curam desiderat. Sesquipedali altitudine sulci fodiendi sunt, & tertia pars stramentis inditis tegenda: mox stercoreta terra, usq; in dimidium sulcum aggerenda, positisq; seminibus tam diu est aqua præbenda, donec enascantur: atque ubi conualescere cœperint, adiecta humo incrementa eorum prosequenda, donec sulcus coæquetur. Erumpit post

DE HERBIS, CAETERISQVE

C sextum septimumue diem. Iis quæ sicco loco mandata sunt, rigationem ministrari diligentius expediet, quare fictilia aquæ plena iuxta ponunt, inditis fascijs quæ perpetim humorem instillent.

Cucurbita planta est quæ nascitur ad formam Azari, flores habens candidos, fructus eius stercoratione & rigatione crescit in magnitudinem. Semen firmiter inhæret fructui. Dioscor.

TEMPERAMENTVM.

Cucurbita frigidi & humidum temperamenti est fructus, & seminis in medicina usus est.

Cruda Cucurbita edi non debet, est enim cibo insuavis, sed elixa uel tosta, uel in sartagine fricta, ut Galenus autor est.

VIRES AC IUVAMENTA.

Semen in uino sumptum, iocinori & lieni obstructo medetur.

Semen ab exterioribus corticibus benè purgatum, decoquetur in aqua hordeacea, quæ colata, & pota medetur iocinorosis, cietq; urinam. Quòd si ægrotus abhoruerit à potu huius aquæ, tum syrupus cum saccharo inde potest confici, qui ad omnia februm genera prodest.

Ad ardorem iecoris, Accipe succum ex ramentis Cucurbitæ, & cum lacte atq; aceto tempera. Deinde accipe linteolum, quod in eo madefactum iecori foris impones, multum hoc prodest.

D Fructus Cucurbitæ suspendi & siccare debet, frigore autem appropinquante semen inde eximendum est, & cum sale fricandum, ut uiscoli humores inde amoueantur. Nuclei uerò in locum siccum reponendi, ne humiditas semen corrumpat. Semen illud durat per triennium.

Ramenta Cucurbitæ infantibus contra capitis ardores, quos syriasm uocant, utiliter emplastri modo syncipiti imponuntur. Imponuntur eadem ramenta uel succus inde expressus estuanti podagræ & oculorum inflammationibus.

Succus expressus ex Cucurbitæ ramentis medetur doloribus aurium ex caliditate creatis. In quem usum per se, & addito oleo rosaceo auribus tepidus instillatur.

Idem succus cum oleo rosaceo permixtus, & spina dorsii ac lumbis inde illitis, februm ardores refrigerat. Idem sacris ignibus medetur. Cinis ex combustis corticibus ulcera pudendorum iam in putredinem uersa, purgat, atq; ad cicatricem perducit. Idem cinis mirè combusta sanat. Decoctæ Cucurbitæ succus cum exiguo melle, atq; nitro epotus aluum leniter soluit. Si quis etiam in excavata cruda Cucurbita uinum infuderit, & per noctem sub dio habuerit, temperatumq; ieiunus biberit, aluum leniter molliet.

Tumores

A Tumores & abscessus lenit cruda concisaq; mox emplastri modo imposita.

Decoctæ succus dentium motus stabilit, ac dolores inhibet.

DE AQUA CUCURBITAE.

Tempus electū distillandi Cucurbitam est, quando fructus eius ad plenam maturitatem peruenit, tum enim minutim concidi debet, & unā cum nucleis, & tota substantia distillari.

Aqua Cucurbitæ cum saccharo permista, sitim sedat, medetur tussi ex calida causa prouenienti, emollit aluum.

Eadem triginta uel quadraginta dies bis per diem, unaquæque uice tribus uncis pota, medetur calculo renum.

Eodem modo per decem dies pota, ciet urinam, renes et uesicam purgat. Itidem pota ardores febrium extinguit.

DE CUCUMERE.

NOMENCLATURAE.

Σικυς.

Σικυος.

B Cucumis.

Cucumeren.

ANNOTATIO IN CUCUMEREM.

CUCUMIS à curuitate, ut Varroni placet, nomen accepit. Grecis *σικυος* & Attico more *sicyos* uocat. Duplicem faciunt Cucumerem: Satiuum & agrestem. Satiuus quidē descriptione non eget, atq; ab aliquibus, nēpe Columella & alijs, uocatur anguinus à flexibus, quòd instar anguis sit flexuosus. Agrestis uerò, uulgò Cucumis a sininus appellatus, folia habet priori similia, minora tamen, & incisa magis: sed fructum fert oliuæ similem, paulo maiorem & striatum aliquantulum, qui dum excernitur, ueluti uentosa sonat, & semen longissimè iaculatur: cuius succo conficitur id medicamentum, quod medici Elaterium uocant, cuius usum Dioscor. lib. 4. cap. 149. & Plinius lib. 20. cap. 1. docent.

TEMPERAMENTVM.

Cucumis satiuus refrigerat humectatque in secundo ordine, ut Aegineta testatur.

R. ij.

DE HERBIS, CAETERISQVE

VIRES AC IUVAMENTA.

C

Bonam facit aluum, & stomacho accomodatus est, ut Dioscori describit. Olfactu defectus animæ restituit. Habet semen eiende urinæ mediocrem uim. Contra uesicæ exulcerationes cum lacte passouæ idem utiliter bibitur.

Medentur canum morsibus ex uino emplastri modo imposita eius folia. Ex melle uero ulcera, quæ epinyctidas uocant.

Semen quantum tres digiti apprehenderint, cum cumino tritum potumq; in uino, tussientibus auxiliatur.

DE CITRULLO.

NOMENCLATURAE.

Citrullus.

Citrulus.

Cucumis citrinus.

Citreolus.

Citrullen.

Citrullen Kürbisen.

D

ANNOTATIO IN CITRULLVM.

CITRULLVS est genus Cucumeris, quod à practicis medicis sic appellatur à colore quem habet quum maturuerit, habet enim citrei mali colorem & formam, unde & Cucumis citrinus dicitur. Is est de quo Plinius lib. 19. ca. 5. scribit. Huius folia à melonum folijs hoc differunt, quòd pluribus incisuris diuisa sint, ueluti in alarū ac pennarum formam. Dioscorides nullā facit huius mentionem.

TEMPERAMENTVM.

Citruli frigidioris sunt naturæ quàm Cucurbitæ, frigidos & noxios humores, malumq; sanguinem in uenis generant, unde febres autumnales oriuntur.

VIRES AC IUVAMENTA.

Ad stomachi ardorem absq; damno possunt sumi.

Semen Citruli tritum & potui datum, febricitantes iuuat, dum sitim extinguit, ut Platina scribit. Citrulus in hoīe uenenatos humores creat, & cōcoctu difficilis est, quare eius in cibo nullus usus est.

DE MELONIBVS ET PEONIBVS.

NOMENCLATURAE.

Melon.

Σίκυς πεπων.

Pepon.

Melopepen.

Melonen.

Melunen Kürbisen.

ANNO.

A ANNOTATIO IN MELONEM.

MELON Cucumerum generi etiam contribuitur, qui quum natiuam magnitudinem excessere, Pepones à Plinio uocantur. Quum uerò rotundi mali formã, & effigiem referunt, facta ex Pepone & malo appellatione, Melopepones sunt uocati, neq; inter eos aliud quàm ex figura discrimen quondam fuit. A Palladio uerò & medicis recentioribus à malorum figura Melones tantum appellantur, quos antiqui Pepones & Melopepones appellarunt. Præterea Græci quum fructum illum quem Melonem uulgò appellant, significare uolunt, non *σίκυς*, id est cucumis absolute dicunt, sed *σίκυς πεποῦ*, id est Cucumis Pepo, uel absolute *πεποῦ* dicunt.

DESCRIPTIO.

Melones nascuntur ut Cucurbitæ, habentq; flores luteos.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerant atq; humectant in secundo ordine.

VIRE AC IUVVAMENTA.

Seminis quoq; in medicina usus est, habetq; eandem facultatem.

Gratus est Peponis usus, ut Plarina inquit, uerum difficillimè ob eius frigiditatem commixtam humiditati, coquitur.

B Repurgato stomacho edendus est, quia facillimè in eos humores conuertitur, & concoctionem retardat, quos prædominari in cibi receptaculo compererit. Hanc ob rem nobis à maioribus imperatum est, ut Pepones ieiuni comedamus, supersedeamusq; à reliquo cibo, donec in fundo semicocti resederint.

Ad stomachi calores non naturales, & febres malignas maximè profunt.

Semen cutem purgat, si ex decocto illius cutis lauetur. Habent & abstergendi uim Melones, ut Galenus in libro de alimentorum facultatibus indicat: quamobrem etiam maculas ceu solares, & lentiginis atq; summam uiriliginem extergere possunt.

Qui decolorata fuerit facie, accipiet semen Melonis, cui superior cortex detractus sit, lomentoq; addito, in puluerem rediget atq; commiscebit, unde postea pastilli cum aqua rosacea permixti conficiantur, & ad solem sicari debent, quibus si facies lota fuerit, nitidam & pulchrã reddit facie, omnesq; cutis turpes maculas exterit.

Semen habet uim ciendi urinam, purgat lumbos & renes.

Magis operatur semen in lumbis, quàm in uesica. Oportet enim potentius remedium præstare in calculo uesicæ, quàm in renum, uel lumborum calculo.

Superior Melonis cortex imponitur fronti, ut oculorum destillationes compescat.

Radix ulcera sanat, quos fauos dicunt, ex melle emplastri modo imposita.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Melonem nonnulli cum aceto sumunt, pulegium ei & cepas admiscunt, quo nocitura uis frigoris temperetur.

DE AQUA MELONVM.

Tempus optimum distillandi Melones est, ut quando maturuerunt, minutim concidantur, & distillentur circa Autumnum.

Aqua Melonum per tres, uel quatuor hebdomadas, mane una uice ad iij, uel iij, uncias pota, calculo optimè medetur, ciet urinam, & purgat renes.

Item pota refrigerat, & extinguit omnes interiores calores non naturales, refrigerat iecur, sedat sitim cum saccharo temperata.

Prodest quoq; ad calidam tussim. Linteolis foris applicata, discutit calores, & tumores corporis, ubicunq; fuerint.

DE CVPRESSO.

NOMENCLATURAE.

Κυπαρίσος.

Cupressus.

Cypressus.

Cipressen Baum.

D

ANNOTATIO IN CVPRESSVM.

CVPRESSOS à partu ramulorum parilium uacatas Græci uolunt, ut Hermolaus Barbarus testatur, *ἀπὸ κύβη παρίσους τοὺς ἀκρίβαντας*, hoc est quod ex æquo, & ramos & fructus creent. Eisdem & Charitas appellari solitas Eteoclis fuisse filias adnarrat: quæ dum tripudio dearum subsiliunt, euolutæ in puteum deturbantur. Dolens earum uicem Tellus arbores frondosas puellis similes ad oblectamentum, & rei memoriam ædificauit. Cupressus Diti sacra est, funeribus indicandis ante domos poni solita, ut Plinius scribit. Huic patria est Creta insula, ubi tam familiaris à Theophrasto traditur, ut quocunq; loco quis mouerit terram ac subegerit, hæc gignatur, atq; protinus emigret, nisi seratur alia. In Idæis Albisq; montibus etiam non appellato solo sponte profilit, ibiq; summis iugis, ubi niues nunquam absunt, plurima, quod est mirum, alibi non nisi tepore proueniens, & nutricem magnopere fastidians. Cariem uetustatemq; non sentit Cupressus, neq; rimam, neq; fissuram capit sponte. Hoc etiam Vitruuius probat, inquiens. Cupressus in uetustatem sine uitij conseruatur: quod is liquor qui inest, penitus in eius corpore saporem habet amarum, qui propter acritudinem non patitur penetrare cariem, neq; eas bestiolas quæ sunt nocentes: ideoq;

quæ ex

A quæ ex eo genere opera constituuntur, permanent ad æternam diu-
turnitatem.

DESCRPTIO.

Cupressus arbor est, quæ magna proceritate attollitur, ad for-
mam abietis, nisi quòd ea ad secandum durior sit, floret luteo colo-
re, producit fructum instar nucis.

TEMPERAMENTVM.

Cupressus calefacit in tertio ordine, & desiccatur in secundo, Dio-
scorides uero inquit, quòd Cupressus astringit, & refrigerat. Ga-
lenus testatur quòd resiccandi uim habeat, absq; insigni acrimonia,
aut caliditate. Apparet enim in ea leuis quidem acrimonia, sed plu-
rima amaritudo, multoq; etiam plus acerbitalis in tota planta.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Folia, cortices & nucs Cupressi, habentur in usu medicinae.
Nucs folijs uirtute præpollent, folia in aceto contusa, & uulneri-
bus imposita, ea purgant, ac erodunt gangrænam. Eodem modo
pota, medentur stranguriæ.

B Nucs Cupressi etiam tusæ bibuntur cum uino contra sanguinis
excreationes, intestinorum tormina, fluores alui, in spiritus difficul-
tate, non nisi recta ceruice spirantes, & tussim. Nucs tusæ & com-
mixtæ cum fico, uulneribus quæ serpunt, & polypis in naribus me-
dentur, si emplastri modo imponantur.

Emplastrum confectum ex folijs, & nucibus, prodest ad intesti-
norum ramices. Folia eius bibuntur cum uino contra urinæ pro-
fluuium, & item contra urinæ angustias. Cortices in puluerem
reducti, & cum aqua Ebuli sumpti, pellit calculum ex renibus, &
uesica. Nucs scabros pellunt ungues in aceto decoctæ concisæq;
additis lupinis. Glutinant uulnera concisa, & illita folia.

DE CVSCUTA.

NOMENCLATURAE.

Cuscuta;

Silz kraut.

Flachseiden.

R iij

DE HERBIS, CAETERISQVE

ANNOTATIO IN CVSCVTAM.

C VSCVTA herba est quæ circa linum nascitur: unde à Recentioribus podagra lini, & strangulator lini nuncupatur. Tamen non solum lino inhæret, sed & rubis, ac alijs pluribus arbusculis & herbis: differentia est per colorem: magis albicat, quæ in lino, quàm quæ in rubo, uel moro est: in re uerò medica ferè est eadem ratio. Mirum est herbam in medicina tam utilem à Dioscoride esse silentio præteritam, nec ab ullo antiquorum eius fieri mentionem. Euergetius Cordus harum rerum diligens obseruator, putat esse herbam quæ à Dioscoride Androsace appellatur. Antonius Musa scribit nostram Cuscutam easdem habere uires, quæ à Dioscoride Androsace attribuuntur, sed quia dum figura nondum conueniant, putat Androsacen aliam esse herbam. Ruellius scribit eam primum cassutam fuisse appellatam ab Arabibus, deinde mutatione quadam literarum Cuscutam ab officinis fuisse dictam.

DESCRPTIO.

Cuscuta alijs plantis, & fruticibus adhæret, & figuram habet ut fila. Caule est rubicundo, in cacumine tenui scatens semine. In lino plærunq; inuenitur.

TEMPERAMENTVM.

Calafacit in primo ordine, & desiccatur in secundo.

VIRES AC IUVAMENTA.

D Herba hæc affiscit sibi naturam herbæ, uel arboris, cui adhæret ut autores tradunt, si enim calidæ insidet herbæ arboriue, calidam fortietur facultatem: & si decubuerit frigidæ, uim sibi frigidam uendicabit. Abstergendi naturam habet, & cum quadam adstrictione participat roborandi. Semen uitiatofelli medetur, tollit coxendicum dolores, potum cum uino ex saluia. Idem uenas pituitosis, atq; biliosis exonerat humoribus, ac regio morbo subuenit.

Cuscuta ualdè conducit ad induratum lienem ac iecur, cum lingua ceruina, decocta in uino ac pota, & eorum impedimenta laxat.

Cum aqua decocta, & cum saccharo temperata, purgat Phlegma.

Eodem modo sumpta discutit stranguriam. Febribus ijs auxiliatur, quæ pueros male habent, sed usu nimio stomachum sua adstrictione grauat, sed noxa tollitur, si Anisi momentum adijciatur.

DE AQVA CVSCVTAE.

Conueniens tempus distillandi Cuscutam est, quando fila oculos, uel semina pducere incipiunt, non enim habet folia, ut aliæ herbe.

Aqua Cuscutæ, mane ac uesperis singulis uicibus iij. uncijs pota, medetur omnibus affectibus iocineris & pulmonis purgando ac confortando.

Omnes humores superfluos è corpore expellit.

Eodem

A Eodem modo pota icterum sanat, pellit calculum uesicæ. Medetur torminibus intestinorum. Oculis instillata, eis claritatem inducit. Locis muliebribus refrigeratis subuenit, si prædicto modo bibatur.

Medetur & mulieribus quibus menses supprimuntur, & quæ tumorem habent circa umbilicum. Eadem pota ciet urinam, prodest ijs qui uitiato sanguine abundant, & scabiosa lepra laborant, si potui admixta quotidie bibatur. Stomachum confortat prædicto modo pota. Medetur febribus infantium, si aquæ huius paulum potui detur uel pulti infundatur, nam purgat humorem calidum.

DE CYMINO.

NOMENCLATURAE.

Κυμίνον.

Cuminum.

Cuminum.

Römisch Kümmel.

ANNOTATIO IN CYMINVM.

B CYMINVM Latini similiter & Græci dicunt. Habet, ut Theophrastus autor est, semen nudum, angustum, canaliculatumq; facile inarescens frumenti modo, ubi plane accreuit, defluum atque lubricum. Nascitur in summa tellure, uix hærens, & in sublimē tendens: in putridis & calidis, medio serendum uere. Inter olera maximè fruticat, omnium fœcundissimum. Cum maledictis & probris serendum præcipiunt, quo lætius & copiosius proueniat.

TEMPERAMENTVM.

Cyminum quo in Germania plerunq; utuntur, calidū & siccum est in tertio ordine, ut Aegineta autor est, urinam mouet, & flatus discutit. Hoc semen intra quinque annos uires suas non amittit.

Cyminum in cibo sumptum uel in potu, concoctionem stomachi confortat. In uino elixum cum fœno græco, tormina & dolores intestinorum discutit, inflationes tollit.

Contusum & cum albo oui permistum, ruborem oculorum remouet, si imponatur.

Idem cum uino atq; carycis additis coctum, atq; potum, antiquæ tussi medetur. In ore retentum ac masticatum, odor ille oculis adflatus, eos clarificat. Liuorem ex concussione, uel ictu, uel alio modo factum, puluis eius cum cera munda apud ignem commixtus, & emplastri modo impositus, discutit, itidem & sanguinem concretum dissoluit. Eius nimius usus pallorem inducit.

Ad catharrum ex frigida causa prouenientem, Accipe cymini puluerem

DE HERBIS, CAETERISQUE

C puluerem, & lauri baccas eodem pondere, quibus facculo inditis capiti impone, hoc absq; dubio auxiliatur.

Accipe cuminum in uino elixum, & calidum umbilico impone, hoc medetur stranguriæ, alijsq; uesicæ affectibus.

Malos humores in homine consumit.

Cum aqua elixum, si facies inde lauetur, clarior & purior redditur, si modo raro fiat.

Tritum & cum aceto elixum, ac naribus applicatum & inditum, profluvia sanguinis sistit. Idemq; foeminarum fluctiones sistit.

Cum aceto & aqua permistum ac potum, medetur orthopnoicis.

Sanguinis grumos cum urina reddentibus succurrit, & sanat aluum inflatum.

Ad iocineris uitia tostum in aceto tritum datur: item ad uertigines. Iis quos acriore ui urina mordeat, in dulci uino tritum datur. Testium tumoribus tostum, tritumq; cum melle rosaceo & cera imponitur. Datur & contra uenenatorum morsus cum uino.

DE CARVI.

NOMENCLATURAE.

D

Κάρος.

Carui. Caruum.

Carios. Carium.

Wisen Kümmel.

ANNOTATIO IN CARVI.

CARVI Barbaro nomine ab officinis & Herbarijs dicitur, quod à Dioscoride Caros, à Plinio Caruum, à Serapione Carium dicitur. Semen est multo minus cymino, quod apud Pharmacopolas pro Carui uenditur.

DESCRIPTIO.

Carui planta est quæ nascitur ad anethi modum, luteo flosculo, semen in cacumine caulis gerens, gaudet nasci in pinguibus pratis, & hortis, etiam ubi feritur. Radicem habet magnam & candidam instar foeniculi.

TEMPERAMENTVM.

Caruum odoratum est, & moderate acrem qualitatem possidet, ut Galenus testatur: calefacit & siccatur in tertio ferè gradu. Virtus eius est similis uirtuti Anisi.

VIRES AC IUVAMENTA.

Caruum discutit flatum intestinorum, pellit lumbricos alui, confortat stomachum.

Corde

A Cordi accomodatum est, prohibetq; ne uapores è stomacho caput petant. In Sicilia nō nascit̄ copiosum, sed alijs locis frequens est. Caruum quinq; annos durat sy nceris uiribus. Seminis tantum in medicina usus est.

Semen in potu sumptū medetur dysenterie, quam repente sistit. Idem in cibo sumptum stomachum confortat, concoctionemq; adiuuat.

Ad debilitatem capitis, Accipe Caruum & in sacculo decoque, capitūq; impone, tum remedium præstat. Vrinam quoq; prouocat.

DE CYNOGLOSSA.

NOMENCLATURAE.

Κύνογλωσσο.
Σκολιμος.

Cynoglossa.
Lingua Canis.
Lingua canina.

Hundts Zung.

ANNOTATIO IN CYNGLOSSAM.

CYNOGLOSSA à Romanis Lingua canina dicitur, eò quòd folijs linguam canis imitetur. Vnde Plinius inquit Cynoglossos caninas imitans linguas topiarijs operibus gratissima.

DESCRIPTIO.

Cynoglossa caulem habet longum & hispidum, folijs acutis & hirsutis, in cacumine flores gerens cœruleos, ac in medio rubentes. Radicem habet candidam & lignosam intra terram.

Herbarij

DE HERBIS, CAETERISQUE

C Herbarij, ut Ottho Brunfelsius indicat, duas species Cynoglossæ exhibent. Vnam folio plantaginis, ueram ac genuinam, à Dioscoride descriptam. Alteram quam hodie officinæ Buglossæ syluestri (folijs tenuioribus, coreacis) per omnia ferè similem ostendunt.

Plinius etiam scribit de altera, quæ lappas minutas fert, ea ignota est.

Minor Cynoglossa gaudet nasci inter uites. Maior autem locis petrosis, siccis & incultis gaudet.

TEMPERAMENTVM.

Cynoglossa frigida & sicca est in secundo gradu.

Vtuntur ea ad oris ulcera, & alias corporis calidas pustulas.

Contrita & cum uetere suillo adipe tosta folia eius, rabidorum capum morsibus, capilli defluuijs quæ uocant ἀλοπενίας, & ambustis medentur.

VIRES AC IUVAMENTA.

Aluum mollit, elixa eadem, & cum uino pota.

Cynoglossæ succus permixtus cum succo plantaginis, & uino granatorum, & paululo licij, atq; ad ignem cum prædictis aliquantulum inspissatus, ulceribus oris, & narium, gingiuarum, & genitalium medetur, ut testatur Ioannes Vigonius.

D Valet quoq; succus admixtus cum melle rosato, & terebinthina, ulceribus ab humoribus frigidis causatis: facit quoq; potentissimè, ut experientia nobis demonstrauit, aduersus morbi gallici ulcera atq; tubera, maximè si prædictus succus inspissatus fuerit ad ignem aliquantulum cum syrupo rosato, uel Oxymelle squillitico.

Item folia Cynoglossæ ulceribus frigidis siue scrophulis imposita, à proprietate medentur.

DE AQUA CYNGLOSSÆ.

Tempus distillationis eius est, ut herba, folia, caulis, flores atque radix cum tota substantia minutim concisa, circa exitum Iunij distillentur.

Aqua Cynoglossæ sanat hemorrhoides, si sint internæ, matutino tempore tribus uncijs bibenda est, usq; dum sanentur; si uero foris promineant, ablui debent linteolis in ea intinctis.

Medetur oibus uulneribus, si mane & uespero inde lota fuerint.

Omnibus antiquis ulceribus etiam medetur, si ex ea lauentur, uel si linteolis imponatur.

DE CYPE.

NOMENCLATURAE.

Κυπέρου.

Cyperus.
Iuncus angulosus, &
odoratus.

Wilder Galgan.

ANNOTATIO IN CYPERVM.

CYPERVS, ut Vergilius Marcellus ait, in iuncorum genere, anguloso caule, & odorata radice est, à Celso quadratus iuncus, à Plinio lib. 21. cap. 18. triangularis primò, mox angulosus dictus. Verum tria hæc nomina apud autores plærumq; inueniuntur, scilicet Cyperus, Cypirus & Cyperis. Cyperus est iuncus de quo nunc sermo factus est. Cyperus autem palustris planta est, gladiolus quondam à cultellati folij figura, ut credimus, dictus. Cyperis autem in foeminino genere, prædicti iunci angulosi radix est, quam nostrates officinæ plærumq; etiam Cyperum nominant.

DESCRIPTIO.

Cyperus porri folia habet, sed longiora tantum & duriora. Caulem habet cubitalem, curuum, nodosum, & angulosum, in cuius cacumine minuta folia prodeunt, inter quæ semen residet: flores producit candidos.

Radice[m] habet duplicem. Vnam quæ oblonga est, Alteram quæ rotunda est, & nigra: eadem facultate præditæ sunt. Gaudet aquosis locis & maximè pratis.

TEMPERAMENTVM.

Radice[m] quæ odorata est, in medicina tantum usus est. Excalfacit atq; siccatur altero abscessu.

VIRE AC IUVVAMENTA.

Radix acuit ingenium, & confortat stomachum. Bonum inducit homini colorem, ac grauem anhelitum oris emendat.

In oleo oliuarum eadem radix iij. uel iiii. dies macerata, lumbos calefacit, atq; calculum inde discutit, si ex eo oleo inungantur.

Vesicam refrigerat atq; ex eo inunctam calefacit, cietq; urinam.

Cyperus sanguinem inflamat, quare leprosus eo non utetur.

Radix accomodata est membris refrigeratis, si oleo amygdalarum amararum imposita, corpus inde inungatur. Prodest etiam, si

DE HERBIS, CAETERISQUE

C quis ex radice cum uino bibat. Confortat cor, hominibusq; refrigeratis, bonum creat sanguinem, maximèq; prodest qui perpetuò sunt tristes.

Radix in puluerem redacta, atq; cum saccharo melleq; permista, ac cum paululo uini decocta, deinde concisa in quadratam tesserae formam, & hoc iusculum addatur, tum uirtutem Zingiberis conditi aequat. Potest seruari per annum, calfacit omnia membra interiora, concoctionem adiuuat, ingenium reddit acutum.

Radix Cyperi, ut Dioscorides inquit, calefacit, aperit, urinam cit. Bibitur contra uesicae calculos, & cutem subeuntes aquas utiliter. Bibitur & contra Scorpionum ictus, eadem utilitate. Refrigeratis praecclusisq; uuluis calens imposita opitulatur, menses trahens.

Siccatur eadem, & in farinam trita, oris ulceribus, quae pascendo serpunt, inspergitur.

Sequuntur quae à Litera D. incipiunt.

DE DACTYLIS.

D

NOMENCLATURAE.

Φοινικα.
 Βάλανθ.
 Φοινικθ.

Palmula.
 Dactylus.

Dattelen.

ANNOTATIO IN DACTYLVM.

DACTYLI nostra aetate à medicis Palmarum fructus appellantur, quoniam humanis digitis, quos Graeci δακτυλοισι dicunt, similes sunt. Latini Palmulas uocant, Indicatq; id etiam in Claudio Suetonio, quem in conuitio & inter epulas obdormiscentem, oliuarum & Palmularum ossibus ab alijs incessi solitum, scriptor ille ait. Graeci arboris suae nomine

Φοινικας

A *oivinas*, id est Palmas appellant. Est autem non exigua in palmulis differentia, ut Galenus de aliment. facultat. testatur. Alię nanq; siccę sunt, & adstringentes, ut Aegyptię; alię molles, humidę & dulces: & caryotę appellatę. Huius generis laudatissimę nascuntur in Ierichunte, quod Syrię Palęstinę oppidum est. Inter has medię censentur reliquę omnes Palmulę.

DESCRIPATIO.

Palmularum arbor est admodum procera, habens folia in latitudine, ut Milium Indicum, fructus eius ficuū formam representant, intrinsecus duros & spadiceo colore nucleos habent, nascuntur ad cornu modum.

TEMPERAMENTVM.

Dactyli calefaciunt & humectant in secundo ordine.

Arbor unā cum fructu iecur, & lienem ualdē obstruunt, cortices uero arboris multo magis id præstant.

NOCVMENTA EORVM.

B Dactyli malos humores generant, capitis dolores creant, indurant & obstruunt epar, pariunt fluxus hemorrhoidum. At Dioscorides inquit, quōd hemorrhoidas sistunt, qui austero sunt sapore.

Crassum sanguinem generant, maximē ijs qui calida natura præditi sunt, propterea ijs & qui doloribus capitis frequenter uexantur, usus illorum uitandus est. Præterea qui iecur calidum habent, ab usu illorum abstinebunt.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Dactyli manducati aluum sistunt. In uino austero poti aluum & mulierum fluctiones sistunt. Quidam inquit, Dactylos qui in frigidis regionibus nascuntur, alios bonitate antecellere. Verum qui in temperata regione nascuntur, diutius uires suas retinere. Omnes Palmulę, ut Galenus testatur, concoqui pertinaces, capitiq; infestę sunt, liberalius ingestę. Dulces uerō alunt: austere stomacho conueniunt, aluumq; retinent.

Palmę fructus, ut Aegineta inquit, qui iam maturuit, calidus est mediocriter, uisceribus roborandis & stomacho idoneus, tum intus assumptus, tum foris applicatus.

Colliguntur Palmulę in Aegypto ex Palmis in autumnno, paulò ante quàm maturescere incipiunt.

DE HERBIS, CAETERISQUE
DE DAUCO SYLVESTRI.

C

NOMENCLATURAE.

σταφυλῖνος ἄγριος.
δαῦκος ἄγριος.

Daucus sylvestris,
Daucus Creticus.

Wild Mozen.

ANNOTATIO IN DAUCVM.

DAUCVM Græci appellarunt, quem Romani Erraticam pastinacam dicunt, ut Vergilius Marcellus ex Galeno & Ægine-
ta probat. A Dioscoride Staphylinon agrion dicitur, intelligitque
Deam pastinacam sylvestrem, quæ locis incultis nascens satiuæ pari-
ter frondeat & floreat: sed minore radice, & magis fibrata fit. Hie-
ronymus Tragus autem censet, Daucum non esse Sylvestrem pa-
stinacam, sed illam radicem quam uulgò uocant *Ber wurzel*. Et
hoc probat ex Dioscoride, qui de Dauco proprium caput habet.
De eo sic scribens: Daucus & petrosis & apricis cernitur locis, fœ-
niculi folijs, minoribus tamen & exilioribus, caule semipedali, um-
bella Coriandri, flosculis candidis, semine peracri, &c. Omnia hæc
inquit non pastinacæ sylvestri, sed radici quæ *Ber wurzel* uocant,
rectè congruunt. Plura Daucorum genera numerauit antiquitas,
non genere sed natali solo diuersa, indicatq; id Plinius lib. 19. ca. 4.

DESCRIPTIO.

Daucus sylvestris est planta satiuæ Dauci similis in locis incultis
sponte proueniens.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atq; siccatur in tertio ordine.

Daucus sylvestris in uino elixus, cui tantū ficuum additum sit,
quantum quis uoluerit, hoc uinum potum pellit siccam tussim.
Itidem ad asthma auxiliatur. Herba hæc in lixiuio uel aqua deco-
cta, tollit fluxum capitis ex frigida causa prouenientem, si caput in-
de lauetur.

Tres

A Tres manipuli huius herbæ in uino decocti, oleoq; addito, si al-
uo imponantur, flatus discutiunt, ac stomachum calefaciunt.

Aduersus iecur ac lienem obstructum. Confice ex hac herba &
floribus Syrupum, atq; succum fœniculi admisce, eo mane ac uespe
ri utere, & absq; dubio opitulabitur.

Daucus syluestris cum malua & mercuriali in uino & aqua deco-
ctus, & umbilico applicatus, medetur torminibus intestinorum.

DE DIAPENSIA.

NOMENCLATURAE.

Diapensia.

Sanicula.

Consolida minor.

Ferraria maior.

Sanickel.

ANNOTATIO IN DIAPENSIAM.

DIAPENSIA herba uulneraria est, quæ alio nomine Sanicu-
la à Latinis dicitur. De Græca eius nomenclatura, & quo no-
mine apud Dioscoridem & Plinium legatur, medici adhuc nihil
compertum habent. Fortassis ueteribus illis hæc herba ignota fuit,
multę enim huiusmodi uulnerarię herbę, & præsertim ex solidagi-
num genere post illa tempera repertę sunt. Vulgares Herbarij hanc
Consolidam minorem esse constituunt, quorũ sententia, ut Bruns-
selsius putat, non improbanda est. Collinutius putauit Saniculam
pentaphyllon esse. Verum habet quidem Sanicula in quinque partes
distincta folia, sed radices nec rubras habet, nec fraga fert, ut de suo
pentaphyllo dicit Plinius. Herba uulgò chirurgis ubiq; est cognita,

DE HERBIS, CAETERISQVE

C qui huius succum uulneratis in potum commendant: quare in adagium uenit, eos non egere chirurgo, qui saniculam habuerint.

DESCRIPTIO.

Diapensia uel Sanicula habet rubicundum & tenuem caulem cū folijs mollibus, radicem nigram cum multis fibris, in medio caule rubros & candidos flosculos habens, unde rubicunda folia prodeunt, quæ in tactu mollia sunt. nascitur plæruncq; humidis & petrosis syluis,

Est & altera quædam species Saniculæ, ut Hieronymus Herbarius indicat, agrestis, rariorq; & minus perspecta Herbarijs, solo Maio florens & apparens, flosculis albis, ijsq; lepidis admodum: in deq; enim paulatim disperit, abditq; sese.

TEMPERAMENTVM.

Sanicula habet naturam calefaciendi & siccandi, multaq; pollet uirtute. Succus quoq; habet facultatem leniendi. Omnia præstat quæ Consolida.

VIRES AC IUVAMENTA.

Vulneratus succum Saniculæ exprimat, & bibat cum aqua Cerefolij, tum uulnus intus omnino sanatur. Sanicula siccata, & in puluerem redacta, ad integrum annum durat.

D Qui stomacho laborat, habetq; intestina uiscosis humoribus obducta, Accipiat hunc puluerem, & cum melle atq; glycyrizæ succo commixtum, uesperis antequam cubitum iturus est, in uino bibat, tum interanea omnia, & stomachum à Phlegmate expurgat.

Hanc herbam in Maio unà cum radice effodito, & in aqua eam decoquito, perq; linteum colato, atq; saccharo rosaceo melleq; addito, eam bibito, leniter enim aluum laxat, & multum uiscosi humoris ex stomacho & intestinis expellit.

Sanicula, pyrola, atq; uinca peruinca, in uino decocta & pota, in homine omnem sanguinem concretum dissoluunt atq; consumunt absq; ullo damno.

In omnibus potionibus uulnerarijs utendum est Sanicula. Habetur enim & recensetur inter præcipuas herbas uulnerarias, unde & efficax potio uulneraria ex ea confici potest.

Adijciunt Experimentatores & Herbarij, succum decoctum eius illitum, tumores reprimere, tam in homine quam in pecudibus.

DE AQUA SANICVLAE.

Distillationis eius tempus est, ut herba unà cum radice, & tota substantia minutim concisa, in medio Maij distilletur.

Saniculæ aqua à uulnerato mane & uesperis singulis uicibus tribus uncijs pota, uulnus penitus sanat.

Eadem

A Eadem prodest ad omnes tumores tam in homine, quàm in pe-
 tudibus, si per diem bis uel ter linteolis imponatur.

Sanat omnia uulnera aperta, & rupta in homine, medetur corpo-
 ri exulcerato, si inde lauentur, uel linteola in ea madefacta, appli-
 centur.

DE DICTAMNO.

NOMENCLATURAE.

Δικταμος.

Dictamnus.

Dictamus.

Diptamus.

Diptam.

Lipwurz.

Gichtwurz.

Wald Lilien.

ANNOTATIO IN DICTAMNUM.

DICTAMNVS ut Theophrastus autor est, propria Cretæ in-
 sulæ herba est, uiribus admirabilis, & ad plura utilis. Artemi-
 dion etiam dicitur, à uenatrice Dea Diana, quam Græci Artemida
 uocant: quoniam uulneratæ ab ea in uenatione capræ & cerue, eius
 herbæ pastu sanarentur. Eademq; de causa Dorcidion, quasi cerua-
 lem: Dorcada enim Græci hinnulum, & in ceruorum genere mino-
 res uocant, quod animal Plinius ait Dictamnium hanc ostendisse,
 uulneratis eo pastu statim decidentibus telis. Vergilius Marcellus
 uult Dictamnium interposita n litera, non Dictamū, dicendum esse,
 quoniam id Græcorū Codices oēs indicent. Porro Dictamno uera
 nos hæcenus caruisse, uel inde satis liquet, q̄ ea herba quæ nostra gra-
 te hoc noīe insignita fuit, & flores, & semen p̄ducat, cum Germana

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Dictamnus his planè careat, quemadmodū Manard. & Fuchsius ex Dioscoride testatur, qui li. 3. ca. 32. de ea ita scribit: Dictamnus Cretensis herba est, acris, leuis, pulegio similis, maioribus tamen folijs, tomentosis, & lanugine quadam obductis, neq; florem, neq; semen profert, Dioscoridi quoq; subscribit Plinius lib. 25. cap. 8. Cum itaq; ex ueterum testimonijs uera Dictamnus tam flore quàm semine careat, nostra hæc uulgaris pseudo Dictamnus sit, utpote istis maximè abundans, oportet. Sunt autem Dictamni tria genera, ut Dioscorides & Theophrastus indicant.

DESCRIPTIO.

Dictamnus nascitur uirore quodam ad cubitalem altitudinem, in cacumine sub floribus caulem habens phœniceum, roseis folijs ac floribus, fibrisq; roseis. Semen ei est spadiceum, radix uerò candida. Alij uolunt Dictamnus nasci æditis & pinguibus locis, & herbam ac folia sua ab uno latere, gradatim sursum uersus sese at tollere, inter quæ flosculi colore sulphuris citrini contineantur. Est & aliud Dictamni genus nigram radicem habens, cuius usus est admodum rarus. Vna radix in frigidis locis & altis rupibus nascitur. Est enim duplex, una candida, altera uero nigra, habentq; eandem facultatem. Candida tamen magis in usu est.

TEMPERAMENTVM.

D

Calefacit atq; desiccatur in tertio gradu.

VIRES AC IUVAMENTA.

Radix mulierum menses trahit, si inde bibant.

Itidem ad aquam intercutem prodest.

Dictamnus cum melle permista ac sumpta, medetur tussi. In aqua decocta medetur morbo regio, si corpus in balneo inde lauet.

Radix permista cum radice Acori, & in puluerem trita, puluis ille naribus inditus caput purgat.

Succus eius cum puluere sanat uuulam.

Dictamnus cum lacte auribus instillata, tollit dolorem.

Est tanta herbe uis, ut olfactu uenenata animalia fuget, & admota, enecet omnia quæ ictu aut morso uenenum relinquunt.

Succus cum uino potus uenenatorum moribus succurrit.

Puluis Dictamni cum Gentiana & Aristolochia equali pondere commixtus, fit niger puluis, qui cum uino in quo Dictamnus sit decocta, temperatus, habet omnem uirtutem Theriace. Idem puluis cum succo permistus atq; Artemisia, pessisq; inde factis, & sceminis inter naturalia subiectis, foetum mortuum ac secundas expellit.

Dictamnus, ut Dioscorides ait, non tantum pota, sed admota suffituq; mortuos partus ex utero pellit.

Castoreum

A Castoreum cum Dictamno pari mensura in puluerem contri-
tum, atq; cum succo rutę temperatum, naribusq; inditum, medetur
epilepsia. Membra imbecillia, si ex succo Dictamni inungantur,
uires suas recuperant ac sanitati restituuntur. Plantas pedum sagit-
tis cõfixas illitu sanat, & impactos reliquo corpori aculeos refigit.

DE AQUA DICTAMNI.

Tempus electum distillandi Dictamnum est à mense Iulio usque
ad Septembrem, tum radix concisa distillabitur.

Aqua Dictamni mane ac uesperi unaquaq; uice tribus uncijs po-
ta, medetur pesti.

Eadem sex uncijs pota, contra uenenum succurrit.

Calculo medetur, si mane, meridie ac uesperi singulis uicibus ad
tres uncias bibatur.

DE DENTE LEONIS.

B

NOMENCLA-
TVRAE.

Dens Leonis.

Felrif.

ANNO.

DE HERBIS, CAETERISQUE

ANNOTATIO IN DENTEM LEONIS.

DENS Leonis herba est Empyricis & Herbarijs satis cognita. Apud Dioscoridem, & Plinium certa huius herbae nomenclatura non potest ostendi. Hermannus Comes à Neuenare credit eam esse Lagopoda Dioscoridis, hoc enim modo de ea scribit. Lagopus apud Dioscor. non describitur ex folijs & floribus. In exemplari tamen uetusto Apuleij, herbam sub nomine pedis leporini pictam reperi, ea certe similitudine, quae nobis exprimeret herbam uulgo dentem leonis appellatam. Idq; ex effectu uidetur non fore alienum à ueritate. Scribit enim Dioscor. Lagopoda uentrem contrahere, & discutere durities apostematum : quae ambo praestat & Dens leonis.

DESCRIPTIO.

Dens leonis folia habet ad pedis coruini similitudinem, gaudet sub quercubus nasci ad cubiti altitudinem. Prasino est colore, flosculos ut malua producit, magnam & candidam habet radicem.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atq; desiccatur in secundo ordine. Haec herba colligenda erit circa finem Maij.

VIRES AC IUVVAMENTA.

D Contusa haec herba & commixta cum Barba Iouis & Solatro, & membro inflammato imposita, absq; dubio id statim sanat.

Succus oculis instillatus, glaucomata & albugines pellit, fiet autem hoc in lunae augmento, oculique prius aqua foeniculi lauandi sunt.

Si quis hanc herbam collo appenderit, ulceribus oculorum non infestabitur.

Conducit eadem ad potiones uulnerarias.

Contusa & uenenoso apostemati imposita, illud absque dolore aperit.

Aqua distillata ex hac herba, & oculis instillata, ualde illis medetur.

Sequuntur nomenclaturae Herbarum
à Litera E.

DE EBULO.

NOMEN.

NOMENCLATURAE.

Χαμαίανθη.

Ebulus.
Ebulum.

Attich.

E ANNOTATIO IN EBVLVM.
 BVLVVS alterum genus sambuci est, quod Græci cha
 mæacten uocant, id est humilem sambucum. Est enim
 humilis & coactæ ad terram breuitatis sambucus Ebu
 lum, & herbæ quàm arbori similis, ut Dioscorides
 testatur. Gaudet læto solo ut testatur suo carmine Columella.

Atq; habilis natra soli, quæ gramine læto Parturit, & rutilus Ebuli creat uuida baccas.

Fuit agricolis in honore Ebulum, non quòd aliquid utilitatis
 eis adferret, sed quia sperandæ utilitatis notam & indicium face
 ret. Siquidem in probatione agri, & dulcem terram, & frumentis
 habilem, copiosum, & sponte nascens indicaret, Idq; dulcis saporis
 & frumentarij agri certissimum indicium sibi fecerunt semper agri
 colæ, si Columellæ & antiquioribus alijs credimus.

DESCRIPTIO.

Ebulus herba est minor sambuco, folia habet per interualla ex
 singulis geniculis exeuntia, Amygdalæ similia, per ambitum secta,
 longiora tamen & graueolentia. Umbellam habet in summo cum
 nigris baccis, sambuco similem. Radix illi est longa digitali crassi
 tudine, Habet & caulè m digitali crassitudine.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit natura atq; desiccet. Eadem sambuco & Ebulo uis est.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Ebulus aquas ex aluo pellit, si inde quis bibat. Radix quoq; in

DE HERBIS, CAETERISQUE

C uino decocta, subeuntibus cutem aquis auxiliatur.

Ebulus elixus & olerum modo manducatus, aluum constipatum emollit.

Vmbella cum caulibus eandem habet uim, quam ipsa herba. Radix hydropicis praesentissimum est remedium, in potu sumpta. Decocta eadem in aqua, foeminarum locos insidentibus mollit, & aperit, & quae in eis sunt mala emendat.

Folia in aqua decocta medentur siccae tussi, si decoctum illud bibatur. Idem ad anginam succurrit.

Si cur uia oris deorsum feratur, gargarizet hoc decoctum, cum modico pyrethro permixtum, tum auxiliatur.

Misce succum Ebuli cum puluere radice Esulae, & saccharo, hoc sumptum febris quotidianae medetur.

Herba ipsa podagram sanat imposita.

Folia tenera & recentia podagris opitulantur cum taurino hircinoue adipe emplastrum modo imposita.

DE AQUA EBULI.

Optimum tempus distillandi Ebulum est, quando florere incipit, ut tum herba & folia minutim concisa distillentur.

Aqua Ebuli saepius una uice iij. uel v. uncijs pota, aluum mollit.

Eodem modo pota mane & uesperis, auxiliatur contra tumorem, & praecipue contra hydropem.

Sic etiam pota medetur febris quotidianae, & doloribus laterum.

Prodest contra exteriorum corporis tumorem, linteolis imposita.

Dolorem lateralem pellit, linteolis madidis etiam imposita.

DE ELLEBORO ALBO.

NOMENCLATURAE.

Ελλεβορος λευκος

Elleborus albus.

Veratrum album.

Weiß Nieswurz.

Christwurz.

ANNO

ANNOTATIO IN ELLEBORVM.

A

ELLEBORVM album Romani Veratrum album appellat. Duo eius sunt genera, Albū scilicet & Nigrum. Aulus Gellius Pliniū secutus, ait coloris discerniculum non in semine, neq; in uirgultis, sed in radice apparere,

Candido uomitiones cientur, eoq; Stomachum & uentrem superiorem purgat. Nigro aluus inferior diluitur, utriusq; periculosa sumptio, sed albi, ut prestantior, ita periculosior. Quod ipsum tamen adeo uulgatum esse coepit, ut pleriq; studiorum gratia, ad peruidenda acrius, quæ commentabantur, læpius sumptitauerint.

Nominatim autem Carneades Academicus scripturus aduersum Stoici Zenonis libros, candido Elleboro superiora corporis purgare solitus legitur, ne quid ex corruptis in stomacho humoribus, ad domicilia usq; animi redundaret, & instantiam, uigoremq; mentis labefaceret. Elleborum herba est, apud multos Poetas decantata, propterea quod antiquitus plurimus usus fuerit eius herbæ, ad leuanda mentis & capitis uitia. Vnde & in Prouerbio dicitur: Elleborum bibere, Elleborum edere, Elleboro sese purgare. Elleboro opus habere. De illis qui insaniunt & parum animo constant, ut testatur Erasmus in Chiliadibus, Elleborum à Germanis *Nieswurtz* dicitur, id est radix sternutationis, quoniam celerrimè mouet sternutamenta.

Optimum quod ex Anticyra petitur, ubi copiose prouenit. Durare uim albi Ellebori 30. annis ferunt.

DESCRIP TIO.

Elleborum album folia plantagini aut betæ fermè similia habet, breuiora tantum nigrioraq; colore aliqua parte rubro. Caulem fermè duorum palmorum altitudine. Radices illi sunt graciles, ceparum modo prodeuntes. Quidam uolunt uerum Elleborum album esse herbam illam, quæ uulgò Dictamnus dicitur, sed errant. Habet radicem fragilem, cuius nimius usus improbatur, natura enim aluum sistit.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atq; desiccat in tertio ordine.

VIRES AC IUVAMENTA.

Elleborum album decoctum leprosis accomodatum est, si inde corpus lauerint. Prodest quoq; si inde bibant, nam purgat interiora membra, lepramq; interiorem aut per uomitum, aut per sedes, aut per urinam expellit. Atram bilem uomitu expurgat per superiora.

Album Elleborum uiribus antecellit nigrum.

Album Elleborum foetus mortuos potenter ex utero pellit, si mulier ex eo biberit, uel pudendis id applicauerit.

T

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Idem naribus inditum, caput purgat, & multos affectus inde pellit. Oculorum doloribus puluis Ellebori albi medetur, alijs collyrijs mixtus.

Idem puluis mixtus cum farina triticea, interficit mures. Vel confice pultriculam ex eodem puluere cum melle & farina permisto, quoscunq; mures tum interficit. Muscæ quoq; in eo enecantur, si cum lacte maceretur.

Elleborum album Tetanum pellit. Est autem Tetanus affectus, quum ceruix cum reliquo corpore ueluti immobilis, inflexa in neutram partem, sed iuxta in utramq; recta intenditur. Est species spasmii.

Cum Petroleo decoctum & inunctum, podagræ medetur.

Pueris, senibus, imbecilibus & macris usus Ellebori albi interdicitur. Si autem necessitas usum eius postulauerit, cum aqua mulsa oportet sumere.

DOSIS ELLEBORI.

Multum refert quo pondere Elleborum exhibeatur. Apud ueteres Themison vj . drachmas dabat. Sequentes uero iiij . dedere, quos hoc tempore imitari non licet. Mesue i . drachmam dat. Vulgaris usus est à ij . granis usq; ad ij . scrupulos. Sed tamen licet tam in hoc quàm in alijs pondus augere uel minuere, iuxta qualitatem personæ, temporis atq; loci, quæ medico semper sunt obseruanda & respicienda.

Si columbas manibus capere uolueris, decoque Elleborum album cum tritico, usq; dum triticum dissiliat, & columbis uel anatibus ad edendum obijce, tum statim manibus capiuntur.

Quicumq; paralytim aut tumorē in pedibus, aut in quacunq; alia parte corporis habuerit, contundat herbam albi & nigri Ellebori, & succum linteolo percolet, atq; cum uino ieiunus bibat, tum ad talem affectum auxiliatur.

Item aduersus Icterum, Bibe ex hoc succo à cibo sumpto, tum ex eo morbo liberaris, & pulchrum recipis colorem.

Elleborum album fistulis instillatum, eas expurgat atq; curat.

Medetur quoq; morbis comitialibus, uertigini, Melancholiæ, phrenesi, podagræ, hydropi incipienti, spasmio, elephantia alba, tremori, feбри quartanæ, antiquæ tussi, & torminibus intestinorum.

Idem usurpatur ad inueterata ulcera, scabiem & fistulas.

Contra dolores dentium in aceto decoquitur: colluunturq; decocto illo utiliter.

DIFFERENTIA VTRIVSQUE ELLEBORI.

Album Elleborum per superiorem uentrem crassos & glutinosos humores expellit. Nigrum uerò humorem Melancholicū per inferiorem uentrem purgat.

P R A E.

A PRAEPARATIO ET ADMINISTRATIO
Ellebori.

Mesue hoc modo corrigendum censet, uidelicet ut maceretur prius in melle & passulis, uel in iure gallinarum, & aliarum carniuum, abiecta deinde radice, Tale iusculum potest potui dari. Sunt qui cauata radice raphani, indunt de helleboro per diem: inde rursus extrahunt. feruntque tum raphanum soluendi uim habere.

Alij infundunt in Oximelle uel uino dulci, aut Syrupis, uel Rob ut uocant, atque subinde ministrant, Adhibito fortassis & hordei modico uel Oriza.

Operationi eius uigorem addunt, Salindus, Epithymus, Polypodium, Emendant quoque Daucus, Petroselinon, Piper longum, Hyssopus, Calamentum & Origanum,

DE ELLEBORO NIGRO,

NOMENCLATURAE,

B *Ἑλλέβορος μέλας.*

Elleborum nigrum.
Veratrum nigrum.

Schwartz Nieswurtz.
Schwartz Christwurtz.

ANNOTATIO IN ELLEBORVM NIGRVM.

ELLEBORVM nigrum sunt qui Ectonion & Melampodion uocent. Hippocrates certe haud aliter ferè quàm Ectonion appellat. Porrò Melampodion iccirco dicitur, ut Hermolaus testatur, quia Melampodem inuentorem habeat, quem alij diuinationis peritum, alij pastorem fuisse tradunt, & furentes Proeti filias, dato caprarum lacte, quas Elleboro purgatas animaduertisset, sanasse in Arcadia propè fontem Clitorium. Elleborum & nigrum & candidum ex Antycira commendant scriptores, & Poëte. Antycira uerò hæc in Locride siue Phocide sita est, ut scribunt Pausanias & Strabo.

DESCRIPTIO.

Elleborum nigrum albo in omnibus est simile, folia tantum gra-

DE HERBIS, CAETERISQVE

C cilia, & paulò teneriora habet, utriusq; flores primo sunt uirides, postea giluum acquirunt colorem. Semen rotundum ac nigrum producit, Peoniae semini non dissimile, uerum minus est. Nascitur asperis collibus & locis siccis.

VIRES AC IUVAMENTA.

Elleborum nigrum in puluerem redactum, fistulis callofis instillatum, breui eas curat.

Decoctum in aqua, & os inde si colluatur, purgat dentes, tollit carnem putridam, necat uermes. Sanguinem Melancholicum per inferiora expellit. Cum aceto decoctum, & corpus inde inungatur, remouet lepram, uutiligines & impetigines, curat scabiem, & absomit uerrucas. Tollit quoq; uerrucas cum squamis aëris. Destillatur decoctum eius cum aceto in aurem, & confert tinnitui, & sibilis, corroboratq; auditum. Usus eius etiã memoriam emendat.

In uino ad ij. uel iij. horas maceratum, & deinde percolatum, ac parumper decoctum, prodest uesperis potum antequam itur cubitum. Nam tale uinum omnia interiora expurgat, ex malis humoribus, simulq; dolorem & uertiginem capitis discutit. Elleborum nigrum imbecilibus non conuenit, sed forti natura hominibus. Huius radicibus in fine ueris utendum est. Febrem quartanam que longo tempore durauit, aufert, si illud cum uino pauloq; sacchari permistum aliquis bibat.

D Per inferiora omnes prauos humores, qui in homine sunt, expellit. Omnes quoq; affectus membrorum interiorum discutit.

Cataplasma ex eo confectum tollit scabiem, maculas lepras, omnem deniq; impetiginem.

Ex aceto per se emplastri modo impositum, uutiligines, impetigines, leprasq; emendat.

Sanat scabies etiam: in quem usum cum thure, ceraue, piceq; & cedrino liquore inungitur.

Si quis obstructus atq; repletus circa thoracem fuerit, herbam nigri Ellebori cum uino & melle decoquat, & id percolatum uesperis, quando iturus est cubitum, bibat: hoc thoracem lenit & emollit, stomachum emundat, & quicquid malorum humorum in corpore est, minuit. Purgat & pellit per inferiora nigram bilem cum uiscosis humoribus. Auditum reddit, si surdis auribus indatur, atq; post biduum triduumue repellatur. Menses trahit locis muliebribus inditum.

Si quis assidue, & cum cautione quadam eo usus fuerit, tum purum creat sanguinem, caput purgat, & omnia membra capitis, à multis morbis præseruat.

Confert ægri tudinibus splenis, & febribus antiquis & longis.

Contra

A Contra cutem subeuntes aquas, cum farina ordeacea, uinoq; em-
plastri modo utiliter imponitur.

Miscetur omnibus emplastris quæ exedendo sunt, Duritias sup-
puratas concoquit & purgat, facto inde cataplasmate.

Loco eius hodie usurpant scammonium.

DE AQUA RADICIS NIGRI ELLEBORI.

Optimum tempus distillandi radicem nigri Ellebori est, ut ea
minutim concisa citra herbam in fine mensis Augusti distilletur.

Aqua hæc pondere unius drachmæ, in tribus uncis uini permi-
sta, & mane pota, ac deinde iij. horas, si quis ieiunet, purgat Melan-
choliã, & glutinosos humores per aluum.

DE AQUA HERBÆ NIGRI ELLEBORI.

Herba nigri Ellebori sola conciditur, & in medio Maij distilla-
t.

Aqua hæc pota sistit aluum, & confert ad multos morbos, &
corpus in sanitate conseruat, si quis mane ieiunus pondere semiun-
ciæ uel integræ uncie bibat.

DE ENDIUIA.

B

NOMENCLATURÆ.

Σεπίς.

Endiuiã.

Intybum.

Endiuient.

Genzung.

Antiffien.

ANNOTATIO IN ENDIUIAM.

NDIUIA laudata est herba, cuius in medicina nostro
æuo frequens est usus, ad amouendam malam iocino-
ris temperaturam. Hanc doctissimi medicorum, qui de
re Herbaria scripserunt, testantur esse herbam illam
quam Dioscor. & alij ueteres Intybum appellant. Vulgus autem

T iij

DE HERBIS, CAETERISQVE

C medicorum & Herbarij, eam corrupto nomine Endiuia nomenant, quasi paululum deflectens, Intybiam dixeris. Manardus li. 5. ep. 4. Intybum satium Endiuia, Syluestre uero Cychoream apertissimè uocat. Hermannus Comes à Neuenare eodem modo de hac herba scripsit: Intybum ueteres uocauerunt, quam Barbari corruptè Endiuia uocant. Est autem herba inter præstantissimas numeranda, quæ satia est, & inter olera habetur, Endiuia uocamus. Syluestris uerò Cichorea siue Intybum erraticum uocatur. Endiua certe præstantior quantum ad medicinam pertinet, Inter harum species Taraxicon & Scariolam ponit Dioscor. Endiua & lactuca congeneres plantæ sunt, ut ab altera alteram primo germinè uix secernas, Brunfelsius censet eas quoq; easdem habere facultates, quamuis nomine & figura differant. Anserinum carduum Endiuia uulgares Herbarij nominant: pro qua tamen iam aliam nos accipimus, maiorem scilicet, quæ per dorsi spinam aculeata folia habet.

DESCRPTIO.

Endiua herba est crassa, caule crasso & concauo, folijs aculeatis, florem luteum in cacumine habens. Gaudet inter olera nasci.

TEMPERAMENTVM.

D Endiua natura refrigerat atq; desiccatur in secundo gradu.

VIRES AC IUVAMENTA.

Ad epatis affectus nulla herba est salubrior. Epar enim ardens refrigerat, calefacitq; refrigeratum, potest ad utrunque affectum absq; noxa usurpari, quia naturam tantam facultatem & proprietatem habet.

Folia atq; semen in medicina usurpantur, radix uerò nullius est precij.

Folia cum uiridia sunt, magna uirtute pollent, aridorum foliorum nullus est usus.

Endiua cor corroboret, quod ardore infestatur.

Aduersus morbum regium, Accipe Syrupum ex Endiua confectum, & cum aqua linguæ ceruinæ commisce, optimè hoc remedium iuuat.

Idem Syrupus pellit febrem tertianam.

Succus ex folijs ardentibus pustulis impositus, ardorem inde extrahit, ac benè eas refrigerat.

Herba ipsa contusa, & calidis apostematibus imposita, ualde auxiliatur.

Ardorem iocineris sedat, foris imposita.

A Si herba non potest acquiri uiridis, tum semen accipiendum est, atq; conterendum, calidoq; affectui imponendum, hoc subuenit absq; noxa.

Endiuiā ad lactucę modum, quocunq; modo cruda uel cocta, in cibo sumi potest, fibras enim iocineris obstructas uehementer aperit, ad stomachi ardores accomodata est.

Cum aceto cocta, uentrem restringit.

Cardiacis supra sinistram papillam ex aceto imposita, prodesse certissimum est.

Podagris & oculorum inflammationibus subuenit.

Medetur sacris ignibus, calidis apostematibus, & tumoribus calidis, cum cerussa & aceto contusa, & emplastri modo imposita.

Contra Scorpionum ictus, radix & folia inuicem contusa, utiliter emplastri modo imponuntur.

Succus cum aceto & rosaceo mixtus, capitis dolores releuat.

Iecoris & uesicę uitia cum uino haustus emendat.

Sanguinem reijcientibus, itemq; geniturę abundantia laborantibus, alterno die offertur potandus.

B Omnibus partibus quę refrigeratione sanandę sunt, cum aceto & cerussa efficaciter succus illinitur.

DE AQUA ENDIUIÆ.

Tempus distillandi Endiuiam conueniens est, ut folia à caulibus decerpta, & minutim concisa, in fine Maij distillentur.

Aqua Endiuię mane & uesperī duabus uncijs pota, prodest ad angustiam & obstructionem pectoris.

Eodem modo pota, grauidis sceminis salutaris est, eas enim corroborat, sensusq; emendat.

Eadem mane & uesperī unaquaq; uice iij. uel v. uncijs pota, medetur pesti, morbum regium repellit, sitim quoq; sedat largius pota ardoremq; iecinoris extinguit.

Facit ad dolorem lateris, & punctiōem quę circa cor sentitur, mane & uesperī singulis uicibus iij. uel iij. uncijs pota.

Linteolis uel stupa cannabina æstuantī iocineri imposita, estum restinguit, ex quacunq; parte corporis etiā proueniat; linteolis exiccatis sæpius ea iterum madefacere oportet.

DE ENDIUIA SYLVESTRĪ.

e

NOMENCLATURAE.

Scariola.
Taraxacon.
Rostrum porcinum.

Sew Distelen.

DESCRIPTIO.

ENDIVIA sylvestris gaudet nasci in agris, & in segetibus. Folia habet aculeata, flores rubicundos, radicem uerò candidam, atque intra terram longam.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerat atq; humectat in tertio ordine.

VIRES AC IUVAMENTA.

Succus ex hac herba expressus, pellit erysipelata. Cum aqua cocta, si pudenda inde foueantur, aufert ab illis ardorem. Succus conducit ad unguenta refrigerantia; item ad quoscunq; calidos affectus, foris applicatus.

Tumoribus calidis inunctus, eos discutit.

DE AQUA ENDIVIAE SYLVESTRIS:

Folia & caules inuicem concisa, circa finem Maij distillantur. Aqua Endiuiae sylvestris medetur omnibus febribus, tam frigidis quàm calidis, si pluribus diebus & singulis iij. uel iiii. uncis bibatur.

Eodem modo pota confortat Iecur, medetur lienosis. Repellit febrem quotidianam, tertianam & quartanam, singulis diebus bis uel ter pota, uel si potus inde misceatur, forisq; linteolis imponatur.

DE

DE ENULA CAMPANA.

NOMENCLATURAE.

Ἑλνιον.

Enula Campana.

Inula.

Alantwurz.

ANNOTATIO IN ENULAM.

ENVLA Campana uulgò dicitur, ea herba quæ à Dioscoride, & Plinio Helenium dicitur, eò quod ex lachrymis Helenæ nata sit, dum gubernatorem Canopum hæmorrhoi serpentis ictu examinatum fleuisset. A Collumella Inula appellatur.

DESCRIPTIO.

Enula nascitur ad rapham similitudinem, in medio tantum est latior, & ab uno latere parum lanuginosa, Caulem habet aliquando duos uel tres cubitos altum, qui in summo florem luteum magnum, que (instar herbe quæ ab Herbarijs flos Sancti Ioannis appellatur) gestat. Radicem intra terram habet candidam & grandem, acrem & odoratam. Nascitur uliginosis, & umbrosis locis, præterea etiam in hortis. Foditur æstate incipiente, & ad solem desiccatur. Radicem tres annos integra natura durat.

TEMPERAMENTVM.

Enula calefacit in fine tertij gradus, & humectat in primo.

VIRES AC IUVAMENTA.

Radix contusa, & cum melle permista tussientibus accomodata est, si eclegma inde conficiatur, & sumatur.

Enulæ radix pulmonem à malis humoribus defendit, schiaticis, & articulorum dolore laborantibus, ac ægri tudinibus à frigiditate natis prodest.

Grassos quoscunq; humores ex homine pellit, & medetur doloribus coxendicum. In uino decocta, saccharoq; admixto, orthopnoeæ medetur, urinam ciet.

Eodem modo sumpta, promouet mulieribus menstrua, utiliter sumitur contra uenenum, & morsus uenenatorum.

Radix cum melle aut saccharo condita, aduersus aëris pestilentis, noxam plurimum ualere dicitur, quo nomine etiam cruda à multis tempore pestis manditur.

Decocta

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Decocta in uino eiusdem folia, & emplastro inde facto, membris infirmis, & luxatis, imposita, adeo illa excalfacit, ut breui sanitatem recuperent.

Iram & tristitiam pellit Enula, stomachumq; confortat, atq; superfluos humores per urinam educit. Hilaritatem adferre Hippocratis testimonio creditur, Prædulcis in eo cremor animi nubila præclare discutit, fauet formæ. Cutem in facie nutrit incorruptam, reliquumq; corpus perpetua uenustate condecorat. Vinum ex Enula, membra refrigerata excalfacit. Idem potum eadem omnia præstat, quæ suprâ scripta sunt.

Hic autem sciendum est, omnia uina decocta uel ex herbis confecta, magis ad ientaculum, quàm ad cœnam conducere.

Enula decocta cum paritaria, oleoq; admixto, uentri calida imposita, tormina intestinorum sedat. Et sub umbilico imposita, stranguriæ medetur.

DE AQUA FOLIORVM ENVLAE.

Tempus distillationi conueniens est, ut radix unâ cum herba simul concisa, in fine Maij distillentur.

Hæc aqua mane & uesperis unaquaq; uice v. aut vi, diebus pota, quantum testa oui capit, pellit lithiasim.

D Eodem modo bibita, uel si potus quoque inde misceatur, ruptis opitulatur. Itidem quoq; pota, caputq; inde illinatur, ut deinde per se desiccetur, caput confortat. Item multis diebus pota, stomachum confortat atq; corroborat. Membra confirmat illita, atq; pota. Eadem calculum renum & uesicæ discutit, eaq; expurgat, urinamq; ciet, mane & uesperis sæpius pota.

DE AQUA RADICIS ENVLAE

Campanæ.

Radix Enulæ distillatur circa finem Maij, uel à mense Iulio usq; ad Septembrem.

Huiusmodi aqua mane ac uesperis unaqualibet uice, duabus aut tribus uncijs sæpius pota, sanat interiorem rupturam.

Eodem modo pota calculo medetur, fceminis menses prouocat, lithiasi medetur, cit urinam. Fœtus mortuos ex utero materno educit, suprâdicto modo bibita.

Tumorem locorum muliebrium pellit, itidem pota, uel lintecolis imposita. Sic etiam pota, uel imposita, tumorem testiculorum discutit.

Eadem sæpius pota, medetur.

Tussim sedat, ac crassos lentosq; humores circa thoracem detentos, absumit, sæpius pota.

DE EPL

NOMENCLATURAE.

Ἐπίθυμον.

Epithymon.
Epithymus.

Ein Blüm von dem
Kraut Thymo.

ANNOTATIO IN EPITHYMVVM.

EPITHYMON flos est è thymo duriore, ac satureiæ simili, capitula sunt tenuia & leuia, cauliculos habentia quasi crines, ut Dioscorides, & Plinius scribunt. Sunt autem tres Thymi species, Albus, de quo Dioscorides tertio libro, Niger, cuius Theophrastus, & Plinius meminit. Tertius, qui assimilatur satureiæ: hic flores herbaceos habet, qui dicuntur Epithymus, & de hoc Epithymo Dioscor. lib. 4. agit. Est adhuc alia species Epithymi, quod in officinis habent, & non est flos Thymi, sed id quod à Plinio describitur cap. 8. lib. 26. quod nascitur sine radice, rubens, tenui similitudine pallioli, nasciturque circa Thymum, unde Epithymus appellatur, de quo nec Dioscorides, aut Paulus, aut Aetius unquam tractarunt, sed Arabes tantum, apud quos in magno usu est.

TEMPERAMENTVM.

Epithymum calefacit atq; desiccatur, in tertio ordine.
Nascitur in calidis & humidis locis.

VIRES

DE HERBIS, CAETERISQVE

VIRES AC IVVAMENTA.

C Purgat Phlegma ac Melancholiam, admixtis his quæ ad Melancholiam purgandam faciunt.

Epithymum per se aut solum usurpari non debet, sed aliquo aditamento, ut puta lapide lazuli, aut pillulis de fumo terre.

Item Remedium aduersus quartanam. Accipe semitres uncias Epithymi, & in aqua decoque, qua per linteolum colata, admisce lapidem Lazuli, & ægroto potui dato.

Eadem potio etiam auxiliatur his, qui laborant fluxu hemorrhoidum, unde plærung; mariscæ creantur.

Multi hoc remedio sanati sunt.

Vertigini obnoxius ex atra bile prouenienti, conficiat Syrupum ex folijs Senæ & Epithymo, & admisceat tantum sacchari, quantum uoluerit.

Idem Syrupus medetur lieni, unde Melancholia ortum habet, Epithymum cum uino, & oleo decoctum, & inter nmbilicum & pudenda impositum, medetur urinæ stillicidio.

Facit ad tremorem cordis, & lienem obstructum, à quo maximi capitis affectus solent exoriri.

Probata quoq; medicina est aduersus cancrum, & lepram, pellit febrem quartanam.

D Valet ad cutem ex prauis humoribus inflatam & turgidam, optimeq; subuenit asthmaticis.

Epithymum pondere sesquiunciæ cum melle, & modico salis summi debet, tum fortiter expellit Melancholiam, & hominem à lepra præseruat.

Idem cum fena & lingua ceruina in uino decoctum, osseq; de corde cerui contuso ac admixto, facit ad dolorem cordis, & pellit Melancholiam cerebri.

EPITHYMI DOSIS.

Pulueris Epithymi drachmas septem exhiberi posse, Mesue statuit, cum tamen ueteres multo minorem quantitatem præscripserint, Dioscorides enim quatuor tantum drachmas concedit, Oribasius quoq; in compendio suo uix drachmas tres transcendit. Paulus tamen Ægineta libro septimo, dandas esse drachmas quinque Epithymi cum lactis hemina contritas permittit. Auicenna autem capite 229. secundi Canonis, potionem Epithymi, quatuor esse aureos præcipit, adeo ut nemo sit præter unum Mesuen, qui ad septem usq; drachmas progredi ausus sit. Proinde consultum erit, ut Fuchsius inquit, ut quinque tantum uel ad summum sex, idque in paucissimis concedamus.

A

NOMENCLATRAE.

Ευζωμοφ.

Eruca.

Weiß Senff.

B

ANNOTATIO IN ERUCAM.

ERUCA Latinis, Græcis euzomos dicitur, quoniam iura cōmendat, magnam enim in condiendis obsonijs Eruca habet gratiam ac suauitatem. Erucam ideo dictam uolunt, quòd erodat, & profectò si degusta ueris eam, os & linguam satis acriter uellicabit. Alij sic appellatam putant, quòd urendi licentiam nanciscatur, quasi dicas urucam, u, in e, uersa litera. Est etiam Eruca apud Latinos bestiola, quæ à Græcis Campe dicitur. Additur Eruca lactucæ in acetarijs, ut contrariam uim temperet. Rarò enim sine Eruca lactuca in acetario estur, suauisq; simul cibus hoc modo fit, & certam salutis spem homini adfert. Galenus quoq; in libro de aliment. faculta. præcepit non esse homini comedendam sine Eruca lactucam, portulacamue, nec contrà sine lactuca portulacæue Erucam, ut quantum altera refrigerat, & Veneri nocet, tantum colore inflationeq;

DE HERBIS, CAETERISQVE

C sua altera in utraq; re homini proffit. Quod præcipuum habet Eruca, & quod maximè potest, uno uersu indicauit Martialis, dicens:
Et uenerem reuocans Eruca morantem,
Quare Columella in hortulo Priapo serendam pronunciauit, in senariolis.
Et quæ frugifero seritur uicina Priapo,
Excitet ut ueneri tardos Eruca maritos,

DESCRIPTIO.

Eruca in hortis facilimè nascitur, caulem habens ferè bicubitalem, floribus luteis, siliquis in cacumine gracilibus, in quibus grana continentur. Duo autem eius genera sunt. Est enim satiuua Eruca, & agrestis. Satiua editur & seritur in hortis, & ferè similis est uero sinapi.

TEMPERAMENTVM.

Eruca calefacit, & humectat in secundo gradu.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Semen & folia in medicinis usurpantur.

D Eruca elixa & manducata genituram hominis adauget. Quod etiam Aegineta lib. 1. testatur, inquiens: Eruca magnam excalfaciendi uim obtinet, & genituram augere creditur, & ob id in uenerem stimulos addere, capitisq; eum dolorem, quam cephaleam narrant, inducere.

Eruca domestica fortem creat calorem, quare capiti noxia est, Verum elixa cum lactuca & Beta, nullum nocumentum infert, & tali modo comesta lactantibus & nutricibus lac adauget.

Vrinam ciet comesta, aluum emollit, stomachum confortat, atq; concoctionem adiuuat.

Succus Erucae cum felle bubulo permixtus, cicatrices nigras reducit ad candorem.

Vitia cutis in facie cum melle litus emendat.

Succus uel semen cum melle permixtum, & capiti illitum, & sæpius in cibo sumptum, lendes & uermes capitis necat.

Nimius usus Erucae creat uentris dolores.

Radix Erucae elixa & contusa, ac fractis contusisq; ossibus imposita, discutit inde dolorem.

Semen contusum, & cum uino sumptum, facit ad morsus uenentorum.

DE ESULA.

NOMEN.

NOMENCLATVRAE.

Πτυουσα.

Esula.

Wolfs milch.

ANNOTATIO IN ESVLAM.

ESVLA ab omnibus officinis ac recentioribus medicis nominatur ea herba, quæ apud Dioscoridem Græco nomine Pityusa dicitur, ut Ruellius, Ottho Brunsfelsius, & Antonius Musa uno ore testantur, numerantq; eam inter Tithymalorum genera. Estq; hæc una illarum Herbarum, quibus circumforanei, & theriacæ uenditores rusticis imponunt, exhibentes puluerem ex huius radice ad aluum soluendam, quanquam ad id non inutilis sit, tamen ipsi non rectè uti sciunt, neq; maliciam eius corrigere, Quæ autem uera Esula hodie habetur, Linariæ herbe speciem præ se fert.

DESCRIPTIO.

Esula duorum generum est. Altera Domestica, Altera uerò Syluestris. Syluestris faciliè prope uias nascitur, paruis & circinatis folijs, quæ decerpta, lacteum liquorem præbent: in cacumine flores sulphuris citrini colore gestat. Domestica uerò caulem ex se mittit cubiti unius longitudine, ac in summo latum, multis geniculis interfectum, folijs minutis tenuibusq; uestitum: flores habet colore purpureo, semenq; latum figura lentis. Radicem crassam ac candidam, lacteo liquore plenam.

TEMPERAMENTVM.

Esula calida & sicca est in tertio gradu.

Radix tantum usui competit medicinæ, ut Platearius inquit.

Et melior pars Plantæ, est cortex radicis eius.

Tempus conueniens effodiendi radicem, est circa initium Maij.

VIRES AC IUVAMENTA.

Cortex radicis per bienium, in magna efficacia seruatur. Virtutem habet purgandi Phlegmaticos humores, Vnde ualet contra egritudines ex Phlegmate factas. Esulæ uirtus est purgare Melan

DE HERBIS, CAETERISQVE

C choliam & Phlegma, ut Vigonius testatur.

Lac eius cum periculo sumitur. Nam nocet cordi, hepati ac stomacho, dirumpitq; in homine uenas, ac febres hydropemq; infert. Quare necessarium est, si quis eo lacte uti uelit, ut admisceat aliquid quod maliciam eius reprimat, ut est succus Endiuia & acetum.

VIRES AC IUVAMENTA.

Lac Esulae cum succo Solatri permixtum, fortiter expellit malos humores, si quis pondere duarum drachmarum cum saccharo temperatum assumat. Ita quoq; sumptum medetur hydropicis.

Cortex radice eius contusa, si cum saccharo uiolarum permisceatur, sumaturq; cum aqua mulsa, fortiter laxat. Esula corpus consumit ac macerat, genituramq; hominis diminuit.

Contra aquam intercutem, Accipe succum feniculi ac bene decoque, deinde per linteum cola, & puluerem ex cortice radice eius pondere semidrachmae cum saccharo admisce, atq; potionem inde confice. Haec potio ualde salubris est, & expellit quosuis noxios humores qui hominem diu infestarunt, hydropemq; absq; dubio sanat.

Esula uerrucis quotidie bis uel ter illita, eas potentissime euellit. Folia in aceto decocta furfures cutis emendant.

DE AQUA ESULAE.

D Maior Esula cum herba, caule, & radice effodienda est, ac circa principium ueris distillanda.

Aqua Esulae prodest clauis pedum amputatis, si per diem ter uel quater inde lauentur, aut linteolis madefactis si imponantur. Intra corpus haec aqua non est sumenda.

DE EVFRAGIA.

NOMENCLATURAE.

οφθαλμικαι

Eufragia.

Euphragia.

Eufrafia.

Zugentrost,

ANNO.

A

ANNOTATIO IN EVFRAGIAM.

EVFRAGIA herba est pulchro nomine insignita, quam tamen antiqui ignorarunt, nihil enim de ipsa apud Dioscoridem, Plinium, Galenum, Paulum, aut Aëtium reperitur, Eufragiæ Hermolaus Barbarus in Saxifrago Dioscoridis sic meminit: Pampinulæ similis est, folio tantum minore ac magis serrato, & lentiusculo: quã nostri Herbarij Eufragiam appellant, minus fruticosa, flore luteolo, præcipue claritatis ad omnia vitia oculorum. Veteribus incompertam existimant: quemadmodum & illam quæ Cartofilago dicitur à uulnerarijs.

DESCRIPTIO.

Eufragia in Autumno ferè nascitur in arenis pratis, palmi altitudine, hyssopo similis, cauliculis purpureis & non fruticosis, folio paruo, & per ambitum serrato, flosculo albicante.

VIRES AC IUVAMENTA.

Ad nihil aliud quàm ad oculorum vitia ea uti decet.

Eufragia utuntur ad oculorum caligines & suffusiones, uel per se imposita, uel ex uino decocta.

B

Succus ex herba contusa expressus, ac oculis illitus, eos claros ac pulchros reddit.

Conficitur quoq; in Autumno ex ea uinum, quod oculis ac uisui ualde prodest.

DE AQVA EVFRAGIAE.

Tempus distillationi eius conueniens est, ut folia, caules, flores cum tota substantia distillentur, quando flores gerit.

Aqua Eufragiæ oculis instillata & circumlita, eos claros reddit, uisumq; acuit.

Oculorum dolorem sedat, eodem modo usurpata.

Eadem unam horam ante noctem oculis instillata, & illita & singulis uicibus tribus uncijs pota, confortat, confirmat, atq; conseruat uisum, nempe in senilibus ac Phlegmaticis complexionibus.

Herba ipsa siccata ac in puluerem trita, uisum amissum restituit, si huius pulueris semidrachmam cum hac aqua permistam, omni uespertino tempore biberis.

DE EVPATORIO.

NOMENCLATURAE.

Ευπατώριον.
Ήπατώριον

Eupatorium.
Hepatorium.
Agrestis Salvia,
Barbarorum *Wild*
Salbey.
Neotericorum *Oder-*
menig.

ANNOTATIO IN EUPATORIUM.

EUPATORIUM regiae dignitatis herba est, nam ab Eupatore rege inuenta est, ut testatur Vergilius Marcellus. Et quoniam iecori praecipue medeatur, quod Graeci *ήπαρ* dicunt, ideo Hepatorium & Hepatitis ab aliquibus dicta. Eupatorium hoc quod hic describitur, & quo officinae utuntur, non est uerum Eupatorium antiquorum, sed potius alia herba, cuius nomen latet. Ruellius scribit esse eam herbam, quae à Dioscoride hydropiper appellatur. Eupatorium autem uerum, est Agrimonia officinarum, ut supra in descriptione Agrimoniae satis demonstratum est.

DESCRIPTIO.

Eupatorium quod à uulgò Syluestris Salvia appellatur, folia habet magna & lata, nec adeo odorata, ut uerae Salviae sunt: flores habet coeruleos, lateq; se propagat, ubiq; facile nascitur.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit in primo, & desiccatur in secundo ordine.

Tempus

A Tempus optimum colligendi herbam cum succo est circa finem Maij.

VIRES AC IUVAMENTA.

Eupatorium medetur iocinorosis, uiride in usu medicinae melius est, quàm siccatum.

Succus cum castoreo decoctus, paralyticis membris inunctus auxiliatur.

Duas uncias Eupatoriij, decoque succo Apij, & hydropicis mane ac uesperi potui dato, & opitulabitur.

Eodem modo & lumbricos uentris necat.

Herba hæc in uino elixa, & pota, prodest iocinorosis, oppilationem enim iocineris aperit.

Est quoq; bona uulneraria herba, ut inde unguenta & potiones uulnerariae conficiantur.

Ex hac herba in Pharmacopolijs conficitur Syrupus & potio, quæ ad omnes affectus iocineris profunt.

DE AQUA EUPATORII.

Aqua ex hac herba distillatur circa finem Maij.

Aqua hæc mane & uesperi tribus uncijis potionis modo sumpta, ad omnes morbos supra dictos prodest.

B De herbis à Litera F. incipientibus.

DE FABA.

NOMENCLATURAE.

Κύαμος.

Faba.

Bonen.

DE HERBIS, CAETERISQVE

ANNOTATIO IN FABAM.

C

FABA notum omnibus legumen est, à Grecis κίβανος dicitur. Sola inter legumina sine adminiculo nititur, & scapo recto assurgit. A pulmentario fabaceo Pythagoras abstinuit, uel quòd his mortuorum animæ, ut ipse àsse-
rebat, pro domicilijs uterentur, uel quòd is cibus inflatione sua tranquillitatem mentis querentibus mirum in modum contrarius sit, ac uenerem excitet, Plinius existimat ob id à Pythagora damnatam fabam, quòd hebetet sensus, & pariat insomnia. Prima leguminum ante hyemen seritur, Quancp̄ Maro uere ferendam dicat. Aquas in flore maximè concupiscit, ubi defloruit, exiguas desiderat.

TEMPERAMENTVM.

Fabæ uirides natura refrigerant atq; humectant in primo gradu. Ægineta inquit: Faba non multum à medio temperamento recedit, siue refrigerando, siue siccando. Caro ipsius nonnullius etiam absterforiæ qualitatis est, excreantibus è thorace & pulmonibus utilis. Fabis plurimum uescenti impuros generant humores, multosq; creant flatus, stomacho nocent. Fabæ siccæ ac inueteratæ frigida & sicca naturæ sunt in primo gradu.

Fabæ egrè concoquuntur, & inflant. Insomnia, quouis modo in cibum sumptæ, uel mala faciunt.

D

Cruditatem stomachi faciunt frequenter eas manducantibus. Exteriora membra hominis emundant, si cutis inde lota fuerit. Si quis cutem fabis extergere uelit, accipiat farinam fabaceam ac ea utatur. Reducit enim cicatrices ad reliquæ cutis colorem.

VIRES AC IUVAMENTA.

Fabas edere cupiens, admisceat Cyminum aut Mentam aut Origanum, quæ corrigunt maliciam, ne stomacho noceant. Farina fabacea cum melle & Fenogræci farina permixta, abscessus qui secundum aures fiunt (parotidas Græci uocant) discutit.

Eodem modo cum aqua rosacea oculis illita, tollit pituitæ fluxiones, atq; maculas eorum.

Odor ex corticibus adstringit, habent em̄ temperatū frigus in se.

Fabæ in aqua decoctæ & contusæ, ac ita adipi suillo admixtæ, medentur podagricis, si pedes inde inungantur. Accipe fabas & bonam partem earum aceto indito, finitoq; eas unum diem atq; noctem in eo macerari, donec cortices decidant, deinde in sole siccato, & in puluerem redactis addito puram aquam fontanam: quando iturus es cubitū, faciem inde lauato, tū mane nitida est ac pulchra.

Cum Oxymelite decoctæ & impositæ, abscessus articulorum emolliunt. Fabæ elixæ aut tostæ si fuerint, tum malitia earum reprimuntur.

A Totam fabam medicorum nonnulli cum Oxycrato decoctam, dysentericis, coeliacis, uomentibus, exhibuerunt.

Sanat eadem in uino cocta testium inflammationes, & ~~pneumoniae~~ ^{pneumoniae} rum imo uentri imposita, impuberes diu seruat. Cum rosa, thure, & oui albo, procidentes oculos, eorumq; uuas, & tumores compefcit. Vino eadem macerata oculorum suffusionibus, & ictibus medetur: quinetiam sistendis eorum fluctationibus sine cortice comanducata faba fronti imponitur.

DE AQUA FABARVM NOSTRATIVM.

Optimum eas distillandi tempus est, ut uirides uitro inditæ in Balneo Mariæ distillentur.

Aqua fabarum uitiosa crura laua, & redige in puluerem, quod ex aqua distillata reliquum est, pulueremq; illi malo insperge, desiccatur enim & optimum est remedium ad uitiosa crura.

DE AQUA EX SILIQVIS FABARVM.

Siliquæ in quibus Fabæ nascuntur, distillari debent, quando Sol in Leone fuerit, & Luna in Ariete.

Aqua ex fabarum siliquis optimè medetur renum & uesicæ lithiasi, mane & uesperis singulis uicibus ij. uel iij. uncijs pota.

DE AQUA EX HERBA FABARVM.

Herba cum caulibus distillauda est circa finem Maij.

B Hæc aqua mane & uesperis singulis uicibus pondere duarum unciarum per aliquot dies pota, pellit calculum infantium. Eadem iij. uel v. uncijs quotidie pota, medetur ueneno. Eodem modo per unum mensem pota, bonum & purum generat sanguinem. Facies & cutis eadem aqua lota, lenis & nitida redditur.

DE AQUA EX FLORIBVS FABARVM.

Flores fabarum in Balneo Mariæ distillari debent, quum ad plenam maturitatem peruenerunt, & priusquam marcescant decerpentur.

Aqua florum fabarum uesperis oculis instillata, fluentes & lipipientes oculos exiccat. Prodest etiam ad exulcerationem & ruborem oculorum, intrinsecus, ut ante dictum est, indita. Sic & pustulis oculorum medetur. Item facies hac aqua lota uel corpori illita, cutem nitidam & lenem reddit, maculasq; tollit.

Eadem contra uenenum auxiliatur, una uice vi. uncijs pota.

Educit omnia tela, spicula, atq; spinas corpori infixas, linteolum in ea madefactum, si imponatur.

A mulieribus mane ac uesperis singulis uicibus iij. aut iij. uncijs per sex uel septem dies pota, menstrua earum tempestiue trahit.

Sacros ignes extinguit, & malignas pustulas expellit, si linteolo uel molli stupa mane ac uesperis imponatur.

DE FABA

DE HERBIS. VETERISQVE
DE FABA INVERSA.

C

Sativion

NOMENCLATURAE.

Τηλέφιον.

Faba inuersa.
Agreste sedum.

Gewandt Bonen.
Wundt Kraut.
Knaben Kraut.

ANNOTATIO IN FABAM INVERSAM.

D **F**ABA inuersa uulgò ab Herbarijs appellatur ea herba, quæ à Dioscoride, & Plinio Telephion dicitur, ut Ruellius testatur. Hieronymus nobilis Herbarius subscribit iudicio Ruellij, inquiens, Faba inuersa est species uulgaris Fabæ, & à Germanis ea herba appellatur **Wundt kraut** uel **Knaben kraut**, & habet folia fabis similia, sed crassiora & pinguiora tantum. Nonnulli quoddam genus semperuiui esse suspicantur. Alij crassulam minorem appellant, quod crasso pinguiq; constat folio, Doctor Theobaldus Fettich clarissimus quondam Vormatiæ medicus, & Herbarum peritissimus censuit eam esse speciem portulacæ, & portulaca maior appellari, ut Ottho Brunfelsius indicat. Hanc autem Telephion esse apud Dioscoridem pictura, & uires satis ostendunt. Telephion autem inde dictum putant, quia ulceribus malis, quibus Rex Mysiæ Telephus, consenuit ab Achille uulneratus, auxilietur. Ab Herbarijs uerò Faba inuersa dicta est, quia radix ima innumeris tuberibus scatet, quæ fabarum implent magnitudinem. Radix tamen à Dioscoride non exprimitur, quæ profectò ob sui raritatē non fuerat omittenda. Numeratur inter herbas uulnerarias, inter quas non infimū locū habet.

DESCRIPTIO.

Faba inuersa est herba latis folijs, & halicacabo fermē similis. Herba hæc gerit Fabas inuersas, caulis est cubitali altitudine.

VIRES

VIRES AC IUVAMENTA.

A

Ex hisce fabis paratur unguentum, cui admiscetur Aerugo succusq; Alchimillæ, & recens cera. Hoc unguentum uulneribus putridis emplastri modo impositum, carnem putridam educit, & intra tres dies uulnus renouat absq; ullo dolore.

Aliud unguentum, Accipe succi huiusce fabarum similiter & foliorum libram unam, succi semperuiui, Aristolochiæ longæ, uniuscuiusq; tres uncias, Aeruginis & Aristolochiæ rotundæ in puluerem tritæ, singulorum unciam unam. Hæc cum oleo oliuarum & recenti cera commisceri debent. Unguentum hoc multam magnamq; uirtutem habet curandi uulnera, & inueterata mala.

DE FAGASMONE.

NOMENCLATURAE.

Ξιφίον.

Fagasmon.
Gladiolus.
Sagittalis herba.

Kleyn Schwertel.
Wild Schwertel.

B

ANNOTATIO IN FAGASMONE.

FAGASMON corrupto uocabulo à Barbaris dicitur, quod Græci Phasganon dicunt, id est ensem, A Dioscoride hæc herba Xiphion appellatur, A Romanis uerò Gladiolus, Id autem nominis nacta uidetur, quoniam gladij speciem folijs præbeat.

DESCRIPTIO.

Herba hæc folia habet iridi similia, minora tantum & angustiora, neq; adeò acuta. Flores habet purpureos. Radices duas, & alteram alteri insidentem. Altera super terram remanet, ut Petroselini radix, & rotunda. Altera intra terram nascitur, cuius usus est in medicina. Gaudet nasci in antiquis pratis & fossis.

VIRES

DE HERBIS, CAETERISQUE
VIRES AC IUVAMENTA.

C Superior radix omnem tumorem ex calore procreatum tollit, decocta, & emplastri modo imposita. Eadem in uino elixa, & thure addito calida imposita, furculos, spinas & spicula è uulnere extrahit.

Digito imposita, in quo uermis sæuit, sedat dolorem, & extrahit absq; noxia.

Radix quæ intra terram nascitur non debet usurpari ut superior. Hic quoq; notandum est, quòd quemadmodum superiore radix, non potest nasci in terræ profundum, ita in uulnere non relinquit sagittas, spinas & id genus alia, trahit ea ad summum. Sic etiam contrario modo facit radix inferior, quæ huic adhæret, omnia trahit ad fundum, quibus cū cōmiscetur. Quare posterior hæc radix usurpari debet ad fundum alicuius affectus sanandum, ut sunt fistulæ, quæ in superiore parte cutis paruæ prominent, & tamen intus sunt profundæ, & latè serpunt, Aduersum hoc, accipies unciam huius radice, quæ intra terram nascitur, & admiscebis Aeruginis, olei Tartari, singulorum drachmam unam, & impones emplastri modo, hoc fundum perquirat, & sanat citra ullam aliam medicinam. Habet etiam uirtutem Liliorum & cæparum ad apostema aliquod emolliendum, quod ferro secandum, uel exurendum est. Quin etiam superiorem radicem ferunt uenerem in uino potam excitare: inferiori uerò sterilitatem facere: superiorem itidem pueris contra intestinorum ramices utiliter in aquæ potione dari.

FAGVS

NOMENCLATURAE.

Ἰξυς.

Fagus.

Büchbaum.

FAGVS

A

FAGVS à Græcis φηγος dicta, glandiferis arboribus an numeratur: tametsi fructu nihil glandi simillimum habeat: assurgit caudice crasso, & in orbem comoso: neq; ita procero, folio tenui & leuissimo, populo simili, celerimè flauescente, & media plurimum parte: supra hoc paruula gignitur bacca uiridis, fastigio aculeata, Glans eius dulcissima nucleis haud absimilis, triangula cute includitur, & parte postrema utrinq; lapidescit in duritiam, si uirilis sexus fuerit: nam & sexuum in glandiferis Theophrastus obseruauit discrimina. Cortex è Fago in magno usu agrestium, ut inquit Plinius, Vasa corbesq; ac patentiora quædam messibus conuehendis uindemijsq; faciunt, atq; prætexta tuguriorum. Nec non in quodam usu sacrorum religiosus erat apud ueteres Fagi cortex, Materies assulatim diffecatur in scandulas quibus teguntur ædificia.

VIRES AC IUVAMENTA.

Fagi folia manducantur in ginginarum labiorumq; uitijs, ut inquit Plinius, tusa tritaq; siccant tumores, torpentia membra corroborant. Calculis glandis faginæ cinis illinitur: item cum melle alo

petijs. Radicis cortex in aqua tantisper coctus, dum remollitus distabescat, capillos denigrat, cimolia creta antea præparatos.

Fagi glans muribus gratissima, eius animalis prouentum auget, faginat quoq; glires, expetitur & turdis. Fagea glans suam hilarem facit, carnem coctibilem, & leuem, uti lemq; stomacho.

DE FEBRIFUGA.

NOMENCLATURAE.

φηγος.
Αυάρανος.

Febrifuga.

Matricaria.

Metter.

Mettram.

Mutterkraut.

Seberkraut.

B

X

DE HERBIS, CAETERISQVE
ANNOTATIO IN FEBRIFUGAM.

C

EBRIFUGA herba est, quæ alio nomine Matricaria ab Herbarijs appellatur, quòd contusa Matricis dolores sanet: Febrifuga autè à Latinis quoq; dicitur, quòd præcipuè Febris medeatur. Apud Dioscoridem & alios Græcos Parthenion dicitur, ut Hermolaus Barbarus, Manardus, & alij doctissimi medici affirmant. Galenus Parthenion Amara cum appellat, uerum Plinius & Dioscorides, Amara cum pro Maiorana, quæ & Sampsychus dicitur, accipiunt.

DESCRIPTIO.

Matricaria folia Coriandro similia habet, flores per ambitum candidos, cum semine luteo.

TEMPERAMENTVM.

Calidæ est naturæ, & Absinthij, & Centaureæ uires habet, Odo re uiroso herba est, & gustu amaro.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Comesta uel Cataplasmatismodo uentri imposita, tormina uentris discutit.

Cum aqua elixa, adipeq; & triticea farina admista, si inde sorbitiuncula conficiatur, ea comesta tormina intestinorum pellit, calefacit stomachum, & multum uisosi humoris educit. Itidem menstrua pellit, multosq; malos humores ex mulieribus expellens.

D

Eadem in bono uino decocta, & sepius pota, febris medetur, Ante accessionem in uino cocta, & comesta, febrem depellit. Semen in cibo sumptum, lumbricos uentris necat.

Accipe Matricariam, Melissam & Ebur, quæ in puluerem redacta, & in uino sumpta, foeminas facit foecundas, atq; ut facile concipiant. Potest sicca in aceto uinòue addito sale pota, Epithymi modo, bilem & pituitam per inferna trahere. Datur bibenda utiliter herba sine folijs calculosis suspiriosisq;. Fouentur decocto eius infidentes foeminae, contra muliebrium locorum durities, & inflammationes. Item herba ipsa cum floribus imponitur emplastri modo sacris ignibus inflammationibusq;, & alijs collectionibus. In uino cocta menses trahit, & uermes necat.

DE FERULA.

NOMENCLATURAE.

μαρβλη.

Eerula:

Birckwurcz

ANNO.

ANNOTATIO IN FERULAM.

A FERULA fruticis genus est, quo non aliud leuius, ut indicat Plinius lib. 13. ca. 22. utilis ad fulciendos uacillantes ætate senes. Vnde & Baccho Silenoq; sacer, ut uino titubantes fulciat, nec oneret tamen. Asscribitur arborum generi Ferula: quoniam teneritudo eius processu transit in lignum, propterea Clearchus inter quaestiones lusorias, quas nostri scyrpos, Græci gryphos, & ænigmata uocant: Ferulam dicit esse lignum non lignum, sicut pumicem lapidem non lapidem, noctuam uolucem non uolucem. Ferulæ lignum omne corticis loco habent, ut Hermolaus scribit, hoc est forinsecus: ligni autem uice fungosam medullam, ut sambuci: Nonnullæ inanitatem, ut harundines. Hac exceptum ignem cœlestem Poëtæ fingunt Prometheus deportasse in terras. Postremo hinc sunt sceptræ pædagogorum, ut Martialis appellat, quo terreant, magis quàm lædant. Notauit id eleganter Columella in carmine. Nec manibus miteis ferulas. Et ibidem: ferulæq; minaces Plantantur, Vnde & prouerbiū Manum Ferulæ subducere. Ferulam non minus à feruendo quàm feriendo dictam uideri facit Hippocrates, qui eam plestinga uocauit.

DESCRIPTIO.

B Ferula est frutex multis uirgis, radice parua & gracili ac rubicunda.

TEMPERAMENTVM.

Radix magis frigida est naturæ quàm calida. Ea medetur sanguinem excreantibus, si ex ea bibant.

Ferula contusa, & uulneribus imposita: fluxū sanguinis eorum sistit. Ad superuacuos humores corporis, Accipe unciā unam Ferulæ, Tormentillæ duas uncias, & contunde eas usq; ad exitum succi, & in ollam puram immitte, uinumq; merum & bonum superinfunde. Hæc potio per xv. dies bibita à cibo sumpto, & quando iturus es cubitum, discutit illos humores, & per totum annum opitulatur.

Bibitur uiridis Ferulæ medulla, ut Dioscorides scribit, coeliacis, & sanguinem expuentibus.

Datur & contra morsus uiperarum bibenda cum uino.

Indita etiam naribus linamenti modo, sanguinis eruptiones ab ea parte sistit.

Bibitur eiusdem contra tormina semen utiliter.

Ad ciendos sudores ex oleo inungitur.

DE HERBIS, CAETERISQUE
DE FICIS

C

NOMENCLATURAE.

Σύκογ.

Ficus.

Feigen.

FICORVM GENERA.

FICORVM duplex genus est, Satiuæ enim & Syluestres sunt, Satiuæ etiam duplices sunt. Aliæ enim sunt recentes & humidæ. Aliæ siccæ & frigidæ. Siccæ quoq; meliores sunt recentibus, siccarum uerò optimæ sunt, quæ carnosæ nec nimium aridæ sunt.

TEMPERAMENTVM.

Ficus calefaciunt in principio primi ordinis, & desiccant in secundi ordinis principio. Virtutem habent maturandi & consumendi.

VIRES AC IUVAMENTA.

D Ficus & uuæ inter omnia Poma principatum obtinent, ut Aegineta inquit, ut quæ minus uitiosos humores generent, & magis nutriant. Inter hæc ipsa Ficus probioris succi sunt, ualentiorisq; materiae, aluo & urinæ ducendæ, renibus purgandis idoneæ, præsertim admodum maturæ. Idem præstant caricæ, quanquam inflationes, & sanguinem non probum pariant, eoq; frequentius usurpatæ, pediculos procreant, Ficus siccatæ (quas caricæ Latini uocant,) corpus nutriunt, calefaciunt, sitim afferunt, bonam faciunt aluum: in stomachum tamen & aluum destillationibus inimicæ. Decoquantur cum hyssopo caricæ, purganturq; potu decocto illo peccoris uitia. Eadem potio usurpata diutinis tussibus, & antiquis pulmonum uitijs accomodata est. Et Ficus potissimum apostema pulmonis, unde Phthisis prouenire solet, discutit. Cum semine fœnu græci, & Ptisana decoctæ: & fœminæ decocto earum insidentes ab inferiore parte foueant, uitia matricis, & eius proidentiam sanat. Decoctæ ac contusæ radiceq; acori admixta, si emplastrum inde fiat, & imponatur, duros abscessus emolliunt & sanant. Hydropicos extrinsecus siccant ex uino contusæ, & cum Absinthio & hordeacea farina in modum cataplasmatum adunatæ, si aluo imponantur. Tumores discutit, & statim in totum corpus peruadunt penetrantq;, quare ad tumorem ex hydrope procreatum accomodatæ sunt.

Ficus

A Ficus candidæ magis probantur, deinde rubentes, tertio nigricantes. Quæ ad plenum maturatæ sunt, inter illas meliores sunt.

Ficus frequenter manducatæ malum pariunt sanguinem, & pediculos procreant.

Contusæ & melle permixtæ, si emplastrum inde conficiatur, & imponatur, dura apostemata maturant & molliunt.

Succus ex ramis ficus morsui uenenati animalis impositus, ipsum sanat.

Idem succus lepræ aliq; cuiuslibet scabiei prauæ illitus, medetur.

Hic succus colligetur, quando fructus in arbore iam ferè maturi sunt.

Ficus cum hyssopo coctæ, & mane à ieiunis sumptæ, contra pestem profunt. Ita quoq; usurpatæ contra cutem subeuntes aquas auxiliantur. Epilepticis etiam eodem modo conducunt.

Ficus recolligentibus se à longa ualitudine utilissimæ. Cum ruta coctæ & infusæ torminibus profunt.

Cum atramento sutorio fluidis tiliarum ulceribus maleficis, nec facile in cicatricem coeuntibus, medentur.

Strumas & quas Græci parotidas dicunt emolliunt, panos maturant, multoq; magis additis radice iridis, aut nitro, aut calce. Gargarissatur utiliter earum decoctum contra faucium, & tonsillarum inflammationes.

B

Crudæ eadem concisæ additis coactisq; simul sinape aut nitro, mox auribus indite, incertos earum sonos sanant, & pruritus.

Magnus Pompeius Mithridate deuicto in scrinio eius inuenit ipsius manu scriptam compositionem, qua ille præsumpta aduersus omnia ueneficia in totum diem tutum se incolumemq; præstabat, in qua iuglans una, fici duæ siccæ potissimum, rutæ folia uiginti, salis granum in unum contunduntur, & deuorantur à ieiuno.

Docet Paxanius aridas ficos à putrilagine uindicari hac ratione: Passæ sine ullo cario se labis sensu integræ manebunt, si tres liquida pice imbutæ, una in fictilis fundo collocetur, altera referto ficibus ad medium uase, tertia faucibus iam completo superponatur, plurimo tempore sanæ & uitio intactæ manebunt. Alij calicem uitreum, aut aliud quoduis perspicuum poculum, super ficos leniter inuertunt, & obducto cera spiramento, ita relinquunt, sic manent immarcidæ.

DE FILAGINE.

6

NOMENCLATURAE.

κερατόφυλαξ.

Filago.
Cartofilago.

Wund Kraut.

ANNOTATIO IN FILAGINEM.

D **F**ILAGO herba uulneraria est, & Herbarijs corrupto nomine Cartofilago, pro ceratophylace dicitur. Hanc enim Hermolaus Barbarus ceratophylacem uocandam putat, quia partem oculorum ceratoidem, hoc est corneam, defendat, salutiq; percussam restituat. Veteribus incompertam fuisse existimat.

DESCRIPTIO.

Filago uarij generis est. Vna est quæ habet longum, & altum caulem, atq; rubicunda existit, in summo luteum florem gerens.

Alia rubentibus est folijs & acutis, caule procero & hirsuto, floribus luteis.

VIRES AC IUVAMENTA.

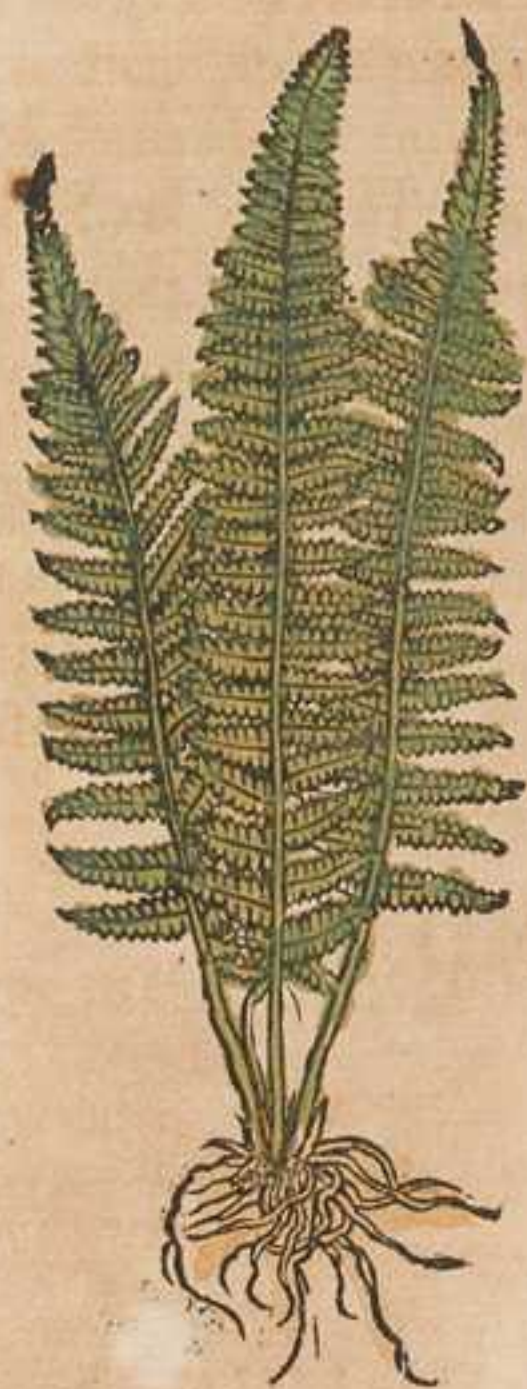
Hæc herba non solum usurpari debet, uerum etiam commisceri cum aceto & uino, & circū uulnera applicari, & non imponi: tum facit renasci carnem & sanat.

Eadem cremata in cinerem, & recentibus uulneribus inspersa, quàm primum ea curat.

Hic puluis cum aceto permixtus, & repositus tam diu, dum puluis in aceto siccetur, tum fistulis & maleficis ulceribus inditus, ea bene expurgat, & citò sanat.

A

NOMENCLATURAE.

πτερίς.

Filix.

Farenkraut.
Walt Faren.
Eych Faren.

B

ANNOTATIO IN FILICEM.

FILIX frutex est, qui à Græcis πτερίς dicitur, Sterilem & sine semine omnes Filicem dixerunt, falsumq; est, quòd iactant aliqui, una solstitiali nocte florere Filicem, eademq; hora cum defloruit, maturum in terram semen cadere. ideoq; nisi aliquis tunc adfuerit, nec uideri florem, nec colligi semen posse: quæ omnia agyrtarum commenta sunt, humanæ ignorantiae ad quæstum tam impudenter illudentium. Neq; hoc mendacij genere contenti, ne quid fraudi eorum & sceleri deesset, religionem etiam commentis suis addiderunt: Natali nocte S. Ioannis cuncta illa fieri præcipientes.

DESCRIPTIO.

Filix nascitur montanis, & Saxosis locis, à tergo uiridior quàm à fronte, florem neq; semen habens. Folia sunt amplitudine cubitali, estq; Polipodio figura similis. Radicem habet nigricantem & oblongam, ex qua plures ueluti adnatae progrediuntur aliae radices, gustu adstringentes. Filix duorum est generum. Mas & Fœmina. Filix fœmina folia habet similia priori, sed ramis pluribus altioribusq; fruticans. Radices illi sunt longæ, & numerosæ, & in nigro colore ruffæ. Rubent earum tamen aliquæ, non secus atq; sanguis. Sed hæc natura non adeò pollet, ut prior Filix. Græci hanc Thelypterim uel nymphæampterin appellant.

DE HERBIS, CAETERISQVE

VIRES AC IUVVAMENTA.

C

Filix mas natura educit malos humores, desiccatur & expellit impuros interioresq; corporis fluxus, naturamq; hominis quoq; confortat. Huius radix in pulverem trita, atq; cum uino & Melicrato pota, uentris lumbricos statim enecat. Pellit & latos uentris lumbricos pondere unius drachmæ in aqua mulsa pota: foelicius tamen id præstat, si cum nigri Veratri aut scammonij quatuor obolis detur. Lienosis quoq; prodest. utraq; stomacho inutilissima. Aluum soluit, primo bilem trahens, mox aquam. Neutra danda foemini, quoniam grauidis abortum, cæteris sterilitatem facit. Farina earum ulceribus tetrâ inspargitur, iumentorumq; ceruicibus. Folia cimicem necant, Serpentem non recipiunt, ideo substerni suspectis locis utile est: usta etiam fugant nidore.

DE FILIPENDULA.

NOMENCLATURAE.

Filipendula.
Saxifraga rubra.
Viscago.
Schrophularia.

Kot Steynbrech.
Wilde Garbe.

ANNO.

A ANNOTATIO IN FILIPENDVLAM.

FILIPENDVLA ab Herbarijs Latine dicitur, quæ alio nomine etiam Saxifraga rubea dicitur, est enim una specierum Saxifragæ, quæ varias continet species, A multis Germanice **Wilde Garb**, hoc est Agreste millefolium uocatur, quia eius folia minora sunt Petroselino. Aliquæ habent caulem continentem umbellam instar millefolij, & radicem nodosam, unde interdum Schrophularia minor appellatur. Laurentius Phrisius scribit eam à Græcis uocari, Sefeli, cum quo uiribus bene conuenit, quamuis forma discrepat.

DESCRIP TIO.

Filipendula herba est in Apulia nascens, cuius radix in medicina usurpatur. Hæc radix in fine Autumnii effodi debet, quæ durat decem annos. Herba hæc Petroselino est similis, radix nodosa est.

TEMPERAMENTVM.

Calida & sicca est in tertio gradu.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Radix facit ad calculum, & uesicæ stillicidia, medeturq; Ischiadi. Puluis ex hac radice sumptus in uino, conducit ad frigiditatem stomachi, concoctionemq; adiuuat.

Idem in cibo sumptus medetur comitialibus.

B Contra difficultatem spirandi, Accipe hunc puluerem, & Gentianam eodem pondere, & in cibo utere, auxiliatur absq; dubio.

DE AQVA FILIPENDVLAE.

Tempus electum ad distillandum eam est, ut herba unâ cum radice inuicem minutim concisa, in fine Maij distilletur.

Aqua Filipendulæ mane ac uesperis singulis uicibus iij. uncijs pota, medetur pesti.

Eadem iij. uel vi. uncijs pota, contra uenenum opitulatur, si homo alicubi uenenum ederit, uel biberit.

Calculo renum & uesicæ medetur, si prædicto modo bibatur.

DE FISTVLA PASTORIS.

NOMENCLATVRAE.

Ἀλίσμα.

Δαμασώνιον.

Fistula Pastoris.

Alisma.

Sirten Pfeiff.

ANNO.

DE HERBIS, CAETERISQUE

ANNOTATIO IN FISTVLAM PASTORIS.

FISTVLA Pastoralis à recentioribus ea herba uocat, quæ apud Dioscoridem, & Plinium Alisma & Damasonium dicitur, ut testatur Ruellius, Pastoralem fistulam autem uocant, quod singulari scapo rudis Fistulæ, & longitudinem & effigiem quandam uideatur imitari. Officinæ quoque & Herbarij à similitudine & natalibus plantaginem uocant aquaticam.

DESCRIPTIO.

Fistula Pastoris herba est in terram conuexa ut plantago, habet que uirides flores, radicem mollem. Aquosa amat loca.

TEMPERAMENTVM,

Calefacit atque humectat in secundo ordine.

VIRES AC IUVAMENTA,

Radix cum melle, & in uino decocta & pota, medetur dysenteria. Eodem modo sumpta, tollit dolorem scapularum.

Hæc herba uirtutem habet consumendi apostemata indurata, si imponatur.

Si quis ex hac herba atque radice eius biberit, tum calculum lumborum frangit.

Radix sanat ulcera intestinorum, cum oleo oliuarum, & aqua mulla usurpata.

DE FLAMMULA.

NOMENCLATURAE.

Flammula.

Brenn Kraut.

ANNOTATIO IN FLAMMVLAM.

FLAMMVLAM hodie herbam dicunt in terra serpentem, folijs longiusculis, flore uiduam, semine thyrsulos ambiente, uirente & estuosa, unde illi nomen. ferunt quidam eam esse alteram Clematidem apud Dioscoridem. Fuere è recentioribus, ut Ruellius indicat, qui Flammulam uocauere herbam in salictis nascentem, quæ salicastrum nominatur, folio duro cinerici coloris, uiticulis callosis, rubentibus, qualiter flos quem Flammam Iouis appellamus, in uiolis ferentem semen punici mali simile in acinis, contra hominum, & quadrupedum scabiem efficacem.

ONMA

TEM

A

TEMPERAMENTVM,

Flammula calida & sicca est in tertio gradu. Habet naturam inflammandi.

VIRES AC IUVAMENTA.

Viridis usurpari debet, non sicca.

Si quis apostema durum & immaturum, quod suppurare non quiuerit, in corpore habuerit, Accipiat Flammulam contusam ac modicum olei admisceat, & imponat, hoc statim emollit ac erodit.

Teritur eadem cum oleo rosaceo, & insolatur triginta dies in ui tro in diebus canicularibus. Hoc oleum pondere unius drachmæ in cibo sumptum, facit ad renum dolores.

Eodem modo medetur feбри quartanæ, Paralyticis membris quoq; prodest illitum.

Idem utilissimum est clystere infusum, pellit lapidem renum & uesicæ. Ea recenti utendum quoq; censent ad phagedænas, gangræ nasq; addito salis momento; item lepris & impetiginibus imponit.

DE FLORE AMORIS.

NOMENCLATURAE.

Αμαράνθος.

Flos amoris.
Amaranthus.

Tausent Schön.
Floramor.

ANNOTATIO IN FLOREM AMORIS:

FLOS amoris est alterum Amaranthum, purpureo scilicet flore, ut Euritius Cordus in suo Botanologico testatur. Dicitur autem Amaranthus, quasi flos immarcescibilis: diutissimè enim colorem retinet. Est autem flos ille spicatus, admodum purpureus, aspectu pulcherrimus, nullius odoris aut saporis. Solo colore commendatur Amaranthus. Spica Plinio purpurea uerius quàm flos. Purpuras Tyrias Laconicasq; suo rutilanti nitore uincit, prouenit Augusto mense, durat in Autumnum, Mirumq; cum defecere cuncti flores, madefactus aqua reuiuiscit, & hybernas coronas nectit. Qua dote

DE HERBIS, CAETERISQVE

E dote iam in fictilibus seritur, ut ab Augusto floreat in Octobrem, quo tempore gestit frequenter carpi. Collectum & furni tepore siccatum, puellæ ad coronarios hyemis usus recondunt. Siluit de eò Dioscorides, forsitan quòd paucis uiribus in medicina polleret.

DIVISIO EIVS.

Floramor herba est trium generum. Vna est Domestica, Alia duæ sunt Agrestes. Domestica nascitur in hortis, caule crasso, alto, & pingui, inter folia florem habens purpureum, in quo quum maturuit, paruum & nigrum semen prouenit, unde seminari solet. Alie in campis nascuntur, cubitali longitudine, in quo continentur flores albicantes, & colore glauco, atq; etiam cum semine nigro. Mas caulem graciliorem quàm foemina habet.

TEMPERAMENTVM.

Vtraq; natura refrigerat atq; siccatur in tertio ordine.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Herba hæc elixa & artubus contusis imposita, sanguinem conglobatum discutit, & statim sanat.

D In uino cocta, & anus inde foueatur, tollit fluxum hemorrhoidum. Eodem modo usurpata, tenasmonem curat.

Radix in ore retenta, sedat dolorem dentium.

Eadem contusa & cum butyro uernali permista, si inde fiat unguentum, inflammationibus illita prodest.

DE FLORIBVS FRUMENTORVM.

NOMENCLETVRÆ.

Λύχμις ἀγροα.

Flos frumenti.

Korn Blümen.

ANNO.

ANNOTATIO IN FLOREM FRUMENTI.

A FLOS frumenti appellatur, quia in frumentis nascitur, & apud Dioscoridem & Pliniū lychnis agrestis dicitur, ut Otto Brunfelsius indicat.

DIVISIO.

Flores frumentorum triplici sunt colore, Alij sunt cœrulei, alij Purpurei, alij uerò candidi, cum acuta & candida radice.

VIRES AC IUVAMENTA.

Texuntur in coronis, & in medicina usurpantur ad putrida uulnera.

Herba horum florum intra corpus rarò usurpatur, sed extra corpus tribus modis, iuxta triplicem colorem quem habent flores, in medicina ea utuntur.

Primò flores cœrulei frumentorum commixti cum Aerugine, et uulneribus gangræna occupatis, impositi, eam citò absumunt. Purpurei flores bolo armeno permisti, & circum uulnera illiti, ardores inde tollunt.

B Candidi flores cum cerussa, & oleo oliuarum commixti, emplastroq; inde facto, refrigerant atque sanant omnes calidas pustulas: Plinius huic herbæ occultam quandam uim attribuit. Hac enim perunctos uenustiores fieri, nec ullo malo medicamento lædi posse, si quis adalligatam gestet. Per inferna bilem trahit potum semen eius, ut Dioscorides tradit.

DE AQUA EX COERVLEIS FLORIBVS
frumentorum.

Optimum tempus distillandi ipsos flores est circa finem Iunij.

Aqua horum florum facit ad ruborem, & exulcerationem oculorum, si inde lauentur.

Eadem albugines oculorum tollit, eosq; claros reddit, si unam horam ante noctem instilletur.

Conducit quoq; ad fistulas, si per diem bis ea lauentur, uel linteo si imponatur. Tali modo & cancrum sanat.

Item cœrulei & purpurei flores siccati, & in puluerem redacti, saccharo bonum colorem efficiunt. Tale saccharum absq; noxia intra corpus sumitur.

DE FLORIBVS S. IOANNIS.

C

NOMENCLATURA.
RAE.

Βουφθαλμῶ.

Flos S. Iohannis.

S. Johans Blume,
Kinds Aug.

D

ANNOTATIO IN FLOREM S. IOANNIS:

FLOREM S. Iohannis Comes à Neuenare credit esse Buphthalmon Dioscoridis, cuius sententiam Ottho Brunsfellius non improbat. Nam descriptio Dioscoridis huic herbæ, quam florem S. Iohannis uulgò appellant, omnino quadrat. Quidam etiam uernaculo idiomate florem orbicularem, siue annularem, propter rotunditatem, qua oculo assimilatur, appellant. Est tamen & alia Buphthalmon apud Dioscoridem, quæ etiam Chrysanthemum uocatur, ab aureis folijs, ab alijs Chryson, in segetibus passim crescens, floribus omnino aureis, & oculi figuram referentibus.

DESCRIPTIO.

Flores S. Iohannis in ambitu albi sunt, & intus ac in medio lutei, quemadmodum Anthemis, id est Chamomilla. Nascuntur in hortis & pratis. Radicem habet leuem.

TEMPERAMENTVM.

Hi flores natura sunt temperati.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Si quis fuerit qui noctu diuq; nullam quietem in capite habuerit, & libente

A & libenter rem cum mulieribus habere uelit, hunc florem adalligatum secum gestabit, tū Melancholia illa, & mala uoluntas mutat.

Hæc herba, ut idem Comes à Neuenare testatur, ad uarios morbos efficax est, quanquā rarò ea utantur empirici nostri temporis.

Valet ad tineam, & serpiginem corporis, tam pota ex uino, quàm etiam illita foris. Apostemata etiam rumpit potui data, uel tanquam cataplasma superposita.

Eius flores cum cera subacti, ut Dioscorides inquit, tumores duritiesq; discutunt. Ferunt præterea à balneo, statim potam ad aliquod tempus herbam, suffusis felle coloris bonitatem reddere. Ferunt quoq; flores contusos, & impositos ualde efficaces esse ad uermem interficiendum.

DE FOENICULO.

NOMENCLATRAE.

Μάραθρον.

Foeniculum,
Marathrum.

Fenchel.

Y ij

DE HERBIS, CAETERISQVE
ANNOTATIO IN FOENICVLVM.

C FOENICVLVS siue Foeniculum Latinis, à Græcis Marathron dicitur, notissima est herba. Foeniculum autem dici putat, quod fatum magno cum fœnore semen reddat. Hoc nobilitauere serpentes, gustatu senectam exuendo, oculorum aciem succo eius reficiendo: unde intellectum est hominum quoq; caliginem eo releuari. Cæcutientibus (ut Nicander tradit,) anguibus, cum uere suas speluncas exeunt, Marathri succo acies oculorum hebetata restituitur. Foeniculum ferulaceum Plinius uocat, quod è ferulis, ut multa alia, nascatur. Est & aliud fœniculum maius, quod ueluti arbore scit, & à Græcis hyppomarathrū uocatur. Aliud est insuper quod nunquam attollitur in altam magnitudinem, & minora folia habet, quàm fœniculum cōmune: uocaturq; id à Græcis Meon, uulgò autem Foeniculus tortuosus dicitur. Sunt qui fœniculi ferulas superueniente hyeme abradant usq; ad terram, fimoq; bubulo, aut humano stercore integant, quo sequenti anno dulcius fœniculum faciat.

DESCRIPTIO.

Foeniculum Anetho assimilatur, luteis est floribus & quotannis sua sponte iterum prouenit.

TEMPERAMENTVM.

D Calidum & siccum est in secundo ordine, Ægineta inquit, fœniculum calefacit in tertio ordine, desiccatur uerò quasi in primo.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Semen, herba, cortex & etiam radix usurpantur in medicina.

Semen hoc colligi debet in principio Septembris, ita tres annos durat. Cortex atq; radix colliguntur in principio Maij, ita etiam tres annos seruari possunt.

Herbam fœniculi decoque, quam si habere non poteris, accipe semen & cum aqua fontana ebullire sine, & bibe ex ea per diem quantum uitreum poculum capere potest, tum calor non natiuus extinguitur, clarumq; reddit uisum.

Si quis rubentes maculas ex facie repellere uelit, quæ speciem lepræ representant, Accipiat fœniculum minutim contritum, adipeq; porcino antiquo permisto, iterum parum per inuicem contundat, faciemq; inde leniter inungat, hoc faciem reddit uenustiore, maculæq; illæ eualescunt. Foeniculum comestum abundantiam lactis puerperis præstat. Semen manducatum urinam ciet, & menstrua purgat. Idem facit ad obstructum atq; induratum lienem & iecur, stillicidioq; urinæ prodest.

Succus fœniculi tepido lacte permixtus, & infantibus lactentibus potui datus, conducit illis contra difficultatem anhelitus.

Medetur.

A Medetur quoque calculosis: si uero ipsa ægritudo ex calida causa prouenerit, tum cortex & radix fœniculi in uino decoquentur, quo mane & uesperis, quando itur cubitum, utendum est.

Fœniculum manducatum confortat stomachum, & concoctionem adiuuat. Idem præstat puluis ex semine eius.

Accipe radicem fœniculi, eamque tamdiu decoque, dum mollescat, tepidamque mamillis suppurare incipientibus superimponere, & sanantur absque incommodo.

Succus stanneo uasculo inditus, reponetur xv. dies ad solem, deinde potest usurpari ad oculos: & est certum remedium.

Paulum ex aloë epatico huic succo additum, & etiam xv. dies in stanneo uase insolatum, Collyrii modo oculis imponitur.

Sanant rabidorum canum morsus concisæ radices, & ex melle emplastri modo impositæ.

Succus ex folijs caulibusque expressus, tum in sole siccatus, oculorum medicinæ, & remedijs utilis.

Semen uiride usurpatum, oculis felle suffusis alijsque eorum uitijs medetur.

Succus quoque ex radice oculis medetur.

Succus fœniculi cum melle temperatus, ac tepidus auribus instillatus, uermiculos qui in eis nascuntur, interficit.

B Radix cum ptisana atque uino cocta & pota, hydropicis prodest.

Fœniculum in uino uel aqua elixum, pellit calculum uesicæ, & ducit menstrua.

Verendis amicissimum siue ad fouendum radice cum uino cocta siue contrita in oleo illitum.

Cum aceto coctum, & uulneribus impositum, prodest.

Tumoribus ardentibus illinuntur folia ex aceto.

Inter omnes flores apibus nullus est gratior flore fœniculi.

Si quis fœniculum contundat, indeque aluearium illinat tum apes libenter in eo permanent.

Si quis medium caulem, dum adhuc floret, demetat, ignique admoveat, tum uic caloris gummi ex se mittit, quod multo efficacius in medicina oculorum est quam succus.

DE AQUA FOENICULI.

Tempus nullum melius est distillandi fœniculum quam in fine Maij. Verum radix in fine dierum canicularium distillatur.

Aqua Fœniculi mane ac uesperis singulis uicibus iij. uncijs pota, cor expurgat, cerebrum confortat, pota uel capiti illita, thoracem laxat, pellit tussim, bonamque reddit uocem.

Eodem modo sepius pota, expurgat pulmonem, & prodest ad ulcus pulmonis, stomachum purgat, ardoremque eius sedat.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Locineri quoque medetur, aperit renes & uesicam, ea enim expurgat, & lapidem inde expellit.

Sæpius pota, sedat uentris tormina, pellit aquam intercutem cum uino pota, morbum regium discutit, lienisque oppilationem aperit.

Hæc aqua pota facit ad omnes capitis dolores. A mulieribus & nutricibus pota, trahit menses, & facit copiam lactis.

Eadem pota crassam materiam, quæ in stomacho & circa pectus continetur extenuat atque educit, pellit nauseam ac uomitum, medetur ueterno.

Claritatem inducit oculis, omnibusque uitij oculorum auxiliatur siue ex calida siue ex frigida intemperie obortis, oculis instillata, & uenis temporum illita, extrahit enim tam calorem quam frigus.

Oculis indita acuit uisum, pellit suppurationem, & ruborem oculorum, uenustam reddit faciem, si hac aqua mane & uesperis lauetur. Item ab illis pota, qui uitium illud oculorum metuunt quod hypochima appellatur, & mane, meridie uesperisque singulis uicibus iij, uel iiii. uncij cum puluere eufragiæ permistis, sumpta, mirifice optulatur, & uisum amissum restituit.

DE FOENOGRAECO.

D

NOMENCLATURAE.

Τηλίσ.

Βούκερος.

Fœnum Græcum.

Fœno græcum.

Silicula.

Silicia.

Sibengezeit.

Griechisch Hæn.

ANNOTATIO IN FOENO GRAECVM.

FOE NV M Græcum notissima herba est, cuius semina in usu medico, quotidie sunt frequentia, A Theophrasto *Βούκερος* appellatur, ab aliquibus Ceraitis, Epiceras Hippocrati, quoniam fructum corniculis similem habeat, unde siliquam nonnulli appellant, Plinius Siliciam, Varro Siliculam.

DESCRIPTIO.

Fœnum Græcum herba est cubitali altitudine, tenuibus, & teneris folijs

Aris folijs ad uiciæ similitudinem, floribus candidis, siliquas gerens in quibus quadratum semen instar lentium continetur.

TEMPERAMENTVM.

Fœnum Græcum in fine primi gradus calidum est, & siccum in primo. Galenus inquit Fœnum Græcum ex secundo ordine calidum est, è primo siccum, idcirco feruidas inflammationes irritat, minus autem calidas induratasq; magis discutiendo perfanat.

Virtutem habet molliendi ac dissoluendi.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Fœnum Græcum ad apostemata emollenda utilissimum est, Accipe fœni græci farinam, atq; cum oui vitello permisce, & impone. Herba ipsa decocta, & ulceribus imposita, ea maturat.

Eadem herba per quindecim dies in uino & oleo macerata, & deinde cocta & colata per linteum, modicaque cera, & farina fœni græci admista, paratur ad unguenti modum. Quod magne pere conducit ad maturanda apostemata. Idem tumoribus illitum, eos discutit.

Fœnum Græcum elixum cum oleo rosaceo, & corpori illitum, colorem emendat, graueolentiam oris pellit, & fœtorem corporis ex putrido sudore prouenientem. Semen fœni græci decoctum alarum graueolentiam emendat.

Farina fœni græci inflammationibus cum oleo rosaceo imposita, ualde prodest.

Minuit lienem emplastri modo imposita, eadem cum nitro & aceto subacta.

Muliebrium locorum purgationibus quęcunq; inflammatione præclusionē ue cessant, fœni græci decoctum insidentibus medetur. Capillum, furfures, & manantia capitis ulcera exterit ex decocto in aqua fœno græco expressus succus.

Cremorem eius ex adipe anserino in lana subiecit Dioscorides mulieribus, ad molliendos earum locos: aut si præclusi sunt, laxandos.

Facit quoq; fœni græci decoctum ad crebras, & inanes egerendę alui cupiditates, quas tenesmos dicunt, maleq; olentia in intestinorum torminibus excrementa.

Sumitur & sorbitio è farina ad pectus exulceratum, longamque tussim, Diu coquitur donec amaritudo desinat, postea mel additur.

DE FRAGARIA.

C

NOMENCLATURAE.

τριφύλλον.

Fragaria.

Fraga.

Trifolium.

Erdbær Kraut.

Erdbær.

ANNOTATIO IN FRAGARIAM.

FRAGARIA herba est, quæ à Plinio Fraga dicitur, numeraturq; ab eo inter herbas sponte nascentes, quibus plerq; gentium utuntur in cibis. Apud alios autores veteres nihil de ea memoriæ proditum est, Censenda est, ut Brunfelsius, & Collinutius uolunt, de genere pentaphylli, Latinis Trifolium à tribus folijs quæ habet, nominatur. Ab alijs Fragaria ex fructu quem producit appellatur. Fructum uerò fert esui gratissimum, rubescentem, præsertim dum maturuit, nucis auellanae magnitudine: qui æstate habetur in delitijs, editurq; interdum cum cremore lactis, aut uino, saccharo imbuto, uocanturq; hi fructus Fraga, suntq; omnibus nota. Hinc Vergilius cecinit. Qui legitis flores, & humi nascentia Fraga. Seruius Grammaticus fructus terræ, & mora terrestria appellat.

DESCRIPTIO.

Fragaria tenues & breues habet caules, & Agrimonie similis est, sed latiora tantum, & maiora habet folia, Flores autem candidos, fructum rubescentem, radicem rubicundam, & crispam habet. Herba ipsa non durat ultra annum.

TEMPERAMENTVM.

Fraga refrigerant & humectant in tertio ordine. Itidem & ipsa herba.

VIRES AC IUVAMENTA.

Vigonius inquit, Fragaria est frigidae complexionis: & succus eius cum uino granatorum, & modico aquæ rosaceæ, apostematibus calidis in principio, & augmento opitulatur.

Fragaria si quis in balneo utatur, contra calculum utilissima est.

Si quisq;

A Si quisq̄ ingentes dolores coxendicum habuerit, Accipiat iij. aut iij. M. Fragariæ, & in aqua ebullire finat, & ab inferiore parte se inde foueat, deinde inungat se hoc sequenti unguento. Accipe unguenti dialtheæ unciam unam, & admisce semiunciam mellis, ceræ drachmā, & confice ex eo unguentum. Hoc coxendicibus succurrit, & materiam in eis induratam emollit, urinamq; prouocat.

Fructus eius hominibus est accōmodus, & calorem innaturalem tollit, & imprimis prodest hominibus complexione Cholericis, refrigerat enim & humectat eos.

Accipe succi fragorum & aquæ plantaginis singulorum viij. uncias, mellis rosati ij. uncias, succi ex moris unciam unam, albi græci, balauftiæ singulorum drachmam, hæc in unum misce, & ore inde colluto contra apostemata gutturis auxiliatur.

Herba hæc cibo sumpta medetur lienosis: item succus ex melle potus. Idem cum pipere candido datur suspiriosis. Fraga sitim sedant, stomacho profunt, sed præsertim biliolo.

Succus fragis exprimitur uetustate uires accipiens, præsentaneo remedio ad faciei ulcera, oculorum suffusiones, neq; nō epiphoras.

Radice decoctum iocineris feruores mulcet, matutino & meridie potum.

DE AQUA FRAGORVM.

B Optimum tempus distillandi Fraga est, quando matura sunt, sed tamen non nimium mollia: quæ in montosis syluis nascuntur, meliora sunt.

Aqua fragorum bibita, & potus inde mixtus facit ad malum calorem, & sedat sitim.

Eadem mane & uesperi singulis uicibus quatuor uncis pota, medetur lepræ, sanguinem enim purgat in uino bibita, aut alioqui cum pane manducata, impuram quoq; scabiem ex corpore remouet.

Eodem modo pota iocineri medetur, & morbo regio, pectus laxat, confortat cor, purgat sanguinem, & opitulatur contra calculum lumborum, renum, & uesicæ. Prodest aduersus alcolam oris, & ulcera gutturis, anginas, & foetorem oris, si quis in ore uel gutture gargarizet. A mulieribus in potu sumpta, eas purgat, & menstrua prouocat.

Item medetur illi cui crus fractum est, mane iij. uncis pota, & linteolis imposita.

Omnia uitiosa crura sanat, si mane & uesperi ea lauentur, uel linteis si imponatur.

Sordida uulnera curat, si ex ea lota fuerint, uel si quisquam in potu ea usus fuerit.

Tumorem faciei discutit, si inde lauetur.

Cum

DE HERBIS, CAETERISQVE

e Cum sale permista, & iterum distillata, oculis ualde accomoda est, refrigerat enim & clarificat eos. Oculorum collyrium est effi-
cax aqua fragorum, praesertim si nimio ex calore male habeant.

DE AQUA DISTILLATA HERBAE

Fragariae.

Tempus conueniens distillandi eam est in medio Maij.

Hæc aqua mane & uesperis singulis uicibus ad iij. uncias pota,
medetur morbo regio.

Itidem bibita laxat thoracem, purgat pulmonem, medetur tussi
& pellit lepram.

Eadem mane & uesperis iniecta oculis ex rubore calentibus, miti-
gat calores.

Eadem nimium sudorem cohibet.

Ad calorem & obstructionem iocineris nihil est salubrius.

DE FRAXINO.

NOMENCLATURAE.

Μελία.

Fraxinus.

Esch Baum.

D

ANNOTATIO IN FRAXINVM:

FRAXINVM Meliam & Mileam Græci uocant, cognō-
minantq; triozon, hoc est trinodem, quod ramos ha-
beat prægrandes, ordinatos, paresq; numero. Matuti-
nas occidentesq; umbras eius, quamuis sint longissimæ,
nulla serpens attingit. Expertum se Plinius dicit, si fronde ea gyro
claudatur ignis & serpens, in ignem potius quam in Fraxinum fu-
gere serpentem. Fraxinus antequam serpentes prodeant floret: nec
ante conditas, folia dimittit.

DESCRIPTIO.

Fraxinus arbor est in ramis siliquas habens ad lentium similitu-
dinem, quibus siccatis innascuntur uermiculi iuxta formam uermi-
culorum, qui in apibus nascuntur. Duorum est generum. Altera est
fagina Fraxinus, Altera uero Saxofa Fraxinus, quæ producit adna-
tum adhærens ad linguæ auis modum, unde & lingua auis uoca-
tur: lignum habet candidissimum.

TEMPERAMENTVM.

Hæc arbor refrigerat atq; desiccatur in secundo gradu.

VIRES

VIRES AC IVVAMENTA.

A Radix Fraxini recentibus uulneribus accomoda est, si ea aqua in qua decocta fuerit uulnera lauentur.

Cortex huius arboris recens uulneribus nouis imposita, ea ita adstringit, ut non necesse sit ea consuere.

Vinum in quo cortices bullierunt, potum, malum Phlegma in homine consumit, tollit quoq; morbum unde cutis solet inflari. Idem potum emollit lienem induratum.

Item cortices in aceto elixi, & cum spongia stomacho impositi, facit ad uomitum per superiora.

Fraxinus contra serpentes pollet: folia medentur iocineris & lateris doloribus in uino, Aquam que subijt cutem extrahunt, Corpus obesum leuant onere, sensim ad maciem reducentes, iisdem folijs cum uino tritis ad uirium portionem, ita ut pueris folia quinq; tribus cyathis dentur: rubustioribus septē, quinq; cyathis uini. Viperarum ictus restinguunt, & potu & appositu. Corticis cremati cinis lepras illinit.

DE AQUA FOLIORVM FRAXINI.

Tempus conueniens distillandi folia Fraxini est in medio ueris, tum enim contusa & quinq; aut sex dies in aceto macerata, in Balneo Mariæ distillari debent.

B Aqua foliorum Fraxini pustulas, atq; impuras maculas faciei pelit, si tribus hebdomadibus mane & uesperi facies inde lauetur, uel linteolis in ea madefactis imponatur.

Pustulas curat, si mane & uesperi sæpius illinantur uel lauentur: Cum linteis imposita, pustulas sanat quæ eruperunt.

DE FUMO TERRÆ.

NOMENCLATURÆ.

Καπνός.
 Κάπνιον.
 Καπνίτης.
 Fumus terræ.
 Fumaria herba.
 Capnitis.
 Erdtrauch.
 Tauben Kropff.
 Katzen Körbel kraut.
 Wilde Kanten.

ANNO.

DE HERBIS, CAETERISQVE
ANNOTATIO IN FVMVM TERRAE.

C **FVMVS** terræ à Græcis Capnos seu Capnion appellatur. A Latinis quoq; Fumaria herba dicitur, propterea quòd uis illi contra hominis oculos lachrymosa sit, qualis in fumo est, & quòd non aliter quàm Fumus oculos mordicat, atq; lachrymas ciet, si succus oculis instilletur. Preciosa & efficax herba est ad atrabilem repellendam, & ad unamquamque scabiem curandam. Hinc & Mesue inquit: Fumus terræ est ex medicinis benedictis, uerum exuberantia eius & nimia copia exemit eam è numero medicinarum preciosarum.

DESCRPTIO.

Fumus terræ est herba fruticosa, nascens in hortis & segetibus hordeaceis, florem habet paruum & purpureum, estq; ipsa herba præpinguis.

Est & alia Capnos Plinio, quam pedem gallinaceum uocant, nascens in parietibus & sepibus, ramis tenuissimis sparsisq;, flore purpureo, uiridis succo caliginem discutit, itaq; in medicamenta oculorum additur.

In medicina usurpari debet uiridis, nam quo uiridior herba ipsa fuerit, eo melior est, arida enim nullam magis habet uirtutem.

TEMPERAMENTVM.

D Calidæ & siccæ est complexionis in secundo. Acutæ simul & amaræ qualitatis. nec profus ab acrore abest. Subtiliat & penetrare facit, aperit occlusa, & resoluit.

RECTIFICATIO.

Nihil equidem habet noxiij, uerum tamen exacuatione indiget, ut uehementius operetur. Censet igitur Mesue, in laxanda aluo, adijciendam illi aquam casei, mirabolanos, uel senas. Item passulas & mel.

Succus eius equiparatur succo Absinthij. Et si repleantur ex succo eius uitra angustis orificijs, superinfuso oleo oliuæ, durat integro anno.

Fumus terræ duabus uncijs cum saccharo admixto in calido iussculo sumptus, tollit malam scabiem, semen fceniculi quoque addi potest.

Accipe oleum nucum & parum aceti admisce, atq; succo Fumi terræ addito, inde unguentum confice, quo corpus tuum in balneo inunge, hoc malignam scabiem ex homine remouet, & præcipue lepram.

Huius herbæ succus ter in hebdomade à ieiuno bibitus, prodest leproso, ut morbum suum diminuat.

A Contra hydiopisim & leucophlegma hoc modo utere: Accipe succi eiusdem drachmam, radicis Esulæ in puluerem redactæ & correctæ ij. drachmas, & in aqua calida bibendum exhibe,

Vel fiat Syrupus ex succo fumi terræ, apij, fœniculi decocti, puluere esulæ, addito saccharo.

Contra Podagram, Accipe ij. drachmas radicis Hermodactyli, in puluerem contritæ, & cum succo fumi terræ permisce, atq; decoque, pedibusq; impone, absq; dubio podagræ medetur.

Herba quoq; ipsa, ut Platearius scribit, in uino cocta, & cataplasmata super locum podagricum, multum ualet.

Herba hæc decocta & manducata & in potu sumpta, multos affectus per urinam repellit.

Cum aqua Scolopendriæ atq; saccharo permista, sanat iocine-
ris atq; lienis obstructions ex frigida causa creatas.

Eadem comesta uel in potu sumpta, & ad eum modum parata, parari debet: per inferiora educit Choleram, & omnes humores adustus, & mundificat sanguinem atq; uenas.

Succus eius, ut Vigonius testatur, inspissatus succo lapathi acuti, & modico Oximellis, unamquanq; morpheam curat.

Item decoctio Fumi terræ, maluarum, uiolarum, & lapathi acuti, cum furfure hordei, & nepeta, unamquanq; scabiem potentissimè

B curat & mundat.

Ad purgationem uesperis semper porrigitur cum aliquo uentositatem reprimente & dissolvente: ut semine fœniculi & anisi uel mastiche: humores enim uentris disijcit, & exinde tormina caussat.

Huius succus claritatem facit oculis, delachrymationemq; unde nomen traxit.

Illitus cum gummi, euulsas palpebras renasci prohibet. Commanducata herba, biliosam urinam cit.

DE DOSI ET MINISTRATIONE EIVS.

Potio succi ipsius est ab drahm. v. usq; ad ij. Et decoctionis eius ab unc. x. usq; xv. & pulueris eius ab drachm. ij. usq; ad v.

DE AQUA FUMI TERRAE.

Optimum tempus distillationis eius est, ut herba ipsa cum tota sua substantia inuicem concisa in fine ueris distilletur.

Aqua Fumi terræ mane ac uesperis singulis uicibus ij. uel iij. uncis pota, medetur morbo regio, & facit ad impuram scabiem faciei, quæ lepræ speciem refert, & assidue ea utentem à lepra præseruat.

Eodem modo bibita unaquanq; scabiem, morpheam, & pruritum sanat.

Intraturus balneum hanc aquam cum modico Theriacæ sumat, tum prouocat sudorem ex quo sanguis emundatur, & occurrit

DE HERBIS, CAETERISQVE

C morbo qui ex malo sanguine creatur. Tempore pestis etiam usur-
pari debet, nam ab ea præseruat. Eadem cum Theriaca & Bolo
armeno commista, & peste laboranti potui data, tum eum liberat
& auxilium præstat.

In potu sumpta aluum soluit, sanguinem concretum discutit, &
tumorē tam foris quàm intus repellit, sceminis menses promouet,

Stomachum confortat bibita, mouet urinam, aluum laxat, edu-
cit crassos & adustos humores, pellit scabiem & prurimum, mundi-
ficat sanguinem. Potio eiusdem aquæ oris ulceribus & doloribus
subuenit.

Sequuntur nomenclaturæ Herbarum à Litera
G. incipientes.

DE GALANGA

NOMENCLATURAE.

Galanga.

Galgan.

ANNOTATIO IN GALANGAM.

GALANGA in Pharmacopolijs aromatica radix est, & stoma-
cho ualde accommodata. Huius historia apud Dioscoridem
nusquam inuenitur, nec alius quispiam ex ueteribus Græcis de ea
quicquam scripsit, sed inter medicinas quæ ab Arabibus inuentæ
sunt, numeranda est, quarum complura nomina Euergetius Cordus
in suo Botanologico recenset. Ruellius putat eam esse speciem Cy-
peri, in capitulo enim de Cypero sic de ea scribit: Est radix non lon-
ge dissimilis Cypero, quæ uocatur officinis, recentioribusq; medicis
Galanga: quæ furculosa, geniculis scatens, subrubra, & in quosdam
nodos crassiores ex interuallis intorta, sapore acerrimo, linguam
admodum uellicante, odore Cyperum quadam tenus imitante: un-
de multi Herbarum coniectores Cyperum Babylonicum cognomi-
narunt. Antonius Musa scribit se sæpius à Leoniceno audiuisse, Ga-
langam officinarum esse ueri acori radicem, uerum Leoniceno re-
pugnant multi præstantissimi autores, qui uerum Acorum esse cen-
sent radicem illam quam Calamum aromaticum officinæ appel-
lant, quemadmodum & in Acoro ostendimus.

Galangæ

A Galangæ radix per quinque annos in efficacia durat, Probatum quæ rubicunda est, & ponderosa, quæq; fracta non est puluerulenta, & quæ acris est, gustumq; erodit.

Galanga secundum Serapionem est uena intra terram ad cassiæ lignæ modum: quod ex ea nascitur rubenti est colore, & uocatur Galanga.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atq; siccatur in tertio ordine, habet uirtutem confortandi & consumendi.

VIRES AC IUVAMENTA.

Galanga prodest omnibus morbis ex frigiditate prouenientibus. Calefacit Galanga, concoctionem stomachi iuuat, finit dolores eiusdem quos frigida causa concitauerit, & spiritus digerit, cocta in uino & mane ac uesperis bibita. Si quis nullam appetentiam edendi uel bibendi habuerit, Accipiat Galangam, Piper, & semen Petroselini, pari mensura, & ea conterat in puluerem, melleq; uirgineo admisto, inde eclegma conficiat, atq; mane ac uesperis eo utatur. & proderit.

Cerebrum confortat naribus indita. Ex succo plantaginis datur, quibus cor palpitans micat. In uino cocta & pota, prodest ad graueolentiam oris, & sanguinem fetidum mundificat. Halitum oris commendat, & multos prauos humores è corpore educit, concoctionem adiuuat uel caloris quo natura est prædita. Coeliacis & colicis doloribus noxiis spiritu conceptis auxiliatur; acidis subuenit ructibus.

B Cum succo Boraginis sumpta, imbecillitati cordis subuenit.

DE GALLA.

NOMENCLATURAE.

Κηκίς.
ουφανίτις.

Galla.
Lapsana.

Gallöpfel.

C

GALLAM Quercus producit, uocaturq; in Gallæ genere, altera omphacitis, id est immatura, quæ exigua & articulorum in digitis magnitudine est, solida nec perforata: altera leuore, leuitate & foraminibus differt. Præferenda omnibus immatura est, efficacior enim est. Est autem in multiplici differentia, ut Hermolaus testatur, ex Theophrasto de plantarum historia, quoniam alia solida est, perforata alia: hæc nigra, illa candida, altera maior, minor altera. Galenus *ὀνοκκίδας*, hoc est quasi a sininas à rusticis uocari Gallas eas scribit, quæ fungosæ, flauæ atq; magnæ sint, minus efficaces. Nascitur autem Galla sole de Geminis exeunte, erumpens noctu super uniuersa, crescit uno die candidior, & si excepta est æstu, arefcit protinus, neque ad iustum modum grandescit, hoc est, ut nucleo magnitudinem fabæ impleat.

Gallæ decerpendæ sunt ex arboribus, quum nondum sunt maturæ, & præcipuè quæ crassæ & ponderosæ sunt, & non foraminibus plenæ: hæc namq; optimæ sunt, & in medicina magis usurpantur. Gallæ uirides sunt ualde acerbæ, earum sapor adstringit.

TEMPERAMENTVM.

D Gallæ siccant & refrigerant in secundo ordine. Ægineta inquit: Galla ponitur in tertio siccantium ordine, secundo refrigerantium.

VIRES AC IUVAMENTA.

Galla omphacitis, id est immatura, medicamentum est affatim adstringens, eamq; ob causam siccant, fluxiones repellit contrahitq;, laxa stringit, & partes imbecillas firmat, fluidisq; omnibus affectionibus accommodata est.

Gallas atq; oui album commisce, & inde emplastrum confice, hoc alio impositum fluxiones eius sistit. Puluis earum etiam cum aqua pluuiali potest sumi, ualde adstringit. Qui nimio uomitu uexatur, accipiat Gallas, & in aceto atq; aqua pluuiali coquat, linteumq; inde madefaciat, & stomacho foris applicet. Ad nimium fluxum menstruorum, accipiat mulier Gallas, & in aqua pluuiali ebullire sinat, succoq; plantaginis admisto, ex gossipio pessum inde faciat, & inter naturalia subijciat, sistit & ualde auxiliatur. Ad nimium fluxum sanguinis narium, misce Gallas cum succo plantaginis, uel cum succo bursæ pastoris, & linteolum in eo intinctum, naribus indes. Emplastrum ex Gallis, & albumine oui simul mixtis, confectum & temporibus applicatum, ualde iuuat, & fluentem sanguinem potenter sistit.

Puluis earum uulneribus inspersus, fluxum sanguinis tollit, eaq; adstringit, adeo ut non oportet ea consuere.

Quide

A Qui denigrare capillum uoluerit, accipiat gallas densas & ponderosas, & non foraminosas, atq; in oleo decoquat, quod per linteum colatum ad solem sicari permittat, hunc puluerem in aqua pluuiali coquat, & inde capillum uel barbam lauet, tum nigredinem acquirunt. Denigrant eadem capillum in aceto aquaue madentes. Medius utriusq; Gallæ nucleus cauis dentium inditus, dolores eorum sedat. In puluerem redactæ & putridis malignisq; uulneribus inditæ, putridam carnem erodunt, & uulnera purgant.

Carnium excrementas tritæ reprimunt, & in gingiuas orisq; columellam destillationes. Reprimunt & oris ulcera quas aphtas dicunt. Crematæ in carbonibus usq; dum concepto in se igne cendant Gallæ, tum uino acetouæ restinctæ, sistendo sanguini utiles & accommodatæ sunt. Decocto earum insidentibus utiliter fouentur procidentes muliebres loci, & in eos destillationes omnes. Cœliacis & torminibus intestinorum utiles in uino aquaue tritæ, & illitæ: quinetiam in hunc usum utiliter bibuntur. Estq; in uniuersum Galla utendum, ut Dioscorides scribit, ubi adstringendum sicandumq; aliquid fuerit.

DE GALLITRICO.

NOMENCLATURAE.

ογαυνοϋ αγγριου.

Gallitricum.
Centrum galli.

Scharlach.

GALLITRICVM corrupte à neothericis medicis dicitur, pro Callitrichon, ut Comes à Neuenare testatur, magnoq; errore putant, sic appellari herbam quandam hortensem folijs amplis & odoratis, quæ uirus etiam odore ipso prodit. Caupones cum ea uinum inficiunt, & fortius reddunt, Vulgus in uernacula lingua eam uocat Scarlacum. Est autem uerum Gallitrichon siue (ut Barbari corruptè uocant,) Gallitricum herba Adiantos, à recentioribus dicta Capillus Veneris, Ruellius scribit apud Dioscoridem syluestre orminon esse, herbam hanc quæ ab officinis Gallitricum, & ab Herbarijs Centrum galli, & à uulgo saluia transmarina uocatur. Enimvero saluia hæc transmarina folio est satiui ormini, satis ad saluiam accedente, unde nomen uulgò duxit, caule sesquipedali, aspero, leniter hirsuto & in quadrangulum striato, flore subcæsis, in aquilini rostri effigiem falcato, calyculis pluribus in terram depressis, in quibus ad summum quatuor grana reperias, parua, rotunda, fuluescentia.

DESCRIPTIO.

Gallitricum acris est herba ad sumendum intra corpus, grauem habet odorem, & gaudet hortis.

D

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & siccatur in secundo ordine.

VIRES AC IUVAMENTA.

Herba hæc in aqua clixa, & mulieres ab inferiore parte inde foueantur, matricem purgat, & menses trahit.

Semen oculis ualde accommodatum est, contusum cum succo fœniculi, & oculis instillatum.

Idem semen repellit affectum oculorum, quando per diem minus, noctu autem acutius uideant oculi, Debet autem semen cum aqua fœniculi misceri, & oculi inde inungentur.

Huius folia per nouem ex ordine dies usurpata, ut scilicet accipiantur primo die unum folium, secundo die duo folia, tertio die tria, & sic ulterius ex ordine usque ad nonum diem, in quo nouem folia debent accipi: hæc quascunq; febres, quæ longissimum tempus durauerint, discutiunt.

Folia in uino cocta & bibita, flatus intestinorum creant.

Gallitricum cum semine Saxifragæ sumptum medetur calculo.

DE AQVA GALLITRICI.

Destillatio Gallitrici fit in medio Maij,

Aqua

A Aqua hæc pota, sedat tormina uentris, & dolores stomachi atq; lateris, etiam linteis in ea madefactis & foris applicatis.

Per diem bis una uice tribus uncijs pota, tollit dolorem muliebri-
um locorum, & præparat eos ad facilem conceptionem: & præte-
rea confortat, prodest quoq; ad membra ex frigida causa læsa, fo-
ris linteolis applicata.

Eadem capiti illita, id confortat.

DE SYLVESTRI GALLITRICO:

NOMENCLATURAE.

Gallitricum sylvestre.

Wilder Scharlach.

DESCRIPTIO.

GALLITRICVM sylvestre floret uiolaceo colore, Caulem ha-
bet prasino colore, radicem hirsutam, habet omnem proprie-
tatem & naturam prioris, nisi quòd ad frigidos affectus non con-
ducit.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atq; desiccatur in fine secundi gradus. Et eodem modo ad
caliginem & debilitatem oculorum usurpari debet, quemadmo-
dum in priore supra dictum est.

Gallitricum sylvestre ferè uirtutes Verbenæ equat.

C DE HERBIS, CAETERISQUE
DE GARYOPHYLLATA

NOMENCLATURAE:

αργύριος.

Garyophyllata.
Caryophyllata.
Lagopus.
Pes Leporis.
Sana munda.
Herba Benedicta.

Wegel Kraut:
Benedicten Wurzel.
Benedicten Kraut:
Gariofilat.

ANNO TATIO IN GARYOPHYLLATAM.
GARYOPHYLLATA herba est quæ ex radicis odore nomen sumpsit, quæ in Martio effossa Caryophyllorum odorem præbet, Recentiores quidam Sanamundam & Lagopum, id est pedem Leporis, eam appellant. Sed certum est, si quis antiquorum autorum, picturas consideret, Garyophyllatam non esse Lagopum. Constat enim Garyophyllatam in montibus nasci, & locis opacis, Lagopum uerò inter segetes: præterea Lagopo aliæ uires attribuntur à Dioscoride, quam nostra Garyophyllata habet. Quantum tamen ad formam attinet, non omnino sunt impares, ut Brunfelsius testatur. Apud Dioscoridem de Garyophyllata nihil reperitur, si aliqua tamen sit apud antiquos. Antonius Musa suspicatur eam esse quam Plinius lib. xxvi. cap. vii. Geum appellat, hanc enim radices nigras, & benè olentes habere tradit, easdem quoque ei uires attribuit, quas Garyophyllata quoque habet.

DESCRIPTIO.

Garyophyllata folijs Agrimonie est similis, cuius radix odorem habet Garyophyllorum.

TEM.

TEMPERAMENTVM.

A Calefacit atq; desiccatur in secundo ordine. Habet uirtutem consumendi, dissoluendi, ac confortandi, ut Albertus existimat.

VIRES AC IUVAMENTA.

Folia eius in medicina magis sunt usui, quam radix. Et hæc recentia maiorem habent uirtutem, quam antiqua. Garyophyllata siccata ultra annum non durat. Folijs recentibus in acetarijs utuntur.

Succus ex herba contusa fistulis instillatus, eas persanat. Idem quoq; ad uitia oris est accomodatus.

Garyophyllata atq; parietaria in aqua pluuiali elixa, ac aluo imposita, tormina eius discutunt.

Quicumq; malum & imbecillum stomachum, qui cibum ægrè concoquere potest, habuerit, Garyophyllatam in uino decoquat, illudq; bibat.

Hæc herba hominem uehementer arefacit.

Eadem pota quemcunq; fluxum capitis tollit, pectoris & lateris dolores, & stomachi cruditates iucundo sapore discutit.

Radix luto & sordibus eluta siccatur, & imbre aceti respersa arcas & uestes iucundo commendat odore.

DE AQUA GARYOPHYLLATAE.

Radix unâ cum herba minutim concisa in fine Martij distillabitur.

B Aqua Garyophyllatæ mane ac uesperis singulis uicibus iij. aut iij. uncijs bibita, per quatuor aut quinque dies, omnes prauos uiscososq; humores expurgat, atq; e corpore expellit.

Itidem pota cibum concoctu difficilem concoquit, & frigido stomacho opitulatur. Eadem in potu sumpta, prodest iocineri.

Vulnera sanat, mane ac uesperis singulis uicibus iij. aut iij. uncijs pota, iuuat quoq; si uulnera ex ea lauentur.

Apostemata sanat, si linteolum in ea madefactum imponatur. Fistulas etiam sanat mane ac uesperis, una uice tribus uncijs bibita: prodest quoq; si ea lauentur: uel cum linteolis, si imponatur.

Eadem expellit næuos & maculas, quas infantes ex matribus acceperunt, si sæpius in infantia ex ea lauentur.

DE GARYOPHYLLIS.

NOMENCLATURAE.

γαρυφύλλοι.

καριουφύλλοι.

Garyophyllus.

Caryophyllon.

Cariophylum.

Negelin.

ANNO.

C ANNOTATIO IN GARYOPHYLON.

GARYOPHYLON frutex in India nascitur, sabuci forma, semine grano piperis grandiori fragilioriꝫ; ex atro rufescente, in clavi modū capitato, exertis in aduersum quatuor denticulis sese stellatim decussantibus, prominulo apice, quadrati alueoli sinu medio umbiculatim prodeunte. Huius nec Dioscorides nec Galenus in censu simplicium ullam fecerunt mentionem. Plinius hisce uerbis de eo scribit: Est etiamnum in India piperis grani simile quod Garyophylon uocatur, grandius fragiliusꝫ; Tradunt in Indico luco id gigni. Paulus Aegineta Garyophyllum uocat, quasi habens folia nucis, quæ odorata sunt & optimi gustus. Platina inquit, Caryophilum fortassis *καριενφύλλου* dicitur. Arbor eius folia habens parua densaꝫ; in ramos trium cubitorum confurgit, cortice pallido, radice lata lignosaꝫ; In uirtute etiam fermè idem cū pipere est, epati tamen minus nocet quàm piper, ac uim contra uenena habet. Auehebatur olim odoris gratia, nunc & in ganeam transiit, ut sine Garyophyllis despiciantur dapes.

TEMPERAMENTVM.

Calefaciunt atq; siccant in tertio gradu. Colligendi sunt Garyophylli in æstate quum maturi sunt, durantꝫ; sex annis synceris uiribus. Seruantur locis non admodum siccis, alioqui exarescunt, neq; **D** locis admodum humidis.

Probantur qui lato sunt capitello, & quorum color aliquo modo in ruffum inclinat, quiq; paruam quandam humiditatem in se continent, dum digitis premuntur.

VIRES AC IUVAMENTA.

Contra oris foetorem, Accipe corticem panis siliginei, galangam & parum Garyophyllorum, hæc inuicem commisce, & cum uino utere, bonumq; remedium præstant.

Garyophylli conducunt medicinæ, nam uisum acuunt, caliginem oculorum tollunt, & claritatem adferunt.

Stomacho accomodati sunt & iocineri, cor confortant, aluum sistunt, concoctionem adiuuant.

Si quis ex Garyophyllis semidrachmam cum lacte ieiunus biberit, ei genituram augent.

Garyophyllon, ut Aëtius inquit, iocineri, stomacho & cordi auxiliatur. Contractam humore nauseam leuat: sed uiscera lædit. Caryophyllon halitus emendat grauitatem: quare ijs mandi solet & ore contineri, quibus anima foetet: nauseas sedat, corroborat stomachum, iuuat concoctiones; obstruentes iocineris infarctus aperit, uenerem stimulat.

A

NOMENCLATURAE.

Σπαρτίου.
Σπαρτού.

Genista.

Gineſt.
Pſrimmen.
Ginſteren.

B

ANNOTATIO IN GENISTAM.

GENISTA frutex est, cuius usus est in re rustica ad uites ligandas. Apud Dioscoridem Græce Spartum siue Spartion dicitur, ut Vergilius Marcellus, Hermolaus Barbarus, Antonius Musa, aliq; excellentissimi medici testantur, idq; etiam quilibet ex descriptione Dioscoridis ipse perspicere potest. Dicitur autem Genista, ut Hermolaus inquit, quia genu modo flexilis ad nexus sit, uel quia genibus medeatur dolentibus. Quidam uolunt differentiam esse inter Spartum & Genistam, & diuersas esse herbas, quum Plinius xiz. uolumine cap. 11. Spartum aliter describit quàm Dioscorides, ita ut eius descriptio uulgari Genistæ omnino non quadret. Sed illi non uident duo Sparti esse genera apud autores, unum quod à Dioscoride describitur, & est uera Genista, Alterum uerò quod à Plinio describitur & in Hispania atq; Africa nascitur, quodq; illi præcipuum ab eo tribuitur, ad funes pertinet, & hoc Spartum ferè Romani semper consueuerunt appellare, ut Marcellus indicat: nostrate uerò & omnibus commune alterum illud genus, Genistam.

Flos genistis decerpitur luteus coronis texendis, estque apibus quoq; gratissimus.

DESCRIL

DE HERBIS, CAETERISQVE

DESCRIPTIO.

C

Genista nascitur prope sylvas & in locis aridis atq; arenosis, uirgas longas habens, ferentes luteos flores. Siliquas phaseolorum modo fert, in quibus semen instar lentis nascitur. Radicē habet flauam.

TEMPERAMENTVM.

Calida & sicca est in secundo ordine. Semen quoq; calidæ est facultatis.

VIRES AC IUVAMENTA.

In floribus & ramis abundās est humiditas, qua ex homine multi humores educuntur per uomitum.

Bibuntur flores semenq; eius in mulla aqua pondere obulorum quinq;, purgantq; per superna egregiè ueratri modo sine periculo. Solum semen itidem per inferna purgat.

Flores contusi atq; cum oleo rosaceo, aut mollibus ouis permisti & usurpati, purgant intestina & renes, cient urinam, pellunt calculum ex renibus & uesica.

Qui floribus & semine utuntur, illis calculus non obdurefcit, atque à podagra immunes sunt.

Semen ad menses mulierum accomodatum est, restringit diuturnum fluxum, purgat matricem.

D Florum foliorumq; eius decoctum, ut Vitalis inquit, splenis tumorem compescit, dentium dolori subuenit, menstrua, fluxus uentris ac dysenteriam stringit.

Foliorum succus atq; florum, lentes atq; pediculos necat.

Ramis similiter cum fronde in aceto maceratis pluribus diebus, & tuis, succum dant ischiadicis utilem, cyathi unius potu. Perunguntur eodem succo ischiadici addito oleo.

Genista tusa cum axungia, genua dolentia sanat.

DE AQUA FLORVM GENISTAE.

Distillatio florum eius fit in Balneo Mariæ, quando flores plene sunt maturi, & fermè decidere incipiunt.

Aqua florum Genistæ xij. aut xiiij. dies singulis uicibus duabus aut tribus uncijs pota, auxiliatur contra fellis suffusionem.

Eadem sex uncijs pota, urinam mouet, purgat renes ac uesicam.

Capiti illita prodest, si per se siccet, pellit lassitudinē mēbrorum.

DE GENTIANA.

NOMENCLATURAE.

Γεντιανή.
Gentiana.
Gentian.

ANNO.

A ANNOTATIO IN GENTIANAM.

GENTIANAM Romani pariter Græcis dicunt, A Gentio, uel ut Dioscorides ait, à Gentide Illyriorū rege inuenta primum esse creditur, à quo etiam factum illi nomen est. Centauriam radicem eam aliqui nominauerunt, quia Centaurio similis sit. Præstantissima radix & nomine & re Gentiana est, nunc in Germania etiam notissima & usitatissima. Nam chirurgi passim ea utuntur in strictis, & cauis ulceribus, ut latiora euadant, nec cæcas cauernas parturiant: præmunt radicem ad ulceris quantitatem, & imponunt. Nec uulgus meliorem Theriacam, & stomachi medicinam nouit, quàm ipsam Gentianam, nam quascunq; interiores corporis affectus, Gentiana, calamo aromatico, & Ginzibere, sanant meliores: que inde experiuntur effectus, quàm si omnia remedia ex Pharmacopolijs deuorassent. Præterea Gentiana magnam uim habet cōtra uenena, scribitq; Serapion se nihil præstantius expertum esse aduersus morsum rabidi canis, quàm ipsam Gentianam.

DESCRPTIO.

Gentianę caulis folia habet iuglandi nuci similia, & eundem odorem, in summo cacumine breuibus incisuris diuisa sunt folia. Caulis illi est grandis & duorum cubitorum altitudine, geniculis intersectus. Semen fundit in calycibus latum, spondylis simile. Radicem mittit Aristolochiæ longè non dissimilem, crassam amaramq;. Nascitur in altissimis montium uerticibus, iisdemq; umbrosis & aquosis.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atq; desiccatur in tertio gradu. Virtutem habet incidendi, consumendi, humores attrahendi, & aperiendi: non solum hominibus, sed & pecoribus utilissima est.

Ufus eius, in radice & succo eius, Herba ipsa non usurpatur.

Radix circa finem ueris colligenda est, & siccanda, ea durat quatuor annis integris uiribus, probatur quæ crassa, dura, atq; ualde amara fuerit. Colore similis erit malo granato, quæ pallidum & nigricantem colorem habuerit, ea nullius est bonitatis.

VIRES AC IUVAMENTA.

Aduersus morsum rabidi canis nullum est remedium præstantius, parabis ergo talem potionem: Accipe Gentianæ contusæ drachmam, & admisce myrrhæ drachmam, cancrorumq; oculis combustis additis, pondere ij. drachmarum, ea cū uino decoque, quod per tres ex ordine dies matutino tempore bibes, & mire proderit, uulnera autem aperta manebunt, & lauanda sunt aceto, uel aqua salsa, cucurbitæ quoq; ponendæ, ut inde uenenum educatur.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Succurrit uenenatorum moribus pondere drachmarum duarum pota cum pipere, ruta, & uino.

Gentiana medetur ueneno, pellit serpentes.

Contra serpentium morsus, Herbae gentianae radicem siccam, & in puluerem redactam, pondo drachmae unius dabis in uino cyathis tribus, sumptumq; ualidissime proderit.

Ad membra contusa, Accipe puluerem Gentianae, oleoq; oliuae admisto, illine, hoc auxiliatur.

Potatur ruptis, conuulsis, & ex alto deiectis, radix trita.

Succus quoq; drachmae pondere contra lateris dolores, ex alto casus, rupta, conuulsaq; bibitur. Bibitur iocinorosis etiam, & cibum in stomacho non continentibus, cum aqua uel uino utiliter.

Succus ex ea colligitur & paratur hoc modo, ut Dioscor. tradit: Tunditur radix, diebus quinque; madescit in aqua, coquitur deinde in eadem aqua, usq; dum superstent radices. Deinde refrigeratur aqua, & linteolo percolata iterum coquitur, usq; ad crassitudinem mellis: picatoq; uel stanneo uase repositus, seruatur. Hic succus abstergit omnes maculas cutis & praecipue uiriliginis, Inunguntur eoitidem oculorum inflammationes.

D Gentiana pregnantibus non bibenda. Pellit ex utero foetus collyrii modo foeminis subdita. Corroborat stomachum ex aqua pota. Datur madefacta pridie contrita, denarii pondere in uini cyathis tribus ad tussim, suspiria, tormina. Farina eius ex aqua tepida fabae magnitudine pota, interaneorum uitijs occurrit. Illinitur ulceribus quae serpunt, radice tusa uel decocta, in aqua ad mellis crassitudinem, uel succo uulneribus. Tanta huic uis tribuitur, ut iumentis etiam non tussientibus modo, sed ilia quoq; trahentibus auxiliatur pota.

DE AQUA GENTIANAE.

Ad tempestiuam distillationem radix una cum ipsa herba minutim concidenda est in fine Maij, uel quod magis probatur, radix sola in fine dierum canicularium distillatur.

Aqua Gentianae saepius singulis uicibus iij. uncijs a ieiunis pota, uitam hominis protrahit, omnes enim uiscosos humores in stomacho consumit.

Itidem pota a mulieribus menses mouet.

Ab illo bibita qui uenenatum, & menstruum sanguinem a muliere intro sumpserit, ipsum pellit, neq; sinit homini ullam infirmitatem noxiam accidere.

Eadem pota appetentiam ciborum facit, stomachum ex glutinosiss humoribus expurgat, si semidrachma boni calami aromatici in puluerem contriti, & drachma sacchari admisceatur, ea potio ter
aut qua

aut quater sumpta, edendi desiderium & saporem uehementer re-
 A ducit,

DE GLADIOLO

NOMENCLATURAE,

Σύρις.
 Σιφίον.
 Φάσγανον.
 Μαχαίρωνιον.

Gladiolus:

Gele Schwertelen:
 Geel Lilien:
 Blaw Lilien.

ANNOTATIO IN GLADIOLVM.

GLADIOLVS Iridis species est, ac nomen inde accepit quòd folium gladij præbeat speciem. Vulgò eam Acorum appellant, quum Acorus ut suprà demonstraui-
 mus ex autoritate doctorum, apud Dioscoridem longe alia sit herba, quæ radicem habet odoratam, habeturq; certò à Doctis pro uulgari calamo aromatico. Vagum sane ac commune multis herbis nomen Gladioli est, uerum herbarum pertissimi id nominis tantum tribuunt duabus eiusdem speciei & cognatis herbis, quæ à Germanis Geel Lilien/ oder Schwertel/ vñd Blawe Lilien, id est luteum & cœruleum Liliū dicuntur, ambæq; referuntur à Doctis ad capitulum Dioscoridis de Xyride, inquit enim Dioscor. Xyrin, Sunt qui syluestrem irim uocent, Romani Gladio

DE HERBIS, CAETERISQVE

Clum appellant. Aliqui tamen ad Xiphion Dioscoridis referunt Gladiolum, & præcipuè eam quæ cœruleis est floribus, quorum iudicium non improbandum est.

DESCRIPTIO.

Gladiolus habet paruum caulem, foliaq; quæ ex radice nascuntur instar acuminati mucronis gladij. Et est duorum generum: Vna quæ siccis locis nascitur, florem habens sublimem & odoratum. Altera quæ locis aquosis crescit, etiam habens florem sublimem, sed luteum. Radicem uerò geniculis intersectam, ea est frigida, & humidæ naturæ.

TEMPERAMENTVM.

Gladiolus calefacit & siccatur in secundo ordine.

VIRES AC IUVAMENTA.

Emplastrum ex radice cui admistū sit mel & oleum, confectum, & tumido lieni impositum, auxiliatur. Vinum bibitum in quo radix Gladioli elixa fuerit, sedat tussim. Radix bonum saporē præbet cibus qui ea condiuntur.

Puluis ex radice in uino sumptus, mulieribus discutit suppurationem mamillarum.

D Radix contrita & cum Centaurij radice, atq; melle acetoq; permixta, membris contusis & quassatis opitulatur imposita. Itidem usurpata & aluo imposita, medetur urinæ stillicidio.

Semen Gladioli contusum & cū aceto mixtum, lienosis medet̃.

Radix in uino bibita, subuenit illis qui uenenum hauserunt, uel uenenosum aliquid manducauerunt. Eodem modo sumpta, foeminarum menses promouet.

Radix contusa & imposita, sagittas atque spinas corpori infixas statim extrahit.

Surculos telaq; omnia, addita æris floris tertia parte, Centaurij uerò radicis quinta, & melle, sine dolore extrahit.

Eadem in uere effossa & collo appensa, spasmo medetur. In aqua decocta & rubris ciceribus permixta & percolata, saccharoq; edulcata, facit ad fellis suffusionem. Idem ita usurpatum ad lienis obstructionem prodest. Eadem ex aceto emplastri modo imposita, tumores inflammationesq; sanat. Bibitur præterea cōtra conuulsa, rupta, dolores coxendicis, uesicæ stillicidia, & alui fluores, in mulso trita.

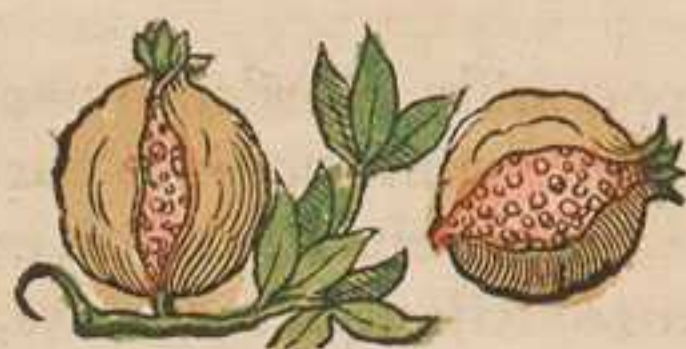
DE AQUA GLADIOLI.

Optima distillatio gladioli est, quādo flores iā plenè sunt maturi.

Aqua Gladioli cœrulei mane & uesperis singulis uicibus iij. uncij̃ sæpius pota, nimium fluxum menstruorum restringit. Eadem pota ad quodlibet uenenū prodest, ad febres ardentes, ad inflammationem iocineris, & pleuritim ex calida causa creatam.

NOMENCLATURAE.

Poir.

Malum Punicum;
Malum Granatum,
Granat öpffel.

ANNOTATIO IN GRANATVM.

MALVM Granatum, ut Dioscorides inquit, Græci Rhœam appellant. Latinis quoq; Malum punicum à regione qua nascitur, dicitur, A numerosis acinorum granis quibus intus farctum est, Granatum malum appellatur. Eius usus est & ante cibum, & in cibo, maximè uerò cum assis & frictis carnibus. Qui ualidi stomachi sunt ea tutius ante cibum sument, quàm qui imbecillis: post cibum uapores ad caput ascendentes reprimunt, & ferè uim cotoneorum habent. Mala punica ut diu seruentur, in aquam feruentem merge, & statim leua ac suspende: longo quoq; tempore custodiuntur, si in feruentem aquam intingantur, & protinus erepta, in sicca arena componantur. Item si tactu inuicem separata paleis obruantur: aut si induantur argilla, & ea siccata loco frigido pendeant. Alij integra in aqua marina uel muria demergunt, ut combibant, de in sole siccata, loco suspendunt frigido: & cum uti uolunt aqua dulci macerant. Horum multa sunt genera, quæ enumerare superuacuum esse uidetur, sufficiat ergo de eorum qualitatibus dicere.

TEMPERAMENTVM.

Mala Granata duorum sunt generum. Acida refrigerant & siccant in secundo gradu, Dulcia uerò in primo gradu. Malum granatum, inquit Galenus, omne adstringentem qualitatem obtinet, qua refrigerat siccantq; uerum dulce alijs minus, austerum magis refrigerat siccantq; est & stomacho amicum, acidum refrigerat quoq; & maiorem quandam incidendi uirtutem representat, uerum acini succo magis adstringunt siccantq; efficacius hic adhuc cortices mali Punici, quos malicorium appellant. Huic uirtute respondet flos qui cytinus appellatur. De hoc uide supra in Balauatio.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Dioscorides inquit, Boni succi & stomacho accommodatū Punicum omne malum est, idem tamen non nutrit, Stomacho utiliora quæ in Punicorum genere dulcia sunt: in febribus tamen uitanda, quòd stomacho calorem quendam afferunt & inflant. Quæ aci

DE HERBIS, CAETERISQVE

Cda sunt stomachi ardoribus profunt, maioresq; ad reprimendum vires habent, & ad ciendā urinam efficaciores: eadem ori ingrata: gustum adstringunt: uinosa medias habent vires.

Mala Punica acida Choleram reprimunt, præcipuè in uino cocta, illudq; si bibatur.

Grana ex malis punicis cum melle permista, & ardentibus pustulis illita, multos calores extrahunt. Acidorum acini in sole siccati, tum obsonijs concocti, inspersoue tritorum puluere, aluū, & in stomachum destillationes sistunt. Idem coelesti aqua madentes, sanguinem expuentibus utiliter bibuntur: quinetiam insidentibus contra intestinorum tormina & foeminarum fluctiones profunt. Utilissimum præterea quod expressum ex Punicorum acinis fuerit, addito melle, contra oris, genitalium sedisq; ulcera: utile & contra digitorum pterygia, quæ pascendo serpunt, excrementias, dolores aurium & narium uitia, in quos usus præfertur omnibus, quod ex acidis expressum fuerit.

Dulcia bonitate antecellunt, & nuclei corticibus in uirtute præferuntur: nuclei ex dulcibus contusi, & cum melle permisti, parotidas sanant, si inde inungantur. Nuclei dulciorum stomacho sunt accommodati, acidorum uerò nuclei stomacho noxijs.

Mala Granata cor hominis confortant & iecur, in primis autem dulcia.

D

DE GRAMINE.

NOMENCLATURÆ.

Ἄγρωσις.

Gramen;

Gras.

ANNOTATIO IN GRAMEN.

GRAMEN, ut Plinius inquit, uulgatissimum est inter herbas, sic dictum, quòd geniculatis internodijs mirificè serpat, à gradiendo, uel à gignendi foecunditate: crebro enim nouas spargit radices. Gramen partim bubus & iumentis gratum est pabulum, partim in medicina quoq; maximos habet effectus. Nihil uilius est Gramine,

A mine, uerum in re medica suarum laudum ac uirtutum nullus est finis. Hinc & Plinius inquit: Plærasq; herbas pedibus conculcamus, quarum uirtus si nobis perspecta esset, eas in cœlum laudibus feremus. Antiqui medicinæ autores gramen inter diuretica simpliciter numerant, magnamque uim ei attribuunt in frangendis calculis. Duo sunt genera Graminis: Vnum quod uerum Gramen est antiquorum, & à Dioscoride lib. 4. cap. 31. *Αγρώσις* Græce dicitur, quod cognoscitur geniculatis ramulis serpens, radicesq; ab ijs geniculatas dulcesq; spargens, Folia habet acuminata, dura, & lara paruaë harundinis modo. Alterum quod Polygonon à Græcis autoribus, & Latine ab Herbarijs proserpinata & centumnodia dicitur. Germani uerò *Weggras* oder *Wegdrit* appellant. Hoc quidam ex doctis medicis uerum Gramen esse contendunt, & ubicunque graminis mentio fiat, non alia herba utendum esse, horum opinionem Hieronymus Tragus omnino improbat. Quamuis Gramen quod Græce *Αγρώσις* dicitur, aliud sit à Polygono, credendum tamen est non multum referre, utrum accipiatur, quum ferè eisdem sint uiribus, unde & Plinius ea inuicem ita confudit, quasi nihil differant, nec diuersæ sint herbę. Gramen Marti consecrauit antiquitas, quòd ex humano cruore procreatum crediderit, inde & sanguinalis appellata fuit. Quidam Saturno dicant, quòd ab eo satũ primo perhibet.

B

TEMPERAMENTVM.

Gramen refrigerat atq; siccatur in principio primi gradus.

VIRES AC IUVAMENTA.

In aqua decoctum & potum, lapidem uesicæ frangit. Idem præstat & radix, ea enim in uino decocta torminibus medetur, & urinę difficultatibus, ulceribus uesicæ, calculos frangit.

Semen quoq; cū uino sumptum, uehementius urinam impellit.

Ad lienem induratum decoque Gramen cū semine, & calidum superimponere, hoc statim auxiliatur. Decoctum eius bibitum, discutit stranguriam: prodest quoq; si calidum aluo imponatur.

Sistit & refrigerat Gramen, quare & sanguinem excreantibus subuenit. Succus quoq; bibitus dysentericæ medetur. Opitulatur stitlicidio urinæ, uehementerq; eam prouocat. In uino bibitum Gramen, medetur morsui uenenatorum.

Gramen in uino decoctum atq; cum melle, sanat ulcera genitalium, si imponatur.

Sacris ignibus medetur, calidisq; apostematibus & uulneribus.

Glutinat uulnera, graminis radix concisa & emplastri modo imposita.

Gramen capiti circumdatũ, sanguinis è naribus fluxiones sistit.

Canes purgare se uolentes, gramen comedunt.

DE HERBIS, CAETERISQUE

DE AQUA GRAMINIS.

C Distillatio eius conueniens fit ex herba unâ cum radice, & tota substantia concisa, in fine Maij.

Aqua Graminis mane, meridie ac uesperis singulis uicibus iij. uncijs pota, nimum fluxum alui sistit.

Eadem pota purgat renes, prouocat urinam, aperit oppilationem membrorum.

Lumbricos uentris pellit mane à ieiunis sumpta: infantes duabus uncijs, qui mediocri sunt ætate tribus uncijs, natu autem grandes iij. uncijs intrò sument.

Sacros ignes sedat, linteolis in ea madefactis applicata.

Febrem quæ cum calore exoritur pellit, uel pota, uel corpori foris applicata.

Facit ad quoscunq; dolores uulnerum, quæ erysipelas aut alioqui inflammatio aliqua obsedit, si linteolo in ea madefacto uulnera lauentur, aut linteolis imponatur.

Auribus purulentis tepida instillata medetur. Ad putredinem gingiuarum prodest, si inde lauentur: facit quoq; ad nigras pustulas, si linteum uel stupa in ea madefiat, & per diem bis aut ter imponatur, & singulis uicibus tribus aut quatuor uncijs bibatur.

Sedat quosuis calores extrinsecus linteolis imposita.

D In hominibus iuuenibus hæc aqua plus operatur quàm in natu grandibus.

De Gramine Polygeno infra reperies.

Sequuntur nomenclaturæ Herbarum ex
Litera H, incipientium.

DE HEDERA.

NOMENCLATURÆ.

Κίσος.
Χρυσόκαρπος.
Διονύσιον.

Hedera.
Sylua mater:
Eppich.
Ephāw.

ANNO.

A ANNOTATIO IN HEDERAM.

HEDERA ab hærendo dicta est, quòd uetustis parietibus in-
hæreat. Quibusdam tamen magis placet ab edendo fuisse di-
ctam Hederam, quòd uetustas parietes dum serpit, & latius per mu-
ros quibus adhæret diuagatur, corrumpat & exedat, atque ita sine
aspiratione & diphthongo contendunt scribi debere. Neq; uero de-
sunt, qui Hederam dictam uelint, quòd loca edita petat, & altè di-
uagetur, atq; etiam altissimos parietes conscendat. prior tamen ethi-
mologia magis arridet. Ab aureis corymbis, ut Dioscorides ait,
chryso carpon dicitur. sunt qui Poëticam frondem appellent, pro-
pterea quòd Poëtæ ea coronantur. Antiquitas dionysiam à Bac-
cho, id est Bacchicam appellauit, hoc honore Liberum patrem di-
gnata, qui primus ex Indis in Græciam Hederam asportauit.

DESCRIP TIO.

Hederæ apud autores multæ numerantur species. Est autem pri-
ma omnium, Hedera celsa, quæ per se stans arborefcit, quam Græci
dendrocysson appellant: siue orthocysson, ut uult Columella, hoc
est rectam & rigentem, & quæ sola sine adminiculo stat. Est & alia
celsa, omnium maximè uiuax quæ suis cyrris, & clauiculis parietes
conscendit, arbores amplexu suo perstringit, & succum habet ar-
bori quam amplectitur similem: unde quænea Hedera in medici-
nis magis probatur, & ubicunq; antiquiores Hederam absolute po-
nunt, arboream & quæneam Hederam semper intelligunt. Atq;
huius Hederæ cellæ tres sunt rursus species. Est enim nigra, quæ
mas à Plinio uocatur, fertq; corymbos nigros, hoc est racemos in
orbem circumactos. Alia est Hedera alba, quam foëminan Plinius
uocat. Est autem alba, uel solo semine, aut fructu, aut folio. Verg.
Candidior, cygnis Hedera formosior alba. Seruius tamen nō ex fo-
lijs, sed ex ligno cognosci utranq; Hederam contendit. Atqui He-
dera etiam antiquis satiuua fuit, cuius succus tædia narium, grauco-
lentiamq; emendat. Plin. lib. 24. Quarta est inter celsas quæ dici-
tur helix, folia multo minora habens quàm aliæ, dicta helix quòd
multas habeat inuolutiones: nunquam autem fert fructum: ac ne
quis putet id uitio ætatis fieri, Theophrastus ait, quantumuis diu ui-
uat, nunquam helicem fructum edere. Est & alia præter has Hede-
ræ species, quæ Græcis chamæcissos, Latinis Hedera humilis siue
terrestris dicitur, Serpit em̄ humi, & folia minuta habet ac pauca,
præsertim in syluis, Caue autem ne putes eam esse herbam quæ uul-
gò corruptè Hedera terrestris pro herba terrestri uocatur, atq; in
officinis pro Hedera terrestri uenit in usum, nam neq; folia Hederæ
habet: sunt enim incisa magis & latiora, qualia marrubij: præterea
alium omnino odorem & saporem refert, est, n. odoris teterrimi.

Ceterum

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Ceterum chamaecissos Hederæ omnino similis est, nisi quòd imbecillis, ut conscendere arbores non possit, etiam si illis hæreat, nullos enim corymbos aut cyrrhos habet.

Hedera oblongos ramos habet, & ubicunq; nascitur, hæret, arbores alias conscendit, easq; multis radicibus amplectitur, raroq; flores uel fructus gerit, tam frigida est naturæ, gaudetq; locis frigidis. Cum fructum fert, omnem succum ex radicibus quas complectitur, exugit, odorem grauem habet, & semper uiuet, nigrosq; pro fructu producit corymbos.

TEMPERAMENTVM.

Hederam calidam & siccam esse Theophrastus prodidit, Galenus contrarijs uiribus constare, nempe quæ nonnihil adstringentis facultatis habeat, quæ terrestris & frigida demonstratur, & a crimoniam possidet, quam esse calidam testatur gustus. Hedera omnis acris & adstringens est, ut inquit Dioscorides.

VIRES AC IUVAMENTA.

Succus Hederæ naribus inditus, caput purgat ex malis fluxibus. Infunditur præterea purulentis auribus, & in earum dolore cum oleo. Infunditur naribus foliorum corymborumq; succus, additis irino unguento, melle & nitro: facitq; ad antiquos capitis dolores. Inspergitur & in eundem usum cum aceto & oleo rosaceo. Flores trium digitorum carptu, faciunt ad dysenteriam, bis per diem cum uino poti. Medentur lieni tenera folia in uino decocta, aut cruda cum pane coacta. Folia in uino decocta, omnium generum ulceribus illinuntur, etiam si cacoëthe sint. Foliorum pediculi in melle decocti, & foeminarum naturalibus subditi, menses & foetus ex utero trahunt. Corymbi triti & subditi, item uinum in quo decocti fuerint, idem præstant. Depilat Hederæ lachryma, pediculosq; ac lentes inuncta necat. Folia in uino decocta & illita, emendant discolorum, & ceu sole adustam cutem.

Herbæ Hederg baccas aut septem aut undecim contritas ex aqua potui sumptas mire calculos in uesica congregatos frangere & extrahere per urinam certum est.

Folia eiusdem mollissimè trita in aceto & oleo rosaceo illinuntur contra dolorem capitis ex sole contractum, & aduersus omnem capitis dolorem. Tædia narium, graueolentiam, & quæ in naribus exeduntur, purgat & sanat Hederæ succus.

Leniunt dentium dolores acini quinq; ex corymbo Hederæ decerpti, cum oleo rosaceo in mali corio calefacti, & in contrariam aurem instillati.

Succus ex corymbis Hederæ illitus denigrat capillum.

Nigræ Hederæ succus & corymbi eiusdem epoti corpus infirmant,

A mant, torpidosq; reddunt sensus, mentem turbant largius sumpti.
Honestæ fœminæ cauebunt, nec succum aut decoctum aut aquam
distillatam hederæ in corpus sumant, estq; hoc arcanum prostitu-
tæ pudicitia ancillis & mulierculis celandum.

DE AQUA HEDERAE.

Optimum tempus distillationis eius est, ut folia unâ cum corym-
bis quercui adhærentia, distillentur in medio Aprilis.

Aqua Hederæ mane ac uesperis singulis uicibus duabus aut tri-
bus uncis pota, medetur ictero. Itidem bibita facit ad calculum
lumborum & uesicæ, ciet urinam.

Medetur doloribus capitis, si sæpius inde illinatur, & per se ite-
rum siccetur.

DE HEDERA TERRESTRI.

NOMENCLATURAE.

Ελατίνη.
Χαμαίκισος

Hedera terrestris,
Terræ corona.

Gundelreb.
Erden Eppich.
Erden Krenzlin.

ANNO.

C ANNOTATIO IN HEDERAM TERRESTREM.

EDERA terrestris Elatine à Græcis dicitur, putantq; recentiores ueram eius descriptionem apud Dioscoridem esse Elatinen, & non Chamæcisson. Huius sententię etiam est generosissimus Comes à Neuenare, quum scribit hisce uerbis de Hedera terrestris: Constat autem errare istos recentiores, qui Hederam terrestrem putarunt esse Chamæcisson, cum illam longioribus folijs quàm Hederam Dioscorides describat, ista uerò multo breuioribus rotundioribusq; constet. Quidam tamen ex insignioribus medicis affirmant uulgarem Hederam terrestrem esse Chamæcisson, neq; Dioscoridis descriptionem ab ea discrepare. Quisq; ergo per se etiam legat, & iudicet apud Dioscoridem, num Elatines an Chamæcissi descriptio magis Hederae terrestris quadret. Hęc sterilis Hedera à plerisq; dicta quondam fuit, quia nullos fert corymbos. Eadem terrę corona quondum uocabatur, quoniam ramulos suos per eam spargens, folioso ueluti seruo terram coronare uidetur.

DESCRPTIO.

Hedera terrestris folia habet incisuris diuisa, & rotunda, in terra nascitur, lateq; se spargens, flores habet cœruleos ad ozimi uel Rosmarini formam. Herba hęc in medicina usurpatur, radix minime.

TEMPERAMENTVM.

Frigidæ & siccæ fertur esse complexionis. Et uirtutem habet mundificandi, exiccandi, incarnandi, & uulnera consolidandi.

Hedera terrestris duplicem habet substantiam, Vnam quæ frigidæ naturæ est, Alteram uerò quæ calidæ naturæ est.

VIRES AC IUVAMENTA.

Folia in aqua decocta ac pota, fellis suffusionem emendant. Herba hęc ad balneum utilissima est, & eo modo facit ad calculum lumborum ac podagram. In aceto cocta & lieni imposita, inflationem eius sedat.

Succus auribus instillatus, restituit auditum; facit quoq; ad dolores dentium.

Herba hęc in aqua elixa & pota, dysenteriam sistit. Et cum lario Elleboroq; contusa, ac illita, tineam capitis depellit. Fistulis nihil magis prodest, quàm ut succus ex herba contusa eis instillet.

Ad malam scabiem in corpore citò curandam, Accipe Aquilegiam, farinam triticeam, Hederam terrestrem, ac oleum tartari, ex his simul contusis permistisq; unguentum confice, quod scabiei illitum eam curat.

Item

A Item Hedera terrestris in uino aut aqua decocta, exulcerationem oris, quæ ex putridis humoribus exorta est, sanat, si os decocto coluatur.

Sanguis hirci ex ea diutius nutriti, calculosis potenter medetur.

DE AQUA HEDERAE TERRESTRIS.

Tempestiua distillatio eius fit in principio Iunij, tum herba ipsa cum caulibus ad distillationem concidenda est.

Aqua Hederæ terrestris mane ac uesperis singulis uicibus pondere duarum unciarum pota, auxiliatur aduersus cordis tremorem, morbum regium, & debilem stomachum. In balneo pota consumit, uiscosos humores, qui in stomacho, pulmone, iocinere & uesica continentur: & hominem sanum reddit. Itidem pota opem fert contra uenenum pestis, illud enim expellit.

Eadem pota medetur ulceribus capitis, aperit obstructionem iocinoris atq; splenis, menses mulierum trahit, atq; ciet urinam.

Mane, meridie ac uesperis ad iij. uncias pota, conducit mulieribus ad lassitudinem membrorum, si inde per diem quater fricentur.

Aqua hæc lippientibus oculis instillata, eos exiccat, folia quoq; in succo uel aqua hac contrita & imposita, idem præstant.

DE HEPATICA

NOMENCLATURAE.

Λαχύν.

Hepatica.

Hepataria.

Iecoraria.

Matrisylua.

Herba stellaris.

Leber Kraut.

ANNOTATIO IN HEPATICAM.

HEPATICAM recentiores medici & officinae appellant eam herbam, quæ apud antiquos autores & Græcos, nempe apud

b

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Dioscoridem, Galenum & Plinium, Lichen dicitur, ut Leonardus Fuchsius, de medicina optimè meritis, in libro primo paradoxorū medicinæ multis argumentis & testimonijs comprobat, eiusq; iudicio præstantissimi medici subscribunt. Nam si quis descriptionem Hepaticę apud Serapionem, & descriptionem Lichenes apud Dioscoridem uel Galenum simul conferat, ille haud dubie inueniet, & uidebit, Hepaticam non esse aliam herbam præter eam, quę à Græcis Latinisq; Lichen dicitur, ita in omnibus conueniunt. Quod si uerum est, ut est utiq;, satis dilucidum est, Hepaticam id nominis non assecutam quòd hepati proffit, quemadmodum Platearius somniat, quòd is effectus neq; à Dioscor. neq; à Galeno, aut aliquo alio ueterum, licheni tribuatur. Itaq; præter omnem rationem, hæc herba Hepatica à Plateario dicta est, quando id nominis Eupatorio potius ueterum testimonio conueniat, ea enim propter insignem iuuandi iecur facultatem, hoc nomine insigniri meretur, quare & Hepatorium & Hepatitis Dioscoride etiam teste dicta est, quòd hepatis non parum proffit, quod supra in Eupatorio satis demonstraui-mus. Nemo tamen inficias ibit Lichenem ideo Hepaticam dici posse, quòd iecoris fibræ similis sit, uel quòd hepar, quod plærunq; caliditate peccat, refrigeret, sed quòd per excellentiam Hepatica dici mereatur, nemo probare potest. Lichen uerò dicta est, quoniam

D peculiariter impetigini succurrit.

DESCRPTIO.

Hepatica nascitur folijs caulem circulatim circumeuntibus ordineque cohærentibus instar stellæ, candidosq; flores producent: amat humidos campos, & petrosos umbrososq; locos. Herba hæc pluuium humorem & rorem super se continet. Quanto autem habet maiora folia, tanto melior est.

Hepatica in triplici habetur differentia, ut Hieronymus Herbarius indicat. Prima, quę in obsoletis & ruinosis fontibus sub dio, petrosis quoq; lapidibus adhæret, folijs inuicem pinnatis, sibi adherentibus, non admodum absimilis ei, quæ pulmonaria uulgò uocatur. Altera, quam nunc passim Matris syluam uel Stellarem herbam uocant, Germanice *Waldt meyster*, tametsi Caprifolium uulgò etiam Matrem syluę faciunt. Tertia trifolium aureum: teutonice *Gulden Klee*, quod ipsum nascitur in syluis & asperis locis.

TEMPERAMENTVM.

Hepatica, ut Vigonius testat, frigida est & sicca in primo gradu.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Serapion inquit, Virtus prima Hepaticę est desiccare, idq; immodice. Altera est abstergere. Tertia uetare impetiginem, & quilibet apostemata

A apostemata calida. Hepatica siccatur, purgat, refrigerat, propterea aperit iecur oppilatum & lienem, repellitque morbum regium.

Si quis ex Hepatica bibat; uitio iecoris subuenit, ipsumque refrigerat.

Vehementer prodest ad lienis iocinerisque oppilationem cum calore exortam.

Facit ad omnes affectus ex calida intemperie creatos, nam leniter refrigerat, & est temperatae facultatis. Calidis apostematibus imposita, ea refrigerat, & calorem inde discutit.

Emplastrum inde factum & genitalibus foeminarum impositum; tollit nimium fluxum mensium. Vino imposita & pota, discutit ictericiam.

Folia eius cum farina hordei in uino granatorum contrita, modicoque sandali albi cum oleo rosaceo admixto, si emplastri modo imponantur, omnia calida apostemata Hepatis sedant & resoluunt.

Syrupus ex decoctione eius & Rhabarbaro, sanat ictericiam.

Et decoctio eius facta cum Endiuia domestica & syluestri, & parum Capillorum Veneris, parumque Cicoreae, cum aqua & saccharo, confecta, & cum modico uino granatorum, laborantibus Hepatis discrasia calida optimè medetur.

B Emplastri modo imposita, ut Dioscor. in Lichene scribit, sanguinis eruptiones sistit, inflammationes compescit, & impetigines sanat.

Inungitur etiam utiliter ex melle suffusis felle; & in os linguamque destillationes cohibet.

DE AQUA HEPATICAE.

Ad conuenientem distillationem folia rite colliguntur, & in fine Maij, & in principio Iunij distillantur.

Aqua Hepaticae mane, meridie, ac uesperis, singulis uicibus iij, aut iij. uncijs pota, medetur calidis febribus.

Itidem bibita per xiiij. dies, subuenit calidae ictericiae, prodest quoque eodem modo pota, iocineri, confortat enim & confirmat iecur, & aperit obstructions eius, & inflammationem inde pellit, linteolis in ea madefactis, & ad regionem Hepatis impositis.

Medetur quoque illis, qui ex intemperata libidine, uitium iocineris contraxerunt, mane ac uesperis singulis uicibus pondere iij, aut iij. unciarum per vi, aut vii. ex ordine dies pota.

DE HERBA PARALYSI.

C

NOMENCLATURAE.

Herba paralytis.
Margarita.

Schlüsselblümen.
S. Peters Schlüssel.
Himmel Schlüssel.
Weiß Betonien.

ANNOTATIO IN HERBAM PARALYSIM.

HERBA paralytis folijs Betoniam refert, præterq; quòd eius folia latiora, candidiora atq; humiliora sunt, & magis contracta, unde & in aliquibus regionibus Betonica candida appellatur, creditq; Brunfelsius eam esse Betonicae speciem, quia etiam in uiribus multum conueniant. Apud Dioscoridem huius herbae, non est certa descriptio neq; certum nomen, nisi Britannica fuerit, ut Hieronymus Bock opinatur, Hermolaus Barbarus in syluestri cucumere herbam paralytim scribit esse florem illum pratensem & candidum, qui à Plinio Bellis seu Bellius minor dicitur. Alij Margaritam eam appellant, quòd emaculato candore à longinquo conspicuus sit.

Herbae paralytis folia florere incipiunt tempore hyemis, quæ se extendunt in terra, habentq; luteos flores.

Herbarij ut Brunfelsius indicat, longe aliã hodie nobis demonstrant, principio ueris subalbidam, & sublucentem, floribus Betonicae ferè folijs erumpentem, cui tam similis est, ut nullum lac lacti sit similis, Prouenit ultro in pratis uirentibus,

TEMPERAMENTVM.

Calidæ & siccae est complexionis.

VIRES AC IUVAMENTA.

Herba hæc in medicina præcipuè usurpatur ad paralytim, quam in quacunq; parte corporis fuerit, repellit, si quis utatur. Melior tamen est contusa, & parti dolenti imposita.

Herba in uino decocta & bibita, medetur quoq; paralyti.

Macerantur flores eius in oleo oliuarum, & fit ex eis unguentum ad paralytim, & neruos frigore & humoribus resolutos.

Flores cum saccharo conditi, profunt imbecilibus & lipothymia laboran-

A mia laborantibus, longaq; ualetudine confectis, eos enim corroborant, & uires restitunt.

DE AQUA HERBAE PARALYSIS.

Optimum tempus distillationis eius est, ut folia & flores cum tota substantia concisa, in principio ueris distillentur.

Aqua eius per diem bis & singulis uicibus duabus uncijs pota, stomachum calefacit, & Hepar, & matricem. Quamobrem conuenit & grauidis laborantibus, menstruaq; prouocat.

Modo iam predicto bibita, tumores capitis sedat, & repercutit, lineo panno in eius aqua intincto, & subinde applicata.

Humores parientes Ischiada resoluit, expellitq; & per urinam educit.

Facit haec aqua ad omnem capitis dolorem ex frigore creatum, linteolo in ea madefacto, & dolenti capiti applicato. Serpentium quoq; morsus sanat, & uenenatorum omnium.

Virilignes & alias maculas exterit, & in facie, & in reliquo corpore, cutem enim reddit nitidam, si saepius inde lauetur.

DE HERBA ROBERTI, VEL
ROSTRO CICONIAE.

NOMENCLATURAE.

ῤεράνιον.

Rostrum Ciconiae.

Herba Roberti.

Geranion.

Robertiana.

Gratia Dei.

Acus muscata.

Storcken Schnabel.

Gottes gnade.

Kranich Hals.

C HERBAM Roberti uulgus Herbariorum uocat Gratiam dei, & Rostrum Ciconiæ, partim ab similitudine, & figura transumpto nomine, partim ab insigni eius effectu. Apud Dioscoridem Geranion dicitur, ut Hermolaus Barbarus herbarum longe pertissimus in suis Corollarijs indicat, cuius in secundo Geranio hæc sunt uerba: Geranion secundum medicis inutile, aliter à Græcis, aliter à Latinis describitur. Dioscorides & omnino Græci, folijs paulo candidioribus quàm maluæ, ramosum ex interuallis. Hanc ego aut eandem, aut omnino similem esse uideo cum ea, quam Gallia transalpina uulneribus, & fistulis in potum commendant, & herbam Robertianam cognominant, coliculis rubentibus, flore paruo subpurpureoq; ac cæteris notis omnibus, quæ hoc loco à Dioscoride Geranio redduntur, etiam si ab eo medicinæ aliena existimetur: Quid enim prohibet ignoratas eius uires fuisse olim. Nostri, ut inquit Plinius, Geranion ostendunt cicutæ folijs minutioribus, & caule breuius rotundo, saporis & odoris iocundi: uerum hæc proprie Geranion non est, sed myrrhis, confusione orta, quod Geranion à quibusdam myrrhis etiam dicatur: unde natum & illud sit, ut Geranion in Latino cicutaria nomen habeat: cum alioqui cicutaria proprie myrrhis esse uideatur, Hactenus Barbarus,

DESCRIP TIO.

D Est autem quatuor generum, ut Brunfelsius indicat, Primum quod ab Dioscoride alterum Geranion inscribitur, caulibus minutis, & pilosis, sesquipedalibus, folijs maluæ, floribus in gruum rostra desinentibus. Alterum genus quod in umbrosis, & nullibi non subpurpureo flore, odore graueolentum, coliculo & flore Petroselinii, sed hirtis, rostroq; Ciconiæ similibus prouenit. Tertium quod in tectis ruinosis, parietinisq;, & circa mortuorum sepulchra sua sponte seritur, in uniuersum rubentibus coliculis, & excepto rubore à priori nihil diuersum. Quartum minusculum, & humi repens, sed rostro prioribus per omnia simile.

TEMPERAMENTVM.

Rostrum Ciconiæ mixtæ facultatis est in frigiditate & humiditate.

VIRES AC IUVAMENTA.

Aduersus calculum. Accipe hanc herbam & Saxifragam eodem pondere, & in aqua decoque, linteoloq; percola, deinde sudatorio parato, accipe stramen auenaceum, & in aqua ebullire sine, inde ignitos lapides consperges: quum autem sudare inceperis, decoctum huius herbæ bibes, hoc ter ex ordine fiet, tum calculus leniter frangitur.

Quicumq;

Quicumq; graui sanguine abundat, semperq; tristis est, utatur hac herba cum pulegio & ruta pari mensura, & in puluerem redactas cum pane edet, tum cor confortant, & laticiam generant.

DE AQUA ROSTRI CICONIAE.

Optimum tempus distillationis eius est, ut caules unà cum folijs cum tota substantia inuicem cōcidantur, & in fine Maij, uel in principio Iunij distillentur.

Aqua eius prodest ad exulcerationem locorum muliebrium: si per diem bis ex ea lauentur, & linteolum in ea intinctū applicetur.

Liorem cutis ex casu uel ictu contractum, hæc aqua repellit, si per diem ter uel quater linteolis ea applicetur, nam sanguinem sub cute concretum dissoluit & consumit, facit ad fistulas, si mane ac uesperis inde lauentur, uel si linteolis in ea intinctis applicetur.

Conducit aduersus artheticam humerorum & pedum, si loco dolenti illinatur, uel linteolis imponatur.

Tumorem mamillarum pellit linteis applicata, & sedat dolorem.

Membris contusis ac conquassatis imposita medetur, & pellit sanguinem conglobatum.

DE HERBA VRINALI.

B

NOMENCLATURAE.

orúpis.

Herba Vrinalis.
Pseudolinum.
Esula adulterina.
Linaria.

Harn kraut.
Flachß kraut.
Lein kraut.
Vnser Frauen flachß.
Nabel kraut.
Scheiß kraut.

b iij

DE HERBIS, CAETERISQVE

ANNOTATIO IN HERBAM VRINALEM.

C HERBAM Vrinalem Ottho Brunsfellius in Germanico suo Herbario scribit, Latinis nominibus appellari pseudolinum, & Esulam adulterinam. Verum Euritius Cordus olim meus in medicina præceptor, herbarumq; peritissimus, in Botanologico suo inquit Herbam Vrinalem esse ipsam linariam, contra uulgares Herbarios, qui has quasi duas disiungunt, & quod apud Dioscoridem Græce *Osyris* dicatur, cuius sane iudicium, haud facillè aliquis refellere poterit, si modo rectè has herbas examinauerit. Testatur quoq; Ruellius Linariam esse *Osyrim* apud Dioscoridem. Hieronymus Herbarius quoq; indicat, Herbam Vrinalem Linariam esse, dicitur autem Vrinalis herba quòd urinam moueat. Linaria uerò, quòd lini formam representet.

DESCRIPTIO.

Herba Vrinalis caulem habet duorum palmorum altitudine, neque ultra eam mensuram nascitur, flores eius sunt lutei, ad herbæ paralytis figuram.

TEMPERAMENTVM,

Calefacit atq; desiccatur in tertio gradu.

VIRES AC IUVVAMENTA,

D Hæc herba dissoluit atq; consumit omnes glutinosos humores in uesica & lumbis retentos, unde calculus creari solet. Radix atque flores, si coquantur ac bibantur, mane ac uespere, tollunt omnem dolorem uesicæ & lumborum, expellunt calculum.

Radix contusa & ita mollis imposita inter umbilicum, & pudenda, diabetem, id est urinæ profluuium sedat.

Ita quoq; sumpta medetur stranguriæ.

Ad posteriora hæc duo remedia, hæc radix commisceri debet cum oleo oliuarum. Sed ad primum non est necesse. Hic obseruandum est, quòd morbi iam prædicti quum ueniant ex frigiditate, tum hæc herba saluberrima est, si uerò à calore prouenerit, non est utilis.

Ottho Brunsfellius in suo Germanico Herbario aliam herbam Vrinalem ponit, cui uim refrigerandi ac humectandi attribuit, que procul dubio alia species est, & alijs uiribus prædita, sunt enim plures species huius herbæ, ut Hieronymus Bock enumerat, præterea & aliæ herbæ quæ Vrinales appellantur.

DE HERMODACTYLO.

NOMEN.

A

NOMENCLATURAE.

Κολχικόν.
Εφύμερον.Hermodactylus.
Narcissus.Zeit losen/in Septembri.
Hornungs blümen in
Martio.

HERMODACTYLUM Arabes & recentiores medici Colchicon Ephimeron uocant, quod à Dioscoride describitur lib. 4. cap. 62. Sciendum autem est Galenum & Aeginetam Dioscoridem secutos, duo facere Ephimeri genera. Vnum quod Colchicon à natali solo dicitur, & uenenosum est. Alterum quod Ephimeron simpliciter dicitur, & innocens est, & remedij rationem habet, per quod Hermodactylum oportet intelligere, unde in officinis catapotia fiunt, quæ ad morbum articulare, & podagram commendantur. Quidam tamen hæsitant an Hermodactylus Colchicon Dioscoridis sit, quum Paulus Aegineta diuersis capitibus de Hermodactylo & Colchico scribat, quicquid hoc sit, descriptio Colchici cum Hermodactylo omnino quadrat, Ottho Brunfelsius Hermodactylum Narcyssum credit esse, tanta est opinionum diuersitas de nomenclaturis Herbarum.

DESCRIPTIO.

Hermodactylus herba est, quæ nullo anni tempore in pratis floret, quàm in fine Septembris, Flores habens cœruleos qui croci floribus similes sunt. Radicem habet è nigro rufescentem: quæ cortice suo nudata, candida, tenera, dulcis & liquore plena inuenitur. Radix est rotunda ad bulborum similitudinem.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & siccatur in principio secundi gradus, uirtutem habet purgandi & dissoluendi.

VIRES AC IUVAMENTA.

Radices Hermodactyli aluum cient, præcipuè decoctum eius. Facit Hermodactylus ad morbum articulare, & imprimis podagram repellit.

Electuarium

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Electuarium contra podagram hoc modo conficitur, Accipe succum fœniculi, & cum melle decoque, huic melli admiscebis iij. uncias Hermodactyli, ac duas uncias seminis fœniculi, sacchariq; quantum uolueris, & inde electuarium conficies. Quo per diem uel noctem uti licebit, quocunq; tempore quis uoluerit, oportetq; duas horas postea ieiunare: ualde auxiliatur podagræ, & omnem morbum articulare consumit.

Hermodactylus in puluerem redactus & permistus Veneto smegmate, linamentumq; si fiat ex Gossipio, fistulisq; inseratur, ita ut puluis smegmate circum linamentum hæreat, absq; dubio fistulas curat.

Quicunq; Hermodactylo plurimū utuntur, habitiores fiunt, augeturq; eis genitura.

In puluerem redactus atq; antiquis uulneribus inspersus ualde prodest, nam gangrænam in eis consumit, & renouat ea funditus.

Cum semine fœniculi & semine cartami in puluerem contritus, & modico sacchari admisto, in uino decoctus, subuenit doloribus intestinorum & coxendicum.

Hermodactylus in lixiuio coctus, & præcipuè flores, pediculos abigit, caput si ex eo lauetur. Pediculos inguinarios ubicunq; fuerint, succus illitus etiam pellit.

D Bulbi ex Hermodactylis contusi, succoq; inde expresso & mariscis illito, eas funditus sanat.

DE HIPPURIS.

NOMENCLATURÆ.

ἵππουρις.
Ανάβασις.

Hippuris.
Equisetum.
Equinalis herba.
Cauda equina.

Kopf Schwanz.
Kagenzagel.
Schafft herw.
Tauben rock.
Kannen kraut.

ANNO.

A ANNOTATIO IN HIPPURIM.

HIPPURIS à Græcis, Equisetum uel Equinalis herba à Romanis dicitur, ut Dioscorides inquit. Est autem pilus terræ, equinæ setæ & caudæ equinæ similis, unde & nomen sortita est. Nota omnibus planta est, & qua nulla in fossis prope aquas in umbrosis locis frequentior nascitur, Plinius eam inimicam fœniseis, & inutilem pratis dixit. Anabasin ab ascendendo aliqui eam dixerunt, quoniam infirma alijs stirpibus libenter hæret. Sunt autem huius herbæ duæ species. Altera longior, altera breuior. Longiorem Dioscorides à saliendo salicē Equinalem appellat, uulgò Caudam Equinam, cum qua similitudinem habet. Minorem Hippurin, uulgò caudam felinam appellant, qua in polliendis ac clarificandis stanneis ac coquinarijs uasis mulierculæ utuntur.

DESCRPTIO.

Hippuris longis & iunceis est folijs, ramis geniculatis, qui concresecunt instar caudæ equinæ: gaudet nasci prope aquas & locos humidos.

TEMPERAMENTVM.

Hippuris, ut Galenus inquit, adstringentem cum amaritudine facultatem possidet, ac proinde ualenter, simulq; citra mordacitatem exiccantem.

B VIRES AC IUVAMENTA.

Facit potenter ad sanguinem ex uulneribus uel naribus prorumpentem, uulnera conglutinat imposita, etiamsi præsectos esse nervos contigerit. Ardenti iocineri imposita, ipsum refrigerat. Omnibus calidis pustulis uel affectibus adhibita, emplastri modo citò sanat.

Ad sanguinis reiectionem, ad profluuium muliebrem, potissimum rubeum, ad dysenterias, & reliquos uentris fluxus strenuum ac generosum est remedium herba ipsa aut ex aqua aut ex uino epota.

Succus eius cum succo Scariolæ permixtus & potus, omne profluuium sanguinis uulnerum absq; noxa sistit. Idem sanguinem excreantibus prodest, folia recentibus uulneribus imposita, adeo ea committunt & conglutinant, ut nulla cicatrix appareat.

Succurrit radix & herba pariter tussientibus, non nisi recta ceruice spirantibus, & ruptis. Quinetiam intestinorum diuisiones, uesicam dissectam, & intestinorum ramices glutinare feruntur folia cum aqua pota.

DE AQUA HIPPURIS.

Aqua Hippuris mane ac uesperis singulis uicibus duabus uncijs pota, medetur sanguinem excreantibus, sanat intestina exulcerata & lęsa, sistit menstrua mulierum, uesicam exulceratam curat, stomachum

DE HERBIS, CAETERISQVE

Cicum offensum confortat atq; iecur linteolis foris applicata.

Eadem mane, meridie, ac uesperis singulis uicibus ad iij. uncias pota, & etiam linteolis in ea intinctis emplastri modo imposita, facit ad erysipeleta & sacros ignes.

Subuenit calculo & strangurię. Dysenterię auxiliatur, si linteolum in ea madefactum ano indatur.

Tumido membro uirili calida linteolis imposita, tumorem pellit & sedat dolorem.

Sanat uulnera pedum & aperta foramina, si ex ea lauentur.

Eadem linteolis imposita ad tumorem hydropis mane & uesperis, ipsum discutit.

Fronti & naso linteolis applicata, atq; etiam naribus indita, adstringit atq; sistit sanguinem narium, pellit quoq; destillationes narium, ipsis naribus attracta.

DE HIRVNDINARIA.

D

NOMENCLATURÆ.

Hirundinaria.

Schwalben wurz.

HIRVNDINARIA procul dubio inde nomen habet quod acuti & aperti eius folliculi cum candida lanugine uolanti Hirundini ferme similes sint. Est autem ipsa herba premorsa decurtaq; inferius radicis trunco, ut Brunfelsius scribit, multis alijs tenuibus, albis, & graue olentibus radiculis adherentibus, admodum iniqua proportione

A proportione respondens herbæ quam germinat, quæ tenuis prorsus, uix cubitum excedit, radice interim duarum librarum pondore equante. Hirundinaria, ut Hieronymus Bock scribit, caulibus suis & folijs Aristolochiæ longè ualde similis est, odorem tantum in radice obtinens, Nascitur autem in hirsutis, editis, ac arenosis montibus & syluis atq; in rupibus locisq; desertis ac incultis. Radicem habet fruticosam & retortam, cui multe radiculæ adherent. Quo nomine apud antiquos medicos appellata sit, nondum satis constat. Idem Hieronymus Bock credit eam esse herbam, quæ à Plinio lib. 27. cap. 5. & Dioscor. lib. 3. cap. 97. Asclepias dicitur.

VIRE AC IUVVAMENTA.

Hirundinaria eadem natura & uirtute est prædita qua Aristolochia longa, præstantissima radix ad ciendos menses mulierum. Potest intrò sumi, & quoq; foris applicari.

Radices in uino elixæ & potæ, subueniunt torminibus, & uenentorum morsibus, arcet uenenum ne cor petat.

Hæc radix pondere semilibræ per noctem in uino macerata, & deinde usq; ad tertias decocta, si singulis matutinis temporibus calidus haustus inde in lecto ab aliquo sumatur, & super hoc sudaue-rit, mirificè expellit aquam intercutem, adeo ut in pedum plantis erumpat: & est singulare exprimentum.

B

Si mulier calidæ huic herbæ infederit, & uaporem quoq; ex ea exceperit, discutit dolores matricis, suppressos menses emollit & trahit. Herba cum floribus contusa, & mamillis inflatis emplastri modo imposita, tumorem deprimit. Puluis ex herba & radice, curat omnia sordida ulcera ac uulnera, quemadmodum etiam facit Aristolochia longa, potestq; una pro altera sumi.

Brunsfelsius scribit Empiricos Hirundinariam usurpare contra rupturas & uulnera curanda.

DE HORDEO.

NOMENCLATURAE.

Keiln.
Hordeum.

Gerst.

DE HERBIS, CAETERISQVE
ANNOTATIO IN HORDEVM.

C HORDEVM inter fruges omnibus notum, frugumq; omnium nobilissimum habetur, ut Platina inquit, quòd in sicca & soluta terra seri uelit, quòd citò maturescat, & ob gracilitatem calami ante omnia frumenta succidatur. Dicitur autem Hordeum ab horrore, quoniam licet calamus altior frumento quàm Hordeo sit, arista tamen mordacior est Hordeo. Vel dicitur ab oriendi celeritate, quòd ante omnia frumenta sit aridum. Ex Hordeo Polenta & Ptisana parantur, quæ apud ueteres in quotidiano medicinæ usu fuerunt. Polenta multiplicem quondam habebat confectionem, Græci perfusum aqua nocte una Hordeum siccabant, postero deinde frixum molis frangebant, Germani uocant *Ein Gersten misz*. Ptisana uidetur fuisse pultis genus ex farina Hordacea, in quo est maxima uis nutriendi, & restaurandi uires, Ptisanæ eulogium atq; cocturæ uariam descriptionem passim apud autores colligere datur, præcipuè apud Hippoc. lib. 1. de ratione uictus in morbis acutis, Galenum in fine libri 12. suæ method. med. tum in 7. libro eiusdem operis cap. 11. ad hæc in 4. de sanitate tuenda, Manardus Epistola 2. lib. 5. inquit, Ptisanam nostro æno insuetam, quæ etiam ab Italicis medicis penitus fuit prætermissa, uel rarò admodum in usum recepta. Ob eius enim hodie insuauitatem minimè admittendam esse, præcipuè quum à recentioribus non ritè paretur, tum quòd Hordeum nostrum ad usum illum minus sit aptum. In cuius locum nobis pulliculorum iura & auicularum, quæ ægrotantibus dari possunt, addita etiam aliquando carne contusa, succedant. Nostri Ptisanam *Malz* appellant, ut sit Hordeum aqua molitum, & iterum tostum ad Ceruisiam coquendam. Panem ex Hordeo ueteribus usitatum uita damnauit, quadrupedumq; tradidit refectibus, exiguam quoq; in corpus alimoniam concedit, præcipueq; si ex uili Hordeo fiat, ut testatur Galenus lib. 1. de alimentorum facultatibus.

DESCRIPTIO.

Hordeum est genus frumenti in agris, Zeæ simile, & acutis granis colore subflauo.

TEMPERAMENTVM.

Frigidum & siccum est Hordeum in secundo gradu. Galenus inquit: Hordeum primi est ordinis in exiccando & refrigerando, habet etiam paucillum abstersionis.

VIRES AC IUVAMENTA.

Hordeum in medicina ad multa usurpatur, & præcipuè ad refrigerandum.

Polenta in aqua decoctum conducit febricitantibus, quæ aqua sumenda

A sumenda est cum adhuc calida est. Grana Hordei tamdiu in aqua efferueant, dum aqua aliquantulum rubra fiat. Ea aqua pota subuenit illis qui ingentes calores habent, & reprimit inflammationem. Expellit eadem calores ex calidis humoribus procreatos. Prodest quoq; ad faucium asperitatem, & opitulatur illis qui aegrè deglutire possunt.

Emplastrum ex farina Hordeacea, & nucleis cotoneorum acetoq; confectum inflammationes podagræ lenit impositum. Calidamq; scabiem curat.

Farina Hordeacea dolorem calidorum apostematum lenit, eaq; refrigerat emplastri modo imposita.

Si ulcera & pustulas cito curare uolueris, Accipe farinam Hordeaceam atq; lac recenter mulctum aquaq; temperatum, ac unguentum inde confice, quod impositum citò sanat.

Quicumq; in facie asperam & duram scabiem habuerit, quæ ex uento solet fieri asperior, decoquat Hordeum in aqua, linteoloq; percola, quo decocto calido faciem leniter ac sæpius lauabis, tum cutis recuperat bonum colorem, atq; lenior & nitidior fit.

Puls ex farina Hordeacea, & paululo sacchari admixto, cum paruus iuis passis, bonus cibus est pro febricitantibus, & facit ad calorem iecinoris. Discutit quoq; farina Hordeacea cum fico, & multa aqua elixa tumores collectionesq; omnes.

B Cum pice, resina & columbino fimo, durities mollit. Illinitur & contra intestinorum inflationes, cum lini foenograci; semine & ruta. Eadem cum liquida pice ceraq;, & impubis pueri urina, addito oleo strumas maturat. Cum myrti baccis uinoq; aut syluestribus piris, aut rubro, aut mali corio alui fluores compescit. Expressus cum aqua Hordeaceæ farinæ succus, mox cum pice, & oleo coctus suppurationes adiuuat. Ex aceto autem pariter expressus, decoctusq; cum pice, destillationibus in articulos prodest. Succus ex Hordeo in aqua pluuiali decocto, facit ad interiora corporis, & locorum muliebrium ulcera. Cinis eius ambustis illinitur, & carnibus quæ recedunt ab ossibus, & eruptionibus pituitæ: item muris aranei moribus. Idem asperso sale & melle, candorem dentibus, seuauitatem oris facit.

Hordei farina, & furfur cum aceto & butyro bene temperata, membris luxatis medentur imposita.

DE AQVA EX HERBA HORDEI.

Conueniens tempus distillandi illam aquam est in exitu Maij.

Hæc aqua oculis instillata mala uitia eorum sanat, claritatem inducit atq; exiccat eos.

DE HERBIS, CAETERISQVE
DE HUMULO.

NOMENCLATURAE.

Lupulus.
Humulus.
Lupus salictarius.
Volubilis magna.

Sopff.

ANNOTATIO IN HUMULVM.

HUMVLVS uisitatione uocabulo à Latinis plæruncq; Lupulus dicitur: herba est apud Germanos notissima, qua Ceruisiam suam maceratis humore floribus condiunt, Folia habet bryoniæ similia, sed paulò asperiuscula, flores foliaceos & candidos, qui ferè allium uinumq; subolent. Quo nomine apud Dioscoridem appelletur nondum constat. Plinius Lupum salictarium appellat, ut autores tradunt, subit enim & scandit salices atq; arbuſta omnia, quæ circumuoluenſe ſe cõplectitur. In Flaminia quoq; ut Hermolaus inquit, lupus reptiuus uulgarino mine appellatur, Græci uulgò Britona uocant. Quidam falſò pro uite nigra acceperunt: alij etiam ineptiſſimè pro corruda.

TEMPERAMENTVM.

Humulus in ſecundo gradu calefacit atq; deſiccatur.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Virtutem habet diſſoluendi, maturandi, & aperiendi omnia a poſtemata.

Humulus uſurpatus expellit Melancholiam, & craſſum ſanguinem. Succus eius calidus inſtillatus auribus, purulentiam ac ſupurationem earum tollit.

Vinum in quo Lupulus, & Scolopendria elixa fuerint, bibitum, quartanam febrem expellit.

Si quis ex eo bibat, aſthma ac oppilationem peſtoris emendat.

In uino decoctus morbum regium diſcutit, & hydropem, atq; alium laxat.

Ita quoq;

A Ita quoq; lieni impositus uel potus, dolorem inde tollit.

DE AQUA HVMVLI.

Optimum tempus distillationis eius est, ut superiora cacumina, & prima germina duorum palmorum altitudine decerpta, atque concisa, in fine Aprilis distillentur.

Hæc aqua mane ac uesperi singulis uicibus iij. uncis pota, atque etiam si potus tribus, aut quatuor hebdomadis inde misceatur, sanguinem purgat, pellit Melancholiam, unde generari solet scabies, pruritus, & lepra, & id genus similia, quæ ex impuro sanguine prouenire solent.

Eadem pota aperit obstructionem lienis, pellit punctiōem, & omnes affectus qui ex liene obstructo creari solent.

Vesperi auribus instillata ac pota, purgat atq; consumit purulentiam earum.

DE HYOSCYAMO.

NOMENCLATURAE.

Υοσκνᾶμος.

Δίοσκνᾶμος.

πιβῶνιον.

ΥΠΝΟΤΙΚΟΣ.

Hyoscyamus.

Herba Apollinaris.

Faba Suilla.

Altercum.

Bilsam Kraut.

Saw Bonen.

ANNOTATIO IN HYOSCYAMVM.

HYOSCYAMOS Latinis Apollinaria dicta est: officinæ Iusquamum corruptè uocant, Græci autem Hyoscyamon, id est suum Fabam ideo uocauerunt, quòd ut in historia sua retulit Helianus, pastu eius conuellantur sues, præsentis mortis periculo, nisi copiosa aqua statim se foris & intus prolaerint. Aquas quoq; addeunt & caneros uenantur, atq; ita protinus saluti restituuntur.

Alij cum ope eius à dolere ad indolentiam, quasi diuino quodam beneficio restituti fuissent, non ultra Hyoscyamon à suis, sed à Ioue Dioscyamum, id est Iouis Fabam dixerunt. Vti eadem nominis ratione illi etiam sunt, qui à medicinæ autore deo Apolline, Apollinarem herbam & Pythonion eam dixerunt. Quidam etiam hy-

DE HERBIS, CAETERISQVE

C pnoticon, à somno quem facit, appellauerunt. Scribonius Largus scribit, Alterum quoq; à Græcis Hyoscyamon uocari.

DESCRPTIO.

Hyoscyamos frutex est caulibus crassis, folijs latis & oblongis, secundum uerò caulem ordine prodeunt, flores specie cytinorum mali punici, clypeolis semine plenis.

Triplex discrimen & genus Apollinaris herbæ est, purpureo enim flore altera est, & nigro semine, durisq; & aculeatis cytinis. Altera flore luteo est, folijs & siliquis teneriorib., semine subflauo. Insaniam soporemq; hæ ambæ faciunt, Ideo in medicinæ usu damnantur. Tertia pinguis est folijs, & humore plenis, flore albo & semine, nascitur propè arbores & fluuios. Huius semen in medicina usurpatur. In cuius deficientis uicem ruffum usurpari oportet.

TEMPERAMENTVM.

Flos & semen albi ex tertio ordine sunt refrigerantium, siccantium uerò secundo.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Succus auribus instillatus occidit in eis uermes.

D Herba hæc contusa, farinaq; hordeacea admixta, & apostemati ex calore exorto imposita, illud repellit. Radice eius in aceto elixa, utiliter in dolore dentes colluuntur.

Succus ex uiridi semine contuso expressus, & purulentis oculis illitus, pus ex eis remouet.

Semen aut herba cruda comesta, uenenum est.

Semen contusum cum uino permistum, & suppurantibus mulierum mamillis impositum uehementer prodest.

Idem cum aqua mulla permistum & potum, auxiliatur excreantibus sanguinem.

Semen in puluerem contritum, & cum lacte muliebri albumineque oui & modico aceti permistum, ac temporibus illitum, somnum conciliat.

Ad somnum quoq; prouocandum in acuta ægritudine, ut Platæarius docet, talis sit usus: fiat fomentum ex aqua decoctionis illius herbæ, circa pedes & frontem ac tempora, & fiat ablutio prius, postea præcedens unguentum debet inungi, uel emplastri modo applicari.

Succus ex herba & semine, somnum inducit & sedat dolorem.

Utilis & contra acres calidasq; in oculos destillationes, dolores aurium, & muliebrium locorum uitia.

Cum farina autem polentæue contra podagras oculorumq; inflammationes imponitur.

A Folia recentia omnibus ulceribus, & membris quæ dolent imposita, dolorem leuant, & potissimum dolorem aurium.

Omnes facile tumores pellit & sedat, pedum, inguinum, testiculorum, pectinis & femorum, tusa & imposita.

Herba Apollinaris tusa cum sua radice, & super pedes posita, mirè dolorem & tumorem pedum tollit.

EXPERIMENTVM.

Ad dolorem dentium, semen eius super carbones ponitur, ut fumum recipiat patiens per os, idq; per cannam: inde aqua abluuntur dentes. Seruatur semen ipsum ad decennium.

Contra calida apostemata, in principio fiat emplastrum ex ipsa herba trita, & superposita; uel ex semine eiusdem, & oleo rosarum.

Contra discuriam, fiat emplastrum ex semine eius, & albumine oui, & modico aceti, super pectinem, & renes ponatur.

NOCVMENTA EIVSDEM EX DIOSCO.

ride Libro sexto.

Pota, in cibòue sumpta Apollinaris herba, ebrietati similem amentiam facit.

REMEDIA.

B Facilimè tamen curantur, qui eam hauserint, si copiose pota multa aqua illis, & lacte succurratur, asininoq; præsertim, sin minus caprino bubulòue, aut caricarum decocto. Profunt & pinei nucleii, cucumerumq; semina cum passo sumpta. Quinetiam urticæ semen, aut cum aqua nitrum accommodatum est. Prodest & Cichorium, prodest Sinapi, nasturtium, raphani, cæpe & allia, singula cum uino sumpta. Quies imperanda his est, ut potum uinū somno concoquant.

DE AQVA HYOSCYAMI.

Electum tempus distillationis eius est, ut herba ipsa unà cum radice, & floribus concisa atq; contusa, circa diem Ioannis Baptistæ distilletur.

Aqua Hyoscyami omnem dolorem capitis ex calore exortum sedat, si caput ex ea inungatur & fricetur.

Eadem fronti & temporibus illita, conciliat somnum. Omnem calorem reprimit, si linteolis in ea madefactis superponatur: sic leuat omnem dolorem membrorum, formam lepræ in facie occultat, si sæpius inde facies lauetur. Facit quoq; ad calidam paralysem membrorum sæpius inde lotis & fricatis, extrahit omnem calorem non naturalem.

Prodest illis qui non habent naturalem quietem, tam intra quàm

DE HERBIS, CAETERISQVE

C extra corpus, si capiti sæpius illinatur, & pannis lienis applicetur, tum facit hominem naturaliter quiescere.

DE HYSOPO.

NOMENCLATURAE.

Υόσσοπος.

Hyssopus.

Hisop.

D ANNOTATIO IN HYSOPO.

HYSOPOVS in foeminino genere, & Hyssopum neutro genere apud autores reperitur. Romani autem pariter Graecis Hyssopum dicunt. Est autem herba hortensis, non negligendi in medicina usus, quæ pulmoni & pectori ualde utilis est, inter herbas quoque odoratas etiamnum annumeratur, quanquam tamen iusculis condiendis etiam comoda sit: sed & floris coerulei iucunditate coronamentis prodest: habet autem odorem satis acutum.

DESCRIPTIO.

Hyssopus ferè folia habet pulegio similia, caulem oblongum, in quo flores gerit Serpillo similes. Duorum generum Hyssopus est, ut Dioscorides inquit, Altera hortensis, altera uerò montana. In æstate quando floret Hyssopus, abscindenda est, & siccanda in loco opaco, & non soli exposito. Quando uerò in medicina ea uti uolumus, folia ex caulibus sunt decerpenda, caulesq; abijciendi, folia ad annum durant synceris uiribus.

TEMPERAMENTVM.

Hyssopus calefacit & siccatur in secundo ordine. Galenus inquit, Hyssopum desiccatur & excalfacit ordine tertio: sed est tenuium partium.

VIRES

VIRES AC IUVAMENTA.

A Hyssopus decocta fico cū aqua, melle rutaq; mox pota, pulmonarijs, suspiriosis, antiquæ tussi, à capite in subiectas partes destillationibus, & in difficultate spiritus non nisi recta ceruice spirantibus opitulatur: uentris lumbricos omnes necat.

Idem præstat & cum melle linctā.

Succus eius potus cum Oxymelle, aluum constipatum laxat.

Idem cum semine nasturtij sumptus, leniter aluum soluit.

Nitidam reddit faciem, cutisq; colorem commendat, si quis ex ea bibat.

Cum puro adipe & caricis decocta, atq; lieni emplastri modo imposita, tumorem inde remouet.

Contra lienem & cutem subeuntes aquas cum fico nitroq; emplastri modo imponitur.

Cum uino pota thoracem expurgat.

In aqua decocta, suppurantes gingiuas emendat, ore inde coluto.

In uino elixa, cui admixtum sit semen fœniculi: illud uinum bibitum tollit stomachi atq; intestinorum dolorem: fomentum quoq; illius decoctionis idem præstat. Idem fomentum subditum locos muliebres à superfluis humoribus purgat, & mundificat.

B Sugillata ex feruenti aqua imposita, emendat.

In anginis cum ficorum decocto gargarissatur utiliter. Colluuntur præsentiremedio decocto hyssopi in aceto dolore dentes. Soluit eadem incensa uaporis suffitu aurium inflationes.

In oleo contritum hyssopum, phthiriasi, hoc est morbo pediculi resistit, & capitis pruriginem tollit.

Quadrupedum scabiem sanat, ex oleo fotum.

Ex hyssopo conficitur uinum hyssopite, quod facit ad pectoris, lateris & pulmonis uitia, ueterem tussim & suspiria. Urinam præterea cit, Torminibus accommodatum est. Utile contra circularium febrium in accessionibus cum tremore algores, menses postremo etiam ducit.

DE AQUA HYSSOPI.

Quando floret Hyssopus, folia tantum decerpenda sunt, ad distillationem, in Augusto.

Aqua Hyssopi mane ac uesperis singulis uicibus iij. uncijs pota, medetur suspiriosis. facit ad raucedinem uocis. tussim sedat. facilem reddit excreationem.

Contra omnia pulmonis uitia prodest pota: thoracem à uiscosis & Phlegmaticis humoribus expurgat, abscessus pulmonis sanat.

Eadem

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Eadem iuxta modum supra dictum bibita, lumbricos expellit e corpore, uenas in corpore laesas aperit, educit malum sudorem, interiora apostemata sanat, facit ad aquam intercutem ex frigida intemperie prouenientem.

Itidem bibita opitulatur contra suppurationem stomachi, & lienis, adiuuat concoctionem, facit ad dolorem lateris & costarum, medetur ictericis.

A mulieribus pota, prodest contra nimium fluxum menstruorum, confortat cor, stomachum, & lienem, emollit pectus, aperit oppilationem iocineris.

Aqua haec pota, & facies inde lota si fuerit, eam nitidam & puram reddit, ore ex ea colluto subuenit doloribus dentium; tinnitum atq; susurrum aurium discutit instillata.

DE HYDROPIPERE

NOMENCLATURAE.

ὕδρονπεπερ.

Hydropiper.
Aquaticum Piper.
Piper montanum.

Wasser Pfeffer.
Floe Kraut.

ANNO.

A ANNOTATIO IN HYDROPIPER.

YDROPIPER nomen, ut Galenus Autor est, à locis quibus nascitur, & Piperis sapore, quem præ se fert, possidet, quasi Piper dixeris aquatile, nam iuxta stantes aquas, aut profluentes pigro lapsu, prouenit, quare à natali solo, & Pipere quod gustu imitatur, appellationem contraxit. Antonius Musa & Eurius Cordus scribunt, Hydropiper esse eam Persicariæ speciem quæ lituris caret. Ponuntur enim duæ ab illis species. Vna quæ acri mordacitate pungit, nullamq; habet maculam, atq; hæc Hydropiper dicitur. Altera quæ ferè fatuo est sapore, uel aliquantulum acido, ut acetosa, & in folio lituram habet maculæ modo conscriptam, & ab Herbarijs ferè persicaria appellatur. Hanc differentiam Persicariæ non animaduertunt, qui negant Hydropiper non esse Persicariam. Cordus apud Plinium Siliquastrum seu piperitida uocari credit, Brunfelsius & Hieronymus Bock herbam pulicariam etiam nominant, quòd & ipsa pulices necare creditur.

DESCRIPTIO.

B Hydropiper herba est mentastro similis, folia tantum molliora atq; latiora habet. Radix & folia saporem Piperis habent, sed non adeo acrem. Caulem habet geniculatum, in quo semen fert ad uuarum immaturarum similitudinem. Herba ipsa magis ad medicinam utilis est quàm radix. Præterea herba, & semen in medicina plus profunt uiridia quàm siccata.

TEMPERAMENTVM.

Hydropiper herba est calida, sed non usq; adeo ut Piper est.

VIRES AC IUVAMENTA.

Hæc herba cum radice in aqua decocta ac ita oculis imposita, malos humores inde tollit. Purulentis oculis foris imposita ualde prodest, ita ut prius in mortario contusa sit, & ita humida cum succo imponatur.

Ad maculas corporis succum huius herbe mane & uesperis illinum intra triduum consumuntur. Ad affectum illum quem uermem digiti, nominant, Accipe hanc herbam cum membranula, quæ ex ouis elixis decedit eodem pondere, & emplastri modo impone, & uermis morietur absq; dubio.

Hydropiper uiride cum semine suo illitum, sugillata, & tumores induratos discutit.

Sequuntur nomenclaturæ Herbarum incipientium à Litera I.

DE

DE HERBIS, CAETERISQVE
DE IACEA

C

NOMENCLATURAE:

Iacea.
Herba trinitatis.
Herba clauellata.

Freyschem Kraut
Dreifaltigkheyt blümen.
Nagelkraut.
Kreuzblümlin.

D

ANNOTATIO IN IACEAM.

IACEA, ut Hieronymus Herbarius inquit, Latine dicitur herba Clauellata, & uulgò Herba Trinitatis uocatur, à triplici florum differentia, quos luteos, cœruleos, & candidos habet. Seritur in hortis ad coronas inde nectendas. Apud Dioscoridē adhucerto nomine significari non potest, ut Ottho Brunfelsius scribit. Ruelius putat apud Dioscoridē uocari Ocimoides. Hieronymus Bock uerò censet eam esse Polygalon Dioscoridis, & præcipuè quæ candidis est floribus. Potest ergo Herbariæ medicinæ studiosus Dioscoridem ipse consulere, & iudicare an Iacea, uel Herba Trinitatis uulgò dicta, cū istis duabus herbis iam antè nominatis conueniat.

DESCRIPTIO.

Iacea ferè in palmi altitudinem à terra crescit, flores eius triplici sunt colore, cœruleo, luteo, & candido. Caulem habet instar lauedulæ acutis & paruis folijs. Vbicunq; semel in horto sata est, ibi postea se ipsam seminat & propagat.

Herba

A Herba ipsa & non radix in usu medicinae est, atq; ad multas res conducit, & praesertim aqua inde distillata.

VIRES AC IVVAMENTA.

Hæc herba decocta cum uino & bibita educit malos humores, & inflammationem erysipelaceam in corpore existentem fortiter expellit.

Infantibus quibus erysipelas periculo est, hæc herba in pulvem concidenda est, uel dabitur eis potui aqua eius, & absq; dubio citò sanantur. Decoque in uino, florum Chamomillæ, Alchimillæ & laceæ, singulorum manipulum unum, atq; illud per octo dies matutino tempore ieiunus bibe, & intra octo illos dies bis lauabis: Ea potio tollit omnem glutinosum humorem & illuicem, quæ longo tempore se collegit inter cutem & carnem. Prodestq; in primis scabiosis hominibus, si ex hac herba edant, uel aquam inde distillatam bibant.

DE AQUA IACEAE.

Optima eius distillatio erit, ut si quando herba ipsa floret, simul cum caulibus distilletur.

B Aqua laceæ infantibus in potu data ad ij. uncias medetur inflammationi quæ eos corripuit. Mane & uesperis singulis uicibus ij. aut iij. uncis pota, subuenit asthmaticis, & qui angustiam habet circa cor & pectus, atque etiam qui ibidem ulcus aliquod uel tumorem habent.

Eodem modo bibita auxiliatur illis qui apostema in pulmone habent.

DE INCENSARIA

NOMENCLATURAE.

Incensaria.

Brenn wurz.

INCENSARIAM Ruellius genus Libanotidis credit esse, atq; sic appellari, quòd thus, quod incensum uocant, redoleat.

DESCRPTIO.

Incensaria herba est, quæ fermè similis est plantagini, nascitur in arenosis montibus, per terram se propagat, odorem habet thuris similem.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & siccatur in tertio gradu.

VIRES AC IUVAMENTA.

Consumit humores pectoris, unde exoriri posset apostema pectoris uel lateris, uiridis imposita.

Radix eius confortat membra paralytica, sanguinemq; eis affert imposita.

Herba hæc atq; radix tollunt obstructionem narium quæ ex destillatione cerebri prouenit. Radix habet uirtutem attrahendi malos humores, usurpatur propterea ad uulnera soluenda, & præcipue ad pus educendum. Succus ex radice permixtus cum resina & cera, unguentoq; inde facto ualde attrahit.

DE INGVINALI

NOMENCLATURAE.

Ἀστὴρ ἄττικός.

Ἀστέριον.

Βουβώνιον.

Inguinalis.

Aster Atticus.

Asterion.

Bubonion.

Stellaria.

Stern Kraut.

D

ANNOTATIO IN INGVINALEM.

INGVINALIS est herba quæ apud Dioscoridem, & Plinium Aster atticus appellatur. Foliorum in flore Inguinalis herbæ numerus, positura & forma, quibus stellæ modo radiatur, cognominem stellis uulgarem, alioqui & in sepibus nascentem herbam fecerunt, ut Marcellus Vergilius inquit. Usus deinde medicorumq; cœtus utilem inguinibus cognitam, in Græcis Bubonion, in Latinis Inguinalem, appellauit. Inguina enim Græci Bubonas appellant. Tanta siquidem tamq; præsens contra inguina eorumq; dolores uis Inguinalis herbæ est, ut ad alligata solum in eo malo medicinam faciat. Idq; grauissimi Græcorum medici testati sunt: Galenus, Aegineta, Dioscorides, & Plinius.

DESCRIPTIO.

Inguinalis herba est oblonga & acuta folia habens, quæ in summo stellæ sunt similia. Nascitur inter petras & aspero solo.

Dioscorides

A Dioscorides hoc modo describit: Inguinaria herba lignosus caulis est, purpureum & luteum habet in summo florem ueluti anthemis, capitulum undiq; per orbem incisuris diuisum: foliolis stellæ similibus. Quæ circa caulem folia sunt, oblonga & hirsuta sunt. Hæc herba noctu tanquam stella in cælo lucet, & qui uiderit ignorans, putat se igne uel phantasmata uidere, & metu plenus, ridetur à pastoribus pecorum. Vergilius Marcellus hoc confutat atque reijcit, tanq; superstitiosum aliquid, quia in antiquissimis Græcis, Latinisq; autoribus non inueniatur. Quidam etiam Bubonion à bufonibus, hoc est, uenenosis uermibus dictum uolunt, quod non solum ineptum ac falsum est, sed etiam contra omnem autoritatem ueterum, fingunt enim quòd bufonibus Inguinalis magna sit medicina, quando in pugna cum araneis habita uicti fuerint, & uulnerati atq; icti ab eis. Et quòd bufones aliaq; animalcula uenenosa huius herbe gratia in locis petrosis se contineant, atq; ea herba se reficiant atq; sanent.

VIRES AC IUVAMENTA.

Inguinalis prodest æstuantì stomacho emplastri modo imposita. Prodest & oculorum inflammationibus, inguinibus, procidentiq; sedi. Ferunt præterea, quod in flore eius purpurescit, anginis cum aqua potum præsidio esse: prodesse & comitialibus infantibus. **B** Contra inguinum inflammationes recens utiliter emplastri modo imponitur.

Sicca eadem quæ tamen sinistra manu eius, qui sibi remedium querit decerpa fuerit, inguini adalligata, dolores inguinum finit.

Caduco morbo laborantibus opitulatur, ut Apuleius testatur. Si baccas Asterij, id est Inguinalis dederis manducare Luna decrescente, quæ erit signum uirginis, & ipsam herbam laborans habeat in collo suspensam, remediabitur.

DE IRINGO.

NOMENCLATURÆ.

Ἐρύγγιον. Ἐκατογκίφαλον.

Eryngion. Iringus.

Centum capita.

Kraus Distell.

Bracken Distell.

Mans trew.

Wend. Kad Distell.

d h

DE HERBIS, CAETERISQVE

ANNOTATIO IN IRINGVM.

C IRINGVS seu Iringium corrupto, ut constat, uocabulo ab Herbarijs, & Pharmacopolis uulgò dicitur, pro ea herba aculeata, quæ apud Dioscoridem & Plinium Eryngion appellatur. Idq; ita esse omnes medici qui de herbis scripserunt, uno ore consentiunt. A numero capitum, Centumcapita à Dioscoride, & Plinio dicitur, quamuis etiam Plinius candidam ea uoce uocari solitam scribat. Est em̄ Eryngion carduus multis atq; stellatis capitibus, omnibus carduis aspectu speciosior. Herba est quouis Protheo mutabilior, nunc album, nunc cæruleum, nunc pallidum mentitur colorem.

DESCRIPTIO.

Iringus aculeata planta est, cuius folia adhuc nascentia & tenera recipiuntur in cibos sale condita, ea sunt lata, per ambitum aspera, gustu odorata & rubentia colore, hæc ubi adoleuere, multis caulium fastigijs in spinas aculeantur. In cacuminibus capitella in formam pilæ coacta cernuntur, etiam aspera & spinosa, quæ stellæ modo rodiantur. Radix foris est colore nigro, intus candido. Nascitur petrosus montibus, & campestribus atq; asperis locis.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atq; humectat secundo ordine.

VIRES AC IUVAMENTA.

D Radix contusa & calidis apostematibus emplastri modo imposita, calorem extinguit, & emollit.

Si quis ex floribus bibat, medentur anginæ.

Radix Iringi in melle macerata, & sæpius sumpta, uirilem generaturam adauget, bonumq; generat sanguinem. Pastinaca eiudem est uirtutis cum Iringo. Pharmacopole quoq; ut Antonius Musa scribit, in Italia radicem saccharo melleq; condiunt, & ad uirile membrum erigendum, & hyeme, ut uentriculus caleseat, utuntur.

Iringus pota menses & urinam trahit. Tormina & inflationes disijcit. Bibitur cum uino utiliter iocinerosis, & contra uenentorum morsus & epota uenena.

Pota cum hydromelite radix, opisthotonicis, & comitialibus medetur.

Auxiliatur Iringus cordis uitijs, lieni, renibus, stranguriæ, opisthotonicis, spasms, hydropicis. Extrahit spinas & corpori infixas cum melle strumas, potridas, panos discutit.

DE AQUA IRINGI.

Radix tantum Iringi minutim concisa in fine Maij distillatur.

Aqua Iringi mane ac uesperis singulis uicibus ij. aut iij. uncijs pota, medetur stranguriæ, auget generaturam.

NOMENCLATURAE.

Iuiubæ.
Zizipha.
Serica.

Welsch Sanbutten.
Arf Kizelen.

ANNOTATIO IN IVIVBAS.

IVIVBAE Zizipha à Latinis appellantur, quæ potius baccæ uidentur, quàm poma, licet autores inter Poma numerent, peregrina arbor, de qua nusq; Dioscorides, Duplex Ziziphi genus, ut Columellæ placet, rutilum, & candidum. Rutilum in officinis in frequentiori est usu. Candidum rarò ad nos adfertur. Galenus Iuiubas Serica uocat, ut Brunfelsius & Ruellius indicant. A recentioribus medicis pro tussi exhibentur, in decoctis pro pectore; hoc à Galeno improbat, utpote quæ potius incrassent quàm attenuent. Optimus seruandi modus est si acu perforentur, & lineæ insuantur, ut mulierum indices imitari uideantur, quibus numeratas preculas singulis diebus deo pendunt. Vel ut Ruellius docet, Zizipha collecta matura in longo uase fictili seruantur oblito, & loco sicciore composito; uel si recenter lecta poma, si guttis uini ueteris perfundas, efficitur ne ea rugarum deformat attractio.

DESCRIPTIO.

Iuiubæ frigidæ sunt in primo gradu, & in siccitate & humiditate temperatæ. Galenus inquit, Serica imbecillissima sunt, & difficillimè concoquuntur, cumq; hoc stomacho inutilia sunt. Ab insolentibus & effrenatis pueris ac mulierculis cibo duntaxat, appetuntur, exiguumq; præbent alimentum, maiora præferuntur, prosunt estuanti sanguini, nam ipsum incrassant.

Candida Zizipha concoctu difficillia sunt.

DE HERBIS, CAETERISQVE
VIRES AC IUVAMENTA.

C Zizipha calore & humore temperata tradit Aëtius, ideo sanguinis acrimoniam edomant, probum succum creant, serosum sanguinis humorem eliciunt: decoctum eorum tussim & difficultatem spirandi lenit: pectori, renibus, uesicæ prodest: præstantiora sunt maiora, cuiusmodi sunt quæ ædesina nominantur. Vomitionem acri concitatam humore sedant, uerum ægrè coquuntur, & lienem lædunt. Eorum decoctum salubrius propinatur.

Cum melle condita si fuerint Zizipha ac sumpta, profunt thoraci obstructo, & uitiato pulmone, atq; tussi. Subueniunt contra calculum renum & uesicæ.

DE IUNIPERO

NOMENCLATURAE,

Agræolis.
Iuniperus.
Grana Iuniperi.
Wegholder.
Feyerbaum.
Kramet Baum.
Wegholder Beer.

D ANNOTATIO IN IUNIPERVM.
IUNIPERVM Græci arceuthida uocant, ideo autem sic dictam putant, quòd iuniores, & nouellos fructus pariat, sola em̄ ferè arborū foetus suos in bienniū prorogat, qui ne maturescant quidem, nouis superuenientibus, perpetua coma uiret, unde & topiario operi idonea: & pergulis applicari solet: præterea cariosam senectam non sentit, ut ex trabibus templi Dianæ uisum est, inquit Plinius: eius lignum & rami odoratissimi. Baccas item fert nigras admodum odoras, quibus in suffitibus cubiculorum utimur. Has Germani etiam *Kramet beer* appellant, id est turdorum baccas: his enim turdi pinguescunt, & carnem bene olentem faciunt, ut nullo tempore ganæ aptiores sint, quàm quum iuniperus maturum fructum habet. Iuniperus uirens adhuc cum igni dicatur, crepitat, & non iniucundum fumum expuit, qui odoris suauitate grassantia pestilentiae contagia depellit, & sequentem perniciem eluit. Humor quoq; in Iunipero ad lachrymæ modum concreuit, qui crematus nidorem odore thuri non cedentem expirat. Hęc lachryma Iuniperi caloris beneficio durata in gummi, Vernix peculiari uocabulo dicitur, ut autores tradunt.

DESCRIPTIO.

Iuniperi fructus primum circa tertium annum maturescit. Arbor per

A bor per totum annum uiret: fructus cum maturi sunt, nigrescunt, luteos habent flores, lignum & fructus bonum odorem præbent. Duo eius genera, Altera maior, altera minor, utraq; accensa serpentes fugat. **TEMPERAMENTVM.**

Iuniperus calfacit & siccatur in tertio ordine, fructus autem calefacit quidem similiter, ut Galenus inquit, sed in primo gradu siccatur.

VIRES AC IUVAMENTA.

Grana Iuniperi in ore retenta, malum aërem expellunt, Malos humores in homine consumunt quocunq; modo usurpata fuerint.

Oleum Iuniperinum facit maximè ad morbum articulorum ex frigiditate contractum, quod hoc modo conficitur: Accipe duas fictiles ollas uitro incrustatas, quarum unam super aliam pone, superiorem autem ollam implebis ligno Iuniperi, minutim conciso, & inter ollas erit lamina foraminosa, ita ne lignum cadat in ollam inferiorem: obturabuntur uerò ambæ ollæ, ne fumus inde exire possit & ponentur intra terram, ita ut superior aliquantum è terra pro mineat, circum quam ignem ex carbonibus strues, tum quam primum lignum in superiore olla intus calefactum fuerit, oleum ex superiore olla in inferiorem manat. Hoc oleum auxiliatur paralyti in corpore existente, si spina dorsi inde inungatur, & multos iuuat. Prodest quoq; comitialibus, si spinam dorsi eo inungant. Facit ad Melancholiam in cibo sumptum. Valet contra Iliacam passionem si dolentis partes inde perungantur. Auditum emendat auribus instillatum. Idem medetur omnibus morbis interioribus corporis ex frigida intemperie prouenientibus. Lapidem in uesica frangit, si instrumento chirurgico immittatur. Facit ad quartanã, si quotidie pondere unius drachmæ in cibo, uel alio modo sumitur. Confert confectionibus cutis, & malo tibiæ, serpigini & cancro.

Suffitus ex ligno Iuniperi factus emendat pestilentem aërem. Baccæ Iuniperi in uino decoctæ, medentur stranguriæ, & doloribus coxendicum. Semen stomachi, pectoris, lateris doloribus utile: inflationes, tormina, languoresq; discutit.

DE AQVA BACCARVM IUNIPERI.

Distillatio conueniens baccarum Iuniperi est in principio Septembris, quando maturæ sunt, & nigricantes, tum contundi debent & distillari. Aqua illa mane, meridie ac uesperis singulis uicibus ij. uncias pota, medetur calculo renum & uesicæ, purgatq; renes & uesicam, urinam ciet, menses mulierum trahit ad ij. uncias pota.

Expellit foetum mortuum iij. uncias bibita, & uenenum: prodestq; contra morsum uenenatorum. Facit ad omnes morbos articulorum ex frigide contractos, si mane, meridie ac uesperis articuli inde fricentur, & deinde per se iterum exiccentur. Eadem attenuat, aperit, & purgat immunda ulcera, si inde lauentur.

DE LACTUCA.

NOMENCLATURAÆ.

ῥπίδαξ ἡμεροσ: ῥπίδαξ ἀγρία.

Lactuca domestica. Lactuca agrestis.
Lattich. Wild Lattich.

ANNOTATIO IN LACTUCAM.

D

LACTUCA quam Græci Thridacem uocant, dicta est, (ut Palladius in Ianuario inquit,) quòd abundantia lactis exuberat. Verum Apuleius inde dictam putat, quòd lacte nutrientes sceminas impleat. Lactuca, ut tradit Athenæus, prima mensa apud ueteres non offerebatur, sed conuiuia cœnasq; finiebat: nunc ex aceto & sale condita mensas inchoare solet, quod & Martialis ostendit hisce uersibus.

Claudere quæ cœnas Lactuca solebat auorum,
Dic mihi cur nostras inchoat illa dapes?

Præfertur Lactuca, ut Galenus inquit, nec iniuria reliquis oleribus, cum ne ullum quidem succi melioris inueniatur. Aestate gratus est cibus, quia natura refrigerat. Quare & Galenus scribit, se in iuuenta cum os uentriculi crebrò flua bile incandesceret, estus moderandi gratia, Lactucam esitasse: & cum ad prouectam æstatem peruenisset, quo posset placidiorem inire somnum, comedisse, ad quem conciliandum Lactucam uesperis mansam præsens attulisse remedium. Ferunt Augustum Cæsarem in agritudine usu Lactucæ conseruatum. Nec mirum cum & concoctionem adiuuet, & meliorem quàm cætera olera sanguinem generet.

Lactuca duorum generū est. Altera Domestica est, altera uerò Agrestis.

A Agrestis: Domestica rursus in tres species diducitur. Vna quæ lati-
 ti caulis est, Altera crispa, Tertia uerò sessilis. Agrestis Lactuca est
 quam Hieronymus Herbarius & recentiores quidam medici pro
 uera Endiuia ostendunt, hæc folio est cichorij, latiore tamen, al-
 biore & minus inciso, sed lactescit quemadmodum Lactuca. Co-
 mes à Neuenare scribit eam esse herbam quæ à Germanis dicitur
Saw Distel, id est Carduus porcarius. Domestica uerò est uulga-
 ris Lactuca, quæ in hortis passim crescit, Sunt adhuc pulra eius gene-
 nera quæ à Columella enumerantur.

Domestica in cibo uti licet, uerum eruda manducata, homini est
 noxia. Estur tamen quum adhuc tenera est, nec multum efficax.

TEMPERAMENTVM.

Lactuca refrigerat & humectat in secundo gradu.

VIRES AC IUVAMENTA.

Ægineta inquit: Lactuca manifestè & refrigerat & humectat,
 eoq; somnum accersit, ut autem inter olera ualenter nutrit, ita bo-
 ni succi sanguinis efficax est.

Lactuca stomacho accommodata est, somnum conciliat, aluum
 mollit, & lactis abundantiam facit.

B Semen Lactucæ lactantibus foeminis abundantiam lactis præ-
 bet in cibo sumptum, & uisum acuit. Idem in uino sumptum som-
 num conciliat.

Emplastrum ex Lactuca confectum, & calidis apostematibus
 impositum atq; sacris ignibus, ualde refrigerat.

Lactuca elixa atq; oleo oliuarum permista, medetur hydropicis
 in cibo sumpta.

Crebro usu cerebrum perturbat, & frigido stomacho noxia est,
 atq; claritati oculorum officit.

Lactuca manducata bonum generat sanguinem, & medetur fe-
 britertianæ. Cruda comesta uel elixa cum aceto saccharoq; permi-
 sta, dissoluit obstructionem lienis atq; iocineris.

Semen Lactucæ lacte muliebri & albo oui temperatum, & tem-
 poribus illitum, conciliat somnum.

Semine trito & potu crebras libidinum imaginationes in som-
 no compescit, & Veneris impetus cohibet.

Succus fronti male ualentis illitus, somnum accersit.

Cauendus tamen Lactucarum usus suspiriosis, sanguinem excre-
 antibus, pituitosis, & ijs quoq; qui procreandis liberis dant operam.
 Si quidem, ut fertur, non foecunditatem modo minuunt, sed quos
 postmodum sustulerint filios, uelut amentes & inepti à progenito-
 rum ingenio degenerant.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Lactuca Agrestis decocta, & fouendo mulieribus subdita, facit ad uuluae prociuentiam.

Syluestris succus uiribus quoq; papaueri similis est. Carpitur per messes, inciso caule, insolatusq; conditur in fictili nouo, ad multa preclarus. Sanat oculorum uitia, cum lacte mulierum. Arcet cum eodem nubeculas, cicatrices, adustionesq; omnes. Caligines itidem & argemas emendat. Imponitur etiam oculis in lana contra epiphoras. Vrinae difficultates succus emendat. In summa uis ei est somnifica, dolores sopit quos per quietem leuari sit opus, menses euocat.

Est & aliud Lactucæ genus quod intrinsecus est uiride, extrinsecus candidum. Est etiam que uocatur à Germanis *Biant Lattich*, quam Herbarij appellant Latine Vngulam caballinam.

Cui ulcera in corpore. Accipiat ex hisce Lactucis & extremitates foliorum decerpat, ut magnitudini ulceris quadrent, & cum melle lita, imponat per iij. dies & iij. noctes priusquam ulcus erumpat, emplastris autem siccatis, alia iterum imponenda sunt recentia, ulcus inde absq; dubio curatur.

DE AQUA LACTUCAE.

Lactuca crispa prius, deinde uulgaris Lactuca in medio Māñ distillari debet.

D Aqua Lactucæ mane & uesperis singulis uicibus ij. uncis pota, prodest iocineri, nam natura ipsum refrigerat atq; confortat, refrigeratq; sanguinem inflammatum.

Itidem bibita sistit dysenteriam, & alios uehementes alui fluxus, facit ad tremorem membrorum, conducit illis qui dormire nequeunt, temporibus capitis & pulsibus manuum illita, somnum conciliat.

Conducit foeminis lactantibus quæ modicum lac habent, si eam biberint uel potum suum inde miscuerint, generat lactis copiam.

Sedat siccam & calidam tussim in potu sumpta, lenit guttur, expurgat thoracem & pulmonem, sitim sedat, calorem iocineris stomachi, & renum temperat. Largius sumpta aluum laxat.

Medetur uertigini capitis ex calida causa prouenienti, si caput saepius ex ea illinatur, ut postea per se iterum siccetur. Paralytim arcet, ne hominem inuadere possit, si membra ex ea inungantur & fricentur, medetur apoplexiæ. Phreneticis medetur, capiti illita,

DE LAPPATIO ET EIVS SPECIEBUS.

NOMEN

NOMENCLATURAE.

λαπαθου. οξυλάπαθου.

Lapathum. Lapatium. Rumex. Hippolapathum.
Oxylapathum. Lappatium maius. Lapatium minus.
Gros Klett. Gündt wurzel. Mengel wurz.

ANNOTATIO IN LAPATHVM.

LAPATHVM Græci, Latini Rumicem, Barbari Lapatium uocant, Lapathum autem, uel uti Theocritus protulit, Alapathum, ab effectu nomen accepit, quoniam exinaniat, etenim Attici ἀλάπαθα, quæ nos inanitiones dicimus, appellant, & λαπάττειν uacuare uel exinanire Græci omnes dixerunt. Oxylapathum quamuis anceps in acidum saporem uel acutam

DE HERBIS, CAETERISQUE

C acutam figuram uideatur significatio, nomen sortitum est, quòd fo-
lia desinant in mucronem. Hippolapathum Græci quasi grande
Lapathum dicunt, magnis amplisq; rebus hippo præponere soliti,
ab equo excellentis amplitudinis animali magnitudinē mutuantes.

Lapathi quatuor genera facit Dioscorides. Inter ea Oxylapa-
thon quasi acuta Rumex dicitur, palustribus locis nascens, in cacu-
mine acutiora duraq; folia habet, ob id officinæ nostrates Lapati-
um acutum nominant. Est præter hanc hortensis Rumex priori
dissimilis, Aliud Lapathum est agreste & erraticum, quod quidem
in pratis, syluis ac montibus frequentissimum est: habetq; folia plan-
tagini similia acidula aut minuta. Oxalis uulgò dictum, Quartum
habet genus quod alij Oxaliden, alij Anaxariden, alij Rumicem syl-
uaticum appellant, cuius folia syluestri, & exiguo sunt similia, cau-
lis teres, sesquicubitum altus, semine Rubro, in mucronem acumina-
to, quod foliaceo uestitur inuolucro, sapore acri, è scapo & agna-
scentibus coliculis erumpente. id partim seritur, partim sua sponte
prouenit. Omnes ferè quòd gratum acorem palato repræsentet,
acetosam cœperunt appellare, de qua suprâ dictum est.

Est & aliud Lapathum maius, quod Græci Hippolapathum uo-
cant, quasi Lapathum equinum: non quòd aliquid habeat cum e-
quo simile: sed quòd tantum sit omnium maximum. Atqui hoc La-
D pathum maius latissimum folium habet, & longissimum, semen &
radicem Rhabarbaro similem, hoc tantum folia inter se differunt,
quòd folia Rhabarbari parte inferna incisa sunt, & ad pediculum
minus lunata. Hieronymus Bock qui nuper librum de herbis Ger-
manice conscriptum in lucem ædidi, credit eam herbam quam
nunc ubiq; pro Rhabarbaro in Germania ostentant, esse Hippola-
pathum Dioscoridis, quam per omnia refert, scribitq; se experimen-
to didicisse, eam Phlegma, & Choleram purgare, si quis accipiat ra-
dicis eius siccatae drachmam, & Gingiberis tertiam partem drach-
mæ, hoc simul in puluerem redactum, in calido iusculo sumetur.

DESCRIPTIO AC TEMPERAMENTVM.

Quatuor sunt genera Lapathorū, quæ ferè eiusdem naturæ sunt,
ut frigida & sicca in tertio ordine. Primum acuta habet folia, quod
bonitate alijs antecellit. Aliud rotundis est folijs, quod nõ est adeò
bonum ut primum. Tertium folia latiora, & oblongiora habet, cu-
ius in cibo non est usus. Quartum est Lapatium acutum quæ à sapo-
ris aciditate à Germanis *Sauer Kletten* dicitur, quæ rubros pro-
ducit flores, & radicem habet longam & candidam. Hanc quidam
Acetosam uocant.

VIRES AC IUVAMENTA.

Lapathum moderatè digerentem sortitum est facultatem, ut Ga-
lenus scri-

A Ienus scribit, at Oxylapathum mistam, nam cum eo quòd digerit, nonnihil quoq; repercutit. Semen eorum manifestam quoq; quandam astrictionem obtinet, ut & dysenterias & diarrhoeas, siue profluua sanet, & maximè Oxylapathi. Porrò Hippolapathum quod in totum in paludibus prouenit, easdem dictis facultates obtinet, sed imbecilliores.

Succus ex acuto Lapatho cum oleo nucum & terebinthina pari mensura simul decoctus, deinde linteolo percolabitur, & addetur pulueris tartari, tertia pars ponderis priorum, & conficietur inde unguentum, quo si impura scabies corporis, quæ lepra obducta est, inungatur, cutem nitidam & pulchram reddit.

Comes à Neuenare inquit, errori potius quàm experimento tribuendum, Quòd lapatio acuto magis in scabie, & pruritu empirici usi fuerint, quandoquidem acetosam, si eodem modo præparetur, multo citius pruritus tollere, scabiemq; exiccare & sanare, scribit se experimento comprobasse.

Radix cum forti uino uel aceto elixa, postea contundetur, & emplastri modo imposita, lienis tumorem tollit.

Eadem in uino decocta & bibita, facit ad difficultatem spirandi.

B Lapathium acutum cum axungia decoctum, & duris apostematibus impositum, ea citò emollit, malam materiam & saniem in eis contrahit, & eo citius postea sanat.

Idem Lapathium habet uirtutem penetrandi, & educendi malos humores: quare facit ad calculum, & ad saniem extrahendam ex malis pustulis.

Semen ex acuto Lapatho fluxus alui, & dysenteriam sistit, & præcipuè etiam menses mulierum nimium fluentes. Lappatium maius uirtutes omnes minoris possidet, eius semen, si quis in aqua coxerit, & uulnera in quibus gangræna est, inde lauerit, ea hoc decoctum ualde mundat.

Lapathum ualde usurpatur in balneis pro calculo renum.

Lapathum maius habet singularem uirtutem discutiendi tumorem, si imponatur.

Agrestis semen, ut Dioscorides testatur, itemq; Oxylapathi, & eius quam ab acido sapore, oxalidem uocant, utiliter in aqua uino ue bibitur, contra intestinorum tormina, cæliacas alui fluctiones, & stomachi ex repletione fastidia, & scorpionum ictus.

Sanant Lapathorum omnium radices in aceto coctæ crudæq; mox emplastri modo impositæ lepras, impetigines, Scabrosq; ungues detrahunt: uerum oportet locum nitro acetoq; in sole confriatum antea præparasse. Fouentur & eorum decocto pruriges utiliter. Radix in uino cocta doloribus aurium dentiumq; prodest, si

DE HERBIS, CAETERISQVE

Colluantur iure. Strumas eadem & secundum aures abscessus, quos parotidas dicunt, in uino elixa & illita discutit. In aceto autem lienem minuit. Concisæ & foeminis subditæ radices eadem, muliebres fluctiones sistunt.

Quinetiam in uino decoctæ, fellis suffusionem emendant: calculos in uescicis frangunt, & menses ducunt, & scorpionum ictibus succurrunt.

DE AQUA LAPATHI.

Optimum tempus distillandi Lapathum est, ut radix & herba inuicem concisa in Iunio distillentur, uel herba sola in Maio. Radix uero inter Iulium & Septembrem.

Aqua Lapathi medetur scabiei, si per duas aut tres hebdomades quotidie bis uel ter, & singulis uicibus ij. aut iij. unctis bibatur, prodest quoque foris corpori illita.

Sanat quoque uirilignes, si quotidie ex ea illinantur, & postea per se iterum siccantur, & præcipue, si addatur Sal gemmæ uel commune sal, & parum aceti.

DE LAPATIO MINORE.

NOMENCLATURAE.

D

Lapathum minus.

Kleyn Klet.

DESCRIPTIO.

LAPATHVM minus simile est rotundo Lapatho, fructum habet rotundum & spinosum. Radices eius intra terram, sunt oblongæ & candidæ.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Habet ferè easdem uirtutes quas maius Lapathum habet, & præcipue semen.

Radix in uino decocta & bibita, tollit calculum, qui diu renibus & uescicæ inhæsit.

Radix in puluerem contrita & Rhabarbaro admisto in uino sumpta, discutit omnes malos humores, unde lepra exoriri posset.

Collectio & distillatio eius est eadem cum maiore Lapatho.

DE LAPATIO ROTUNDO.

LAPATIVM rotundum, quegre infra in ungula Caballina.

DE

A

NOMENCLATURAE.

Κελτικη νάρδος.
Ψευδοναρδος.

Lauendula.
Nardus Celtica.
Pseudonardus.

Lauendel.

ANNOTATIO IN LAVENDVLAM.

B

LAVENDVLA herba odorata est, ubiq; in hortis nascens. Marcellus Lauendulam inde dictā scribit, quod magnum uectigal Genuensibus mercatoribus præbet, quotannis in Africam eam ferentibus, ubi lauandis fouendisq; corporibus, Lybes ea utuntur, nec nisi decocto eius abluti, mane domo egrediuntur. Estq; Lauendula nostra apud Dioscoridem Nardus celtica, ut Vergilius Marcellus testatur. Ruellius Pseudonardum eam esse inquit. Cuius duo cernuntur genera, Vnum procerius adolescit, & maiorem spirat odorem, quod quia non minus quàm nardum placet, sibi spicæ nomen arrogauit. Alterum tum amplitudine tum odore minus: quod quia balneis, & hominū lauacris expetitur, elotaq; omnia, si permisceatur, odoris suauitate commendat, & uulgò Lauendula appellatur. Nunc doctioribus censendum relinquimus, utrius sententiā magis sit probanda.

DESCRIPTIO.

Lauendula ferè Spicæ est similis, flores tantum habet teneriores, caulem & herbam macram, flores coeruleos, & iucundo odore, gaudet nasci in hortis.

TEMPERAMENTVM.

Habet uirtutem calefaciendi & siccandi: ad cibum nõ conducit. Vis ei calfactoria & resiccans abscessu secundo, tenuibusq; constat particulis, nec multo à natura Celtici dissidens, ut Ruellius inquit.

DE HERBIS, CAETERISQVE

VIRES AC IVVAMENTA.

C Lauendulam si quis sepius naribus admoueat, & odoretur, tum uisum confortat atq; clarificat.

Si quis Lauendulam in aqua decoquat, & indusium in ea madefaciat, & postea iterum siccarum sinat, tum nullus pediculus uenit ad ipsum indusium, quamdiu odorem illum retinet.

Flores singulares uirtutes in se retinent, & precipue ad Apoplexiam. Flores in uino macerati distillantur, atq; illud uinum in ore retentum, loquelam hominis conseruat, Apoplexia ueniente, habetq; alias plures uirtutes.

DE AQUA LAVENDULAE.

Herba ipsa una cum floribus ad destillationem concidenda est in Iunio.

Aqua Lauendulae facit ad uertiginem, capiti illita, & postea per se iterum siccescat: prodest quoq; duabus uncijs pota. Itidem usurpata, facit ad spasmodum, apoplexiam, torporem & tremorem membrorum, atq; manuum.

Prodest etiam si cui lingua adeo grauis fuerit, ut eam mouere, uel leuare non potuerit, pondere unius uel iij. unciarum pota.

Conducit ad membrorum paralysem, si inde fricentur, inungantur & foueantur.

D Medetur doloribus & ulceribus dentium sepius in ore retenta. Ore inde colluto sanat exulcerationem oris.

Si quis Apoplexia tactus fuerit, ut loqui non possit, haec aqua iij. uncijs pota, loquelam restituit.

Si cui caput dolet ex frigore, uertici eam illinat, dolor statim sedatur.

DE LAVRO, ET LAVRIBACCIS.

NOMENCLATURA.

Δαφν.

Δαφνίδης.

Laurus.

Lauribaccæ.

Lozberbaum. Lozber.

ANNOTATIO IN LAVRVM:

LAURVS genus arboris est, quæ Græce Δαφνὶ dicitur. Hæc arbor Apollini sacra est, ppter Daphnen, quam amauit, in eam transformata, siue quod spectatissima nascitur in Parnasso. Eusebius

A febius scribit eam Soli dicatam, quoniam ignea est, unde odio maximo à dæmonibus habetur: siue quòd plurimum sonat, si uratur, quod prædicendi artem designat. Diuinationis autem Deus Apollo existimatur. Sola arborum fulmine non tangitur, unde & aduersus fulmen, huius uis tueri uidetur. Id adeo uerum credidit Cæsar Tiberius, ut nunquã non gestaret capite coronam Lauream, ut in ipsius uita prodidit Suetonius. Quidam seniles baculos è Lauro faciunt. Cæsarum pontificumq; domos, militum arma, fasces imperatorum ornare quondam solita. Pacis ut olea, sic uictoriarum semper index Laurus. Duo eius genera tradit Cato, Delphicam & Cypriam. Delphica Laurus dicta, quòd uictores Delphis ea coronarentur, & est uiridior Laurus. Cypriã, folio breui, nigro subcrispã.

Laurus duplex est, Mas scilicet & Fœmina, utraq; ualde calida & sicca est. Fructus Lauri seruari possunt per biennium, folia uerò ad unum annum.

TEMPERAMENTVM.

Lauri arboris & folia, & fructus, ut Galenus inquit, desiccant & calfaciunt uehementer, plusq; etiam fructus quàm folia.

VIRES AC IUVAMENTA.

Suffitus ex folijs Lauri factus, & mulieri ab inferiore parte alui adhibitus, uulvam eius purgat, & foetum confortat.

B Folia in uino decocta & bibita, emendant stomachi cruditatem, eructationem & uomitum.

Ad frigidas destillationes capitis, folia Lauri, & rosas pari pondere in aqua decoque, & uaporem inde per infundibulum in os atrahe, deinde frontem laua, & temporibus hanc aquam illine, & multum opitulatur.

Qui debile caput habuerit, Lauri baccas contundat, & per noctem in sacculo capiti imponat.

Laurinum oleum malo stomacho foris illitum bonum præstat remedium. Quod sic conficietur:

Baccas Lauri recentes in puluerem contunde, & in fescuplo olei oliuarum decoque, ac deinde linteolo percola, & erit oleum Laurinum. A Palladio lib. II. dissimilis confectio hisce uerbis traditur. Ex Lauri baccis oleum conficietur, hoc modo: Lauri baccas quàm plurimas, & maturitate turgentes, in aqua calida bullire facies, & ubi diu ferbuerint, olei quod ex se dimiserint, supernatantis undam pennis leuiter cogentibus in uasa transfundes. Eius quoq; confecti-
onem apud Dioscoridem uide.

Calefacit Laurinum oleum, mollit, laxat, & lassitudines recreat. Utile præterea cunctis neruorum malis, februm horroribus, aurium doloribus, & destillationibus, contra renum ex frigore dolores utilissimè inungitur,

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Ad multa adhuc conducit, nempe contra paralyſim & morbum articulorum ex frigida cauſa procreatum, ſi inungatur.

Si quis drachmam baccarum Lauri in puluerem contuſarum in uino biberit, & cubitum iuerit, beneq; ueſtibus opertus ſudauerit, multos interiores affectus ex homine pellit.

Idem puluis in ſudatorio lapidibus ignitis ſuper impoſitus, & antequam quis lauerit in potu ſumptus, diſcutit hydropiſim.

Lauri baccæ in uino pote, urinam cient, frangunt calculum ſumborum & ueſicæ.

Medentur iocinerofis, & locis muliebribus refrigeratis, ſtomachum quoq; calefaciunt, & omnia membra corporis.

Cum melle uel paſſo tabeſcentibus profunt, eodem modo, & omnibus thoracis rheumatifmis, nam & excoquunt Pituitam, & extrahunt. Vitiligines emaculant: epinyctidas ex oleo illite, & lentiginis & ulcera capitis manantia, & furfures tollunt, cutis pruriginem baccarum ſuccus emendat.

DE LAVREA.

NOMENCLATURAE.

Laurea.

Dniſwurß.

ANNOTATIO IN LAVREAM.

LAVREAM recentiores Herbarij uulgò appellant, herbam quandam quæ in terra naſcitur ad quinque folij ſimilitudinem, flores luteos habens ad protentillæ modum, radicem intra terram profundam, habetq; candidum ac rotundum rapulum inſtar globuli.

VIRES AC IUVAMENTA.

Succus eius auribus inditus ſuppurationem expellit.

Laurea

A Laurea contusa, & emplastri modo occipiti applicata, pellit apertema capitis.

Radix eius cum sale & pane contusa, pruritus tollit illita.

Succus radice discutit abscessus secundum aures, quos parotidas dicunt, emplastri modo si imponatur.

Herba ipsa sacris ignibus imposita medetur.

DELENTE.

NOMENCLATURAE.

φάκος.

Lens. Lenticula.

Linsen.

ANNOTATIO IN LENTEM.

LENS uel Lenticula Latine, φάκος autem Graece dicitur. Leguminis genus est, à lenis nomen deductum, quod qui ea uescuntur, lenes ac moderati fiunt. Hinc Plinius inquit. Inuenio apud ueteres autores æquanimitatem fieri uescentibus Lente. Ex Leguminibus autem Nouembri seruntur Lens, & in Graecia pisum, ut Plinius scribit, Lens amat solum tenue magis quam pingue, coelum utique siccum, Duo genera eius in Aegypto: alterum rotundius nigriusque, alterum sua figura, unde uario usu translatum est in Lenticulas nomen.

DESCRIPTIO.

Lens est leguminis genus nascens mediocribus caulibus, sed duris & minoribus quam uicis sunt, paruis & breuibus siliquis, in quibus grana sunt spadiceo colore, floribus est candidis.

TEMPERAMENTVM.

Lentes natura sunt frigidae & calidae, sed medium tenent caliditatis & frigiditatis, natura quoque adstringunt. Aegineta inquit, Lentes in secundo ordine siccant, medio caloris & frigiditatis temperamento donatae, sed astringentis quoque non nihil habent.

VIRES AC IUVAMENTA.

Probatissime sunt, quae in aqua maceratae statim siccantur. Melior quae facillime coquitur, & quae maxime aquam absorbet.

Decoctum earum bibitum soluit aluum.

Lentes cum decoquere uolueris, priorem aquam in qua aliquandiu elixae sunt defundes, & aliam iterum super infundes, ea aqua sumpta ualde prodest, aluum enim expurgat & deiecit. Galenus inquit, decoctum Lentis aluum proritat, ideoque prior aqua defun-

DE HERBIS, CAETERISQVE

C dicitur, quum adstringendi gratia lentes assumuntur.

Lentes crebro esu aciem oculorum obtundunt, egre concoquuntur, stomachoq; nocent. Inflant quoq; stomachum & intestina.

Grauia etiam & tumultuosa insomnia faciunt, pulmonibus inimica.

Lentes in cibo sumptę sistunt, urinam male promouent, sanguinem in uenis incrassant atq; densant.

In aceto decoctę ad pultis crassitiem, & morbo laterali impostę, præstant auxilium.

Contra stomachi subuersionem triginta lentis grana, suis cortibus denudata utiliter deuorantur.

Podagrę dolores lenit decocta Lens, & cum polenta emplastri modo imposita.

In uentris profluuium melius est eam in aceto coquere cum intybo satiuo, portulaca, aut beta nigra, aut myrto, aut plantagine, aut mali corio, aut sorbo, aut mespilo, aut cotoneo. In hoc usu acetum cum lente diligenter coquendum præcipiunt, alioqui conturbat aluus.

Crustulas ulcerum rumpit, eaq; sordibus expurgat. Collectiones omnes imposita sedat, maximè exulceratas & rimosas. Ex aceto duritias & strumas discutit, oculorum autem epiphoras cum meliloto aut cotoneo. Ad collectiones sedis adhibetur ex rosaceo.

D Contra suppurantia cum polenta imponitur. Quę sunt ambusta, aqua semicocta curat, decoctę cremor ad oris ulcerationes, & genitalium adhibetur, Quibus uitiosa est habitudo, ob aquam in carne diffusam, Lens cibo utiliter præbetur, ut Galenus testatur.

DE LENTICVLA AQVÆ.

NOMENCLATURAÆ.

φάκος ὁ ἐπὶ τῆς τελευτῆς

Lens palustris:

Lenticula aquę.

Weiß Meer Linsen.

ANNOTATIO IN LENTICVLAM.

LENTICVLA aquę à uulgo appellatur herba quę à Dioscoride, & Plinio Lens palustris dicitur, ea stagnantibus aquis inuenitur, & fluitat in summa aqua lentis figura, à cuius similitudine nomen inuenit, ut Vergil. Marcellus indicat.

DESCRIP TIO.

Lens palustris est herba, in aqua fluitans, herbaceo colore, formatereti & parua, capillamenta habens infra aquam. Sine radice nascitur, fo-

A tur, folijs est Semperuiui & perpetuò uirentibus.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerat atq; humectat in secundo ordine.

VIRES AC IUVAMENTA.

Lens palustris natura & uisistit omnes fluxus sanguinis, ex calore prouenientes:

Ad fistulas ani maximè prodest, si succus instilletur. Sacris ignibus medetur, emplastri modo imposita. Omnibus quoq; inflammationibus medetur, si succus illinatur. Glutinat & in pueris intestinorum ramices.

DE AQUA LENTICVLAE AQVAE.

Modus distillationis eius est, ut quum collecta fuerit, bene lauetur, & deinde parum siccata in Iunio distilletur.

Aqua illa in mediocri quantitate pota, extinguit omnes interiores calores, idem præstat linteolis imposita, sedat sacros ignes, omnia calida apostemata, mitigat æstuantem podagram, adstringit omnes fluxus sanguinis, ex calore creatos, diuerso modo assumpta.

DE LEVISTICO.

NOMEN

DE HERBIS, CAETERISQVE

NOMENCLATURAE.

C

Λιγυστικόμ.

Ligusticum. Lybisticum. Leuisticum.

Lieb stöckel.

ANNOTATIO IN LIGUSTICVM.

LIGUSTICVM Romani pariter Græcis dicunt: plurimum in Liguria nascitur, unde & nomē inuenit, ut Dioscorides inquit, in monte qui Apenninus dicitur, Alpibus contermino. Sunt qui panaciam, siue panaces uocant, neq; id ab re, quando & radix & caulis, & uires Herculeo panaci similes sunt. Galenus unius inuersione literæ Libypticum appellat, Recentiores, & officinæ Leuisticum dicunt. Hieronymus Herbarius inquit, illud à Germanis uocari Lieb stöckel, eo quòd aqua eius cutem hominis candidam ac amabilem reddat. Odorata herba est, & accommodata balneis. Pro pipere Ligustici semine utebatur antiquitas, imò & nunc rustici Ligures pro pipere in obsoniorum condimentis utuntur, ut Antonius Musa scribit.

DESCRPTIO.

D Ligusticum amat nasci prope uias, & sub imbricibus: folia habet incisuris & pinguia, caulem longum, & intus concauū, ramos breues, semen latum, rotundum, & tenue. Flores autem habet luteos, & radicem candidam. In semine maior uis ac uirtus continetur.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atq; siccatur in secundo gradu. Semen tribus annis durat in suis uiribus & uirtute.

VIRES AC IUVAMENTA.

Ex semine Ligustici, si quis mane ieiunus biberit, per superiora, & inferiora hominem fortiter purgat. Quorum pedes podagra infestantur, eis prodest semen clystere exhibitum.

In uino per noctem maceratum, & potum, menses mulierum trahit.

Semen ad usum medicinæ nimium est efficax, nam ulcera rumpit, & aperit impositum, foetus mortuos potenter expellit. Propterea uis huius seminis temperari, cum semine fceniculi & Anisi, in eodem pondere debet, & deinde assumi, tum enim in homine operatur absq; nocumento. Extra corpus tamen semen hoc potest usurpari, absq; ullo additamento.

Herba ipsa in lauachro multum prodest, si corpus ex ea fricetur, aperit enim poros, & attrahit malos humores.

Ligusticum in uino uel aqua elixum & potum, aperit oppillationem iocineris atq; lienis.

Contusum

A Contusum atq; cum cymino permistum, ualde prodest, si in uino bibatur, nam stomachum emendat, & noxios uentos, ex intestinis repellit.

Ligusticum, Galanga & Cinamomum in uino decocta, medentur doloribus stomachi, lienis & intestinorum.

Tragea facta ex semine Ligustici, & cinamomo, Reupontica atque Galanga, saccharoq; admisto, in uino si sumatur, ad morbum antè dictum prodest.

Semen Ligustici sedat dolorem uentris, & intestinorum, tumorem stomachi discutit, humorem stomachi concoquit, morsum serpentum sanat, mouet urinam atq; menstrua.

Lauachrum factum ex Ligustico, Rosmarino, matricaria, chamomilla, meliloto, Stachade citrino, & fœnogræco, ijssq; simul in uino decoctis, prodest aduersus arthritim, & morbum regium.

DE AQVA LIGUSTICI.

Tempus destillationis eius est, ut folia unà cum caulibus concisa, in medio Maij destillentur.

Aqua Ligustici mane ac uesperis singulis uicibus ij. aut iij. uncis pota, medetur illis qui puncturam circa latera uel thoracem sentiunt, succurrit lithiasi lumborum & uesicæ, raucedinem tollit, & anginas pellit, gutture ex ea colluto.

B Prodest quoq; si cui caput intumuerit, aut doluerit, si linteolis in ea intinctis capiti applicetur.

Faciem reddit uenustam & nitidam, si mane ac uesperis ex ea lauetur.

Conducit quoq; si quis pustulas in crure habuerit, & crus ex calore ruberet, tum lineis pannis applicata calorem sedat, & remedium præstat.

Curat etiam cancrum oris, si sæpius inde lauetur, & singulis uicibus, puluis inspergatur ex radice Berberis.

Sanat exulcerationem & dolorem locorum muliebrium, si per diem ter uel quater inde lauentur, Idem præstat aqua ipsa lineis pannis applicata.

DE LIGUSTRO

NOMEN.

C

NOMENCLATURAE.

κύπρος.

Ligustrum.
Alcanna.
Oliuella.Kein weiden.
Mundtholz.
Hartriegel.
Beyn hölzlin.

ANNOTATIO IN LIGVSTRVM.

LIGVSTRVM uulgaris & paratus frutex est, ubiq; in sepibus crescens, Maio mense floret, Autumno autem maturis baccis nigrescit, A Græcis Cypros dicitur, quod & Plinius testatur inquit, Cypron esse arborem quam Itali Ligustrum uocant. Arabes Alcannam siue Henne uocauerunt, quod etiam nomen officinae retinere, appellant enim oleum de Alcanna, quod ex floribus Ligustri fieri solet. Coquitur flos in oleo premiturq; hoc oleum à Græcis Cyprinum uocatur. Mirum autem est Cyprini tam commodum usum obsoleuisse, quo ferè omnia ueterum monumenta scatent, Itali Oliuellam etiam Ligustrum appellant, à foliorum similitudine quam habet cum Oliua. Germani autè à ligni soliditate illud **Hartriegel** appellant, & **Mundtholz**, id est, Stomacicum lignum, fortè quòd oris Aphtas, quas Arabes Alcola uocant, curet. Valde hallucinantur literatores, qui Ligustrum conuoluuli florem esse produnt, in uersu illo Vergiliano, Alba ligustra cadunt &c. in qua sententia est Seruius Grammaticus, qui Ligustrum florem esse scribit, candidissimum ac uilissimum, qui in conuoluulo herba nascitur, sed euidentior error, quàm ut explodi mereatur: quum conuoluuli flos prægrandis sit, & ut uerbis utar Plinij, quasi rudimentum naturæ Lilia facere condiscens, De hoc uide Ruellium, Cordum, reliquosq; medicos, qui de Herbaria medicina scripserunt.

DESCRIPTIO.

Ligustrum arbor est, quæ oleæ similia folia per uirgas profert, latiora tantum mollioraq; & magis herbaceo colore: Flores habet candidos, muscosos & odoratos: fructū fert nigrū, Sambuco similē.

VIRES AC IUVAMENTA.

Est folijs astringendi uis, ut Dioscor. tradit, eamque ob causam
commanducata

A commanducata oris ulceribus, quas A phtas dicunt, feruidisq; alijs collectionibus, & carbunculis illita, opitulatur.

Decocto eorum fouentur Ambusta. Sedat capitis dolores concisus flos, & ex aceto fronti illitus.

Succus eius neruis, articulis quos humor impleuit, auxiliatur. Folia ubiq; ueteri ulcere cum salis mica, & oris exulcerationi profunt. Sanant Gallinaceorum pituitas acini: pollent & contra Phthiriasim, item contra intertrigines.

Ex interioribus corticibus fit lauachrum, quod in grauibus casibus sanguinem concretum dissoluit, Ulcera palati, gutturis, lingue, ueretri, mirificè per sanat succus illius, cum aqua rosacea, aut arnoglossæ mixtus, aut decocta folia cum uino, ut docet Comes à Neuenare. Oleum Cyprinum ex calfacit, & emollit neruos.

Ligustri florem Plutarchus putat corollis intorquendum, quòd placidum suauemq; somnum potioribus accersat, quippe qui lenem auram, & mitem expiret, quæ te mulentorum salebrosas aspritudines, sensim leuiget, ita ut conciliata tranquillitate, hebes crapula retundatur, & caloris officio percoquatur.

DE AQUA LIGVSTRI.

Aqua ex floribus Ligustri destillata, conducit aduersus affectus oris & faucium. Utuntur quoq; ea medici ad eum morbum, qui **B** uulgò cancer appellatur.

DE LILIIS CANDIDIS ET COERVLEIS.

NOMENCLATURAE.

Κρινοπ.

Iris.

Lilium album.

Iris.

Lilium coeleste.

Lilium coeruleum.

Weiß Lilien.

Blau Lilien.

Blau Schwertel.

C

D

ANNOTATIO IN
Lilium.

LILIVM, ut Plinius inquit, rosæ nobilitate proximum est, & quidem cognatione unguenti oleique, quod Lirinon appellatur. Græci perhibent Lilium è Iunonis lacte natum resperfa terra, nancq̃ quum Herculem, quem ex Alcmena sustulerat Iupiter, immortalitate uellet donare, Iunonis dormientis uberibus admo- uit, & cum lacte se repleisset, post- ãctum digressus, mamma copiose pro- fluxit, quod in cœlo à puero profu- sum est, Galaxiam, id est lacteam ef- fecit uiam: quod humi sparsum est, lilium florem lacteo colore niten- tem creauit, ob id à nostris Iunonia Rosa dictũ uidetur. Fecit deinde ob hanc causam floris nobilitas, ut re- gius ab alijs flos diceretur: quoniam nulli florum, ut Plinius inquit, excel- sitas maior, trium aliquando cubito- rum. Candor eximius, & ab angu-

stis in latitudinem se aperiens calathus. Quamuis multa sint gene- ra Liliorum, quæ à Plinio & Theophrasto enumerantur, tamen hic præter candidum & cœruleum Lilium nihil tractabimus, quæ apud nos in hortis frequentiora nascuntur, & certo nomine donata sunt. Hieronymus Brunsvicensis nobilis Herbarius, quo nemo exacti- us de Liliorum generibus scripsit, inquit, quòd ubicunq; in Latina lingua Lilium absolute ponitur, semper intelligendum sit per illud Lilium candidum, quod omnibus notissimum est. Et quod cœru- leum Lilium Iris Latino nomine dicatur, Diuerso enim colore flo- ret, à cœlestis arcus similitudine, qui Iris à Græcis dicitur, planta hæc etiam Iris dicta est. Nonnulli cœruleum gladiolum appellant, à folijs quæ gladij formam referunt. Radicem habet odoratissi- mam, quam uerno tempore in solis umbra siccantam, ac minutim conscissam in capsis recondere solent, ut uestimentis gratiam odo- ris concilient. Est & quædam Iris, ut Hermolaus ex Dioscor. in- dicat, quæ florem album gerit, quem cœruleo longe odoratiorem esse scribit.

DESCRIL

A

DESCRIPTIO.

Lilium candidum gaudet solo bene stercoreato, radicem habet bulbosam cum multis adnatis ad semperuiui similitudine, nisi quod hoc candidum est. Caulem habet ferè bicubitalem, flores candidos cum quinque folijs, in quorum medio luteum semen continetur.

TEMPERAMENTVM.

Lilium candidum est calidè & siccæ naturæ. Est autem duorum generum. Vnum quod agreste est, alterum domesticum. Aliud est candidum, aliud cœruleum, quoddam uerò purpureum. Agreste Lilium Iris dicitur, à uario colore quem representat. Natura hominem calfaciunt & extenuant, & præcipuè quæ cœruleis sunt floribus. Ea habent radices nodosas & odoratas. Sunt etiam multa Lilia Agrestia, quæ habent folia cœruleis Lilijs similia, coloremq; croci referunt. Sunt etiam eius generis, quæ candidis sunt floribus. Hæc semen habent molle. Radicem habent dulcem & digitali crassitudine, nascuntur sub arboribus & locis umbrosis.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Lilia cœrulea, quæ & Gladioli appellantur, in medio Martij effodienda sunt, & concidenda sunt in paruos orbiculos, & suspendenda, & siccanda. Hæc in uino sumpta mane & uesperi, ualde profunt, Talis enim potio subuenit asthmatis, & facilem reddit excretionem. Natura uisq; omnibus est calfacere extenuareq; ut Dioscorides testatur. In puluerem redacta, & pro sternutamento naribus admota, multos prauos humores ex capite educunt.

Contra hydropem & tumidum aluum, Accipe drachmam Maioranæ, & radicis Iridis drachmam, Ellebori albi pondere decem granorum, florum uiolarum semidrachmam, hæc contusa inuicem permisce, & in iusculo pisorum assume, hoc hydropem & alias quasq; ægrotudines, quæ corpori diu inhæserunt, fortiter repellit.

Lilium candidum & domesticum est temperatæ naturæ, & præfertim flores.

Oleum Liliorum uehementer prodest aluo illitum, calfacit locos muliebres, & emollit humores ibidem induratos.

Radix cocta & duris apostematibus imposita, ea maturat.

Eadem affata & deinde contusa, atq; aqua rosacea admista, repellit sacros ignes, si assidue imponatur. Eodem modo uulneribus imposita, generat in eis carnem. Aluo mulierum itidem imposita, ad partum eas expurgat.

Radix Liliorum decocta & contusa, axungia porcina, aut oleo oliuarum addito, & apostematibus imposita, optimè ea emollit.

Ex Lilio bonum unguentum conficitur hoc modo: Accipe radicis Liliorum alborum, radicis Brancæ ursinæ, & radicis hibisci

DE HERBIS, CAETERISQVE

C singulorum quartam partem libræ: hæc prius bene contrita in quatuor mensuris uini, & semilibra olei usq; ad crassitudinem decoquantur, & per linteum colabuntur, deinde modico ceræ addito, inde fiet unguentum.

Hoc circa sinistrum latus lieni indurato illitum, multum opitulatur, ipsum enim emollit, & ingentes dolores inde remouet.

Puluis ex cœruleo Lilio cum aqua rosacea coctus, faciem uenustam reddit, si inde lauetur.

Radix liliorum alborum elixa, & cum oleo rosaceo coacta ac illita, ambustis medetur.

Eadem radix in uino cocta, uinumque illud si bibatur uespero quando cubitum itur, per inferiora expellit, quicquid noxiorum humorum in corpore fuerit.

Folia uel herba eiusdem subueniunt serpentium morsibus imposita. Decocta & applicata ardorem extinguunt, cum aceto contrita & imposita, uulnera sanant.

Succus adiecto melle, aut aceto in æreo uase coquitur, conuenienti medicamento uetustati ulcerum, & ad recentia uulnera.

Cremata radix, & cum oleo rosarum permista. Vuluam emollit, menses ciet. Ulcera cicatrice obducit calida imposita. Cum melle contrita, neruis præcis luxatisq; medetur.

D Vitilignes, lepras, furfuresq; faciei itidem exterit, Ulceraq; in capite manantia expurgat.

Faciem emendat & erugat.

Testiculorum inflammationes radix concisa ex aceto, additis Hyoscyami folijs & triticea farina, compescit & sedat.

Contra serpentium morsus, semen utiliter bibitur. Imponuntur præterea sacris ignibus ex aceto concisa, semen & folia.

DE AQUA LILIORVM ALBORVM.

Probatissima eorum est distillatio, quando perfecte sunt matura, tum candida tantum folia ex floribus decerpenda, & circa finem lunij distillanda sunt.

Aqua Liliorum mane ac uespero singulis uicibus ad ij. uncias pota, facit ad imbecillitatem, & infirmitatem hominis.

Sedat ardorem, qui cor & iecur obsedit, thoracem expurgat ex prauis & superfluis humoribus, abscessum pulmonis discutit.

Itidem, ut ante dictum est, bibita per aliquot dies, subuenit mulieribus ad dolorem uulvæ.

Medetur illis qui loquelam amiserunt, in potu sumpta, eam em restituit. Facit ad aquam intercutem, ulcera, & omnem impuritatem corporis.

Parturientibus foeminis prodest, ut eo citius pariant absq; incommo

A commodo iij. uncijs uel maiori pondere bibita, remedium præstat.

Calculum repellit duabus uncijs sumpta, foetum mortuum ex utero pellit, mane ac uesperi pota. Facit quoq; ad suppurationem locorum muliebrium, cum exigua aqua rosacea in potu sumpta, Prodest quoq; ad dolorem, qui circa umbilicum sentitur, is enim mitigatur. Trahit quoq; menses. Cum aqua rosacea bibita à mulieribus, nimio fluxu mensium infestatis, illis fluxum leniter sistit.

Oculis instillata doloribus eorum medetur, calorem & ruborem ex eis tollit, prohibet suppurationem eorum. Si facies, manus atq; corpus hac aqua fuerint lota, ea reddit uenusta atq; nitida, rugas & maculas corporis pellit, atq; etiam herpetem miliarem, & herysipelata.

DE AQUA LILIORVM ET RADICVM.

Folia & radices liliorum alborum eodem pondere, & in multa quantitate inuicem conciduntur, & distillantur eodem tempore quod supra indicatum est.

Aqua illa auxiliatur paralyticis membris ex ea confricatis, sanat recentia uulnera, si inde lauentur, morsus serpentium curat, sistit profluuium sanguinis uulnerum, si ex ea lota fuerint, uel si lineis panis aqua imposita fuerit.

Vitilignes, lepras & furfures faciei abstergit, si facies ea lauetur, uel ea imponatur. Ambustis medetur.

DE AQUA RADICVM LILIORVM alborum.

Hæc aqua ex radicibus tantum distillatur, tempore iam supra prædicto.

Aqua hæc facit ad inflammationem & intemperiem uulneris, si inde lauetur, refrigerat & sanat.

Cum melle permista, sanat omnes pustulas oris, exulcerationem oris, & putridam gingiuam, ore sæpius inde colluto.

Rugas faciei pellit, pruritus & scabiem compescit, si cum ea lauentur, oculis indita claritatem eis inducit.

DE AQUA LILIORVM COERV. leorum.

Tempus electum colligendi & distillandi ista Lilia est in fine Maij, cum perfecte sunt matura, tum flores duntaxat in Balneo Mariæ distillari debent.

Aqua hæc mane & uesperi singulis uicibus ij. aut tribus uncijs bibita, facit ad quæcunq; genera febrium, succurrit hydropi, iecur expurgat atq; aperit, omnem interiorem & exteriorem tumorem

DE HERBIS, CAETERISQVE

- C** sedat, in potu sumpta, uel lineis pannis imposita.
Eadem pota tollit dolorem uentris, colicam passionem.
Sanat omnia uulnera, si inde lota fuerint, praeterea cancrum & morbum, qui uocatur, noli me tangere, est ulcus uicinas partes exedens.
Mamillas uitiosas sanat, quae putrescunt & degenerant in cancrum, linteolis imposita.
Lutea capillamenta, quae in hisce Lilijs sunt, etiam separatim distillantur. Ea aqua pota restituit loquelam amissam, & refocillat cor.

DE AQUA EX RADICIBVS LILIORUM caeruleorum.

Ea aqua in Martio distillata & pota, tumorem reprimat, aquam inter cutem discutit, aperit iecur, emollit thoracem, pulmonem expurgat, laxat atq; concoquit crassum Phlegma, auxiliatur contra Colicam, expellit uenenum, medetur febribus, menses mouet, dolorem locorum muliebrium sedat, & puncturam lateris mitigat, succurrit stranguriae.

- Ore ex ea colluto dolorem dentium sedat.
Sanat morsus uenenatorum linteolis imposita, purgat putrida
D ulcera atq; uulnera, abstergit omnem immunditiam cutis, si inde lauetur, repellit maculas oculorum, extrahit omnia ossa fracta spinas & quicquid in uulneribus noxium est, linteolis imposita.
Facit renasci crines, si caput glabrum inde lauetur.

DE LILIO CONVALLIVM

NOMENCLATURAE.

Lilium conuallium,

Mayblümen.

ANNO.

A ANNOTATIO IN LILIVM CONVALLIVM.

LILIVM conuallium, seu Liliū conuallis flos est odoratissimus, & electus uerno tempore in syluis, & potissimum in uallibus & recessibus collium crescens, unde & nomen ei inditum est. Antiquis quantum opinor Herbarum scriptoribus incognitum fuit, quemadmodum & flos ille odoratissimus & purpurens quem Caryophyllon nominant, præstantissimi sane & magnæ efficacitæ ambo in re medica flores sunt, uerum quo nomine Dioscorides, uel Plinius utrumq; florem appellauerit, medicis adhuc nondum compertum est. Ottho Brunfelsius credit esse genus liliorum, & uocat ipsum Liliū syluestre, aitque se hoc conijcere partim ex Theophrasti liliorum partitione, partim ex Marcelli Vergilij annotationibus.

DESCRIPTIO.

Liliū conuallium herba est ex duobus folijs, in medio habens gracilem cauliculum, in quo ferè candidi flosculi pendent iucundo odore. Radicem intra terram habet albam foris intortam. Gaudet locis humidis, uideturq; in uere.

TEMPERAMENTVM.

B Liliū conuallium refrigerat atq; humectat secundo ordine. Flores sunt efficaciores herba, & radix flores uirtute superat.

VINVM LILII CONVALLIS

sic parato.

Flores eius per quatuor hebdomadas in uino macerato, deinde uinum percolato, & distillato ipsum quinquies per metam distillatoriam. Hoc uinum præciosius est auro. Si quis hoc uino cum sex granis piperis, & modico aquæ Lauendulæ usus fuerit, nihil est quod isto mense Apoplexiam metuat.

Ottho Brunfelsius confectionem illius uini hoc modo docet. Recipe uini ueteris optimi atq; plenissimi mensuram unam, florum Liliij conuallis lib. unam, quos cum indideris uitreo uasi, in sole excoquito diebus 40. Vbi insolaueris, per Alembicum extrahito, semel & iterum. Extracto liquore, adde aquæ Lauendulæ modicum, piperis triti tantundem. Nihil hoc uino præciosius. Nam cerebrum confortat, Apoplexiam prohibet, Colicum dolorem sedat, si quis cocleare unum eius uini biberit. Itidem prodest, si quis apostema posteriori parte cerebri habuerit. Hoc uinum etiam bonam memoriam, & mentem facit, si quis occipiti & fronti illinat.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C

VIRES AC IVVAMENTA.

Lilium conuallium corroborat cor, cerebrum, hepar, cæteraq; spiritualia membra, ut uocant, unde exhibetur cardiacis, uertigine correptis, epilepticis, apoplecticis, phreniticis, & cerebro in syncope procliuibus.

Item his qui patiuntur tremorem cordis, & punctiones præcordiorum, quibus membra quoq; tremunt. Compertum est etiam, incipienti lepræ meatus occludere, ne latius serpat malum.

Scabiem & impetiginem reprimit, illitum: idq; si uicibus aliquot facias cum illius aqua.

Venenosorum animalium & aculeatorum ictus retundit, ne extuberent: ueluti sunt uesparum, araneorum, apum, & id genus cæterorum, si illinatur.

Partus accelerat, & menstrua: sed remissius, adeoq; sine negocio.

Ocularij medici ad oculorum inflammationem & caligines, eoutuntur.

DE AQUA LILII CONVALLIS.

Flores tantum in medio ueris distillantur.

Aqua eius ad sex uncias pota, subuenit illis qui uenenum in cibo sumpserint.

D Prodest etiam ad morsum rabidi canis, pellit partum, cerebrum confortat, atq; etiam cor & sensus, tollit morbum comitalem per 40. dies pota.

Facit ad syncope, prodestq; ei quem loquela destituit, mulieribus lactis copiam reducit.

Eadem pota medetur stranguriæ, facit ad punctiorem circa cor, ad inflammationem iocineris.

Opitulatur mulieribus ad immoderatum profluuium menstruorum.

Prodest ad ictum aranei, si linteolum in ea madefactum imponatur. Oculorum caliginem discutit instillata.

Heresypelata refrigerat imposita.

Si cui membra uel caput tremunt. Ille prius se purè lauet & siccet, postea uerò hanc aquam illinat, & sinat per se siccari, opitulatur, si hoc mane & uesperis sæpius fiat. Repellit quoq; dolorem genitalium linteolis applicata.

DE LINARIA.

NOMEN.

A

NOMENCLATVRAE.

οσύρις.

Linaria.
Pseudolinum.
Esula adulterina.
Herba urinalis.

Flachß kraut.
Lein kraut.
Wilde wolfs milch.
Vnser Frauen
Flachß.

B

ANNOTATIO IN LINARIAM.

LINARIA dicitur hæc herba, quòd Lini formam representat. Apud Dioscoridem Osyris Græce appellatur, ut Ruellius & Cordus testantur. Hieronymus Herbarius scribit, Linariam esse ueram herbam urinalem, uerum uulgares Herbarij, eas quasi duas diuersas herbas disiungunt. De hac re uide plura in Herba Urinali.

DESCRIP TIO.

Linaria forma & colore Esulæ similis est, nisi quòd Esula lacteum liquorem præbet. Linaria uerò minimè. Vnde carmen quoddam sibi finxere. Esula lactescit: sine lacte Linaria crescit.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerat atq; humectat in secundo ordine. Habet uirtutem dissoluendi & penetrandi: uiridis melior est quàm sicca.

Succus Linariæ, & succus Pimpinellæ simul permisti, atq; ad herypelata si imponantur, statim ea repellunt.

Idem si cancro imponatur, consumit ipsum, in quacuncq; parte corporis etiam fuerit.

DE AQUA LINARIAE.

Optimum tempus distillationis eius est, ut herba ipsa cum caulibus simul concisa, in fine Maij distilletur.

Aqua

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Aqua Linariæ hydropico ad vi. uel viij. uncias potui data, & de inde medius cortex ex radice Ebuli comesta, tū mensuram unam atq; alteram absq; intermissione mingit, hoc remedio tam diu utetur donec sanitati fuerit restitutus.

Prodest rubentibus oculis mane ac uesperi indita, calidis a postematibus imposita, ea refrigerat.

Herba ipsa & aqua Linariæ in uirtute istis assimilantur, quæ cancrum & mala ulcera sanant.

DE LINO.

NOMENCLATURAE.

Λίνον.
Λινοκάλαμος.
Λίνον ἄγριον.

Linum:

Leinsamen.
Flachs.

D

ANNOTATIO IN LINVM.

LINVM omnibus notissimum est, ita etiam à Græcis appellatur. Semen eius Linospermon uocatur. Herba cannabis modo tunditur in Lanæ mollitiem, ad linteorum texturas, Seritur sabulosis locis maximè unoq; sulco, nec magis festinat: aliud Vere satum estate uellitur. Nonnullis placet macro solo quàm spississimum semen eius cōmitti, quo tenue Linum proueniat. Obesse solo uirus Lini, quia sit feruidę naturę, ait Tremellius, quod etiam Vergilius significat dicendo:

Vrit enim lini campum seges, urit auenæ,

Vrunt letheo perfusa papauera somno.

Arachne mulier ipsum Lini usum reperit. Maturitas eius duobus argumentis intelligitur, intumescente semine, uel flauescente colore. Linum suis utilitatibus omnes herbas superat, adeo ut de laudibus eius totum uolumen conscribi possit, ut Plinius inquit, qui in præfatione

A Præfatione libri decimi noni, egregio sanè encomio Linum exornauit.

DESCRPTIO.

Linum est herba gracilibus cauliculis, folijs paruis, & usq; ad cacumen acutis, cœruleis folijs. Cum intumescit, perdit herbam & flores, & acquirit nodum in summo, in quo semen continetur latum, tenue & acutum, spadiceo uel flauo colore.

TEMPERAMENTVM.

Semen Lini est calidum ferè in primo ordine, & humiditate, & ariditate, ferè in medio constituitur.

VIRES AC IUVAMENTA.

Easdem quas fœnogræcum uires habet. Si quis semen comederit, ille intumescit per totum corpus, Habet semen uirtutem extenuandi, & proritandi urinam, & ducendi menstrua, si emplastrum ex eo factum uentri imponatur. Vsurpatur semen Lini in clysteribus tanquam fœnogræcum.

Semen Lini super carbones proiectum, & combustum fumum bonum emittit, qui naribus attractus, catharro medetur, eodem suffitu etiam suffocatio, & dolor uulvæ tollitur.

In aqua decoctum, & immaturis apostematibus impositum, ea consumit & maturat, ac præsertim parotidas.

B Folia Lini maturo apostemati imposita, statim illud excauant, ut non opus sit illud aperire uel rumpere.

Qui laborat dolore lateris, Lini semen in aqua coquat, & lineum pannum in ea madefaciat, & ita calidum lateri imponat, tum dolor sedatur.

Ambusta igni si quis curare uelit, decoquat semen in aqua, & linteolum in ea intingat, atq; imponat, tum prodest.

Cum melle & oleo in exigua aqua decoctum, omnes intus forisque inflammationes discutit & mollit.

Illitum cū nitro & ficulneo cinere parotidas duritiasq; discutit. Purgat in uino decoctū, quæ serpunt, & ulcera quos fauos dicunt, uitia cutis in facie exterit.

Cum melle in eclegmate sumptum, pectus excreatione purgat, tussim lenit, & uenerem stimulat, præsertim si parū contusi Piperis admisceatur.

Ad omnia uitia locorum muliebrium, & aliorum intestinorum & in colica passione semen Lini, & oleum eius absq; noxia, usurpare possumus, partim clysteribus, partim emplastris imponendis, & id genus similibus.

Vngues scabros pellit, cum pari nasturtio, & melle.

Decoctio seminis Lini miscetur cum oleo, & fit inde clyster ulceribus intestinorum, & confert magnificè.

LINI

DE HERBIS, CAETERISQVE

C LINI NOCVMENTA EX GALENO

lib. 1. de alimentis cap. 27.

Est autem malū stomacho, & difficulter concoquitur, præterea frictum, uentrem uehementer sistit: & urit agrum in quo seritur de terioremq; ipsum facit.

DE LINGVA AVIS.

NOMENCLATURAE.

Lingua auis.
Semen fraxini.
Vogel Zung.

ANNOTATIO IN LINGVAM AVIS.

LINGVA auis herba est apud Arabes medicos, in frequentiori usu, quæ etiam in officinis multas ingreditur compositiones. Quidam ex Arabibus appellant, eam semen Fraxini. Quidam dicunt esse herbam satis uulgarem, quæ folia habet parua, acuta, & similia Linguae auis, quæ uiridis multæ efficacitæ est. Quomodo apud ueteres autores appelletur, nondum est exploratum.

D Huius plantæ folia, folijs amygdalæ sunt similia, & acuta ad Linguae auis similitudinem.

TEMPERAMENTVM.

Calēfacit hæc herba & humectat, temperatę caliditatis & humiditatis in primo gradu.

VIRES AC IUVAMENTA.

Vinum in quo hæc herba decocta fuerit, inducit naturalem appetentiam, tollit Melancholiam, Pellit tremorem cordis, & auget genituram hominis.

DE AQUA LINGVÆ AVIS.

Destillatio eius fit circa finem Maij.

Hæc aqua per diem bis & singulis uicibus tribus uncijs pota, mo uet lotium, uenerem excitat, lætificat, pellit Melancholiam, facit ad lienem & dolorem lateris.

DE LIQVIRITIA, QVAM DVLCCEM

RADICEM LATINI APPELLANT.

NOMENCLATURAE.

γλυκυρριζα.

Glycyrrhiza. Dulcis radix. Liquiritia.
Süßholz.

ANNO.

A

ANNOTATIO IN GLYCIRRHIZAM.

LYCYRRHIZA notissima radix est, quæ pluribus locis in Italia nascitur, in Cappadocia tamen & Ponto laudatissima. A Grecis Glycyrrhiza dicitur, à Celso plurimisq; Latinorū, Dulcis radix appellatur. Theophrasti tempore, nondum erat in usu, fortè hoc nomen Glycyrrhiza, propterea Scythicam radicem appellauit, nono de plantarum historia, quoniam in Scythia plurimum proueniat. Pharmacopalæ Liquiritiam eam uocant. Duo ex ipsa seruanda sunt ad usum medicum, radix scilicet, & succus ex ipsa radice expressus.

DESCRPTIO.

Glycyrrhiza frutex est bicubitalibus ramis, folia habens densa & pingua, tactuq; glutinosa. Florem fert Hyacintho similem colore. Semen habet latum & rubicundum. Radices illi sunt longæ, buxæ colore, Gentianæ modo, sapore dulcissimo. Gaudet dulcibus, pinguibus, & cultis locis.

TEMPERAMENTVM.

Glycyrrhiza, ut Ægineta docet, tepidi humidiq; temperamenti est, alicuius etiam adstrictionis particeps.

VIRES AC IUVAMENTA.

B Succus ex radice multis rebus conducit, eiusq; in medicina usus est, similiter & radice.

Succus Glycyrrhizæ melior est ipso ligno. Virtutem habet temperandi calorem hominis.

Succus hoc modo paratur: Glycyrrhizam uiridem & bene contusam in aqua decoques, deinde eam exprimes, ita ut idem succus ad solem positus siccetur, postea in rotundam ollam indes, tum succus est paratus.

Glycyrrhiza sedat sitim, in ore manducata. Tollit dolorem renum, & etiam uesicæ, ciet urinam, trahit menstrua.

Contusa & tumori imposita, ipsum statim repellit.

Succus in ore retentus, & parum deglutitus, fauces exasperatas leuigat.

Succus quoq; tollit stomachi tumorem.

Radix usurpata, pellit uesicæ uitia.

Glycyrrhiza emollit & educit omnem humorem durum & glutinosum in corpore, per urinam.

Idem præstat & succus, qui etiam operando confortat. Conducit ad omnia uitia pectoris in aqua decocta & bibita.

Facit ad apostema pectoris uel pulmonis, si ea quis utatur.

Item hæc sequens potio contra apostema thoracis, & pulmonis utiliter sumitur. Recipe ix, Ficus, Dulcis radicis ij, uncias, uuarum

DE HERBIS, CAETERISQVE

Cassarum, seminis anisi, fœniculi, singulorum unciam unam, hyssopi manipulum, hæc crasso modo contusa, in quatuor mensuris aquæ decoquentur usq; ad tertias, deinde percolata saccharo edulcanda sunt, tum inde potio fit, quæ singulis uicibus sumenda est tepida ad mensuram dimidiati uitrei poculi.

Puluis ex Dulci radice uulneribus inspersus, ea sanat, confert pulmonarijs, apostematibus pectoris, suspiriosis, sanguinem excreantibus, & cuius raucedini, medetur Phthisicis.

Succus prodest æstuanti stomacho: pectoris uitij & iccoris: uesicæ itidem scabritijs, renumq; cum urinæ malo aliquo doloribus, in quos usus cum passo bibitur.

Siccata radix, & in puluerem trita, oculorum pterygijs utiliter inspergitur.

Qui ægre & ardore quodam urinam reddunt, sæpius utentur Dulci radice in aqua uel uino decocta.

Idem melius præstat dulcis radix in lacte caprina elixa.

DE LVPINO.

NOMENCLATURÆ.

D

βέμος.

Lupinus.

Lupinum.

Feig Bonen.

ANNOTATIO IN LVPINVM.

LVPINVS genus leguminis est magna amaritudine præditum, unde & tristes Lupinos Vergilius cecinit, id est amaros, ut Seruius interpretatur. Dicitur autem Lupinus, quòd non minus terram appetat, uoraxq; illius sit, quàm lupus: & tellurem adeo amat, ut quamuis frutetoso solo coniectum inter folia uepresq;, ad terram tamen radice perueniat. Lupini satio terras lætiores facit, ut Platina testatur: ubi caule surrexit, ac florem emisit, ad solem continuò Heliotropij more uertitur. Hoc uice clepsydræ nubilo coelo rustici utuntur. Nullo impendio constat Lupinus, neq; enim sationem, aut runcationem exigit. Primus omnium seritur, ultimus tollitur, utrunq; ferè Septembri mense, ter in anno floret, lectum recondi ad fumum amat. Galenus lib. 1. de aliment. facult. inquit, Lupinum *πολύχρισον*, id est multi usus esse nouimus, de eo quòd multis corporis affectibus accommodatur. In medicina magis quàm in cibo ob amaritudinem

A amaritudinem usurpatur. Aiunt tamen maceratum in aqua marina uel fluuiali triduo dulcescere, & ita siccatum ad usus recondi, homini & quadrupedum generi in cibo esse, Quod & Galenus testatur cum inquit, Lupinus edi potest coctus, multis antè diebus per macerationem amaritudine in aqua deposita.

Lupinus duplex est. Satiuus scilicet & Syluestris. Syluestres Lupini candida habent folia. Satiui folijs non adeo albicant.

TEMPERAMENTVM.

Lupini uis calida est & sicca, abstergit, dissipat, & sine morfu desiccatur, ut Ægineta inquit.

Lupinus in cibo sumptus crassos generat humores. Idem manducatus lumbricos expellit.

VIRES AC IUVAMENTA.

Impositus etiam puerorum uentribus contra lumbricos pro medicamento habetur.

Decoctum quoque eius lumbricos eijcere potest, ut Galenus scribit.

Purgant hominem qui infectus est malis humoribus, & praua scabie, si inde lauetur.

B Decoctum eorum cum ruta, & pipere permistum ac potum, facit ad obstructionem iocineris, & lienem inflatum. Fouentur eodem decocto etiam utiliter Gangræna: incipientes scabies, uirilignes, papularum eruptiones, manantia capitis ulcera, & cutis uitia.

Idem decoctum foetus & menses trahit, additis myrrha & melle, foeminaeque emplastri modo subditum.

Lupinus cum solatro decoctus in uino, & bibitus suspiriosis medetur. Idem uitia iecoris emendat. Itidem sumptus pellit calorem, & emollit uentrem.

Herba cum solatro elixa, & emplastri modo lieni imposita, bene prodest, & tumorem discutit.

Hoc idem auribus inditum, saniem expurgat, & fluxum prohibet.

Ad tormina intestinorum & uentos, Lupinos in farinam conterere, & admisce semen foeniculi, uel succum ligustici, & hoc ad obsonij modum para, & calidum comedere, uitiosis intestinis succurrit, & flatus discutit.

Lupinus in puluerem redactus, & mariscis impositus eas expellit.

Ad colicam passionem Lupinos in aqua macera, & deinde eos manduca, tum remedium adferunt.

Finis Literæ L.

DE HERBIS, CAETERISQVE
DE MACE.

C

NOMENCLATURAE,

Macis.

Macis.

Macer.

Muscaten Blümen.

ANNOTATIO IN MACEM.

MACER, Plinio, Dioscoridi & Galeno cortex est rubēs, radicis magnæ, nomine arboris suæ. Conuehitur ex India, gustu acerbo, & cum quadam acrimonia, iocundè odorato, ut Galenus inquit. Recentioribus Macis dicitur, qui affirmant, non radicis, sed nucis myristicæ ac odoratæ, superiorem corticem esse: idq; uero propius est, & planè ita modò cernitur. Quippe Nux myristica corticem habet, ueluti tenellum iuglandis putamen, quo tegitur. Supra hunc corticem cortex alter uilitur, qui totam nucem non tegit, sed ueluti cancellus per nucem discurret, quamuis in aliquibus, sed raris tegat, qui est subruffus, & Macis appellatur, ut Antonius Musa, Hermolaus Barbarus, & Ruellius pro certo affirmant.

Macis cortex est ex nuce myristica, quam Muscatam appellant, proueniens. Probatur Macis subruffum colorem habens, nigricans enim nullius est precij.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atq; desiccatur in secundo ordine:

VIRES AC IUVAMENTA.

Qui alui profluuio laborant, illis auxiliatur si utantur. Confortat stomachum atq; cor. Durant Maces nouem annis syn ceris uiribus. Virtutem habent confortandi, incidendi, & consumendi omnes malos humores.

Si cui stomachus ex frigore uitium contraxit, utatur Mace, & ex eo bibat, tum remedio erit.

Confice emplastrum ex Mace ad stomachum, hoc modo: Macis duas uncias in puluerem redige, admisce mastichis unciã unam, olei rosarum semiunciam, Cerussæ iij. drachmas, adde tantum ceræ, ut emplastrum fiat, quod stomacho foris impone, hoc ipsum confortat, & concoctionem adiuuat.

Contra tremorem cordis Mace uteris,

DE MA

A

NOMENCLATURAE.

Σάμψυχος.
Τρίφυλλος.
Αμαρακος.

Sampsuchus.
Amaracus.
Maiorana.

Μεγαραν.

ANNOTATIO IN MAIORANAM.

MAIORANA herba est odorata, quæ apud Dioscoridem & Plinium Sampfucus, & Amaracus appellatur. Fuit autem Amaracus Cynare regis Cypri puer, qui casu lapsus, dum ferret unguenta, fregit alabastrum. Deinde quum nimio dolore contabuisset, uersus est in Sampfucum, quæ ex eius nomine Amaracus coepta est appellari. Vergilius 2. Aeneidos ait: Vbi mollis Amaracus illum Floribus & dulci aspirans complectitur umbra. Hinc fit oleum & unguentum, quod Amaricinum uocatur, ad excalfaciendos atq; emolliendos neruos utile. Quamuis Amaracus à Galeno pro alia herba, nimirum pro Matricaria ponatur, tamen ab alijs antiquis Herbarum scriptoribus Maiorana Amaracus uocatur. Scribitur utroq; modo, semine & surculo, sed hæc uiuatiore, & odore melior, ut Platina ait. Maiorana præstantissima est herba, quæ si ex Arabia, & alijs longinquis regionibus adueheretur in Germaniam, tam preciosa esset, quàm Mulcus uel Crocus est, uerum quum apud nos passim in hortis crescit, nihil estimatur: utuntur ea tantum pro ornamento hortorum, quum remedio opus habemus: quærimus exotica, & nostrates herbas, quæ idem multo melius præstare possent, negligimus, ita nos Germani dementia sumus obcoecti.

Maiorana caulibus est fruticosis & lignosis, qui multis foliolis duris & odoratis abundant, floret uiridibus nodis, in quibus sunt teneri & albicantes flosculi. Semen nigrum habet. Gaudet in ueterato fimo, si in eo plantetur in hortis. In locis humidis & opacis magnitudinem acquirit & pinguior fit, in locis uerò apricis fit breuior & crispa.

DE HERBIS, CAETERISQUE
TEMPERAMENTVM.

C Maiorana calfacit atq; siccatur in secundo gradu. Galenus inquit, Sampfuchus tenuium est partium, & digerentis est facultatis; desiccatur enim & excalfacit ordine tertio.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Oleum Maioranæ, quod amaricinum uocatur, habet uirtutem calefaciendi tam interiores quàm exteriores articulos & neruos.

Succus eius sanguini concreto uel mortuo illitus, ipsum dissoluit.

Maiorana in lixiuio elixa, & caput inde lauetur, ingentes dolores capitis sedat.

Prodest cerebro Maiorana, aperit obstructionem membrorum, tollit Apoplexiam & Epilepsiam.

Arida folia Maioranæ in puluerem contrita, & ex melle illita, fugillata tollunt.

Oleum Amaricinum calefacit locos muliebres. Prodest usurpatum, contra omnes frigidos affectus, confortat cerebrum, & omnia membra corporis.

Herba hæc magnam uirtutem habet calefaciendi interiora, emolliat lienem, tumorem eius discutit.

Bibitur decoctum eius contra incipientes cutem subire aquas, urinæ angustias, & tormina.

D Maiorana calfacit stomachum, concoctionem adiuuat, unde & Tabem remouet.

Flores & herba, si in sacculo stomacho imponantur, dolorem illius tollunt.

Maiora in puluerem contrita, & naribus indita, purgat & calefacit caput, ita usurpata quibuslibet conducit.

Vapor ex decocto eius ab inferiori parte, à mulieribus exceptus, purgat matricem.

Menses subdita in pefso trahit.

Cum aceto & sale contusa, contra scorpionis ictum illinitur.

Cum cera coacta emplastri modo luxatis imponitur, & contra tumores atq; dolores.

Illinitur præterea cum polenta contra oculorum inflammationem, eorumq; tumores eodem modo.

Decoctum eius naribus attractum, confortat cerebrum ipsum, ab humoribus frigidis purgando, & præseruat ab Epilepsia.

Maiorana cibo indita, eius saporem commendat, saluberrima est lieni tumido, in cibo uel potu sumpta, atq; etiam foris applicata.

Puluis ex Maiorana cum modico Gingiberis, naribus inditus, mouet sternutamenta, & resoluit catharrum.

DE AQUA MAIORANA,

A

Folia ex caulibus decerpta in fine Maij distillantur.

Aqua Maioranæ opitulatur capiti refrigerato, mane ac uesperibus uncijs pota, & capiti illita.

Itidem bibita urinam mouet & Lithiasin, confortat atq; calefacit matricem refrigeratam, menses trahit, pellit quoq; albū fluxum mulierum.

Eodem modo in potu sumpta, prodest contra Apoplexiam, loquelam amissam reducit, sepius in ore retenta, memoriam emendat, confortat cerebrum, pota, ac etiam illita occipitio.

Resoluit eadem pota omnem tenacem, & glutinosam materiam, circa pectus detentam: corroborat & confirmat quoq; cor.

Destillationibus capitis medetur, pellit catharrum.

DE MALIS SYLVESTRIBVS.

NOMENCLATURAE.

Αγριομηλα.

Mala syluestria.

Mala matiana.

Holz äpfel.

B

ANNOTATIO IN MALA SYLVESTRIA.

SYLVESTRIA Mala sunt, ut Vergil. Marcellus ait, quæ Theocritus in Bucolicis suis ὄρειμαλίδαες, id est montana Mala appellat. Syluestria mala odore acutiora, sed improba & acerba, ob id & conuitio dicata: ijs tanta uis, ut aciem gladiatorum perstringant, Syluestria, ut Dioscorides inquit, uernis similia, adstringunt: oportet que in his quæ adstringenda sunt, acerbis uti malis omnibus. Quidam Mala Matiana ea appellant, nomine satis ignoto, fortassis inde sic dicta: quod circa Matianā regionem, quæ est in Media, uel etiam Matianum lacum frequentissima nascantur. A nonnullis Sorba appellantur, uerum, ut Cordus indicat, Sorbum longe aliud genus eorum est, quod in Italia quemadmodum hic matura ac mollia mespila, editur.

TEMPERAMENTVM.

Mala syluestria cū nondum ad plenam maturitatem uenerunt, natura magis adstringunt, quàm cū matura sunt, cor confortant, frigida & humida sunt.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C DE AQVA MALORVM SYLVESTRIVM.

Tempus distillationis eorum est in fine Octobris, tum contusa in Balneo Mariæ sunt distillanda.

Aqua illa mane, meridie ac uesperis singulis uicibus ad iij. uncias pota, est preciosissima aqua contra intestinorum tormina.

Itidem sumpta prodest dysenteria, medetur calculo, purgat renes atq; uesicam.

Aqua ex immaturis malis syluestribus circa diem S. Ioannis distillata, ualde confert ad inflatam faciē, si inde illinatur, & sua sponte iterum siccetur.

DE MALVA.

NOMENCLATURA.

μαλάχη άνθέρμα.

Malua. Malua minor. Lien caprae. Murisurina.
Pappelen.

ANNOTATIO IN MALVAM.

MALVAM Græci *μαλάχην*, à molliendo uentre uocauerunt. Ea enim utebantur antiqui, etiam in acetarijs cum lactuca ad soluendam aluum, Vnde Martialis:

Vtere lactucis, aut mollibus uere Maluis, Idem.

Exoneraturas uentrem mihi uillica Maluas

Attulit, & uarias, quas habet hortus, opes.

Et nos quoque hodie maluarum decocto uti solemus in clysteribus, ad aluum ciendam & urinas.

Folia maluarum, ut Theophrastus tradit, solis iter sequuntur, incuruaq;

A incuruaq; cum eo pergunt ad occasum, ita ut ad eum semper spectent. Prodigiosum naturę miraculum, ut herbę nubilo die delitescentem solem prodant, & obiecta nube uelut indices curriculi, certam celati syderis sedem foliorũ statu conuersioneq; demonstrant, imò uerius solarij uicem exhibeant, ita etiam, ut non aperto sole, horas colligere possimus. Plinius lib. 20. cap. 21. duo eius genera posuit, quę foliorum amplitudine discernitur. In satiuis maiorem Gręci Malopen, alteram (ab emolliendo aluo, Malachen dixere, Syluestrem, cuius folium grandiusculum est, & albę radices, quam Althęam, & ab excellentia effectus Aristhalthęam uocare. de hac uide supra in Althęa. Satiua Malua quondam in hortis ad cibos se rebatur, ut ea ratione melioresceret, & cultura iocundiorẽ saporem referret. Indicantq; hoc Flaccus in Latinis, in Gręcis Heliodus, quotidianum pro olere Maluę usum fuisse.

DESCRIP TIO.

Maluę duo sunt genera, Altera rubentia folia : altera uerò candida habet, formam habent similem, & radices candidas.

TEMPERAMENTVM.

B Malua refrigerat & humectat in primo gradu. Ægineta inquit, Malua refrigerat quidem, sed non euidenter, magis autem humectat: unde etiam aluum subducit, idq; propter genuinam eius uiscositatẽ.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Maluę folia profunt contra calida ac dura apostemata, contrita & superposita.

Ad maturandum terantur folia cum recenti axungia porcina, & super regulam calidam ponantur. Hoc etiam ualet contra duritiem splenis & hepatis. Folia ad hanc rem sumuntur cum uiridia sunt.

Radix efficacior est quàm folia uiridia siue arida.

Radix Maluę in aqua elixa, & deinde contrita, admixtoq; oui albo & farina hordeacea, calidis abscessibus imposita, eos refrigerat atq; emollit.

Radix & semen leniter molliunt.

Herba etiam cocta cum radice, ferè ad consumptionem aquę, apparebit quasi quędam uiscositas : quę superposita apostema maturat, durum relaxat & remollit.

Ex aqua in qua Malua cocta fuerit, addita cera & oleo, fit optimum unguentum ad apostemata inungenda. Recentia folia Maluę decocta, & uulneribus imposita, ea sanant.

Flores cocti cum aqua mulsa, uel uino, & postea contusa, sanant dura tubera, ut ulcera & strumas.

Tollit

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Tollit dolores fedis, & membrorum conquassatorum, imposita. Semen cum uino & oleo oliuarum temperatum, pellit omnes maculas faciei, illitum.

Malua cum urina hominis decocta, sanat manantia capitis ulcera, & furfures, si caput inde lauetur.

Sacris ignibus, & ambustis decocta folia, tritaq; uutilissimè ex oleo imponuntur.

Est Maluæ decocto uis insidentium foeminarum locos fouendo mollire.

Decoctum eius quoq; prodest erosionibus uesicæ, & intestinorum, uulua, sedisq; clystere infusum.

Ius decoctæ cum radice sua, contra omnia uenena auxiliatur, si continuò à bibentibus reuomatur.

Malua cum foeniculo & aniso elixa ac bibita, mulieribus lactis copiam adfert.

Cum melle contusa, ulcera oris sanat.

Eadem cum saluia contrita, & quotidie imposita, strumas, parotidas, panosq; sanat, citra uulnus.

Radix mammaram uitij occurrat adalligata in lana nigra. Tussim in lacte cocta, & sorbitionis modo sumpta, quinidiebus emendat.

D Succus Maluæ parturientibus potui datur, & soluit atq; expellit foetum. Succus Melancholicis datur cyathis ternis tepidus, in sanientibus quaternis, redditq; tales homines quietos, Prodest quoque comitialibus. Malua decocta in iuscule gallinarum uel pulli, cum farina hordeacea, usq; ad crassitudinem solidam, deinde contusa cum duorum ouorum uitellis, & oleo uiolarum in quantitate sufficiente, & parum croci, omnia simul miscendo, resoluit, emollit, atq; maturat omnia apostemata Cholericæ & calida, & mitigat dolorem membrorum imposita. Fomentum ex aqua decocta circa pedes educit destillationes ex capite.

Elixatur tenellæ Maluæ caulis ablata cyma additis floribus, & cum sale, oleo oliuarum & aceto, ad modum acetarij comeditur, & morbis prædictis auxiliatur.

Ad menstrua prouocanda certum experimentum.

Radix Maluæ ad modum digiti crassa & longa, uel etiam longior, radatur aliquantulum, & superspargatur puluis scammonij, & subdatur, ungetur. tamen prius cum melle si uolueris.

Ferunt hominem omnibus morbis cariturum, si qualibet die ex succo Maluæ aliquid sorbeat.

Valet hæc herba contra omnes aculeatos ictus, præcipuè uerò scorpionum, uesparum, apum, muris aranei,

A Quin & trita cum oleo cutiq; illita, hominem ab iniuria talium bestiolarum defendit.

DE AQUA MALVAE.

Quando Malua floret, radix unà cum caulibus minutim concidenda erit, & distillanda circa principium Maij.

Aqua Maluæ per diem, & circa noctem quater, & singulis uicibus iij. uncijs bibita, auxiliatur punctiõni laterali & pleuritidi, purgat uulnera. Eadem sex, aut octo uncijs pota, mollit & subducit aluum, compescit dolorem matricis, rumpit & sanat interiores abscessus. Itidem in potu sumpta tollit dysenteriam, pellit calculum, dolorem uesicæ reprimat, purgatq; renes & uesicam.

Temporibus illita, conciliat somnum. Si ea fricentur pedes laborantis calida febre, inducit quietem, & sedat siccitatem.

Parotidas pellit, auribus tepida instillata, & foris applicata, & in potu sumpta. Tenaïmo auxiliatur pota, & linteolis aluo imposita.

Sanat morsus uenenatorum, si inde lauentur, & linteolis applicata, pellit scabiem & prurimum atq; maculas corporis. Eadem pota pestis ueneno resistit, & præseruat ne aliquis corripatur eo morbo.

Itidem uulnera implet carne imposita, uel si ex ea lota fuerint.

DE AQUA FLORVM
Maluæ.

Aqua hæc mane, meridie ac uespere singulis uicibus iij. uncijs bibita, facit ad tormina intestinorū, calefacit & lenit.

DE MALVA MAIORE.

NOMENCLATURAE.

μόλον.

Malua satiuã maior.

Malua hortensis.

Malua Romana.

Malua transmarina.

Ern Rosen.

Winter Rosen.

Römisch Pappelenn.

ANNO.

DE HERBIS, CAETERISQVE

ANNOTATIO IN MAIOREM MALVAM.

C MALVA maior est, ut Ruellius, & Doctor Hieronymus Bock scribunt, quam Germani *Ern Rosen* & *Winter Rosen* à tempore appellant, quia à tempore messis usq; ad hyemem flores gerit rosas similes, flores ij minus quàm rosæ fugaces, diuq; uigor & uita durat. Hæc Rosa apud ueteres Græcos *μόλοχον* appellata fuit, cuius folia cum sole circumagi Columella tradit, ubi inquit: Et mo loche prono sequitur quæ uertice solem. Romani Maluam sati- uam ac Maluam hortensem eam quoq; appellant. Quidam Mal- uam Romanam uocant. Vulgus pulchritudinem eius demirans Rosam transmarinam cœpit appellare. Nemo non hanc hortis sua ferit.

DESCRIPTIO.

Malua maior ac satiua, ut Ruellius ex Theophaastro probat, sæ- pe grandescit in arborem & baculi usum præbet, folijs amplis, cir- cinatæ rotunditatis, rarioribus in ambitu segmentis. Caudex sim- plex, luxuriosæ proceritatis attollitur, à medio ferè ad uerticem pul- cherrimis floribus decoratus, breui admodum pediculo dependen- tibus, qui uenustate rosas non cedunt, & si suppeteret odor, de prin- cipatu certarent, cum nec colore superantur, purpureo uermicula- tione, nec etiam interdum candido, odore tantum uinci constat.

D Vicissim è maluaceo caule funduntur Rosæ, quædam iam patent, quædam nascentibus similes, nunc primum exeunt, aliæ conuolu- tis adhuc foliorum paniculis nondum dehiscunt. Capitula quæ- dam breuibus innixa petiolis, & leniter in mucronem fastigiata, primum è caule profiliunt, ijsq; paulatim intumescuntibus, præ- gnantia florum inuolucra fatiscunt, in quibus dehiscentes rosæ se- se pandunt, & explicantur in folia, structili quadam serie numero- sa, calycibus apices paucos complexis, qui lutei medijs emicant, qui- bus, decidentibus erumpunt purpurea stamina. His foetus succe- scit, multipliciter tunicatus, atq; in umbilici formam numeroso se- mine coagmentatus, in quibus cum decussa sunt folia, reliquarum maluarum modo semina recluduntur.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Malua maior humida constat natura, quemadmodum & aliæ species Maluæ, & ad uarios affectus tam exteriores quàm interio- res ualde est accommodata.

Herba, radix, aut semen in lacte, aut uino si decoquantur & in potu sumantur, sedant calidam tussim, sanant pulmonem exulcera- tum, Singulare quoq; remedium est contra Phthisim:

Malua maior in uino aut aqua decocta, atq; melle & alumine ad- dito, medetur oris gutturisq; exulcerationi, atq; putredini, si deco- ctum illud

A Etum illud gargarizetur, & aliquandiu in ore contineatur.

DE AQUA MALVAE MAIORIS.

Aqua destillata ex Rosis Maluę maioris ualde probata est contra oris aphtas, & contra omnes tam exteriores quàm interiores calores, medetur sacris ignibus & gutturis ulceribus, & omnibus alijs tumoribus, gargarizata, uel linteolis foris applicata.

Eadem sæpius pota, preciosa aqua est, ad omnes interiores calores febrium, refrigerat & emollit omnia pulmonis laterisq; apostemata.

Sanat & mitigat dysenteriam, calidos abscessus locorum muliebrium, renum atq; uellicæ.

Eandem quoq; habet uirtutem, quã aqua ex alijs speciebus Maluę destillata.

DE MANDRAGORA.

NOMENCLATURÆ.

Μανδραγόρας.
Ανθρωπόμορφον.

Mandragoras.
Mandragora.

Alrun.

ANNOTATIO IN MANDRAGORAM.

MANDRAGORAM quidam Circeam appellant, nomen illi facientes à Circe: quoniam creditur radix eius amatorijs ueneficijs utilis esse. Pythagoras Anthropomorphon eam uocauit, quæ uox humanę formę plantam significat. Vnde agyrte & circumforanei impostores occasionem arripuerunt, qui radicem humana effigie insignitam circumferunt, & Mandragoram esse testantur. Fingunt autem eam sub patibulo nasci ex urina pendentis furis, & in effodiendo adeo alte clamare hos homunculos, ut obturatis auribus erui oporteat: quod faciunt hac radice canis caudæ adalligata, & plura alia fabulamenta fingunt, quo nummos ab ignara plebe extorqueant. Sunt autem illæ radices ficticiæ, & manu factiæ ex cannarum radicibus, humana effigie sculptis, postea plantatis: nascuntur radiculæ paruæ, quæ representant capillos, herbam, pectinis pilos, & ex terra eum colorem acquirunt, ut radix esse uideatur.

DE HERBIS, CAETERISQUE

C Hieronymus Herbarius inquit, à radice Bryoniae eas radices formari. Columella tamen Mandragoram semi hominem uocat, sed deceptus est, uulgi opinionem secutus, uel (quod magis probandum est) ita scripsit, quia eius radix in duas fibras, ueluti in duo crura diuiditur. Vera Mandragora folijs lactucae ferme est similis, radicem habet magnam, cuius in medicina multus est usus. Baccas fert magnas, & nigras, quas comedentes pastores leni sopore soporantur. Dioscorides duo genera ponit Mandragorae. Altera quae candida est, & mas appellatur. Altera nigra, quae foemina dicitur.

TEMPERAMENTVM.

Mandragora refrigerat & desiccatur in tertio ordine.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Radicem eius, si quis comedat, uel ex ea bibat, tam fortem somnum conciliat, ut in urendis, aut secandis ex corpore membris, dolor non sentiat.

Quidam Mandragorae radices in uino ad tertias decoquunt, traiectasque per colum seruant, utentes cyathi unius mensura contra uigilias, & grauissimos dolores in his quos sine doloris sensu secare aut urere uoluerint.

Sopiunt poma etiam in cibo, & naribus olfactu admota. potest idem & eorum succus: uerum largiore utroque modo, usu uescentes olfactantesue obmutescunt.

D Folia eius contusa ac capiti imposita, scabiem cito curant.

Oleum ex Mandragora conficitur hoc modo: Accipe poma Mandragorae, atque ea in oleum oliuarum pone, & in eo per tres, aut quatuor dies macerari sine, deinde oleum illud decoque, ac lineo panno percola.

Hoc oleum temporibus illitum, somnum & quietem conciliat, quando aliquis dormire non potest.

Idem ingentes calores ex homine repellit.

Cortex eius confert ad remedia oculorum.

Cortex trium obulorum pondere pudendis mulierum appositus, menses & foetus mortuos trahit.

In puluerem contritus cortex, & clystere infusus, somnum & quietem maxime conciliat.

Radix in uino cocta, atque applicata dolorem membrorum in paralyti ac podagra mitigat.

Succus eius cum lacte mulieris temperatus, ac temporibus eorum, qui in febre acuta dormire nequeunt, illitus, somnum prouocat.

Radix trita ignibus sacris cum aceto, & serpentium ictibus, cum melle aut oleo succurrit,

A Strumas panosq; ex aqua disijcit, & cum polenta articulorum dolores sanat.

REMEDIA CONTRA MANDRAGORAM

in potu sumptam, ex Dioscoride.

Sequuntur haustam Mandragoram quàm primum sopor, languor, & inexpugnabilis somni necessitas, nihil à morbo qui lethargus dicitur, differens. Profunt antequam quicquam horum fiat, uomitiones, & à uomitionibus statim mulsa aqua nitrumq;, & absinthium cum passo dulciue uino sumpta. Rosaceo præterea, & aceto caput inspergendum excitandumq;, & commouendum corpus.

Admouenda itidem quæ olfactu excitent, Eupatorium, piper, sinape, castorium, ruta, omniaq; ex aceto trita.

DE AQVA MANDRAGORAE.

Herbam & radicem contusam destillato in fine Maij.

Aqua Mandragoræ modice sumpta, uel fronti & temporibus illita, somnum conciliat.

Mane ac uesperitribus aut quatuor diebus fronti, & temporibus illita, sedat capitis dolores ex calore prouenientes. Extinguit omnes calores linteolis applicata, repellit ita omnes dolores, & apostemata.

B DE MARRUBIO.

NOMENCLATURAE.

πράσιον.
φιλόφαρς.

Marrubium.
Prasium.
Ballote.
Marrubium nigrum.
Marrubium syluestre.

Andom.

C

MARRUBIVM est quod Græci ob amaritudinem ita uocant, ut Platina scribit, Apud ueteres inter primas herbas numerabatur, fuitq; in maximo nominum honore, quemadmodum multus in medicina etiam usus, præsertimq; in laxandis liene & iccore, curandisq; multis alijs morbis & uitijs. Marrubium, ut Hieronymus Herbarius inquit, Germanis dictum *Andorn*, quod morbo eius nominis pueris admodum procliui ac familiari auxilio sit. Duplex quidem est: Album quod odore est iucundo, sapore amaro, Aliud uerò nigrum, odore foetido, & folijs non usq; adeo albis, Græci appellant balotem, nos Marrubium nigrum. Est etiam Marrubium syluestre, quod est genus Syluestris Gallitrici.

DESCRIP TIO.

Marrubij folia sunt pollicis magnitudine, rotunda & hirsuta: Flores & semen diuisa sunt per ramos, estque semen rotundum & acre. Caules habet candidos, asperos & quadrangulos, foliaq; amara. Gaudet rure & arenosis locis, acquirit cœruleum florem in aculeato scapo. Dioscorides inquit, Marrubium nascitur in ruderibus & circa areas domorum.

TEMPERAMENTVM.

D Marrubium calefacit atq; desiccatur in secundo ordine. Durat unum annum, habet naturam dissoluendi ac aperiendi,

VIRES AC IUVAMENTA.

Herbæ huius succus, uel semen in uino cum melle si decoquatur, & potui detur, opitulatur tabidis tussientibus & suspiriosis.

Ad pestem Marrubio uti conuenit, folia eius uel succus linteolo applicari debet. Secundas educit.

Succus in sole siccatus, & melle atq; uino permixtus, & oculis illitus, eorum claritatem adiuuat.

Folia cum melle temperata ac illita, sordida purgant ulcera, Laterum dolores mitigant, in uino sumpta.

Succus permixtus cum oleo oliuarum, atq; auribus instillatus, dolorem inde pellit.

Marrubium conducit ischiadicis, & uitijs uesicæ.

Contra tussim, Recipe sceniculum, & anethum eodem pondere, & tertiam partem Marrubij adde, atq; in uino decoque, deinde linteolo percola, ea potio tussim sedat.

Cui intestina dolent, uel fracta sunt, Marrubium cū melle in uino decoquat, ea potio frigida sæpius sumpta, optimè prodest.

Cum dulci radice, & semine sceniculi, in uino ad tertias decoctum, atq; percolatum, & cum saccharo edulcatum, prodest contra

uitia inte

A vitia intestinorum, & obstructionem urinæ.

Marrubij folia sicca cum semine decocta in aqua, aut uiridium succus cum melle temperatus, datur suspiriosis, tussientibus & tabidis.

Mulieribus à partu non purgatis datur, ut menstrua & secundas extrahat.

Item in difficili partu, & his qui uenena hauserunt, aut à serpentibus demorsis sunt, potio prædicta etiam sumenda est.

Ad lumbricos, Accipe Marrubij, Absinthij, & lupinorum paria pondera, & in aqua mulsa cum uino decoque, & bis aut ter umbilico impone, necat lumbricos.

Ad unamquamque scabiem contunde Marrubium cum axungia, & impone.

Marrubium est peculiaris medicina, contra uermes aurium, hydrophorum, disuriam, & intestinorum tormina, aperit oppilationem iecoris atque lienis.

Ad grauem tussim, ut Apuleius docet, Marrubium coques ex aqua, & dabis ei bibere, qui grauiter tussunt, sanabit mirifice.

Ad condylomata Marrubium combure, eiusque cinerem infrica, sanabit.

B Si quis uenenum sumpsit, herbæ Marrubij succum dabis ex uino ueteri: discutit namque uenenum.

Herbæ Marrubij decocti aqua corpus lauato, scabiem discutit, & impetiginem tollit.

Ad pulmonis extensionem, Accipe Marrubium ex melle coctum, mirè sanabit.

Si quis ab opere lassus inciderit in languorem, & neruorum habuerit dolorem, marrubij succo cum oleo rosaceo permixto perunges eum: sine mora sanabitur.

EX IOANNE VIGONIO.

Recipe foliorum prassij, florum rorismarini manip. semis, dulcis radicis, se. petroselini añ. m. 5. liquiritiæ mundatæ drach. x. passularum, prunorum, iuiubarum ana unc. i. se. communium drach. v. de duabus radicibus unc. quatuor cum aqua & parum uini granatorum. Bulliant omnia usque ad consumptionem mediæ partis: deinde colentur, & dulcorentur cum saccharo sufficienti, & sumat patientes ad quantitatem mediæ cyathi, quia mirabiliter sanat colicam & stranguriam.

Vinum Marrubij in autumno ex dulci musto confectum, omnia interiora membra purgat & aperit, quotidie bibitum. Conuenit quoque uitijs pectoris, & omnibus quibus marrubium.

DE HERBIS, CAETERISQVE

DE AQUA MARRUBII.

C Tempus destillationis eius est, ut tota substantia, radix, caulis & herba inuicem concisa in fine Maij distillentur.

Aqua Marrubij mane ac uesperis ad ij. uel iij. uncias pota, facit ad tussim, difficultatem spirandi, excreationem sanguinis, hydropem, confortat stomachum, pectus, pulmonem, iecur, lienem, renes ac uesicam. Confortat foetum in utero, à grauidis foeminis duabus uncis pota. Ingenium & memoriam confortat, & acuit, capiti illita.

Auribus instillata dolores earum leuat, purgat & mundat recentia uulnera, mane ac uesperis inde lota. Sanat quoq; aperta ulcera.

Pota pellit phantasmata, & mala insomnia.

Sanat omnes tumores illita.

Et hydropisi laborantibus subuenit, si contineant se ab humidis, & alia nimia potione.

DE MASTICHE.

NOMENCLATURA.

Masiχn.

Mastiche.

Mastix.

Ein weiß Gummi.

D

ANNOTATIO IN MASTICHEM.

MASTICHE, ut Dioscorides inquit, est resina quæ ex lentisco arbore nascitur. Plurima autem & probatissima nascitur Mastiche in Chio Insula, bonitateq; in ea antecedit quæ pellucet, & Tyrrhenæ ceræ candore suo similis est, crassa, friabilis & odorata: quæ contra uiridis, deterior. Adulteratur Mastiche admistis pinea resina aut thure. Importatur & ex India, quadam è spina, Mastiche, Item ex Arabia, Galenus in duo genera colligit, nigram & candidam: nigram Aegyptiam: candidam Chiam uocari prodens. A uulgò & Pharmacopolis *Mastix* dicitur, Sed Plinius & Dioscorides Mastiche nominatiuo casu dixere.

TEMPERAMENTVM.

Mastiche probatissima est, quæ splendida & candida est. Calefacit & desiccatur in secundo ordine. Habet naturam molliendi & digerendi, unde & stomacho, iocineri, & aluo quæ superfluo Phlegmate obducta est, conducit.

VIRES AC INVAMENTA.

Duris apostematibus prodest, emplastri modo imposta.

Oleum

A Oleum Mastiches easdem habet uires: stomacho accommodatum est, multos malos humores attrahit.

Mastiche in aqua decocta, & semine fœniculi admisto pota, concoctionem adiuuat.

Ad dolorem ginginarum, Accipe Mastichen in puluerem redactam, & admisce olybanum, & ei parti maxillæ impone, in qua gingiua dolent, opitulatur.

Mastiche manducata dentibus, eos candidos reddit, expurgat cerebrum ex malis humoribus, eo modo usurpata,

Dioscorides inquit, Mastiche additur in dentifricia, & illitiones ad exterendam cutem in facie, item ad replicandas palpebras.

Adhibetur sanguinem reiicientibus, tussi ueteri. Commanducata oris halitum commendat: & ginginarum tumores reprimat.

DE MELLE.

NOMENCLATURAE.

^{Mel.}

Mel.

Honig.

Hydromel, Aqua mulsa, uulgo Medo dicitur. Med oder Honig wasser.

Oximel. Honig mit Essig.

Melicraton, uel mulsum. Honig mit Wein. Ein Claret oder Hippocras.

ANNOTATIO IN MEL.

MEL à Græcis μέλι dicitur, Venit hoc ex ère uergiliarum exortu, uel sydere Sirio splendente, sublucanis temporibus. Sunt qui dicant Mel esse cœli sudorem, alij siderum saliuam, alij purgantis se aëris succum. Mellis tria sunt genera, Vernum, ex floribus, constructo fauo, quod ideo uocatur Anthinum: hoc quidem attingi uetant, ut largo alimento ualida exeat soboles. Alterum genus est mellis æstiuui, quod uocatur Horeon, à tempestiuitate præcipua, ipso Sirio exsplendescente post Solsticium. Tertium genus mellis minimè probatum, syluestre, quod Ericæum uocant, conuehitur post primos autumnii imbres, cum erice sola floret in syluis. Præcipuæ herbæ ex quibus apes matutinum rorem colligunt, unde mel conficiunt, sunt Rosa, serpillum, apiastrum, papauer, faba, lens, pisum, ocymum, cythisus. Optimum tamen mellificium est, quod

DE HERBIS, CAETERISQVE

e ex thymo fit, & ob hanc rem siculum mel & atticum palmam fert, propter thymi abundantiam & suauitatem. Mel decoctum crudo melius habetur, neque enim adeo inflat, aut praecordiorum dolores, ac bilem auget. Corporibus frigidis & humidis conuenit. Senibus ergo mel perutile, ut Galenus inquit: in uigenti autem aetate, & calida intemperie, in bilem peruertitur. Democritus semel interrogatus, quo nam pacto, & inoffensa ualitudine homines, & longiore aeuo uitam prorogarent, respondit, Si externa oleo, interna melle delinantur. Ex melle fit Hydromel, quod aquam mulsam uocant. Hanc uulgo uocant medonem. Oximel uinum ex aceto, & melle factum. Oenomeli, id est mulsam uinum, coctum cum melle. Id etiam multi melicraton appellant, hinc Hermolaus inquit: Iulius pollux nescio quam recte, melicraton scribit esse, quod nunc oenomeli uocamus. Caeteri magno haec discrimine separauerunt, Dioscorides melicraton dicit, a Romanis aquam mulsam appellari, uel dulcem aquam.

TEMPERAMENTVM.

Mel natura calidum est in primo gradu, & siccum in secundo. Galenus inquit, Mel desiccatur & exalfacit ordine secundo. Primum bonitatis locum obtinet mel, illud quod uerno tempore ab apibus conficitur, Deinde aestiuum magis probatur. Autumnale improbatur, nullisque uiribus est praeditum. Mel quod in Germania habetur optimum esse iudicatur, quod praedulce est, & rutilum, neque ualde humidum.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Candido melle utendum est in medicinis refrigerantibus. Rutilo autem in calefacientibus medicinis.

Syluestre mel, non est tantae uirtutis, quam domesticum:

Mel conducit hominibus debilitatis, usurpatum ut aqua mulsam. Hominibus natura frigidis in calido iusculo exhibendum est. Natura uero calidis, in calido iusculo dandum.

Mel cum Camphora permixtum, & ad tres dies repositum, maculas faciei exterit, si ex eo inungatur. Idem praestat mel cum felle bouino permixtum.

Mel pectus expurgat, emollit apostemata, tam foris quam intus in corpore existentia.

Sanantur impetigines decocto cum liquido alumine melle inunctae. Sanantur eodem pedum clauis. Contra incertos aurium sonores doloresque, cum trito fossili sale tepidum instillatur. Medetur & faucium uitijs mel, tonsillis & anginis, in quem usum gargarizatur, & eo colluunt os. Crudum omne mel inflat, ut Dioscorides ait, aluum & tussim proritat, ob quam causam despumato uti oportet.

Mel mun-

A Mel mundificat, oppilationes splenis atq; hepatis aperit, auxilia tur hydropicis, membra debilia corroborat.

DE AQUA MELLIS.

Mel ex apibus distillationi conueniens est, quod colore candidum est. Hoc antequam distilletur, admisceri debet puræ & albæ, lotæq; harenæ, quæ neq; siccata, neq; arefacta sit, ignis primo debet esse lenis ac lentus. Si caput sæpius hac aqua lotum fuerit ac illitum, facit prælongos ac pulchros capillos.

Oculis instillata ualde prodest, pellit quoq; albugines oculorū.

Mundificat impura uulnera & uetera ulcera, si per diem semel atq; iterum ex ea lauentur. Facit carnem in eis renasci, sæpius inde Iota, uel si linteolum in ea madefactum, illis imponatur. Omnibus ambustis medetur linteolis imposita.

ALIVS MODVS DISTILLANDI MEL.

Accipe mellis quantum uolueris, & immitte illud in uitream metam distillatoriam, & repone xiiij. dies sub finum equinum: & uide ut bene operiatur, deinde uitrum impone fornaculæ distillatoria, quæ cinere sit repleta, mel illud lento igne distilla per uitream metam distillatoriam, quam Alembicum uocant, cum autem stilla re inceperit, tunc partem ignis ex fornacula extrahe, aquam albam quæ primum uenit excipe, lutea autem aqua ueniente, eam separatim excipe & reserua.

B Item quando hominem pestis inuadit, Accipe huius aque duas uncias, aloë epatici, myrrhæ ruberæ, croci orientalis singulorum decem grana, & folium puri auri, ea inuicem contrita indes huic aque, & egrotanti potui dabis, medetur isti morbo, & multis alijs morbis.

DE MELILOTO.

NOMENCLATURAE.

μελίλωτος.

Melilotum.

Melilotus.

Sertula Campana.

Corona Regia.

Wilder Klee.

Steyn Klee.

Geeler Klee.

DE HERBIS, CAETERISQVE

ANNOTATIO IN MELILOTVM.

C

MELILOTVM, Plinius & Celsus Romani sermonis candidi autores, Sertulam Campanam appellant. Cato nulla diminutione usus Sertam Campanicam dixit, ab usu & natali solo tota appellatione hac illi facta: quia folium eius coronamentis sit dicatum. In Campania autem Italię sit commendatissima: uulgus medicorum *Stein Klee* interpretatur. Est enim genus trifolij, Dioscorides hanc utpote triuialem non depinxit, circa Nolam tamen Italiae gigni, coloris lutei odore languido tradit. Verum tria, ut Ruellius scribit, eius inueniuntur Herbarię rei prudentibus fastigia, uulgare statim ab radice fruticosum, cubitale, flagellis exilibus, coma trifolij, minuta ac lente fimbriata, flosculo melino, odoris eiusdem cuius & herba, nempe suauis, tereti ac per ramos diffuso semine. Alterum aspectu cano, croci odore ac flore, pinguiissimis ac breuissimis folijs. Tertium simile scenogræco, folio raro, semine in lunata siliqua, glauco, rotundo, flore luteo, odorato. Aliqui etiam Coronam regiam appellant, cuius figuram quodammodo refert.

DESCRIPTIO.

Melilotum planta est, super terram inflexa ac propagata flore luteo, coronę regię similis. Radicem intra terram habet longam, & fruticosam.

D

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & exiccat in primo gradu.

Semen tribus annis durat integris uiribus.

In medicina hoc usurpatur cum corticibus, est enim semen adeo minutum, ut non absq; corticibus comode possit usui esse. Habet uirtutem confortandi, causa boni odoris.

VIRES AC IUVAMENTA.

Semen decoctum in uino & bibitum, discutit flatus ex intestinis, prodest oppilationi renum & uesicę. In iusculum uel cibum semen inditum, reddit ipsum odoratum, emendat dentes.

Prodest apostematibus calidis, quę indurata sunt, si emplastrum imponatur, hoc modo paratum, Accipe seminis Meliloti, & scenogręci, seminis lini singulorum paria pondera, atque albo oui admisto, emplastrum inde confice.

Hoc emplastrum confert etiam ulceribus aurium foris applicatum. Conducit quoq; ad fluxum hemorrhoidum, & ulcera genitalium, impositum.

Semen singulare est remedium ad fistulas, cancrum & hemorrhoidas.

Vinum in quo Melilotum atq; Apium decocta fuerint, hoc saccharo edulcatum, prodest contra obstructionem renu atq; uesicę.

Melilotum

A Melilotum confortat cerebrum, & memoriam atq; etiam membra, si ex eo bibatur. Illitum quoq; idem præstat.

In uino decoctum atq; potum emollit, atq; bene concoquit, uentris dolorem leuat, sanat uulnera: singulare est remedium contra calculum quocunq; modo usurpatum, expurgat renes & uesicam.

Madefactum in aceto aut rosaceo, capitis dolorem lenit.

Oculis medetur cum lacte aut cum lini semine. Maxillarum quoque dolores mitigat, & capitis cum rosaceo, Stomachi dolores in uino decocta, uel cruda.

DE AQUA MELILOTI.

Ad distillationem conuenientem folia cum floribus ex caulibus decerpentur circa finem Iunij.

Aqua Meliloti pota medetur illis qui perturbatos habent sensus si linteolum in ea madefactum capiti circumligetur, sensus enim restituit & conseruat, facit ad memoriam pota, corroborat caput, præseruatq; ab imminentibus morbis.

DE MELISSA

NOMENCLATURAE.

Μελισσόφυλλον.

Melissa.

Apiastrum.

Melissophyllon.

Citrago.

Melifolium.

Mutterkraut.

Melissenkraut.

Herzkrout.

ANNOTATIO IN MELLISSAM.

MELISSA uulgò dicitur ab Herbarijs herba illa quam Dioscorides Græce Melissophyllon, Latine Apiastrum uocat, eo qd apibus sit iucundissimum, unde & hac herba rustici confricare solent aluearia, si quando apes retinere cupiunt ne fugiant. Nicander Meliphyllon quasi mellis folium appellat. Latini etiam citraginem ab odore citrei mali dixerunt. A Græcis Melissophyllon dictum est, quasi folium apium & melleum siue mellitum folium. A Germanis Mutterkraut, id est herba matricaria dicitur, eo quod matricis doloribus

DE HERBIS, CAETERISQVE

C doloribus & affectibus subueniat: folijs eius, ut Hermolaus inquit, etiam ad coronamenta puellæ utuntur.

DESCRIPTIO.

Melissa herba est incisuris diuisa & odorata, natura similis Maioranae,

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atq; siccatur in secundo ordine. Tam sicca quam uiridis in medicina usurpatur. Potest siccari ad solem, & deinde suspendi in loco umbroso, durat synceris uiribus sex annos. Habet uirtutem confortandi cor. Virtutem æquat Maioranæ, uerum hæc cocta maiorem efficaciam habet, nam ita sumpta, menses longo tempore obstructos trahit, purgat matricem, affert mulieribus robur pariendi.

VIRE AC IUVAMENTA.

Melissa in uino decocta, prodest contra magnam animi defecti-
onem ex frigida intemperie prouenientem, qualis accidere solet mulieribus. Folia Melissæ in uino sumpta, medentur uenenatorum, & præcipuè rabidi canis moribus.

A ieiuno comesta calefacit stomachum refrigeratum, concoctionem adiuuat.

Si mulieres ex ea bibant, cohibet præcipationem matricis.

D Folia eius superiori parti capitis imposita, multos prauos humores educunt, caputq; leue reddunt.

Folia cum sale temperata & manducata, medentur asthmati, & thoracem expurgat. Vtilis est melissa foeminis insidentibus ad du-
cendos menses.

In uino cocta ac bibita confortat cor, calefacit stomachum.

Folia eius strumis illinuntur, & sedis uitijs cum sale decocta. Caliginis oculorum succo cum melle inungi eximium habetur. Succus foeminas purgat, inflationes discutit, & ulcera sanat, Articulares morbos sanat, canisq; morsus.

Melissophyllum marrubio simile est facultate, ut Galenus inquit, sed plurimum ab eo uincitur, quamobrem nec utitur eo quispiam. Superuacaneum si quidem foret præsentem marrubio, cuius tantus est ubiq; terrarum prouentus, uelle uti Melissophyllo. Cæterum si cui forte ad manum quandoq; marrubium non fuerit, illo uti liceat, modo non exciderit, quanto ab hoc exuperetur.

DE AQUA MELISSAE.

Herba ipsa sola minutim concisa in fine Maij distillatur.

Aqua Melissæ per diem bis & singulis uicibus ad duas uncias pota, & capillus quoq; si inde lauetur nõ sinit hominem canescere.

Eadem pota homines ira commotos ac tristes iterum exhilarat, bonos reddit sensus, & iucundum colorem.

Confert

A Confert ei cuius stomachus ex frigore uel repletione grauatus est, si ieiunus iij. uncijis eam biberit, sanabitur.

Melissa concisa & parumper contusa bono uino perfundi debet, & per noctem ita reponetur, in fictili uase bene obtecta, deinde distillabitur. Eius aquæ si quis unum cochlear ieiunus biberit, alacres facit sensus, bonum ingenium & memoriam.

Opitulatur hæc aqua, si homo fuerit tactus apoplexia, uel si membra tremere inceperint, siue sit caput, manus uel pedes, quotidie tribus uncijis pota, uel membris inde fricatis. Lingua quoque ex ea fricata, reducit loquelam amissam. Medetur morbo comitiali in potu sumpta, bonum reddit oris anhelitum, sedat omnes interiores tumores, pellit colicam & affectus intestinorum, purgat matricem, facit quoque ad aquam intercutem. Succurrit feбри quartanæ, medetur scabiei & corporis ulceribus, si inde lauentur. Prodest ulceribus oris gargarizata, Sedat dolorem dentium.

Item pota dysenteriam remouet, succurrit in spiritus difficultate non nisi recta ceruice spirantibus, laxat thoracem. Cum sale applicata strumas ceruicis pellit, purgat ulcera, articularios dolores sedat, si ea fricetur. Est peculiaris aqua contra strangulationem uulvæ, in potu enim sumpta, statim auxiliatur. Eadem pota malum sanguinem consumit, bonumque sanguinem iterum generat.

B

DE MENTA.

NOMENCLATURAE.

Μέντα.

Menta.

Menta odorifera.

Menta sarracenicæ.

Menta romana.

Menta alba.

Mintz.

Balsam kraut.

Unser Frauen Mintzen.

DE HERBIS, CAETERISQUE
ALTERIVS GENERIS.

C

NOMENCLATURAE.

Καλαμίνθη.

Calamentum.

Nepeta.

Calamentum montanum.

Menta non odorifera.

Steyn Minz.

Kagen Minz.

Nept.

ANNOTATIO IN MENTAM.

MENTA suauissimi odoris herba est, & notissima omnibus, humanoq; generi pluribus nominibus utilis, cum in medicamentorum, tum in condimentorum usu. A Græcis hedyosmos dicta, hoc est suaue olens: Menta autem appellata, quòd suo odore mentem excitet. Hanc fuisse puellam à Plutone amatã, ferunt Poëtæ, uersamq; in herbam sui nominis à Proserpina, cuius pellex erat. **D** Excitat hæc herba, ut Platina inquit, propter inflammationem & humiditatem, demortuam Venerem, hanc ob causam olim duces exercitus uetuerunt, ne milites hac herba uescerentur, uolebant enim eos tempore belli esse castos, ne usu ueneris effœminati mollesque torpescerent.

Mentarum differentias omnes nemo rectius distinxit Hieronymo Herbario, ut Ottho Brunfelsius scribit. Poniunt autem Sex genera mentarum, quæ hisce Latinis nominibus significantur, utpote Menta, Balsamita, Calamentum, Mentastrum, Nepeta.

Prima est quæ Latine Menta rubea, uel Menta aquatica dicitur, quia rubeum habet caulem, & locis aquosis nascitur, Germanice *Bach Minz* / *Rot Minz*.

Alter Balsamita & Menta saracenicæ appellatur, à Germanis *Balsam Minz* / *oder vnser Frauen Minz*.

Tertia Mentastrum agrestis Menta, nascitur in agris, & Germanice *Acker Minz* dicitur, quanquam multi uolunt, hanc esse mentam aquaticam.

Quarta Menta Equina, quæ nascitur albis, rotundis ac hirsutis folijs, & caulibus marrubio fœminæ non dissimilis, eam putat esse Dioscoridis Mentastrum.

Quinta

A Quinta Menta non odorifera Nepeta etiam dicta, quæ à Germanis *Katzen Mintz* dicitur, aut *Steyn Mintz*.

Sexta simpliciter Menta dicitur, uulgò dicitur *franzer Balsam/ Beyment/ Balsam kraut*.

DESCRPTIO.

Menta in hortis nascitur ferè cubitali altitudine, crispis folijs & pinguibus, caulibus quadratis, floribus cœruleis, radice candida, intra terram ultro citroq; fruticante.

Variæ sunt species Mentæ. Domestica uiridis est tam hyeme quàm æstate. Habent ferè eandem naturam, quare & eodem modo usurpantur.

TEMPERAMENTVM.

Domestica calida & sicca est in secundo ordine.

VIRES AC IUVAMENTA.

Hæc in medicina uiridis uel sicca magis est in usu.

Omnes Mentæ & præsertim domestica, cõfortant stomachum, & concoctionem adiuuant.

Menta prodest contra lumbricos, si in puluerem redacta, sumatur in lacte.

Decocto eius, si tumida genitalia foueantur, tollit euestigio tumorem.

B Menta manducata & duris mammis, quæ lacte turgent, imposita, emollit, & suppurationem prohibet. Eadem comesta aluum soluit, quotidie sumpta, pulchrum reddit colorem, & quouis tempore est salubris.

In uino & oleo decocta, mamillas lactis coagulatione induratas emplastri modo imposita, sanat.

Succus in potu sumptus cum aceto prodest sanguinem excreantibus. Idem capitis dolores mulcet, fronti illitus. Aurium doloribus & tinnitibus cum aqua mulsa subuenit.

Menta in uino decocta & sumpta, grauem oris halitum emendat. Potest addi acetum, & ore inde colluto, dentibus prodest, gingiuas putridas purgat. Ita sumpta exulcerationem linguæ ex calore prouenientem pellit. Linguæ scabritiem confricata leuigat.

Menta, Ruta ac Ceba, eodem pondere sumpta, admistoq; sale, simul contusa, ac imposita, natricis ictui, morsuiq; serpentis auxiliat.

Cum melle contusa, & cum aceto temperata, ac imposita rabidi canis morsui, erit remedio.

In cibo aut potu à mulieribus sumpta, menses earum proritat.

Si à ieiuno dentes decocto mentæ colluantur, suppurationem eorum prohibet.

Succus cum melle temperatus & oculis illitus, discutit caliginem.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Menta cum aceto temperata, maculas oculorum tollit, propè & circum oculis illita:

Contra fluxum hemorrhoidum illine succum, & breui medetur.

Menta confortat stomachum, calefacit, cohibet singultum, uomitionem, & morbum regium discutit.

Menta morbis frigidis magnam præbet confortationem, animum lætificat, sanat nauseam stomachi.

Menta æque maribus ac foeminis sistit sanguinem, & purgationes foeminarum inhibet. Cum amylo ex aqua pota, coeliacorum impetus curat.

Ulcera in capite infantium mirè sanat, Voci sub certamine utilis duntaxat, & qui gargarizatur uua tumente: adiecta ruta & coriandro ex lacte, Epiphoris illinitur, & omnibus in capite eruptionibus, item sedis uitijs.

Ad ignem sacrum herbæ mentæ succus expressus, adiecto sulphure, & aceto de penna inunctus, sine mora dolorem sedat.

Menta in uino decocta, uiscerum dolorem renumq; placat. In uino quoq; cum oleo decocta, apostemata dissoluit & curat, emplastri modo imposita. Vuluæ ante coitum admota, conceptioni resistit. Et in condimentis peculiarem gratiam habet.

DE AQUA MENTAE.

D Herba ipsa una cum caulibus concisa optimè distillatur in medio Maij.

Aqua mentæ mane ac uesperis singulis uicibus tribus uncijs in potu sumpta, corroborat stomachum, ac cibum concoquit. Idem pota prodest ad obstructionem iocineris atq; lienis, aperit uias urinæ utpote renum & uesicæ.

Excitat ciborum appetentiam, cohibet singultum & uomitum, in potu sumpta, uel stomacho foris illita.

Ore sæpius inde colluto, facit ad malum anhelitum & gingiuas.

Facit ad syncopen & uertiginem, si quis acceperit panem hordeaceum, & in hac aqua atq; in uino uel aceto maceratum, naribus admouerit, odor ille magnas præstat uires. Eadem bibita matricem purgat, & linteolum in ea calida intinctum, si imponatur.

Mulierum mammis induratis imposita, lac in ipso concretum dissoluit.

Omnia interius rupta sanat, à iuuenibus atq; etiam senibus pota.

Aqua mentæ permista cum ruta atq; coriandro & gargarizata, uuam quæ deorsum lata est, restituit.

Sanat scabiem puerorum si ex herba in lixiuio macerata laentur. Prodest contra lumbricos in potu sumpta. Cum uino temperata atq; bibita, confortat atq; calefacit frigidum stomachum.

DE MEN.

DE MENTASTRO.

NOMENCLATURAE.

Μέντα ἄγρια.

Mentastrum.

Menta aquatica.

Syluestris menta.

Cyffimbrium.

Wild Mintz.

Bach Mintz.

Wasser Mintz.

ANNOTATIO IN MENTASTRUM.

MENTASTRUM syluestris Menta est, in hortensi & rustica re cunctis notissimum, satis à Dioscoride descriptum, & quale passim ab omnibus & quotidie uidetur. A Plinio aliter describitur, foliorum specie aliter à satiua differens, quasi figura ocimi, colore pulegij, propter quod quidam syluestre pulegium uocant. Plæriq; tamen Mentastrum Mentam aquaticam esse affirmant. Prorsus tanta inter mentam, mentastrum, & nepitam societas est, ut mirum non sit misceri quando ab autoribus earum species & nomina.

DESCRIPTIO.

Mentastrum & species mentæ iuxta fontes & fluuios nascens, sed folijs acutis, floribus cœruleis & in summo candidis.

TEMPERAMENTVM.

Est humidę nature temperatum calore quodam.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Herba cum radice contusa atq; succus inde expressus atq; siccatus easdem habet uires quas succus humidus. durat annum.

Ad membra contusa ac conquassata decoque maluam cū uino, admistoq; succo, illine, tum sanat, atq; rubram carnē inde remouet.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C In sanitate deterioris usus est Mentastrum quàm fatiua, potest in medicina usurpari ad omnia quibus menta medetur, sed tantum foris adhibetur, non intrò sumitur.

DE AQUA MENTASTRI.

Superiores partes mentastri folia atq; caules inuicem concisa, in medio Maij distillantur.

Aqua mentastri mane ac uesperis singulis uicibus iij. aut iij. uncis in potu sumpta, facit ad suffusionem fellis. Itidem sumpta calefacit stomachum.

Ad graueolentiam oris ex dentibus contractum, si inde os sepius colluatur, halitum emendat.

Naribus indita caput expurgat à malis humoribus.

A balneo bibita, ruptis medetur.

DE MERCVRIALI.

NOMENCLATVRAE.

*παρθένιον.
λινόζωσις.*

Mercurialis.
Linozostis.
Parthenion.
Herba Herculis.
Vnguentaria.
Bingelkraut.
Scheißkraut.
Mistmilt.
Küwurz.
Hunds milt.
Speckmalten.

ANNOTATIO IN MERCVRIALEM.

MERCVRIALIS diuino nomine se commendat, à Mercurio enim nomen ei inditum est, qui eam inuenit, uiresq; ac uirtutes eius hominibus indicauit, unde & Græci *ἑρμοῦ πόαν*, id est Mercurij herbam appellauerunt. Vulgaris herba est, uinetis & campis ferè omnibus nascens: aliquibus locis tam copiosa & efficax, ut sapore suo uina etiam inficiat, & bibentibus ingrata reddat. Vna præcipuaq; illi in deñcienda aluo naturæ uis est, & à cunctis in medicinæ usu recepta. Numerauit & M. Cato hanc inter eas herbas quæ familiam rusticam ad deñciendam aluum docebat, monens non multum ex ea accipiendum esse. Duplex genus eius est, Sexu discernuntur, us

A tur, ut Dioscorides inquit. Semen fert fœmina racemosum & multum. Mascula uerò iuxta folia exiguum, rotundum, binum, testiculorum specie pendens.

DESCRIP TIO.

Mercurialis gaudet uinetis & alijs locis cultis. Caulem habet uiridem, inter folia semen luteum habet instar urticæ rubæ.

TEMPERAMENTVM.

Calida & sicca est in primo gradu. Et est composita, ut Auerrois inquit, ex substantijs contrarijs, hoc est stiptica, acuta, & aquea: & inest ei quando est recens, ut leuiter purget, ita quod est in principio primi gradus in medicinis purgatiuis: & ideo datur in principio febrium ante digestionem: sicut dantur cassia fistula, tamarindi & his similia.

VIRES AC IUVAMENTA.

Mercurialis in cibo sumpta, soluit aluum. In aqua elixa, epoto iure, aquam detrahit & Choleram. Capo decoctus cum Mercuriali, iusculo deinde assumpto, prodest tumentis stomacho, relaxat pectus, pellit spirandi difficultatem.

Succus Mercurialis prodest tumidæ aluo, illitus. Idem subducit aluum, Præcipuè confert egrotis, qui neq; per superiora, neq; per inferiora medicinam accipere possunt.

B Mercurialis decocta & umbilico imposita, uentrem subducit.

Vtraq; Mercurialis soluit aluum, olerum modo in cibo sumpta.

Cum oleo rosaceo uel lirino uulug admota conducit ad ciendos menses, & educendos fœtus ac secundas. Folia eius aluo imponuntur epiphoris stranguriæ & uesicæ. Ad aluum soluendam decoque manipulum Mercurialis in iure gallinaceo, illudq; bibe.

Eadem cum iure gallinaceo, uel caponis saccharoq; addito, decocta ac in potu sumpta, leniter mollit aluum & euacuat. Hippocrates instillauit auribus surdis succum, inunxitq; cum uino uetere.

Qui biberit ex succo mediam libram, ut Auerrois autor est, purgat Choleram crassam & Phlegma.

Et si coquatur in uino quando est recens, consolidat magna uulnera, & sanat ulcerationem factam ab adustione ignis. Si folia ipsius coquantur in aceto, ualent multum passioni splenis.

Mirum est quod de utroq; eorū genere à Dioscoride proditur, ut mares gignantur hunc facere, ut fœminæ illam. Hoc contingere, si à conceptu succus statim bibatur in passo, edantq; folia decocta ex oleo & sale, uel cruda ex aceto.

Verrucas omnium generum tollunt utriusq; folia, uel succus illitus. Semen utriusq; insparsum potioni, uel cum absinthio, uel cicere decoctum, regium expugnat morbum. Malis quæ serpunt, succus ex aceto medetur,

DE HERBIS, CAETERISQVE

C

DE AQUA MERCVRIALIS.

Mercurialis cum tota sua substantia, oportune distillatur in principio Iunij.

Aqua hec naribus sepius attracta, prodest ad purgandum caput, facitq; ad destillationes in oculos, nares, atq; aures. Ambustis medetur linteolis imposita, & dolores mitigat. Cum uino temperata & lineis pannis antiquis ulceribus imposita, ea curat. Matutino tempore à ieiuno duabus uncis pota, expellit superfluos calores, & crassos humores, ut Phlegma & crassam nigram Choleram.

DE MILLEFOLIO.

NOMENCLATURAE.

Μυριόφυλλον.

Millefolium.
Supercilium Venetis.

Garbe.
Schaffripp.
Tausent Blat.
Tausent Garben.

ANNOTATIO IN MILLEFOLIVM.

MILLEFOLIVM à Grecis Myriophyllon appellatur, nomenq; sortitum est à multitudine foliorum. Numerari potest non solum inter herbas coronarias, uerum etiam uulnerarias herbas Chyrurgi em̄ sepius eo utuntur ad potiones, emplastra, & unguenta, propterea quòd omnibus uulneribus accommodatum est.

DESCRIPTIO.

Millefolium duorum est generum, sed eadem herba. Alterum in cacumine umbellam habet cum rubentibus floribus. Alterum candidum est, Caulem habet duorum palmorum altitudine, habetq; à su-

A betq; à superiori parte usq; ad terram folia crispa & circinata. Radicem intra terram fruticosam.

Mas crescit in altitudinem candidis capitulis, foemina remanet parua. Vtrunq; nascitur iuxta uias, folijs foeniculo similibus.

Millefolium tantam siccandi uim possidet, ut uulnera conglutinet, ut testatur Aegineta.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Millefolium contusum & uulneribus impositum, arcet tumorem. Uulnera recentia ab inflammationis periculo uindicat, si uel recens uel siccum ex aceto imponatur. In butyro maceratum & maxillis impositum, uehementem dolorem dentium ex calida causa creatum, sedat. Radicem eius ieiunus manducet laborans dentibus.

Cum aceto bibitur ad difficultates urinæ & uesicæ, & suspiria. Bibitur & ex alto præcipitatis cum aqua & sale. Millefolium sanguinem uulnerum exiccat.

Millefolium Saniculam & Herbam fortis olerum modo in aqua decoque, deinde iusculum cola per linteum, ac admisce farinam ex semine foenogræci. Postea seuum hircinum & axungiam porcinae eodem pondere, & oleum oliuarum dimidio pondere liquefieri sine, modicoq; ceræ addito, inde confice unguentum. Hoc uulneribus quibuslibet impositum, ea cito sanat. Quæcunq; etiam putrida & antiqua ulcera sanat.

B Millefolium contusum, & à mulieribus applicatum sistit nimium profluuium mensium & est secretum experimentum.

Ad disuriam, id est urinæ difficultatem, Millefolij succus cum aceto potus, mirè prodest sanatq;.

Millefolium contusum cum butyro tumoribus imposito.

DE AQUA MILLEFOLII.

Conueniens tempus distillationis eius est, ut herba cum caulibus inuicem concisa in fine Maij distilletur.

Aqua Millefolij mane à ieiuno iij. uncijs pota, & præcordio illita, calefacit frigidum stomachum.

Contra uentris lumbricos, prodest in potu sumpta.

Conducit etiam bibita, ei qui colorem suum ex nimio profluuiio sanguinis amisit, & purgat sanguinem, facit ad recentia uulnera, mane ac uesperi, si inde lauentur.

DE MILIO.

NOMEN.

C

NOMENCLATURAE.

Κίχθος.

Miliun.

Sirs.

ANNOTATIO IN MILIVM.

D **M**ILIVM genus frumenti est, à mille dictum, propter multitudinem acinorum. Miliun aestate seritur Theophrasto, & intra quadragesimum diem metitur, caulis ei arundineus, lanugineus flos, quem circa spicam gerit. Semen in iuba profert folliculo conclusum, effulam enim illam arundinaceam comam iubam appellant, Largior aquatio detrahit folia. Miliū diu seruari potest: quod maximè durat, plus centum manet annos, si condatur quo venti nō perueniant. Miliun & panicum terram emacrant, & ob eam rem inter uites & arbores frugiferas serenda non sunt. Miliun ad omnia panico praestantius, suauius editur, facilius concoquitur, uentrem minus coërcet, magis nutrit. Ex milio fit puls & panis praedulcis, quo cisalpini ac maximè Insubres utuntur. Milij è musto subacti praecipuus usus ad frumenta est: in annum siquidem durat panis ex milio factus, ut Dioscorides ait: minus omnibus alijs frumentarijs nutrit.

DESCRIPTIO.

Miliun semen est cuiusdam herbe, cuius usus est in cibo. Hoc semen inter omnia frumenta minus nutrit.

TEMPERAMENTVM.

Miliun emacrat hominem, arefacit omnem humorē hominis.

VIRES AC IUVAMENTA.

Refrigerat in primo &, exiccat in secundo ordine.

Miliun

A Milium ac panicum refrigerandi siccandiq; & exiguas in nutriendo vires possident, aluum morantur, ut Aegineta scribit.

Milium in posteriore parte coxendicis impositum sistit dysenteriam. Eodem modo nimium profluuium menstruorum restringit.

Cum aqua hordeacea decoctum, & umbilico ac pudendis impositum, tollit diabeticam passionem.

Ita quoq; tollit stillicidium urinæ.

Neruorum doloribus, & alijs feruens in sacco ponitur, neque aliud utilius: quoniam nihil leuius molliusq; & caloris capacius.

Farina eius cum pice liquida serpentium, & multipedæ plagis imponitur.

Confecta ex eo puls, aluum sistit, sed urinam cit.

Succurrit idem præsentis remedio torminibus, alijsq; doloribus feruens inditum fassis, & impositum.

DE MILIO SOLIS.

NOMENCLATURAE.

Λιθόσπερμον

Milium solis.

Lithospermon.

Saxifragia alba.

Cauda porcina.

Grana solis.

Herculea herba.

Meer Hirs.

Weisser Steinbrech

ANNOTATIO IN MILIVM SOLIS.

C **M**ILIVM solis herba est quæ apud Dioscoridem & Plinium, Lithospermon dicitur, id est lapidosum semen, Ab omnibus tam officinis quàm medicis, hodie Milium solis appellatur, quòd semen candore solaris ac lucis splendore fulgeat. Sunt qui ob seminis duritiem, Herculeam herbam nominent. Est autem, ut Brunfelsius indicat, species Saxifragiæ, unde & Saxifragia alba dicitur, Inter omnes herbas, Lithospermo nihil est mirabilius, nec quicquid inter herbas maiore quidem miraculo se aspexisse Plinius scribit. Tantus est decor, uelut aurificum arte, alternis inter folia candicantibus margaritis, tam exquisita difficultas lapidis ex herba nascentis. Gerit iuxta folia singulas, ueluti barbulas, & earum in cacuminibus lapillos candore & rotunditate margaritarum, magnitudine ciceris, duritia uerò lapidea. uide Plinium lib. 27. cap. 11.

DESCRPTIO.

Milium solis gaudet montibus petrosis & altis, folia habet colore ex uiridi nigricantia, inter quæ & caules, semen minutum & candidum, magnitudine coriandri, continetur, ad rotundi lapilli modum.

TEMPERAMENTVM.

D Calefacit & siccatur in tertio ordine. Semen natura efficacius quàm herba.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Semen in puluerem contritum, & per diem pondere unius drachmæ in uino albo potum, calculum renum & uesicæ frangit, ciet urinam.

Accipe semen Milij solis, se. feniculi, petroselini, apij, pari mensura, & ea in uino decoque. Hoc multam & malam materiam ex uesica pellit, unde podagra nonnunquam generari solet, in potu sumptum.

Puluis ex semine Milij solis in uino sumptus, stillicido urinæ uel Stranguriæ succurrit.

Semen hoc quocunq; modo usurpatum in lauachro, in quo Malua, Chamomilla, Origanum, Hedera terrestris decocta fuerint, multos affectus uesicæ, & lumborum repellit.

Semen Milij solis decem annis seruari potest, integris uiribus.

DE AQUA MILII SOLIS.

Milium solis in fine Maij, uel in principio Iunij tempestiue distillatur.

Aqua Milij solis triginta uel quadraginta diebus mane & uesperis singulis uicibus, tribus uncis pota, medetur calculo & lithiasi renum & uesicæ: expurgat quoq; renes & uesicam.

A DE MORIS BACCÆ

NOMENCLATURÆ.

Baccæ.

Rubus.

Mora Baccæ.

Mora Rubi.

Bromberett.

ANNOTATIO IN MORA BACCÆ.

MORA Baccæ Hieronymus nobilis Herbarius, & officinæ appellant, quæ à Latinis autoribus Mora Rubi appellantur, quod etiã Brunfelsius in suo Herbario Germanico testatur. Huc accedit quòd Vergil. Marcellus scribit. Rubus chamæbatos siue Rubus simpliciter à Latinis appellatus frutex est, cuius Mora extrema æstate matureſcentia, auibus grato & hominibus non inutili cibo in ſepibus nigreſcunt. A Theophrasto duo ponuntur Rubi genera, ſcilicet Cynosbatos, id eſt Rubus caninus, & Chamæbatos, id eſt humilis rubus. Cynosbatos fructum fert rubrum, oblongum, ſimilem oliuæ nucleo: intus uerò habet lanugiноſa ſemina, qualia in fructibus roſarum reperiuntur. Chamæbatos humilis rubus, à Dioſcoride ſimpliciter Rubus appellatur. Eius quoq; duo genera inueniuntur. Vnum per dumos reptit grandius, fungoſum, minacibus ſpinis, nocentibus, aduncis, flore candido, moris maioribus, & nigris. Alterum genus humi ſerpit in aruiſ, tranſeuntium cruribus inimicū, Moro nigro, quod eſt, ſed longe minori, non iniucundi guſtus, minoribus ſpinis, & minus hamatis, iſs in utroq; genere ſuccus ineſt ſanguineus, & ueluti cruore atro manus inſiciens.

DESCRIPſIO.

Rubus eſt longus frutex ſpinis aduncis, folia habens ad uitis ſimilitudinem. Gaudet autem in ſepibus naſci.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit in primo gradu, medetur calculo.

Ægineta inquit, Rubus abunde adſtringit & ſecat, qua de cauſa & uulnera committit, & defluſiones ſiſtit. Radix autem præter adſtrictionem, non parum etiam ſubtilis eſt, unde renum calculos conſringere eſt idonea. Fructus rubi ſi maturus eſt, magis calfacit, ſi mulq; mediocriter adſtringit, ac ideo cibo idoneus eſt, immaturus

DE HERBIS, CAETERISQVE

C autem & acerbus est & ualde siccatur, praesertim retorridus. Eadem etiam flos efficit.

VIRES AC IUVAMENTA.

Succus ex rubi moris permixtus cum syrupo de saluia, à leprosis utiliter sumitur, & illis qui ad eum morbum propensi sunt quoque prodest, quotidie pondere unius unciae sumptus.

Succus ex moris rubi in balneo corpori illitus, medetur scabiei, nitidamq; reddit cutem.

Ramorum rubi decoctum denigrat capillos, ut Dioscorides inquit. Bibitur quoq; ad sistendam aluum, mulierum fluctiones cohibet. Ginguas confirmant, & oris sanant ulcera, quas uocant aphthas, commanducata eius folia. Compescunt eadem quos herpetas uocant.

Capitis manantia ulcera & procidentes oculos sanant.

D Sanant & condylomata haemorrhoidasq; emplastri modo imposita. Cibum in stomacho non continentibus, cardiacisq; concisa mox imposita profunt. Quinetiam succus ex folijs caulibusq; expressus, mox in sole densatus, praedictis omnibus efficacius medetur. Fructus praeterea succus in integra maturitate expressus, ad oris medicamenta accommodatus est. Sistit praeterea aluum in media maturitate in cibo sumptus: potus postremo flos eius in uino aluum sistit.

Inter adstringentia medicamenta, nihil est efficacius quam rubi mora ferentis, radice decocta in uino ad tertias partes, ut colluantur eo oris ulcera, & sedis foueantur, tantaq; uis est, ut spongiae ipsae lapidescant.

DE AQUA EX MORIS RVBI.

Conueniens tempus distillationis eorum est, quando plene sunt matura, uerum mollia non sunt decerpenda, eluere autem ea prius oportet, & iterum siccare, deinde in Balneo Mariae distillanda sunt.

Aqua haec calculo infantium medetur, mane & uesperis singulis uicibus ad ij. uncias ab ipsis in potu sumpta.

Ad Lithiasim renum & uesicae prodest.

Prodest affectibus uuae in gutture gargarizata, ulceribus gutturis medetur per diem quater calida gargarizata.

DE MORIS CELSI.

NOMEN

A

NOMENCLATURAE.

Μορία.
Συκάμινον.

Morus.
Morum.
Morum Celsi.

Maulber baum.
Maulbern.

ANNOTATIO IN MORA CELSI.

B MORVS nota omnibus arbor est. Morum quod Sycaminon à Græcis dicitur, fructus est, à mora, id est tarditate, ut quidam putant, nomen habens. Nam postrema omnium arborum morus floret, propter quod prudentissima arborum dicitur: quia lædi se à frigore non sinit, neq; inconstantia ueris periclitari uult, neq; etiam inexpectatis gelicidijs opes suas amittere. Sunt tamen qui à Græco, id nominis deriuent, *Μαυρόν* enim nigrum dicitur. Morus plana diligit, nec temere in montibus conspicitur: tardissimè senescit, fructibus minimè laborās. Mora carne & succo constant, qui uinosus eis est, & colore sanguineus. Trinum habent colorem. Primo albescunt, deinde rubescunt, postrema nigerrima fiunt. Mora Celsi uulgò à medicis dicuntur. Vt mora recentia diu durent, hoc modo facies: Succum ex moris exprimito, miscetoq; cum sapa & in uitreo uase cum moris mittito, uiridia diu seruabis.

DESCRIPTIO.

Morus arbor est ferens fructum ad rubi modum, sed longiorem & dulci sapore.

TEMPERAMENTVM.

Mora, ut Aegineta scribit, impense humectant, mediocriter refrigerant, ac ante alios cibos præsumpta, uentrem soluunt, non admodum ingrata stomacho, sed exigui alimenti.

DE HERBIS, CAETERISQVE

VIRES AC IUVAMENTA.

C Mora aluum sistunt, praesertim arida, & ita in uina sumenda sunt. Galenus inquit, Mori fructus quidem uentrem subducit, immaturus uero ubi aruerit, admodum restringit. Itaque ad dysenterias accommodus est, & affectiones coeliacas & quascunq; alias fluentes: contunditur autem ac obsonijs commiscetur, uelut rhoi fructus, aut si cui ita uideatur, ex aqua aut uino bibat.

Mora uti idem inquit, ubi in purum uentriculum, & prima fuerint ingesta, citissime transeunt, & alijs cibis suo ueluti ductu, uiam struunt, uerum secundo loco assumpta, aut prauo in uentre humoris occurrentia, celerrime alijs una cum cibis corrumpuntur, alieno quodam atq; indicibili corruptelae modo: similiter cucurbitis.

Cortices mori aluum laxant, & expellunt latos lumbricos, si quis puluere utatur.

Contusa mori folia, & ex oleo illita ambustis medentur, & extrahunt calorem.

Folia in aqua coelesti decocta, ac in ore retenta, ingentes dolores dentium sedant.

Folia cum aceto imposita, egregium remedium praestant ad restringendos sacros ignes.

D Succus in aeneo uase decoctus & insolatus, adstringendi uim & naturam acquirit, additoq; illi exiguo melle, facit ad destillationes, ad ea quae pascendo serpunt, & tonsillarum inflammationes. Augentur autem remedij huius uires, additis alumine scissili, galla, myrrha, & croco.

DE AQUA EX MORIS.

Mora sunt distillanda, quando bene sunt matura.

Aqua haec per diem ter uel quater duabus aut tribus uncijs gargarizata, repellit ulcera gutturis.

Thoracis apostemata quoq; remouet, ad illum modum bibita, pellit & emollit pituitam in corpore.

Itidem pota, expellit & dissoluit in corpore sanguinem concretum, medetur tussi, relaxat thoracem.

Mitigat uenas si saepius ex ea illinantur atq; fricentur, & per se iterum siccantur.

Aqua ex immaturis moris facit ad oculos illita & circum fricata: saepius gargarizata auxiliatur uuulae, tollit omnem asperitatem, exulcerationem, atq; calorem gutturis.

Eadem mane ac uesperis singulis uicibus iij. aut iiij. uncijs bibita, uel potui admista, facit ad apostemata iocineris.

A

DE MORSV DIABOLI.

NOMENCLATURAE.

Morsus Diaboli.
Iacea nigra.

Teuffels Abbis.
Abbis.
Apostemen trant.

ANNOTATIO IN MORSVM DIABOLI.

MMORSVS diaboli à Hieronymo Herbario Iacea nigra appellatur, qua nomenclatura apud ueteres autores appelletur, medicis adhuc nondum exploratum est. Hæc herba in multis signis Scabiosæ similis, præterquam in radice, an eius quoddam genus sit, ex autoribus certò probari non potest, certè cum uiribus multum conuenit. In radice Valerianæ herbæ similis est, cætera tamen dissimilia. Singulare miraculum in radice huius herbæ conspicitur, que paruas habet radículas, in medio autem apparet, quasi uera radix cui caulis innititur, esset præmorsa, aut amputata. Vnde Barbari & antiquæ uetulæ fingunt, hanc herbam morsum diaboli inde dictam, quòd præmorsam inferne radicem gerit, quam à cacodæmone fabulantur, extemplo ubi nasci cœperit, uel fodi, uel præcerpi: ne in usum ueniat humanæ uitæ.

DESCRIPTIO.

Morsus diaboli herba est quæ habet radicem candidam, & inferne mutilam & quasi præmorsam, Flores autem cœruleos. Nasctur in locis incultis inter sepes, & aliquando in pratis.

TEMPERAMENTVM.

Herba ac radix easdem uires habent, calefaciunt & siccant primo gradu.

Radix contusa ac inflammationi imposita, eam extinguit. Radix in Autumno colligenda est, durat ad duos annos integris uiribus.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Herba adhuc uiridis usui est, contra omnes affectus exteriores corporis, intrò sumi non debet, quia calorem adfert.

Morsus diaboli auxiliatur contra pestem, omnia uenena, punctiõnem circa cor, apostemata pectoris, & omnem sanguinem con-

DE HERBIS, CAETERISQVE

Cretum ex contusione, casu, aut percussione collectum. Habet enim uirtutem incidendi & dissoluendi.

DE AQUA MORSVS DIABOLI.

Tempus distillationis eius est, ut herba flores, radix & caulis cum tota substantia concisa ac contusa distillentur, quando herba flores gerit.

Aqua hæc per diem bis singulis uicibus iiii. uncijs in potu sumpta, succurrit illis quibus ex contusione casu, aut iactu, sanguis in grumos concretus est, medetur ulceribus corporis, facit ad punctiõnem lateris & apostemata circa cor, thoracem, & iecur.

Eadem omni matutino tempore à ieiuno duabus uncijs pota, præcipuè prodest ad præseruandum hominem à peste.

DE MYRICA

D

NOMENCLATURAE.

Myrica

Myrica,
Erica.

Heyde.

ANNOTATIO IN MYRICAM:

MYRICAM literatores uocant uulgarem illum fruticem, quem Germanice Heyde nominamus, unde apes in autumnò si non adeo generosum qualecunq; tamen mel conficiunt. Hunc fruticem rectius iuxta descriptionem Dioscoridis, & Plinij Ericen nominabimus. Nam Myrica arbor est quam Romani Tamaricen, recentiores Tamariscum nominant, Nascitur autem prope paludes & in stagnantibus aquis, fructum fert quemadmodum & florem concretionem sua muscosum. Erica autem, ut autores iam prædicti scribunt est arbor

A est arbor fruticosa non multum à Myrica differens colore roris marini, multo tamen breuior Myrica. Vescuntur eius flore apes, de quo Mel nequaquam generosum conficiunt. Nascitur in syluis & plerunquam etiam propè syluas.

TEMPERAMENTVM.

Myrica uulgò dicta calefacit atq; desiccet natura. Gaudet locis harenosis. Caulis nascitur ad cubiti altitudinem, flores sunt colore spadices.

VIRES AC IUVAMENTA.

Flores eius in melle ac saccharo macerati, & mane ac uespèri sumpti, pellunt febrem quartanam.

Hoc fiet in Autumno octo ex ordine dies.

Flores in uino sumpti, profunt membris paralyticis.

Flores in puluerem contriti, & cum Auricula muris, atq; Origano pari pondere permisti, & dimidium pondus sacchari si addatur, auxiliatur contra album fluxum mulierum non naturalem, ad modum Trageæ sumpti.

Contra omnem dolorem coxendicum decoque hos flores in aqua, qua coxas & aluum inunges à balneo.

DE AQUA MYRICAE.

B Hoc frutice florente, herba, folia, & flores simul decerpta & confusa distillantur.

Hæc aqua ultra modum conducit ad imbecillitatem & caliginem oculorum, mane ac uespèri singulis uicibus duabus aut tribus guttis instillata.

DE MYRRHA.

NOMENCLATURAE.

Σύγγνα.

Myrrha.

Myrrh.

ANNOTATIO IN MYRICAM.

MYRRHA arbuscula est in Arabia præcipuè nascens, ut Plinius scribit, altitudo ei ad quinque cubita, nec sine spina, cortice duro, & intorto, cuius gutta quæ sponte stillat uiridis est, & amara, quæ eodem nomine uocatur Myrrha Arabica, siue stacte, id est gutta, siue stilla Myrrha. Eius uirtus est, ut corpora imputribilia reddat. Eligenda est Myrrha, ut Dioscorides docet, quæ recens, fra-

DE HERBIS, CAETERISQVE

C gilis, non ponderosa sit, & undiq; sibi ipsi concolor, & quæ confra-
cta candidas unguium modo, lenesq; uenas intus habeat, amaro gu-
stu & odorata. Hæc in nostra Myrrha quæ in officinis extat, non
sunt, unde omnes docti concludunt, nos uera Myrra cerere, & ad-
ulterinam esse, quæ ad nos adfertur. Ex Troglodytica regione que
est Aphricæ pars, probatissima myrrha adfertur. Myrrha autem
quam nos habemus, ut Antonius Musa putat, ea est quæ secundo
loco à Dioscoride scribitur, & caucalis uocatur.

TEMPERAMENTVM.

Myrrha calida est & sicca in secundo ordine.

VIRES AC IUVAMENTA.

Pillulæ confectæ ex Myrrha & Storace, ac sumptæ, profunt con-
tra asthma & tussim, expurgant caput à catharro.

Myrrha cum uino decocta, & in potu sumpta, concoctionem
adiuuat, & calefacit stomachum.

Suffitus ex Myrrha ore & naribus attractus, confirmat cere-
brum.

Eadem conducit sterilibus foeminis, quæ concipere nequeunt, in
uino sumpta, uel suffitu inde ab inferiore parte facto.

D Quibus alius ualde est constipata, utantur Myrrha in iusculo
casei, tum auxiliatur.

Viscosos humores in spiritualibus membris purgat.

Mollit præclusos muliebres locos Myrrha & aperit. Menses
foetusq; celerrimè extrahit, ex absinthij lupinorumue diluto, aut ru-
tæ succo apposita.

Contra ueterem tussim magnitudine fabæ deuoratur: eodem
modo ad orthopnoeam, ad laterum dolores, ad alui profluvia, ad
dysenterias.

Horrores febrium discutit, duabus horis ante accessionem cum
pipere & aqua pota.

Subiecta linguæ suctu gutturis scabritiam emendat, obtusam
uocem expedit.

Commanducata graues halitus oris, & ingratum animæ foeto-
rem abolet, & cum alumine liquido peruncta, uirus alarum extin-
guit: cum uino & oleo colluit os, quibus ginginæ labant, sic mobi-
les firmat dentes & stabilis.

DE MYRTO ET MYR- TILLO.

NOMEN.

NOMENCLATURAE.

*Myrtus.*Myrtus.
Myrtillus.
Pors.

Heydelbeer.

ANNOTATIO IN MYRTVM.

B MYRTVS est arbor in Italia oleæ similis, sed ramis folijsq; minoribus, angusta fronde, perpetua, seriatim disposita, flore supra fructum insidente, baccis nigris, piperis gustu, succo uinoso, stirpe inæquali & ramosa. Præest Venus arbori, quippe quæ littoribus maximè proueniat. Ex baccis eius fit uinum quod myrtidanum uel myrtiten appellant. Per Myrtillos autem medici intelligunt Mora illa syluestria, quæ à Germanis Heydelbeer dicuntur. Nonnulli ea Latine appellant Mora dumī, Apud Dioscoridem & Plinium non describuntur.

DESCRPTIO.

Myrtilli sunt uirides arbusculæ, folijs purpureis, fructus habent qui representant formam iuniperorum, gaudent locis montosis.

Myrtus est uiridis arbor, quæ nigredine quadam est permixta: est etiam quæ ruborem representat. Prior est melior.

Hæc arbuscula producit fructum atq; semen: fructus potest seruari duobus annis, folia siccantur ad solem, sed flores recentes maiorem habent efficaciam.

TEMPERAMENTVM.

Folia, succus, flores, & fructus sunt eiusdem naturæ. Habent uerò tenuem caliditatem, atq; etiam frigiditatem, uehementer desiccant. Constat enim, ut Galenus docet, hæc planta ex contrarijs substantijs.

VIRES

DE HERBIS, CAETERISQVE

VIRES AC IVVAMENTA.

C

Succus medetur pulmoni uitiato, refocillat thoracem malum, ciet urinam.

Ex folijs si quis bibat, medentur morsibus uenenatorum.

Folia in uino elixa, & uulneribus emplastri modo imposita, cito sanant.

Eadem in aqua cocta, & linteolum inde madefactum, ac oculis applicatum inflammationem ac tumorem tollunt. Inter omnes Syrupos qui faciunt ad dolorem pulmonis, nullus est melior quam Syrupus ex myrto.

Fructus prodest sanguinem expuentibus.

Succus ex hoc fructu ciendae urinae est accommodatus, tollit uellicae erosiones.

Sequuntur Herbarum nomina de
Litera N:

DE NASTURTIO.

D

NOMENCLATURAE.

Κάρδαμυ.

Nasturtium Cardamum.

Nasturtium agreste.

Nasturtium aquaticum

Senacion:

Kressen.

Gartenkresse.

Wildkresse.

Brunkresse.

ANNO.

A ANNOTATIO IN NASTURTIVM.

NASTURTIVM notum ubiq; nunc olus est. A Græcis καρδαμουρ dicitur, από τῆς καρδίας, quoniam cor fouet, & in syncope illa, quam medici cardiacā uocant, plurimum ualet: nempe dum uires alicui repente deficiunt, ut animo linquatur. Vel Cardamum dicitur, ut Erasmus exponit, quasi cor domans. Nasturtium autem appellatum est, ut Plinius docet lib. 19. cap. 8. à naribus torquendis, quòd odore & seminis acrimonia, sternutamenta prouocet. Hinc factum est prouerbum. Ede nasturtium, quod in socordem, hebetem & stupidum olim dicebatur, propterea quòd huic efficaciam inesse credant, erucæ contrariam: uim em̄ uigoremq; animi suscitare, uenerem coërcere, quum illa ediuerso Venerem acuat, uim mentis hebetet. Dioscorides tradit nasturtio uim esse similem Erucæ & sinapi, quod attinet ad acrimoniam in nares erumpentem. Cæterum quòd ait Nasturtio stimulari Venerem, dissentit à Plinio.

Nasturtium olus est, quo Germani plæruncq; utuntur in acetario, sed uidendum est ne edatur absq; herbis refrigerantibus, ut lactuca, acetosa, & portulaca, quæ igneam uim temperent, quemadmodum & Galenus præcipit, non esse comedendam Erucam sine lactuca, ut contraria uis temperetur.

B DESCRIPTIO.

Nasturtium hortense est acris herba, sapore cepæ similis, caulentem habet cubitalem, floribus albis, ex quibus fit calyculus latus, in quo semen continetur, semen est rubicundum, acris sapore. Crescit ubicunq; seritur.

Nasturtium duorum generum est. Alterum mite, alterum syluestre. Syluestre nascitur locis aquosis & in fluuijs, quod etiam maximis pollet uirtutibus.

TEMPERAMENTVM.

Nasturtium calefacit & desiccant in tertio ordine. Platearius inquit: Nasturtium est calidum & siccum in quarto gradu.

VIRES AC IUVAMENTA.

Semen eius præcipuè competit usui medicinæ, & in multa efficacia per quinq; annos seruatur. Herba uiridis magnæ est efficacis, exiccata modicæ.

Semen habet uirtutem calefaciendi & desiccandi superfluos humores, & fermè æquat uirtutem Sinapi.

Semen in uino sumptum, foetum mortuum expellit.

Cum aceto bibitum, tumorem lienis discutit.

Cum melle comestum, tussi remedio est, pectus relaxat.

Contra paralytim linguæ ualet, semen masticatum, & in ore retentum.

Non

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Non conducit ut Nasturtium solum edatur, nam vires hominis comminuit, & malos generat humores, gaudet enim nasci in humida terra, & raro apud solem.

Semen destillationes capitis restringit, absq; no cumento, si integrum sumatur.

Semen in puluerem redactum, & per nares assumptum, expurgat cerebrum, & medetur doloribus capitis.

Semen Nasturtij auxiliatur contra paralytim, in uino coctum, & ita calidum in sacculo membro paralytico impositum.

In lethargia fit sternutamentum ex puluere seminis eius.

Semen cum sicis ficibus decoctum, & gargarismate ex eo factouuam relaxatam eleuat & siccat.

Ad capitis uitia, & porrigines & surfures nasturtij semen miscum adipe anserino, & tritum inunge.

Egressum anum reprimat puluis seminis illitus.

Semen ex uino omnia intestinorum animalia expellit, efficacius addito mentastro: prodest & contra suspiria, & tussim cum origano, & uino dulci: pectoris doloribus decoctum in lacte caprino succurrit: panos discutit cum pice: extrahitq; corpori aculeos, & maculas illitum cum aceto.

Coxendicibus & lumbis cum polenta & aceto illinitur.

D Lienem incremento laborantem extenuat ex uino potum, uel cum fico. Contra carcinomata adijcitur ouorum album,

Semen in aceto decoctum, dissoluit schrophulas.

Succus capillorum sistit defluuia.

DE AQVA NASTURCII.

Tempus distillandi Nasturtium conueniens est, in fine Maij.

Aqua Nasturtij facit ad uariolas & parotidas, si cum melle permista, lineis pannis in ea immersis imponatur, quibus siccatis iterum eos madefacies, tum rubras maculas extrahit. Si uariolas in cruribus habueris, tum ex talo pedis sanguis detrahendus est, & bibe eam mane ac uesperis permistam cum aqua fragorum. Abstineas ab omnibus calidis cibis.

Aqua Nasturtij mane ac uesperis iij. uncis pota, discutit tumorem, pellit lumbricos uentris.

Vlcera & tumores gingiuarum reprimat, si sepius inde fricentur: De Nasturtio Aquatico, uide infra in Capitulo de Senacione.

DE NENVPHARE.

NOMEN.

A

NOMENCLATURAE,

Νυμφαία.

Nenuphar.
Nymphæa.
Claua Herculis.
Papauer palustre.
Alga palustris.

Seeblüm.
Herculis wurzel.
Horwurz.
Kollerwurz.

B

ANNOTATIO IN NENUPHAR.

ENUPHAR ab officinis Barbara uoce uocatur, quam Romani pariter Græcis Nymphæam dicunt. Plinius inquit, à Nympha nomen huic herbæ factum fuisse, quæ claua ab Hercule interfecta sit, uel ipsa Zelotypia eius in tabuerit, & in palustrem hanc plantam mutata: Quare Heracleon uocant aliqui, alij Rhopalon à radice clauæ simili. Iuxta Dioscoridem tamen Nymphææ nomen sibi uendicasse uidetur, quoniam aquosa amet loca. Vulgaris & nota omnibus herba, qua nihil in palustribus speciosius nascitur.

DESCRIPTIO.

Nenuphar planta est in fluuijs & aquis stagnantibus nascens, ex aquæ uado magna radice prodiens, folijs latis & rotundis super aquam supereminentibus. Floribus candidis aut luteis ex quibus fit capitulum uiride ad Papaueris formam, in quo semen continetur.

Est autem in duplici differentia. Altera enim candidos habet flores, ea bonitate antecellit, Altera uerò luteos flores: quæ non adeo

DE HERBIS, CAETERISQVE

C est probata ut prior. Flores in Septembri collecti, per duos annos in multa efficacia seruantur.

TEMPERAMENTVM.

Nenuphar est frigida & humida complexionis in secundo.

VIRES AC IUVAMENTA.

Fit ex floribus Syrupus, cuius usus est in febris acutis, & ad hepatis ardorem.

Talem Syrupum hoc modo conficies: Accipe flores Nenupharis & in aqua elixos, linteolo percola, & quantum uolueris sacchari admisce, paratur eodem modo, quo Syrupus uiolearum.

Contra dolores capitis ex calore, idem usurpatur.

Saraceni imponunt flores per noctem in aqua, & mane bibunt talem, & etiã nares ea illinunt, priusq; in lucem prodeant, quicumq; hoc faciunt, eo die nullum dolorem capitis sentiunt, neq; ullus morbus eos inuadit. Syrupus ille sumptus, aluum emollit, facit ad febres æstiuales, extinguit calorem.

Flores in medicina usurpantur, & herba minimè.

Radices eius rades & dabis manducare dysenterico diebus decem, & sanabitur.

Succus radice in uino rubeo bibitus, idem præstat.

D Nenuphar conciliat somnum, inflammationem capitis, iocundis, stomachi, atq; cordis sedat.

Si coquatur in oleo, cū rosa uiola, & pauillo uini granatorum, usq; ad uini consumptionem, erisypelam extinguit, & Cholericæ apostemata, si inde illinantur.

Restringit sanguinem, subducit aluum, semen autem sistit.

Semen cum uino potum uentrem sistit. Nymphæa tumoribus imposita, eos repellit.

Coeliacis utiliter in uino bibitur, & intestinorum torminibus, Lienem minuit.

Stomachi atq; uesicæ doloribus emplastri modo imponitur. Vitiliginis ex aqua exerit.

Capilli defluuia, quas *αλοπεκίας* dicunt, cum pice imposita explet.

Bibitur etiam contra nocturnas Veneris & somniorum imagines, quas compescit & restringit. Trita plagis imponitur.

Succus cum uino tritus, datur dysentericæ compescendæ. Testium tumori super imponitur. Plagæ, trita & imposita, sanguinem sistere creditur.

Venerem in totum adimit Nymphæa, ut Plinius autor est, semel pota in xl. dies.

Insomnia quoq; Veneris, à ieiuno pota, & in cibo sumpta, Illita quoq; radix genitalibus, inhihet, non solum Venerem, sed effluentiam geni-

A tiam genituræ, ob id corpus alere, uocemq; dicitur. Quam ob causam monachis alijsq; personis religiosis qui castitatem uouerunt, conducibilis esset herba.

DE AQUA NENUPHARIS.

Candidi flores Nenupharis cum plene sunt maturi, recto tempore in Balneo Mariæ distillantur.

Aqua hæc x. aut xiiij. dies in potu sumpta mane & uesperis singulis uicibus ad duas uncias, facit ad fellis suffusionem, & calidam atq; siccam tussim. Prodest illis qui apostema pectoris cum dolore laterali habuerint. Cum saccharo pota, prodest contra ulcera intestinorum, mollit aluum calida m: conducit ad antiquum & aquosum ramicem.

Contra calorem pestis confert bibita, dolorem capitis pellit, atq; tussim sedat, facit ad apostema lienis, si ex calore proueniant.

Omnes inflammationes potenter extinguit in corpore hominis, mane ac uesperis linteolis imposita. Præcipuè prodest ad refrigerandum caput, si sæpius illinatur, & calido cordi succurrit linteolis imposita. Valde prodest contra tabem intrinsecus sumpta, uel extrinsecus imposita. Ardens iecur refrigerat, foris imposita lineis pannis.

B DE NESPILO, QUAM LATINI
MESPILVM APPELLANT.

NOMENCLATURÆ.

Μέσπιλον.
Μέσπιλον.

Nespilus.
Nespilum.
Mespilus.
Mespilum.
Nespelbaum.
Nespelen frucht.

ANNOTATIO IN NESPILO.

NESPILVS uulgò dicitur arbor quæ à Latinis pariter & Græcis Mespilus dicitur, cuius fructus Mespilum dicitur, Galenus communi uocabulo tricocum quasi triossum, aut trigranium ab aliquibus appellatum meminit, quoniam tria intus grana siue li-

DE HERBIS, CAETERISQUE

C gna feminis loco, fructus contineat. Galli, ut Ruellius scribit duo obseruant Mespili genera, unum quod rarioribus horret spinis, in dumetis & nemoribus neque non uiuis sepibus quasi syluestre nascens, pomo paruo, & per initia tam acerbo, ut uix edendo sit, prius quam per hyemis frigora mollescat. Alterum grandiore pomo, ita ut mala reliqua magnitudine peræquet, sine spinis, q̄d uidetur crebro insitu in hortis committuisse, & feritatem cultu deposuisse. Dioscorides ponit & aliud Mespili genus, in Italia nascens, quod plæriq; Epimelida appellant, nonnulli uerò setanium. Poma Mespili per gelicidia acerbitate domita in passo uel mulso coquuntur, adiecto cinamomi momento, cibatu uescentibus gratissimo: fructum usurpant medici ad coërcendum alui fluentis impetum. Mespila ad seruandum leguntur nec dum mitia, quæ & in arbore diu durabunt, uel in urceolis picatis, uel in ordinem suspensa, uel ut quidam uolunt, posca uel sapa condita. Die serena legantur ac media, & paleis obruantur, discreta ne uicissim ea tactus adficiat, uel cum pediculis lecta semimatura & falsa aqua per dies quinque macerata, postea sæpe infundantur, ut enatent. Seruantur & melle, si minus matura legeris. Hæc arbor folijs est prius rubris quam deciduis, radice inextirpabili, ignota Italiae Catonis æuo.

DESCRIP TIO.

D Mespilus arbor est spinosa cuius fructus sunt flauo colore, figura & magnitudine exigui mali, & concoctu difficiles, folia habet arbor cotoneo similia, & corticem asperum.

TEMPERAMENTVM.

Mespila sunt frigida & sicca natura.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Astringit in cibo Mespilus, stomacho utilis, & aluum sistit, usq; Dioscorides scribit.

Mespila uomitionem per superiora cohibent, stomachum confortant, singultum & cruditatem pellunt.

Ante cibum sumpta Mespila uehementer dissolutum stomachum astringunt, ut Platina inquit, fluxus alui immodicos fortissime reprimunt, ob frigiditatem & siccitatem, dentium doloribus medentur. Folia quoq; eius & cortex, itemq; radices tunc & impositæ, feruori ac tumori subueniunt: sicca & trita cum melle ad cicatricem uulnus adducunt.

Eorum succus cum uino haustus, ueneficis potionibus repugnat.

DE NIGELLA.

NOMEN.

A

NOMENCLATURAE.

μελάνθιον.

Nigella.

Git.

Katen.

Kaden.

Schwarz Coriander.

Schwarz Kümmel.

ANNOTATIO IN NIGELLAM.

NIGELLA Latinis, Græcis Melanthion dicitur, ab utrisq; no-
men ei inditum ratione nigri feminis. Git quoq; à Latinis ap-
pellatur. Sciendum est herbam illam quæ passim in segetibus nasci-
tur Nigellæ cognomento, & Germanice **Kaden** aut **Katten** dici-
tur, non esse ueram Nigellam, quam Dioscorides Melanthion ap-
pellat, sed aliud omnino genus uidetur esse, & pseudomelanthion
uocari potest aut Githago, ut Hermolaus Barbarus indicat. Vera
Nigella cuius in medicina usus est, inquit Euritius Cordus in suo
Botanologico, à Germanicis uocatur. **Schwarz Coriander** aut
Schwarz Kümmel, id est Nigrum Coriandrum, & nigrum Cu-
minum, ea habet semen odoratum, quod quondam grato sapore
panem commendabat, ut Cuminum uel anisum.

B

DESCRIPTIO.

Nigella duplex est. Altera quæ passim in segetibus nascitur, flori-
bus purpureis, semine nigro quod in uasculis continetur. Altera est
quæ dum seritur, in hortis nascitur, Habens flores cœruleos, & qua-
tuor folliculos simul connexos, in quibus continetur semen, quod
iucundum odorem habet, & ad uaria usurpatur ratione optimi sui
odoris. Hæc autem est quam ueram Nigellam dicunt, quæ passim
etiam in pratis ac sepibus nascitur, ut Vergil. Marcellus scribit.

TEMPERAMENTVM.

Nigella calefacit atq; desiccet in tertio ordine, uideturq; esse par-
tium tenuium, ut inquit Galenus. Gaudet nasci locis petrosis & in-
ter segetes. Semen Nigellæ durat decem annis synceris uiribus,

VIRES AC IUVAMENTA.

Farina ex Nigella cum succo absinthij permista, emplastroq; in-
defacto, necat lumbricos alui, & præcipuè in infantibus.

Eadem farina cum melle temperata & scabiosis exhibita, reme-
dio est. Tollit quoq; lentigines & maculas faciei.

Eadem aceto permista & auribus instillata, uermes in eis necat.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Nigella uitro indita, & in uino decocta, ac bibita, succurrit stilli-
cidio urinæ.

Eodem modo ischiadi succurrit. Nigella pondere unius drach-
mæ sumi debet, neq; ultrà.

Nigella ligata in panno lineo, & admota naribus, tollit cathar-
rum, & destillationem capitis.

Accipe radicem Ireos & in puluerem contunde, atq; farina Ni-
gellæ admista, utere cum aceto & illine, hoc præcipuè tollit lepram.

Nigella decocta cum aceto & ore inde colluto, prodest dentium
doloribus. Nutricibus noxia est, lac enim extrahit.

Malos & constipatos humores in homine nigella concoquit.
Ictus à uenenato animali drachmam nigellæ in uino sumat. Suffi-
tu serpentes fugat & alia uenenata. Nigellæ drachma in farinam
contusa, apijq; semine admisto, diutinam febrem pellit, & præser-
tim quartanam.

Bonam partem pulueris Nigellæ in aceto decoque usq; ad crassi-
tudinem, deinde nucum oleo addito, unguentum inde confice.
Hoc malignæ scabiei medetur: discutit quoq; ex facie scabiosas ma-
culas, quando itur cubitum, illitum.

Nigella modice sumpta, prodest calculo laborantibus; difficul-
tatem spirandi cum uino pota leuat.

D Capitis dolores sedat ex aceto illita, & infusa naribus, discutit
recentes oculorum suffusiones, trita ex irino, & infusa naribus.

Tollit lepras, lentigines, duritias, tumoresq; uetustos cum aceto
illita.

Circum scarificatos clauos excutit cum uetere uino imposita.
Teretes uentris tineas expellit, peruncto ex aqua umbilico. Con-
trita cum melle & felle taurino, aloëq; & emplastri modo umbilico
super imposita, lumbricos puerorum interficit.

Culices suffitu necat, item muscas.

DE AQUA NIGELLÆ.

Tota herba cum sua substantia distillatur in fine Maij.

Aqua Nigellæ membris prodest, si mane ac uesperis ea fricentur.
Facit ad unguem oculorū quantumuis periculosum, si per tres aut
quatuor hebdomadas uesperis una hora ante noctem, oculis inda-
tur. Probata est contra fistulas, si mane ac uesperis ex ea lauentur,
uel si linteola in ea madefacta imponantur,

DE NVCE AVELLANA

NOMEN

A

NOMENCLATURA.

Λεπτοκάρυον.

Nux Auellana.
 Nux Pontica.
 Nux Coryli.
 Nux prænestina.

Haselnus.

ANNOTATIO IN NVCEM AVELLANAM.

VELLANAM nucem ex Corylo nasci manifestum est, nomen autem sortita est ab Auella oppido Campaniæ, ubi abundat. Græci eam Ponticam nucem appellant, quòd in Asiam Græciamq; primò è Ponto uenit,

B Λεπτοκάρυον etiam ab illis dicitur, id est minor nux. Eadem & Prænestina uocatur, quod Prænestini his abundant. Quædam ex Auellanis rotundum nucleum habent, quæ citius maturescunt, aliæ oblongum, quæ tardius ad maturitatem ueniunt, & diu seruantur. Auellanae ollis conditæ in terra uirides seruari creduntur.

TEMPERAMENTVM.

Nuces Auellanae sunt calidæ & siccæ naturæ.

VIRES AC IUVAMENTA.

In cibo sumptæ, pinguedinem corpori conferunt. Tritæ in aqua mulsa & potæ, ueterem tussim leuant. Alij uerò tritas & cum passo bibendas dedere ad pulmonis & iecoris uitia sananda.

Cum axungia & adipe ursino contritæ, & alopetijs illitæ, capillorum damna restituant.

Oleum auellanarum dolorem membrorum tollit illitum.

Auellanae in cibo sumptæ, dolorem capitis incutiunt, inflatione stomachum distendunt.

Multi cum pipere miscuere, & cum uino propinatas contra catharrum, & tormina uentris, & urinæ distillantis angustias ualere senserunt.

Ferunt præter hæc aliqui cremato tritoq; earum putamine, si quis ex oleo pueri synciput inunxerit, cesium in pupulis oculorum

DE HERBIS, CAETERISQVE

C colorem in nigrum mutari, eodem capillum etiam denigrari.
Pinguetudini plus conferunt quàm sit uerisimile, & præter fidem corpulentiam augent.

DE AQUA AVELLANARVM.

Circa Calendas Iulij Auellanae contusæ, sunt distillandæ.
Si manus atq; brachia hac aqua mane ac uesperifricentur, & per se iterum siccescant, facit ad scabiem, & tremorem manuum.

DE NVCE IVGLANDE.

NOMENCLATURAE.

Κάρυον.
Βασιλικόν.

Nux Juglans:
Nux Basiliica.

Baum Nus.
Welsch Nus.

ANNOTATIO IN NVCEM IVGLANDEM.

IVGLANS, est quæ communi nomine Nux appellatur, & inter nuces primum locum obtinet, à iuuando & glande dicta: uel quasi Iouis glans, quasi Ioui dicata, ob egregium fructum. Hæc enim arbor nuces habet suauiori sapore quàm glandes. Hanc nucem ob excellentiam Græci Basilicam appellant, quasi inter nuces regalem, Plinius. Et Juglandes è Perside à regibus translata, indicio sunt Græca nomina. Optima earum genera sunt, quæ Persica atq; Basiliica uocant, Persica quidem in tantum augentur, ut putamen rumpant, ideoq; molluscæ nuces, à putaminis mollicie uocitantur. Est & aliud nucis iuglandis genus, quæ Tarentina dicitur, fragili putamine, & ita mollis, ut uix attrectata frangatur, & auium furto semper expositum.

TEMPERAMENTVM.

Juglandes calefaciunt in tertio, & desiccant in principio secundi gradus.

A gradus. Nux uiridis natura minus calida est & sicca, quàm arida, & stomachum minus ledens.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Nux uiridis, ut Ægineta inquit, humidior est & uentrem citat. Arida si, ubi in aqua cōmaduerit, membrana ipsius interior adimatur, consimilem uiridi potestatem obtinet.

Nuces iuglandes hominem reddunt suspiriosum, generant tussim & dolores capitis, uerum ad uenenum pellendum conueniunt. Recentes nuces iucundiores sunt. Sicca noxiores, stomacho inutilis, biliosæ, difficiles concoctu, dolorem capitis inferentes. Tussientibus inimicæ, sed uomituris ieiunis aptæ.

Folia atq; cortices nucis natura adstringunt nimirum profluuium sanguinis,

Oleum è nuce iuglande quod carynum appellatur, ut Plinius inquit, alopecijs utile est, & tarditati aurium infusum.

Item capitis doloribus illitum, Ceterum iners & graue, sapore corpori.

Oleum nucum generat asthma, facitq; hominem multis morbis obnoxium, inducit raucedinem.

Nimius esus nucum paralytim lingue creat, & inducit uomitum,

B Cum melle & carycis sumptæ, uenenum pellunt.

Contra pestem, Accipe nucleorum iuglandium, Iuniperorum, rutæ, singulorum unciam, confice cum aceto, mane quando proditurus es in lucem, sumes inde ad magnitudinem nucis, tum eo die tutus es à peste. Potes idē gestare in linteolo & naribus admouere.

Fertur qui ieiunus sumpsit duas nuces siccas, & totidem ficos, cum rutæ folijs uiginti simul tritis, addito salis grano, nullum uenenum eo die nociturum.

Nuces præsumptæ & à cibo statim sumptæ, cum ruta & carycis, letalibus uenenis aduersantur.

Accipe oleum nucum & oleum oliuarum pari pondere, & caput prius lotum inde inunge, tum furfures capitis pereunt priusq; hoc bis feceris.

Putamen combustum tritumq; in oleo & uino, infantium capite peruncto, nutrit capillum, & ad alopecias eo sic utuntur. Areas capitis breui momento replent pilo, cōmanducati, & protinus ex ore impositi nuclei.

Contra rabiosi quoq; canis morsum nuclei à ieiuno homine cōmanducati, illitiq; præsentis remedio esse dicuntur. Noces item cum sale, ruta atq; capis, addito melle, equaliter commistæ, & tritæ imponuntur morsui rabidi canis, & resistunt quoq; morsui cuiuslibet uenenati.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Mammarum inflammationi & abscessibus, luxatisq; emplastris modo imponuntur, cum exiguo melle & ruta.

Nucleus estur in tenesmo ad extrahendam pituitam.

DE AQUA NUCVM IVGLANDIVM.

Nuces iuglandes circa Kalendas Iulij uirides contunduntur, & distillantur.

Aqua nucum per diem bis aut ter uulnerato potui data, arceat inflammationem, & linteolo si imponatur.

Eadem per diem duabus aut tribus uncis in potu sumpta, facit ad omnem calorem, prodest nigris pustulis, ut carbunculo & anthraci alijsq; pustulis pestilentibus, lineis pannis imposita. Item medetur pesti in potu sumpta.

Pellit herpetas linteolis imposita, nam extinguit & sedat dolorem.

DE AQUA EX PVTAMINE IVGLANDIVM NUCVM.

Exteriolem uiridem corticem in Septembri distilla.

Aqua hæc cum tertia parte aceti in potu sumpta, quando calor ex peste aliquem inuadit, & si prius uena incisa, eam intra uiginti quatuor horas sumpserit, certum & probatum est remedium contra pestem.

D Auribus indita prodest contra tinnitum ac sonitum aurium. Ad eadem profunt putamina ex maturis nucibus:

DE AQUA FOLIORVM NUCVM.

Folia nucum decerpta & concisa in fine Maij distillantur:

Hæc aqua exiccat aperta ulcera, sedat calorem, & facit æqualem cutem renasci super ulcera, linteolis imposita & mane ac uesperis, si indelaentur.

DE NVCE MVSCATA

NOMENCLATVRAE

Μοσχοκάρυον.

Κάρυον μυριστικον.

Nux Moschata.

Nux Myristica.

Muscaten Nüs.

ANNOTATIO IN NVCEM MOSCHATAM.

NVX moschata à recentioribus Grecis Moschocaryon dicitur, ut Ruellius scribit, Latini ea imitatione nucem moschatam uocant. Apud

A cant. Apud antiquos Græcos, ut Dioscoridem & Theophrastum, nihil de ea reperitur. Caryon myristicon, id est Nux Myristica etiam à posterioribus Græcis appellatur, & ita in Latinum cessit, ut hoc nomine diceretur. Aëtius Caryon aromaticum, id est odoratum uocat. Multum à ueritate deficere uidentur, ut inquit Ruelius, qui nucem odoratam, quam uulgò dicunt moschatam, per glandem unguentariam apud Dioscor. comprehendi putant, longè profectò differentem, & ueteribus prorsus incognitam. In medicina non solum magnas habet uires, sed etiam in ganeam & culinas descendit, ut obsonia suo sapore condiat, nullumq; temere condimentum sine hac nucem moschata struitur.

DESCRPTIO.

Nux moschata est fructus arboris in India.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atq; desiccatur in secundo ordine, quod etiam Aëtius testatur.

VIRES AC IUVAMENTA.

Probatur quæ parum lata, ac ponderosa fuerit, & quæ fracta puluerem non emittat. Habet uirtutem confortandi.

Nux moschata sumpta cum ouis aut iusculo, concoctionem adiuuat.

B Colorem emendant, si quis mane dimidiatam comederit.

Nux moschata in uino elixa & bibita, prodest iocineri atq; pulmone. Si eiusmodi uino Mastiche, Anisum & Cuminum admista fuerint, hoc in potu mane ac uesperis sumptum corroborat cerebrum. Sistit fluxum menstruorum, & præterea magnas uires præbet.

Contusa atq; cum lauri baccis commista, atq; in potu sumpta, ciet urinam.

Nux moschata aluum adstringit, distendentes stomachum spiritus discutit, oris suauitatem commendat, & foetentis animæ uirus abolet, stomachum & iecur roborat, lentigines in facie & impetigines emendat, lienem incremento laborantem reprimit, & ut in uniuersum pronuncietur, natura ei eadem quæ Caryophyllis.

Corpus humanum ui sua & odore adiuuat, oculorum aciem hebetatam acuit, uomitum sedat, appetentiam inducit, stomachum atque epas fouendo, ut scribit Platina.

DE NVCE INDICA.

NOMENCLATURAE.

κάρου ινδικου.
Nux Indica.

Nusans Judien. = A N.

DE HERBIS, CAETERISQVE
ANNOTATIO IN NVCEM INDICAM.

C NUX Indica recentioribus Græcis Caryon Indicon dicitur, veteres huius non meminerunt. Arabes quoq; hanc nucem nobis ostenderunt, nisi ea sit quam Galenus nucem regiam uocat. Fructus (ut Mauri putant,) palmæ cuiusdam Indicæ præmagnus atq; pinguis, cuius oleum butyro quoq; præferunt bonitate succi. Nux ad nos hac effigie adfertur, Globus est prægrandis, circinata rotunditatis, inuolucris intectus, calloso primum herbaceoq; cortice, intus uilloso, tenui tunica exterius uestiente, qua extrita solutus in capillamenta fatiscit, capaci subtus orbe, duro, lignoso: triplici foramine, concauo anfractu, grandi, nullis loculamentis interstincto, dulci intus quum recens est liquore, nucleo molli, candido, carnosissimo, quum inueterauerit cartilaginoso.

Nux Indica duorum aut trium pugnorū est magnitudine, quod intrinsecus in ea est, id in medicina usurpatur.

TEMPERAMENTVM.

Calida est & humida, confortat cor atq; sanguinem. Calida autem perhibetur abscessu secundo, ut Ruellius indicat, & humida in primo.

VIRES AC IUVVAMENTA.

D Ad obstructionem urinæ, utere puluere huius nucis, is opitulat. Quicumq; laborauerit asthmate ex frigida causa, decoquat ficus in uino, deinde admisto puluere harum nucum, illud bibat, tollit asthma, relaxat thoracem, sedat antiquam tussim.

Oleum quod ex ea exprimitur, quū sentit uetustatem, flatus digerit. Lumborum & genuum dolores mulcet.

Sequuntur Herbæ à Litera
O. incipientes:

DE OLERIBVS BRASSICA ET BLETA.

NOMENCLATVRÆ.

λάχανον.
τεντλος.
Κράμβη.
Olus. Sicla. Bleta rubca.
Brassica. Caulis.
Kôle. Kot Kôle.
ANNO.

A

ANNO TATIO DE OLERE ET
eius Generibus.

LV S dicitur omnis herba sativa qua uescimur, & cuius folijs, & caule utimur in edulium, ab alendo dictū, quod oleribus alerentur homines antequam fruges uel carnes essent. Varro ab olla deducit. Inter olera autem primas partes tenent Brassica & Beta, quæ oleris nomine sæpius à uulgo appellantur. Brassica est quæ à Græcis Crambe, & uulgò à Latinis Caulis dicitur, quo nomine etiam à Catone appellata est Brassica.

A Germanis autem dicitur **Köl/Köl kraut**. Sunt autem Brassicarum multæ species, quas qui persequi uellet, tum à differentijs ipsarum, tum etiam à facultatibus, infiniti propemodum esset laboris. Est enim rubra, alba, & uiridis Brassica, quæ omnes eandem facultatem obtinent. Est quoq; Brassica capitata, quam Itali uulgò capitium appellant, omnium in cibis delicatissima, quæ quidem Columellæ & alijs rei rusticæ scriptoribus eritiana dicitur, A Plinio autem appellatur, ut Antonius Musa putat, Brassica sessilis & Cumana. A Germanis etiam à capite nomen sumpsit, **Cappes** uel **Cappes kraut** dicentibus, Brassica tantas habet in re medica facultates, ut etiam peculiare libri de eius uirtutibus à ueteribus sint scripti. De qua re quisq; legat Marcum Catonem cap. 156. & Plinium lib. 20. cap. 9. & Dioscoridem lib. 20. Beta autem olus est notissimum quod Serapion & uulgares Herbarij Bletam quoq; dicunt. A Germanis dicitur **Mangolt/Römisch Köl/Rüm Gras**. Appellatur quoq; Beta, Sicla, id est Sicula extrita litera. Quamuis Siculæ cognomento Beta solummodo candida ueniat, ut Theophrastus memoriæ prodidit. Eius enim tria reperiuntur genera, Candidum, Nigrum & Rubrum. plura de Beta, uide supra.

B Olus quod Brassica, uel Caulis à Latinis dicitur, estur in cibo. Est autem triplex Caulis. Ruber, Albus, & cœruleus.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerat & humectat in secundo gradu.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Caulis aluum emollit. Emplastrum ex hoc paratum & præsertim ex radice, atq; ulceribus capitis puerorum, quæ faui dicuntur, impositum, ea curat. Ex hisce ulceribus mellis instar humor fluit, haud aliter quàm in apum fauis liquidò cernere licet.

Succus ex caulibus cum oleo rosaceo permixtus, & fronti illitus, tollit dolorem capitis ex calore solis contractum.

Oleri huic decocto, si admisceatur oleum amygdalinum atq; succus malorum granatorum dulcium, tollit siccam tussim.

Caulis est concoctu difficilis, inflat aluum, Phlegmaticis nocet,

C auget enim humores, nocet quoq; mulieribus menstruo fluxu laborantibus, tales fluxus enim auget. Succus ex caule in uino sumptus, medetur morsui uenenatorum.

VIRES AC IUVAMENTA EX CATONE
& Dioscoride.

Cato non parce Brassicam celebrauit, uires ergo quas ei attribuit paucis persequi par est. Brassica siue cocta siue cruda, aceto tamen intincta, mirè concoquit, aluum & lotium ciet, quod innumeris rebus est salutare. Si quempiam liberalior uini potus in coena delectet, antecedens in cibis cruda ex aceto, ebrietatem arcet, postea quinq; sumpta folia, crapulam discutient, ita ut nullæ uinofi halitus reliquæ uidebuntur superesse. Luxata foueri prius aqua calida iubet, & bis die trita imponi: sic etiam fistulas & tumores euocari, quæq; discuti opus est. Vbi ex multo cibo aluus non it, Brassica utendum monet. Podagræ item morbisq; articularijs crudam commesse cum ruta, coriandro concisam, adiecto laserpitio, Oxymele, & salis momento, nihil æque prodesse testatur, item eadem ratione insomniosis. Quin & lotium eius qui esitauerit, a seruari iubet, calefactumq; neruis esse remedio, siue caput siue ceruices dolent. Hippocrates coeliacis & dysentericis bis coctam cum sale dabat: item ad tenesimum & renum causas. Crudus caulis si edatur, partus emortuos pellit. **D** Cibo eo sensum purgari, Erasistrati schola clamat, nihil esse utilius stomacho, neruis: ideo paralyticis & tremulis dari iubet, & sanguinem excreantibus. Tradunt Græci compescere mala corporis quæ serpunt, nomas uocant, item excrescentia absumere, cicatrices ad planum reducere, oris ulcera & tonsillas, manducata & coctam succo gargarizato cum melle: item psoras & ueteres lepras ipsius tribus partibus cum duabus aluminis in aceto acri illitis.

Brassicæ succus, ut Dioscorides scribit, cum scenogræci farina & aceto, podagris, articulorum doloribus, sordidifq; ulceribus & uetustis, utiliter emplastri modo imponitur. Purgat per se etiam caput naribus infusus succus, & cum lolij farina appositus, menses trahit. Folia per se aut cum polenta concisa, ad inflammationes omnesq; tumores faciunt, sacris ignibus epinyctidibusq; & lepris medentur. Elixia itidem addito melle gangrænarum pascentibus malis opitulatur. Quinetiam cruda ex aceto lienosis utiliter manduntur, & commanducata sic, ut sensim per fauces delabatur succus, amissam restituunt uocem.

DE AQUA CAULIUM.

Folia caulium conuenienti tempore distillantur in principio lunij;

A Aqua hæc mane ac uesperis singulis uicibus ad iij. uncias in potu sumpta, adstringit foeminarum menses. Prodest ad partum, si quando tempus pariendi instat, linteolum in ea madefiat & naribus admoueatur ad olfaciendum, tum citius liberatur parturiens foemina.

Prodest ad stillicidium urinæ in potu sumpta.

Aluum sistit mane ac uesperis singulis uicibus tribus uncijs pota.

DE AQVA RVBRI CAVLIS.

Folia rubri caulis decerpta distillantur in fine Maij.

Hæc aqua mane à ieiuno bibita ad vi. aut viij. uncias, emollit aluum: tribus autem uncijs pota, per mensem, pellit uertiginem capitis: prodest contra Apoplexiam & spasmus membrorum pota uel illita. Facit ad tremorem & horrorem membrorum, si sæpius inde fricentur, & iterum per se siccentur. Linteolis inflammationibus imposita, pellit calorem ac sedat tumorem. In potu sumpta foris & intus sanat ulcera, præterea linteolis per diem bis imposita.

DE ORIGANO.

B

NOMENCLATVRAE.

ορίανθ.

Origanus.

Origanum.

Heracliotica.

Dost.

Wolgemut.

ANNOTATIO IN ORIGANVM.

RIGANVM in medicina magis efficax quàm in cibo, appellationem autem inuenit apud Græcos, quòd montibus gaudeat από τῶ ὄρους, id est monte, & χαρᾶς gaudio, nanq; cliuosis lætatur. Herodianus quòd uisum exacuat nomen duxisse testatur, ab ὄραν uidere, & γανῶ clarifico, quasi aciem

m ij

DE HERBIS, CAETERISQVE

C oculorum illustret, nam ut tradunt, præstat ut oculi clarius cernant. Species Origani sunt: Heracleotica ab Heraclea urbe Ponti, in qua maiore pollebat effectu. Onitis origanus, quòd ab asinis impetatur, appellationem deflexit. Tragoriganon quasi hircinum origanum, non alia forsitan ratione, quàm quòd eius pabuli uoluptate animal caperetur. Est & syluestre origanum, umbellis anethi, flore candido, radice tenui, superuacua. Origanum immortali coma uiret, constatq; acri succo. Cum Brassica tam pertinaci diffidet odio, ut aduersum olus exarescat. Nulla est herba in qua antiqui etiam autores magis dissentiant quàm in origano, præterea nostrum origanum uulgare non omnino quadrat descriptioni Dioscoridis & Plinij.

TEMPERAMENTVM.

Origanum calefacit & desiccatur in tertio ordine.

DESCRIPTIO.

D Est autem duplex, Alterum est Satiuum, Alterum syluestre. Habent graciles & duros caules, flores candidos, rubore permixtos, & odoratos. Syluestre lata habet folia, eadem cum satiuo pollet uirtute. Satiuum gaudet hortis, habet minuta folia. Colligendum erit quando floret, & siccandum in aëre. Folia & flores usurpari debent, quæ ad annum durant. Caulis abiiciendus est.

VIRES AC IUVAMENTA.

Omnia genera Origani habent uires incidendi, siccandi, attrahendi & consumendi. Radix nullarum est uirium.

Infirmo iecinori medetur, si quis ex floribus bibat. Flores & folia coniicies in sacculum, & in uino calefacies, ac ita capiti impones, quod bene operies, ut sudorem emittat: hoc multos affectus capitis repellit, atq; etiam pectoris: prodest asthmaticis.

Origanum decoctum in uino atq; bibitum, conducit stomacho ac intestinis.

Eiusmodi decoctum aluo superimpositum, ciet urinam.

Hoc calidum in potu sumptum, tollit stranguriam ac stillicidium urinæ.

Ad Tenesimum accipe puluerem ex origano, & ano inspergetum aluum emollit & deijcit. Herba ipsa in uino elixa oleoq; oliuarum admixto & panno lineo illita, ac pudendis mulierum subdita, tollit duritiem uulvæ atq; expurgat eam, ducitq; menses. Quicumque laborat rubicunda lepra, accipiat succum origani, succum marubij, & modicum uini, atq; oleum hyoscyami, cuius maius pondus est accipiendum quàm succi, exiguoq; oleo tartari addito, hoc simul permisceat.

A permisceat, atq; se ex eo inungat in sudatorio quando exiturus est. Si autem post exitum dolore affecerit, tunc habere oportet hircinum seuum in sartagine liquefactum, quo denuo se inunget, postea se in lectum albis linteis stratum collocet, usq; dum siccetur. Deinde origanum accipiet & contundet, fursureq; tritici admixto, in sartagine calefaciet, & hoc ita calidum ulceribus & lepræ superimponet, ac linteolo superligato ita iacere sinet, usq; dum inde calefiat: hoc sæpius faciendum, tum homo curatur absq; dubio. In cibo sumet ea quæ bonum generant sanguinem, & facilis concoctionis sunt. Atq; assidue utetur Syrupo de fumo terræ. In hyeme aut Syrupo de Eupatorio.

Origanum, ut Dioscorides inquit, uenenatorum morsibus aduersatur, si in uino decoctum bibatur.

Estur idem cum fico ad conuulsa ruptaq; , & cutem subeuntes aquas. Menses trahit, & tussim eclegmate cum melle finit. Pruriginis itidem, scabies & suffusos felle emendat, his qui eo lauantur, origani decoctum.

Succus cum lacte mulieris auribus instillatus, earum dolores lenit.

B Dentium candorem facit cum melle & nitro. Ad parotidas decoquitur cum hordeacea farina. Ad arterias asperas cum Galla & melle teritur: ad lienem, folia cum melle & sale. Crassiores pituitas & nigras extenuat decoctum cum aceto & sale sumptum paulatim. Regio morbo tritum cum oleo in nares infunditur. Epinyctidas cum pice sanat, furunculos aperit cum fico trita, strumas cum oleo & aceto & farina hordeacea, lateris dolores cum fico illitum. Conuulsum cum rosis, calamo aromatico, & absinthio, & hoc calidum assumptum retrahit procidentem anum ad locum suum.

DE AQUA ORIGANI.

Tempus distillationis eius est, ut herba florens cum caule concidatur, & in fine Iunij distilletur.

Aqua Origani mane ac uesperis singulis uicibus ad iij. uncias in potu sumpta, facit ad asthma & angustiam pectoris, intus toti corpori prodest.

Gargarizata ter aut quater per diem, pellit uuulam gutturis.

Sanat & exiccat tumidum palatum & faucem; sæpius in ore retenta, pellit suppurationem dentium,

DE OROBO.

C

NOMENCLATURAE.

οροβος.

Orobus.

Eruum.

Wicken.

Kop Wicken.

D

ANNOTATIO IN OROBVM.

OROBUS à Graecis dicitur, Romani Eruum appellant. Officinæ Græcam nomenclaturam retinent. Est autem legumen quo boues & alia pecora pascuntur. Hominum cibus prorsus damnatur. Est enim & insuauissimum & prauis succi, ut Galenus testatur. Cæterum ingenti grassante fame nonnunquam, sicut Hippocrates quoq; scripsit, ob inexpugnabilem necessitatem homines ad id etiam confugiunt. A Germanis **Wicken**, hoc legumen appellatur.

DESCRIPTIO.

Orobi nascuntur in agris, flores gerunt, ut Ciceres, purpureos, candidos & rubeos, in eodem flore, fert siliquas in quibus sunt nigri fructus, minores pisces.

TEMPERAMENTVM.

Orobus desiccatur quidem excessu secundo intenso, calfacit uerò primo, ut Galenus testatur.

VIRES AC IUVAMENTA.

Habet naturam incidendi, penetrandi, ac resoluendi.

Orobi cum aqua mulsa decocti, & postea contusi atq; commisti cum farina fœnogræci, emplastri modo calidis apostematibus impositi,

A positi, emolliunt atq; refrigerant ea.

Macris hominibus profunt, habent naturam similem pis. Con-
tusi cū aceto profunt aduersus erysipelata emplastri modo impositi.

Orobis si quis utatur, cient urinam. Copiosius tamen sumpti, per
aluum uesicamq; cū torminibus aluum ducunt. Farina orobi usur-
pata subducit aluum. Eadem farina cum aqua mulsa temperata, fa-
cies si inde lota fuerit, purgat & exterit maculas faciei.

Farina orobi, ut Dioscorides indicat, purgat cum melle ulcera:
lentigines, asperam & discolorem ceu à sole cutem, & toto corpore
maculas exterit.

Sistit quæ pascendo serpunt, gangrænas cohibet, & mamma-
rum durities mollit. Vino macerata farina orobi, canum, homi-
num, uiperarumq; morsibus illita medetur. Aceto autem urinæ
angustias lenit, tormina, & inanes egerendi facultates, quas tenes-
mos uocant. Vtilis & his qui cibum non sentiunt nucis quantitate
frixæ & cum melle sumpta. fouentur decocto eius etiam perniones
utiliter, & toto corpore prurigines.

Sequuntur Herbæ de Litera P. incipientes.

DE PALMA CHRISTI.

NOMENCLATURAE.

Ορχις. Βασίλικον.

Palma Christi.

Manus Christi.

Bucheidem.

Creutz Blumen.

ANNOTATIO IN PALMAM CHRISTI.

PALMA Christi, ut autores tradunt, est genus Satyrion-
nis, quod Basilicon Græci, officinæ ac Herbarij Palmam
Christi dicunt, propterea quòd radix cum humana Pal-
ma similitudinem habet, à qua Palma modo quinq; mo-
do quatuor, modo sex radices prodeunt, ut digitos ferè imitari ui-
deatur. Fertur autem Satyrion foemina esse. De hoc uerò Satyrione
nusquam Græci aut Plinius. Folia habet Satyrionis similia, præser-
tim primæ speciei, tamen non adeo crassa sunt, & punctis quibus-
dam ueluti stigmatibus decoratur. Apud Arabes uocatur Buch-
eidem. Auicenna de ea pertractat secundo canone cap. 208. sub
hoc nomine digiti citrini.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C

DESCRIPTIO.

Palma Christi planta est excelso caule, ramis in speciem crucis per medium sectis & intus concavis, folijs uiti ferè similibus, sed tantum acutioribus, floribus lupulo similibus, quibus insunt grana quæ canescunt, fiuntq; rubra atq; oblonga instar fabæ. Durat tantum per æstatem, per hyemen radix & caulis pereunt. Gaudet locis cultis.

VIRES AC IUVAMENTA.

Radix prodest contra uenenum: folia contusa & imposita, sanant inflationem, & præsertim heresypelæ.

DE AQUA PALMÆ CHRISTI.

Radix tantum in fine Maij distillatur.

Aqua Palmæ Christi, mane ac uesperis in potu sumpta, singulis uicibus ad iij. uncias, corroborat stomachum, calefacit, atq; confirmat naturam.

Itidem pota discutit morbum regium, urinam promouet.

Contra omnes tumores prodest, tam intus quàm foris existentes omni matutino tempore à ieiunis singulis uicibus iij. uncis sumpta, præterea si linteola in ea madefacta imponantur.

Sanat antiqua & recentia uulnera tam interiora, quàm exteriora mane ac uesperis tribus uncis bibita, & linteolis imposita.

D

DE PALATIO LEPORIS.

NOMENCLATURÆ.

Σορχῶ.

Palatium Leporis.
Sonchus.

Hasen Strauch.
Hasen Haus.

ANNOTATIO IN PALATIVM LEPORIS.

PALATIVM leporis ab Herbarijs appellatur herba quæ apud Dioscoridem Sonchus dicitur. Est autem lactuæ similis, nisi quòd spinis horreat. Herba, ut Galenus est autor, cum tenera frondet, estur syluestrium olerum more, aculeatur autem cum perfecte adoleuerit. Dioscorides Cicerbitam à Romanis dici prodidit. Herbarij, ut Ruellius inquit, leporis palatium appellant, eo quòd hoc animal ut ab æstu uindictetur, & caloris propulset incommoda, solet sub ramis eius decumbere, & sæpenumero stabulari. Hæc eadem for-

A dem forsitan est quæ ab Apuleio lactuca leporina nominatur, quòd cum leporem animus defecit æstu, hac sibi solet mederi. Sonchus dissectus copioso diffluit lacte, ictiq; uulnus multum eructat lactei liquoris.

DESCRPTIO.

Herba hæc fermè Carduo similis est, præterquam quòd longiora habet folia. Radix repræsentat formam Saxifragiæ, caret floribus, semen habet rotundum, nascitur cubitali altitudine. Lepus sub hac herba latens, putat se esse tutum, nihilq; sibi metuit.

VIRES AC IUVAMENTA.

Pellit hæc herba Melancholiam & timorem: quicumq; penes se gestauerit, uel ex ea biberit, eum reddit animosum. Gaudet opacis locis.

In uino cocta & in potu sumpta, tollit tormina uentris & colicam, ciet urinam.

Eadem umbilico superligata, prodest contra stillicidium urinq; & stranguriam.

DE PAPAVERE

NOMENCLATVRAE.

Παπαβ.

Papauer.
Papauer album.
Papauer nigrum.

Maglsamen.

ANNO.

DE HERBIS, CAETERISQVE

ANNOTATIO IN PAPAVER.

C **P**APAVER quod Græci *μῆκωνα* uocant, & satium & sponte nascens reperitur. Satiui tria fecere genera, Candidum, cuius semen tostum in secunda mensa cum melle tragematis loco edebatur. Hoc & panis rustici crustas ouo affuso commendabat. Alterum nigrum, cuius scapo inciso, lac ex eo manat, quod opium medici appellant, quo in morbis acutis, & in summa necessitate somnū aegrotis conciliant. Meconium autem dicitur, quando succus crassus ex Papauere nigro exprimitur. Audiuius quosdam cum ualitudine impatibilis odium uitæ fecisset, hoc succo sibi mortem consciuisse. Tertium Papauer *ραίας*, hoc est erraticum appellatur. Hoc in segetibus nascitur, & Germanice *Wildt Maen* aut *Korn Rosen* dicitur. Galenus & Dioscorides Papaueris genera sex enumerant.

DESCRPTIO.

Papaueris duo sunt genera, nigrum scilicet & album. Herbam habet oblongam & incisuris diuisam, scapum uerò altum & concauum. Album flores habet albos. Nigrum flores gestat rubros, albos & cineritios, gaudet agris & hortis.

TEMPERAMENTVM.

Album Papauer natura refrigerat & humectat. Nigrum uerò refrigerat & siccatur. Semen colligendum est in estate, quando maturum est, hoc durat quinque annis synceris uiribus.

VIRES AC IUVAMENTA.

Ex utriusque semine emplastrum conficitur, huic lac muliebre, & oui albumen admiscetur, hoc temporibus applicatum conciliat somnum. Ad ulcera ex contusione facta, accipe semen album Papaueris, uel herbam ipsam, & admisce oleum rosaceum, hoc ulceri impositum, educit magnum calorem. Ardenti iocineri quoque impositum, ualde prodest. Puluerem ex albo Papauere permisce cum oleo oliuarum, atque spinam dorsi ex eo inunge, hoc morbum articulorum tollit, & eos corroborat. Papauer cum oleo oliuarum contusum & emplastri modo circum caput applicatum, inducit bonam quietem, & somnum conciliat. Qui dormire nequit contundat Papauer quodlibet, atque illud calefaciat, succumque exprimat, & faciem inde lauet, adiuuentum adfert. Capita Papaueris uiridia ad crassitiam mellis decoque, tum ad multa profunt. Hoc sumptum somnum allicit, tussim pellit, sistit alui fluxum, si inde quispiam se inungat. Contra podagram, Accipe succum Papaueris, oleoque rosaceo addito, pedes eo illine, tum pellit ipsam. Semen Papaueris in puluerem redactum, & lacti admistum, & infantibus potui datum, conciliat eis somnum. Vel in pulte esui datum, idem præstat. Semen albi Papaueris in puluerem contritum, & cum oleo uiolarum permistum,

A mistum, & spina dorsi inde inuncta, prodest contra febrem & calorem iocineris. Semen uero papaueris nigri tritum bibitur ad citam aluum, & profluvia mulierum.

Contra uigilias ex aqua temporibus & fronti illitum prodest.

Succus eius maiore ui refrigerat, inspissat & siccatur. Is erui magnitudine haustus somnifica ui dolores finit, concoquit, & somnum allicit, tussi & coeliacis affectionibus subuenit. Facit ad dolores capitis cum rosaceo inspersus. Aurium uero doloribus cum amygdalino croco & myrrha instillatur. Ad epiphoras oculorum cum luteo oui tosto utuntur, item ad ignes sacros & uulnera cum aceto. Podagra refrigerat cum lacte mulierum & croco. Idem maiore copia potus nocet, inexpugnabilem somni necessitatem usque ad mortem faciens.

DE AQUA PAPAVERIS.

Conueniens tempus distillandi utrunque Papauer est, ut herba concisa in principio lunij distilletur.

Prodest haec aqua contra rubras maculas faciei, si per diem bis ex ea lauetur.

Manus reddit candidas, si saepius inde laentur.

Temporibus aut uenis pulsatilibus illita & iij. uncijs bibita, quando cubitum itur, inducit bonam quietem, allicit somnum, mitigat dolorem capitis ex calore prouenientem, illita. Linteolis imposita, omnes calores extinguit, prodest ad cutem ex sole adustam linteolis imposita, extrahit calorem.

DE PARIETARIA

NOMENCLATURAE.

ⲉⲗⲁⲓⲛ.

Parietaria.
 Victoralis.
 Perdicium:
 Vrceolaris.
 Herba S. Petri.

Tag und Nacht.
 S. Peters Kraut.

ANNO.

ANNOTATIO IN PARIETARIAM.

C PARIETARIAM esse herbam eam quæ à ueteribus Helxine uocatur, nulli dubium esse debet, nam hoc non solum Dioscoridis descriptio ostendit, uerum & Leonicenus uir acerrimi iudicij, & Hermolaus Barbarus, Ottho Brunfelsius, Ruellius in medicina Herbaria pertissimi, summo consensu hoc testantur. Helxine autem Græcis dicitur, ab ἕλω, traho, quòd folijs hirsutis, proxima que attrahere uideatur: atq; hercat uestibus ac quibusuis alijs rebus. Herba Muralis Plinio dicitur, uulgò autem Parietaria & Muralium: quòd parietibus & muris adnascatur & inhæreat. Urceolaris à Latinis quoq; dicitur, quòd detergendis urceolis uitreis idonea sit. Eadem ratione uulgò Vitriolum uocatur. Perdicium quoq; à nonnullis appellatur, quoniam perdices hac præcipuè delectentur & uescantur. Parthenion quoq; dicta est, ut Hermolaus Barbarus scribit, quoniam à Minerua somno contra præcipitia lapsusq; monstrata est Pericli Atheniensium principi, cum in arce templum ædificaret, uernula charus supra altitudinem fastigij repisset, unde cecidisset, hac herba dicitur sanatus, quare Parthenion uocari cœpta est, assignaturq; ei deæ. Est & altera Helxines species, hederaeum folium habens, quæ quia in uinetis ut plurimum nascitur, à Græcis cyssampelos dicta est, quasi uitis hedera. Parthenion autem multis herbis nomen est commune, nam artemisia, præterea & matricaria eo nomine appellantur ab autoribus.

DESCRIPTIO.

Parietaria est herba bicubitalis, gaudet nasci prope stillicidia tectorum, uel iuxta parietes, caulem habet paruum, folia atq; semen sunt aspèra, adeò ut adhæreant.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atq; siccatur in tertio ordine. Semen autem eius natura frigidum est & humidum. Dioscorides hanc herbam frigida & adstringentis nature esse contendit. Idem Celsus, Plinius, & Paulus, deniq; Galenus & Aëtius etiam humiditatem habere fatentur, que proprietates eos medicos errare demonstrant, qui pro aperiente herba ac resolvente, ac urinam prouocante accipiunt, & ex ea pro frigida materia, & in doloribus ex uentositate fomenta parant.

Semen contusum cum Semperuiuo, & cum aceto temperatum, sacros ignes extinguit expositum. Conducit autem præcipuè membris quibus timetur ne inflammatio accidat. Semen uerò accipiendum est, & contundendum cum aceto ac imponendum, hoc educit magnum ardorem, quòd non opus sit abscindere membrum.

Semen itidem tumoribus impositum eos citò repellit. Inunguntur succo eius utiliter addita cerussa sacri ignes, & ulcera quæ herpetas uocant,

A uocant, hæc ulcera peiora sunt cancro.

Idem succus succurrit laborantibus podagra permistus cum anserino adipe ac impositus.

Succus foliorum utilis est ad antiquam tussim in potu sumptus, quantum dimidiatus cyathus capit. Quinetiam contra inflammationem gutturis succus gargarizatur, forisq; inungitur.

Semen prodest contra calidas & malignas pustulas contusum ac impositum.

Succus ex semine utiliter auribus instillatur, dolorem enim & ulcus inde remouet.

Succus foliorum conducit, quibus orificium stomachi intumuit gargarissatus.

Parietaria cum carnibus decocta, iusculum illud utiliter sumitur contra stranguriam, & tormina intestinorum ex uentis & frigidis humoribus generata.

Herbæ huius succus & decoctum, medetur sacris ignibus, ambustis & estuantibus ulceribus, ac tumoribus.

Succus cum hircino adipe subactus & impositus, dolorem podagræ sedat.

B Herba hæc in sartagine tosta cum modico uini, & folijs petroselinii ac nasturtio, & uesicæ imposita, potenter ducit urinam. Itidem uentri super imposita, sedat colicam.

Decocta cum maluis, rosis, absinthio, matricaria, furfure, fabis excorticatis, deinde in sartigiue frixis omnibus, & cum sapa iterum bullitis, emplastriq; modo si imponatur, sanat omnes contusas, uenas ac musculos, & id genus reliqua.

DE AQVA PARIETARIAE.

Tempus distillationis eius est, ut folia & caules inuicem concidantur & distillentur in fine Maij.

Aqua Parietariæ viij. aut x. dies in potu sumpta, & quotidie bis singulis uicibus tribus uncijs, aperit hepar obstructum & lienem, purgat renes ac uesicam, sedat dolorem matricis, mulieribus menses ducit.

Eodem modo tormina uentris pellit.

Prodest contra omnes tumores & dolores quos sedat & mitigat linteolis imposita.

DE PASSVLIS.

NOMENCLATURAE.

Στάφις. ἀσάφις.

Passulæ. Vuæ passæ.

Rosyn.

DE HERBIS, CAETERISQVE
ANNOTATIO IN PASSAM VVAM.

C PASSVLAE siue Vuę Passę dicuntur quęcunq; uuę exiccataę,
à patiēdo, ut Plinius lib. 13. ca. 1. docet. Sunt qui uuam passam
dictam uelint, quòd in rugas siccata contrahatur, ut passam fron-
tem rugosam & flaccidam Plautus appellat. Columella rationem
pręparandi, ut passę fiant scriptis tradidit: quamuis Gręci alio mo-
do utantur, quę eas sinunt exiccari in uite, postea oculis stringunt;
Palladius quoq; alio modo eas conficit, sed hæc nihil ad rem. pote-
rit quisq; eos autores, de ea re legere.

TEMPERAMENTVM.

Passulę nascuntur quemadmodum uuę. Calefaciunt & hume-
ctant natura. Quidam uuas siccari sinunt in furno. Salernitani apud
solem desiccari sinunt, postea eas furno induunt, & acinos excer-
punt, & dulci uino eas lauant, atq; iterum eximunt, atq; inspergunt
eas cinamomo alijsq; bonis aromatibus, in quibus sinunt aridas fie-
ri. Meliores habentur hoc modo confectę.

VIRES AC IUVAMENTA.

Vinum decoctum cum Vuıs passis & bibitum, sedat antiquam
tussim ex frigore contractam.

Vinum illud eodem modo potum, prodest contra interiora apo-
stemata, & præcipuè quę pulmonem obsederunt.

D In cibo sumptę tollunt singultum & eructationem stomachi, al-
uumq; fluentem constringunt.

Quocunq; modo sumptę, corpori uires administrant, bonumq;
generant sanguinem.

Cibo admixtę, dolorem stomachi mitigant.

Profunt eadem iocineri.

Vuę passę, ut Ægineta inquit, alijs calidiores sunt, stomacho
gratiores, ualentius alunt, sed minus subducunt aluum.

Confert faucibus, ut Dioscorides inquit, tussientibus, & uesicę
in cibo earum caro. Intestinorum torminibus cum nucleis suis e-
dem per se profunt in cibo sumptę. Milij uerò hordeiq; farina, &
ouo mixtę, tum cum melle frixę, & in cibo sumptę, per se cum pi-
pere commanducata, oris pituitas purgant.

Testium inflammationes cum lomento fabę, aut cymini farina,
sedant emplastri modo impositę.

In uerrucarum genere quas epinyctidas uocant, carbunculos,
fauos, & articulorum exedentia ulcera, gangręnaq; sine nucleis fa-
nant cum ruta impositę. Podagris cum panacis liquore, utiliter em-
plastri modo imponuntur. Pellunt eadem mobiles ungues breui
tempore, emplastri modo similiter impositę.

A

DE PASTINACA

NOMENCLATURAE.

σταφυλίη.

Pastinaca domestica.

Heymisch Moren.

Bestenaw.

Gele Rüben.

ANNOTATIO IN PASTINACAM.

B

PASTINACAE nomen à pascendo ductum uidetur, ut Ruellius scribit, bonum enim nutrimentum corpori præbet. Sciendumq; est, ut Marcellus autor est, Staphylinū Græcis simpliciter Pastinacam dici, olus, & oleris notissimam & quotidiani usus radicem, nullaque adiecta nota alia, satiuam semper intelligi. Est autem duplex Pastinaca: Satiua & syluestris, Satiua præcipuum habet in sanitate inter olera usum, Syluestris uenit & ipsa quidem in quotidianos cibos: sed ob multas quas habet medicas uires, à medicis celebratur & expetitur magis. Hanc Græci, ut Marcellus testatur, nunquam nisi addito syluestris discrimine appellant, σταφυλίηον ἄγριον uocantes, id est, Pastinacam syluestris: intelliguntq; cam, quæ locis incultis nascens, sicut tiua pariter frondeat & floreat: sed minore radice & magis fibrata sit. Syluestris hanc eisdem Græci, ut certiore uocis discrimine à satiuam illa separetur, Daucum dixerunt. Testis pluribus locis Galenus, qui de utroq; Staphylino agens, inquit: Satiua quidem Pastinaca ignauior: agrestis uerò, quam daucum uocant &c.

DESCRIPTIO.

Pastinacæ domesticæ sunt plerunq; rapulae flauæ non tantæ magnitudinis, ut sunt rapæ flauæ, & uulgares, sed paulò minores & magis flauæ, referuntq; formam radicum petroselini, altum caulem habent, & in summo umbellam, & semen hirsutum.

TEMPERAMENTVM.

Hæc radix est calida in medio secundi gradus, & humida in primo gradu. Cibis accommodata est.

n ij

DE HERBIS, CAETERISQVE

C

VIRES AC IVVAMENTA.

Radix eius ciet urinam, potissimum Melancholicis conducens. Satius Pastinacę in cibo sumptę salubres sunt, bonum creant sanguinem. Sylvestres Pastinacę mouent menstrua.

Radix collo appensa, prodest contra tumorem gutturis. Nullum uenenatum animal hominem ledere potest, qui radicem penes se gestauerit. Pastinacę omni calens est natura. Eius semen potum appositumq; uuluis, ut Dioscorides inquit, ducit menses, urinę angustijs, subeuntibus cutem aquis, & laterali dolori quem pleuritim dicunt, subuenit. Contra uenęnatorū morsus ictusue utilis est. Radix quoq; ipsa urinam cit, & uenerem stimulat. Fœtus ex utero trahit appositā. Repurgant ulcerum Phagadęnas concisa & ex melle imposita folia.

DE AQVA PASTINACAE.

Radix cum herba concisa distillatur circa finem Martij.

Aqua Pastinacę mane ac uesperis singulis uicibus tribus uncijs pota, & membris illita, prodest contra omnem paraly sim eorum.

Omni nocte ad vi. uncias pota, uenerem stimulat augetq; genituram hominis. Vrinę angustijs subuenit in potu sumpta.

DE PAEONIA.

D

NOMENCLATURAE.

Γλυκυσίδη.
Ραιονία.

Peonia.
Herba Casta.
Rosa Benedicta.
Grana Peonię.

Peonien Blumen.
Künigs Blume.
Beningen Rosen.
Benedicten Rosen.
Beningen Körner.

ANNO

A ANNOTATIO IN PAEONIAM.

AEONIAE antiqua pariter & honesta appellatio est, habet enim autorem antiquae medicinae peritissimum Pæonem. Antiquitas nihil non sanari Pæonia superstitiose credidit, nec corporis tantum morbis, sed animi affectionibus pariter mederi, imperare tempestatibus: arcere grandines, disijcere satorum rubiginem, & lemuribus etiam aduersari. Duo eius genrra sunt. Fœmina existimatur, cuius radicibus ceu balani longiores, circiter octo aut sex, inhærent: mas plures habet, quoniam non una radice nixus est, palmi altitudine, candida q̄, ea gustu adstringit. Fœminæ folia myrrhã redolent & densiora sunt. Nascuntur in syluis. Radices fructumq̄; legi noctibus præcipiunt, quia picus martius interdium facere in oculos impetum dicatur, alioqui effodientibus radicem Pæoniæ sedes procidit, si Theophrasto credimus: magna id uanitate ad ostentationem rei fictum Plinius arbitratur.

DESCRPTIO.

Pæonia est herba duris folijs ab inferiori parte, Prasino colore, radices inuicem cohærentes instar radicum uiolarum, & colore rubicundæ, flores magnos & purpureos, ad formam rosarum rubearum refertarum, in quibus inest semen luteum, ex quo fiunt folliculi amygdalis similes: duo simul nascuntur, habent intus grana rubea, ad magnitudinem minoris pyli. Scapus super quo semen nascitur, habet magnos flores & rubicundos, & plerunq̄; Benedicta rosa dicitur.

TEMPERAMENTVM.

Calcfacit atq̄; exiccat radix Pæoniæ secundo ordine, Nigro colore erit, & non splendida uel foraminosa.

VIRES AC IUVAMENTA.

Decem annis durat in sua efficacia. Habet uirtutem confortandi & refocillandi corpus. Pæonia cit urinã, purgat iecur atq̄; renes.

Radix in uino decocta ac pota, sanguinem purgat. Datur in potu Pæoniæ radix puerperis à partu non purgatis, tum acquirunt menses & absq̄; nocumento purgantur. Amygdalæ autem quantitate sumenda est. Bibitur in uino etiam contra dolores alui, felle suffusis prodest. Prodest renum cum urinæ malo aliquo, & uesicæ doloribus, fumus ex stolonibus radicis, naribus attractus, pellit morbum comitiale. Pæonia tollit nigras maculas corporis.

Radix collo suspensa morbum comitiale tollit. Contigit quòd collo pueri hæc radix fuerit appensa, & puer morbum non sentiebat, quando cunq̄; autem radix amota erat, protinus denuo conuulsione corripiebatur. Hanc uirtutem Pæonia mas habet, que non

DE HERBIS, CAETERISQVE

C habet semen, inde enim cognosci potest. Pæonia scœmina in uino cocta, puerperas bene expurgat à partu. Ea semen præbet. In alijs rebus radices utriusq; easdem ferè facultates habent.

Pæonię recens radix, ut Manardus scribit, collo suspenſa geratur, uapores enim ab ea leuati cerebrum petentes, alienos excludunt, & cerebrum roborant, eligenda autem in hoc mas, quę folio nucis regalis constat, radice alba, digitali crassitudine, longitudine palmi, & gustu adstringit. Quidam uolunt eam esse effodiendam luna decrescente. Nigra radice Pæonię pro necandis puerorum uermibus in aqua, decoctione, & puluere utimur, immo & ipsa radix puerulis adalligata ab atrabile & epilepsia liberat, ut Antonius Musa testatur. Ad Sciaticos Pæonię herbe radice partem alligabis ei qui patitur, & circumcinges: res est saluberrima. Ad lunaticos Herba Pæonia, si lunatico iacenti imposita fuerit, nunquam ei hoc malū accidet. autor est Apuleius.

Grana Pæonię multis modis profunt, præsertim ad menstrua mulierum, quę trahunt, foetumq; mortuum educunt.

In difficili partu grana Pæonię in uino danda sunt potui parturienti, ea promouent partum, & bene opitulatur. Grana Pæonię contusa, & Zedoaria, galanga atq; saccharo pari pondere admixtis pro Tragea usurpantur, quę mane ac uesperis sumpta, pellit uenum, leniter subducit aluum. **D** Grana decem aut duodecim in rubro uino & austero pota, muliebres fluctiones superfluas sistunt.

Grana nigra auxiliantur suppressionibus nocturnis, uulue strangulationibus, & matricis doloribus, quindecim numero pota, in aqua mulsa, aut uino.

Comeduntur eadem utiliter cibum in stomacho non continentibus, & eius erosionibus. Incipientes præterea calculos pueris in cibo potuq; disijciunt. Puluis ex radice Pæonię in uino sumptus in quo radix ipsa cocta fuerit & artemisia, etiam prodest contra morbum comitalem. Idem puluis in uino elixus cum castoreo paralyſi medetur.

DE AQVA PAEONIAE.

Ad distillationem conuenientem rosę Pæonię cum perfecte fuerint maturę ex scapo decerpuntur, & his admiscetur duplum pondus radice eius, & simul contunduntur ac in Balneo Marię distillantur.

Aqua Pæonię prodest Apoplexia correptis, qui loquelam amiserunt, duabus uncijs potui data, tum absq; dubio loquelam recuperant, & sanantur.

Puerulis prodest contra calculum mane ac uesperis singulis uicibus iij. uncijs pota. Auxiliatur contra dolores coxendicum.

Eadem

A Eadem per 40. uel 60. dies mane ac uesperis singulis uicibus ad
ij. aut iij. uncias in potu sumpta, medetur morbo comitiali.

DE PENTAPHYLLO.

NOMENCLATURAE.

πεντάφυλλον.

Quinquefolium.

Pentaphyllum.

Mercurij herba.

Penta dactylus.

Fünffinger Kraut.

ANNOTATIO IN PENTAPHYLLO.

PENTAPHYLLO Latini Quinquefolium appellant, nomē
à numero foliorum habet, ipsa herba incipit & desinit cum uite.
Theophrastus est autor: cum Quinquefolij radix recens effoditur
rubes, inarescens nigrescit, & angulosa fit, folio uitis pusillo, colore
que uitigineo. De hac herba magna inter medicos est controuersia,
Vulgare enim quinquefoliū descriptioni Dioscoridis non respon-
det, Plinius scribit. Quinquefoliū fraga ferre, quasi fragaria sit her-
ba, cum tamen fragaria tria folia habeat. Clarissimus medicus Ioan-
nes Manardus scribit, uerum Pentaphyllum esse herbam quam Tor-
mentillā uocamus, quòd ea magis forma & uiribus descriptioni ue-
terum quadret, Tormentilla enim radicem habet rubescentem, ut
de suo Pentaphyllo scribit Dioscor. quòd uerò septem folia habeat
Tormentilla, id nihil referre putat Manardus, se quoq; sæpius eam

DE HERBIS, CAETERISQVE

C uidisse quinque folijs. Multi prestantissimi medici ex recentioribus iudicio Manardi subscribunt.

DESCRIPTIO.

Pentaphyllon herba est caulem habens semine plenum, folia in quinque partes diuisa. Radicem habet rubentem & multos ramulos & in unoquoque florem luteum, nascitur aquosis locis uel desertis montibus.

TEMPERAMENTVM.

Radix quinquefolij desiccatur in tertio gradu, paruamque habet caliditatem. Est autem radix rubescens & oblonga.

VIRES AC IUVAMENTA.

Herba hec in aceto decocta atque imposita, heresypelata curat, magnosque calores educit. Eodem modo usurpata subuenit & coxendicis articulorumque doloribus. Folia per noctem in uino macerata, & mane bibita, profunt contra morbum comitiale.

Radix eius in puluerem redacta, atque fistulis imposita, eas curat. Folia in uino decocta & bibita, pellunt febrem quartanam. Folia quoque indita melli ac aceto, quartanę medentur, ita in potu sumpta.

Herba cum ueteri axungia contusa, curat uulnera in corpore & membris.

D Qui morbo regio laborat, conficiat pastillos ex Pentaphyllo, addatque farinam triticeam ac aquam, hisque per nouem ex ordine dies manducatis, sanatur. Prodest hec herba contra acutas febres hoc modo: Accipe Pentaphyllon atque bene contunde, farinaque triticea, atque aqua additis, ea inuicem subige, parumque olei oliuarum admisce, ut massa fiat, emplastroque inde facto, uentri impone, quando autem hoc semi diem, aut semi noctem impositum fuerit, tum remoue, atque calefac, iterumque aluo superimpone, hoc si saepius feceris, febres pellit, facitque euomere malos humores.

Ad caliginem oculorum, Accipe Pentaphyllon, atque in puro uino in aereo uase, maceratum, iturus cubitum, illud uinum circum oculos inunge, hoc prodest.

Idem in puluerem contritum melleque permixtum, si exulcerationi atque putredini oris & linguae illinatur, eam tollit, & os mundificat. Deinde os collui debet, aqua que melle rosaceo permixta fuerit.

Potest radicis quinquefolij decoctum quousque ad tertias decreuerit, si ore contineatur, dentium dolores finire, Putrida oris ulcera collutione sistit.

Arteriae scabritias, gargarizatu leuigat.

Contra alui profluvia & dysenterias auxiliatur.

Subuenit & coxendicis articulorumque doloribus potum.

Radix in aceto cocta ac illita, serpentia ulcera cohibet, Strumas, tumores,

A tumores, duritias, abscessus & distentiones discutit.

Ignes sacros, reduuias, condylomata pforasq; sanat.

Radix etiam excreationem sanguinis sedat, & dysenteriam sistit.
Cum sale & melle temperata, sanat uulnera.

Sanguinis eruptiones sistit quinq; folium, in quos usus bibit, & emplastri modo imponitur.

Facit & radice recentis succus ad iccoris pulmonumq; uitia & letalia uenena.

DE AQUA PENTAPHYLLI.

Optimum tempus distillationis eius est, ut herba, caulis, radix cum tota substantia concisa, in medio Maij distillentur.

Aqua Pentaphylli mane ac uesperis per aliquot dies singulis uicibus iij. uncis in potu sumpta, facit ad calculum, ad lithiasin lumborum, purgat renes. Vna uice copiose sumpta admodum uentrem laxat, resoluit quoq; foris imposita.

Sedat quosuis calores & tumores lineis pannis imposita, fronti illita & linteolis applicata fluxum sanguinis narium sistit. Facit ad tremorem membrorum ac manuum, si singulis uicibus inde illinantur, & per se iterum siccentur.

B Sanat recentia ac antiqua uulnera, si inde lauentur, uel linteolis imponatur, pellit omnes tumores ac apostemata. Prodest contra quascunq; febres, per dies aliquot pota, radicitus eas expellit.

DE PERFOLIATA.

NOMENCLATURAE.

Perfoliata.

Durchwachs
Wurcz.

ANNO

DE HERBIS, CAETERISQVE
ANNOTATIO IN PERFOLIATAM.

PERFOLIATA herba est quæ nomen sortita est, quòd colicu-
li folia penetrent, unde & Germani *Durchwachs* appellant.
Huius apud chirurgos & medicos uulnerarios magnus est usus,
ad rupta tantummodo & uulnera conglutinanda. Veteribus hæc
fortassis fuit incognita, nullus enim medicorum hæcenus ei apud
Dioscoridem uel Plinium nomen inuenire potuit. Hieronymus
Bock scribit, duo esse genera Perfoliatæ, & primum genus esse absq;
dubio primum Cotyledon apud Dioscoridem. Alterum uerò ge-
nus esse Secundum Cotyledon, & meo quidem iudicio non aber-
rat à scopo, ita enim specie & uiribus conueniunt. Conferat quisq;
hanc herbam cum descriptione Cotyledonis apud Dioscor. & iu-
dicet.

VIRES AC IUVAMENTA.

Herba Perfoliata egregias in se continet uirtutes, & præcipuè
contra rupturam puerorum, si semen in cibo sumatur, & herba ipsa
imponatur.

Quibuscunq; pueris umbilicus nimium prominet, his Perfolia-
ta umbilico superliganda est, tum introrsum pellitur.

Qui herniosus fuerit, ita quòd is morbus ultra annum non dura-
uerit, is prius balneum parabit ex hisce herbis, nempe ex parietaria,
Quinquefolio, Chamomilla, Chamedry, ut singularum sit pondus
D unius Manipuli uel duorū, & semper tres horas continuas per tres
ex ordine dies lauabit, & singulis uicibus in balneo semen Perfolia-
tæ pondere semiuncie in potu sumet. A balneo uerò hoc unguen-
to se inunget, Accipe olei Chamomillæ semiunciam & pulueris ex
semine duas uncias, & parum ceræ admiscæ, ut fiat unguentum.
Quo per octo dies se inunget, tum ruptura absq; dubio curatur.

Habet hæc herba præcipuas uires sanandi in corpore rupturas
& uulnera.

Semen in puluerem contritum in uino datur, infantibus uerò in
lacte datur ad interiorem rupturam.

Aqua eius distillata eadem præstat, & sanat heresypelata, sacros
ignes, & sedat dolorem æstuantis stomachi.

DE PERFORATA

NOMENCLATURAE.

Υπερίκον. Ανδροσαίμον.

Perforata. Hypericon. Fuga demonum. Herba S. Ioannis.

S. Johans kraut. Harthaw oder Waldthopff.

ANNO.

ANNO TATIO IN PER-
foratam.

PERFORATAM Græci & Latini Hypericon nominant. Herbarij Perforatam hanc herbam appellant, propterea quod folia soli obiecta innumeris foraminibus scatere, & omni ex parte punctis quibusdam pertundi uisuntur. Vulgus item herbam diui Ioannis sæpe nuncupat. Ab aliquibus fuga dæmonum dicitur, quia dæmon inde fugere creditur, ubicunq; hæc herba seruat, neque ibi lemures manere queunt, unde & puerperæ quibusdam locis hac herba solent fumigari. Duo in hyperico inueniuntur, quæ certitudinis faciant fidem, cruentus comæ florisq; triti liquor, odor siliquæ seminisq; resinaceus, Vnde & chamæpitys, id est humilis & terrestris pinus dicta est, quod semen eius resinæ Pineæ odorem habet. Androsæmos etiam dicta

B est, quia flos eius digitis tritus sanguineum humorem ex se remittit. Dioscorides quatuor ponit Hyperici genera. Vera Hypericon albos habet flores apud illum, nostra autem uulgaris Hypericon quæ luteos habet flores, Ascyron, uel ruta syluestris ab eo dicitur. Mirum est Dioscoridem folium eius non pinxisse, in illis præsertim foraminibus, quæ in ipso apparent.

DESCRIP TIO.

Hypericon herba est quæ folia rutæ equalia habet, caulem oblongum & in summo flores luteos. Semen eius est oblongum figura hordei, colore nigro, odore resinæ.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atq; desiccatur in tertio ordine.

DE AQUA MENTASTRI.

Ex herba & semine si quis bibat, menses mulierum trahit, cituriam. Idem præstat apposita.

Contusa & emplastri modo imposita, facit ad putrida & mala uulnera.

Herba hæc siccata & in puluerem contrita, atq; cum uino sumpta, maximè prodest ad podagram.

Semen in uino sumptum, quartanam pellit.

Herba purgat renes & iecur, tollit dolores coxendicis in uino pota.

Contusa

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Contusa & ambustis imposita, extrahit calorem & minuit dolorem.

DE AQUA HYPERICI:

Optimum tempus distillationis eius est, ut herba, folia & flores à caulibus decerpta in fine Iunij distillentur.

Aqua Hyperici mane ac uesperis duabus uncijs pota, prodest contra Apoplexiam.

Aqua Hyperici permista cum radice, semine aut aqua Pæonia, & quotidie bis aut ter singulis uicibus ad ij. aut iij. uncias bibita, medetur morbo comitali. Prodest contra tremorem membrorum, si per diem bis inde fricentur. Cum rubeo uino pota, prodest ad omnes superfluos alui fluxus, & linteolo uentri imposita.

Sanat omnia uulnera tam foris quàm intus existentia, puncta uel secta, mane ac uesperis pota, & inde lota si fuerint, uel aqua linteolo eis imposita.

DE PERSICARIA.

NOMENCLATURAE.

ὑδροπiperi.

Persicaria.

Hydropiper.

Wasser Pfeffer.

Pfersing kraut.

Pfauwen kraut.

Pfauwen Spiegel.

Floe kraut.

ANNOTATIO IN PERSICARIAM.

PERSICARIA nomen habet à folijs quæ Persico similia habet. Recentiores autem duas species faciunt, alteram quæ in medio folio nigredinem quandam ueluti oculus habeat, alteram uerò quæ acri mordacitate pungit, & saporem piperis habet, nullamq; habet maculam. Hanc autores Hydropiper Dioscoridis, & Plinij siliquastrum, seu Piperitida esse tradunt. Nec obstat quòd Hermolaus Barbarus dubitare uidetur, quòd Persicaria sit Hydropiper, cum inquit:

A quit: Est & in folio Persicariæ litura maculæ modo inscripta, quæ si fuisset in Hydropiperi, fortasse non omisissent autores. Non animadvertit uir doctissimus (ut Antonius Musa, & Eurius Cordus testantur,) alteram Persicariam, cui maculæ desunt, in omnibus cum Hydropipere conuenire: habet enim florem album, spicaceum, acrem gustum, minutum semen, caulem nodosum, rubrum, longum: & folia Mentæ conferri possunt. Nonnulli pulicariam hanc etiam appellant, quod pulices fugare & necare uulgò creditur. Egregia quoque herba ad pellendas muscas ac culices, nullum enim animal infestatur à muscis quod succo huius herbæ inunctum fuerit.

DESCRPTIO.

Persicaria gaudet locis aquosis, folia habet acuta ad salicis modum, caulem nodosum, florem puniceum, radicem uerò luteam.

VIRES AC IUVAMENTA.

Succus Persicariæ auribus instillatus, uermes necat.

Herba hæc & flores bene prosunt ad fistulas & ficos. Habet fuscam maculam. Altera macula caret, quæ habet naturam inflammandi & erodendi nigras malignasque pustulas, si folia & radix contusa emplastri modo imponantur. Mordacitate pungit ac urit cutem, ut Piper linguam.

B Folia Persicariæ quæ Hydropiper appellatur, discutunt tumores duritiesque omnes, cum semine illita. Sugillata delent.

Pulices hæc herba fugat, matutino tempore per cubiculum & conclaue sparsa, sed ita ut statim cubiculum scopis expurgetur.

Succus usurpatur ad putrida uulnera tam in pecoribus quam hominibus, si inde lauentur.

DE AQVA PERSICARIAE.

Persicaria utraq; cum tota substantia in fine Iunij distillatur.

Aqua Persicariæ quæ maculam habet, conducit ad mariscas, si linteum in ea madefactum per diem bis imponatur.

DE PERSICO MALO

NOMENCLATURAE.

Περσικον Μήλον.

Persicum malum.

Persicum.

Pfersing.

DE HERBIS, CAETERISQVE

ANNOTATIO IN PERSICVM MALVM.

C PERSICA tota Asia nascuntur, maximè uerò in Perside, unde ad nos translata, nomen habent, ut Plinius testatur. Iam ubiq; in hortis ferè sponte proueniunt. Persica recentia seruari poterunt, hac ratione, ut Platina docet: Optima eligito, & mitte in muriam, postera die exime & purgabis diligenter, ac collocabis in uas, fundens salem, acetum, satureiam.

TEMPERAMENTVM.

Persicum est pomum frigidae naturae, & stomacho noxium. Persicum, ut Aegineta tradit, in secundo ordine, frigidum humidumq; existit.

VIRES AC IUVAMENTA.

Nuclei eius naturalem calorem obtinent, corroborant stomachum & cerebrum, acuunt ingenium & memoriam.

Succus Persicorum, ut Galenus autor est, facile corruptionem sentit, ac noxam adfert, quapropter postremo cibo sumenda non sunt, ut moris est plerisq; innatant enim stomacho, & quicquid prèsumptum fuerit, unà secum in corruptionem trahunt. Itaq; primis mensis sumi tolerabilius fuerit, sic celeriter discedentia sternunt alijs uiam commodè prèeuntia: reliqui cibi facile lubrico meatu sequentes elabuntur. Sed uulgus sibi persuasit, nucleo suo noxam expediri, quam impediens Persicum attulerit. Noxa quoq; uino discutitur.

Persicorum cibus, ut Platina inquit, propter humiditatem & frigiditatem stomacho inutilis habetur, citò enim inacescit, atque in Phlegmaticos uertitur humores. Matura tamen ante cibum sumpta, appetentiam inducunt, urinam mouent, aluum lubricant, foetorem oris emendant. Acerba aluum adstringunt, teste Dioscoride. Siccata autem maiores adhuc in adstringendo uires habent. Quinetiam siccorum decoctum in aluum & stomachum destillationes haustum sistit. Quae in hoc genere minora sunt, & armeniaca passim dicuntur à Romanis uerò præcoqua stomacho magis accommodata sunt.

Folia eius trita sanguinis eruptionem sistunt.

Folia euidenter amara sunt, eoq; concisa tritaq; puerorum umbilicis imposita, lumbricos enecant atq; expellunt. Eadem sicca & in puluerem tunsa, recentes plagas cruentorum uulnerū claudunt. Nucleus Persicorum cum oleo tritus, capitis dolori medetur.

DE AQVA EX FOLIIS PERSICORVM.

Distillatur hæc aqua crescente luna in Maio. Mane à ieiunio pota, facit ad lithiasim lumborum per diem ter in potu sumpta, ac singulis uicibus ad duas & tres uncias, ciet urinam, expurgat uescicam.

A ieiunio

- A** A ieiunis pueris pota, lumbricos necat: mane ac uesperipotā,
prodest contra calculum.
Auribus indita, interficit uermes earum,
Capiti illita, dolorem sedat.

DE PEDE CORVINO.

NOMENCLATURAE,

Κορωνόπου,

Pes coruinus:
Galli Crus.
Ranunculus.
Flammula.

Rabenfuß.
Sanenfuß.

B

ANNOTATIO IN PEDEM CORVINVM.

PES coruinus apud ueteres Græcos Coronopus est dicta, hancq; describit Dioscorides lib. 20. cap. 117. in hunc modum: Coronopus oblonga herbula est, per terram strata, & folia incisuris diuisa habet. Estur olerum modo decocta. Radicem habet gracilem, in cibo adstringentem, ideoq; celiacis utilem. Nec aliter Galenus, & Plinius eam describunt. Vulgus eam pedem Galli nominat. Quam etiã sub Galli cruris nomine describit Apuleius Madauren- sis in libro de Herbarum uirtutibus. Magno igitur in errore uer- santur Iuniores medici atq; Herbarij omnes, qui pedem coruinum uolunt esse aliam herbam, quæ folia habet coriandri sed latiora, subalbida ac pinguia, florem luteum, caulem gracilem, ac cubitum altum, radicem albam, breuem, multis fibris, Ellebori modo capil- latam. Hæc enim Dioscoridi & reliquis Græcis βαρβάχιον, Latinis ue- rò Ranunculus uocatur, habetq; uim exulcerandi, cuius contactu

DE HERBIS, CAETERISQVE

C pustulae ambusti modo corporibus attolluntur, saepeq; confrieta carnem osse tenus exest. Haec ulcerandi licentia impostoribus ac mendicis illis cognita est, qui crura & lacertos sibi huius illitu uulnerant, quo stipem impudentius emendicent, aut quamuis pecunio- lam aucupentur. Nonnulli eam Flammulam quoq; ob eam rem appellant. Plura de Pede Coruino uide apud Ruellium & Fuchsi- um in Paradoxis.

DESCRIPTIO.

Pes coruinus herba est quae petrosis montibus nascitur, floribus similis Marrubio, sed tenerioribus.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atq; siccatur in secundo ordine.

Haec herba in uino decocta atq; in potu sumpta, medetur mor- sui rabidi canis.

Itidem sumpta prodest stillicidio urinae, trahit menses mulie- rum, & pellit partum.

Prodest contra tormina intestinorum, uires Hermodactyli ae- quat. Auxiliatur doloribus articulorum, corroborat articulos, & malam materiam inde expellit.

Vera Coronopus apud Dioscoridem habet uim adstringendi, unde & coeliacis utilem esse scribit.

D

DE PEDE LEPORINO.

NOMENCLATURAE.

Λαγώπους.

Pes Leporinus.

Sana munda.

Hasenfuß.

ANNOTATIO IN PEDEM LEPORINVM.

PES Leporinus à Græcis Lagopus dicitur, quam Diosco- rides Leporis cuminum quoq; uocari scribit: haec herba ab ipso Dioscoride ex folijs & floribus non describitur. Quidam putant esse herbam quam Caryophyllatam Herbarij uocant, & à uulgo Sana munda dicitur, quae in opacis montibus nasci solet, non in segetibus, ut Lagopus, quorum senten- tia non est probanda, quum Caryophyllata nullam similitudinem cum pede leporino habeat. Ruellius credit pedem leporinum po- tius esse genus humilis trifolij, in segetibus & aruis enati.

DESCR.

A

DESCRIPTIO.

Hæc herba ferè folia habet ut Carduus porcinus, acuta, & oblonga, caulem mollem, puniceos flores stellis similes, radicem candidam, Natura similis herbæ quæ Palatium leporis dicta est.

VIRES AC IUVAMENTA.

Pes Leporinus emundat omnia exteriora membra quæ longo tempore putrida atque fordida fuerunt, in aqua pluuiali elixa, & membris inde lotis.

Qui cupit macrescere, comedat hanc herbam in acetario bis in hebdomada quando iturus est cubitum.

Quicumq; in somno loquitur, hanc herbam ponat sub capite, tū ei uitio medetur, & pellit insomnia atq; omnem inquietudinem.

Dioscorides scribit, Lagopoda uentrem contrahere, & discutere durities apostematum.

Inguinum inflammationes discutit adalligata, febribus etiam medetur ex aqua decocta & bibita.

DE PETROLEO.

NOMENCLATVRAE.

Πετροέλαιορ.

Petroleum.

Ein Öl in der Apoteken.

ANNOTATIO IN PETROLEVM.

PETROLEVM inde dicitur, quoniam ex Petra ortum ducit, ex qua sponte fluit. Petroleum, ut Antonius Musa docet, à Dioscoride naphtha & bitumen, uel asphaltum liquidum nuncupatur. Est autem Babylonij bituminis destillatio, colore candidum: inuenitur & nigrum. Trahendi ad se ignes tantam uim habet, ut ex interuallo etiam ad se rapiat.

DESCRIPTIO.

Petroleum est quod ex Petris & montibus exudat. Colore nigrum est, si uerò decoquatur, fit candidum.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atq; siccatur usq; in quartum ordinem.

VIRES AC IUVAMENTA.

Virtutem habet dissoluendi, attrahendi, & consumendi.

Petroleum prodest membris paralyticis illitum, facit ad podagram, stranguriam, colicam, quæ ex eo curantur.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Contra calculum optimum est remedium, lumbis, & sub umbilico illitum,

Contra spiritus angustias & diutinas tusses, thoracem ex eo foris inunge.

Ad affectus uulvæ ex frigida causa creatos ualde prodest, foris illitum.

Contra strangulationem & procidentiam muliebriū locorum, Petroleum proijce super carbones, & fimum illum mulier naribus attrahet, & uulvam suffire debet Laudano, hoc remedio erit, ut matrix in locum suum reducatur. Stomacho frigido prodest illitum.

A capite in subiectas partes destillationes suffitu sanat, & dentium dolores circumlitum mitigat.

DE PETROSELINO.

NOMENCLATURAE.

Πετροσέλινο.

Petroselinum.

Petrapium.

Holusatrum.

Petersilgen.

Peterlin.

ANNOTATIO IN PETROSELINVM.

PETROSELINVM quasi petrarum apiū dicitur: nam inter lapides melius nascitur. Est nota herba, quæ inter Apij genera numeratur. Macedonicum Petroselinum ob gustū & suauitatem, & odorem aromaticum, mirifice laudatur, & in medicina præfertur, ideo autem Macedonicum appellatur, quia in præruptis montibus Macedoniae crescit. Omnia autem agrestia, præsertim quæ in saxosis & petrosis crescunt, multo ualentiora sunt satiuis, & odorē uehementiorem præ se ferunt, quemadmodum & uina in uno loco fortiora, & meliora nascuntur, quàm in alio. Præstantissimi quidam medici, ut Manardus, Leonicensis, & Collinutius, contendunt nostrū uulgare Petroselinum non esse uerum Petroselinum, sed Apium hortulanum, uerum Petroselinum esse quod Macedonicum appellatur, eoq; nos carere, sed eam controuersiam breuitatis causa, hic omitteremus, oportet enim medicos, contendant quàm diu uelint, uulgari Petroselino unà cum coquis uti, donec ueri petroselini copiam nacti fuerint.

DESCRIP.

A
DESCRPTIO.

Petroselinum est radix palmi longitudine, & aliquando longior, ac candida, cuius usus est in cibo. Quando unum annum intra terram durauerit, fert caules & semen, floresq; luteos.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atq; desiccatur natura in secundo uel tertio ordine.

VIRES AC IUVAMENTA.

Est autem duorum generum. Vnum est satium. Alterum syluestre. Petroselinum Macedonicum syluestre est, nascitur in petrosis montibus, hoc ualde penetrat humores corporis, sudorem atq; urinam maximè proritat. Satium Petroselinum nobis notum est, eius semine utimur in medicina.

Petroselinum naturam habet penetrandi, propterea urinam ci-
et, ualde prodest contra calculum, semen atq; radix.

Accipe radicem petroselini, & eam siccam bene contunde, atq; cum mero uino eam commisce: inde si biberis, facit bonum cerebrum atq; bonam memoriam, & purgat sanguinem.

Idem prodest mulieribus quibus menstrua obstructa sunt.

Semen sua efficacia penetrat, unde menses plene trahit.

Semen in cibo sumptum, flatu in corpore discutit.

Idem contusum & malignæ scabiei impositum, bene purgat, & nitidam reddit cutem. Semen manducatum tollit tumorem stomachi, prodest hominibus hydropicis, siccatur enim ac penetrat malos humores, eosq; consumit: prodest quoq; ijs qui ex Phlegmaticis humoribus lepram contraxerunt. Emundat iecur, discutit dolorem lumborum atq; uesicæ.

Acetarium paratum ex Petroselino, & acetosa atq; aceto permixtum, opitulatur contra calores febrium.

Petroselini radix, herba & semen in cibo uel potu sumpta, cient urinam, pellunt calculum lumborum, trahunt menses, dissoluunt uentos in corpore, tollunt tormina uentris, stranguriam, dolorem spinæ, renum atq; uesicæ dolorem, tollit tumorem stomachi. Qui morsus fuerit à rabido cane, decoquat potionem ex petroselino, ac inde bibat, faciatq; emplastrum ex semine & herba, tum sanatur.

DE AQUA PETROSELINI.

Electum tempus distillandi Petroselinū est, ut radix & herba cū tota substantia inuicem concisa, in principio Septembris distillent.

Aqua Petroselini per 30. uel 40. dies mane ac uesperis singulis uicibus iij. aut iij. uncijs in potu sumpta, prodest contra calculum & lithiasim, purgat renes ac uesicam, lotiumq; ualde proritat.

Eodem modo pota, concoctionem adiuuat, appetentiam ciborū excitat, purgat iecur, medetur stranguriæ, ubicunq; illinitur hæc aqua, capilli excidunt.

DE HERBIS, CAETERISQUE
DE PEUCEDANO

C

NOMENCLATURAE.

Peucedanos.

Peucedanus.
Peucedanum.
Pinastellum.
Stataria herba.
Foeniculum porcinum.

Harstrang.
Harstarch.
Eberwurtz.
Wilder Fenchel.
Sauer Fenchel.

D

ANNOTATIO IN PEUCEDANVM.

PEUCEDANVM siue Peucedanus, nomen à Pinu, quæ Græce Peuce dicitur, inuenit, ut Myrtidanum à Myrto, quanquam & amaritudinem uocabulum id significat apud Poetas, ut Hermolaus indicat, celebrata inter primas herba est. Laudatissimum in Arcadia nascitur, ut Plinius existimat. Foditur exitu Autumni. Placent tenerrimæ & altissimæ radices. Hæ conciduntur in digitos quaternos osseis cultellis, funduntq; succum. Probatum hic & crassitudine mellea, & odore suauiter graui. In colligendo succo capitis dolor & uertigo sentitur, nisi nares prius & caput rosaceo perungantur. Inuenitur & lachryma thuris modo concreta, caulibus & radicibus adhærescens, hanc quoq; habere conueniet. Peucedanum officinæ tale ferè exhibent, quale Dioscorides describit, tantū radice non succosa, nec graui odore, sed iucundo, uocantq; Foeniculum Porcinum.

DE.

DESCRPTIO.

A Peucedanum nascitur opacis locis in editis montibus, præsertim autem sub magnis arboribus. Caulem habet fœniculo similem, in summitate caulis florem album instar cardui, circa radicem magnos habet cirros ad capillorum tortorum similitudinem. Radix est densa & magna, foris nigra aut cana, intus candida. Radix succum in se continet, qui sulphuris modo induratur.

TEMPERAMENTVM.

Succus fortioribus est uiribus quàm radix: hæc calida est & sicca, potest unum uel duos annos arida seruari, & non ultra. Radix in tertio ordine & calefacit & desiccet, ut Ægineta inquit.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Succus radiceis cum oleo rosaceo permixtus & capiti illitus, tollit apostemata in capite. Idem cum aceto & aqua rosacea temperatus, ac temporibus capitis illitus, medetur phreneticis, & comitialibus.

Suffitus ex radice factus, si à fœmina ab inferiore parte excipiat, reddit eam fœcundam.

B Radix conducit ad emplastra, quibus utimur ad membra conuassata. Herba decocta in uino aut in aqua, prodest contra oppilationem iocineris atq; lienis, & contra stranguriam.

Radix in puluerem contrita, ac pondere unius aurei homini peste correpto in tempore propinata in uino, si morbus horrore uel frigore quodam inuasit: uel in aceto data, si calore inuasit, uenenam potenter expellit.

Succus, ut Dioscorides inquit, strangulatu uuluae procidentes, soporesq; olfactu excitat. Suffitu serpentes fugat. Auribus in earum dolore addito rosaceo, utiliter instillatur. Cavis dentium in dolore inditur, facit ad tussim in ouo sumptus. Spiritus angustijs, torminibus & inflationibus succurrit. Aluum leniter mollit. Lienem minuit. Difficiles partus egregie adiuuat.

Radix sicca & in farinam trita purgat fordida ulcera: ossiumq; squamas pellit. Vetera ulcera ad cicatricem perducit.

Succus, ut Galenus inquit, admodum calefaciens & digerens, affectibus omnibus circa neruos consistentibus conuenire creditur, tum morbis in pulmone thoraceq; ex crassitudine & uiscositate humorum prouenientibus.

DE PIMPINELLA

NOMEN.

C

NOMENCLATURAE.

Pimpinella.

Bibenell.

ANNOTATIO IN PIMPENELLAM.

D

PIMPINELLA dicta est, quòd folia habeat circum ipsum cauliculum alternatim diuisa ac semper gemina, ut ueluti in duas pinnas assurgere uideantur. Est autem Pimpinella herba, cuius ueteres Autores nusquam meminerunt. Ottho Brunsfelsius ex Hermolao testatur eam esse quintam speciem Saxifragiae, & ei uiribus respondere. Hieronymus Bock, qui medicinam herbariam etiam scriptis illustrauit, indicat, quam Herbarij uulgò Pimpinellam uocant, eam esse antiquorum Petroselinum Macedonicum, promeruitq; profecto doctissimus ille uir apud omnes studiosos medicinae honestam nominis memoriam, quòd herbam tam diu incognitā nobis ostenderit, si modo Herbarum peritissimi medici eius iudicio subscripserint.

DESCRIPTIO.

Pimpinella forma similis est Saxifragiae, sed non uirtute, folia habet prasino colore, luteos flosculos, radicem candidam.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & siccatur in secundo ordine.

VIRES AC IUVAMENTA.

Pimpinellam calidi & sicci esse temperamenti, ut Saxifragiam, compertū est, & per omnia ad eadem ualere, ut Brunsfelsius testatur.

Pimpinella præcipuè medetur ueneno, abstergit omnem immunditiam exteriorem corporis.

Radix eius in uino decocta & in potu sumpta, tollit à corde malum & uenenosum sanguinem, unde pestis facile exoriri solet, sedat quoq; dolorem capitis.

Si homo

A Si homo usq; ad craneum uulneratus esset, succus huius herbæ instillatus, statim & absq; noxa sanat.

Sanat ulcera & alia uulnera instillatus.

Experimenti gratia, Accipe gallum gallinaceum & craneum eius in superiore parte cultello aperi, ne tamen transfodias, postea accipe succum huius herbæ, & instilla uulneri bis aut ter, tum redu- ducitur ad cicatricem.

Pimpinella permista cum semine Erucę & aceto, elicit sudorem, expellit uenenum, & malos humores.

Cum uino elixa & bibita, tollit coxarum morbū, & potissimum facit ad malignam tussim, expurgat pectus.

Eadem in uino cocta, frangit calculum renum & uesicæ, mede- tur stranguriæ.

Eodem modo prodest contra intestinorum tormina, Maximè auxiliatur contra oppilationem iocineris atq; splenis.

Pimpinella medetur calculo, mouet urinam, tollit stranguriam, purgat pectus, uenenum pestis à corde pellit. Succus eius coctus, & ante accessionem febris potus, omnem febrem pellit. Radix po- test etiam condiri, ut Ginziber cum saccharo uel melle, & remedi- um quoq; adfert contra morbos iam prædictos.

B Decoctum Pimpinellæ febrē continuam: & quarta quoq; die recurrentem leuat. Succus tertianam, idq; ante accessionem potus,

EXPERIMENTVM CONTRA PHTISIM.

Recipe Pimpinellæ quàm tenuissimè in puluerem redactæ, un- cias duas, aquæ Pimpinellæ recentis, & sacchari quantum satis est, & fiat inde Ellectuarium, de quo sume quotidie drachmas duas.

DE AQVA PIMPINELLÆ.

Ad tempestiuam distillationem minor Pimpinella, quę acutam habet radicem sumitur, ex ea radix atq; ipsa herba cū tota sua sub- stantia inuicem concisa & contusa, in exitu Maij sunt distillanda.

Aqua Pimpinellæ mane ac uesperis singulis uicibus ad tres aut quatuor uncias in potu sumpta, medetur calculo & lithiasi lumbo- rum ac uesicæ, expurgat renes.

Contra pestem subuenit, intra sex dies semel pota.

Prodest mulieribus quibus matrix est refrigerata, trahit menses.

In potu sumpta cum modico Castorei in puluerem redacti, pel- lit paralysem membrorum.

A ieiunis iij. uncis pota, illo die non corripuntur morbo minus naturali, omnem enim molestiam ex corde pellit, malos humores tollit, proritat lotium. Prodest contra uenenum in potu sumpta.

Cutem reddit nitidam ac pulchram in facie & manibus, si foris se aliquis ex ea lauet.

DE HERBIS, CAETERISQUE
DE PINEA NUCE

c

NOMENCLATURAE.

Στροβίλος.

Pinea Nux.

Ein Nusz von einem Fichten/oder Kin Baum.

ANNOTATIO IN PINEAM NUCEM.

INEAS nuces Græci Strobilos uocant. Sunt autem nuce
ces quas Pinus arbor producit. Galenus in Hippocrate
coccalos uocat nucleos Pineos. Nucis Pineæ, ut Hermo-
laus testatur, quaterna genera sunt. Durum quod &
uulgare, tenerum & putamine digitis fragili, ideoq; auibus exposi-
tum, Tarentinam uocabant. Tertium è Picea satiuua, nucleorum cute
uerius quàm putamine, adeo molli ut simul mandatur, sapineum Pli-
nius uocat. Quartum pityidas uocant è pinastris, singularis remedij
aduersus tussim.

Pineæ nuces in medicina maximè conducunt: priusq; autem su-
mantur, superiores cortices amouendi sunt, & abijciendi.

TEMPERAMENTVM.

D Calefaciunt atq; humectant natura.

VIRES AC IUVAMENTA.

Galenus inquit, Pinea nux bonum crassumq; succum gignit, &
alibilis est: haud facile tamen concoquitur.

Valde illis profunt Pineæ nuces, quibus naturales uires & spiri-
tus, corpusq; in morbo sunt extenuata, atq; consumpta.

Augent sanguinem, tollunt suspiria, possunt sumi quocunq; mo-
do libeat.

Ad nimium fluxum alui, quem sanguis comitatur, ab inferiore
parte fumum atq; uaporem ex decocto pinearum excipiat, hoc sta-
tim auxiliatur.

Pineæ decoctæ atq; ad molliciem contusæ, ut amygdalæ, saccha-
ro uuisq; passis admistis, si inde puls conficiatur, & offulæ modo in
iufculo gallinaceo sumatur, admodum prodest ad multos morbos,
præsertim autem ad suspiria & difficultatem anhelitus. Eo autem
affectu laborantibus lectus parandus est, in quo magis sedeant
quàm cubent.

Nuclei Pinei, ut Platina docet, in cibum sumpti, humores opti-
mos gignunt, sitim sedant, stomachi dyscrasiam tollunt, urinã pur-
gant. Nuclei cum uuis passis frequentius sumpti, uenerem etiam ia-
centem excitare creduntur; eandem uim habent, & cum saccharo
conditi.

A conditi. His crebrò nobiliores ac diuites tempore ieiunij in prima, & ultima mensa uescuntur.

Purgati uerò Pineæ nucis nuclei, teste Dioscoride, in cibo sumpti, aut cum passo & cucumerum seminibus poti, urinam cient, uescig renumq; a crimonias hebetant, Stomachi erosiones leniunt, cum portulacæ succo sumpti. Infirmi- tatem uirium roborant, corruptos humores retundunt.

Totæ uerò Pineæ nuce ab arbore decerptæ, recentefq; contusæ & in passo decoctæ, uetustis tussibus & tabi, quam phthisim dicunt, accommodatæ sunt, sic ut ex eo decocto trini quotidie bibantur cyathi.

DE PIPERE.

NOMENCLATURAE.

Πεπερι.

Piper.

Piperi.

Pfeffer.

ANNOTATIO IN PIPER.

B **P**IPERIS genera Theophrastus duo constituit: rotundi ut eruum, putamine carneq; subrutila, ceu lauri baccæ, oblongi, nigri, semina continentis papaueracea, quod multo ualidius priore iudicatur. Arbores quæ Piper gignunt passim in India sunt, ut Plinius existimat, Iuniperis nostris similes, quanq; in fronte Caucaſi solibus oppositæ, nasci tantum eas aliqui putauerunt. Semina à Iuniperis distant paruulis folliculis, quales in phaseolis uidemus. Tria cæteri fecere genera: Nigrum, quod & commune dicitur à medicis. Candidum leuius longo & nigro est. Piper longum facillimè adulteratur Alexandrino sinapi. Piperis arborem iam etiam habuit Italia, maiorem myrto, nec absimilem. Desideratur tosta illa maturitas: idcoq; & rugarum deest, & coloris similitudo. Eligito Piper quod ponderosissimum sit, plenum, nigrum, nec adeò rugosum: recens præterea, nec furfurosum.

TEMPERAMENTVM.

Piper calefacit atq; desiccatur in quarto ordine. Longum & rotundum Piper seruari possunt quadraginta annis synceris uiribus.

VIRES AC IUVAMENTA.

Virtutem habet dissoluendi, consumendi, & attrahendi.

Piper in uino potum, quartanam febrem tollit.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Grana piperis & tostum allium simul commixta, & cum succo absinthij sumpta, tormina intestinorum repellunt.

Piper sæpius manducatum, Venerem stimulat.

Mulieres quæ pipere utuntur, euadunt steriles. Creditur & sterilitatem facere post coitum muliebri uulue subditum & appositum.

Accipe Piper, Thus, & siccata Saluiam, ea in puluerem redige, deinde adde oui album, atq; unguentum inde confice, quod maxillis impositum, arcet destillationes & ictus.

Piper commistum cum semine Saxifragiæ, & ea in puluerem inuicem contrita, & naribus indita, multos malos humores ad se trahunt, redduntq; leue caput. Vtrunq; Piper, longum & rotundum, concoctionem adiuuant, emacrant, nam exiccant & consumunt humiditatem hominis.

Piper biliosis nocet, uentum ex aluo resoluit & pellit, urinam ciet. Eius uero usus in hyeme magis quam in æstate laudatur. Puluis eius naribus attrahitur ad ciundas sternutationes, deuocandamq; capitis pituitam. Spiritualia membra à frigidis & uiscosis humoribus expurgat, si cum carycis assumatur.

Longum Piper, ut Dioscorides inquit, efficacissimam habet erodendi uim, habetq; & saporis amaritudinem.

Nigrum maiore acrimonia est quam candidum, gratius in cibis.

D Piper tussientibus, cunctisq; alijs pectoris uitijs, linctu potuq; succurrit. Contra anginas utiliter ex melle inungitur. Tormina cum lauri teneris folijs potum Piper finit. Somnum & appetentiam cibi conciliat. Discutit strumas pice exceptum Piper. Vitilignes cum nitro exterit.

DE PIPERITI.

NOMENCLATURAE.

περίτρον.

Piperitis.

Piperina.

Zinziberina.

Lepidium.

Seitaragi Indum.

Pfeffer kraut.

Sens kraut.

ANNOTATIO IN PIPERITEN.

PIPERITIS in Germanico nomen habet à Pipere & sinapi, eo quod gustanti miram adfert acrimoniam, linguamq; magno pere uel

A pere uelliat. A Dioscoride Lepidium dicitur, ut Cordus & Hieronymus Bock testantur. Lepidium autem appellatum Græci putant, ut Hermolaus Barbarus inquit, ab eo quòd lepidas & maculas in facie deiciat ac repurget. Zinziberina ab alijs quoq; dicitur, Serapion & alijs Arabes Seitaragi Indum appellant. Herbarij uerò raphanum appellant Lepidium, radicis forsitan similitudinem contemplati.

DESCRIPTIO.

Piperitis speciosa est herba, acquirens folia maiora atq; latiora perfici folijs, & crassiora, uiridiora, & molliora, uel, ut Plinius scribit, exit Lepidion in cubitalem altitudinem, folijs laurinis sed mollioribus. Lepidij Eicon à Dioscoride non representatur. Nota cunctis herba est, ut idem inquit. Sale inter salgama cum lacte seruatur.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atq; desiccatur in tertio ordine, ut Brunfelsius tradit. Galenus inquit, Lepidion ex quarto est ordine excalfacientium, simile nasturtio tum odore, tum gustu, tum uiribus, sed minus eo desiccatur.

VIRES AC IUVAMENTA.

B Folia habent acrimoniam, ut Diosco. tradit, & exulcerant: ideoque in dolore coxendicis ad exulcerationem, tritum cum Inulæ radice quarta horæ unius parte impositum dimittitur. Imponitur & lienosis similiter. In facie cutem emendat exulcerando, ut tamen cera & rosaceo facile sanetur. Sic lepras & pforas semper facile tollit, & cicatricum ulcera. Creditur lepidij radix collo adalligata, dentium dolores compescere.

DE PIRIS.

NOMENCLATURAE.

ΑΠΙΟΣ.

Pirum domesticum.

Pirum syluestre.

Biren.

Zahm Biren.

Wilde Biren.

ANNOTATIO IN PIRVM.

PIRVM à figura nomen accepit, dictum quòd ad metæ similitudinem è lato in acutum spectet, & in mucronem turbinetur. Pirorum infinita pene genera quæ antiquioribus rei rusticæ scri-

DE HERBIS, CAETERISQVE

Cptoribus tradita sunt. Barbarus longissimè in Corollario suo ea profecutus est. Ex his quædam sunt dulcia, quædam austera, quædam acida. Dulcia, ut Platina docet, cum sint aquatici & soluti saporis, cumq; inter frigidum & calidum consistant, utpote parua illa & ocyssima, quæ Plinius superba innuit appellari, ante cibum danda sunt. Stiptica uerò & acida, quorum magna turba est, secundæ mensæ reseruentur, quia ante cibum sumpta adstringunt, quod ualetudini contrarium est. Annotatum est etiam Pira præter alia Pema corpus nutrire. Piro magna certe inest uis, nec in fructu solum uerum etiam in radicibus & folijs. Pira condiuntur & saccharo, adiecta cinnamomi portiuncula, ut cœnas claudant. Seruari Pira Democritus affirmat, quæ illitis pice surculis suspendantur. Alij in sapa uel passo aut dulci uino mersa custodiunt, cadis plenis plurimi inter scobem obruta seruarunt. Alij siccatis frondibus iuglandis inuoluta recondunt: Aliqui arena in scrobe subiecta ita sicca operiunt, mox terra. Plurimi pira inter paleas, aut frumenta obruta seruarunt. Sed Pira quæ huic negotio destinantur, à cadiuis diligenter electa integra debent esse, placido die, crescente luna, manu decerpta, uegeto solis calore.

VIRES AC IUVAMENTA

DPira sunt domestica & syluestria. Domestica humectant, Tosta aut elixa, stomachum corroborant, & sitim auferunt.

Syluestria adstringunt, & singultum creant. Pira domestica grandia in cibo magis probantur quàm minora. Verum minora cruda comesta, magis nutriunt quàm grandia,

Copiosius manducata Pira, tormina intestinorum ac colicam pariunt, propterea prodest forte uinum bibere post pira comesta, & assumere aromata, ut Piper & cinnamomum.

Pira cocta conducunt, nam confortant & molliunt aluum.

Syluestria frigidiora sunt natura quàm domestica.

Succus ex utrisq; ante cibum sumptus, laxat aluum, post cibum uerò adstringit.

Pira in aqua decocta & deinde contusa & stomacho imposita, tollunt uomitionem ex Cholera prouenientem.

Pira cruda manducata, nec sanis nec ægrotis salubria sunt.

In aqua decocta & comesta, dissoluunt omnem duritiem & constipationem in aluo.

Syluestria serò murescunt, quæ concidenda sunt in orbiculos, & suspendenda ut siccescant, profunt enim ad alui fluctiones sistendas, cruda uel cocta in cibo sumpta.

Decoctum quoq; è siccis aluum sistit.

DE PIROLA.

NOMENCLATURAE.

Pirola.

Winter Grün.

Walt Kól.

Holz Mangolt.

Walt Mangolt.

ANNOTATIO IN PIROLAM.

P IROLA inter herbas uulnerarias non postremum locum obtinet, & à Germanis *Winter Grün* appellatur, quia folia eius perpetuò uirent tam hyeme quam estate. Nonnulli *Waldt Mangolt* Germanice uocant, id est Betam syluestrem, eo quòd syluis lætatur, & locis palustribus ac aquosis. Betæ hortensi non dissimilis. Propterea rectè & meritò Beta syluestris appellanda est, ut Hieronymus Bock tradit: eius sententiæ quoq; Brunfelsius est. Cordus putat Limonium apud Dioscoridem esse, nam hæc à quibusdam Germanice, à similibus scilicet folijs *Walt Mangolt*, id est syluestris Beta dicitur, Ipse quoq; Dioscorides Limonium suum talibus decem & aliquando pluribus folijs describit, & tintinnabulum terræ à Romanis tum dictum ait, fortè à similibus tintinnabulo floribus, quæ omnia in hac Pirola conspiciuntur. Est autem duplex Pirola, mascula scilicet quæ iuxta fluuios, & in aquosis nascitur, cuius folium arboris piri folio simile est: hinc Pirula, & corruptè paulatim Pirola appellata. Fœmina altera quæ in umbrosis & syluestribus scætet, chirurgis & tonsoribus optimè nota, uulnerariam & adstrictoriam uim possidens, quam etiam Dioscorides Limonio tribuit.

DESCRIPTIO.

Pirola nascitur in syluis, cœruleis floribus, caulem habet palmi

DE HERBIS, CAETERISQVE

C altitudine, folia uerò Betæ similia, sed minora. Maximè prodest si foris corpori adhibeatur.

TEMPERAMENTVM.

Calida & sicca est in tertio gradu,

VIRES AC IUVVAMENTA.

Pyrola contusa cum radice, atq; succo Alchimillæ & Saniculæ admixto, simul decoquetur cum oleo oliuarum, & unguentum inde conficietur.

Hoc in tres partes diuidi potest, & unicuiq; parti proprius color attribui potest, Ad primam partem, accipe uiride æris & Aristolochiam longam & admisce, tum unguentum hoc omnino fit uiride, quo putridam carnem radicitus erodere potes. Ad secundam partem, accipe Cerussam, & oculos cancerorum in puluerem contritorum, hoc unguentum omnino fit candidum, quo multos affectus potes mitigare & sanare. Ad tertiam partem unguenti, accipe Bolum armenum, Sanguinem Draconis, hoc fit unguentum omnino rubrum, quo inflammationes illinere potes. Pellit omnem calorem, & præseruat quoq; uulnera à calore, ita ut nullum symptoma ei accidere possit. Primum unguentum uocatur attractiuum, **D** unguentum, secundum lenitiuum unguentum, Tertium uocatur unguentum præseruatiuum.

Potio ex uino & hac herba confecta, atq; sumpta, omnia uulnera tam interiora quàm exteriora sanat, Si uelis eam potionem reddere efficaciorē, adde Saniculam, Alchimillam, Vincam peruin-
cam, & Artemisiam.

Eodem modo sanat antiqua ulcera, & fistulas, aliosq; huiusmodi affectus.

DE AQVA PIROLAE.

Herba, caulis & radix cum tota substantia distillantur in medio Maij.

Aqua Pirolæ facit ad omnia recentia uulnera, mane, meridie & uesperipota, singulis uicibus ad duas uncias, & uulnera etiam ex ea lauantur, & linteolis quoq; aqua ipsa imponitur.

Prodest eadem ad antiqua ulcera, si prædicto modo ex ea lauentur, tum mire auxiliatur.

DE PISIS.

A

NOMENCLATURAE.

Λέκυθος.
Πίσιον.

Pisum.

Erbsen.

ANNOTATIO IN PISVM.

PISVM genus leguminis satis noti, cuius caules sparguntur in terram, nisi habeant adminicula. Latini pariter & Græci Pisum dicunt, Aliàs etiã à Græcis Λέκυθος dicitur. Diocles in leguminum censu ei secundas à faba tribuit partes, addidit dolichis non minus nutrire, consimiliter flatu uacare. Duo apud nos genera reperiuntur, unum in aruis caducum, humi serpens: alterum in altum scandit, arboris ramo cui adhæret adfixo, cui sese capreolis uinciens illigat, cuius recens theca cum ipsis granis uerè manditur in patinis. Simile quid tota substantia Pisa cum fabis obtinent, ut Galenus inquit, nec alio quàm illæ modo comeduntur. Duo tantum sunt in quibus euariant. Non enim similiter ut fabæ inflant, nec abstergent, ideoq; segnius quàm illæ per aluum secedunt. Mirum est Dioscoridem tam uulgaris tamq; protritæ leguminis non meminisse, cum Theophrastus, Plinius, Galenus, & Aegineta, non intactum reliquerint. Impatientissimum frigoris pisum habetur, ideoq; in apricis feri gaudet, ad austrum uerno tempore facili ac soluta terra.

TEMPERAMENTVM.

Pisa albos producunt flores. In secundo ordine humectant ac refrigerant.

VIRES AC IUVAMENTA.

Accipe filiquas & folia pisorum, ex singulis manipulum unum, & ea contunde, ac inflammationi, in quocunq; loco corporis fuerit, impone emplastri modo, statim ardorem extinguit absq; noxa.

DE HERBIS, CAETERISQUE

C Decoctorum cremor aluum ciet. Recentia quæ cum suis ual-
nulis manduntur, ructus mouent.

Pisa in cibo non admodum conducunt, multam enim generant
humiditatem, & frigiditatem, inducunt asthma. Sed iusculum
eorum ualde corroborat atq; confirmat, est temperatæ naturæ.

Qui calida fuerit complexione, ei Pisa edere licet absq; incômo-
do, nam ipsum corroborant. Verum qui frigida natura fuerint, ab
esu eorum abstinebunt.

Pisorum duos manipulos in aqua decoque, & eo iusculo non sa-
lito uulnus aut ulcus aliquod corporis statim sanatur.

DE PISTACEIS.

NOMENCLATURAE.

Pistacia.

Pistacea.

Fistica.

Fistici.

*Ein Frucht in der Apo-
tecken.*

D ANNOTATIO IN PISTACEA.

PISTACEA Romanis pariter Græcis dicunt. Sunt au-
tem Pistacea, ut Platina scribit, auellanis similia & me-
dici eis in Pharmacia utuntur. Eisdem ferè usus ha-
bent, quos nuclei pinei, præter quàm ad serpentium
ictus. Austeræ & stipticæ uirtutis sunt. Pistacea, ut Hermolaus Bar-
barus autor est, in nucum genere habentur. L. Vitellius qui Censor
fuit, & hæc in Italiam primus intulit è Syria, cum legatus in ea pro-
uincia fuisset, nouissimis Tiberij Cesaris temporibus: mox & in Hi-
spaniam qui cū eo militauerat, Flaccus Pompeius eques Romanus.
Nascuntur hæc quidem circa magnam Alexandriam, ut Galenus
inquit, sed longe uberius in Berræa oppido Syriæ: pauci nutrimen-
ti, sed iecori confirmando, ac liberandis ab infarcto humore eius
ujs non inutilia, subausteram nanque & amaram uim cum odori-
fera participant. Officinæ Fistica & fisticorum grana hodie uocant:

VIRES AC IUVAMENTA.

Pistacea confortant stomachum atq; iecur. In caliditate & sicci-
tate sunt temperata.

In cibo sumpta ualde corroborant, aperiunt thoracem, purgant
pulmonem.

Oleum ex

A

Oleum ex fructu isto capiti prodest illitum.

Hic fructus comestus stomacho ualde est accommodatus, non enim potest inde oppilari, neque nimium laxari, retinet stomachum in suo uigore, si non comedatur copiosius. Cor confortat, eique bonum sanguinem parit. Pistacea in cibo idem praestant quod amygdalae.

DE PLANTAGINE.

NOMENCLATURAE.

Αρνόγλωσσοσ.
 Ηπτάπλευρος.
 Πολύνευρος.
 Σεβάτειος.

Plantago.
 Arnoglossa.
 Lingua agni.
 Septineruia.

Wegerich.
 Wege Breyt.
 Schaffzung.

B

ANNOTATIO IN PLANTAGINEM.

PLANTAGO à Græcis Arnoglossus dicta est, quod agninae linguae folia eius speciem habent, Heptapleuros eadem & Polyneurosex eadem causa, hisdemque notis dicta est: πλευράς enim Græci costas dicunt. Et quoniam septem crassioribus fibris, quasi costis in dorso, per longitudinem folia eius distincta sunt, ideo nomen id inuenit, nec minus à multitudine earundem fibrarum, quas neruos etiam uocant, Polyneuron. Nos interdum Graia, uti solet fieri, imitatione, Septineruiam eam uocamus. Latini eam plantaginem, ducto à planta uocabulo, nuncuparunt. Themison Arnoglossos proprium uolumen dicauit, laudes abunde complexus. Duo autem genera Plantaginis sunt. Maior & Minor. Minor angustioribus uiret folijs, minoribus, mollioribus, lauioribus atque tenuioribus, caule anguloso, in terram inclinato, flore pallido, semine cacuminibus caulium emicante. Hanc officinae quoniam fo-

DE HERBIS, CAETERISQVE

C niam folium arctius definit in acumen, & uelut in lanceae micro-
nem fastigiatur, lanceolatam appellant, uulgus uero lanceolam.
Maior contra crassior uegetiorq; folio latiore, betaceo, caulis ei an-
gulosus, subruber, cubiti altitudinem petens, à medio sui ad fasti-
gium usq; tenui semine uestitus, flosculo in spica lanugineo ut fru-
mento, particulatim erumpente, radicibus teneris, pilosis, candidis,
digitali crassitudine. Inuenitur in uliginosis & circum septa, lacuno-
sisq; Efficacior, melioremq; usum maior habet.

DESCRPTIO.

Plantago maior gaudet nasci prope uias & in pratis. Folia ha-
bet lata multis fibris distincta, & in medio caulis semina, quae in sum-
mo habent nodulos; flores habet candidos.

TEMPERAMENTVM.

Frigidae & siccae naturae est, quare uirtutem habet exiccandi uul-
nera nimium humida.

Plantago, ut Aegineta inquit, refrigerat pariter & desiccet in ab-
scessu secundo, temperata ex aquea & terrestri substantia, cui etiam
adstrictionis nonnihil adsit, quo nomine ad maligna ulcera, fluxio-
nes putredinesq; accommodata est, temperamenti moderatione.

VIRES AC IUVVAMENTA.

D Succus Plantaginis clystere infusus per anum, diutinam febrem
tollit. Oculis idem illitus pellit inde calorem & tumorem.

Succo si dentes colluantur, dolorem ac tumorem sedat. Prodest
quoq; mulieribus quarum menses non possunt adstringi, linteolo
pudendis subditus & impositus: & linteolum quam primum sic-
catum fuerit, statim iterum madefieri debet.

Semen contusum & in uino sumptum, easdem cum succo facul-
tates habet. Foliorum succo continua collutione purgantur oris
ulcera, & linguae uulnera.

Succus fistulis infusus, eas sanat.

Idem auribus instillatus sanat, atq; exiccet ulcera.

Sacris ignibus medetur cum succo Semperuiui permixtus. Cum
aceto sumptus facit ad cruentas excreationes. Ad Phthisim quoq;
confert.

Folia melle contusa & elixa, ac humidis uulneribus emplastrum
modo imposita, ea desiccant.

Plantaginis maioris folia cum aceto & sale calidi oleris modo
cocta, & in cibo sumpta, aluum adstringunt ac dysenteriam.

Lenticulis autem additis magis profunt.

Triplex sunt alui fluxus, quorum primus uocatur dysenteria,
& uenit cum sanguine.

Alter autem Diarrhoia dicitur, qui absq; sanguine profluit.

Tertium

A Tertium lienteriam nominant, & est fluxus in quo cibi celerrimè per intestina dilabuntur, & excernuntur non cocti, sed quales ante fuerunt sumpti. Ad primum & ultimum fluxum maximè prodest plantago cum uino decocta ac in potu sumpta.

Ad affectus gutturis, Accipe plantaginem ac eam contunde, succumq; expressum bibe, collumq; eo inunge. Idem thoracè relaxat.

Plantago sistit profluuium sanguinis uulnerum, si contusa cum oui albo mixta fuerit ac imposita.

Sanat etiam canum morsus, pellit omnem tumorem contusa ac imposita. Tollit uulnerum cicatrices, & reducit cuti pristinum colorem.

Ambustis quoq; medetur contrita & cū oui albumine imposita.

Succus prodest ad quartanam febrem, duabus horis ante accessionem potus.

Quæcunq; sunt ulcera quæ pascendo serpunt, & uetera mala, ea purgat & sanat.

Sanguinem sistit plantago & dysenteriam, cum aceto cocta & manducata, uel si clystere in aluum inijciatur, uel in puluerem trita sumatur.

Potest quoq; imponi ambustis, & inflammationibus & strumis.

Succus oculis instillatus purgat & refrigerat eos. Auditum re-

B stituit, auribus inditus.

Decocta eiusdem radice colluuntur utiliter in dolore dentes.

Plantaginis tres radices integræ in uini cyathis tribus, & pari aquæ potæ, tertianas febres solunt: Quatuor uerò quartanas pellunt.

Plantago & puluis ex Aro hemorrhoidibus impositæ, eas sanant.

Radix cum pyretro trita & cum tepida aqua dentibus admota, eorum doloribus medetur.

Plantago cum tota sua substantia, aperit iecur, lienem atq; renes, eaq; refrigerat.

Morsui rabidi canis medetur imposita. Prodest quoq; contra morsus serpentum aliorumq; uenenatorum, imposita.

Cruditatem stomachi succus in potu sumptus, discutit.

Plantago cum melle cocta & mamillis mulierum bis aut ter applicata apostemata sanat.

Si cui ex longo itinere pedes intumuerint, hanc herbam pedum plantis subiiciat, ea tumorem discutit.

Folia cum sale contusa & podagræ doloribus imposita, dolores mitigant.

Succus utiliter datur suspiriosis ac comitialibus. In lana strangulatu uulvæ procidentibus, idem apponitur.

Apponitur

DE HERBIS, CAETERISQVE

- C Apponitur & contra muliebrium locorum fluctiones.
Plantaginis semen in uino potum, alui fluores & cruentas excrea-
tiones sistit.
Luxatis dolores et tumores tollūt folia tusa, addito sale modico.
Dantur contra uesicæ renumq; exulcerationes in passo radix &
folia.

DE AQVA PLANTAGINIS MAIORIS.

Radix atq; herba cum tota substantia minutim concisa, in exitu
Maij distillantur.

Aqua Plantaginis per 40. dies mane ac uesperis singulis uicibus
iiij. uncis in potu sumpta, facit ad aquam intercutem, calidam tuf-
sim, & tumorem, ex calore prouenientem: sanat pustulas ex calore
obortas. Prodest contra omnem alui fluxum, & imprimis con-
tra dysenteriam, si lapidis hematitis & Boli armeni, singulorum dra-
chmam, & aquæ Plantaginis duas uncias admisceas: hoc simul per-
mistum, & in potu sumptum, diarrhoiam quoq; sistit, & nimium
fluxum menstruorum.

Ulcerata pulmonis sanat & tabem. Prodest contra uenenum.

- Medetur morbo comitali per xiiij. dies pota. Ad amatorium
medicamentum confert per iiii. dies bibita, ac deinde purgatione in
potu sumpta, pellit dolorem lienis. Lumbricos necat. Per tres dies
matutino tempore ad iiij. uncias à ieiuno sumpta, medet febribus.
D Matrīci subuenit, & pellit secundas. Conducit ad pestem. Inflam-
mationibus prodest, linteolis imposita.

Sanat omnia ulcera quæ uel ex contusione, percussione, casu, uel
ex alia quacunq; causa generata sunt.

In ore diu retenta, sanat omnia uulnera ac ulcera oris, & putre-
scentes sanguine gingiuas.

Fistulis quotidie instillata, eas persanat, si quoq; ex ea lauentur.

Auribus indita, dolorem inde remouet. Sacris ignibus medetur.

Oculis illita, tumores eorum tollit. Exulcerationem gutturis sa-
nat, gargarissata.

Vulneribus imposita linteolis sanguinis profluuium sistit. Sanat
omnes morsus atq; ictus uenenatorum, facit ad inflammationes, &
herysipelata, linteolis applicata.

Lineis pannis imposita, seruat uulnera, ne inflammatio uel aliud
symptoma eis accidat: medetur ulceribus quæ pascendo serpunt.

Herpetem depascentem curat, quem morbum uulgò lupum di-
cunt, si in ea decoquantur: balauſtiæ, psidiæ, nucis cypressi, Xylo-
balsami, Carpobalsami, Aluminis succharini, singulorum uncia
una, Mumia uncia semis, & postremo Camphoræ drachma una,
aque plantaginis libra una: quo decocto affectus ille lauandus est.

Aqua

A Aqua Plantaginis facit renasci carnem; Sanat fistulas podicis; Aphas quoq; sanat, ore sæpius inde colluto. Exulceratis intestinis medetur per anum infusa. Facit ad fluentes hemorrhoidas gossypio imposita. Malignas pustulas & ulcera etiam mala curat.

DE PLANTAGINE MINORE

NOMENCLATURÆ,

Ἀρνόγλωσσον μικρόν.

Plantago minor,
Lanceolata.

Spitz Wegerich.

DESCRPTIO.

PLANTAGO minor nascitur ad maioris Plantaginis formam, folia tantum habet acuta & neruosa, & in summitate capitulum puniceos flores producens.

VIRES AC IUVAMENTA.

Hęc ad omnia prodest, ad quę Plantago maior, sed uiribus non adeo pollet.

Succus facit ad ulcus narium quod Ozæna dicitur, cum molli lana emplastri modo impositus. Hoc emplastrum post nouem dies semper renouari debet.

Ab aranea uel alio uenenato animali punctus, succum eius illinat loco dolenti.

Prodest quoq; succus morsui rabidi canis illitus, ac in potu sumptus. Facit etiam ad serpentium morsus.

Si aliquem punctura lateris dolore afficit, folia huius herbę

DE HERBIS, CAETERISQUE

C aquæ imponat, & ea calida lateri uel lieni adhibeat, tum dolor sedatur.

Si quis anthracem uel carbunculum in corpore habuerit, accipiat radices eius, & eas apud ignem tostas, calidas imponat, hoc erit remedio.

Qui paralyfi laborat, accipiat utranq; Plantaginem, pari pondere, & succum exprimat, quem cum uino aut melle temperatum bibat, id morbum discutit. Qui ad spasmus propensus est, hanc herbam cum forti uino contundat, & imponat, ea opem præstat.

Succus eius in potu sumptus, uarios affectus uesicæ expellit. Ex hac Plantagine accipe tria uel quatuor folia, eaq; in ore retine, tum nulla apis te punget. Contra tertianam, Accipe Plantaginis minoris radices, easq; siccatas in puluerem contunde, & in uino calido ante accessionem ieiunus eas sume, optimum est remedium, & febris emanet. Febre quartana qui laborat, bibat ex succo duabus horis ante accessionem, uel herbam in uino decoquat, illudq; tribus uicibus mane bibat, & semper die sequenti semel bibat, hoc absque dubio auxiliatur.

Succus in potu sumptus pellit secundas.

Idem emplastri modo tumoribus impositus, eos discutit.

Item succus cū aqua mulsa potus, tollit febrem quartanam, hoc sæpius factum ante multas accessiones.

D Succus impositus parotidas tollit, & dolorem sedat.

Idem potus lumbricos occidit.

Succus calefactus, uel herba ipsa si aluus inde fricetur, pellit tormina eius.

Contra ulcera uel pustulas oris, accipe succum foliorum, & in ore retine, uel herbam ipsam dentibus mande, tum facile medetur.

Contra ginguias, sanguine putrescentes, accipe succum & os ex eo collue, tum opem præstat.

DE AQUA PLANTAGINIS MINORIS.

Tempus distillationis eius est, ut radix & herba cum tota substantia concisa in medio Maij distillentur.

Aqua Plantaginis minoris quatuor uncijs ante accessionem in potu sumpta, medetur febrī quartanæ.

Itidem pota pellit secundas, purgat renes & uesicam, prodest quoq; contra ulcera narium uel oculorum, si per diem bis ex ea lauentur.

Tepida si in potu sumpta fuerit, pellit lumbricos alui.

Hæc aqua habet fermè easdem uires cum aqua Plantaginis maioris, sed non adeo potentes.

A

NOMENCLATURAE.

Πολυπόδιον.

Polypodium,
Filicula.

Engel süß/oder Baumfar.
Tropffwurtz.

ANNOTATIO IN POLYPODIVM.

POLYPODIVM ex similitudine quam cum cirris polypii piscis habet, quasi parvus Polypus appellatur. Neque enim à multitudine pedum, quos nullos habet, Polypodium Græci hanc herbam nominauerunt, sed quoniam radix eius cyrris polypii, ut diximus similis est, Latini ex similitudine foliorum cum filice, filiculam nuncuparunt. Polypodium quercinum, quia hoc efficacius habetur, medici magis usurpant.

DESCRIPTIO.

Polypodium herba est nascens in petris, quercubus, & antiquis muris, & præsertim in uetustis arboribus. Folia eius Filicis formam repræsentant, quæ intus habent nigras guttulas, instar Scolopendræ uermis habentis xii. pedes. Radix illi est digiti crassitudine, & intus herbacei coloris, & ualde dulcis saporis.

TEMPERAMENTVM.

Polypodium calefacit in tertio ordine, & desiccatur in secundo. Quod in truncis quercuum nascitur illud magis probatur. Radix in æstate colligetur, & diem unum ad solem siccari debet, ea duobus annis suam uirtutem seruat.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Radix habet uirtutem dissoluendi & purgandi frigidum humorem, ut Phlegma & Melancholiam.

Præseruat hominem à morbis qui accidere possunt.

Polypodium cum aniso, fœniculo, atque cumino, æquali pondere in libra aque decoctum, ac in potu sumptum, aluum expurgat, multos malos humores educens. Habet facultatem resoluendi Melancholiam.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Radix in iure gallinaceo & aqua mulsa coquetur; hoc modo autem sumpta pituitam & bilem atram purgat.

Polypodium sumptum cum sero lactis, leniter subducit aluum, & præcipuè medetur lieni inflato.

Prodest quoq; ad intestinorum tormina.

Cum aqua mulsa potum, medetur feбри quartanæ.

Cor ualde confortat Polypodium, & bonū generat sanguinem.

Recipe Polypodij in puluerem redacti unciam unam, quinque folij drachmam, radice Hermodactyli drachmam semis, sacchari semiunciam, quæ omnia simul misceantur, cum modico aquæ paralysis herbæ, uel Saluiæ; hoc sumptum facit ad paraly sim & dolorem articulorum.

Polypodium decoctum cum iure gallinaceo, Beta aut malua, expellit per inferiora atram bilem atq; Phlegma.

Puluis quoq; cum aqua mulsa sumptus, purgat etiam iuxta modum supra dictum.

Radix etiam conducit ad febres Melancholicos, & præsertim aduersus Colicam in iusculo antiqui galli gallinacei elixa, ac in potu sumpta.

Facit ad digitorum rimas, si ex ea trita cum melle inungantur.

Eodem modo & luxatis prodest, emplastri modo imposita.

D Folia eius, ut Plinius inquit, cimicem necant, serpentem non recipiunt. Ideo substerni utile est in his locis suspectis.

Dosis Polypodij, ut Mesue inquit, est à duabus drachmis usque ad pondus iij. aureorum. Quia ualde desiccatur & corpus emacrat, corrigi debet, cum aqua mulsa, sero lactis, iure gallinaceo, decoctione aquæ hordeaceæ, uel uuarum passarum.

DE AQUA POLYPODII.

Ad tempestiuam distillationem sumitur Polypodium quercuum, & radix tantum absq; herba minutim concisa, intra mensem Iulium usq; ad Septembrem distillatur.

Polypodij aqua mane ac uesperis singulis uicibus ad iij. uncias in potu sumpta, facit ad tussim, & phrenesim, pellit Melancholiam, tristitiam ac ægritudinem animi.

Eadem pota relaxat angustiam thoracis, mollit aluum, repellit horrenda somnia, emendat uitiatum colorem, purgat sanguinem.

DE POMIS

NOMEN

A

NOMENCLATURAE,

Μήλον, ὄπωρα.

Pomum, malum;

Äpffel.

ANNOTATIO IN POMVM.

POMA, duntaxat fructus sunt grandiusculi ñ quibus uescimur. Cerasum, Prunum, Mespilum, appellatione pomi ueniunt, ab hoc quòd indigent potu Poma dici posse putat Varro, nanq; cum inseruntur siccitatibus, aquam postulant, Potest quoq; hinc dici pomum quòd uicem potus in cibis præbeat. Pomum generale nomen est, ut complectatur quicquid apud Græcos ὄπωρα continet. Sunt de agricultura scriptores, qui sic Pomū à nuce distinguunt, ut nuces dicant omne pomum quod foris duro operimento tegitur, & intus habet quod esui est, Pomum uerò quod foris habet quod edendo est, & durum intus includat. Malum idem esse cum pomo plæricq; omnes testantur. Est autem infinita penè in malis ludentis naturæ uarietas, ut Verg. Marcellus scribit, tam multa eorum genera, tot colorum differentias, tot figurarū discrimina, tam uarios saporum odorumq; sensus, & maturitatis tempora, in uno hoc pomo sagax omniū artifex natura ostendit. Seruantur Poma tabulatis loco frigido, septentrionalibus fenestris, quæ sereno die lucem accipiant patentes Austri specularibus arcendi. Aquilonis afflatu deturpantur rugis. Stramentis, storeis, paleisue substernuntur. Rara componuntur, ut limites parui spiritum æqualem accipiant. Hordei aceruis obruta, à putrilaginis labe uindicantur.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Poma & imprimis mitia, boni odoris gratia, cor & cerebrum confortant, medentur Phthificis & Melancholicis. Cruda manducata omnibus alijs pomis insalubriora sunt, generant enim in membris malos humores.

Dulcia natura calefaciunt & exiccant, austera refrigerant.

Adstringunt & Poma, sed acerba, ut Dioscorides testatur. Matura enim non adeo id possunt, quæ per uer maturitatem suam absolunt, bilem augent, neruis omnibus inutilia sunt, & inflationes faciunt. Galenus uerò non omnia reiicienda pronunciat, sed ea tantum, quæ aut aquei saporis sunt, aut asperi atq; acidi. Dulcia autem

DE HERBIS, CAETERISQVE

C & matura, quæq; hyeme custodita suauiter fragrant, inflammationem tollunt, stomacho nauseanti succurrunt, & appetentiam inducunt. Mala autem frigida esse & humida ex eo maximè deprehenditur, quòd succus ex his expressus, facile transit in acorè. Hanc ob rem quidam censuere huiusmodi fructus bono stomacho ante mensam non nocere, cum uentrem humectent & præcordia refrigerent.

Nullorum pomorum succus potest seruari præterquam cotoneorum, qui cum melle & saccharo uel alijs aromatibus paratus multo diutius durat.

Citrea poma non eandem quoq; uirtutem possident, putamina enim calida sunt & sicca. Nuclei qui intus sunt, refrigerant atq; siccant. Medium autem pomi est calidum & humidum.

Mali granati corium crudum comestum, cor confortat, tollit tremorem cordis. Nuclei coniecti in aquam, oreq; inde colluto, & leniter si quis deglutiat, emendat asperitatem gutturis, & eructationem stomachi tollit.

DE AQVA EX POMIS PUTRIDIS.

Ex Pomis insitis quæ putrida fuerint, distillabis in Balneo Mariæ. Hæc aqua conducit ad inflammationem, quæ refrigerata atq; putrefacta latius serpit, ita ut caro excidat, si mane ac uespere ea lauetur, uel linteolis si imponatur.

D Facit ad anthracem & herpetem depascentem, ac pestilentes abscessus per diem ter linteolis imposita. Aqua ex mitibus pomis distillata priusquam putrescant, ualde prodest ad confortandum, refrigerat corpus atq; cor, mane ac uespere in potu sumpta.

DE AQVA EX FLORIBVS POMORVM.

Flores ex insitis pomis colligi debent cum oculi se dilatant, & linteo sub arbore strato, fuste debent decuti, ac deinde in Balneo Mariæ distillari.

Ea aqua facit ad ruborem & deformitatem faciei, si per tres aut quatuor hebdomadas mane ac uespere inde lauetur, tū remedium præstat.

DE POPVLO.

NOMENCLATURAE.

λευκη, αϊγερ.

Populus arbor.

Popelnbaum. Alberbaum. Ulbenbaum.

ANNOTATIO IN POPVLVM.

POPVLVS arboris genus à frondium multitudine sic appellata, Est autem duplex. Alba & Nigra, Alba λευκη, Nigra αϊγερ. à Græcis

A Græcis appellata, utrunq; genus erectum, sed nigra procerior & leuior, folio bicolor, utriq; densa lanugo quæ ut iulus euolet, ligno utriq; par candor, neutra putatur florere, sed albumine rosore folio, quæ uuas Bryon uocatas ferat unguentis. Aquosa & palustris amat loca, lætiorq; secus omnes nasci solet. Hinc unguentum populneum, quod a girinon Græcis dicitur, ex uua populi quæ Bryon dicitur, conficitur uerno tempore cum plurimum grauis est prægnansq; resina,

DESCRIP TIO.

Populus arbor est ad similitudinem arboris, quam uulgo Tremulum appellant, præterq; quòd hæc bonum odorem emittit quando oculos producit.

TEMPERAMENTVM.

Hæc arbor est humidæ & frigidæ naturæ. Populus nigra in primo ordine calefacit, & modice siccatur & tenuis est substantiæ, ut Ægineta docet. Populus alba quoq; calida potius quàm frigida, scribente de ea Galeno, quòd mixtæ est aliquo modo temperaturæ, ex aqua tepida, & terrestri tenuata substantia, & quòd absteriuæ uirtutis est particeps, Vide Manardum epistola 5. lib. 20.

VIRES AC IUVAMENTA.

B Ex radice Populi, si quis biberit, octo dies tutus est à colica & stranguria. Ex folijs populi quando primum prodeunt, conficitur unguentum populneum, quod ad multa utilissimum est. Hoc sudorem elicit umbilico inunctum.

Conficitur autem ad hunc modum, Accipe oculorum Populi libram unam, foliorum papaueris, semperuiui, lactuæ, Satyrionis, Solatri, Hyoscyami, mandragoræ, singulorum unciam unam, ea simul tusa decoque in uino usq; ad medietatem. Deinde instar Piperis per linteum colabis, & axungia Porcinæ non salitæ quantum uolueris admiscebis, & apud ignem bene agitabis usq; dum fiat unguentum. Hoc prodest contra calorem acutæ febris, conciliat somnum temporibus illitum, & reprimat tumores.

DE PORRO.

NOMENCLATVRÆ.

Γράσσο. Κεφαλωτόρ.

Porrum.

Porrum capitatum.

Porrum sectiuum.

Lauch.

DE HERBIS, CAETERISQVE

ANNOTATIO IN PORRVM.

C **P**ORRVM oleris genus est quod allij naturam fermè refert. Dictum autem putant Porrum, quòd porrò eat, & longe lateq; grassetur. Græci Prason dicunt. Porri duo genera designavit antiquitas. Capitatum, quod increfcit in caput: & sectium, cui frontem comam solo tenus amputarunt. Sectiuo uerò Cæsar auctoritatem dedit, edens singulis diebus cum oleo, conseruandæ uocis gratia. Cantare em̄ non modò priuatim, uerum etiam publicè, & in scæna gaudebat. Debere etiam porro se plurimum cum benè cantauit, professus est. Vtrunq; Porri genus, sectium scilicet & capitatum, eadem omnia potest, ut Marcellus scribit, sed capitati efficacior uis. Illiberalis cibus Porrū est, nō tamen à natura tantope re damnatū, ut non medicinam multiplici remedio etiam instruat.

GENERA PORRI.

Porrum apud Herbarios Germanos duorum uel triū generum est, primum est Porrum ipsum quod **Lauch** appellant. Secundum genus est quod Astronum Latine appellant, & Germanice **Pries-Lauch**. Tertium quod **Eschlauch** uulgò dicitur. Hæc omnia in hortis inter olera nascuntur. Astronum habet paruum & acutum capitellum & florem cœruleum. Porrum crescit paulo altius, flores acquirit candidos. Sed quod **Eschlauch** uulgò dicunt, alia duo altitudine excedit, nullos flores producit, in summo tantum habet nodum super rotundo caule. Hieronymus Bock omnino credit illud genus Porri quod uulgò **Prieslauch** appellant, esse Porrum sectium.

TEMPERAMENTVM.

Porrum calefacit in tertio ordine, & desiccatur in secundo & præsertim satiuū. Agreste Porrū caliditate & siccitate excedit satiuum.

VIRES AC IUVAMENTA.

Porrum contusum & sale permistum, ac malis pustulis impostum, eas sanat. Agreste in quacunq; corporis parte applicetur, exulcerat. Eius nimius usus capitis dolores facit, mala somnia inducit.

Porrum in puluerem contritum & temperatum cum oleo rosaceo ac aceto, auribusq; instillatum, dolores earum discutit. Prodest quoq; ita sumptum contra dolores dentium. Porrum satiuum stomacho non est accommodatū, multo minus agreste. Porrum comestum inflat corpus, ideo bis in aqua coqui debet, antequam in cibo sumatur, ita uires eius retunduntur. Menses mulierum trahit, cit urinam, superfluū obtinet calorem. Succus Porri sumptus cum lacte mulieris, ueterē tussim sanat, ac pulmonis ulcera. Sanguinem excreantibus idem in potu sumptus, prodest. Sanguinem reiicientibus succus cum galle & iuris farina datur. Sanguinem è naribus fluentem idem sistit. Crudum manducatū nauseam inducit, & est uenenosum, Ebrietatem discutit, si crudum editur. Empla-

A Emplastrum ex eo factū, & membris conquassatis applicatum, reprimat tumorem, & sanguinem concretum consumit.

Contra dolores coxendicis, bibe succum porri, & proderit.

Idem antiquam tussim sedat atq; dolores pectoris & pulmonis, medetur hydropicis, in potu sumptus.

Contra ingentes dolores capitis, accipe duas partes succi cum tertia parte mellis, id ualde auxiliatur, si in nares uel aures infundat.

Contra exulcerationem locorum muliebrium multum prodest succus subditus.

Vulneribus præcipuè medetur, quæ refrigerata sunt atq; putrefacta, si infundatur, carnemq; putridam inde erodit.

Cum radicibus alborum liliorum, si permisceatur ac coxis illinatur, repellit earum dolorem.

Porum sæpius sumptum, onerat stomachum, parit sitim, ac sanguinem inflamat.

Succus uulnera recentia cum sale appositus, statim claudit.

Venerem stimulat porrum, ut Dioscorides inquit: facit idem ad omnia pectoris uitia cū melle in eclegmate: facit & ad tabem, quam Græci Phthisim dicunt.

B Purgat fauces in cibo sumptum; continuus tamen eius cibus oculorum claritati officit, & stomacho nocet. Succurrit & uenentorum morsibus, potus cum melle porri succus: succurrunt & folia ipsa emplastri modo imposita. Grauem uocem explicat porrum, sua lentitia faucium asperitatem deliniens.

DE AQUA PORRI.

Radix Porri tantum distillatur in Iunio.

Aqua Porri mane ac uesperis pota, singulis uicibus ad ij. uncias, salubris est frigidum sanguinem excreantibus. Conducit foeminis sterilibus in potu sumpta.

Sistit profluuium sanguinis è naribus, gossipio in ea intincto ac naribus indito.

Eadem pota prodest contra uentrem constipatum, & dolores coxendicū, purgat renes & uesicam, ciet urinam, & pellit calculum.

Vulnera cito sanat, si mane ac uesperis inde lauentur.

Facit quoq; ad exulcerationem & fracturam locorum muliebrium, quæ post partum contingere solet, si mane ac uesperis ex ea lauentur.

DE PORTULACA.

NOMENCLATURAE.

Ανδράχνη.

Portulaca,

Burgel.

Burgel Kraut.

ANNO.

DE HERBIS, CAETERISQVE
ANNOTATIO IN PORTVLACAM.

C PORTVLACA herba est quæ à Græcis Andrachnæ dicitur, ea à Gallis in acetarijs editur, cucumeribus, cæpis, oleo, sale, & aceto conditis. Distribuitur autem in duas species. Vna in hortis emicat, cauliculis teretibus, in altum erectis, lente uergentibus in punicum, folijs pinguibus, à tergo candidis, gustu subsulso, semine nigro, in herbaceis calycibus collecto. Alia sponte sua in uitibus nascitur, & ternis quaternisue coliculis in terra sessilibus serpit, cultaq; latius euagatur, folio carnosio, uerum turbinatiore, cætera priori consimilis. Est & Portulaca quæ aquatica dicitur, folia tenuiora habens & letiora, florem item subrubrum & rotundum, præterea altius attollitur.

DESCRIPTIO.

Portulaca nasci gaudet in agris & segetibus adhuc teneris ac herbescens. Folia habet fabis similia, & in terra iacentia.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerat in tertio gradu, & humectat in secundo. Portulaca recens ac uiridis magis probatur, siccata exiguas habet uires, mitigat & humectat.

VIRES AC IUVAMENTA.

Qui æstuantem habuerit stomachum, cuiq; orificium stomachi inflatum est, edat portulacam, ea bene opitulatur.

D Decoctum Portulacæ in ore retentum, sedat dolorem dentium. Inflammationibus exterioribus subuenit, si succus illinatur.

Succus bibitus ualde refrigerat calores interiores.

Herba manducata, ulcera pudendorum tollit.

Oculis noxia est, corpusq; admodum refrigerat.

Emplastrum ex Portulaca confectum, & calidis ulceribus impositum, ubi metus est quod materia in eis putrescat, multum prodest: uel si calidum aposteam fuerit, quod intus ab uno membro ad aliud uagatur. Tollit quoq; Portulaca ulcera capitis, si contusa temperetur cum uino, atq; caput ex ea lauetur.

Oculis inflatis medetur imposita.

Remouet calorem æstatis, si eo tempore in cibo sumatur.

Contra excreationem sanguinis iuuat.

Cruda si sumatur, stomachum replet uiscoso humore.

Continuus eius cibus ueneris impetus inhibet. Ardentes febres repellit cum aceto sumpta.

Cum farina hordeacea contusa & calefacta ad ignem, deinde stomacho imposita, ardorem eius extinguit.

Mulieres fluxu menstruo laborantes utentur portulaca, ea cito absq; noxa sistit.

Contusa

A Contusa ac imposita sacris ignibus medetur.

Portulaca ore manducata, prodest contra fluxum sanguinis narium. Idem præstat succus fronti illitus. Portulaca permista cum polenta, & emplastri modo imposita, sedat dolores capitis, extinguit oculorum calorem, sistit fluxum alui & præcipue dysenteriam, corroborat renes ac uesicam. Succus in potu sumptus, medetur febribus ardentibus, lumbricos uentris necat, tollit sanguinis excreationem.

Portulaca clystere contra destillationes in intestina muliebrium locorum erosiones infunditur. Inspergitur capiti in dolore ex æstu facto cum rosaceo aut oleo. Inspergitur & contra pustularum in capite eruptiones cum uino ut exterantur, & cum polenta contra uulnerum siderationes utiliter emplastri modo imponitur.

Manducata item cum polenta, intestinorum uomitiones sistit, aluum refrigerat, laborantes podagra calida sanat.

Eius radix suspensa filo, gestata ad collum, uix morbum expellit, quod accidisse Prætorio uiro scribit Plinius.

Oculis si procidant, eadem prodest folijs tritis cum corticibus fabæ. Ulcera oris commanducata cruda tumoremq; gingiuarum sedat: item dentium dolores, tonsillarum ulcera succus decoctæ.

B Mobiles dentes stabilit mansa, cruditates sedat, uocemq; firmat, & sitim arcet.

Recens postremo masticata, stuporem dentium ex esu acerborum fructuum contractum diminuit ac tollit.

DE AQUA PORTULACAE:

Herba, caulis, atq; folia simul concisa, in exitu Maij distillantur.

Aqua Portulacæ mane ac uesperis per tres aut quatuor dies singulis uicibus duabus aut tribus uncijs in potu sumpta, medetur sanguinem excreantibus & dysentericis.

Eadem pota unumquemq; alui fluxum sistit, pellit calidam ac siccam tussim.

Prodest contra calorem iocineris, sedat sitim, medetur pesti, pellit suspiria.

Salubris est infantibus contra calorem & lumbricos, mane ac uesperis singulis uicibus ad duas uncias pota.

Item in duabus uncijs aquæ Portulacæ, si semen psilij pondere decem granorum hordei per noctem maceretur, & deinde si inde spongia linguam per diem ter aut quater lauent, quæ ex magno calore in morbis acutis adusta est, & nigredinem contraxit, auxilium præstat.

Conducit ad refrigerandum sanguinem inflammatum, in potu sumpta, uel potui admista: repellit quoq; affectus uesicæ.

DE HERBIS, CAETERISQVE
 DE PREMULA VERIS

NOMENCLATURAE.

Premula ueris.
 Solidago.

Maßliebe.
 Zeitlosen.
 Maßfiselein.

ANNOTATIO IN PREMULAM VERIS.

PREMULA ueris herba est, quæ primo statim uere emicat. Est autem herba paruula cuius folia supra terram extenduntur, & florem album fert chamomillæ flori similem, florum uerò extremitates phœniceum colorem & ualde floridum imitantur. Apolline hic opus esset, ut nobis hanc herbam apud ueteres autores indicaret. Recentiorum medicorum uaria de hac herba est opinio. Antonius Musa eam putat esse Violam albam, & quod Plinius lib. 21. cap. 11. de ea scribat, ubi inquit: *Florum prima uer nunciantium uiola alba: tepidioribus uerò locis, etiam hyeme emicat.* Doctor Theobaldus Fettichius, ut Ottho Brunsfelsius indicat, eam inter species Consolidæ numerat, uocatque eam Solidaginem. Apud Pandectariū Artetica dicitur, & procul dubio, propterea quòd experimento comprobata sit contra dolores articulorum ex calidà intemperie prouenientes, Recentes etiam herbam paraly sis nominant.

DESCRIPTIO.

Premula ueris oblonga habet folia in summitate rotunda, flores albos, rubore permistos, & quosdam refertos colore ex rubro albicantes, in medio luteum granum continetur, semperq; se ad solem uertunt. Gaudet locis humidis, pascuis, & hortis, atq; supra terram se propagat.

TEMPERAMENTVM.

Hæc herba & radix eius refrigerant atq; humectant, usq; ad secundum ordinem.

VIRES AC IUVAMENTA.

Si quis ex radice bibat, summopere prodest contra pustulas oris atque linguæ.

Colligenda

A Colligenda est hæc herba cum floribus & radice in Septembri, & in loco aëri exposito siccanda, & non ad solem, ea totum annum durat integris uiribus.

Spasmo qui ualde obnoxius fuerit, eam in bono uino decoquat atq; bibat, cum dormitum iturus est, tum auxilium præstat.

Contra maculas corporis. Hanc herbam cum radice in aqua cœlesti coque, si inde lauentur, pereunt.

Eo decocto si paralytica membra inungantur, ualde prodest.

Prodest quoq; si tumida genitalia uiri inde foueantur.

Radix etiam contrita ac tumoribus ijsdem imposita, certe iuuat.

Folia uiridia salubria sunt ad omnia calida uulnera, si imponant.

Herba ipsa adhuc tenera, cum sale, oleo oliuarum & aceto manducata, aluum constipatum laxat.

DE AQUA PRIMVLAE VERIS.

Herba ipsa cum radice atq; tota substantia in medio Maij distillatur.

Aqua hæc mane, meridie ac uesperis singulis uicibus ad iij. aut iiii. uncias pota, facit appetentiam ciborum.

Prodest si alicui costa uel crus fractum fuerit, sanat uulnera, in potu sumpta, & si ex ea lauentur.

B Eadem sex uncijs sumpta, mollit aluum, sanat intestina exulcerata, confortat membra paralytica, si ex ea fricentur. Iecur refrigerat, extinguit interiorem calorem, reprimit Choleram, medetur pustulis oris, atq; linguæ ex calore abortis.

DE PROSERPINATA.

NOMENCLATURAE.

Πολύγονον.

Polygonon.

Proserpinata.

Centum nodia.

Corrigiola minor.

Weg Dütt.

Weg Gras.

Den Gras.

ANNOTATIO IN PROSERPINATAM.

PROSERPINATAM Plinius lib. 27. cap. 12. Sanguinariam, Columella uerò Sanguinalem appellat. Nec fuit Romanis scriptoribus, ut Marcellus inquit, alia nominis ratio quàm ex ui & ufu

DE HERBIS, CAETERISQVE

C eius, qui sentientes sanguinem expuentibus, cruentisque intestino-
rum torminibus eam mederi, ex meliore hac potestate nomen illi
fecerunt. Græci contrà à seminis copia, uel geniculorum quos ha-
bet frequentia, Polygonon eam appellauerunt. Siquidem Græcis
Gonos genitura & semen, Gony uerò genu est. Hanc herbam ue-
rum Gramen esse medici recentiores perhibent, quare ubicunque
Graminis mentio habetur, non alia utendum est. Magnam ei iniu-
riam facimus, quæ cum multis nominibus celebretur, & uarias in
se uirtutes habeat, eam tamen pedibus nostris calcamus. Duplex
eius genus est apud Dioscoridem, nempe Polygonon mascula &
Polygonon fœmina. Masculam, numerosos, graciles & teneros ra-
mulos habens, geniculis intersectos, graminis modo per terram ser-
pentes. Folia rutæ illi sunt, longiora tamen & molliora, & singulis
folijs adnatum semen. Fœmina autem singulari caule exiguus fru-
tex est, harundini similis continuatis geniculis, & in se ipsos tuba-
rum modo fœctis: circa quos piceæ similia folia in orbem exeunt.
Centumnodiam quoq; Latini eam appellant à multitudine nodo-
rum. De hac quoq; supra tractatum est in Gramine.

DESCRIPTIO.

D Proserpinata habet singulares & molles ramulos cum teneris ge-
niculis, per terram se propagantes, & singulis folijs semen adnatum
habet, flores ei sunt albi atq; rubri, atq; hæc est mascula. Fœmina
habet teneros ramulos instar harundinis, radix nullius est usus.
Gaudet nasci secus fluuios, quidam appellant caudam uulpis.

TEMPERAMENTVM.

Proserpinata humectat in secundo, & refrigerat in principio ter-
tij gradus.

VIRES AC IUVAMENTA.

Succus in potu sumptus prodest sanguinem excreantibus, tollit
alui fluxum, & uomitum.

Idem potus & umbilico illitus, facit ad stillicidium urinæ, sanat
morsus uenenatorum.

Proserpinata cum uino & melle cocta, sanat recentia uulnera, si
imponatur.

Potio uulneraria. Accipe succi Proserpinatæ, Saniculæ & Brassi-
cæ, singularum manipulum, & exprimatur permisceaturq; cum a-
qua Sambuci. Hæc potio sanat quælibet uulnera.

Succus Proserpinatæ auribus instillatus, tollit fluxum purulen-
tum. Fistulas quoq; sanat infusus.

Idem bibitur cum pipere longo aduersus quartanam, matutino
tempore tribus diebus ex ordine sequentibus.

A Herba ipsa cum uino & aqua bibita, prodest contra omne frigus, febrem, & morsus uenenatorum. Urinam ciet, purgat uesicam.

Contra apostemata pectoris, Accipe succum huius herbae, & oleum rosaceum eodem pondere, butyroq; admisto temperabis simul, & thoracem inde illines, aliaq; apostemata corporis, opitulatur.

Proserpinata uiridis contusa, uulnera sanat.

Genitalium ulceribus egregie medetur, cum uino decoctus succus, addito melle. Contra stomachi ardores, sanguinis excretiones, quae serpunt, sacros ignes, inflammationes tumoresq; & uulnera, emplastri modo folia utiliter imponuntur.

Proserpinata in rubro uino decocta, omnem fluxum alui, uomitum, excreationem sanguinis & superfluos menses sistit. Itidem expellit omne uenenum: calculum potenter pellit, omnem calorem in teriorem sedat, sanat omnem exulcerationem internam.

DE AQUA PROSERPINATAE.

Herba tota cum radice conciditur & distillatur in medio Maij.

Aqua Proserpinatae mane, meridie & uesperi singulis uicibus iij. uncis in potu sumpta, nimium fluxum alui sistit. Prodest contra febrem quae cum calore inuadit. Sacris ignibus medetur, linteolis imposita. Confert quoq; contra omnem dolorem uulnerum, si herysipelas uel inflammatio accessit, si inde lauentur, & linteolo etiam imponatur.

B

Purgat renes, pellit calculum lumborum, cit urinam, aperit obstructionem eiusmodi membrorum.

Prodest pueris & adultis contra lumbricos, in potu sumpta: facit ad putridas gingiuas si inde lauentur, medetur nigris pustulis linteolis imposita.

Omnes calores extinguit tam intus quam foris.

DE PROTENTILLA

NOMENCLATURAE.

Protentilla.
Tanacetum agreste,

Genserich.
Grensich.
Grensing.

DE HERBIS, CAETERISQVE

ANNOTATIO IN PROTENTILLAM.

C PROTENTILLA uulgò ab Herbarijs dicitur, quam nonnulli medici Tanacetū agreite appellant, folia em̄ Tanaceto ferè similia sunt. Posset quoq; ob formam parua Agrimonia uocari, cui quoq; non dissimilis est. Apud Plinium & Dioscoridem certa nomenclatura ei attribui adhuc non potest. Hieronymus Bock putat esse Millefolium magnum. Germanicam appellant *Genseric* aut *Grensich*, quia anseres hac herba ualde delectantur.

DESCRIPTIO.

Protentillæ folia super terram serpunt absq; caule, flores habet luteos, ad similitudinem florum rumicis, nasci gaudet secus uias & in locis aquosis, ferè similis Tanaceto.

TEMPERAMENTVM.

Calfacit atq; humectat, ut Barbari tradunt.

VIRES AC IUVAMENTA.

Cum absinthio usurpata, interficit lumbricos, pellit colicam.

Ad Tenesimum, Hanc herbam in uino decoque, ac ita calidam umbilico impone, ea absq; dubio auxiliatur. Succus eius cum uino sumptus, tollit Colicam ex frigida causa procreatam.

Succus etiam exterius uulneribus illitus, prodest.

Herba ipsa in uino decocta, colicæ quoq; medetur.

Itidem confortat membra, si inde fricentur.

D Eadem herba cum aqua & sale decocta & potui data, subuenit ex alto delapsis, dissoluit atq; expellit sanguinem concretum.

DE AQUA PROTENTILLAE.

Herba ipsa cū radice conciditur, & à Iulio usq; ad Septembrem distillatur.

Aqua hæc vi. aut viij. diebus mane ac uesperis singulis uicibus duabus aut tribus uncijs in potu sumpta, alba menstrua mulierū sistit.

Eadem oculis instillata defluxionis impetū pellit, medetur quoq; inuersis palpebris, si inde illinantur. Oculis indita prodest contra caliginem, albuginem, maculas atq; pustulas eorum. Vulnera sanat, si ex ea lauentur, & linteolis imponatur. Herpetem depascentem quoq; sanat. Si spina dorsi inde fricetur, tollit dolorem.

DE AQUA EX FLORIBVS PROTENTILLAE.

Flores eius quando plene fuerint maturi, in Balneo Mariæ distillandi sunt.

Hæc aqua mane à ieiuno duabus aut tribus uncijs sumpta, per aliquot dies, omnia membra hominis confortat. Prodest contra uertiginem capitis in potu sumpta & fronti illita. Tollit catharrum & destillationem oculorum lippientium, facit quoq; ad humida ulcera linteolis applicata, humiditatem enim per poros educit.

A

DE PRVNELLA

NOMENCLATURAE.

Prunella.

Brunellen.

B

ANNOTATIO IN PRVNELLAM.

PRVNELLA, à Hieronymo nobilissimo Herbario inter Consolidæ species numeratur. Multæ sane species sunt Consolidæ quæ enumerantur à recentioribus medicis & Herbarijs, quarum nulla fit mentio apud antiquos auctores. Hieronymus ponit Consolidam mediam uel minorem, cuius triplicem facit differentiam. Primæ quidem nomen indit Germanum, Brunell, flore purpureo. Alteri, Gûlden Gûnzgel, flore ueneto, Blaw. Et tertia nomen maiusculæ, teutonice Gros Gûnzgel, sine floribus, figura Betæ, folijs paulò exilioribus. Habent ferè easdem uires, sed Prunella usitator est ad affectus oris atq; gutturis, & ad linguæ ardorem, ualde enim sanat & refocillat, ore atq; gutture inde colluto.

DESCRIPTIO.

Prunella caulem habet crassum qui ad Balsamitæ modum fert herbam, & in Martio ac Aprili florem ueneto colore producit.

DE HERBIS, CAETERISQUE

TEMPERAMENTVM,

Calefacit atq; desiccatur in tertio gradu.

VIRES AC IUVVAMENTA,

Succus huius herbae cum aqua rosacea temperatus, capitiq; impositus, dolorem eius sedat.

Idem cum uino permixtus ac in potu sumptus, uenenum ex morfu uenenati, tollit.

Herba ipsa elixa & temperata cum oleo amygdalino, & succo malorum granatorum, & sumpta, medetur calidae tussi.

Pellit apoplexiã & lenit stomachum cū aceto elixa ac mandata, Cum farina hordeacea temperata ac oculis circumlita, calorem inde repellit. Itidem dolorem gutturis sedat.

Radix cum farina hordeacea temperata, medetur sacris ignibus.

Succus cum oleo rosaceo ac aceto mixtus, dolorem capitis tollit, si illinatur.

Herba ipsa cum aceto contusa, atq; cerussa admixta, locoq; calido illita, calorem repellit.

Cum alijs bonis herbis permixta & manducata, malos humores per inferiora expellit.

Præsens remedium est alcolæ, & oris ulceribus serpentibus.

DE AQUA PRUNELLAE.

D Tempus distillationis eius est, ut herba, caulis, & flores concidantur & distillentur in exitu Maij.

Aqua Prunellæ tollit putrefactionem oris.

Temperata cum oleo rosaceo & aceto, & temporibus illita, calorem capitis discutit.

Cum aqua rosacea permixta, capiti quoq; medetur.

Eadem mane & uesperis singulis uicibus quatuor uncijis in potu sumpta, prodest contra puncturam quæ in latere sentitur, & contra apostemata interiora corporis, extinguit inflammationes, succurrit imbecillitati cordis.

Eodem modo pota, sacros ignes & herysipelata sanat, tam in adultis quàm in pueris.

Mane in potu quotidie sumpta, præseruat à peste, expurgat pectus, & tollit stranguriam. Prodest contra tertianam & quartanam febrem.

Itidem pota medetur muliebribus quibus matrix intrinsecus incipit putrescere & suppurare, ex ea enim sanantur.

Facit ad uulnera, si inde lauentur, atq; si ea linteis imponatur.

Facit ad alcolam & exulcerationem oris, ore inde colluto & gargillato, putrefactionem enim & ardorem atque pustulas oris sanat.

NOMENCLATURÆ.

Κοκκιμλέα.

Prunus.

Prunum, fructus, arbor.

Pflaumen.

ANNOTATIO IN PRVNVM.

PRVNORVM uaria sunt genera, & innumeræ differen-
tiæ. Prima laus Damascenis tribuitur, nigra cute, carne
suauis, rotundo ligno, exili nucleo. Habentq; nomen, ut
Galenus inquit, à Damasco Syriæ monte, in quo nascuntur. Secun-
das partes sibi uendicant Pertigona cognomine, Iberica uocata,
quoniam primum ex Hispania uenerunt, ut inquit Aëtius, succi
dulcioris, duriorisque carnis, suauis gustu, ea parte qua solem spe-
ctant, purpureo nitent colore, aduersa candicant uel subrubent,
utraq; pressa digitis internum os dimittunt. Alia coloris ceræ ex
candido in luteum palleſcentia, quæ cereola uel cerea uocitantur.
Commendantur maximè quoq; quæ Prunidactyla, à longitudine
digiti dicta, purpurea, suauis carne, ouata pomi specie, insitionis
mangonio nusquam non nascentia. Pruna ut ficus exiccata, uti-
lia permanent, usuiq; per annum reseruantur commodè. Siccantur
pruna in sole per crates loco sicciore disposita.

DESCRIPTIO.

Prunorum quædam sunt alba, quædam rubicunda, cœrulea, &
cerea, alia citrino colore, flores producunt, colore roseo.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Habent omnia uirtutem molliendi aluum, & mutandi naturam
hominis.

Pruna Damascena & Armeniaca uiribus præstant. Austera
Pruna in principio secundi gradus, natura sunt humida & frigida.
Virtutem habent purgandi, & laxandi, corriguntur Tamarindis
& Cassia fistula.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Ex carne eorum conficitur electuarium quod ad multos affectus conducit ex calida causa prouenientes. In Armenia Pruno perforata Scammoneam indunt, deinde argilla iterum obturant foramen. Pruna quæ in tali arbore crescunt, subducunt aluum, & ualde penetrant.

Nigra Pruna atram bilem expellunt. Alia stomacho sunt noxia, parum alimenti præbent.

Pruna emolliunt uentrem, præsertim recentia, sunt difficilis coctionis, si nimium edantur, potissimum hæc qui frigido sunt stomacho. Sed siccata stomacho non adeo sunt nociua.

Gummi manat ex Pruno arbore quod ad multa conducit. Id frangendis uesicæ calculis cum uino bibitur. Ex aceto infantium impetigines idem sanat.

Folia huius arboris in aceto coquuntur, si antiqua ulcera inde lauentur, ea sanantur.

Nigra Pruna magis probantur, quia uentrem laxant, & Choleram refrigerant.

Recentia magis laxant quam siccata.

Decocto Prunorum faucium, & gutturis inflammationes utiliter colluuntur.

D

DE PSYLIO.

NOMENCLATURÆ.

Ψυλλιον.
Κυνοκεφαλιον.

Psylum.
Herba pulicaris.
Psyllien Kraut.
Flö Kraut.

ANNOTATIO IN PSYLIVM.

PSYLION à Latinis herba Pulicaris dicitur, uel quia Pulices fugat, uel quia semina pulicibus similia habet, A Grecis Cynoccephalion dicitur, quia flores canino capiti non dissimiles habet. Est & altera herba apud Dioscoridem, quæ Conyza pulicaris, hæc autem simpliciter Pulicaris dicitur, ne hoc alicui errorem pariat.

DESCRIPTIO.

Psylum folijs est flaccidis, caule oblongo, in summo duo aut tria capitula habens, in quibus semen continetur nigrum instar pulicis, cuius usus est in medicina. Gaudet locis humidis.

TEMPE.

A

TEMPERAMENTVM,

Refrigerat atq; humectat in secundo gradu.

VIRES AC IUVAMENTA.

Subducit aluum, & naturam hominis mutat, si quis eo utatur.

Exterior cortex seminis natura refrigerat, modicumq; ueneni in se continet, propterea semen contundi debet, & in aqua lauari, ut interior materia exeat, sic potest in medicina usurpari.

Semen cum oleo rosaceo permixtum, omnes dolores exteriores corporis pellit, qui ex calore oriuntur, si emplastri modo imponat.

Idem contritum & aceto temperatum, & emplastri modo calidis pustulis impositum, calorem educit. Presertim autem ita conducit ad herysipelata. Ad calorem si foris corpori adhibeatur, magis prodest, quam si intrò sumatur semen.

Semen sub lingua retentum, sedat tussim, prodest contra siccitatem linguæ, quæ ex calore prouenit. Semen in usu fronti imponitur in dolore & temporibus ex aceto, & rosaceo aut posca.

Psyllion in aqua cū radicibus coctum tenesmo imponitur: Item umbilicis prominentibus, & infantium ramici, uetustis ulceribus prodest.

B Omnibus articulorum morbis salutare est semen huius herbæ, madefactum in aqua, admixtis in heminam seminis duobus resinæ colophonix cochlearibus, thuris uno. Podagras idem refrigerat, dolorem & tumores luxatorum tollit.

In quam domum uiridis inferatur herba, pulices arceri perhibentur. Succus uerminosis auribus, aut fluxione tentatus instillat.

DE PVLEGIO.

NOMENCLATURÆ.

ῥόχων.
βλήχρον.

Pulegium.

Poleyen.

ANNO.

DE HERBIS, CAETERISQVE
ANNOTATIO IN PVLEGIVM.

c

VLEGIVM nota passim herba, magna ei cum nepeta & mentha societas: foemina in eo efficacior, ut Plinius inquit, florem habet purpureum, mas candidum, utriusq; recens incensus pulices necat: unde & nomen Pulegio. Quotidianus Pulegium olim ueteribus in sanitatis usu cibus: unde in sale seruabatur aliorum, salgamorum modo, ut autor est Columella. Graeci etiam Blechona mutatis literis uocauerunt, quoniam pecus, gustato eo dum floret, balatu compleatur. Est & Pulegium syluestre, Origano simile, folijs minoribus quam satium.

DESCRIPTIO.

Pulegium maioranae formam representat, caulem habet mollem, flores coeruleos, in terra se propagans, odorem habet bonum, & gaudet locis humidis.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atq; desiccatur in tertio gradu.

VIRES AC IUVAMENTA.

Pulegium, ut inquit Aegineta, calefacit & attenuat, & decoquit uehementer, Quamobrem ex thorace & pulmone, humida, crassa, glutinosaq; facile facit expuere.

D Pulegium quando flores gestat colligendum est, tum duos annos synceris uiribus durat.

Nepeta, Pulegium, & Origanum, easdem ferè uires possident, unde & sepius unum pro alio sumitur.

Contra corporis prurimum, Pulegium in aqua decoques, & inde prurientem scabiem lauabis, & bonum erit remedium.

Contra inflationem uuluae, mulier decocto Pulegij aluum fouebit, hoc auxiliatur. In uino coctum ac bibitum à mulieribus, menses ducit. Pulegium grauidis foeminis in cibo non conducit, quia abortus ita timendus esset.

In potu uel in cibo assumptum, secundas expellit.

Cum melle & sale permistum, auxiliatur paralyticis & fractis membris. Asthma tollit cum melle permistum atq; intrò sumptum:

Contra tormina intestinorum, accipe duas partes uini, & cum Pulegio decoque, eoq; utere. Vel Pulegium cum aqua mulsâ uel aceto sume, ita etiam opitulatur.

Ita sumptum medetur etiam uiperæ ictui.

Qui assidue somnolentus fuerit, accipiat recens pulegium, ac sub linguam ponat, & in ore contineat, sepius em̄ ita recens sumptum, auxilium adfert, & arcet somnum.

Obmutescens accipiat Pulegium ac in bono uino uel aceto elixum, linguæ admoueat, hoc loquelam citò restituit.

In pulue-

A In puluerem redactum ac uino inditum, atq; bibitum per duos dies, cum cubitum ire uolueris, pulmonum & iecinoris uitia emendat. In ouo sumptum pulegium uel semen eius, contra cruditatem stomachi & uomitionem eius auxiliatur. Qui ex nimio fluxu sanguinis animo deficiunt, eos recreat atq; confortat, cum aceto naribus obiectum. Si dentes ex eo in puluerem contrito fricentur, omnem pellit dolorem. Podagræ subuenit, recens contusum atq; impositum.

Cum polenta calidum impositum discutit inflationem.

Contusum atq; cum croco temperatum, maligna corporis ulcera pellit, & præsertim ea quæ circa unguis digitorum exoriuntur.

Contusum ac lieni impositum, tumorem eius discutit.

Cum uino calido sumptum, medetur uesicæ stillicidio, idem uinum in oleo elixum ac uentri impositum, ad eundem affectum auxiliatur. Radix eius in forti uino elixa, tumorem pellit, imposita.

In uino sumptum pulegium, uenenum serpentium pellit.

Itidem sanat pulmonis ac iecinoris affectus.

Succus clystere infusus, lumbricos necat.

B Pulegium in uino elixum, ac naribus ita calidum bis aut ter inditum, catharro medetur & destillationi capitis. Vuluæ humiditatem expurgat atq; desiccet. In uino coctum ac ita calidum aluo impositum, pellit intestinorum tormina. Idem à muliere sæpius sumptum, reddit eam fecundam.

Admotum naribus idem ex aceto animæ defectus excitat.

Vinum decoctionis eius & ficuum siccarum, ualet contra frigidam tussim, ex glutinoso humore, uel aquoso.

Id uinum ualet etiam dolori stomachi & intestinorum ex causa frigida, ut Platearius testatur. Similiter & emplastrum ex eo in uino decoctum.

Gargarismus factus ex aceto decoctionis pulegij, & ficuum siccarum, humiditatem uuæ & gingiuarum desiccet.

Fomentum factum ex aqua decoctionis eius, humiditatem matricis desiccet, & uuluam mirabiliter coarctat.

Decoctum eius ablutas pruriges mitigat.

DE AQUA PVLEGIJ.

Conueniens tempus distillationis eius est, ut herba ipsa cum tota substantia concidatur quando flores gerit, ac distilletur.

Aqua Pulegij mane ac uesperis singulis uicibus duabus uncis pota, prodest mulieribus quibus matrix refrigerata est, ac menses earum trahit.

Eadem per diem bis pota ac singulis uicibus ad iij. uncias, prodest contra sanguinis fluxum, tam per superiora quam inferiora, nimirum

DE HERBIS, CAETERISQVE

C nimirum subuenit sanguinem excreantibus, ac sanguinem mingentibus, & dysentericis.

In potu sumpta, pellit secundas, per incuriam obstetricis impeditas. In potu sumpta ruptis medetur.

Supra dicto modo bibita, crassos ac glutinosos humores in thorace extenuat ac emollit, nauseam ac uomitum sistit, pellit Melancholiam ac tristitiam, medetur intestinorū torminibus, pellit uenum, sanat morsus serpentium ac uiperarum, in potu sumpta, uell linteolis imposita.

Quatuor uncijs pota ac quater per diem, stranguriæ medetur, parturientibus potui data partum promouet.

Prodest in potu sumpta, contra frigidam destillationem capitis & catharrum, tollit quoq; antiquos affectus capitis: prodest quoq; auribus indita, contra frigidos eorum humores. Oculis fluentibus instillata medetur, pellit omnes dolores oculorum, eosq; claros reddit, caloremq; inde repellit, uisumq; confortat indita.

Pruriginem tollit per diem bis ex ea lotam, mitigat podagram, ac pellit tumores linteolis imposita.

Naribus applicata fluxum sanguinis sistit.

Nitidam reddit faciem, si ex ea sæpius lauetur, pellit lentiginem aliasq; maculas ex solis æstu contractas.

D

DE PVLMONARIA.

NOMENCLATURAE.

Pulmonaria.

Lungen Kraut.

ANNOTATIO IN PVLMONARIAM.

PVLMONARIA, ut Antonius Musa, & Hieronymus Bock scribunt, herba est quam Dioscorides & Plinius Lichena appellant. Est autem duorum generum, Vna quæ petris adherescit, & iecoraria ab Herbarijs dicitur, quòd iocinerum fibris similis conspiciatur, hanc Lichenam petrosam, & aquaticam possumus appellare, ut Hieronymus Bock indicat, & teutonice Brunnen Leber kraut. Alteram uerò Arborcam siue Syluestrem Lichenam, quæ muscosis arboribus, & umbris petrosisq;

A petrosifq; rupibus adhæret. Germanice autem **Waldt Lungent
kraut** nominare possumus: utraq; ut Plinius inquit, contra impeti-
gines prodest. Pulmonaria autem ab Herbarijs dicitur, quoniam
pulmonum affectibus præcipuè medetur.

DESCRPTIO.

Pulmonaria herba est in quercubus & saxosis rupibus crescens,
folijs mollibus & sibi cohærentibus ac foraminosis, infra autem lu-
teo est colore, formamq; pulmonis refert.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerat atq; humectat in secundo gradu. Habet uirtutem mol-
liendi & dissoluendi.

VIRES AC IUVAMENTA.

Pulmonariam cum uino coctam, melleq; admisto, per linteum
aut setaceum trañcito, ut pulti similis fiat, tum ad solem siccare finito,
usq; ad tantam duritiem, ut in puluerem redigi possit. Puluis ille
cum farina hordeacea permistus, calidis ulceribus medetur in-
spersus.

Eadem per noctem in uino macerata difficultatem spirandi adi-
mit. Eodem modo usurpata contra siccam tussim prodest, potissi-
mum autem contra omnia pulmonum & iecinoris uitia auxiliatur.

B Contra pulmonis uitia puluis conficitur hoc modo, Accipe Pul-
monariam siccata, semen anisi, pulmonē uulpis in aëre siccatum,
sceniculi semen, dulcem radicem Enulæ, Ginziber, eodem pondere,
& singula benè contusa per setaceum colabis, saccharumq; opti-
mum ad pondus omnium addes, simulq; miscebis. Hic puluis ad
modū alterius Trageç, mane ac uesperis sumptus, pellit difficultatem
anhelitus, aperit pulmonem & iecur, prodest ad asperam tussim.

Veterinarij pulmonaria in puluerem redacta, & cum sale permi-
sta utuntur ad tussim & asthma pecorum, & est experimentum.

DE PYRETHRO

NOMENCLATURAE,

Πυρεθρον.

Pyrethrum.

Saliuaris herba.

Bertram.

ANNOTATIO IN PYRETHRVM.

PYRETHRVM à feruido sapore qui in eo similis igni sentitur,
nomen obtinuit. Romani Saliuarem herbam dicunt, Comman

DE HERBIS, CAETERISQVE

C ducatum enim copiosam oris saliuam proritat : quia potestate plerunq; sunt feruida omnia, ideoq; ueteres Græcorum medici ad purgandas capitis pituitas eo utebantur.

DESCRIPTIO.

Pyrethrum herba est Tanaceto fermè similis, nisi quòd in summo umbellam habet anetho similem: floribus est luteis, radice tenui & nigricante, sed foris cano colore. Gaudet editis montibus,

TEMPERAMENTVM.

Radix calefacit atq; desiccet in tertio gradu.

VIRES AC IUVAMENTA.

Colligitur aut in hyeme, duratq; quinque annis integris uiribus: Bonitatis laudem obtinet quæ feruido est gustu, & multam salitiam excitat.

Radix multum malorum humorum attrahit, & tollit dolorem dentium in ore retenta.

Radix ea bona censetur, quæ densa & ponderosa fuerit, neq; fracta puluerulenta fuerit, Virtutem habet consumendi, attrahendi, & dissipandi.

Ad dentiũ dolorem, quem maxillarum tumor comitatur, Pyrethrum in aceto decoques, eo decocto calido os collues, illudq; sæpius expues, recensq; iterum assumes, eo modo opem præstat.

D Ad dentium candorem, Accipe albos silices ex fluujs, eosq; contunde in puluerem, deinde accipe pennam & dentes expurga, ac pura aqua fontana, puluereq; illo eos fricã, atq; post quatuor hebdomadas os semel inde collue, tum dentes candorem acquirunt, bonasq; gingiuas consequeris, orisq; suauitatem.

Pyrethrum cum aceto & ficis, aut dulci uino elixum, ac gargarisatum, purgat humidum cerebrum, malosq; humores Phlegmaticos educit.

In uino decoctum atq; oleo oliuarum, paralyticis membris subuenit illitum.

Ita quoq; prodest podagricis emplastri modo impositum.

Sudores inunctis ex oleo commouet. Facit ad longos in accessibus febrium cum tremore algores.

Facit & ad ea quæ frigoribus perfrixerunt corpora & torpent, quibus egregiè prodest.

Sequitur Litera Q.

DE QVERCV.

NOMEN

A

NOMENCLATURAE.

Αϋς.

Quercus:
Arbor Glandis.
Viscum Quercinum.

Eychbaum:
Eychen mispell.

ANNOTATIO IN QUERCVM.

QUERCUS à Græcis Αϋς dicitur, quòd id genus arboris graue sit ac durum, tum etiam quòd in ingentem euadat amplitudinem. Plinius glandiferas arbores una uoce comprehendi posse negat, Latino sermone quemadmodum Græco potest Αϋς. Ponuntur autem huius arboris quaterna genera apud ipsum Plinium; scilicet Quercus, robur, æsculus, cerrus.

B

TEMPERAMENTVM.

Quercus omnes partes facultatem habent adstringendi: idque maximè potest, quod inter corticem & lignum membranæ simile clauditur. Idem potest membrana glandis ea uidelicet, quæ fructus carnem conuestit.

VIRES AC IUVAMENTA.

Quocumque modo hæc usurpata fuerint, natura adstringunt atque refrigerant.

Glandes faciunt ad profluuium muliebre, & præcipuè interior cortex arboris in aqua decoctus, si mulier inde ab inferiore parte foueatur, uapor iste auxiliatur.

Idem Cortex & membrana quæ sub calyculo glandem obducit, simul in aqua & aceto decocta, ac emplastri modo sacris ignibus imposita, calorem reprimit.

Glandes in puluerem contritæ profunt contra alui affectus & stillicidium uesicæ, & contra stranguriam, medentur calculo renū ac uesicæ.

Glandium calyculi sanguinem excreantibus profunt.

Contra ardorem stomachi, Accipe folium Quercus, ac linguæ superimponere, humiditatem inde prouenientem, si deglutieris, ad.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C fumentum adfert. Folia Quercus contusa ac recenti uulneri imposita, adeo illud contrahunt, ut non opus sit id consuere.

Contra uuam gutturis, Accipe glandes contusas, pipereq; contuso ac albo canis stercore addito, atq; ijs simul permistis uuam fricabis: possunt quoq; ad idem manducari.

Contra puncturam lateris, Bibe ex quercino uisco, hoc remedium praestat.

Lignum Quercinum coctum, prodest sanguinem expuentibus, si decoctum illud cum uino bibatur.

Fomentum uel suffitus ex folijs Quercus, subuenit mulieribus contra longum profluuium mensium.

Glandes in puluerem redactae, & in uino sumptae, uenenum in homine tollunt, ac expellunt per urinam.

Folia Quercus ad multa prosunt. Vnum enim folium apostemati impositum, tollit calorem ac sanat illud.

Glandes dolores capitis & inflationes in cibo faciunt.

Radix cum lacte bubulo cocta, ac in potu sumpta, prodest contra uenosa remedia.

Fructus Quercus refrigerat & siccat in primo gradu.

Viscum Quercinum habet facultatem extenuandi, attrahendi, & humores discutiendi. Calefacit in tertio gradu.

D Hoc in puluerem contritum, ac cum resina & cera permistum, prodest contra lienem induratum, & morbum articulorum.

Viscum duplex est. Alterum quod in quercubus nascitur. Alterum uero quod in piris. Sed Quercinum uiscum magis probatur.

Hoc in puluerem redactum ac cum aqua uitae bibitum, pellit febres & Apoplexiam.

Ita sumptum pellit uertiginem & tumores corporis.

Annulus cum uisco quercino gestatus, auxiliatur contra morbum comitalem. Idem manducatum praeseruat a lepra. Auro circumdatum & collo gestatum, defendit ab Apoplexia.

Strumas cum resina & cera discutit, panos mitigat omnis generis: quidam galbanum adijciunt pari pondere singulorum. Vngues auripigmento & sandaracha illitum extrahit, additum calci uiuae, & fecibus, uim suam intendit.

DE AQVA FOLIORVM QUERCVS.

Folia Quercus non antiquae in medio Maij distillantur.

Aqua illa facit ad alui fluxum siue album siue purulentum, singulis uicibus sex uncijis pota.

Expellit sanguinem ex contusione in grumos concretum.

Prodest immundo & putrescenti iocineri, ac pulmonarijs, quibus pulmo putrescere incipit, in potu sumpta. Prodest contra puncturam lateris.

A muliere

A A muliere pota nimium profluuium menstruorum sistit, sanguinem uulnerum quoq; sistit, similiter & sanguinem mingentibus medetur, modo iam prædicto in potu sumpta.

Eadem in potu sumpta præcipuè conducit contra calculum lumborum & uesicæ. Sanat quoq; intestina exulcerata ex fluxu alui.

Linteolis membro inflammato applicata, ultra modum refrigerat. Antiqua ulcera crurum sanat, si ex ea lauentur, & per se iterum siccantur.

Subuenit quoq; contra ruborem & ardorem crurum ex nigris pustulis, stupa canabina aut lineis pannis, per diem bis aut ter super imposta, usq; dum calor extinguitur.

Sequuntur Herbae de Litera R.
incipientes.

DE RAPAM.

NOMENCLATURAE.

ρογγύλι ήμερος.

Rapa.

Rapa satiuæ.

Rapum.

Rüben.

ANNOTATIO IN RAPAM.

RAPA siue Rapum genus oleris est apud nos in usu frequentissimum. Varro Rapam quòd ex terræ rure quasi ruapa, dictam putat. Alij quòd passim rapiatur Rapæ nomen deflexum esse censent, Græci à figura, quæ plæruncq; rotunda esse solet, uocabulum detorserunt, appellantes gongylen aut gongylida. nanque quod in rotunditatem coactum est, uel in orbem circumagitur γόνγυλον, hoc est γρόγγυλον dixerunt, ut testatur Barbarus, Dioscorides duo facit raporum genera, Satiuum alterum, agreste alterum. De uarijs generibus eorum, require Theophrastum lib. 7. cap. 4. & Plinium lib. 18. cap. 13. & 19.

DESCRIPTIO.

Raparum omnigena genera sunt. Aliæ enim sunt oblongæ, aliæ paruæ, aliæ uerò magnæ, iuxta genus & sationem, agriq; naturã, flores luteos producunt. Letantur agris, & rure in hortis satæ amaritudinem contrahunt.

DE HERBIS, CAETERISQVE

TEMPERAMENTVM.

C Rapæ calefaciunt in secundo ordine, & humectant in primo, multos humores pariunt ac difficile concoquuntur, multosq; flatus creant.

VIRES AC IUVAMENTA.

Satiuæ Rapæ sunt difficiles concoctu, quæ decoctæ inflant aluum, & humores in corpore augent.

Habent Rapæ miram proprietatem acuendi uisum, ut Auerrois scribit.

Perfecte tamen coctæ, ut Galenus docet, nutrimentum præbent, corporiq; accommodatæ sunt. Contrà si crudiores ingerantur, concoctioni pertinacius resistunt, inflationes pariunt, & stomachum infestant.

Semen raporum sumitur ad Theriacam, medetur ueneno. Qui uenenum hauserit, semen in aqua mulsa sumat, hoc ueneni uim reprimat, ne nocere possit.

Rapæ cum aceto confectæ refrigerant atq; inflant, sed tamen extinguunt calidum & siccum sanguinem, unde maximi morbi creari solent.

Rapæ atq; semen earum uenerem stimulant.

D Sanitati conducunt, si bis in aqua decoctæ fuerint, malignam scabiem, quæ lepræ speciem representat, lauet se aqua in qua semen elixum fuerit, ea cutem reddit nitidam atq; puram. Cum uernali butyro si Rapa elixa fuerint, thoracem relaxant.

Decoctum eorum sedat siccam tussim. Cum oleo oliuarum decoctæ, concoctionem adiuuant.

Fouentur decocto eorum paralytica membra, podagræ & perniones, hoc maximè auxiliatur.

Si quis in excauata eius radice, ceram rosaceo exceptam in feruenti cinere liquefecerit, exulceratis pernionibus medebitur.

Rapæ assiduo usu crassos creant humores, & ideo à Democrito in cibos damnatæ.

DE AQVA RAPARVM.

Rapa satiuæ cum radice conciditur, & in exitu Iunij distillatur.

Aqua raparum facit ad perfrictionem membrorum, si inde lauentur ac fricentur, & linteolum in ea madefactum per diem bis aut ter applicetur.

Facit ad quancunq; uestionem, si ex ea lauetur, crustam enim acquirat cutis quæ non est remouenda, sed assidue hac aqua lauanda, donec curetur.

DE RAPHANO MAIORE NOMEN.

A

NOMENCLATURAE.

Ραφανίς ἀγρία.

Ἀρμόρακία.

Raphanus maior.

Raphanus agrestis.

Armoracia.

Merrettich.

Merzich.

ANNOTATIO IN RAPHANVM.

RAPHANVS, ut Ruellius inquit, nomen ἀπο τοῦ ῥᾶφαίνειν
 i l est, quòd facile appareat, sibi adsciuisse constat, nam
 die tertio à satù profilit. Latini radicem uel radiculam
 appellant. Quamuis ut autor est Marcus Varro, hoc uo-
 cabulum è Græcia uenit in Latinum, cum ueteres Græci radicem
 dixerunt quam nunc raphanum. Nisi quis arbitretur forsitan sibi
 radicis nomen arrogasse, quòd cæteras amplitudine corporis supe-
 ret, uel quàm paucissimis magnitudine cedat. Etenim plærunq; in
 tantam molem coalescit, ut frigidis locis quibus gaudet, infantium
 puerorum magnitudinem æquet. Dioscorides duo genera rapha-
 ni ponit, Satiuæ & Syluestris, utraq; cuilibet satis nota. Satiua est
 uulgaris Raphanus, qua magis ex consuetudine utuntur ad uolu-
 ptatem, quàm ad utilitatem. Hac siquidem in cibus antecedente, plæ-
 riq; omnes, cum fastidium urget, uorandi facultatem moliuntur,
 & appetentiam accersunt, in quem usum in taleolas orbiculosq; se-
 catur, ut aqua saleq; conspersa cœnas inchoët. Si quis etiam cibus
 fastidit, ad excitandam cupiditatē interponitur. Hanc raphnum
 Romani radicem seu radiculam appellant. Syluestris Raphanus
 est quam Latini Raphanum maiorem appellant, ut autores testan-
 tur, quia acriori est sapor & maiores uires possidet quàm altera,
 propterea tali nomine donata est. Hæc à Latinis Armoracia quo-
 que dicitur, & in medicina magis usurpatur. A Germanis uerò
 Merrettich dicitur.

DESCRPTIO.

Raphanus maior herba est procera, & Buglossò uel Enulæ Cam-
 panæ similis, parua & incisuris diuisa, excelso caule ac in medio al-
 bis & paruis floribus.

Radicem habet in terra profundam, albam, crassam, & oblon-
 gam. Magna & oblonga habet folia, quæ prope radicem cer-
 scunt.

DE HERBIS, CAETERISQVE

TEMPERAMENTVM.

- c Calefacit & desiccatur in secundo ordine.
Raphanus iuxta sententiam Auerrois calida est in tertio gradu,
& sicca in secundo.
Radix adhuc uiridis melior est arida. Cortices eius exiccati du-
rant annum.

VIRES AC IUVAMENTA.

- Raphanus maior à cibo sumpta, laxat aluum & cit urinam.
Radix multum prodest à ieiuno manducata, totum diem præfer-
uat hominem à ueneno, stomachum tantum inflat, creat ructus, at-
que uomitum, A cibo cibum deprimat, & magis digerit quàm si à ie-
iuno edatur.
Succus radicis ualde prodest contra ulcera gutturis, gargariffa-
tus. Radix combusta & in puluerem trita, purgat putrida uulne-
ra, erodit carnem putridam, exiccatur singulariter humida ulcera,
morsibus uenenatorum absq; noxa medetur in cibo sumpta.
Herba ipsa cum Peucedano in aqua elixa, facit renasci pilos, si ca-
put inde lauetur, uel alius locus caltius.
Succus eius auribus instillatus, tollit ulcera earum, & desiccatur
quoq; absq; nocimento purulentiam aurium.
Semen cum melle contusum opitulatur contra difficultatem an-
d helitus: puerperis præbet lactis copiam.
Raphanus maior contusa ac elixa, ac melle permista, ore inde col-
luto sanat exulcerationem oris.
Decoctum eius cum modico aceti temperatum ac bibitum, sub-
uenit lieni inflato.
Succus eius per aliquot dies in potu sumptus, sanat exulceratum
pulmonem, & est singulare remedium Phthificis atq; pulmonarijs.

DE AQUA MAIORIS RAPHANI.

- Radix eius tantum conciditur & distillatur in Iulio.
Aqua illa mane ac uesperis singulis uicibus duabus aut tribus un-
cijs in potu sumpta, mirifice prodest contra Colicam. Conducit
contra uenenum & impurum cibum in stomacho retentum, ad sex
uncias pota. Eadem per tres aut quatuor hebdomadas, mane ac
uesperis pota, ita ut homo natus grandis singulis uicibus, quatuor
uncias in potu sumat: iunior duas uncias: puer uero unam unciam,
medetur calculo renum & uesicæ, cit urinam, expurgat renes atque
uesicam, atq; stranguriam discutit. Tribus uncijs mane ac uesperis
pota, purgat thoracem, medetur tussi, sanat apostemata iocineris,
illudq; confortat, eiusq; obstructionem aperit. Auribus indita,
ulcera earum pellit. Sanat in cruribus herpetem depascentem, si
exinde lauetur, atq; linteolis ipsa aqua imponatur,

Aqua

A Aqua hæc sale temperata ac paulisper calefacta quatuorq; uncijs in potu sumpta, ita ut per semihoram in stomacho retineatur, & deinde filum in oleo intinctum in guttur demittatur, & uomitus eo prouocetur, tum omnes Phlegmatici & frigidi humores educuntur, è quibus plærunq; febris exoriri solet.

Aqua distillata ex herba, semine, & radice, ea mane ac uesperis in potu sumpta, medetur calculo.

DE RAPHANO MINORI VEL
COMMUNI.

NOMENCLATURÆ.

Rapavig.

Raphanus.
Radix, Radicula.

Kettich.
Gemeyn Kettich.

DESCRIPTIO.

RAPHANVS radicem habet instar Rapæ quæ interdum magna & oblonga conspicitur, interdum uerò rotunda & nodosa: herba eius raparum folijs similis est, quæ tamen longiora sunt. Semen autem in folliculis continetur, floresq; fert candidos.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atq; desiccatur in tertio gradu.

VIRES AC IUVAMENTA.

Raphanus à cocna manducatus cibum bene concoquit, calefacitque stomachum, grauem autem reddit anhelitum, si quis statim ab ea sumpta, somnum ceperit.

Grauidis foeminis nondum conducit, expellit enim foetum, trahit menses, educitq; secundas.

Succus eius in ueteratis ulceribus illitus, ea renouat, gangrenamque in eis erodit. Idem præstat puluis eius.

Succus

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Succus raphani cum melle decoctus, atq; modico aceti admisto, percolatus, prodest contra febrem quartanam, & contra oppilationem lienis, si in potu sumatur.

Cutem subeuntibus aquis, lienosisq; utiliter Raphanus emplastrum modo imponitur, ut Dioscorides testatur. Vomitorium semen est; urinam cit, & cum aceto potum, lienem minuit.

DE AQUA RAPHANI MINORIS.

Radix eius minutim concisa in principio Septembris distillatur. Aqua raphani per triginta dies mane ac uespere singulis uicibus iij. aut iij. uncijs pota, medetur calculo, cit urinam, expurgat renes & uesicam, locosq; qui calculum continent,

Tribus uncijs bibita, medetur ueneno quod in cibo uel potu sumptum est.

Medetur morbo regio, necat uentris lumbricos, concoctionem stomachi adiuuat, expurgat ipsum ab omnibus uiscosis humoribus & ab alijs rebus quæ concoctionem impediunt, aperit omnem obstructionem interiorum membrorum atq; uenarum. Superiore modo in potu sumpta, extenuat glutinosos humores in pulmone, facit ad tumorem splenis, expurgat thoracem à uiscosis humoribus, bonamq; reddit uocem.

D Prodest contra febrim quartanam bibita, trahit menses, pellit calculum.

Conducit illis qui à uespis & araneis icti fuerint, si locum affectum ea lauerint, & linteolis eam imposuerint.

Humores oculorum incidit, unde glaucoma oriri solet, oculis indita, extergit maculas faciei, si inde lauetur: tollit quoq; luteas maculas ex quibusuis membris, si sæpius inde fricentur.

Eadem sæpius gargarissata, & in ore retenta, auxiliatur angine, & ulceribus gingiuarum, consumit enim resoluitq; & rumpit ea.

Facit ad puncturam lateris, si ex ea lauetur, Interimit etiam Scorpiones.

Mane ac uespere singulis uicibus quatuor uncijs per tres aut quatuor hebdomadas pota, facit ad aquam intercutem, educit eam per urinam, modo ægrotus se nimio potu abstineat, nam quanto minus biberit, tanto magis aqua mingendo educitur, unde eo citius etiam sanatur.

DE RAPISTRO.

NOMEN

A

NOMENCLATURAE,

Rapistrum.

Gederich.
Wilder Senff.

B

ANNOTATIO IN RAPISTRVM.

RAPISTRVM Ruellius nihil aliud putat esse quàm sylvestre rapum, cuius Columella meminit, ubi inquit, Rapistrum olus fauorum ceras exuberat: nam & crudo cespite uiret, sed flores creat apibus gratissimos. Sylvestrem raphanum quidam etiam rapi-
strum uocant. **DESCRIPTIO.**

Rapistrum herba est ad Rapæ uel Cardui Mariæ figuram accedens, præterquam quòd hæc acutiora habet folia, quæ in medio nigras guttulas habent, instar Polypodij, flores gerit luteos, radices autem habet albas.

TEMPERAMENTVM,

Calefacit atq; desiccatur in tertio gradu.

VIRES AC IUVAMENTA.

Si cui membra sunt refrigerata, ut scabies inde oboriatur, accipiat hanc herbam & in uino decoquat, ac mane & uesperis in potu sumpta, præstat auxilium.

Radix eius in puluerem contusa, & mane ac uesperis sumpta, ualde prodest contra febrem.

Hæc herba unà cum radice contusa, & plantaginis maioris atq; proserpinatæ singularum manipulus semis ei si admista fuerit, & de
inde

DE HERBIS, CAETERISQVE

C inde in aceto cocta, atq; linteolo percolata, & uespero, quando cubi-
tum iturus es, hoc modo sumpta, sudorem elicit, expellitq; malos
humores. Contra pestem hoc modo sumpta, priusq; homo dor-
mierit, tum uehementer sudorem prouocat, deinde autem sumere
debet Theriacam cum aceto.

DE RAPVNCULO.

NOMENCLATURAE.

Rapunculus,
Raponeoli.

Rapunzelen.

ANNOTATIO IN RAPVNCVLVM.

RAPVNCVLVS rapula uel radícula est diuitem lautiorumq;
mensis petita, qua potissimum tempore uerno in acetarijs uti-
mur, quo tempore omnibus est cognita, nascitur enim passim pro-
pe sepes & etiam in hortis graminosis, Medicis adhuc nondum est
exploratum, quo noie apud Dioscoridem & Plinium sit appellata.
Iacobus Manlius putat esse minimū genus naporū, unde & rapun-
culus ab aliquib. dicitur, qui sane ipsam ueritatem attigisse uidet.

DESCRIPTIO.

Rapunculus nascitur folijs angustis, duris & oblongis, caule al-
to, multifq; coeruleis floribus, radice dura & candida, eaq; tenera
utimur cum ipsa herba in acetarijs, sic aut maximē refrigerat, cibo
rum appetentiam facit, gustum emendat.

VIRES

VIRES AC IVVAMENTA.

Cum sale & aceto parata ad acetarium, non solum cibi desiderium inducit, sed & stomachum refocillat, ciet urinam, & ociosis ac delicatis hominibus in cibo est gratissima.

DE RHEVBARBARO.

NOMENCLATURAE.

ῤῥ. ῤῥοῦ.

Rhabarbarum.

Rheon.

Rheubarbarum.

Rheubarbarum / Ein
Wurzel.

ANNOTATIO IN RHABARBARVM.

RHABARBARVM radix est preciosissima que aliquando auri premium æquavit, eam nostri medici, secuti Ioannem Mesue, inter cætera purgantia medicamenta, tanquã præcellentissimam collocant, nec enim vim purgatoriam minorem agarico habet. Considerandum autem erit, quod Rheubarbarum quo nunc passim officinæ utuntur, & quod Mesue describit, penitus esse diuersum ab eo quod antiqui depingunt. Antiqui enim alterius cuiusdam Rheubarbari meminerunt, quo ad ventris purgationem non utebantur, sed antidotis miscebant, & ad plerosq; alios usus adhibebant, quos operæ premium non est hoc loco referre, quando ex Plinio, & Dioscoride cæterisq; facile disci possunt. Varijs autem nominibus ab illis appellatur. Galenus enim hoc interdum Rheon, aliquando Rhiam uocat, Dioscorides Rha, & iuxta quosdam Rheon, Plinius Rhacoma, Celsus radicem Ponticam appellauit.

Rhabarbarum uerò quod nunc passim in Germania in monachorum hortis crescit, quodq; ab Herbarijs cum lutea radice & magnis folijs ostentatur, Hieronymus Bock credit esse Rumicem hortensem, apud Dioscoridem, scribitq; eam radicem siccata in medicina quoq; conducibilem atq; bonam esse, tam intrò sumptam quàm foris applicatam. Choleram enim & Phlegma absq; noxa purgare, si in puluerem redacta pondere unius drachmæ cum dimidia parte Gingiberis in iusculo aliquo sumatur, idq; se experientia didicisse. Qui ergo exoticum & preciosum illud Rhabarbarum,

DE HERBIS, CAETERISQVE

C quod in officinis extat, emere non possunt, relinquunt id diuitioribus, & hoc nostrate Rhabarbaro utantur, quod ferme exoticum, ut iam indicatum est, uiribus est æquale.

DESCRIPTIO.

Rheubarbarum nascitur in Barbaria, unde & nomen sortitum est. Optimum censetur quod rubens est, & nigredine quadam permistum, quodq; ponderosum & densum succulentumq; est, & com manducatum luteum croci colorem refert. Improbatur in medicina illud quod molle & laxum est, & uenis caret, quodq; fractum puluerulentum est.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atq; desiccat in secundo ordine,

VIRES AC IUVAMENTA.

Hac radice tam minoribus quam natu grandibus semper utilitum est, puerperis quoq; salubris est.

Huius radice semidrachma uino imposita, magnas uires tali uino præbet, præseruatq; illud hominem à morbis imminentibus.

Ex eadem radice si quis bibat, discutit morbum regium & aquã intercutem.

Rheubarbarum membris ruptis tam interioribus quam exterioribus accommodatum est, ex quacunq; causa id accidat, si quis ex eo bibat.

D Expellit malam Melancholiam & Phlegma.

Maxima eius uirtus est, quòd stomachum, iecur, atq; sanguinem in corpore expurgat, & tollit omnem obstructionem membrorum interiorum, unde grauissimi morbi, utputa hydrops, icteros, febris quartana, & lienis affectus sæpius exoriuntur.

Ad membra contusa atq; conquassata, Accipe Mumię duo grana, Rheubarbari semidrachmam, & bono uino decoque, membris inde inunctis auxilium præstat, & sanguinem conglobatum dissoluit. Durat Rheubarbarum quatuor annos synceris uiribus.

Hæc radix obduci debet cera quæ Terebinthina est permista, tum succum retinet.

Aqua Endiuia in qua Rheubarbarum est maceratum, facit ad fellis suffusionem & febrem Tertianam. Rheubarbaro autem modicum Spicæ admisceri debet.

Vsurpatur ferè Rheubarbarum ad omnes calidos affectus ex Cholera & Phlegmate exortos, qui humores inde euacuantur, si drachma ex eo contusa in uino uel alio liquore sumatur.

Ex Ioannis Mesue, & Auerrois & recentiorum omnium autoritate, ipsaq; experientia didicimus, inquit Manardus, Rheubarbarum inter medicinas bilem pituitamq; expurgantes esse pereximum, adeoq; ab

A adeoq; ab his nocumentis quæ secum reliqua cathartica afferre con-
sueverunt, immunem, ut pueris, prægnantibus, cæterisq; imbecillio-
ribus tutò exhibeatur.

DE RHAPONTICO

NOMENCLATURÆ.

Rhaponticum.

Rheuponticum/ Ein
Wurzel.

ANNOTATIO IN RHAPONTICVM.

RHAPONTICVM à natali solo retulit appellationem,
siquidem in ripis Rha fluminis suprâ Pontum & Cy-
merium Bosphorum nascitur. Is amnis Tanai uicinus
est, in cuius supercilijs eiusdem nominis oritur radix,

ad multiplices medelarum usus proficiens. Cornelius Celsus Radi-
cem Ponticam appellat. Rhaponticum Dioscoridis medicorum do-
ctissimi interpretantur esse Rhabarbarum, suntq; quidam ex illis
qui Rhaponticum idem cum Rhabarbaro esse contendunt. Porrò
B Rhaponticum uerum apud nos non habetur, sed quæ pro eo uen-
ditur radix, Centaurium maius est, ut Ruellius, Cordus, alijsq; præ-
stantissimi medici scriptis testantur.

DESCRIPTIO.

Hæc radix Rhabarbaro similis est, intrinsecus habens paruas fi-
bras ad Rhabarbari speciem, sed talem non reddit colorem. Est au-
tem hæc radix leuis minimoq; odore, & gustu amara, Manducata
uerò mollescit, & croci fermè acquirit colorem.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atq; desiccât in tertio ordine, confortat atq; purgat san-
guinem, expellit malos humores.

VIRES AC IUVAMENTA.

Maximas uires possidet, & præcipuè conducit ad omnes affe-
ctus interiores corporis, siue sint ex colore, siue ex frigiditate, &
temperat naturam hominis.

Ex hac radice in uino decocta, si tumida membra inungantur,
tumor deprimitur.

Sanguinem atq; colorem homini restituit.

Emplastrum. Accipe quatuor uncias olei rosacei, & pulueris
Rhapontici semiunciam, ceraq; admista, fiat emplastrum. Hoc fo-
ris impositum stomacho, aut iocineri, aut lieni, aut in quacunque

DE HERBIS, CAETERISQVE

C parte corporis dolorem senserit, auxilium præstat.

Rhaponticum cū semine foeniculi in uino elixum & cum pauxillo sacchari edulcatum, facit ad oppilationem iocineris atq; lienis ex frigida causa procreatam. Idem in puluerem redactum & permistum cū modico melle, atq; assumptum, prodest contra lumbricos.

DE RIBES.

NOMENCLATURÆ.

Ribes.

Johans Treublin.

ANNOTATIO IN RIBES.

RIBES quid apud Arabes medicos sit nondum satis clarum est. Serapion & Isaac Ebemamaran scribunt, Ribes plantam esse quæ habeat capreolos recentes, rubeos ad uiriditatem tendentes, folia magna, lata, rotunda, uiridia, grana quorum sapor sit dulcis cum acore quodam, frigidam & siccam esse in secundo gradu. Hoc Arabum Ribes medici putant, hoc tempore prorsus esse ignotum, atq; officinas eo carere. Verum quo Pharmacopolæ iam utuntur, & passim apud nos in hortis inuenitur, Frutex est, ut Ruellius inquit, nullis planè spinis horridus, sed topiarius magis, & uitis pusillæ folio, rubentis uuæ, fertilis, sapore subacido, sepius eleganter hortorū puluinos & areas, acini race.

A acini racematim congesti pendent, & à Gallis rubra grossula appellatur. Germani *S. Johans Treublin*, id est uuas S. Ioannis uocant. Nec constat apud antiquos quid sit hoc Ribes nostrum uulgare. Multi ex recentioribus medicis & Pharmacopolis putauerunt esse speciem Rhamni, parum spinosam, ferentem rubrum, in modum berberis, fructum. Alij uerò speciem Oxyacanthæ.

DESCRPTIO.

Ribes arbuscula est bicubitalis, ad formam Rubi folia habens, sed non adeo aspera, flores luteos ferens, fructum in ramulis nascentem, rubicundum & minutum, instar Corallorum, Cuius usus est in medicina.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerat atq; desiccatur in tertio ordine.

VIRES AC IUVAMENTA.

Vuæ istæ manducatæ sedant sitim ex calore Cholerae prouenientem, & alui fluxum cohibent.

Cibi & potus appetentiam inducunt.

B Succus inde sumptus maximè confert ad tremorem cordis, tollitq; uomitum. Succo inest dulcedo. Qui maximò calore infestatur, edat acinos Ribes & bibat succum, utrunq; habet uirtutem refrigerandi.

Ex Ribes conficitur Eclegma, quod æstuantibus hominibus ualde conducit.

Potio inde parata cum aqua Endiuia, prodest ad uariolas & morbillos.

Ribes cum acetosa decoctum, prodest contra sitim & pestem. Hæc potio conducit quoq; contra ebrietatem, & hemorrhoides.

Acini Ribes, ut Ruellius testatur, sapore placent acido, refrigerant æstuantem stomachum: sitim restinguunt: quæ cum alios, tū maximè febricitantes excruciat: cibi fastidia discutunt, & appetentiam inuitant: fœdam uentris proluuiem cohibent, uomitiones sistunt, stomachum firmant, proluuium alui retinent, quod flaua bilis attulerit: erosiones & eiusdem uellicatus tollit: sanguinis feruorem demulcet, & bilis acrimoniam domat.

Rob de Ribes, ut Campegius scribit, stomachum calidum confortat, uomitum Cholericum sedat, sitim extinguit, cordis ebullitionem mitigat, & ipsum confortat, solutionem Cholericam stringit & alterat.

NOMENCLATURAE.

ῥόδον.

Rosa.

Rosa rubra.

Rosa alba.

Mel rosarum.

Oleum rosarum.

Succus rosarum.

Rosen.

Rotrosen.

Weißrosen.

Rosenhonig.

Rosenöl.

Rosen safft.

ANNOTATIO IN ROSAM.

ROSAM Græci ῥόδον uocant, eo quod (ait Plutarchus) *ῥεῦμα πολὺ τῆς ὀσμῆς ἀφίησι*, hoc est, ingentem odoris fluxum emittat. Rosa autem tam florem ipsum, qui spinam uerius quam frutice nascitur, quam ipsam spinam aut fruticem comprehendit, generali quadam significatione. Poëtæ Rosas omnes antiquitus albas fuisse tradiderunt, uerū quum Mars Zelotypus Adonidem interfecisset, accurrebat Venus per dumeta opem latura, & uulnerato pede, eius sanguine Rosæ tinctæ sunt. Sunt autem Rosarum uariæ species, quas suo ordine Plinius lib. 21. cap. 4. describit, præter eas quæ sentibus ac rubis crescere solent, quas Græci caninas uocant. Pharmacopolæ autem duo tantum rosarum genera colligunt. Rubras, ex quibus oleum, electuarium, & saccharum rosatum conficiunt. Albas, ex quibus fit probatissima aqua ad refrigerandum, & syrupus rosatus, item etiam oleum.

ROSAE PARTES.

Multæ sunt rosarum partes, à Plinio & Theophrasto numeratæ, quas in medicina habere cōmodum erit, exiccant enim & extenuant, tum etiam adstringunt.

Vna est, cortex, illa scilicet quæ calycem circumdat, quæ, quum calyx aperitur, in quinque partes secatur.

Calyx est ille Rosæ globus antequam folia patecant.

Flos, est illud medium croceum capillamentis insidens.

Capillamenta

A Capillamenta uerò sunt ueluti tenuia fila, supra quæ flores insident.

Caput est globulus ille ab inferiore parte, quem si aperias, re quadam ueluti lana plenum uidebis: quod quum maturuerit, semen ambit, aptum plantari: non plantatur autem, quia tardiuscule nascitur. Unde multi decipiuntur, qui putant semen, id esse eroceum, quod flos dicitur capillamentis insidens.

Vnguis est in imo folio candida pars.

TEMPERAMENTVM.

Rosæ natura refrigerant atq; desiccant in secundo ordine.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Cum Rosæ rubræ sunt & nondum dehiscunt ac sese pandunt, rescindi debent & sicari ad solem.

Mel rosatum hoc modo facies, Mel bene despumatum ac clarificatum, per lintheum transmittito, & accipito recentia rosarum folia, quæ nondum sunt aperta & explicata, eaq; in summo abscindito, ut nodus extra maneat, atq; in mel indito, & paulisper ebullire finito, usq; dum mel rubrum colorem acquirat. Hoc Mel sumptum multum prodest, nam sanguinem confortat atq; stomachum.

B Succus rosarum cum uino coctus, tollit dolorem capitis, & medetur oculis.

Gingiuis inde collutis, remouet dolorem.

Folia rosarum tunsa, & inflammationibus imposita, educunt calorem.

Semen rosarum in puluerem redactum, sedat dolorem dentium si gingiuæ ac dentes ex eo fricentur.

Rosarum capita in aqua elixa ac pota, fluentem aluum & sanguinis excreationes compescunt.

Eodem modo oculis indita, lippitudinem eorum emendat.

Idem decoctum in potu sumptum, medetur Lipothymia.

Rosæ cum melle & saccharo permistæ ac sumptæ, exiccant malos humores è stomacho.

Folia rosarum in uino decocta, ac à muliere pota, quæ uulua uitijs laborat, auxilium præstant.

Eadem recentia cum melle commista, expurgant hominem.

Idem præstat & succus.

Ad parandum bonum Laxatiuum, Accipe duas uncias succi rosarum, & admisce serum lactis ac parum spicæ. Licet quoq; accipere serum lactis, & addere xij. uncias foliorum ex rosis, modicumque mellis, hoc bene laxat ac lenit aluum.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Syrupus rosarum etiam laxat & lenit.
Rosæ cum saccharo ac melle confectæ confortant & purgant corpus.

Acetum in quo Rosæ per noctem fuerint maceratae, ualde prodest membris calidis illitum.

Aestuanti stomacho foris adhibitum, summopere auxiliatur, ac magnos calores inde extrahit.

Succus rosarum cum recenti aqua fontana bibitus, bene laxat, purgat sanguinem & præcipuè Choleram, discutit morbum regium.

Succus ita sumptus ingentes calores sine noxa repellit, inducit homini post alui solutionem bonam quietem.

Rosæ confortant cor, lætificantq; sanguinem.

Mel rosaceum confortat, atq; Melancholicam Phlegmaticamq; materiam expellit, exhibitum cum aqua in qua semen feniculi coctum fuerit: melius uerò purgat, si modicum salis admistum fuerit.

Quidam decoquunt rosas in oleo oliuarum, & ita faciunt oleum rosaceum. Alij rosas oleo inditas, ac nondum coctas, per xij. dies reponunt. Sed folia rosarum in superiore parte abscissa, & in oleo decocta, per quinquaginta dies in uitreo uase, soli exponito, hoc oleum est probatissimum.

Ardenti enim iocineri illitum ualde prodest.

D Temporibus capitis illitum, tollit dolores capitis, ipsumq; refrigerat.

In cibo sumptum remouet calorem stomachi & iocineris.

Rosarum puluis cum aceto contritus, & cum albugine oui commistus, oculorum dolorem efficaciter sanat, restringit humorem, & sanguinem ad oculorum uenas defluentem, si emplastri modo temporibus applicetur.

Saccharum rosaceum habet uirtutem confortandi, ac constringendi, facit ad dysenteriam, uomitum Cholericum, syncopen, & Cardiacam passionem.

Ros ille qui insidens rosis inuenitur hæere, munda pinna lectus, & specillo genarum palpebris instillatus, oculorum lippitudini medetur.

Aridis rosis in uino decoctis expressus cremor, ut Dioscorides inquit, probatur ad capitis, oculorum & aurium dolores, gingiuas, uitæ sedis ac recti intestini, & uulvæ penna illitus collutusue, aut infusus medetur.

DE AQVA DESTILLATA EX ROSIS

crescentibus, in sentibus & rubis.

Folia istarum rosarum conuenienti tempore decerpta distillantur.

Aqua

A Aqua illa mane ac uesperis singulis uicibus, duabus uncijs pota, prodest contra calores non naturales, tollit fluxum locorum muliebrium ex calore prouenientem, graueolentiam oris emendat, aluū laxat ex calore constipatam, sistit etiam fluxum alui ex calore nimium fluentem.

Eadem in potu sumpta, subuenit æstuantis stomacho atq; iocineri, sistit diarrhoiam, prodest contra herysipelata.

Duarum drachmarum pondere una uice sumpta, cum semidrachma eboris rasi, medetur tumoribus, ad eum modum sæpius pota, prodest.

Cum linteis aut stupa cannabina foris imposita, prodest contra inflammationem in quacunq; corporis parte fuerit. Manibus ac pedibus illita, confortat caput atq; cor, maximè conducit illis qui ex diuturna ægrotatione debilitati sunt.

Oculis instillata facit ad ruborem & ulcera oculorum: temporibus, pulsui, & naribus illita, discutit ictus in capite, ac quietem inducit.

In ore retenta tollit dolorem dentium ex calida intemperie procreatum.

Pota atq; fronti illita, auxiliatur contra uertiginem.

DE AQUA EX RVBRIS ROSIS DESTILLATA.

B Folia ex rosis bene maturis matutino tempore decerpta, in uitreo uasculo in Balneo Mariæ distillantur.

Hæc aqua in potu sumpta, corroborat & refrigerat cerebrum, cor, stomachum, & omnia interiora membra, confirmat spiritus & calorem naturalem, præseruatq; à putredine.

Prodest contra dysenteriam & diarrhoiam, debilitatem, uomitum, & uehementē sudorem, qui ex cordis imbecillitate prouenit.

Dentes & gingiuæ hac aqua collutæ, inde corroborantur, & facit bonum oris odorem, redditq; ipsum os bene coloratum.

Accipe aquæ rosarum unciam, uinumq; album, Tucia contusæ drachmam, quibus aloes epaticæ, & sacchari candi, singulorum xx. grana admisceantur. Hæc aqua salutaris est oculis, nam expurgat, exiccat, & corroborat oculos atq; uisum.

Oculis instillata cum modico sacchari, facit ad exulcerationem, & ruborem oculorum ex calore prouenientem.

A ieiuno sumpta pondere iij. unciarum, confortat caput: cum uino permista, & sex uncijs pota, tollit uertiginem, confirmat iecur.

Cum linteolis imposita restringit sanguinem narium & omnium uulnerum, facit ad omnem scabiem cutis, ex calida causa creatā.

Est singulare & bonum Repercussiuum, quo membra nobiliora ab ardore defendi queunt.

Aqua

DE HERBIS, CAETERISQVE

DE AQUA ROSARVM ALBARVM.

C

Hæc aqua pota & foris illita facit ad cordis imbecillitatem, confortat, atq; confirmat omnia membra tam interiora quàm exteriora, si inde illinantur.

Temporibus, fronti, palpebris & cervici illita, bonas præstat vires, & mitigat sanguinem seuientem, & conciliat quietum somnum.

Oculis indita facit ad omnes oculorum affectus, & ferè hîsdem pollet uiribus quibus aqua ex alijs rosis destillata, nisi quòd hæc magis refrigerat, ex rubris rosis magis confortat.

Aqua ex capitibus rosarum destillata, per diem & noctem, quater & singulis uicibus iij. uncijs sumpta, fortiter restringit, & absq; noxa dysenteriam, & diarrhoiam ex calida intemperie exortam.

DE ROSMARINO.

D

NOMENCLATURÆ,

Λιβανωτίς.

Rosmarinus.
Rosmarinum.
Anthos.

Rosmarin.

ANNOTATIO IN ROSMARINVM.

ROSMARINVS frutex est non ingrati odoris, qui hodie in hortis delectationis & ornatus gratia seritur, uerum in medicina quoq; mirabilem habet efficaciam, Apud Græcos autores Libanotis dicitur, απο το λιβάνου ή το λιβανώτι, hoc est à thure, quòd eius folia & radix, thus oleant maximè. Dioscorides Rosmarinum coronarium appellat, eo quòd olim coronas inde necebant. Simon Genuensis per Anthos florem Rosmarini intelligit, sed nullum autorem sequitur. Tria Libanotidis genera à Dioscoride enumerantur, uerum unum tantum ex ijs, in Germania est cognitum.

DESCRIPTIO.

Rosmarinus canum durumq; caulem habet ab inferiore parte in superio.

A in superiore autem parte folijs est acutis, & ad Lauendule modum coeruleis, Radicem habet nigram & fruticosam, Gaudet nasci locis putridis, & fimo ouillo stercoreatis.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atq; desiccatur in tertio gradu.

Omnes Libanotidis species, ut Galenus inquit, eiusdem sunt facultatis, hoc est, emollientis, digerentis, incidentis, & abstergentis.

VIRES AC IUVAMENTA.

Rosmarinus cum lingua ceruina per noctem uino impositus ac bibitus, morbum regium discutit.

Succus tum radice tum herbe mistus melli, obtusam oculorum aciem, ab humorum crassitudine emendat.

Emplastrum ex folijs confectum, facit ad condylomata sedis, emollit enim ea & cito curat.

Radix contusa atq; cum melle permista, & ulceribus imposita, statim ea emollit.

Eadem cum parietaria imposita atq; decocta in uino, & in potu sumpta, mollit aluum & dolorem eius repellit, itidem prodest contra morsus uenenatorum. Eodem modo cum artemisia temperata, ciet urinam, & promouet menses mulierum.

B Flores rosmarini recipies, eosq; candido linteolo illigatos in uino decoques, quod mane uel uesperis sumptum, multos affectus corporis pellit, præcipue autem succurrit affectibus mamillarum.

Flores in puluerem contriti atq; in calido uino sumpti, animum reddunt hilarem, & confortant naturam atq; sanguinem, & præseruant hominem à morbis qui accidere possunt.

Carbones ex ligno uel caulibus combustos ac in puluerem redactos lineo panno indito, ac dentes inde fricato, tum candorem recipiunt, & uermes in eis necantur.

Qui catharro laborat, accipiat corticem rosmarini, ac inde fumum faciat, quo naribus attracto, auxilium adfert.

Ex radice in aceto elixa si pedes lauentur, præseruantur à tumore & podagra.

Qui flores cum melle despumato atq; pane siligineo ieiunus comoderit, tutus est ab anthrace & alijs apostematibus.

Folia cancro medentur imposita.

Pulmentum sumptum cochleari ex eius ligno factum, sapidum est atq; salubre, redditq; hominem iucundum & lætum.

Qui nullam habuerit ciborum appetentiam, rosmarinum in aqua ebullire sinat, & in potu sumat, uel uinum inde misceat. Si quis corpore tumidus fuerit, & membrorum paralyti laborauerit, folia in aqua coquat, & tenui linteolo ea imponat, idq; superliget, tum curatur.

Quicumq;

DE HERBIS, CAETERISQUE

C Quicumque ex magno calore uehementer sitit, potum suū misceat cum aqua in qua rosamarinum ebullierit atque mala granata: illud absque dubio opitulatur.

Puluis ex floribus siccatis contusus atque in mollibus ouis manducatus, naturam maximè corroborat & sanguinem emendat.

Vinum ex rosmarino confectū, si bonus haustus mane & uespere inde sumatur, sanguinem mundificat, edendi desiderium inducit, expellit omnes interiores humores, atque magnam imbecillitatem aufert.

Rosmarinum cum syluestri pulegio uel mentastro in uino & oleo oliuarum decoctum, si quis inde inungatur, sudorem elicit, & medetur hydropi.

Idem cum Ruta in uino decoctum, modicoque piperis admixto, prodest contra morbum comitalem.

In uino elixum & permixtum cum dianthos, facit ad imbecillitatem cordis. Electuarium dianthos in Pharmacopolijs est preciosa compositio contra omnes supra dictos morbos.

Idem cum pyrethro in uino coctum, confert ad magnitudinem uuluae, ore inde gargarizato.

Si ex decocto rosmarini & melissae uulua mulieris purgetur, reddit eam facilem fecundam.

D Rosmarinum, ut Dioscorides inquit, medetur suffusis felle, si quis in aqua decoxerit, decoctumque id ante exercitationem homini bibendum dederit: & post exercitationes lauerit, merumque biberit.

Vinum ex rosmarino uel herba ipsa cum floribus in uino elixa, si calidus haustus mane ac uespere singulis uicibus, inde sumatur, & postea nisi post tres horas nullus cibus uel potus capiatur, mirabiliter album fluxum repellit, qui mulieribus ex ulcere contingere solet, & curat exulcerationem locorum muliebrium. Eodem modo sumptum discutit ac educit morbum regium, tollit asthma, aperit arteriam, facit facilem excreationem, adiuuat concoctionem, sedat tormina, mundificat sanguinem.

DE AQUA ROSMARINI.

Aquam ex Rosmarino distillare bis intra annum licet, in Maio scilicet & in Septembri, tum herba & flores ex caulibus decerpti destillantur.

Aqua rosinarini confortat humidum cerebrum, cor infirmum & interiores sensus.

Corroborat quoque memoriam.

Tollit imbecillitatem cordis, atque syncopim.

Confirmat atque calefacit uenas refrigeratas.

Aufert tremorem,

Confert

- A** Confortat paralyticos, membris infricata:
 Sedat omnem frigidum tumorem imposita.
 Præseruat à peste, sanguinem purificat.
 Mitigat asthma atq; antiquam tussim.
 Facit ad Tabem. Calefacit medullam ossium, & frigidum uiscosumq; stomachum, Concoctionem adiuuat.
 Stomachi inflationem deprimat,
 Restituit perditam loquelam.
 Reddit hominem audacem & animosum.
 Clarificat faciem, si ex ea lauetur.
 Præseruat ab Anthrace.
 Reddit faciem iuuenilem, retardat senectam quotidie pota.
 Bonum reddit anhelitum. Curat cancrum & fistulas.
 Mundificat maligna & putrida uulnera.
 Prodest contra uomitum, & fluxus alui.
 Est Theriaca contra omne uenenum.
 Dolorem uuluae sedat. Subuenit contra tormina intestinorum.
 Purgat matricem & reddit foecundam.
 Exterit maculas. Expurgat uisum, tollit albugines.
 Sistit fluxum oculorum, uisum exacuit.
B Vinum in autumno ex ros-marino confectum cum recenti musto easdem facultates possidet quas ipsa aqua, omnibusq; iam prædictis morbis æque ac ipsa aqua medetur.

DE RVBEA TINCTORVM.

NOMENCLATVRAE.

Ἐρυθρόδανον.
 Ἐρυθρόδανον.

Rubia tinctorum,
 Rubia fatiua.
 Lappa minor.

Klebkrant.
 Kódt.

ANNOTATIO IN RVBEAM TINCTORVM.

RUBIA tinctorum apud Dioscoridem Rubia fatiua dicitur. A Græcis Erythrodanon appellatur, à rubore radicis quo lanæ & coria tinguntur, factum illi nomen est. Thusci Lappam minorem uocauerunt, quia Rubiæ caules & folia tractata asperitate sua hærent, & apprehensa retinent.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Notissima est Rubia, infectores enim eam ubiq; ad lanas tingendas in usu habent. Magna copia apud Spiram, & Argentoratum à rusticis in agris seritur, magnum enim uectigal eis inde prouenit. Tria inde seruari ad medicinam oportet, semina, radices, & folia quæ priuatim aliquibus ægritudinibus conferunt.

Rubia duplex est. Vna syluestris est, quæ sua sponte crescit. Altera satiuua quæ in hortis & agris seritur. Radice lanam rubro colore inficiunt.

TEMPERAMENTVM.

Calida & sicca est in secundo ordine.

VIRES AC IUVAMENTA.

Radix omnem obstructionem tum iocineris tum lienis discutit.

Puluis ex hac radice cum oleo succoq; allij & pauxillo mellis permistus, si maligna scabies inde inungatur, unde lepra procreari solet, eam curat.

Succus radice auribus instillatus, dolorem earum mitigat.

Radix atq; herba omnibus quæ urinam prouocant admisceri possunt, quo fiant multo efficaciora.

Radix in uino decocta cum semine foeniculi, ciet urinam & mulierum menses, educit foetum mortuum atq; uiuum.

D Eadem in aqua mulsa decocta, & de die, si bis inde bibatur, aperit oppilationem iocineris, lienis, renum & matricis, probataq; existit potio contra morbum regium.

Minuit lienem semen in aceto mulso potum.

Succurrit uiperarum morsibus, radice Rubic succus simulq; foliorum potus. Iuuat quoq; si uulnera inde foueantur.

Radix atq; herba cum aceto contusa, & imposita necat atq; sanat omnem cutis impetiginem & uutiliginem.

Quinetiam apposita radix, foetus, secundas, & menses trahit.

DE RVTA.

NOMENCLATURAE

Рута саіуа.

Ruta satiuua.

Ruta syluestris.

Wein Kanten.

Kanten. Wilde Kanten.

ANNO.

ANNOTATIO IN RUTAM.

A **R**UTAM à Grecis *ρύγανον*, à potestate & uiribus suis appellatam fuisse Plutarchus scribit. Concernit enim & siccitate indurat, ob caliditatē suam hominis semen: in uniuersumq; gerentibus uterum aduersatur. Quemadmodum autem dictamum herbam extrahendis sagittis efficacem à ceruis didicimus, & quemadmodum Chelidoniam hirundines indicarunt, & herbæ nomen dederunt, & Ciconia origanum, Hederam morbis mederi monstrarunt apris: Sic & Rutam medicinis habilem esse, eiusq; uires nobis ostenderunt mustelæ, quæ cum serpentibus dimicaturæ, & in murium uenatu rutam prius edunt, quo uenenum sibi nihil nocere possit. Hiemem odit Ruta, ut Platina inquit, apricis ac siccis gaudet locis, cinericia terra uult nutriri. Amicitia ei est cum ficu, adeo ut nusquam lætior proueniat, quàm sub hac arbore. Surculus si in perforatam fabam adactus pangatur, melius proueniet. Immundæ mulieris & accessum & omnem prorsus attactum metuit: si quidem eo confestim, ut inquit, enecatur. Ruta est antidotus contra omnia uenena, & peculiaris Theriaca pauperum, quod non solum Mithridates rex testatur, uerum etiam experientia ipsa quotidie docet. Sculptores pictoresq; Ruta utuntur in cibo, propter uisum.

DESCRPTIO.

B Ruta folia habet ex ordine numerosa, caulem cubitalem, & plærung; maiorem, florem luteum, quadratos calyces in quibus semen continetur, quod nigrum est, instar pulicum. Radicem habet candidam & lignosam.

Satiua Ruta furculosis est ramis, folijs paruis, albis floribus, & rubro semine. Duum generum Ruta est, Syluestris & montana altera: satiua & hortensis altera.

TEMPERAMENTVM.

Hæc natura calefacit & desiccet in tertio ordine. Folia & semina usurpantur in medicina. Vbicunq; in Receptis Rutæ fit mentio, semper folia & non semina intelligi debent. Semen colligendum est in autumno, hoc durat quinque annos, folia siccanda sunt, ea ad annum durant.

Quidam inquit Moly esse Syluestrem rutam, hæc subtilis est, & calida in quarto gradu, quare eius usus est contra crassos humores, penetrat enim & ualde cit urinam. Hæc etiam maximè exiccat hominem, & minuit libidinem.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Ruta manducata genituram extinguit, & cohibet uenerem. Ruta quia flatus discutit aboletq;, ideo etiam ueneris ardorem obtundit, ut inquit Ægineta lib. 1. cap. 35.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Folia sumpta cum caricis & iuglandibus nucibus: pellunt letale pestis uenenum, & est tutius præseruatium quod haberi potest. Alij alio modo hoc præseruatium conficiunt.

Accipiunt enim foliorum Rutę unciam unam, ficorum semiuunciam, Iuniperorum sesquiunciam, nucum iuglandium ij. uncias, aceti iij. uncias. Hoc simul permistum sumendum est, mane antequam quis prodit in lucem. Et certum est hominem raro à ueneno infici, qui hoc ita usus fuerit, & est præciosa theriaca contra aërem pestilentem.

Ruta cum aceto cocta & sumpta, pellit singultum.

Itidem sumpta sedat dolorem coxendicis & pectoris.

Prodest quoq; suspiriosis, & tollit tussim.

Curat etiam abscessum pulmonis, unde Tabes (quam Græci Phthisim uocant) generari solet.

Cum oleo decocta, & per Clysteriũ infusa, pellit dolorem locorum muliebrium, & inflationes maioris intestini, quod Colon Græci dicunt.

Trita cum melle, ac tota pube usq; ad sedem oblita, uulvæ strangulatus aperit.

Emplastrum ex Ruta & oleo confectũ, ac umbilico impositum, necat lumbricos. Ruta quoq; in oleo elixa, mane edenda est, & postea tribus aut quatuor horis ieiunare.

D Cum uino ad dimidias decocta, tollit hydropem.

Confert oculorum claritati Ruta sola manducata, aut cum sale.

Succus ex Ruta naribus inditus, sanguinis eruptiones cohibet.

Emendat Ruta grauem ceparum aliorumq; halitum commanducata. Ruta sumpta ualde auxiliatur contra uenenum. Mustela dimicatura cum serpentibus, rutam edit, tum à ueneno nullam noxam accipere potest. Conducit Ruta interioribus membris, & uisum clarificat.

In aqua decocta & forti uino permista, discutit rugitum uentris. Ita quoq; pellit tumorẽ costarum. Febricitantibus ruta medetur in oleo oliuarum decocta, si ante accessionem corpus inde inungatur, uel si per Clysterem infundatur.

Eadem in oleo cocta, & auribus calida instillata, pellit uermes earum.

Cocta cum myrrha & uino & in potu sumpta, pellit aquam intercutem.

Succus Rutæ cum oleo rosaceo & aceto permistus ac capiti illitus, dolorem inde repellit.

Idem cum aqua fumi terrę coctus, subuenit pueris, qui morbillis laborant.

A Ne autem infantes à uariolis excæcentur, tum radicem Rutæ & Scabiosæ collo eorum suspende, & erunt tuti.

Vnguentum ex ea factum cū oleo rosaceo, cerussa & aceto, sanat quamuis scabiē, sacros ignes, herpetas & capitis manantia ulcera.

Cum melle & alumine, lichenibus Ruta infricatur.

Ruta cum allio, sale, & nucibus simul mixtis ac tritis, & super morsum rabidi canis, aut alterius animalis uenerosi posita, statim curat.

Ruta omnia uenenosa animalia fugat, unde & in hortis prope saluiam plantatur, ne bufonēs se sub ea continere possint, qui, ut fertur, gaudent locis Saluia consitis.

DE AQUA RUTAE.

Folia ex caulibus decerpta in medio Maij distillantur.

Aqua Rutæ mane ac uesperī singulis uicibus duabus aut tribus uncijs pota, medetur uitiato iocineri atq; lieni, prodestq; malo stomacho.

Opitulatur contra uomitum & eructationem stomachi, subuenit pulmoni, pellit tumorē pectoris & costarum, emollitq; pectus.

Eodem modo bibita, flatus in corpore discutit, medetur colicæ, & intestinis accommodata est.

B Itidem prodest contra capitis uertiginem, medetur oculis quotidie duabus uncijs pota, pellit scabiem corporis.

Triginta diebus aut eo amplius in potu sumpta, hydropicis auxiliatur, pellit alui lumbricos, subuenit mulieribus in partus difficultate, nam expellit foetum, atq; expurgat mulieres à partu, atq; menses trahit.

Medetur tussi & pesti, pellit rugitum in uentre. Sistit alui fluxum, præcipuè aut medetur febribus, ueneno, ac morbo comitiali.

Subuenit paralyti ex calida intemperie prouenienti, si mane ac uesperī cum ea fricetur, & linteolis imponatur.

Conducit affectibus oculorum, pellit enim albugines & maculas oculorum, clarificat oculos, indita uel illita, exiccat atq; purgat eos ab omni uiscoso humore.

Prodest contra spasmus si inde fricetur, tollit tumorem capitis, linteolis applicata, medetur Apoplexiæ, pellit quoq; frigus quod minus est naturale, si membra ex ea fricentur, uel linteolis imposita, remouet tremorem membrorum.

Tollit ulcera nariū & polypum, si inde lauentur, uel linamentis naribus indita.

Mitigat eadem dolorem articulorum in digitis, lineis pannis imposita, præcipuè si Phagedæna ad fuerit.

Tollit dolorem uenarum, confortat eas si inde sæpius fricentur,

DE HERBIS, CAETERISQVE

C & lauentur, praesidium quoq; adfert contra putridas gingiuas, ore inde colluto.

Facit quoq; contra omnium uenenatorum morsus, pota uel lin. sedis imposita.

Sequuntur nomenclaturae Herbarum à Litera S. incipientium.

DE SABINA.

NOMENCLATURAE;

Βραθυσ.
Βάραθον.

Sabina.
Herba Sabina.
Sauina.

Seuenbaum.

D

ANNOTATIO IN SABINAM;

ABINA ab antiquis Graecis uarijs nominibus fuit appellata, ut Brathys Barython & Berathon. Romani Herbam sabinam à regione, in qua multa nasceretur, uocauerunt, ut testatur Vergilius Marcellus. Sauina quoque à nonnullis uocatur. Est autem omnibus nota herba, eadem penitus figura qua à Dioscoride describitur. Frutex herbae est folio ferè cupressi, perpetuò uirenti, in topiarijs pergularum operibus non improbatur. Estq; duorum generum, Altera Tamaricæ similis folio est, altera cupresso, qua ex re quidam creticam cupressum dixerunt, Plinius lib. 24. cap. 11. Sabina herba propagine seritur, & auulsione: aiunt fece uini aut è parietibus latere tuso mirè ali.

DESCRIPTIO.

Sabinæ frutex est figura Iuniperi, sed folijs est mollioribus, & in summo rotundioribus, floret quoq; instar Iuniperi, nullum producens fructum, plantatur in hortis ad Buxi modum.

TEMPE

A

TEMPERAMENTVM.

Calefacit siccataq; in tertio ordine, est ex numero eorum que maximè tenuium sunt partium, extenuat & digerit pota, ut Galenus docet.

VIRES AC IUVAMENTA.

Ad crebras inanesq; egerendi uoluntates & impetus, quem morbum Græci Tenesimum uocant. Decoque Sabinam in uino & aceto, & uaporem inde ano excipe, uel calido huic decocto inside.

Facit etiam ad catharrum ex frigida causa procreatum.

In puluerem redacta, & unguentis quæ conducunt ad scabiem purulentam admista, opem præstat.

Sabina in uino decocta bonum reddit stomachum, tollitq; tormina intestinorum: medetur eodem modo stranguriæ.

Contusa & emplastri modo imposita coxis, auxiliatur coxendici.

Habet uirtutem extenuandi, & erodendi Gangrenam in putridis uulneribus, uel antiquis quibuslibet ulceribus, mundificat etiam foetida uulnera, si puluis inde cū melle temperatus imponatur.

Sabina in aqua decocta facit ad herysipelata.

B Mulierum menses plus prouocat, quàm ulla alia herba, penetrat tam fortiter, ut etiam sanguinem per urinam exigat, foetum uiuentem in utero materno necat, & mortuum eijcit, quare prægnantibus hæc herba potissimum uitanda est, ne in extremo iudicio cogantur deo rationem reddere.

Carbunculos soluit cum melle illita, & pellit dolorem illarum pustularum.

Sabina in puluerem redacta, & cum Lithargyro, Sulphure atq; succo plantaginis minoris permista, modicoq; axungia porcinae addito, inde fit unguentum contra scabiem, quod multū prodest.

Eadem cum aceto & caulibus hortensibus contusa, & uulneribus serpentibus imposita, prohibet ne latius serpant. Et cum cerussa temperata, eadem uulnera sanat.

Herba Sabina diligenter trita cum aceto, & oleo rosaceo mixta, capiti & temporibus illita, ualde prodest.

Gallinacei generis pituitas fumo huius herbæ sanari produnt.

Cum melle & uino pota, regio morbo medetur, utilis ad suffitus pro thure assumitur.

Cum melle illita folia, nigredines abstergunt, sordesq; alias cutis. In medicamentis uerò duplicato pondere, eosdem effectus habere quos cinnamomum traditur.

DE AQUA SABINAE.

Herba ipsa ex stirpe decerpta, in ultimo mense autumnii distillat.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Aqua Sabinæ duabus uncijs pota, menses ducit, & excitat naturam.

Conducit uertigine capitis laborantibus, illita & linteolo in ea madefacto fronti applicato, inde enim pellitur uertigo.

Digitis imposita occidit phagedænam.

Abstergit flauas maculas faciei ex agrotatione procreatas, si facies inde illinatur & lauetur. Et deinde balneum intrabis, & iterum faciem lauabis, tum maculæ pelluntur.

DE SALVIA.

NOMENCLATURAE.

Ελελίσφακος.
Ελαφοβόσκος.

Salvia.

Salbey.

ANNOTATIO IN SALVIAM.

D SALVIA quæ à Græcis Elelisphacos dicitur, inde fortassis à Latinis dicta est, ut inquit Hermolaus Barbarus, quòd salutaris sit ad multa, & præsertim ad fœcunditatem. Nam in Aegypti Copto multis pestilentia sublatis, coactæ sunt mulieres huius herbæ succo ad conceptum uti, unde & Agrippa Elelisphacon *ἑλελίσφακον βοτάνη*, hoc est sacram herbam appellat. Illud habetur in confesso, ut Ruellius docet, fœminam quæ quadrantem horæ ante concubitum, huius succum instar heminæ cum momento salis ebiberit, concepturam. Elelisphacos autem, ut Theophrastus inquit, differt à Sphacelo, quòd altera mitior est, altera syluestrior. Sphacelo folium breuius & leuius, elelisphaco squalidius & scabrius. Quæ in hortis nascitur elelisphacos à Theophrasto uocari accipitur. Syluestris autem ab eodem Sphacelon appellari uidetur, quæ ad omnia in re medica efficacior esse, à nonnullis traditur. Salvia in hortis & semine & surculo seritur. Apricum amat locum. Lixiui cinere fruticem muniunt olito.

A niunt olitores, & sic lætiores prouenire testantur, frigora non horret, hybernis temporibus uiuit. Salvia herba est culinæ ualde accommodata, coqui enim ea in multis condimentis utuntur, ut Platina scribit.

DESCRPTIO.

Salvia duplex est. Altera est gracilibus folijs, Altera lata est & oblonga, utraq; flores cœruleos producit, ad modum fruticis crescit, ubicunq; in hortis plantatur, neq; plantari debet absq; ruta, neque fimo stercoreanda erit, sed antiqua terra cum argilla straminea.

Satiua Salvia crescit frutice ramoso, sed nō alto, folia illi sunt cœnei mali figura, oblongiora tantum, & hirsuta instar uestis attritæ, & albescentia odorataq;.

TEMPERAMENTVM.

Salvia calefacit in primo ordine, siccataq; in secundo. Foliorum usus est in medicina quæ ad annū durat, postea renouari debent.

Galenus inquit, Salvia euidenter excalfacit, ac leuiter subastringit.

VIRES AC IUVAMENTA.

B Salvia sistit abundantes fluctiones, Comorantes menses trahit, abundantes sistit, decocto eius potu.

Folia in cibo sumpta faciunt ad dysenteriam.

Bibitur quoq; Salvia cum absynthio ad dysenteriam.

Succus ex folijs facit crescere capillum, idem potus ciet urinam.

Bibitur ad ciendam urinam foliorum ramorumque eius decoctum: menses idem trahit & foetum expellit: quare grauidæ mulieres à nimio eius usu abstinebunt, præterquam in tempore partus.

Morsus à uenenato animali, si biberit ex Salvia sanatur.

In puluerem redacta atq; in aqua decocta, capillos inde lotos denigrat.

Idem puluis manantia ulcera purgat, uulnerum sanguinem cohibet.

Rami foliaq; eius cum agrimonia in aqua pluuiali cocta: & pota, si fluctiones & pruritus cutis inde abluantur, ualde profunt.

Succus foliorum denigrat capillum, idem bibitus mouet urinam.

Salvia in uino decocta, contra paralysem ualet, in potu sumpta, & imposita.

In aqua elixa facit ad podagram & morbum comitalem, & præsertim facit ad stillicidium urinæ, eo decocto in potu sumpto, & alio imposito.

Expurgat Salvia mulieris uuluum,

Cum

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Cum Taxo Barbato in uino cocta, procidentem anum retrahit, huic decocto si quis infideat.

Succus cum melle permistus, putrida uulnera, inde abluta bene mundificat.

Finit genitalium pruriges foliorum ramorumq; Saluiae cum uino decoctum, si eo abluantur.

Ad pruriginem circa anum, ut Apuleius scribit, Saluia decoquitur, & de ea aqua inferiores partes fouentur: & summe sedat pruriginem. Macer inquit:

Saluia cui nomen Eleliphacos est apud Argos.

Cum mulsu Iecoris prodest, potata querelis.

Cum uino succus tepidus si sumitur huius,

Compescit ueterem tussim, laterisq; dolorem.

Partus emortuos apposita extrahit, item uermes aurium.

DE AQUA MAIORIS SALVIAE,

Saluia quando flores gerit distillari debet.

Aqua Saluiae per xxx. dies mane ac uesperis singulis uicibus duabus aut tribus uncijs pota, iocineris uitia emendat, pellit tussim, educitq; foetum mortuum.

D Tali modo bibita medetur apoplexiae, & obmutescentibus, grauedini linguae, membris contractis & attonitis, si inde fricentur, summo opere opitulatur.

Prodest contra laterum dolores, tremorem manuum, & paralysem bibita, uel si quis se ea fricauerit.

Sanat uulnera si inde abluantur, uel linteolis imponatur, in potu sumpta, aperit omnem obstructionem, menses trahit.

Super morsum uenenatorum imposita, educit uenenum, si ex ea lauetur.

Restringit sanguinem uulnerum cum fimo pauonum, & musco gossipioq; superligata. Capillos inde friatos denigrat. Dentibus atq; gingiuis inde collutis accommodata est.

Eadem quotidie singulis uicibus iij. aut iij. uncijs sumpta, rumpit apostemata interiora, corroborat cerebrum, tollit capitis distillationes, confortat aestuans iecur, discutit phrenesim.

Facit ad omnia membra in frigidata, paralysem, tremorem, conuulsionem, morbum comitalem, supra dicto modo pota. Idem praestat si uinum inde misceatur, membrisq; illita.

Ita bibita facit appetentiam ciborum, corroborat stomachum, & locos muliebres.

DE SALICE

NOMEN

NOMENCLATURAE.

Ἴλα.

Salix.

Weidenbaum.

ANNOTATIO IN SALICEM.

SALIX nota omnibus arbor est, quam à saliendo Festus dictam putat, quod ea celeritate crescat, ut salire uideatur. Paulo ante Aequinoctium germinat, auctu perquam facilis, quòd apud aquas degat, breui uitæ spacio durat. Aquosis lætatur, etsi uitam agat ancipitem. Inter steriles arbores meritò Salix primum locum obtinet, nullius quippe tutior est reditus minorisue impendij, aut tempestatum securior. Tam hyeme quàm estate magno potest esse usui. Salicis enim plura sunt genera, ut scribit Plinius. Nam quædam & in proceritatem magnam emittunt iugis uinearum perticas, pariuntq; baltheo corticis uincula. Et aliæ uirgas sequacis ad iuncturas lenticiæ. Aliæ prætenues uiminibus texendis spectabili subtilitate. Rursus aliæ firmiores corbis, ac plurimæ agricolarum suppellectili, candidiores ablato cortice, leuiq; tractatu, mollioribus uasis, quàm ut è corio fiant, atque etiam supinarum in delicias cathedrarum aptissima. Ocyssimè autem Salix amittit semen, ut idem inquit, antequam omnino maturitatem sentiat, ob id dictam ab Homero ὠλεσίκαρπον, hoc est frugiperdam, Secutaq; ætas scelere suo interpretata est hanc sententiam, quando semen salicis mulieri sterilitatis medicamentum esse constat. Plinius alio quoq; loco tria salicis nomina commemorat, uiminalem, eandemq; purpuream : uitellinam à colore luteo, graciliorem priore: Gallicam quæ sit tenuissima.

DESCRPTIO.

Salices nullum ferunt fructum, florent autem lanuginosis fibris in Martio & Aprili.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerant atq; siccant in primo gradu.

Salicis

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Salicis folia & flos facultate constant, quæ citra rosionem siccet, tum quæ nonnihil etiam astringat, ut inquit Ægineta.

Astringunt salicis folia, semen, cortex & succus, ut Dioscorides scribit.

VIRES AC IVVAMENTA.

Cortex salicis in puluerem crematus, & aceto maceratus, prodest ad uulnera quæ desiccare oportet, ita ut illinatur, & linteolis applicetur.

Folia contusa & permista cum exiguo pipere & uino, utiliter bibuntur iliosis.

Per se etiam in aqua sumpta conceptus prohibent.

Puluis ex salice cum aceto potus uel illitus, sistit sanguinem ex naribus, uel uulneribus profluentem.

Qui ingenti calore infestatur, accipiat folia salicis, & circum se spargat, ea ualde refrigerant in calidis temporibus.

Rami & folia aqua aspersa, ut Vitalis docet, circū febricitantes, aut eorundem lectos posita, aërem refrigerant, eosq; recreant & confortant.

Succus salicis cum aqua plantaginis temperatus, ac sumptus, facit ad dysenteriam.

D Prodest potum semen sanguinem expuentibus, ut Dioscorides scribit. Præstat idem & cortex.

Foliorum præterea & corticis succus in mali corio, cum rosaceo calefactus, aurium doloribus succurrit.

Eorundem decocto podagræ utilissimè fouentur, quinetiam furfures capitis exeruntur.

Cinis ex corticibus crematus, & succo suo temperatus, præbet unguentum quod uitia cutis in facie emendat.

Idem cinis cum aceto maceratus, clauos & callos illitus pellit.

Idem sale addito emplastri modo uerrucis prius scarificatis impositus, eas curat.

Cortice & folijs in uino decoctis, foueri neruos utilissimum.

Folia contrita & pota intemperantiã libidinis coërcent, atq; in totum auferunt usum, sæpius sumpta. Optimum profectò remedium sacerdotibus & monachis, qui castitatem uouerunt.

Est autem succus salicis trium generum, ut Plinius scribit. Vnum arbor ipsa exudat gummi modo. Alterum manat in plaga cum floret, exciso cortice trium digitorum magnitudine. Hic ad purganda quæ obstant oculis, item ad spissanda quæ opus sunt, ciendamque urinam, & ad omnes collectiones intus extrahendas. Tertius succus est detruncatione ramorum à falce distillans.

Aqua

A DE AQUA EX FOLIIS SALICVM.

Folia albarum salicum decerpta ex furculis, qui primum in uere coeperunt geminare, distillantur in medio Maij.

Ea aqua mane ac uesperis singulis uicibus iij. uncijs pota, medetur calculo, trahit urinam, prodest contra lumbricos alui.

Opitulatur contra ruborem oculorum, si inde abluantur, facit ad sacros ignes, medetur fistulis imposita. In potu sumpta, expellit foetum mortuum.

DE AQUA EX FLORIBVS SALICVM.

Distillantur hi flores quemadmodum flores pomorum & persicorum.

Conducit hæc aqua uisui, sanat scabiem capitis, pulchros reddit capillos si setaceo in eo intincto pectantur, & per se postea iterum siccantur.

DE SAMBVCO.

NOMENCLATURAE.

Ακτῦ.

Sambucus.
Sabucus.

Holder.

ANNOTATIO IN SAMBVCVM.

SAMBVCVM Græci Acten uocant. Fruticat autem Sambucus arboris specie, uirgas habet arundinum forma firmas, inanes, candidas & medulla plenas. Sambucum medulla carere aiunt nonnulli, Theophrastus carnosam ei adiungit. Nota omnibus arbor est, passimq; nascitur, tam in cultis quam in incultis locis, præsertim autem circa sepes, in montosis locis rarò reperitur. Est & alterum eius genus, Chameactæ id à Græcis uocatur, quasi humilis Sambucus, quem Latini Ebulum uocant, de quo supra tractatum est. Eadem aut Sambuco & Ebulo uis est, ut Dioscorides inquit, siccant, adstringunt, refrigerantq;.

DESCRIPŦIO.

Sambucus arbor est crasso cortice, & intus concaua folia habet,

DE HERBIS, CAETERISQVE

C ad Ebuli figuram, floresq; albos cum umbella, fructum nigrum copiosi uinosiq; succi.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit natura in secundo ordine, & desiccatur in primo. Sambucus & Ebulus, ut Galenus & Aegineta testantur, uterque desiccandi facultatem obtinet, modice digerit, & conglutinat, potus autem & manducatus, aquam per aluum ducit.

VIRES AC IUVAMENTA.

Cortices, flores atq; folia medicinae conueniunt, corticum tamen maior usus est.

Folia adhuc uiridia, si contendantur & scabiosae cuti imponantur, maxime curant.

Talimodo abscessui, qui in digitis plerumq; exoritur, phagadænam nominant, si imponantur, statim medentur.

Folia in uino decocta atq; bibita, tollunt omnes superfluos humores, atq; subeuntibus cutem aquis auxiliantur, easq; potenter expellunt, quamuis stomacho non conueniunt.

Cortices in aqua decocti cum adhuc uirides sunt, mouent uomitum per superiora, eo decocto bibito.

Odor sambuci grauis est, offendit caput, atq; creat fluxum sanguinis narium.

D Folia eius, cortices, atq; fructus in aqua salsa decocta, pedum tumorem dissoluunt, si eadem aqua tepida lauentur.

Cortices utiliter sumuntur contra frigidos humores, & praesertim à senibus.

Decoctum corticis interioris ex uino, iocineris & lienis duritiem curat.

Accipe folia sambuci, helleborum, & uinum cum aceto & melle temperatum, squillaq; admista, impetigini, mordentiq; scabiei & morpheæ impone, hoc optime sanat.

Leniunt oculorum inflammationem, folia tenera & recentia cum polenta, emplastri modo imposita, ut Dioscor. tradit. Profunt ambustis itidem, & canum morsibus eodem modo. Podagris opulantur cum taurino hircinoue adipe, emplastri modo imposita.

Acini eius infirmiores quam reliqua. tingunt capillum, poti acetabuli mensura urinam mouent. Foliorum mollissima eduntur, ad pituitam bilemq; detrahendam.

DE AQUA SAMBUCCI.

Exteriore cortice ex surculis sambuci detracto, interior cortex in principio Maij, in Balneo Mariæ distillatur.

Aqua hæc mane atq; uesperis, singulis uicibus ad iij. uncias pota, medetur hydropi.

A ieiuno

A A ieiuno sex uncijis bibita, absq; noxa potenter aluum soluit.

DE AQUA FOLIORVM SAMBVCI.

Anteriora cacumina, & folia tantum distillari debent in medio
Mati.

Ea aqua conuenit calidis cruribus & putridis ulceribus, si sæpius
inde abluantur, & per se iterum siccentur.

DE AQUA FLORVM SAMBVCI.

Flores bene maturi etiam in Balneo Mariæ distillantur.

Hæc aqua mane & uesperis singulis uicibus tribus uncijis pota,
emollit thoracem. Prodest contra tumorem & aquam intercutem,
aperit obstructionem iocineris, lienis, atq; renum. Pellit febrem ter
tianam, expurgat omnes fluxiones ex atra bile prouenientes, cor
roborat stomachum.

Sex uncijis semel bibita, purgat omnes humores per inferiora, at
que corpus euacuat.

Oculis indita calorem extinguit: in potu sumpta, atq; oculis in
stillata, dissoluit oculorum albugines.

Facit ad tremorem manuum, si mane ac uesperis ex ea illinantur,
& per se iterum siccentur.

Prodest quoq; contra ulcera inueterata & refrigerata, si inde lo
ta fuerint, uel linteolis imposita, etiam medetur.

B

DE SANGVINARIA.

NOMENCLATURAE.

Sanguinaria.

Blüt kraut.

ANNOTATIO IN SANGVINARIAM.

SANGVINARIA uulgaris, ut Hieronymus Tragus scribit, est
herba quædam rubens, cuius succus ut purpura tingit, nascitur.
que stercorarijs, hæc Soldanella ab alijs dicitur. Sunt autem multæ
herbæ, quæ hoc nomine donatæ sunt, suntq; radices, sunt lapides
& gemmæ, quæ singula Sanguinaria dici possunt. Quidam radi
cem illam quam Herbarij Tormentillam uocant, ueram sanguina
riam esse uolunt, quæ miram habet astringendi facultatem. Alij
Bursam pastoris quæ à Germanis Deschel kraut uocatur, Sangu
inariam nuncupant. Præterea Polygonon hoc nomine à multis in
signitur, tam uaria est autorum de hac herba opinio.

DE HERBIS, CAETERISQVE

DESCRIPTIO.

C

Sanguinaria caulem habet procerum, ferme ad cubiti longitudinem, continentem rubra genicula. Est autem hæc herba maximis prædita uirtutibus.

Radix huius herbæ magis in medicina probatur. Refrigerat atq; desiccatur in secundo ordine.

Hæc radix in manu retenta, tantum efficit quantum uerus Hemathites, ita ut in fine mensis Augusti effossa sit, est rubicunda hæc radix, & durat annum. Qui sanguinem expuit, edat puluerem ex hac radice. Cui sanguis ex naribus nimium profluit, radicem hanc in manu retineat, ea sanguinem restringet absq; dubio. In quibuscunque locis hæc herba nascitur, omnes aliæ herbæ ad spacium unius passus tutè sunt à serpentibus.

DE SATVREIA.

NOMENCLATURAE.

D

διύβρα.

Satureia.

Cunila.

Thymbra.

Garten Isop.

Saturey.

Zwibel Hysop.

Garten Køl.

Sadoney.

ANNOTATIO IN SATVREIAM.

SATVREIA, Cunila & Thymbra apud Plinium & Dioscoridem idem sunt: herba est aromatica, grauius spirans, nos lingua nostra Saturey / Garten oder Zwibel Hysop eam uocamus. Est autem Thymi species, Columella autore, cum ait: Et Satureia Thymi referens Thymbraeq; saporem. Vbi tamen sentit contra alios autores Thymbra nonnihil à Satureia discrepare. Sic & Quintus Serenus Satureiam speciem Thymbrae notauit. Satureiam à satyris nomen traxisse comminiscuntur, quòd pronos facit in Venere, ut Plinius secundus ait, uel à saturitate, in qua libido inest, nomen accepit, ut testatur Platina.

DESCRIPTIO.

Satureia herba est fruticosa, floribus teneris, stirpe referens folia serpylli,

A serpilli, flores gerens coeruleos, multum seminis producens, gaudet que locis petrosis. Nascitur & in hortis satiua Satureia, sed ea non adeo est efficax.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atq; desiccatur in quarto gradu.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Hæc herba sumpta cum colostro accommodata est pectori refrigerato, quod expurgat. Ex hac herba si quis bibat, medetur in syn copen cadentibus. Ita quoq; sumpta prodest contra uitia iocine ris, lienis & stomachi, mundificat locos muliebres.

Grauidæ uitabunt hanc herbam, & eius odorem. In uino cocta & membris paralyticis imposita, remouet inde dolorem.

Eadem trita & uentri superposita, ut Plinius secundus scribit, partus etiam mortuos expellit, urinam mouet.

Ex uino pota, lethargicos letaliter dormientes excitat, & capiti eorum cum aceto frequenter infusa.

Stomachum nauseantem, uel in ouo sumpta, uel pota confirmat.

Contra animalia quæ aculeatis ictibus sæuiunt, non utiliter adhibetur. Satureia & serpyllum sunt condimenta pauperum, quibus si alij cibi parentur, inducunt appetentiam ciborum, stomacho accommodata sunt, excitant Venerem. Satureia, thymus & Serpillum ferè ijsdem uiribus sunt prædita.

DE SATYRIO

NOMENCLATURAE.

Σατύριον.

Satyrion.

Satyrinum.

Testiculus uulpis.

Priapismus.

Aphrodisia.

Stendel wurz.

Stendel kraut.

Knaben kraut.

Kag wurz.

DE HERBIS, CAETERISQVE

ANNOTATIO IN SATYRION.

C SATYRIO nomen fecerunt, ut Poëta cecinit, panes, & in Venerem Satyrorum prona iuventus: uel ut Virgilius Marcellus indicat, quòd primi syluestres dñ colludentes nymphis, per syluas & antra, ad firmiorem Venerem eam inuenerunt, uel quòd ad eam uoluptatem natura sua ipsi potentiores, quæ ad eandem Venerem homines duraret, herbam à se uocari permiserunt. Duo genera Satyrionis sunt, ut Plinius inquit: Vna longioribus folijs quàm oleæ, caule quatuor digitorum, flore purpureo, radice gemina ad formam hominis testium, alternis annis intumescente, ac residente: hæc mas esse creditur. Altera Satyrion Orchis cognominatur, & fœmina esse putatur: distinguitur internodijs, & ramosiore frutice, radice fascinis utili. Herbarij autem Satyrion fœminam Palmam Christi appellant, de qua supra dictum est. Multo plura genera Satyrj inueniuntur, de quibus uide Brunfelsium, & Herbarium Hieronymi Bock.

DESCRIPTIO.

Satyrion folijs est crassioribus, mollibus, & uiridibus. Radicem habet cum bulbis instar testiculorum cohærentibus. Hæc gaudet locis cultis.

TEMPERAMENTVM.

D Calefacit atq; humectat in tertio ordine. Satyrion inquit Aegineta, humidum est temperamenti ac calidi: item flatuosum, unde Veneris appetentiam facit. Virtutem habet attrahendi, & præcipue facit ad morbum articulorum & arthritim.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Radix cum uino decocta, stimulat ad Venerem & coitum.

Satyrion paralyti optimum quod haberi potest remedium est, succo eius assumpto.

Accipe radicis Satyrj unam drachmam, & radicis Azari sesquidrachmam, hoc cum longo pipere permistum, pondere tertie partis unius drachmæ, & circa noctem quando cubitum itur, sumptum, ad Venerem reddit potentem.

Maiorem radicem, ut Dioscorides testatur, si edant uiri, mares generari dicuntur: si minorem fœminæ, alterum sexum.

Vinum decoctionis Satyrj, uel radix in gallinarum iusculo decocta, libidinem plurimum excitat, inquit Vigonius.

Vlceribus difficilibus, herbe priapisti, id est Satyrj, inquit Apuleius, radices tuntas impone, & repurgat, & cicatrices claudet.

Succo eius oculos inunges, & lippitudinem & dolores tollet sine mora. Si quis mulierem subagitare non poterit, herbe Priapisti radicem, id est testiculum dextrum, quia maior est, & piperis albi
grana

A grana 47. mellis unc. iij. in uino optimo dissoluat, & de hoc medicamine pondo scrupulorum 9. per triduum sumat.

Mulieres Italiae, ut inquit Aggregator, radicem tritam ministrant cum lacte caprino, ad excitandam libidinem.

Cum melle rosaceo mundificat uulnera.

Arietibus & hircis, ut Plinius inquit, segnioribus in potu datur Sarmatis.

Equis in potu datur, ob assiduum laborem pigrioribus ad coitum: uim eius restinguit aqua mulsa, aut lactuca sumpta.

DE AQUA SATYRII.

Radix circa exitum Maij distillatur.

Aqua Satyrii mane ac uesperis singulis uicibus pondere trium unc. pota, corroborat stomachum, adfert calorem, & excitat Venerem.

Eodem modo icterum profligat, & ciet urinam.

Sanat omnia extranea & interanea uulnera, potum pondere unc. 15.

DE SAXIFRAGA.

NOMENCLATURAE.

Σαξίφαγον.
Εμπέτρον.

Saxifraga.

Saxifragum.

Saxifragia.

Steynbrech.

DE HERBIS, CAETERISQVE

ANNOTATIO IN SAXIFRAGVM.

C SAXIFRAGVM & saxifraga, tum etiam saxifragia Latine dicitur, à Græcis uerò Empetron, quòd in locis petrosis nascatur, & frangendo in uesica calculo plurimum sit utilis. In hac herba uariæ sunt ambages, quoniam multæ sunt herbæ, quas uulgius saxifragas appellat. Quidam Pimpinellam pro Saxifraga sumunt, alij herbam alteram Pimpinellæ similem, alij tormentillam accipiunt, alij à nobis uocatam Sancti Petri herbam, uerum nulla harum cum saxifraga Dioscoridis conuenit. Hieronymus Herbarius quatuor species saxifragiæ ponit. Maior scilicet quæ floribus est albis, caule subrubicundo, radice exili, cui uelut lentis, uel pisorum noduli adherent, quod semen eius esse ferunt. Minor omnibus agnita, humi repens, in petrarum summis, cui uulgò nomen *Gryen kraut*, eo quòd Ischiadi præcipuè medetur. Tertia, alba quæ milium solis, Germanice *Meer Hirs* dicitur. Quarta cui Alkakengi Arabico uocabulo nomen fecerunt. Pimpinellam quoq; quintam speciem Saxifragæ esse Hermolaus testatur.

DESCRIPTIO.

Saxifraga herba est caule simplici, floribus albis, gaudet nasci locis montosis. Radices eius sunt candidæ & rotundæ, ad fabarum similitudinem.

TEMPERAMENTVM.

D Calefacit atq; desiccatur in tertio ordine.

VIRES AC IUVAMENTA.

Radice eius usus est in medicina, & optimè prodest stillicidio urinæ laborantibus.

Calida & sicca est in tertio gradu, inquit Platearius, uirtutem habet diureticam, expulsiuam, & extenuatiuam. Calculos arrodit & conterit.

Herba hæc in uino decocta, & potu sumpta, facit ad diabeticam passionem. Suffitus factus ab inferiore parte ex radice eius, idem præstat.

Saxifraga, semen petroselinij, semen quinquefolij, & milium solis in uino decocta, profunt contra calculum lumborum & uesicæ: auxiliantur quoq; contra intestinorum tormina, & præcipuè contra stranguriam.

Puluis saxifragiæ in ouo sorbili si edatur, stranguriæ quoq; medetur.

Saxifraga cocta in uino, & mox pota febricitantibus opitulatur, ut Dioscorides testatur, Stranguriæ prodest, singultum sedat. Calculos renum & uesicæ frangit, urinam ciet, purgat iecur, renes & uesicam. Hoc etiam usurpatur contra coxendicis dolorem.

Aqua

DE AQUA SAXIFRAGIAE.

Saxifraga cum tota substantia in medio Maij distillatur.

Aqua eius quotidie singulis uicibus tribus uncjs pota, frangit calculum renum & uesicę, medetur ischiadi, ciet urinam, purgat renes & uesicam.

DE SCABIOSA.

NOMENCLATURAE.

Scabiosa.

Apostemen Kraut.

Grindt Kraut.

ANNOTATIO IN SCABIOSAM.

SCABIOSA est una ex herbis quæ apud antiquos non reperiuntur. Pandectarius scabiosam apud Dioscoridem Stœben interpretatur, sed reclamante Hermolao Barbaro, cuius hæc in Corollario uerba sunt: Si Steba idem est quod phleos, id quod uidetur asserere Plinius, errant qui Stœben pro ea herba capiunt, quæ uulgò Scabiosa uocatur, folio Erucae hirsuto, non tamen aculeis herente, cœrulei floris, ex qua & scopæ fiunt. Potius ea esse uideretur Scabiosa, quæ ab Aëtio Pfora uocatur, ut Ruellius testatur, ab scabie, ut nomen prætendit, cuius ustæ fumo arborum Erucae moriantur, quamuis non satis habeatur compertum. D. Hieronymus Bock contendit eam esse herbam, quæ à Dioscoride *νερίσιον*, uel Cirsson uocatur, quæ medetur uerrucis.

DE.

DE HERBIS, CAETERISQUE

DESCRIPTIO.

C

Scabiosa est herba quæ inferiore parte super terram ferrata habet folia, caulem non adeo crassum, flores cœruleos instar morsus diaboli, folia penetrat uena quædam spadicei coloris. Radix est obscuri coloris.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & sicca est in secundo ordine. Natura ualde desiccatur, propterea in aqua decocta & pota, facit ad dysenteriam, aures fluentes, oleo indita.

VIRES AC IUVAMENTA.

Decoctum huius herbæ conducit manantibus uulneribus, inueteratis ulceribus, si inde abluantur & mundificentur, & postea succus eius linteolo imponatur. Scabiosa cum rubro uino decocta, eo uino siccantur omnia ulcera, quæ contra naturam, manantia sunt.

Folia Scabiosæ contusa, ualde profunt contra fluxum Hemorrhoidum, quem statim restringunt imposita.

Oculis cruore ab ictu suffulis, folia illinuntur.

Scabiosa usurpata facit ad omnem malignam scabiem in corpore, & præsertim ad Leporam.

Ex hac herba si quis bibat, uel aqua inde distillata, discutit abscessus circa thoracem. Succus eius in potu sumptus, necat lumbricos in uentre, & tollit omnia ulcera interiora corporis, & præcipue apostema pulmonis, si inde quis bibat.

D

Succus scabiosæ & sulphur in puluerem redactum, & lithargyrum, cum oleo Laurino permixtum ad unguenti modum, hoc scabiem curat cuti infectæ illitum. Scabiosa cum plantagine in aceto & aqua rosacea decocta, & calidis ulceribus atque apostematibus imposita, ea natura refrigerat. Eadem cum Taxo Barbato, si coquatur prodest ad anum procidentem, & hemorrhoides, huic decocto insidentibus. In uino decocta & pota, opitulatur contra puncturam lateris. Succus scabiosæ medetur cuius scabiei, balnea inde parata idem præstant: necat quoque furfures capitis, si caput inde lauetur.

DE AQUA SCABIOSAE.

Folia & radix simul concisa distillantur circa exitum Maij.

Aqua scabiosæ per diem ter aut quater, & singulis uicibus tribus uncijs sumpta, facit ad angustiam pectoris, & ad ipsius apostemata.

Mane, meridie & uesperis singulis uicibus ad tres uncias pota, opitulatur contra puncturam laterum. Prodest contra abscessus in corpore, contra pestem, uenenum, tussim & omnem immunditiam interiorum corporis. Supradicto modo in potu sumpta, medetur scabiei, & impurum sanguinem emendat, abscessus exorientes in corpore discutit, sanat uulnera tam exteriora quam interiora, linteolis imposita.

Purgat

- A** Purgat pulmonem, pellit tussim.
 Eisdem uiribus pollet, quibus aqua Consolidæ regalis. Oculis
 medetur instillata.
 Prodest ad foramina membri uirilil instillata, atque si ex ea
 abluantur.
 Medetur mariscis, impetiginibus & herpetis. Medetur quoq̃
 lepræ, pustulis pestilentibus, ut Carbunculo.

DE SCOLOPENDRION.

NOMENCLATURAE.

Ἀσπλίνιον.

Scolopendrium.

Lingua cervina.

Scolopendria.

Splenetica.

Hirtzung.

B

ANNOTATIO IN SCOLOPENDRION.

SCOLOPENDRION uulgus Herbariorum Linguam ceruinam appellat. Est autem magna controuersia de hac herba inter medicos recentiores. Quidam enim uulgarem linguam ceruinam putant esse Scolopendrium Dioscoridis, Asplenon dictum. Alij uerò qui magis scopum attingerunt, credunt eam esse Dioscoridis Hemionitin aut Phillitin. horum sane iudicio subscribunt doctissimi quique medicorum. Scolopendrium uerum, ut ijdem testantur, est Asplenon Dioscoridis, quæ est herba nascens in petris parietibusq̃ opacis, sine caule, sine flore, sine semine, Polipodij herbæ modo incisuris diuisa, ex inferiore parte aspera & flauescens, superiore autem uiridis. Hæc cum herba quam linguam ceruinam uocant, neq̃ forma neq̃ uiribus conuenit, ea enim constrictiuam uim habet & dysentericis prodest, medici autem ea utuntur, tanquam herba aperiente, lienes dissolvente & calculos frangente, quas uires possidet uerum Scolopendrium, quod à Hieronymo Bock Germanice **Wald Hirtzung**, id est syluestris lingua ceruina appellatur: nascitur enim inquit, in opacis & humidis syluis. Hæc olim à Latinis **Calcifraga**, & ab Arabibus **Ceterach** dicta fuit, **Cordus** eam Germanice appellat **Steyn faren**.

D E.

DE HERBIS, CAETERISQUE

DESCRIPTIO.

C Scolopendria similis est figura Scolopendræ animali, quod habet quatuordecim pedes, uel polypodio. Gaudet locis petrosis, & parietibus. Folia habet multa ab una radice prodeuntia, quæ à posteriore parte maculis conspersa sunt, ceu uiridibus costis, interius Polypodio similis est, cum spadicei coloris caule & radice.

TEMPERAMENTVM.

Est subtilis naturæ, & mediocris temperamenti. Calida est in primo, & sicca in secundo gradu.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Folia eius in aceto decocta, minuunt lienem, & exiccant humorem eius, decocto illo per xxx. dies potio.

Eadem concisa & in uino elixa, lienis tumorem pellunt, emplastri modo imposita.

Folia contusa atq; hyssopo admixta, in uino decocta atq; bibita, medentur morbo regio atq; stranguriæ.

Si quis ex hac herba bibat, frangit calculum renum atq; uesicæ. Scolopendria ferè omnibus morbis remedium præstat.

Lieni multum prodest in potu sumpta, uel foris imposita.

Si quis sæpius bibat ex uino in quo Scolopendria & Tamariscus decocta sint, illud tollit dolorem lienis absq; dubio.

D Vinum elixum cum Scolopendria, & radice Petroselini, illud potum, prodest stillicidio urinæ.

Scolopendria cum uino decocta, pellit calculum & lithiasin, confortat cor, aperit iecur & lienem, medetur feбри quartanæ, sedat singultum, educit calorem ex omnibus membris.

In aceto decocta, & lieni imposita, sedat tumorem, puncturam & dolorem lienis.

DE AQUA SCOLOPENDRIÆ.

Folia in Maio distillantur.

Aqua Scolopendriæ mane ac uesperi, singulis uicibus duabus aut tribus uncijs pota, prodest contra obstructionem cordis, mundificat sanguinem, & corroborat cor, aperit oppilationem lienis, emollit lienem induratum, & aperit iecur.

Eadem bibita, medetur feбри quartanæ, frangit calculum renum & uesicæ. Contra omnes calores prodest pota, & lineis panis super imposita. Subuenit contra tumorem, & puncturam laterum. Prodest contra grauia & horrenda somnia, quæ ex obstructione lienis, & Melancholico sanguine exoriuntur.

Pellit tristitiam & Melancholiam.

Dissoluit in potu sumpta, sanguinem ex casu, ictu uel contusione, in grumos conglobatum.

A Sæpius gargarizata per diem, facit ad uulnam nimium extensam, & ad exulcerationem, asperitatem uel dolorem gutturis, citò opitulatur.

Discutit utriusq; generis morbum regium in potu sumpta, subuenit stranguriæ.

DE SCORDIO.

NOMENCLATURÆ.

Σκορδίου.

Scordium:

Trixago palustris,

Allium agreste,

Scorodotis.

Wilder Knoblauch.

ANNOTATIO IN SCORDION.

B SCORDIUM uulgus medicorum, & Pharmacopolarū Allium syluestre appellat, sed magno in errore uersatur, sunt enim diuersæ herbe & diuersam habent figuram & facultatem, ut pulchrè ostendunt Ruellius, Manardus, atq; Antonius Musa. Duo enim uocabula sunt satis affinia. Scordion & Scorodon: Scorodon à Grecis Allium dicitur, & Scorodon agrion, Allium syluestre. Arabes in his uocabulis decepti sunt, & Arabum imitatores loco huius uocabuli Scordion, Scorodon intelligentes, Allium syluestre interpretantur, non uiderunt autem Scordion apud Dioscoridem, Allium non esse, sed herbam Trixagini similem, unde à Romanis Trixago palustris dicitur, quòd locis palustribus potissimum crescat, Nascitur, inquit Dioscor. Scordion montanis & humentibus locis, folio Trixaginis, uerum maiore, nec per ambitum tantopere incisuris diuiso, odore aliquo allij, amaro simul & astringente sapore, Caudex habet quadrangulos, in quibus rubescens flos est. Multi in medicina usus Scordion olim fuit. In antidotis Galenus palmam ei tribuit, quod ex Creta defertur: quanquam non sit improbandum, quod in alijs nationibus inuenitur. Scriptum esse à grauissimis autoribus medicinæ tradidit, corpora quæ cruento genere belli cæsa mansissent humi diutius insepulta, quæcunq; supra Scordion prostrata iacebant, multo tardius quàm reliqua sensisse corruptionis labem, partesq; cadauerum quæ herbam contigerant, à putrilagine prorsus fuisse uindicatas. Scorodotis quoque dicitur ab Hermolao.

DE HERBIS, CAETERISQVE

DESCRIPTIO.

C

Allium agreste est planta, similis uero allio, uerum in bulbis, & herba minor est satiuo, nasciturq; ruri.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atq; desiccatur in tertio gradu. Flores in medicina ualde conducunt.

Hi flores in aqua decocti atq; poti, pectus atq; cerebrum expurgant à malis humoribus.

Bulbi eius à ieiuno manducati, lumbricos uentris necant. In cibo sumpti, subueniunt stillicidio urinae: uires satiuu allij superant.

Allium agreste in uino decoctum auxiliatur contra stomachi, & intestinorum dolores ex frigidityte, & flatibus prouenientes.

Idem cum parietaria in oleo decoctum, & intestinis impositum, pellit dolores ex frigida intemperie creatos.

Aqua huius herbe ferè eisdem uiribus est praedita, qua satiuu allij aqua.

SEQVUNTUR VIRES SCORDII.

Scordio Dioscorides excafactoriam uim attribuit, urinam pellit, si recens in potum teratur. Sicca in uino decoquitur, ad serpentium morsus. Efficax in rosionibus stomachi, urinis contumacibus,

dyssenteria, binis drachmis in aqua mulsipotis. Crassitudines pectoris purulentas extrahit. Contra ueterem tussim cum resina & melle in eclegmate sumitur, sicca Podagras ex aceto acri aut aqua circumlitas sedat. Menses admodum excit, uulnera contrahit, uetera purgat ulcera, & ad cicatricem cum melle perducit. Farina eius excrecentia in corpore compefcit.

D

DE SCROPHVLARIA.

NOMENCLATVRAE.

Scrophularia.
Castrangula.
Strangularia.
Saurwurtz.
Gros Sictwartzgen kraut.
Knollen kraut.
Braunwurtz.

ANNO.

A ANNOTATIO IN SCROPHULARIAM.

SCHROPHULARIA quodnam nomē apud Dioscoridem habeat, nondum satis compertū habetur, ut testatur Ottho Brunfelsius. Est aut̄ trium generum, ut idem scribit, Maior scilicet, Minor, & media, de maiore Simon Ianuensis sic scribit. Scrophularia herba quædam dicitur, quæ habet folia similia urticæ, sed maiora & subnigra, similiter & tota planta stipitem habet rectum, duobus cubitis longum, in cacumine grana subnigra. Hęc à quibusdam Castangula uocatur, ficaria quoq; dicitur, præterea alij urticam mortuam eam appellant, eo quòd folia Vrticæ similia habet, non tamen urentia. Scrophularia minor, ut Pandectarius inquit, est testiculus sacerdotis, herba super terram expansa, cuius folia sunt pinguia & rotunda, flos eius croceus. Radix testiculis paruis plena, & albis. A Maio mense disperit, nec amplius cernitur. A Germanis dicitur *Klein Sigwarzen kraut/oder Pfaffen hōdlin*. A doctioribus medicis hæc uocatur, Chelidonium minus.

Scrophularia media, crescit folijs pinguibus, rotundis, colore glaucis, succulentis, caliculo palmi unius & semis, radice tortuosa & nodosa, Germanis uulgò uocatur, *Knaben kraut/oder Wundt kraut*.

B Schrophularia propterea dicitur, quòd circa radicem quædam tubera uelut Schrophulas habeat, uel quòd Scrophulas sanare & delere comperta sit.

DESCRIPTIO.

Scrophularia herba est radice rotunda, quæ longe lateq; se intrā terram propagat, nasciturq; in duro solo & ferè inter spinas. Inuenitur plæruncq; in æstate. Radix dulci est sapore: quare fues terram rictu effodiunt.

VIRÈS AC IUVAMENTA.

Electuarium factum ex radice in puluerem redacta, cui mel admixtum sit, & mane ac uesperis sumptum, posteaq; duas horas, si ieiunaueris, strumas repellit, quæ in collo nascuntur.

Vel accipe illum puluerem atq; farinam triticeam, & permisce ceu massam aliquam, quo manducato uetus uinum superbibe, hoc statim eliciet sudorem, qui strumas illas discutiet.

Scrophularia urticæ mortuæ non absimilis est, ita etiam nigra est, nasciturq; ad duorum cubitorum altitudinem, radice nodosa, pleruncq; in locis frigidis, humidis atq; opacis.

Conducit ad repellendum ficos & alios affectus ani, atq; cuiusuis generis strumas.

TEMPERAMENTVM.

res Vi habet resoluendi. Minor calida est & sicca, ut inquit Vigonius.

DE HERBIS, CAETERISQVE
IUVAMENTA.

C

Hemorrhoides exterunt & maior & minuscula, tã illitã quã
potã.

Maiore etiam rubedo faciei depellitur ea, quã leprã quendam
aspectum habet.

REMEDIA MEDIAE SCROPHULARIAE.

Media uulneraria herba est: nam uulnera recentia præsentissi-
me glutinat & consolidat.

Proinde sanguinem sistit illius succus.

Et coniecta in ollam, in qua carnes defuerent & frixantur, facit
concreescere carnum frustra concisa.

Certe Empirici ad muliebria pudenda constringenda, quo uir-
ginitatem restaurent corruptis, ea utuntur.

DE AQUA SCROPHULARIAE.

Optimum tempus distillationis eius est, ut folia & radix, cum to-
ta substantia distillentur in medio Maij.

Aqua Scrophulariã præcipuè ficis medetur, mane & uesperis sin-
gulis uicibus iij. uncijs pota, & linteola in ea madefacta per diem
bis aut ter si imponantur.

DE SENACIONE.

D

NOMENCLATURAE.

Senacion.
Senetio.
Erigeron.
Nasturcium aquaticum.
Cressio.

Brun Kref.

A

ANNOTATIO IN SENACION.

ENACION Iacobus Manlius Nasturtium aquaticum uocat. Apud Dioscoridem Senetio Latino, & Erigeron Græco nomine dicitur, Posteriores autem ferè omnes, ut Ottho Brunfelsius indicat, Senetionem Nasturtium aquaticum interpretantur. Sed Euritius Cordus in suo Botanologico, Senetionem aliam esse herbam contendit, nempe uulgarem & contemptam herbam, quæ uulgò **Creutz wurz** uocatur. Ruellius testatur, Nasturtium aquaticum esse alterum genus Sifymbrij apud Diosco. quod Cardaminem quasi Nasturciam uocant, quòd nasturtio similis sapore sit. Ruellij iudicio subscribit D. Hieronymus Bock. A uulgò Cressio quoq; dicitur.

DESCRIPTIO.

Nasturtium aquaticum crispa est herba, apud fluuios crescens, floribus puniceis, caule simplici, semen & folia similia habet Apio, manducatum bonum reddit odorem.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit in primo & desiccatur in secundo gradu.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Semen crudum comestum, frangit calculum ex calore creatum, ualde ciet urinam.

Nasturtium aquaticum menses mulierum trahit.

In uino decoctum & bibitum, ischiadi medetur.

Hoc uinum potum, medetur quoq; stranguriæ.

Semen sistit fluxum alui, bibitum cum frigida aqua uel succo cotoneorum. Hoc ita coctum corroborat membra hominis.

Nasturtium aquaticum prodest contra ardorem iecinoris in acetario manducatum. Estur quotidie, ut Ruellius indicat, primis mensis, cibatus ferè pisculentos inchoat, uerna satiat ieiunia.

DE AQUA NASTVRTII AQUATICI.

Folia ex caule decerpta, & concisa circa finem Maij distillantur.

Hæc aqua probata est contra Lithiasim, mane ac uesperis singulis uicibus iij. uncijs pota.

Eodem modo vi. uncijs sumpta, pellit lumbricos alui, facit ad affectus pulmonis & iecinoris, ita tamen ne una uice nimium sumas.

Caput si inde lauetur, prodest contra decedentes capillos.

DE SENAE FOLIIS.

NOMENCLATURAE.

Folia Senæ. Folliculi Senæ.

Senet bletter.

y iij

DE HERBIS, CAETERISQUE

ANNOTATIO IN SENAM.

C SENA, ut Antonius Musa scribit, ab antiquioribus, id est Dioscoride, Plinio & Galeno, nusquam descripta est, prorsusque eis incognita fuit: ideoque ab Auerroë recte inter medicinas novas ab Arabibus inuentas numeratur. Ruellius tamen indicat, apud Theophrastum senam describi, & significari per Coluteam fruticem. Est autem Colutea frutex quadriennio se in arborem efferens, ramis exilibus, folio scenogræci, membraneo folliculo, pellucente, prætumido, & ueluti quodam spiritu distendente turgido, ita ut digitis si prematur, crepitans dissiliat, in quo semen atrum, durum, latum, lentis magnitudine, pisi gustu. Mauritani sermone suo uernaculo, sene nominant, duoque eius faciunt genera: suæ spontis, & hortense, nam & semine nascitur, in fimo præcipuè ouillo. Addunt ubique siliquas oblongas, quibus semina in ordinem utriusque digesta clauduntur, tenui pendere pediculo: ob id facile uentorum impetu deturbari, hærentesque pertinacius perticis decuti. Caducas opiliones legunt, saginandis ouibus perquam utiles. Mirum autem est hanc arborem Theophrasto celebratam, & à Plinio, Dioscoride atque Galeno, prætermisissam. Cuius & siliquarum & foliorum surculorumque tantus eruperit usus, ut apud posteros nullum sit repurgans medicamentum, quod eius misturam non admittat. Colutea magni Alexandri ætate, non temere alibi quam in Lipara nascebatur, iam tamen & in Gallia & alijs locis prouenit, ut Ruellius testatur. Nascitur semine & fimo præcipuè ouillo. Serendi tempus cum Arcturus occidit. Mandari solo debet præmaceratum, cum iam in aqua germinare cœperit. Falluntur omnino, ut Antonius Musa inquit, qui senam Delphinum aut Peplion, apud Dioscoridem esse arbitrantur.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atque desiccatur in secundo ordine.

Ultra drachmam per se non sumetur, uerum cum additamento, ueluti Zingibere, potest sumi pondere semiunciae.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Sene prodest ad repellendam Melancholiam, medetur morbo comitiali, & præsertim feбри quartanæ.

Sena pondere semiunciae in iure gallinaceo sumpta, leniter laxat aluum.

Cum sero lactis spicaque admixta si coquatur, eo decocto à ieiunio uel quando cubitum itur, sumpto, etiam leniter subducit aluum.

Leniter educit Choleram adustam, expurgat cerebrum, confortat cor atque iecur, & potissimum pellit punctiones lienis,

Purgat membra corporis, & præcipuè pulmonem.

Quia

A Qui à lepra sibi metuit, uel corpus habuerit infectum dura scabie, utatur Sena bis ac ter per hebdomadam cum succo fumi terræ, Sena inducit læticiam, & pellit Melancholicum sanguinem ex corde, confortat uisum & auditum, tollit malignas & inueteratas febres,

Cum uino decocta modicoq; Zingiberis admisto, prodest contra oppilationem iecinoris atq; lienis, subuenit quoq; contra animi defectiōnem,

Syrupus ex Sena & Scolopendria cum Boragine permistus, & in aqua decoctus saccharoq; edulcatus, contra animi deliquium etiam prodest.

Sena, ut Antonius Musa docet, debet corrigi Zinzibere, cinamomo, & Gariophilis, ne uentriculum offendat.

DE SERPYLLO.

NOMENCLATURAE.

Ἐρπυλλός.

Γολιός.

Serpillum.

Quendel.

Hüner köhl.

Wilde Boley.

Unser Frauen betstro.

Hüner serb.

ANNOTATIO IN SERPYLLVM.

SERPYLLVM notissima herba est, quæ à serpendo nomen inuenit, ut Dioscorides inquit, & quòd quæcunq; pars eius quacunq; terram attigerit, radicatur. Vergilius Marcellus aliam eius interpretationem adducit, inquiens: Neq; Herpyllum à Græcis, & ex eo Serpyllum à Latinis dictum est, quòd per terram simpliciter serpit, quæ satiui nostra

DE HERBIS, CAETERISQVE

Cætate fortuna est: sed quòd, ut Theophrastus ait de plantarum Hì-
 storia, proprium quoddam est ramulorum serpylli incrementum:
 priuatim enim possunt, in quantam uoluerit aliquis longitudinem
 trahi: adiecto illis pedamento aliquo: aut si prope sepes plantetur,
 aut ex altiore loco aliquo deorsum demittatur, sic enim in longum
 protrahuntur: & ab hac plantæ in ramulis eius natura, quòd in
 longum serpit, Serpyllum Latini & Græci olus hoc nominauerunt.
 Duorum generum est Serpyllum, Hortense alterum, odore amara
 ci, & coronaria herba, folia ramulosq; origano similes habet, can-
 didiores tantum, Ex sepibus prodiens auctius & speciosius. Alte-
 rum est syluestre Serpillum, uocaturq; Zygis, nò serpit hoc per ter-
 ram, sed rectum ramulos erigit graciles, surculosos, folijs refertos,
 longioribus quàm rutæ, angustioribus tamen & durioribus, flores
 habet hæc in gustu asperos: suauis est odore, & inutili radice. Na-
 scitur in petris efficacius, & maiore calefaciendi ui quàm hortense,
 medicinæq; longe aptius. Satiuum non serpit Plinio, sed ad palmi
 altitudinem increfcit. Syluestre serpit in petris maximè, hoc & pin-
 guius, & candidioribus folijs atq; ramis, Dioscoridi contra serpit
 satiuum, non syluestre.

DESCRIPTIO.

D Serpyllum est herba minutis folijs per terram serpens, abunde
 nascens in planis, floribus subpurpureis, & iucundè olentibus:
 Gaudet harenosis montibus.

TEMPERAMENTVM.

Serpyllum utrinq; natura calidum & siccum est. Vsq; adeo ex-
 calfacit Serpyllum, ut & menses & urinas moueat, gustu nimium
 est acre, ut testatur Galenus.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Serpyllum facit ad destillationes capitis ex frigida causa proue-
 nientes, medetur quoque tussi & frigido stomacho, si quis ex eo
 bibat:

In uino potum mulierum menses trahit, ciet urinam. Medetur
 morfibus uenenatorum.

Capitis dolorem sedat addito rosaceo decoctum, & madefa-
 ctum in aceto, maximè uerò phreniticis & lethargicis conuenit.

Sedat & cruentos uomitus pondere duarum drachmarum po-
 tus cum aceto succus eius,

Semen in uino sumptum, ualde ciet urinam, & potenter expellit
 calculum.

Si quis assidue ex serpyllo bibat, frangit calculum renum & ue-
 sicæ.

Ictus apium sanat, si imponatur,

In uino

A In uino coctum cum succo dulcis radicis, medetur tussi, & expurgat pectus. Cum aniso in uino decoctum, excalfacit stomachum, discutit flatus intestinorum, subuenit stranguriæ.

Idem in uino decoctum & potum, facit ad morsus serpentum, scorpionum aliorumq; uenenatorum moribus. Suffitus ex serpyllo factus, fugat omnia uenenata. Hæc herba cum aceto & melle decocta & bibita, quantum unus cyathus capit, prodest sanguinem excreantibus: succus eius potus idem præstat, cum aceto permistus & iiii. drachmis potus.

Idem cum uino & melle coctum, facit ad anginam, si eo calido guttur colluatur.

Aperit obstructions iecinoris & lienis, cit urinam in uino decoctum & potum.

In aceto rosaceo maceratum, atq; contusum, & oleo rosaceo frictum & illitum, dolores capitis sedat. Idem unguentum capiti illitum, phreniticis & lethargicis opitulatur.

VIRES AC IUVAMENTA EIVS EX MACRO.

Hoc ideo miscere cibis messoribus est mos,

Vt si fortè sopor fessos depressit illos,

Vermibus à nocuis tuti requiescere possint,

B Pestiferos morsus bibitum iuuat appositumq;

Prouocat urinas, compescit tormina uentris,

Splen iuuat admixto, si sæpe bibatur aceto.

Si mel prædictis iungatur, sputa cruenta

Iactantes, mirè potus solet ille iuuare.

Hauftum cum uino, iccoris sedare dolorem

Dicitur, hicq; solet producere menstrua potus.

DE AQUA SERPYLLI.

Herba, caulis, & radix cum tota substantia concisa, circa finem Iunii distillantur.

Aqua Serpylli mane ac uesperis singulis uicibus tribus uncijs pota, corroborat & confirmat caput, cerebrum & stomachum, excitat ciborum appetentiam, pellit uentris rugitum, emollit duritiem stomachi, prouocat urinam.

Eodem modo sumpta confortat uisum, consumit humores & destillationes capitis, medetur feбри quotidianæ cum aqua Absinthij permista ac pota. Eadem singulis uicibus tribus uncijs pota, conuenit iecinori refrigerato atq; lieni, sanat exulcerata intestina.

Aperit obstructionem narium & aurium, restituit auditum, medetur uertigini, nauseam stomachi sedat, discutit tormina uentris, & intestinorum. Frangit calculum & ciet urinam in potu sumpta.

Contusis membris linteolo applicata medetur.

DE HERBIS, CAETERISQUE
DE SILIGINE.

C

NOMENCLATURAE.

Ολυρα.

Siligo.

Rocten.

D

ANNOTATIO IN SILIGINEM.

SILIGO frumenti genus est satis notum, à Dioscoride, Plinio ac Theophrasto Olyra dicitur, ut Hermolaus Barbarus indicat. Apud Catonem est genus Tritici, estq; Siligo uitiū Tritici, ut idem inquit: nam omne triticum solo uliginoso, post tertiam sationem conuertitur in siliginem. Siligo locis apertis celsisq; ferenda, & ubi Sol quàm diutissimè sit.

DESCRIPTIO.

Siligo nascitur in spicis & firmis stipulis, in cacumine flores candidos ferens, spicis instar uermium adhærens.

TEMPERAMENTVM.

Mediam Tritici & hordei naturam possidet, tam ut nutrimentum quàm ut medicamentum, ut Galenus autor est.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Ad graueolentiam oris ex febre, uel alio quopiam morbo contractam, accipe frigidam aquam montaniam, & satis salis indito, panemq; siligineum in eum maceratum, quantum potes, tribus diebus ieiunus comedito, tum anhelitus redditur iucundior.

Siligo magis alit hominem quàm hordeum, & minus alit quàm triticum. Non adeo calefacit ut triticum, sed calidior est hordeo.

Sanos

A Sanos homines panis Siligineus melius corroborat, uerum ægrotis Triticeus panis magis conuenit.

Panis Siligineus male coctus, est origo multorum morborum.

Grana siliginis combusta, & minutim contrita, cum forti uino, conducunt lippientibus oculis.

DE SINAPI.

NOMENCLATURAE.

B *Σινάπι.*
Νάπυ.

Sinapi.
Sinapis.
Sinape.

Senff.

ANNOTATIO IN SINAPI.

SINAPI, & Sinapis, & Sinape media producta legitur, ut Helicmolaus Barbarus testatur, Græcia & Napy uocat, quasi Naphy, ut Athenæus interpretatur, quoniam acri & proinde incommoda natura esse uideatur: addit & pusillo corpore. Sinapi uerò dici putat, quia olfactum luminibus officiat, ut Allium. Pythagoras principatum ei dedit inter ea quorū uis in sublime fertur, quia non aliud magis in nares & cerebrū penetret, purgatiōra & ad usum mentis uegetiora illic oīa reddat. Recepta iā pridem in uite & sanitatis usu est, nec hyeme ad intinctus quicūq; frequentius, ubiq; cibis intermiscetur, gratissimo obsoniorum condimento, nisi acrimonia feruoreq; suo non

DE HERBIS, CAETERISQVE

C suo non sternutamenta tantū, sed lachrymas etiam cietet, quod solum in Carmine suo Columella illi obiecit, dicens: Sequi laceffenti fletum factura Sinapis. Quinto die post satum sinapis comparet: eoq; semel sato, uix est liberare locum: quia semen cadens protinus uiret. Tria eius genera: gracile: secundum rapi folijs: tertium Erucae. Optimum Aegyptium, praesertim ad sinapismum, in quo usu & Syriaticum probatur. Est autem sinapismus proprie medicamentum sinapi factum, quo noxium uirus ex alto partis elicitur, ut tradit Ruellius. Hoc pustulosum saepe reddit locum, atroq; fugillat rubore, sic parua cutis iactura, conuerso foras humore, uel in exteriorem partem erumpente, membrum seruatur. Sinapismus, ut Barbarus autor est, à Dropace distinguitur, quod Dropax cum pice fit, Sinapismus è sinapi conficitur, multoq; uehementior est Dropace. Sinapismus quomodo fiat, & quibus utilis sit, & quibus uitandus, pulchre docet Paulus Aegineta.

DESCRIPTIO.

Sinapi crescit ad rapistri similitudinem, floribus luteis, paruis siliquis, in quibus continetur semen album & acre. Gaudet autem nasci in hortis, & ubi semel seritur, ibi quotannis sua sponte erumpit.

TEMPERAMENTVM.

D Semen sinapi calefacit atq; exiccat in quarto ordine, simile est raporum semini, praeterquam quod raporum semen amarum est, & sinapis semen acre est.

Probatur semen sinapi, quod intus est candidum & humidum, etiam si recens sit. Virtutem habet calefaciendi atq; maturandi.

VIRES AC IUVAMENTA.

Est sinapi uis & natura calefacere, extenuare & extrahere, ut Dioscorides inquit.

Semen sinapi cum radice Enulae contusum, & maturis apostematibus impositum, rumpit ea absq; ullo dolore.

Idem semen contusum, & cum aceto temperatum, medetur moribus uenenatorum impositum.

Cum aqua mulla permixtum & gargarissatum, facit ad oris exulcerationem, & ad anginam.

Semen sinapis contusum, & cum ficis atq; cymino permixtum ac sumptum, medetur hydropi.

Caput si inde illinatur, tollit lethargum.

Succus sinapis à ieiuno sumptus, bonam reddit memoriam.

Idem medetur hebetibus oculis, & albuginibus eorum, inducit sitim, & excitat Venerem.

Quicumq; quotidie matutino tempore, duo grana sinapis deglutierit, eo die tutus erit ab Apoplexia.

A Semen in uino decoctum atq; potum, medetur asthmati.
Sinapi, pyrethrum, & Gingiber eodem pondere sumpta, & melle rosaceo permista, si os inde colluatur, & diu quoq; in ore hoc retineatur, expurgat cerebrum ex malis humoribus, unde grauedo capitis solet prouenire. Idem conducit ad decidentem uuam, & ulcera gutturis.

Qui cupit parare canoram uocem, accipat farinam ex sinapi, & cum melle subigat, pastillisq; inde factis, unū quotidie assume, tum bonam acquires uocem.

Sinapi, ut Dioscorides tradit, commanducatum, pituitas capitis per os ducit & purgat. Succus eius dulci aque mixtus, contra tonsillas & ueteres duratasq; in callum faucium asperitates, utiliter garagariffatur. Cit sternutamenta tritum sinape naribus admotum, eaq; ratione comitialibus succurrit, strangulatu uuluae procidentibus. Et contra inexpugnabiles somnos quos Græci Lethargos dicunt, de raso prius capite capiti illinitur.

DE AQUA SINAPIS.

Herba ipsa florens in principio Iunij distillatur.

Aqua Sinapis pellit ulcera gingiuarum, ore sæpius ex ea colluto.

Conducit ad membrorum Phthisim, si sæpius inde fricentur, inde enim uigorem, & carnem recuperant.

B Medullam ossium calefacit, si sæpius ex ea fricentur, & per se iterum siccentur;

Prodest contra frigidum morbum articulorum, si inde fricentur & iterum per se siccescant.

DE SISAMO.

NOMENCLATURAE.

Σισαμου.

Sesamum.

Sesama.

Sisamum.

Sisam somen.

Sisam el.

Flachs dotter.

ANNOTATIO IN SESAMVM.

SESAMVM & Sesamam, nam utroq; modo dicitur, officinae Sisamum uocant: quidam hoc frumenti, quidam leguminum generi adnumerant. Nascitur, ut Ruellius scribit, culmo ferulaceo,

DE HERBIS, CAETERISQVE

C folijs sanguineis, semine candido, infra magnitudinem lini, quod uasculis ut papauer continetur, radici simplici & alba. Theophrastus Sefamam representat caule ferulaceo, flore foliaceo, ut Irion, grana eius in siliquis distincta, ut lupini, sed peculiari quodam modo se-
 pta. Desijt iam pridem feri in Italia Sefamum, ut Vergilius Marcel-
 lus scribit, pauloq; minus quam peregrinum, & alienum modo est,
 quondam tam commune, tamq; omnibus agris satum, ut æqua es-
 set huius & aliarum frugum cura. Indicantq; id quæ tam multa de
 semente eius à Columella Plinioq; & ab alijs docentur. Semen eius
 dulce est & odoratum, quod minores aues, quales fringillæ, passe-
 ras & cardueles sunt, auidius appetunt. Græcia omnis eo ad dulcia
 ria utitur, in panificio tritum reliquo pani compinsentes: mox in
 summa panis cute integrum addito liquore aliquo inspergentes, ut
 retineatur, & in coctura pani concorporetur. Aegyptus oleum ex
 eo exprimit, quo in cibo & alio domestico usu utatur, tanta copia,
 ut amplissima latifundia nulla alia fruge uireant. Sefamum nostra
 ætate exoleuit, adeo ut iam nomen eius uix audiatur, quod mirum
 est, quum tam multas habeat in sanitate & in morbis utilitates. Hie-
 ronymus Bock medicinæ herbariæ magnus promotor, scribit Se-
 famum in Germania nasci inter linum, & præcipuè in *Alsatia*, &
 apud *Rhenum*, & uulgò uocari *Flachs dotter*, & quia uirtus eius
D sit incognita, propterea ut *Zizaniam*, & uilissimam herbam erun-
 cari, Vide de hac re ipsius Hieronymi Herbarium.

DESCRIP TIO.

Sefamum herba est, quæ non parū lentoris pinguisq; obtinet.

TEMPERAMENTVM.

Calcfacit in primo ordine, humectatq; in secundo.

Sefamum, inquit Galenus, non parum in se continet, uiscosum
 & pingue: quare emplastrum est & emolliens, ac modicè calidum.
 Eiusdem facultatis est quod ex eo conficitur oleum: & herbæ quo-
 que decoctum similem uim obtinet.

VIRE S AC IUVVAMENTA.

Oleum Sefami pellit uerrucas, prurientemq; scabiem, si illinatur.
 Cum oleo rosaceo temperatum & temporibus illitum, capitis do-
 lores lenit ex calida intemperie procreatos.

Nocet stomacho Sefamum, ut Dioscorides docet.

Animæ idem grauitatem facit, quoties commanducatum, inter-
 dentes hæserit. Discutit illitum sesamum, quæ in neruis crassiora
 concreuerunt, prodest contulis & inflammatis auribus, nec minus
 ambustis etiam, stellionum & cerastarum morsibus medetur. Cum
 rosaceo factos ab æstu solis dolores capitis lenit: potest eadem in
 uino decocta herba, præsertimq; contra oculorum inflammationes
 & grauissimos eorum dolores,

A SISELEOS, SILER MONTANVM.

NOMENCLATURAE.

Σισήλι.

Sefeli Massiliense,
Siler Montanum.

Feldt Kümmel.

ANNOTATIO IN SILER MONTANVM.

SILER montanum ferè à recentioribus medicis appellatur, quod apud Dioscoridè Sefeli Massiliense dicitur, ut Antonius Musa, Ruellius, & Ottho Brunfelsius indicant. Pharmacopolæ id corruptè Siseleos appellant, Sefeli & fili & feli dicitur apud Hippocratem, inquit Barbarus, unde orta confusio, Siler pro Sefeli uocantium. Arborefcit porrò Siler, ut baculos rustici ex eo quoq; faciant, in aquaticis nascens. At sefeli frutex non est aquaticus, quod quidem aliqui distinguere putantes, non Siler, sed montanum siler appellauerunt, id quod Massiliense est Sefeli. A Dioscoride tria genera Siseleos describuntur, figura longe differentia, Sefeli Massiliense, Aethiopicum & Peloponnesiacum.

B DESCRIPTIO.

Siler montanum est herba sceniculo similis, folia tantum aliquanto longiora & crassiora habet, caulem oblongum, in cuius cacumine est umbella, in qua continetur semen angulosum, longum & acre.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & exiccat in fine primi gradus. Sefeli & radix quidem, sed & fructus usq; adeo excalfacit, ut admodum urinam mouere queat. Sed & tenuium est partium, ut & comitiali morbo & orthopnoeis competat, inquit Galenus.

VIRES AC IUVAMENTA.

Sefeli crassos & concretos humores incidit, & potenter educit, Cum uino bibitum facit ad diabeticam passionem.

Tali modo sumptum prodest ad orthopnoeam.

Idem cum uino sumptum, longoq; pipere admisto, auxiliatur contra morbum comitiale.

Contra frigora hyberno tempore cum pipere & uino, utiliter id bibunt.

Ante concubitum si sumatur, promouet conceptum.

DE HERBIS, CAETERISQVE

- C** Sefeli in puluerem redactum, & cum tostis carycis permistum, Prodest contra obstructionem iecinoris, lienis, renum & uesicę. Vinum in quo semen est decoctum, subuenit strangurię. Radix & semen, ut Dioscorides inquit, Strangurię, orthopnoę, suffocationibus mulierum, comitialibus medentur, menses partulq; trahunt. Interaneis omnibus profunt, & contra ueterem tussim. Ipsum semen in uino haustum concoctionibus confert, discutit tormina: horrores febrium, quas uocant Epialas, coërcet. Datur ad iu uandos caprarum & cęterarum quadrupedum partus.

DE SOLATRO

NOMENCLATURAE.

Στρούχον.

Solanum.

Solatrum.

Vua lupina.

Strychnon satium.

Nachtschatten.

ANNOTATIO IN SOLATRVM.

SOLATRVM ab officinis dicitur, quod Latini Solanum appellant. Germani *Nachtschatten*, quasi umbram noctis uocant, ex colore quem grana ipsa aut habent aut inficiunt. Olim satium erat, & in hortis cum alijs oleribus seminabatur: nunc in hortis & aquosis locis sponte prouenit, imò & cultoribus inuitis scatet: esculentum quoq; olim erat, ut Dioscorides inquit, nunc uerò non editur. Nihil mali corporibus esse prædicat Xenocrates, cui hoc salutare non sit. Quatuor eius genera à Dioscoride enumerantur: Satium & hortense, quod omnes nigrum, à colore fructus uocauerunt. Mox Halicacabum cognomento, quod priuatim uesicaria à Plinio dicitur, rubente fructu, uuae acini figura, ab Arabibus & officinis Alkakengi uocatur; Tertium Solanum somniferum quod à Græcis

Strychnon

A Strychnon Hypnoticon dicitur: hoc fruticat multis ramis, densis, lignosis, fractu contumacibus, pinguium foliorum, cotoneæq; mali similibus plenis, flore grandi, rubro, fructu in siliquis crocato, radice longa, subrubro cortice uestita. Nascitur in saxis non procul à mari. Quartum, Solanum manicon, id est furiosum. Huic folium Erucae simile, maius aliquanto, caules à radice eximios emittit, decem aut duodecim ulnarum altitudine adulescentes: caput in cacumine oliua maius & latius, & ut platani pilula hirsutius, florem nigrum, postquam eo exiit, racemus exit rotundus, niger, dens aut duodenis acinis constans, similibus Hederæ corymbis, ut uuæ mollibus. Radice firmatur candida, crassa, caua, cubitali. Gignitur in montibus uento perflatis.

DESCRPTIO.

Solanum folia habet ad Sambuci figuram accedentia, caulem lenem cum multis ramulis, flores fert candidos, ad modum herbæ Chamepitheos, fructum producit nigrum, instar Iuniperi, & mollem. Gaudet locis cultis.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerat in primo ordine, & desiccatur in secundo. Huius folia in medicina usurpantur, quum adhuc uiridia sunt.

B Galenus inquit: Solanum esculentum, quod in hortis nascitur, notum est omnibus: utunturq; ad omnia ea quæ refrigerari adstringiq; postulant, potest enim hæc duo ordine secundo.

VIRES AC IUVAMENTA.

Folia emplastri modo calidis apostematibus imposita, calorem ualde educunt.

Ex folijs contusis saleq; admisto, emplastrum conficito, quod prurienti scabiei impositum cito sanat. Idem stomachum ex tumore inflatum deprimit.

Hoc emplastrum auribus applicatum, tollit ex eis fluentem saniem.

Solanum cum lithargyro, cerussa & oleo rosaceo permistum, capitiq; illitum, tollit calidos abscessus.

Succus solani cum aqua hordeacea in potu sumptus, facit ad abscessus stomachi, iecinoris & intestinorum.

Succus cum oleo oliuarum clystere infusus, sedat iecur.

Herba contusa calenti podagræ imposita, refrigerat & pellit dolorem.

Capitula eius quando uiridia sunt, sed nigricantia meliora sunt, contusa & tumidis pedibus illita, mitigant tumorem.

Radix solani cum radice Scabiosæ & Rutæ collo suspensa, medetur uariolis.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Folia Solani refrigerant, & medentur sacris ignibus, & ulceribus quæ à serpendo herpetas uocant.

Eadem contusa & imposita, sedant capitis dolores, stomachi æstum, & calentem podagram, & omnem tumorem ex calore prouenientem.

Herba hæc cum sale contusa, & emplastri modo adhibita, discutit abscessus secundum aures, quos parotidas nominant.

Succo utiliter insperguntur, addito rosaceo infantes, in capitis ardore, quem syriasm dicunt, ut Dioscor. autor est. Quinetiam pro aqua ouo ue collyrijs contra acres oculorum destillationes factus, ut eo inungantur, miscetur. Auribus in dolore utiliter instillatur. Siftit muliebres sceminarum fluctiones in lana appositus.

Contra oculorum in maiore angulo fistulas, quas ægilopas uocant, itidem cum gallinarum rubente fimo subigitur, & lacinia iniectus utiliter imponitur.

DE AQUA SOLANI.

Folia caulibus decerpta, quando acini adhuc herba teo sunt colore, distillationi adaptantur.

Aqua solani mane, meridie atq; uesperis singulis uicibus tribus uncijs pota, facit ad tumorem ex calida intemperie exortum. Idem præstat, si lineis pannis tumori imponatur.

D Antedicto modo sumpta, medetur calculo. Sudorem elicit, mixta aquæ absinthij, & tribus uncijs pota.

Contra dolores occipitij & capitis ex calore procreatos opitulatur. Medetur calidæ podagræ, & sacris ignibus linteolis imposita, quæ sepius iterum madefacere in ea aqua oportet.

Auribus instillata dolores inde discutit.

Sedat inflammata apostemata mamillarum.

Calidas anginas reprimit, ne strangulent uelocius, gargarizata refrigerat iecur, & extinguit calorem.

Subuenit ruptis hominibus linteolis rupturæ imposita.

Insomnia prohibet in potu sumpta.

Opitulatur quoq; bibita, si ex nocturno terrore pustulæ aliquæ fuerint exortæ, linteolis quoq; imposita, idem facit.

DE SPARAGO.

NOMENCLATURÆ.

Ἀσπάραγος.

Asparagus. Sparagus.
Spargen. Spargen frucht.

ANNO

A ANNOTATIO IN ASPARAGVM.

A SPARAGVS ab officinis extrita priore litera, Sparagus dicitur. Dicitur autem, ut Varro ait, ab asperitate, uel quoniam ita Græci nominant, Asparagos à Theophrasto dicitur. Est autem duplex Asparagus, Altilis satiuusq; , qui notior omnibus est quàm ut debeat explicari: namq; , ut Ruellius scribit, è radiculis quas uocant spongas, thyrsus primum exilit, cacumine in torulos turbinato, quod tandem increfcens explicatur in ramos prægrandes, quibus insunt folia capillamenti modo tenuata, quæ per uetustatem occalescunt in spinulas, florem fundit paruulum, quo decusso bacculæ dependent primū uirides, quæ tandem maturitate rubescunt, seminibus refertæ. Est & Asparagus erraticus seu syluestris, qui ueluti lignescit & spinosa folia habet, profertq; stolones admodum exiles, qui si in hortis transferantur, nunquam grati sunt saporis. Satiui & hortenses Asparagi stolones oblongos producunt, qui facillimè quidem coquuntur & celerrimè, ac deinde aceto & oleo conditi, primis mensis edi solent pro acetarijs. Hinc prouerbum de re quam celerrimè perfici dicimus, citius quàm asparagi coquantur. Obseruandum hic est apud antiquos Græcos medicos Asparagum non tantum significare spinosi fruticis summum, quod edendo est, quodq; priuatim cum tota planta Asparagus ubiq; nominatur, sed quæcunq; in oleribus & herbis prima germina ex terra prodeunt & uidentur. Germani Schop uel Schöflin uocant. Significatione hac Paulus Ægineta in primo, de Asparagis caput inscripsit.

B DESCRIPTIO.

Asparagus herba est succrescens in altitudinem, habetq; iuxta quodc; foliolum bacculam rubentem dependentem, in qua semen nigrum est, unde herba seri solet.

TEMPERAMENTVM.

Natura calefacit & humectat, facit ad paralytim, morbum regium, & stranguriam.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Fructus & semen in medicina usurpantur, & durant annum integris uiribus.

Asparagus petræus aut myacanthinus (hoc est agrestis autore Marcello.) abstergit utiq; , sed calore & frigiditate medius est, ut inquit Ægineta, renes & iecur obstructa recludit, præsertimq; radices & semen: Item dentium doloribus medetur.

Asparagus in cibo sumptus prodest ad lienem ac iecur obstructum atq; induratum.

Radix in uino decocta, absq; dubio medetur felle suffusis.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Ex decocto asparagi os si colluatur, sedat omnem oris & dentium dolorem.

Utilissimus stomacho cibus, ut traditur asparagi.

Cumino quidem addito inflationes stomachi coliq; discutit.

Oculis claritatem adferunt, uentrem leniter emolliunt. Urinam eient utilissimè, præterquam quòd uesicam exulcerant. Venerem stimulant. Pectoris & spinæ doloribus, intestinorumq; uitis profunt. Vino cum coquantur addito, lumborum & renum dolores mitigant. Radix in uino albo pota, calculos exturbat. Quidam ad uuluae dolorem, radicem cum uino dulci propinant. Eadem cum aceto decocta contra elephantiam proficit. Lumborum & renum dolores sedat. Asparago trito cum oleo perunctum, pungi ab apibus negant.

Syluestris asparagi ad prædicta omnia efficacior uis. Regium morbum extenuat. Veneris causa aquam eius decocti bibi iubent ad heminam. Coctus tostusq; distillationes urinæ, difficultatesq; in cibo finit, strangurias & lumborum dolores discutit, dysentericis opitulatur. Ad serpentium ictus succus decoctus ualet.

Radix in aceto uinoq; decocto luxatis medetur. Si sanguis per urinam reddatur, semen asparagi, apij, & cumini, ternis obolis in uino, cyathis duobus dari quinq; diebus Chrysippus iubet.

D

DE SPATVLA FOETIDA,

NOMENCLATURAE.

Spatula foetida.

Wandtleus kraut.

ANNOTATIO IN SPATVLAM.

SPATVLA foetida, ut Ruellius indicat, herba est quæ apud Dioscoridem Xiphion dicitur, quam officinæ propterea Spatulam foetidam appellant, quòd grauem exhalet odorem.

DESCRIPTIO.

Spatula foetida habet herbam iuxta terram ad plantaginis minoris speciem, cuius caules in cacumine gerunt semen triangulare & copiosum, iuxta gladioli similitudinem, tetrumq; reddit odorem. Gaudet nasci circa sepes & locos opacos. Non est sumenda intro.

VIRES

VIRES AC IUVVAMENTA.

A Succus huius herbæ discutit ex cute malignam scabiem, quæ lepram refert. Succus ad hunc modum paratur. Succum insolatum in puluerem contunde, cui admisce puluerem ex succo Staphisagriae, flammulae, & hermodactyli, & atramenti, singulorum æquale pondus sumendo, omnia hæc cum aceto & axungia porcina permisceto ad unguenti formam. Hoc unguento cutem scabiosam in unge, & postea superimpone folium Brassicæ uel plantaginis, quod si per diem ita ter cutem inunxeris, absq; dubio curaberis,

Puluis ex hoc succo cum uino permistus, & membro conquassato impositus, ossa extrahit absq; dolore.

Cimices ubiq; fugitant hanc herbam.

DE SPELTA.

NOMENCLATURAE.

Zea.

Spelta.
Zea.

Speltz.
Dünckel.

ANNOTATIO IN SPELTAM.

SPELTA frumenti eius quod à Græcis & antiquis medicis Zea dicitur. Itali autem Zeam speltam uocant, ut Hermolaus Barbarus indicat, rustica potius quam Latina uoce, quam Rhemius Palæmon usurpauit in carmine de ponderibus ac mensuris, octo uolens speltas pendere scrupulum. Zeam Græci, Latini semen à præstantia frugis appellarunt, ut Plinius testatur, estq; frumenti genus tritico similitimum, radice multiplici atq; alta: culmoq; numeroso: tritico fuscus est & minus. Dioscorides duas species Zeæ reddidit. Alteram simplicis grani, alteram gemini duobus armamentis inuoluti, & ob id dicoccos cognominatur. Vim habet Galeno inter triticum & hordeum mediam. Tantum in cibo tritico cedit, quantum hordeo præfertur in panificio. Alimonia est maiore quam hordeū, minore quam triticum.

DE.

DE HERBIS, CAETERISQUE
DESCRIPTIO.

C Spelta grana habet ad hordei formam, & minus alit quam hordeum, bonumq; reddit odorem, & multos praebet furfures, atque concoctu difficilis est, emollit aluum.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerat atq; humectat.

VIRES AC IUVAMENTA.

Radice[m] habet altam, estq; omnibus aibus gratissimus cibus. Cum hordeo permista, bonum praebet panem, medetur humido pulmoni & duræ tussi, emollit thoracem.

Eclegma ex Spelta ciet urinam, expurgat renes & uesicam.

Ex uino rubro medetur scorpionum ictibus.

Tepida sanguinem excreantibus: item arteriæ uicijs, tussi cum caprino seuo aut butyro, frequenti usu uentrem adstringi non patitur.

DE SPICA NARDI.

NOMENCLATURAE,

नागद & इन्दि.

Spica nardi.
Nardus Indica.
Spica Indica.

Spica Narden.

ANNOTATIO IN SPICAM NARDI.

SPICA nardi est quam Dioscorides Nardum Indicam appellat, quod & Hermolaus Barbarus ex Galeno probat, cū inquit: Galenus Indicam nardum accipit, quoties absolute *σαχυν*, id est Spicam nardi nominat, quasi Spicam cæterę non habeant, sed herbam dum taxat, quemadmodum & Plinio uidetur. Est autem Nardus frutex graui & crassa radice, sed minuta, nigraque ac fragili, quamuis pinguisum

A pingui situm redolente qualem cupressi, aspero sapore, folio paruo densoq; Cacumina in aristas se spargunt, Ideo gemina dotē nardi spicas, & folia concelebrant. Hieronymus Bock quoq; scribit Spicam nardi quæ iam passim in Germania in hortis nascitur, & fermè Lauendulæ formam obtinet, ad nardum Indicam Dioscor. referendam esse, quamvis descriptioni per omnia non respondeat. De hac Fuchsius ad hunc modum scribit: Nardi spica nos carere manifestissimum existit, nam quam passim hodie officinæ habent, ea inodora est, cum uera perquam odorata sit, & Cyperum redoleat. Ruellius scribit, Pseudonardum esse Spicam nardi, quæ passim apud nos in hortis habetur, & Lauendulam quoq; eius esse speciem, sed spicam maioribus uiribus esse præditam.

DESCRPTIO.

Spica nardi Lauendulæ formam representat, folia tantum habet crassiora & maiora, longiorem quoq; caulem & flores maiores qui etiam cœruleo sunt colore, ad Lauendulæ figuram. Gaudet hortis & solo pingui.

TEMPERAMENTVM.

Calida est in primo ordine, & sicca in secundo, ciet urinam.

VIRES AC IUVAMENTA.

Si quis ex ea bibat, sistit fluxum alui.

B Ex decocto eius, si emplastrum conficiatur, & mulierum pudendis imponatur, sedat superflua menstrua, tollitq; humores locorum muliebrium.

Spica nardi cum frigida aqua sumpta, pellit imbecillitatem, & tremorem cordis.

Eadem lixiuio imposita, capiteq; inde loto, facit renasci capillos, facitq; ad capillorum defluuium, tali modo si quis utatur.

Spica nardi collyrijs est accommodata.

Conducit stomacho & iecinori.

Oleum nardinum, seu oleum de Spica odoriferum & efficax est, ad multa conducens, præsertim ad membra paralytica, si ex eo ungantur.

Præterea quoq; prodest podagræ, & aliorum articulorum doloribus.

Spica nardi inflationibus stomachi, iocinerosis, renibus, & morbo regio laborantibus subuenit.

Decoctum in aqua, uulvæ inflammationes insidentium fouet. Pilorum defluuia in genis coërcet, quando iacturam resarciat, eosq; constringendo firmet. Naribus admota cerebrū frigidū confortat.

Valet contra linguæ paralytim, neruos confortat, humorem linguæ organum occupantem consumit.

Aqua

DE HERBIS, CAETERISQVE

DE AQUA SPICA NARDI.

C Spica nardi uino indita, & in uitreo uase, bene occlusa aliquan-
diu insolari debet, deinde uitreae distillatoriae metæ indita, in Bal-
neo Mariæ lento igne distillanda est. Si autem uiridis Spica haberi
posset, non opus esset eam uino indere.

Aqua Spicæ nardi est ualde preciosa aqua ad omnes frigidos
affectus corporis tam exteriores quàm interiores, siue etiam ad affe-
ctus capitis, siue cerebri, si linteolum in hac aqua madefactum nari-
bus admoueatur.

Prodest contra catharrum. Opitulatur sycopi, in qua homo
omnino obmutescit, una uel duabus uncijis pota, uel uenis pulsatili-
bus ex ea illitis, discutit quoq; cordis ægritudines, calefacit frigidū
stomachum.

In potu sumpta, facit ad colicam passionem ex frigidityte pro-
deuntem.

Sedat capitis dolores & uertiginem ex frigida causa prouenien-
tem, uertici & fronti illita.

Paralytica & refrigerata membra inde fricata, iterum excitan-
tur, & calefiunt, & pellit tremorem eorum,

DE SPICA CELTICA.

D

NOMENCLATURAE.

νάρδος κελτική.

Spica Celtica.

Nardus Celtica.

Spica Romana.

Saliunca:

Römischer Spick.

Marien Magdalenen
blümen.

Katzenleyterlin.

ANNOTATIO IN SPICAM CELTICAM.

SPICA Celtica genus nardi est quæ à Dioscoride Nar-
dus Gallica & Celtica dicitur. Latini eam appellant
Spicam Romanam & Saliuncam, ut Hieronymus Her-
barius testatur, & Germanice **Sant Marien Magda-
lenen Blümen** dicitur. Huius iudicio subscribit clarissimus uir
Doctor Hieronymus Bock, inquit: Nardus Celtica est, quæ Ger-
manis **Sant Marien Magdalenen blümen** dicitur, quæ ex Vn-
garia ad-

A garia adfertur, & à Vergilio in Æglogis Saliunca uocatur.

DESCRIPTIO.

Spica Romana herba est nascens humi, ad uirgularum ex scopis similitudinem, herba subtili & odorata, estq; planta arida & rubicunda.

Calfacit in abscessu primo, & exiccat in altero.

Hæc Spica stomacho magis est accommodata, cum Absinthio decocta, & ita assumpta.

Ex hac Spica Romana etiam distillari potest, ut ex Spica nardi.

DE SPINACHIA.

NOMENCLATURÆ.

Spinachia.

Spinaceum olus.

Atriplex Hispaniense.

Binetsch.

Zeer Kraut.

ANNOTATIO IN SPINACHIAM:

B

S PINACHIA uulgare & notum olus est, ab Atriplicis natura non multum abhorrens, unde & nonnulli Atriplicem & Spinachiam idē olus esse putauerunt, ut Ruellius inquit: ueteribus autem incognitum fuit, cum de eo nihil literarum monumentis tradiderunt, forsitan quòd cibo magis quàm medicinæ natum esset. A nonnullis Atriplex Hispaniense nominatur, forsitan quòd hinc oriundum ad nos tandem concesserit, indeq; manans commigrauerit. Quidam ei apud Dioscoridem nomenclaturam assignare conati sunt, & Lapathum acutum appellauerunt, quod à ueteribus etiam inter olera hortensia connumeratur: uerum si quis aculeatum & spinosum semen, & breuem candidamq; radicem Spinachiaē spectare uelit, inueniet eam Lapatho esse dissimilem. Spinachia à Latinis hoc olus inde nominatum est, quòd semen eius in spinas occalescat. Seritur Septembri mense, & item Martio, ieiunijs aptissimum, estque primum olus quod circa quadragesimam in hortis inuenitur.

DESCRIPTIO.

Spinachia in summitate acutum habet folium, & infrà latum & acutum, caules plerunq; ad unius uel duorum cubitorum crescunt altitudinem, in quibus semen nascitur, spinis horridum & acutum.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Seritur in hortis pro olere.

TEMPERAMENTVM.

Spinachia refrigerat atq; humectat in fine primi gradus.

VIRES AC IUVAMENTA.

Decocta & manducata lenit aluum, tollit dolores pectoris atque pulmonis.

Melius Attriplice alit, ut Serapion docet, aluum leuigat, laudabilisq; nutrimentum post se relinquit, detergit, abluit, Choleram compescit, pectori pulmoniq; confert.

Decoctum huius herbæ potum, expellit malos humores, facilem reddit anhelitum. Singulis diebus in cibo sumpta, generat Melancholiam, quod & lactuca facit.

Quicumq; graues dolores dorsi & aluum constipatam habuerit, hoc olus edat, & decoctum eius bibat, absq; dubio opem præstat.

DE SQVILLA.

NOMENCLATVRAE.

Σκύλλα.

Scylla.

Squilla.

Cepe marinum.

Erdszwibel.

Meer zwibel.

ANNOTATIO IN SQVILLAM.

SQVILLAM iam omnes officinæ Varronis exemplo uocant, quæ ab antiquioribus medicis Scylla dicitur. Duo autem Scyllæ genera sunt, masculus albis folijs, fœmina nigris: Viuax est Scylla utpote quæ pensilis diu uitam prorogare possit. Quicquid Scyllæ fuerit inditum, ut Theophrastus scribit, facilius germinat, & celerius gliscit, fructus condendos seruat, præsertim punica mala pediculo prius exempto, florere ter dicitur, singulis floribus singulas semences denunciatis. Ante portas domorum sata ueneficiorum noxam arcet.

DESCRIPTIO.

Squilla folijs est gladiolo similibus, radici eius adhæret magnus bulbus, unde paratur acetum Squilliticum. Gaudet pratis.

TEMPERAMENTVM.

Magnam habet uim calefaciendi. In medicina ea non utimur, nisi prius tosta aut elixa sit, nam imparata, & absq; additamento nimium ope

A mium operatur. Calida & sicca est in secundo ordine. Galenus inquit: Scylla admodum incidentem facultatem obtinet, non tamen admodum calidam, sed secundum hoc eam quispiam secundi ordinis censeat excalfacientium. Præstat autem aut assam, aut elixam sumere: sic enim uirium eius uehementia exoluitur. Dum torretur, pistorio opere aut argilla circumlita in furnum conijcitur, uel ignitis cineribus obruitur, sic enim recte crematur, finito eam ab unde torreri, alioqui graui periculo sumeretur.

VIREs AC IUVAMENTA.

Squilla oleum in se continet, quod nigrum est.

Hoc oleum cum melle temperatum, & glabræ cuti illitum, facit renasci crines.

Acetum Squilliticum prodest contra difficultatem anhelitus, & contra antiquam tussim. In ore si illud retineatur: sanat malas gingiuas.

Idem clariorem oculorum aciem facit. Salutare est stomachi laterumq; doloribus, parum sumptum binis diebus. Sed auidius haustum momento aliquo extinctæ animæ speciem præbet.

Squilla multum prodest contra Apoplexiam, & morbum comitiam.

B In uino cocta & bibita, pellit omnes interiores affectus corporis, & præsertim medetur uitiato & ardenti iecinori.

Supradicto modo parata & cum Absinthio, & mastiche in aqua & aceto decocta, & ex saccharo edulcata, facit ad obstructionem iecoris atq; lienis, medetur morbo regio & hydropi, potenter ciēt urinam, trahit sceminarum menstrua, expellitq; foetum mortuum.

Squilla per noctem in aqua macerata, si mures inde biberint, moriuntur.

Additur Scilla, ut Dioscorides inquit, potionibus medicamentisq; quæ raro faciendæ sint.

Daturq; his in quibus urinam ciere uoluerimus.

Facit ad cutem subeuntes aquas: ciborum in stomacho incontinentiam: & stomacho innatantes cibos.

Tineas & reliqua uentris animalia pellit, ex aceto & melle sumpta. Linguae quoq; recens subiecta, præstat ne hydropici sitim sentiant. Furfures & ulcera manantia sanat illita ex oleo cocta, item rimas pedum.

Pythagoras in limine ianue suspensam malorum medicamentorum introitum pellere tradit.

Elicit Scilla ueterinis cupidinem coeundi, nam si e qua marem non patitur, detrita scilla naturalia eius liniuntur, quæ res accendit libidinem.

DE HERBIS, CAETERISQVE

DE AQUA SCYLLAE.

C Aqua destillata ex Squilla cum esca quam mures libenter edunt, permista, & muribus obiecta, eos necat qui eam ederunt.

DE SQVINANTO.

NOMENCLATURAE.

Σχοίνος.

Schoenanthos.

Squinantum.

Iuncus odoratus, rotundus.

Camelin Heru.

ANNOTATIO IN SCHOENANTHON.

SQVINANTVM uulgò à Pharmacopolis dicitur, quod apud Dioscoridem *σχοίνος*, id est Iuncus odoratus appellatur, Cornelius Celsus Iuncum rotundum uocat, ut ab angulari differat, cypero à Græcis appellato. Nascitur hic Iuncus in Lybia, nascitur in Arabia, nascitur & in parte eius quæ Nabathæa dicta est, qui omnium maximè probatur. Eligito recentem, ut Dioscorides docet, rufo ignis colore, copioso flore densum, & qui scissus purpuræ colore aliquo aspiciatur, gracilem, suauitate odoris, qualis in rosis sentitur cum manibus teritur, olentem, & feruidæ in lingua mordacitatis cuiusdam. Nostri Pharmacopalaë Venetias petentes, ferè in hoc Iunco decipiuntur, & festucas quasdam palustris Iunci pro Iunco odorato emunt. Vulgus Iuncum odoratum pastum Camelorum uocat, ut Ruellius indicat.

DESCRIPTIO.

Squinantum caulibus floribusq; est gracilibus, nascitur in quibusdam insulis in pratis ut Spica nardi, iucundū præbens odorem.

TEMPERAMENTVM.

Calfacit atq; desiccatur in primo ordine, durat decem annis.

VIRES AC IUVAMENTA.

Flores opitulatur sanguinem excreantibus, maximeq; lumbis medetur.

Radix datur contra cutem subeuntes aquas & conuulsa cum pari piperis pondere.

Oleum Squinanti, medetur scabiosæ cuti illitum.

Herba ipsa conducit stomacho, & fluenti aluo, sumpta cum aqua mulsa.

Flores

A Flores eius ualde astringunt, unde fluctationibus sanguinis succurrit. Purgant quoque caput, si inde lotum fuerit.

Schoenanthon non debet solum sumi, sed cum additamento & alijs radicibus uel speciebus conducentibus ad eum morbum, cui mederi uoluerimus.

Purgat frigidos humores cum Polypodio, & Colocynthide permistum.

Floris culmi & radicis usus est, ut inquit Dioscorides. Cit urinam luncus odoratus rotundus, menses ducit, inflationes soluit, capitis grauedines tamen facit, & leniter adstringit: frangit praeterea, maturat & aperit. Decocto radicis insidentibus muliebrium locorum foeminis apte inflammationes fouentur.

DE STAPHISAGRIA.

NOMENCLATURAE.

Σταφίς αγγία.

Staphisagria.

Herba Pedicularis.

Pedicularia.

Purgatorium capitis.

Pituitaria.

Leisfrant.

Bisminz.

Wolffwurtz.

ANNOTATIO IN STAPHISAGRIAM.

STAPHISAGRIA Romanis Herba Pedicularis & Pituitaria dicitur. Cornelius Celsus uuam Taminam appellat. Vocaruntque eam Latini Pituitariam pedicularioremque ex uiribus quas habet: feruore enim suo comman-
ducata multam pituitam trahit, & erumpentibus e corpore pediculis ex oleo inuncta aduersatur: facilis cognitu herba, tam certis notis a Dioscoride describitur. Haec herba Syllae Dictatori maxime fuisset utilis, quem Phthiriasi consumptum esse memoriae proditum.

DESCRIPTIO.

Staphisagria folia habet labruscae similia, caulem nigrum, semen instar ciceris, & triangulum, foris nigrum, intus candidum, acri odore, flore subcaesio.

DE HERBIS, CAETERISQVE
TEMPERAMENTVM.

C Calefacit atq; desiccatur in tertio ordine.

VIRES AC IUVAMENTA.

Semen in ore retentum plurimam trahit ex capite pituitam, prodest sumptum contra tumorem, & praecipue contra hydropem.

Eius grana quindecim in aqua mulsa sumpta, noxios humores uomitionibus purgabunt: spatientur tamen qui biberunt.

Electuarium ex Staphisagria conducit ad morbum comitiam, tollit scabiem quae leprae speciem repraesentat, mouet menses mulierum. Hoc autem modo conficitur: Accipe Staphisagriae semilibram, & in aqua bene coquito, deinde semen ad pultis modum contundito, libraq; sacchari admista, seminisq; decocto illud temperato. Hoc ad lepram propensis medetur, consumitq; malos humores.

Staphisagria in aceto elixa, oreq; inde colluto dentium doloribus medetur, destillationes in gingiuas reprimat.

Grana eius trita, ut Dioscorides inquit, contra pediculationes, pruritus & scabies ex oleo utiliter inunguntur, & facilius id praestant admista sandaracha. Medentur oris ulceribus admisto melle.

Ipsa quoq; herba semen & radix uiridis contusa uel siccata, in puluerem contrita, & cum oleo ad unguenti modum temperata, pellit & necat pediculos ac lendes.

Radix in aqua elixa uel in lixiuio idem praestat, si inde laueris.

D

STICHAS.

NOMENCLATURAE.

ΣΤΙΧΑΣ.

Steechas.

Stichas.

Stichados citrinum.

Kein Blumen.

Motten Kraut.

ANNO.

ANNOTATIO IN STOECHADA.

A **STOECHAS** nascitur in Gallia è regione Massiliæ in insulis que Stœchades nominantur, unde & nomen inuenit, ut Dioscorides inquit, Hanc hodie uocant imperiti Sticados citrinum, nanq; frutex ostenditur surculosus, odoratus, ramulis exilibus, folio hyssopi, gustu amaro, semine minuto, capitulis luteolis ex concoloribus flosculis compactis, quare citrinum uocarunt. Euritius Cordus putat eam herbam, quæ hodie Stœchas citrina dicta est, & ab Herbarijs uulgò *Keinblumen & Mottenkraut* dicitur, esse amaranthum Galeni, Dioscoridis uerò Heliochrysos, & quòd isti Herbarij multum aberrant, qui eam cum Seriphio, id est marino absinthio falsò commiscent. Nec multum refert Stœchas uel Stichas quis legat, utroque enim modo scriptum inuenias; pluribus locis eam iam nasci, Antonius Musa scribit.

DESCRIPTIO.

Stœchas hirsutis est caulibus & folijs candidis & acutis, floribus citrinis & multis in caule. Gaudetq; solo harenoso, habetq; semen instar Abrotani.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atq; desiccet in tertio ordine.

VIRES AC IUVAMENTA.

B Stœchas manducata, noxia est stomacho, uentris lumbricos necat, foris adhibita magis operatur quàm semen lumbricorum.

Pecora quæ ex ea pascuntur, citò saginantur. In Massilia, ut Vergilius Marcellus scribit, Stœchas mulieribus in quotidiano usu est: si quidem incensæ Stichadis suffitu, à partu statim adhuc confirmant præteriti puerperij laxamenta, omnemq; corporis infirmitatem. Facit decoctum eius, inquit Dioscorides, quemadmodum & Hisopii, ad pectoris mala. Miscetur antidotis utiliter. Laxat præterea, extenuat, abstergit: & exta omnia, omnemq; corporis habitum confirmat.

Sequuntur nomenclaturæ Herbarum ac simplicium à Littera T. incipientium.

DE TAMARINDO.

NOMNCLATURAE.

Οξυφώνικον.

Tamar Indus. Oxypheenicum. Dactyli Indici.

Ein saure Frucht in der Apoteken. Dactylen auf Indien. Aa iij

DE HERBIS, CAETERISQVE
ANNOTATIO IN TAMARINDVM.

C

TAMARINDVM, ut Auerrois testatur, & eius uires soli Arabes nobis tradiderunt. Non inuenitur è ueteribus qui de hoc fructu quicquam memoriæ prodiderit. Ruellius scribit Tamarindum esse fructū syluestris palmæ quæ Oxyphœnix ab Actuariis dicitur, hæc fronde saligna uiret, pomo pruni, osse duro, nucleo intus exili, carne foris copiosa, colore è nigro in luteum languescente. Recentioribus huius fructus magni æstimatur, quem à saporis acrimonia Oxyphœnicum nominarunt: plurimum in India nascitur, unde ad nos frequens mittitur, hinc Tamar Indum sua lingua, quasi palmulam Indicam, negociatores nominant.

DESCRIPTIO.

Tamarindus nascitur in Cæsaria, folia habet salici similia.

Hic fructus est rotundus, intus multum medullæ continens ad Cassiæ fistulæ similitudinem. Ea medulla colorem obtinet croci, & mellis dulcedinem.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerat & exiccat in secundo ordine.

VIRES AC IUVAMENTA.

D Tamarindi expellunt Choleram, & sedant uomitionem, faciunt quoq; ad pruritus cutis. Confortant cor, bonumq; creant sanguinem. Contra morbillos qui pueris sunt periculosi: decoque Tamarindos, Iuiubas, Dactylos equali pondere cum iusculo lentium, id decoctum bibitum ipsis opitulatur.

Oxyphœnicum, ut Actuarius scriptum reliquit, abscessu secundo refrigerat & humectat, flauæ bilis impetus nihil æque domat. Arquatis auxiliatur, sitim restinguit, doloribus capitis remedio est, noxios humores qui in uentre coierunt deicit, appetentiam inuitat, cibi fastidium abigit: nauseas & uomitiones, (ut est Oribasius autor) sedat: syderationem, insaniam, ac furorem mulcet. Tertianis febribus cum Rheo & Cassia nigra prorsus eliberat, ardentibus quoq; ac incandescentibus medetur, laterum inflammationibus cum Menta & Apio potum auxiliatur: dandi modus uncia:

DE TAMARISCO.

NOMENCLATURAE.

Myrice.

Tamariscus. Myrice. Tamarix.

Porst. Tamarischbaum. Bürtchen. Bertchen.

ANNO.

A ANNOTATIO IN TAMARISCVM.

TAMARISCVS arbuscula est quæ Dioscoridi, & alijs Græcis Myrice dicitur, ut Verg. Marcellus, & Ruellius scribunt. A Columella Tamarix dicitur. Nascitur prope paludes & stagnantibus aquis: fructum fert quemadmodum & florem concretionem suam muscosum, folia producit Sabinæ similia. Duo eius enumerant genera, Sylvestrem omnino sterilem, fructiferam alteram quæ in Ægypto procerissimas æquat arbores, fructumq; producit instar gallæ, in quo semen gustu asperum, eiusdem effectus cuius gallæ. Sues, ut Columella scribit, dum dulcedinem pabuli consecretantur, (est enim insatiabile pecus) supra modum estate splenis incremento laborant: Cui succurritur, si fabricentur canales alucie Tamaricis è trunco, repleanturq; aqua, & deinde sitientibus admoueantur, quippe ligni succus medicabilis, epotus intestinum compescit tumorem: falluntur qui Myricon interpretantur truticem illum quem Germani Heyden uocant, è cuius floribus apes Mel conficiunt, nam is frutex Ericæ à Dioscoride dicitur, ut Cordus & Antonius Musa testantur.

TEMPERAMENTVM.

B Tamariscus est calidæ & siccæ naturæ. Ægineta inquit, Tamarix incidit extergitq;, ita ut manifeste non siccet, sed astrictionem quoq; nonnullam obtineat, Qua de causa decoctum ipsius potum, lienes adiuuat, item dentium doloribus, fructus autem & cortex ipsius gallæ uirtute proximus est: cinis arboris uehementius exiccat.

Tamarix satiua syluestri figura similis est, fructum tantum habent dissimilem & discretum. Satiua habet rotundum fructum. Syluestris uerò oblongum, qui natura dissoluit indurationem iecoris atque lienis: fructus & radix isdem uiribus pollent.

VIRES AC IUVAMENTA.

Vinum in quo Tamariscus est decoctus, facit ad iecoris lienisq; oppilationem, maximè cit urinam, subuenit stranguriæ.

Folia in uino coquuntur: potumq; eorum decoctum lienis tumorem minuit.

Ex ligno Tamarisci formantur calices, ex quibus ualde salutare est bibere contra dolores & affectus, qui ex atra bile procreantur.

Ex radice eius si bibatur, tum tollit omnem immundiciam corporis tam intus quàm foris.

Ex hoc uino os si colluatur, sedat omnem dolorem dentium & gingiuarum.

Datur sanguinem reiicientibus cortex tritus, & contra profluvia foeminarum, coeliacis quoq;.

De Aqua

DE HERBIS, CAETERISQVE

C

DE AQVA TAMARISCI.

Tempus distillationi eius conueniens est, ut cortex è ligno abra-
sus, & folia decerpta atq; concisa in medio Maij distillentur.

Aqua Tamarisci mane, meridie, & uesperis singulis uicibus tri-
bus uncijs pota, prodest contra calculum renum & uesicae, contra
obstructionem & indurationem lienis.

Principalis aqua contra pustulas & affectus lienis, mundificat
sanguinem.

Prædicto modo bibita, prodest contra graua & horrenda som-
nia.

Prodest bibita contra paralyfim, & omnes interiores affectus,
medetur pulmonum uitijs, aperit oppilationem iecinoris, corrobo-
rat atq; confirmat lienem.

DE TANACETO

D

NOMENCLATURAE

Tanacetum.
Athanasia.
Apium rusticum.
Artemisia domestica,

Keinfarn.
Wurmsamen.

ANNO.

A ANNOTATIO IN TANACETVM.

TANACETVM herbam uulgarem, posteriores medici omnes Apium rusticum, Matricariam mediam, Artemisiam domesticam, & Herbam S. Mariæ appellant, ut Ottho Brunfelsius autor est. Germanicæ *Keynsarn/Wurm kraut/Bauren epff.* Quidam contendunt eam apud Dioscoridem esse Athanasiam & Ambrosiam, quod Verg. Marcellus omnino refellit, Ruellius scribit Tanacetum esse tertiam speciem Artemisiæ.

DESCRPTIO.

Tanacetum folia habet minuta, & semen ad foeniculi ferè figuram, caulem excelsum, in cuius summo multi lutei sunt flores, in quibus minutum & luteum semen est. Gaudet nasci in locis altioribus, & mediterraneis, & in finibus pratorum.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atq; desiccatur natura in primo ordine.

VIRES AC IUVAMENTA.

Herba ipsa atq; semen profunt contra calculum, & presertim medetur stillicido urinæ.

Contra quascunq; febres, accipe succum Tanaceti cum aqua plantaginis pondere duarum drachmarum.

B Radix cocta cum oleo oliuarum, & paralyticis membris illita, opitulatur.

Eadem cum melle sumpta omnibus paralyticis membris prodest.

Quicumq; febre conflictatur, sumat hanc radicem cum oleo rosaceo, & se inde inungat.

Semen eius cum saccharo sumptum, grauidis mulierculis conducit.

Herba ipsa siccata & in puluerem contrita, & pondere unius semiuncie in uino sumpta, locos muliebres expurgat.

Cum melle sumpta, facit ad uentris lumbricos.

In uino cocta medetur calculo lumborum & uesicæ.

Ita sumptum mulierum menses trahit.

Medetur feбри quotidianæ, & quartanæ.

Semen ex floribus, infantibus cum uino uel lacte propinatum, pellit lumbricos.

Facit Tanacetum ad uesicæ dolorem, & stranguriam & calculum succo dato ex uino drach. ij.

Tritum cum oleo, neruorum dolorem, & tumorem pedum mirifice sanat, si ex eo illinantur.

Tosta cum axungia & aceto, coxarum dolori medicatur, ligata usq; ad tertium diem,

Vt infan.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Ut infantem hilariorem facias, suffumiga Tanacetum, & omnes simul incurfiones malorum auertet.

DE AQVA TANACETI.

Tanaceto florente folia ex floribus decerpta & concifa, in diebus canicularibus diftillantur.

Aqua Tanaceti per fpacium unius menfis, mane ac uesperifingulis uicibus duabus aut tribus uncis pota, maxime prodest calculo: Eadem cum uino fumpta, ciet urinam, & calculum repellit.

Per quatuor dies mane ac uesperifingulis uicibus ad iij. uncias pota, lumbricos expellit e corpore.

DE TAXO BARBATO.

NOMENCLATURAE.

φλόμ.

Taxus Barbatus.
Verbascum.
Candelaria.
Candela regis.
Lanaria.

Künigs kertz.
Wultraut.
Kertzenkraut.

ANNOTATIO IN TAXVM BARBATVM.

TAXVS Barbatus ab officinis uocatur, ea herba quam Dioscorides, à Latinis Verbascum, & à Græcis Phlomos appellari scribit, à quibus & Lychnitis dicitur, quòd ad lucernarum usum esse uideatur, unde & apud nos uulgò Candelaria uocatur. Quidam enim hac herba pice parumper illita pro lucerna utuntur nocturnis temporibus, Lanaria quoq; ab alijs dicitur, propter mollitiem tactus. Apuleius Verbascum pro Enula Campana posuisse uidetur, nam & folijs & floribus Enula Campana cum Taxo Barbato, magnam habet similitudinem. Radix autem Enulae Campanae acrior magisq; efficax ad uaria incommoda pellenda. Duo autem genera sunt Verbasci. Alterum folio candido, alterum nigro. Candidum rursus in marem & foeminam digeritur: *fae*

Aritur: fœminæ folia brassicæ, multo hirsutiora, latiora & candida, caulis eius cubitalis & amplior, candidus ac leniter pilosus, flore albo & subpallido, semen nigrum, radix longa, acerba, crassitudine digitali, nascitur in campestribus, mari folia candicant, sed longiuscula sunt, & angustiora quàm fœminæ, caulis quoq; tenuior.

DESCRPTIO.

Taxus Barbatus est herba procera ad lanei panni modum tactu mollis & hirsuta, caule excelso & quadrato, in summitate floribus luteis, semine duro. Radix intra terram est lignosa.

TEMPERAMENTVM.

Hæc herba frigida & sicca est naturæ. Aegineta inquit, Verba sci genera plura sunt, cæterum folia omnium siccantem, & mediocriter adstrictoriam uim referunt, præcipuè eius quod aurei coloris est, & acerbum, fluidis conferunt affectibus.

VIRES AC IUVAMENTA.

Vtilis est hæc herba, ut alijs herbis & oleribus additis coquatur cum carnibus: tali modo comesta, omnes cordis ægritudines tollit.

Contra raucedinem gutturis, & contra pectus oppletum crassis humoribus, Accipe Taxi barbati, fœniculi, & dulcis radicis singulorum æquale pondus, eaq; in aqua seu uino decocta, linteolo percola, saccharumq; admisce, hoc bibitum remedium præstat.

Hæc herba contusa, & in puluerem cremata, ac uulneribus inspersa, erodit gangrænam.

Natura eisdem uiribus pollet, quibus Aristolochia longa, & præsertim puluis illius.

Succus eius tribus uicibus, semper una hora ante accessionem, potui datus, febrem pellit quartanam.

Idem cum pyrethro permixtus, oreq; inde colluto, prodest contra dolorem dentium.

Folia eius cum aceto temperata, & ambustis imposita, curant.

Flores Verbasci cum plantaginis semine uel herba cocti, curant fluxum hemorrhoidum, si imponantur.

Herba atq; radix in aqua decocta & imposita, sedant tumorem. Cum uino & melle elixa, & ulceribus alijsq; malis imposita, ea curat.

In aqua elixa imponitur contra ictum Scorpionis.

Verbascum priuatim medetur tonsillis.

Ad lateris & pectoris dolores ex aqua cum ruta bibitur. Panos sanat cum sua radice tusum, uino aspersum, & ita cinere calfactum, ut imponatur calidum.

Omnibus pectoris uitijs, tussi, & purulenta excreantibus tribus obulis bibitur Verbascum, cui flos aureus.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Tanta uis huic est, ut iumentis non tuffientibus modo, sed ilia trahentibus auxilietur potu.

Semen ex uino decoctum & contritum, luxatis medetur, tumorem & dolorem tollens.

Radice medulla collyrii tenuitate in fistulam additur. Folia ex aceto imponuntur in struma.

Semine ac folijs in uino decoctis ac tritis omnia corpori infixata extrahuntur. Capillum tingit cui flos aureus: & quocumque abijciatur, blattas in se contrahit. Aiunt in folijs eius quam foeminam diximus aridas ficus omnino non putrescere.

DE AQUA TAXI BARBATI.

Folia una cum floribus plene maturis a caule decerpta conuenienti destillationi adaptantur.

Aqua Taxi barbati preciosissima est aqua contra quosuis tumores tam interiores quam exteriores, mane ac uesperi singulis uicibus ad iij. aut iij. uncias pota, uel duplicatum linteolum in ea intinctum, si imponatur.

Tali modo sumpta facit ad pulmonem ad guttur ascendentem, & crescentem. Ita quoque conducit contra calidam podagram, in potu sumpta, contra quam nullum melius est remedium.

D Prodest contra quoscumque affectus ex fluxu procedentes, per diem & noctem ter, & singulis uicibus ad iij. uncias pota. Eodem modo sumpta, facit ad tormina intestinorum.

Conducit eadem ad faciem, quae uidetur quasi lepra sit infecta, si molle linteolum in ea madefactum superimponatur: si sepius hoc feceris, iuuabit.

Medetur ambustis, si quam primum duplicatum linteolum in ea intinctum & superimpositum: hoc iterum atque iterum factum, ardorem educit absque noxa.

Prodest ad prurientem scabiem, siue humida fuerit siue sicca, linteolis in ea madefactis, & mane, meridie atque uesperi impositis, prodest quoque etiam si heri si pelas accesserit, molli linteolo in ea macerato, & malo huic imposito.

Opitulatur quoque si quis diu lippientes oculos habuerit, guttula una uel duabus oculis instillata per duas aut tres hebdomadas.

DE TERE BINTHINA

NOMENCLATURAE.

Teruivdos. Τερμινθινή ρητίνα.
Terebinthus. Terebinthina resina.

Terpentis.

ANNO.

A ANNOTATIO IN TEREBINTHINAM.

TEREBINTHINA est resina quæ ex Terebintho arbore destillat, quæ ex petræa quidem Arabia affertur, ut Dioscorides indicat. Nascitur tamen & in Iudæa, Syria, Cypro & Cycladibus insulis: quæ una bonitate alias uincit, magis translucida, candida, colore ad uitreum & cyaneum inclinato, odore Terebinthi. Antecedit autem omnes alias resinas Terebinthina, ut idem Dioscor. testatur.

TEMPERAMENTVM.

Terebinthina natura calefacit atq; desiccet. Resinæ omnes, ut Aegineta docet, calefaciunt & desiccant, uerum Terebinthina principatum obtinet, discutientis naturæ, emollientis, tenuis & absterforiæ, atq; scabiem corrigit. Natura Terebinthinæ in medendo contrahere uulnera, purgare, discutere collectiones, item pectoris uitia.

VIRES AC IUVAMENTA.

Terebinthina usurpata prodest contra malignam tussim, & præsertim contra Tabem. Prius autem cum melle & saccharo ad Eleggmatismodum confici debet, & foris pectori emplastri modo imponi.

B Eadem cum melle temperata, & malignis nigrisq; pustulis imposita, dolorem inde repellit, & citò eas emollit.

Omnibus emplastris quæ parantur ad calefaciendum corpus, potest Terebinthina admisceri, ita præbet unguentis temperaturam quandam, & corpori tanto magis conducit.

Terebinthina ignitis carbonibus imposita, facit ad Tenesimum, si suffitus inde excipiatur.

Idem suffitus mulieribus prodest ad uulvæ procidentiam, si ab inferiore parte excipiatur: à superiore parte naribus si excipiatur, facit ad uulvæ præcipitationem.

Vrinam exigit Terebinthina, ut Dioscorides docet, cruda concoquit, uentrem emollit, palpebrarum pilos incōmodos replicat, lepris illinitur cum nitro, ærugine, atramento sutorio. Utilissima auribus saniosis cum oleo atq; melle, item pruritus genitalium: laterum dolores finit per se inuncta & imposita.

DE TEREINIABIN.

NOMENCLATURAE.

Tereniabin. Melroris. Manna.

Sonigtaw.

DE HERBIS, CAETERISQVE
ANNOTATIO IN TERENIABIN.

C TERENIABIN Arabes describunt esse rorem de caelo cadentem, qui supra lapides & supra terram coagulatur, & granuloso melli similis efficitur. A Latinis Mel roris seu roscidum mel dicitur. Est autem illud quod à Barbaris manna dicitur. Venit hoc ex aere, Vergiliarum exortu, ut Plinius in mellis titulo docet, uel sideris Syrio splendente, sublucanis temporibus, siue ille sit caeli sudor, siue siderum salua, siue purgantis le aëris succus, siue aquae sic liquor, siue naturæ, quum prima aurora locis quibus provenire solet, folia arborum herbarumq; melle roscida inveniuntur, & si qui matutino sub diuo fuere, unctas hoc liquore uestes, capillumq; concretum sentiunt. Hoc tanquam ros è caelo cadens, dum uenit, obuiò terræ halitu concrescens, in mellitos grumos coit, qui herbis, arboribus & lapidibus interdum inuenitur hæere. Mel syluestre etiam à Suida dicitur.

DESCRIPTIO.

Tereniabin ros est è caelo decidens, & granoso melli similis,
TEMPERAMENTVM.

Habet uirtutem emolliendi, & pectori humiditatem præbendi, & præsertim conducit illis, qui abundant malo, & minus naturali calore.

VIRES AC IUVVAMENTA.

D Tereniabin quod albicans & recens est, bonitate antecellit. Tollit tumorem ex ardentibus febribus exortum, sumptum cum succo fceniculi.

Ita quoq; sumptum sedat tussim.

Cum paruis uuis passis sumptum sedat sitim, calorem febrilem cum aqua Endiuia sumptum tollit.

Huic Mannæ, ut Ruellius indicat, recentiores medici eandem quam cassiæ nigræ uim tribuunt: sed maiori modo sumi debet, si aluum ciere placet, namq; flauam bilem simplici ratione pellit.

DE THAPSIA.

NOMENCLATURA.

Θάψια.

Thapsia.

Ferulago.

Wilder Turbit.

ANNOTATIO IN THAPSIAM.

THAPSIAM alij Hypopion, Romani Ferulaginem, aliqui Ferulam syluestrem uocant, ut Dioscor. inquit, Dicitur autem Thapsia.

A Thapsia, quoniam in Thapso insula una ex Sporadibus potissimum prouenit. In totum porrò natura ferulæ Thapsia est, caule tamen graciliore, foeniculi folijs, in cacumine singulis ramulis umbellas anetho similes ferens, & super eas luteos flores, semen latiusculum quale in ferula, duntaxat exilius, radice magna, interius candida, nigro cortice. Nulli fruticum leuitas maior est, ob id gestata facilius baculorum usum senectuti præbet. Tria ex hac colligenda sunt, liquor qui per abscisionem corticis emanat, succus qui ex contusa radice exprimitur, & in picato crasso fictili in sole siccat. Radix quoq; separatim est colligenda. Rationem colligendi succi & liquoris docuit Dioscorides. Nero Cæsar claritatem ei dedit, nocturnis grassationibus conuerberatam faciem illinens cum thure ceraq;, sequenti die contra famam, cutem synceram circumferens, Thapsia uulgò uocatur Syluestre Turbit.

DESCRIPTIO.

Thapsia planta est folia foeniculi similia habens, in summitate ramulorum umbellam habens instar Anethi, flores albos, semen latum ad leuistici similitudinem.

Radix intus candida, & foris nigra atq; crassa, cortice uestita, & acris.

TEMPERAMENTVM.

B Hæc nimium calefacit, parumq; humiditatis in se continet.

Thapsia, ut Ægineta inquit, acris est, & ualenter cū humiditate calefacit: ex alto igitur trahit insigniter, attractumq; eadē discutit.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Purgandi uim habet radice cortex, succus & liquor, in quem usum bibitur cum mulsâ aqua, purgatq; tali modo bilem per superiora & inferiora. Huius radice pondus ultra tres obulos sumi non debet: quicumq; plus sumpserit, ei mortem inferret.

VNGVENTVM CONTRA LEPRAM.

Accipe Thapsiæ, albi & nigri Ellebori, Sinapis, nigellæ, pyrethri, singulorum drachmam, Euphorbiij, Scammonij, Sandaracæ singulorum xiiij, granorum hordei pondus. Costi, Colocynthides, Rutæ, Mandragoræ, Staphisagriæ, Salis nitri, singulorum scrupulum semis, hæc omnia in puluerem radacta, & cum aceto temperata, quancunq; lepram repellunt è corpore, cute inde lota.

Hæc herba cum paralyti herba in uino elixa, & podagræ imposta, sedat dolorem.

Succus Thapsiæ contra defluuia capilli, utiliter inungitur, explet enim capillos.

DE TILIA.

C

NOMENCLATURAE.

φιλύρα.

Tilia.

Lindenbaum.

ANNOTATIO IN TILIAM.

TILIA à Grecis φιλύρα dicitur, arbor est folio hederaceo, molliore, & in angulum acutiorem rotundiore & prolixiore, & in orbem lente crispo atq; ferrato, flore tantisper dum calyculo continetur herbaceo: ubi emerit flauo: fructus magnitudine fabæ, similis acinis hederæ, in quo semen prætenue, quantum atriplicis, omnibus animalibus ingratum, cum foliorum pabulo maximè ducantur. Duo Tiliæ genera Theophrastus, maris & sceminæ appellatione distinxit. Materies maris senticosa, dura, nodosa, ruffior, & odoratior: cortex crassior, ac detractus statim inflexibilis, sine semine, sine flore. Crassior sceminæ arbor & materies candida est, atq; præcellens. Mirumq; in hac arbore, fructum à nullo animalium attingi, foliorum corticisq; succum dulcem esse, inter corticem & lignum tenues tunicas multiplici membrana, è quibus uincula Tiliæ uocantur, tenuissimum earum philyræ, coronarum lemniscis celebres, antiquorumq; honore. Montes & ualles diligit Tilia, sed plus montibus gaudet aquosis.

VIRES AC IUVAMENTA.

Tiliæ arboris folia, ut Ægineta inquit, syluestri oleæ similiter astringunt, quibus commanducatis, oris ulcera iuuantur, eorumq; decocto colluuntur: quod etiam potū & urinam & menses trahit.

Multi corticem commanducatum uulneribus putant utilissimum: folia trita aspersa pedum tumori.

Humor è medulla castratæ arboris effluens capillum reddit capiti illitus, defluentemq; continet.

DE AQVA EX FLORIBVS TILIARVM
distillata.

Hæc aqua quascunque maculas faciei abstergit, si inde lauetur facies.

A facies, ut autor est Hienonymus Herbarius. Facit ad tremorem cordis in potu sumpta.

Medetur morbo comitali, mane & uesperis duabus uncis bibita.

Prodest ad Iliacam tali modo sumpta.

Vesperis oculis indita, inducit eis claritatem.

Tribus uncis, mane ac uesperis pota, medetur calculo.

Eodem modo bibita conducit ad tumores, & quoscunq; malos humores ex corpore educit.

DE TITHYMALO.

NOMENCLATURAE.

Τιθύμαλον

Tithymalum;

Tithymalus.

Sprincwurcz.

Sprinc korn.

ANNOTATIO IN TITHYMALVM.

TITHYMALVM & Tithymalus penultima producta, Meconion à quibusdam uocatur: nostri lactucam appellant caprinam marinamq;: aliqui lactariam, quia & Græci galactida nuncupare soleant, ut Hermolaus Barbarus testatur, lacte Tithymali inscripto corpore cum inaruerit, si cinis inspergatur, narrant apparere literas, & ita quidam adulteras alloqui maluerunt, quàm codicillis, Vfus iam & in castra & obsessas urbes transijt. Tithymali genera numero septem apud Dioscor. sunt, Primus mas est, Characiaq; quasi uallarum dicitur, Secundus foemina, aut à myrti foliorum figura myrtites uocatur.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Tertius paralius, id est maritimus dicitur. Quartus helioscopos, id est solisequus. Quintus à Cupressi similitudine cyparissias. Sextus à ramorum copia, & quòd ferè arborefcit, denroides. Septimus à latitudine foliorum platyphyllos, id est latifolius dicitur.

DESCRIPTIO.

Tithymalus crescit in altitudinem radice crassa atq; aspera. In cacumine herbæ noduli ad rutæ formam pendent, & aliquanto maiores, in quibus semen est.

TEMPERAMENTVM.

Natura & uis ei est, quam omnes herbæ lactariæ possident, calefacere scilicet & desiccare in quarto gradu, qua facultate plus alijs pollet, Expellit fortiter superfluum Phlegma atq; Choleram.

Tithymali omnes è quarto calefacientium ordine sunt, acrimoniæ & ualidæ amaritudinis participes, ut Ægineta tradit.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Semen quod in nodulis istis continetur, fortiter euacuat tam per superiora quàm inferiora, similiter & lacteus eius liquor.

D Folijs in cacumine defractis lacteus liquor in uitreum uasculum inde excipitur, qui tantam uim habet, ut integram cutem possit erodere, & ita inflammare, ut aqua Solani alijsq; aquis refrigerantibus oporteat inflammationem sedare. Hic lacteus liquor durat duobus annis, quo non uti licet nisi Gummi Arabico aut Draganto admisto.

Esula atq; Laureola easdem cum Tithymalo uires possident.

Radix Tithymali aceto incocta, dentium erosorum dolores finit, ore inde colluto, pustulasq; oris sanat.

Lacteus liquor ex Tithymalo uehementiori est uirtute, citoque sanat cauos dentium, eroditq; gangrænam ex uulneribus.

Idem cum oleo mixtus depilat capillum, locumq; glabrum reddidit, myrinecias, & uerrucas tollit, quæ ex superfluo Phlegmate exoriuntur.

Tollit quoq; minutas acutasq; pustulas glandulasq; inflammatas quæ intra cutem latentia, interdum suppurare incipiunt, interdum que euanescent, si ex eo inungantur: pellit quoq; malam scabiem, hic liquor cum oleo illitus.

Discutit nigras malignasq; pustulas, quæ Carbunculo similes sunt.

Fistulas

A Fistulas idem funditus curat, instrumento si inspergatur, prædictos morbos sanant omnes lactariæ herbæ, & præsertim lacteus inde liquor, præterea tithymalus eas uiribus antecellit. Folia atq; fructus Tithymali uiribus nõ adeo pollent, ut lacteus liquor, & precipuè ad euacuandum.

Folia, radix atq; fructus in piscinam si coniciantur, quicumq; pisces inde edunt, statim exanimati fluitant, ita ut manibus prehendi possint, nullamq; noxam pisces inde accipiunt.

Potio si fiat ex Tithymalo & radice minoris Esulæ, paruisq; uuis passis, hisq; simul in aqua in parum aceti admistum sit decoctis & saccharo edulcatis, medetur feбри quotidiana, & torminibus intestinorum. Tali modo medetur paralyti membrorum.

DE AQUA TITHYMALI.

A ieiuno duabus uncis mane pota, quoscunq; lumbricos è stomacho pellit.

Semen eius contusum & per quatuor dies in aceto maceratum, deinde in Balneo Mariæ distillatur.

Ea aqua si mane ac uesperis membra illinantur & fricentur, medetur paralyti.

De hac aqua supra in Cataputia plura scripta sunt.

B DE TORMENTILLA

NOMENCLATURAE.

Ἐπιφύμφα.

Tormentilla,
Bistorta.

Tormentill.
Kotwurz.
Blütwurz.

ANNO.

DE HERBIS, CAETERISQVE

ANNOTATIO IN TORMENTILLAM.

C TORMENTILLA est uulgaris & preciosa herba ad uarios affectus salutaris. Hanc Græci Heptaphyllon, id est Septifoliam dicunt. De hac herba etiã oritur disceptatio. Nam recentiores medici, ut clarissimus uir Ioannes Manardus, alijsq; plures, putant Tormentillam esse uerã Pentaphyllon, nihilq; referre quòd septem habeat folia, quum tamen in alijs regionibus, utputa in Pannonia inueniatur quinq; folijs. Sunt è contrario nonnulli qui eam censent esse genus Consolidæ, uocantq; eam Consolidam rubeam, propterea quòd rubeam habet radicem: utcunque tamen sit, uidentur omnes effectus à Dioscor. attributi Pentaphyllo, conuenire cum illis quæ neotherici Tormentillæ tribuunt. Officinæ etiam Bistor. tam eam appellant.

DESCRIPTIO.

Tormentilla quinquefolio est similis, nisi quòd septem habet folia, unde & Heptaphyllon dicitur: floribus est luteis, cuius radix est rubea & tortuosa, similis Galangæ.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerat & exiccat in tertio gradu. Est illi mira in adstringendo facultas, omnisq; ueneni magistra.

VIRES AC IUVAMENTA.

D Virtutem habet confortandi conceptum in foeminis, si ex ea prius in uino decocta, biberint.

Contra diffuriam datur mane & uesperi cum succo plantaginis.

Radix in aqua pluuiali cocta si fuerit, & uapor inde ab inferiore parte excipiat, deinde puluis eius cum melle permistus, & emplastri modo uentri mulieris impositus, adiuuat conceptum.

Contra dysenteriam & quemuis fluxum alui, puluerem radicis in uino rubro bibe, & præsentaneum erit remedium.

Eadem radix in puluerem contrita, & in uino sumpta, prodest contra omne uenenum.

Contra febrem Tertianam ex hac radice & herba bibe.

Succus permistus cum oleo Chamomillino & inunctus, mitigat dolorem articulorum.

Aqua Tormentillæ cum Tutia in puluerem contrita permista, lippientibus oculis medetur, tutia tamen prius in aqua rosacea abluta erit.

Tormentilla in puluerem redacta, & cum aqua Acetosæ bibita, medetur pesti.

Potio contra pestem. Accipe drachmam pulueris Tormentillæ, Theriacæ semidrachmam, & cum aqua Acetosæ commisce, eique qui peste correptus est potui dato, Licebit quoq; drachmam Boli armeni ad.

A armeni addere, quo fiat remedium tanto fortius ad præseruandum cor à ueneno.

Omnia interiora membra ex hac radice confortantur atq; corroborantur, si quis ex ea bibat, uel uinum ex aqua eius misceat.

Nulla q; herba præstantior ad restringendum sanguinem ex naribus uel uulneribus fluentem, ad dysenteriam nimiumq; fluxum menstruorum cohibendum, si puluis in uino sumatur, & superliget.

Cum albumine oui puluis mistus, & in tegula coctus uomitum Cholericum refrænât, si talis pastillus contusus pondere unius drachmæ in aqua Balsami potu detur.

Radix atq; ipsa herba in uino decocta, pellunt omne uenenum, similiter & pestem, expellunt autem per sudorem, si illud decoctum calidum in potu sumatur.

Ipsa etiam radix cum herba per noctem in uino macerata, & deinde in Balneo Mariæ destillata, preciosam & probatam præstat aquam contra prædictos morbos.

B Si quem frigus inuaserit, & ignoraret quodnam genus morbi inde esset oriturum, accipiat drachmā pulueris Tormentillæ, cum drachma Theriacæ permisti, & in prædicta aqua Tormentillæ sumpta, se in lectum componat, usq; dum sudare incipiat, talis homo ab omni ueneno morbo, siue sit sudor Anglicus, siue febris, siue pestis, liberatur diuina ope, & hoc sæpius ueraciter experientia est compertum, ut Hieronymus Bock docet.

Tormentilla etiam herba est uulneraria, & omnibus potionibus uulnerarijs accommodata, nam mundificat atq; sanat omnia putrida uulnera atq; ulcera in uino, uel aqua decocta, si inde lauentur.

Herba atq; radix simul contusa & imposita, dissoluunt & repellunt quæuis tubera & parotidas, discutiunt strumas, sedant dolorem coxendicis, sanant quamuis manantem scabiem, & mariscas, & id genus alios affectus, præsertim si in aceto decocta imponant.

DE AQUA TORMENTILLÆ.

Herba ipsa cum tota substantia concisa atque contusa à xv. die Augusti usq; ad viij. diem Septembris distillatur.

Aqua Tormentillæ mane pondere iij. unciarum à ieiuno sumpta, prodest contra omne uenenum.

Contra pestem & insalubrem aërem est bonum præseruatium, Pestis autem quando inuasit aliquem, statim uena incidenda est, ut decet, deinde hæc potio propinanda, hoc modo præparata: Accipe aquæ Tormentillæ iij. uncias, Theriacæ Venetæ drachmam, aceti sesqui unciam, quæ simul permista, ei tepida exhibeto, & in lectum collocato, eumq; sudare finito, ac manus pedesq; cum aceto, ruta, absinthio, atq; sale confricato, postero die eam potionem iterum ei propinato, tum reualescet.

Eadem

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Eadem aqua mane ac uesperis singulis uicibus ad tres uncias bibita, facit ad omnia ulcera in homine, sistit omnem alui fluxum, & praesertim dysenteriam.

Supradicto modo sumpta, refocillat corpus, confortat cerebrum, cor, stomachum, iecur, lienem, totumq; thoracem, si interdum uinum ex ea misceatur.

Medetur omnibus febribus eodem modo bibita, corroborat atq; confortat ex diuturna egritudine reualescentes.

Conducit uulneribus bibita, atq; si ex ea lauentur, facit quoq; ad omnes affectus oculorum, singulis noctibus eis instillata, clarificat enim uisum.

Sanat fistulas & Cancrum, si sepius inde lauentur, & linteolis si imponatur.

DE TRIFOLIO.

NOMENCLATURAE.

Τρίφυλλον.

Trifolium.

Klee.

Triblat.

Fleysch blüm.

Seymischer Klee.

ANNOTATIO IN TRIFOLIUM.

TRIFOLIUM nomen suum apud Graecos & Latinos obtinuit à tribus folijs. Herba optima in prato trifolij est, ut Hermolaus inquit,

A inquit, præfagia tempestatum habet: inhorrescit enim & subrigitur contra eas. Sophocles Poëta uenenatum id existimat. Serpentes in trifolio nunquam spectantur. Brunfelsius alijsq; autores ultra septem genera trifoliorum enumerant, quæ omnia eiusmodi sunt, ut uel intuendo, uel palpando, hoc nomen Trifoliū meritò sibi uendicent. Iuxta Vergilij Marcelli opinionem, duo sunt Trifolij genera. Commune, & pratense, hoc omnibus notum, & acutioris folij: alterum quod Græci Oxytriphylon dixerunt, & hoc menianthos & asphaltion uocari: factamq; illi primam appellationem, quòd flore suo se indicet, id enim ea uox significat. Secundam uerò cum iam ab integra ætate dilabi cœperit, & bituminis odorem contraxerit, inuenisse. Communis & pratensis Trifolij apud Dioscoridem tantum fit mentio, sub loto syluestri, sed non describitur ab eo, propterea fortassis quòd admodum uulgaris & omnibus nota sit herba.

TEMPERAMENTVM.

Trifolium calefacit in primo gradu.

VIRES AC IUVAMENTA.

In aqua decoctum & bibitum, facit ad frigidum stomachum, & ad intestinorum tormina.

B Decoctum illud morsui alicuius uenenati animalis linteolo impositum, tollit inde dolorem. Syluestre Trifolium crescit in altitudinem, uirgis multis, semen minus habens quàm commune & pratense. Illud semen multo calidius atq; efficacius est ipsa herba.

Contusum enim & inspersum exulcerato membro uirili, optimè auxiliatur. Hoc semen elixum & bibitum in principio hydropis, statim auxilium præstat. Coctum hoc semen uaporeq; ab inferiore parte excepto, auxiliatur uulvæ obstructæ, eamq; expurgat. Pratensis Trifolij semen & folia in aqua decocta, opitulatur ad apostemata mammillarū, dysenteriam, & aquam intercutem. Quicunque tertiana febrè laborant, bibant ex semine & herba in uino decocta, hæc auxilium præstant.

Flores Trifolij in uino cocti atq; bibiti, alba menstrua tollunt, calefaciuntq; stomachum. Omne Trifolium pratense in medicina habet uirtutem emolliendi tam intus quàm foris, & flores maturi cum semine magis probantur, ut Hieronymus Bock autor est.

Flores Trifolij cum semine in aqua mulsa, uel uino decocti, ac in potu sumpti, uel enemate per Clysteram infusi, emolliunt in intestinis glutinosos & induratos humores, curant exulcerationem & dolorem eorundem. Flores ijdem cum semine in aqua & oleo cocti & applicati, maturant duras glandulas atq; dura ulcera, habet ferè easdem uires quas semen fœnogræci, uerum non adeo est in usu medicinæ. Contra paralyfim & spasnum in spina dorsi, accipe

DE HERBIS, CAETERISQVE

C florum Trifolij, & herbæ paralysis, singulorum Manipulum, ij̄sque
in uino decoctis, spinam inde frica.

DE AQUA TRIFOLII.

Folia & flores in medio Maij distillationi adaptantur.

Aqua Trifolij mane ac uesperis singulis uicibus ad ij̄. uncias pota,
medetur imbecillo stomacho, oris foetorem emendat, sedat alba fo-
minarum menstrua.

DE TRIFOLIO ACUTO.

NOMNCLATURAE.

Οξυτριφύλλου

Trifolium acutum

Scharpff Klee.

ANNOTATIO IN TRIFOLIUM ACUTUM.

TRIFOLIUM acutum, nascitur in Sicilia plurimum, ut Scribo-
nius Largus indicat. Est autem folijs in specie & numero simi-
lis communi Trifolio, nisi quod huius pleniora sunt, & quasi lanu-
ginem quandam super se habent, & in extrema parte uelut acule-
um eminentem. Sed huius frutex duorum pedum interdum, aut eti-
am amplior conspicitur, & odorem grauem emittit, quorum nihil
circa pratense Trifolium inuenitur.

DESCRIPTIO.

Trifolium hoc folijs est acutis, floribus purpureis, in pratis etiam
nascens.

TEMPERAMENTUM.

Est natura calidum & siccum in primo gradu, & ad multa con-
ducens, & praesertim semen.

VIRES

VIRES AC IUVAMENTA.

A Qui nullam habet ciborum appetentiam, hoc semen in uino decoctum, per tres ex ordine dies uesperis bibat, deinde drachmam Gingiberis contusi cum aceto bibat, etiam tribus uespertinis temporibus, & calide se uestimentis & stragulis operiat, usque dum sudare incipiat, quicquid mali intra stomachum est, per sudorem expellitur.

DE TRIBULO MARINO.

NOMENCLATURAE.

Tribulus marinus. Meer Distel.

ANNOTATIO IN TRIBVLVM.

TRIBVLVS marinus, ut Iacobus de Manlijs indicat, est qui fert quendam fructum ad similitudinem Castaneae: & propter id multi uocant ipsum Castaneolum, Alij uocant Cicer imperiale. Hermolaus Barbarus & Ruellius, de hoc Tribulo ad hunc modum scribunt. Hippocrates genus Tribuli maritimū uocauit, idem cum terrestri, quod minus est aquatico, quod in fluminibus & stagnis nascitur, cuius nubes rura nostra castaneas aquatiles uocant. Siquidem cubitorum quinum & amplius in uado confurgit, ulneo super aquas extante folio, longo pediculo, capitulis sub aqua mersis, caule per summa crassiori, inferne graciliori, qui capillamentis quibusdam spicaceis fruticat, semine atro, duro, nucis ferè magnitudine, retusis aculeis aliquot cincto, cuius nucleo accolae non secus atque castaneis uescantur, ex quo etiam in farinam molito per inopiam annonae fiant panes.

DESCRIPTIO.

Tribuli marini sumuntur ad unguentum Agrippae, quod in Phamacopolijs extat, praeterea etiam ad multa alia unguenta.

TEMPERAMENTVM.

Calefaciunt & exiccant in secundo ordine.

VIRES AC IUVAMENTA.

Succus illorum maximè medetur hydropicis, uentre ex eo illito, praeterea etiam alijs tumoribus ex frigore exortis, si inde inungantur.

Hos Tribulos intrò sumere non conuenit, sed foris adhibiti salubres sunt.

DE TURBIT.

NOMENCLATURAE.

Turbit. Ein weiße Wurzel in der Apoteken.

DE HERBIS, CAETERISQVE

ANNOTATIO IN TURBIT.

VRBIT quidnam reuera apud Arabes & Pharmaco-
 polas sit, nemo adhuc etiam ex doctissimis medicorum
 satis clare demonstrauit, nisi ex quadam suspitione.
 Actuarius inter Græcos autor grauissimus inquit Tur-
 bith à Barbaris uocatum esse radicem plantæ quæ à Græcis pityu-
 sa uocatur, & apud Dioscoridem inter lactarias herbas adnumera-
 tur. Illud autem, ut Antonius Musa testatur, est Turbith Mesue,
 nam Serapionis & Auicennæ Turbith est Tripolium Dioscoridis.
 Apud hos duos autores Turbit equiuoce ponitur, apud alterum de
 planta habente lac, & folia ferulæ similia: apud alterum de planta ca-
 rente lacte, & folium Isatidi simile gerenti. Tot difficultates & qui-
 dem inexplicabiles occurrunt medicis Iunioribus, Arabum auto-
 rum doctrinam sequentibus: ob eorundem autorum non modo à
 Græcis, sed etiam à se ipsis discordantiam, Manardus scribit, se à
 fide dignis audiuisse illud Turbith quod in officinis nunc passim
 uenditur, ex planta accipi, quæ folio myrti constat. Consultum
 igitur esset ab usu Turbith prorsus abstinere, quàm ita temere me-
 dicinam incognitam usurpare.

DESCRIPTIO.

Turbith est radix folia habens ad nasturtij formam, caulem ob-
 longum, floremq; quater quotidie mutato colore uidetur: mane
 enim albet, meridie purpurefcit, uespere puniceo sit colore.

Radix huius herbæ in medicinæ usu est.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & desiccatur in tertio ordine. Lacteum liquorem præ-
 bet hæc herba, ut Esula & Tithymalus. Radix Turbith quo recent-
 tior fuerit, tanto magis efficax est, inueterata enim temperata est na-
 tura. In medicina non debet usurpari, nisi prius correctæ fuerit hoc
 modo.

VIRES AC IUVAMENTA.

Corticem radices deradito usque dum albescat, deinde radicem
 confice cum puro oleo amygdalino, permisceri autem debet antequam
 quis ea utatur, cum Gingibere.

Ita sumpta pellit crassos humores, eosq; leniter per aluum eua-
 cuat. Turbit purgat stomachum, thoracemq; mundificat. Quicumq;
 singulis hebdomadibus unam harum radicum sumpsit, non eua-
 det leprosus, Quisquis uero ea utitur, à piscibus & carne suilla ab-
 stinebit. Turbith cum modico sacchari & Gingiberis sumptum,
 subuenit torminibus intestinorum, podagræ, & Chiragræ.

In puluerem redactum & melle temperatum, gangrenam in uul-
 neribus consumit.

Sequuntur

A Sequuntur nomenclaturæ Herbarum à Lite-
ra V. incipientium.

DE VALERIANA.

NOMENCLATURÆ.

φού.
Αγρία νάρδος.

Valeriana.
Herba Benedicta.
Phu.
Amantilla.
Nardus agrestis.

Baldrian.
Dennen marck.
Kagen wurzel.
Wilder Nardus.

ANNOTATIO IN VALERIANAM.

VALERIANAM maior pars recentiorum medicorum Phu Dioscoridis esse interpretatur, nonnulli adhuc de ea ambigunt, propterea quòd Valeriana multo minor est quàm à Dioscoride suum Phu describitur, id aliij con- trà sic diluunt, dicentes regionis & influentiæ culpam esse, non rei ignorantiam, Ruellius scribit, Valerianam maiorem esse Phu Dioscoridis, quæ folio est olusatris: caule cubitali, interim maiore, leui, in purpurâ candicante, cauo, geniculato: flore narcissi, sed am- pliusculo, molli, in purpuram albicante, radice dig itum minimum crassa, cæterum in obliquum uillosa: capillamentis iunci odorati, aut nigri ueratri modo fibrata, quibus color inest subflauus, odor iucundus, & nardi uim referens cum quadam odoris grauitate. Hieronymus Bock quoq; scribit, hanc esse ueram Valerianam, & raram esse inuentu, & non adeo uulgarem, eamque in hortis seri,

DE HERBIS, CAETERISQUE

C Alteram Valerianam & uulgarem quæ à Germanis uocatur *Kayen wurzel* / *Wendel wurzel* / *Denmarck* / scribit esse Serpentariam, Serpillum maius, quòd instar Serpilli serpat. Antonius Musainquit, cui & Cordus assentitur, quòd uulgaris illa Germanorum Valeriana, Dioscoridis Phu esse non potest, sed apud ipsos herba est *Theriaces kraut* dicta, quasi Theriacaria, hanc pro Dioscoridis Phu sumere oportet, non eam quæ ab ipsis *Baldrian* appellatur. Inter tot ambiguitates herbarum, nulla alia relinquatur uia, ut Leonicens in quodam loco scribit, quàm ut ad sensum iudicem confugiamus, ut si plantam uirentem habere possimus, eam ipsi discutiamus.

DESCRIPTIO.

Valeriana crescit, ut Apium hortense, caule oblongo & alto, atq; concauo, in cacumine habente umbellam, floribus candidis rubore permistis ad origani formam. Radix est candida, cum multis intra terram capillamentis. Nascitur in altis senticetis.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit in tertio ordine, & desiccet in principio secundi. Radix tantum in medicinæ usu est. Phu odorata est huius herbaradix ut Galenus docet, Nardo uiribus similis, sed tamen ad plæraq; infirrior, urinam mouet plus quàm aut Indica, aut Syriaca nardus.

VIRES AC IUVVAMENTA.

D Radix Valerianæ elicit sudorem, si quis ex ea bibat, cietq; urinã. Hæc radix siccata durat tribus annis synceris uiribus, colligenda autem est in Augusto. Valeriana cum albo helleboro, & farina filiginea commista, necat mures. Cum semine fœniculi & Apij in uino elixa, ualde mouet urinã, ad lateris dolores efficax est, menses ciet. Antidotum contra uenenum & pestem. Quidam Valerianæ radicem cum fœniculo, aniso, & dulciradice decoquunt, contra ruffim & difficilem anhelitum. Herba ipsa cum radice uiridis contusa & capiti applicata, pellit inde dolorem.

Vinum ex floribus uel radice Valerianæ coctum, oculis instillatum, eos clarificat, sanat alia uulnera atque ulcera, ut sunt mariscæ, autor est Hieronymus Bock.

DE AQVA VALERIANAE.

Conueniens tempus distillationis eius est, ut radix, herba, & caulis cum tota substantia concisa, circa exitum Maij distillentur.

Aqua Valerianæ mane ac uesperis singulis uicibus iij. uncis pota, & linteolis imposita, ulcera, tumoresq; dolorem adferentes, & mariscas pellit, prodest etiam contra hemorrhoides, linteolis imposita. Opitulatur eadem bibita, quibus os aliquod fractum est.

Item ruptis subuenit. Oculis applicata, clarificat eos.

Facit ad lumbricos puerorum, mane à ieiunis quantum cochlear capit, bibita.

Eadem

△ Eadem in potu sumpta, prodest contra uenenum & pestilentem aërem, sanat recentia atq; antiqua uulnera, discutit ulcera atq; apostemata in corpore, pellit dolorem coxendicis.

Claros reddit oculos bibita, tollit inde dolorem, prouocat sudorem: turbido uino infusa, illud reddit clarius atq; purius.

Pellit dolorem membrorum ex frigida intemperie prouenientem, membris ex ea illitis.

DE AQUA EX RADICIBVS VALERIANAE:

Destillatio huius aquæ fit à xv. die Augusti, usq; ad viij. diem Septembris.

Hæc aqua bibita medetur ueneno, prodestq; contra uenenata animalia.

Medetur febri quotidianæ, ante accessionem vi. uncis pota.

Auxiliatur contra dolorem laterum in potu sumpta, & illita, atque linteolis imposita.

Facit charos atq; concordēs, ubi duo ex uno cyatho hæc aquam biberint.

DE VERBENA.

NOMENCLATURAE.

Peristereon.
Iser hart.

Verbena.
Verbenaca.
Peristereon.
Columbina.
Crista Gallinacea.

Iser kraut.
Iser hart.

DE HERBIS, CAETERISQVE
ANNOTATIO IN VERBENAM.

C VERBENA à Græcis Peristereon dicitur, nomen ei inditum à columbis, qui in ea uersari plurimum gaudeant, ideo etiam à nonnullis Columbina dicitur. Romani etiam cristam gallinae eam appellant, quòd folia illi serrata sint, qualis in ea aue cristatus apex ille est. Nobilissima herba Verbena est, quæ apud Romanos in summo honore habebatur, ut Plinius lib. 25. cap. 9. scribit, utpote qua lustrabant domus & familiam, qua fœciales coronabantur, qua mensa Iouis ad sacrificium & epulas uerebatur, qua magi & fatidici uaticinabantur: magi circa hanc insaniunt. Hac perunctos impetrare quæ uelint, febres abigere, amicitias conciliare, nulliq; non morbo mederi. Colligi circa canis ortum debere, ita ut ne Luna aut Sol conspiciatur, fauis ante eam esse terræ in piamentum datis. Circumscriptam ferro, effodi sinistra manu, & in sublime tolli, sicari in umbra separatim folia, caulem, radicem. Aiuntque si aqua spargatur triclinium, qua maduerit, latiores conuictus fieri. Adeo Verbenam in ueneratione habebant, ut hierobotane, id est sacra herba appellaretur, imò herbas omnes, quæ ad lustrationem ualebant, aut magiam, aut quodcunq; aliud simile facinus, per excellentiam, Verbenas appellabant. Mulieres Italicae, ut Antonius Musa indicat, in festo natiuitatis diui Ioannis Baptistæ, & assumptionis Mariæ, hac herba se coronant & cingunt: putantes eo anno à capitis & dorsi dolore liberatas futuras, qui mos ab antiquitate acceptus est. Dioscorides duo eius facit genera, rectum & supinum. Plinius marem & fœminam: mari caules reddendo plures & tenues, itemque cubitales & angulosos, demum quæcunq; Dioscorides supinæ, nisi quòd rariora mari folia quàm fœminæ adiicit. Quidam non distinguunt, sed unum omnino genus tradunt, utrumque genus in planis aquosis nascitur, quoniam utraq; eisdem effectus habeat.

DESCRIPTIO.

Verbenæ duo sunt genera, Altera floribus est albis, altera uerò coeruleis, utraq; habet folia albescentia, ad Coriandri foliorum figuram incisuris diuisa, caulem cubitalem, radicemq; gracilem & candidam, gaudet antiquis areis & cœmiterijs.

TEMPERAMENTVM.

Utraq; uirtutem habet exiccandi, & uulnera consolidandi.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Prodest utraq; ad humida manantiaq; uulnera, atq; ad inueterata ulcera.

Radix

- A** Radix in uino pota, auxiliatur morbo regio.
 Itidem pota, medetur suspiriosis.
 Verbena contusa atq; emplastri modo uulneribus imposita, ea cito exiccat & sanat.
 Succus eius in uino sumptus, tollit uenenum e corpore.
 Vinum in quo radix & folia fuerint macerata, bibitum, medetur febrī tertianæ.
 Si drachma foliorum uino indita per quatuor dies reponatur, & postea os inde colluatur, sanat ulcera oris.
 Quicumq; laborat febre tertiana, sumat tres radices Verbenæ, totidemq; folia, eaque simul in uino per noctem macerata, febrem illam breui repellunt, si prius quàm frigus senserit ægrotus, uinum illud biberit.
 Ad eundem modum Quartana febre laborans accipiat iiii. radices totidemq; folia.
 Verbena in aqua decocta, mundificat fœminis uuluum, mouetq; menstrua, decoctum illud si bibant.
 Semen eius cum succo fœniculi temperatum, & oculis instillatum, eos clarificat.
 Medetur Verbena iocineri, tumidoq; lieni, & uitiato pulmōni.
- B** Cum radice contusa, & in potu sumpta, medetur calculo.
 Idem præstat radix in puluerem redacta, & in uino pota.
 Folia in aceto macerata atq; sacris ignibus imposita, refrigerant.
 Ipsa tota herba, ut Dioscorides inquit, cum uino tonsillarum crustas erumpit, & oris depascentia ulcera gargariffata compescit.
 Fertur triclinijs inspersum Verbenacæ dilutum, lætiores conuiuas facere.
 Vulnera glutinat, & uetera ex melle ad cicatricem perducit.
 Verbenaca folijs decocta ad tertias, uel radix eius e mulso calido, calculos eijcit.
 Ad calculos quidam Verbenacam, millefolium, betonicam & quis, portionibus pro singulari remedio bibere suadent.
 Cum plantagine digitorum uitijs omnibus, & priuatim pterigijs medetur.
 Comitiales ex uino pota sanat. Ex axungia trita pernionibus prodest. Clauos pedum extrahit ex uino.
 Podagræ rubenti, hoc est calidæ, medetur illita, aut si pedes macerentur in eius decocto.
 Fasciculo manus plenæ decocta in aqua ad dimidias, hydropicos sanat.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C REMEDIA VERBENACAE EX APVLEIO.

Ad strumas & parotidas.

Herba Verbenaca tusa & imposita, mirificè sanat.

Ad eos qui induratas uenas habent, & cibos
non recipiunt.

Herbæ Verbenacæ succus datur bibere, sed cocta postea misce-
tur cum uino & melle, & aqua, & statim sanat.

Ad hepatis dolorem.

Herba Verbenaca solsticio lecta, in puluerem redacta, robusto
dabis cochlearia quinq; ex uino quàm optimo cyathis tribus potui
sumpta, mirè proficere creditur. Cæteris pro cuiuscq; uiribus sic
dabis.

Ad Calculosos.

Verbenacæ radix contusa ex mulso optimo, tepido data, incre-
dibiliter calculosis succurrit: nec solum ipsis calculosis, sed & quic-
quid esset, quod urinam impediret, celeriter reducet.

Ad capitis dolorem.

Herba Verbenacæ corona facta, & capiti imposita, dolorem ca-
pitis tollet.

Ad morsum rabidi canis.

D Herbam Verbenacam in uulnus adponito, tritici quoq; grana in-
tegra indita uulneri, donec humore remollita expleant: iam tumi-
das proijcito illas gallinæ, si non appetit, simili modo alia grana
conijcito, si sic edere cœperint, periculi sublatis signum erit.

Ad uulnera recentia.

Herba Verbenaca contrita cum butyro uulneri imponitur.

DE AQUA VERBENAE.

Verbena mas cum tota substantia, concisa circa festum S. Ioan-
nis destillationi adparatur.

Aqua Verbenæ mane ac uesperis singulis uicibus tribus uncijs
per sex uel octo dies pota, discutit morbum regium, medetur uene-
no, Prodest contra tertianam & quartanam febrem, expellit lum-
bricos alui, quolibet matutino tempore à ieiuno sumpta.

Tali modo pota, facit ad angustum pectus, difficultatemq; spi-
randi, ad ulcera pulmonis & tabem, confortat iecur, bonum reddit
colorem.

Auxiliatur quoq; bibita doloribus stomachi, oppilationibus ie-
cinoris atq; lienis, doloribusq; lumborum & uesicæ.

Facit ad obstructionem intestinorum, stomachi atq; alui.

Expurgat

A Expurgat renes atq; uesicam, calculumq; in eis comminuit.
Prodest contra pustulas interiores corporis, subuenit mingen-
tibus sanguinem, & intestinorum torminibus.

Preciosa est aqua contra dolores & ictus capitis, saepius capiti il-
lita, & lineis pannis imposita, facit ad diuturnos morbos, quorum
ignoratur causa.

Opitulatur contra omnem caliginem oculorum, eorumq; ulce-
ra, confortat debilem uisum, reducit ei claritatem, quotidie semel
atq; iterum oculis indita, uel circumlita.

Medetur ficis, doloribusq; stomachi, iecoris atq; lienis, inuncta
atq; linteolis imposita.

Prodest quoq; contra exulcerationem locorum muliebrium, si
inde mane atq; uesperis abluantur, & linteolum in ea intinctum ap-
plicetur.

DE VERMICULARI.

NOMENCLATURAE.

Αιζων το μικρον.

Vermicularis.

Aizoon minus.

Sedum minus.

Crassula minor.

Mauer Pfeffer.

Kagentreublin.

Blatlose.

ANNOTATIO IN VERMICVLAREM.

VERMICVLARIS uulgò dicitur, ut Hermolaus Barbarus in-
dicat, Aizoon minus, sic autem dicta est à similitudine foliorum
que rotunda sunt, & figuræ oualis, ut uermiculos putes. Chrysota-
les siue tritales uocatur à quibusdam, quia ter floreat. Nascitur au-
tem in

DE HERBIS, CAETERISQVE

C tem in muris parietinisq; & tegulis. Fruticosa est à radice & sursum usq; ad cacumen, folijs angustis, succosis, radice inutili. Huius minoris Aizoi adhuc aliud genus est, folia minora & ramulos multos habens: quod si gustaueris calidissimum est, & linguam uehementer urit, ut Ruellius, & Antonius Musa testantur. Itaque falso pro Aizoo, hoc sumi uidetur, quum uires habeat penitus oppositas. Latini illecebram uocant. Hermolaus andrachnen agriam appellat, id est portulacam syluestrem.

DESCRIPTIO.

Vermicularis est rotunda & crassa herba, in summo flores habens ad Valerianæ figuram, caulem habet crassum & rubrum, radicemq; nodosam. Hæc herba duorum generum est, Altera est maior, altera uerò minor, Maior folijs est lentis & pinguibus, & per ambitum hirsutis.

TEMPERAMENTVM.

Natura autem refrigerat, & maximè medetur ambustis. Habet eandem facultatem refrigerandi, quam habet Aizoon maius. Refrigerat in tertio gradu, & parum exiccat.

VIRES AC IVVAMENTA.

D Succus huius herbæ ad multa conducibilis est, quæ inflammant, priuatim autem sanat morbum, qui infantibus ualde periculosus, adeo ut cutis sub axillis, & inter pedes atteratur, ad hoc folia contundi debent, oleoq; rosaceo, laridoq; ex maiale admisto, & deinde per linteolum exprimi, succusq; iste in uino albo bonoq; decoquendus erit, & admiscendus mastix, olibanū, singulorum drachmam: hoc pueris illitum, absq; dubio opem præstat.

Medetur herysipelati, ardentibus pustulis & ambustis imposita: Sedat podagram cum polygono imposita.

DE AQUA VERMICVLARIS.

Circa finem Maij destillationi adparatur.

Hæc aqua fortiter refrigerat omnia calida apostemata, & ulcera tam interiora quàm exteriora corporis, madefactis linteolis imposita.

Aqua Vermicularis necat phagadænam, (quem uermen digiti, uulgò uocant,) & in quocunque corporis loco fuerit, linteolis imposita.

Hæc aqua in potu non est sumenda, sed foris calidis tumoribus, & apostematibus cum stupa cannabina est imponenda, & est bonum percussiuum.

A DE VETONICA SEV VERONICA.

NOMENCLATURAE.

Vetonica.

Herba tunici.

Veronica.

Ehren preis.

Heydnisch wunt kraut.

Gründt heyl.

B ANNOTATIO IN VETONICAM.

VERONICA uulgò ab Herbarijs dicitur, herba quæ passim in syluis sub quercubus crescit, & fermè Chamedryos formam representat. Hieronymus Bock putat quòd propriè Vetonica dici debeat, quia ferè Betonicæ naturam atq; uirtutem obtineat, scribitq; eam apud Dioscoridem esse Teucrion, & profectò meo iudicio, rectè diuinavit, nam descriptio & uires maximè quadrant, easdem enim uires quas Recentiores tribuunt Veronicæ, Dioscorides etiam Teucrio tribuit. Nobilis Herbarius Hieronymus Brunsvicensis scribit, hanc herbam Veronicam dici, à quodam rege Gallorum, qui eius succo à lepra fuit sanatus. Nonnulli Doctores medici eam herbam Tunici appellarunt, quum uerum eius nomen apud Dioscoridem aliosq; antiquos medicos inuenire non potuerint. A Germanis Ehren preis dicitur, quòd ob eius præstantiam & uirtutem, in summo honore habenda sit. Gründt heyl quoq; uocatur, quia recentia sanat uulnera.

DESCRIPTIO.

Veronica tenera est herba, nascens locis incultis. Est herba admodum nobilis, atq; ad multas res conducibilis, fortiter restituit iecur putrefactum: reddit alacres, audaces, beneuolos, animosos & securos.

DE HERBIS, CAETERISQVE

VIRES AC IUVAMENTA.

C

Magnam habet uirtutem sanandi recentia atq; antiqua ulcera, si liquor expressus imponatur.

Veronica per unam noctem atque diem in uino macerata, atque ita distillata, ut Hieronymus Bock testatur, praesentaneum & probatum est remedium contra uenenosas & pestilenciales febres, si inde tres uel quatuor unciae cum modico Theriacae temperatae bibantur, & deinde agrotus stragulis bene operatus quiescat, tum uenenum e corde pellitur, & sudando euacuatur.

Si cum uino decoctum inde fiat, idem praestat, estq; preciosa herba ad uitiatum lienem, qui ex ea minuitur & cohibetur, si per aliquot ex ordine dies inde bibatur.

Herba ipsa cum aceto contusa, uel elixa & aliquot diebus indurata lieni imposita, dissoluit duriciem, & diminuit.

Succus per se uel cum alumine temperatus, impetiginem, & aliam quancunq; scabiem curat.

Non solum hominibus haec herba medetur, sed etiam pecoribus, ad multos affectus tam interiores quam exteriores conducens.

DE AQUA VERONICAE.

D Circa principium Iunij herba ipsa cum tota substantia ad distillationem apparatus, uerum melius est, ut prius per unam noctem & diem in uino maceretur, ac deinde in Balneo Mariae distilletur, tum decem annos durabit.

Haec aqua duabus uncis mane a ieiuno sumpta: uel si spongia in ea intincta in pastillo, hoc est sphaerula ex odoribus confecta gestetur, & naribus saepius admoueat, a peste praeseruat.

Manus quoq; & caput, frons ac tempora inde illinuntur: prodest contra quemuis malum odorem.

Qui peste corripitur, prius incidat uenam, deinde accipiat Sesquiunciam huius herbae in puluerem contritae, & cum tribus uncis huius aquae temperatam bibat, & deinde sudet, tum curatur.

Ad recentia uulnera, per diem bis ex hac aqua bibes, & singulis uicibus ad iij. uncias, tum ex uulneribus instar olei sudando emanat. uulnera etiam hac aqua mane ac uesperis sunt abluenda, praeterea linteolis est imponenda, ita mirum in modum uulnera & mala ulcera curat.

Uncia uitrioli in puluerem contrita & in una libra huius aquae liquata, pellit impetiginem, uiriliginem, & unam quamuis malignam scabiem & cutis defecationem ex uitiosis humoribus procreatam, Quo haec aqua fuerit antiquior, eo melior est.

Linteolis araneorum ictibus uel uenenatorum morsibus imposita, uel illita, sanat & tumorem repellit.

Bibita

A Bibita atq; gargariffata mane ac uesperis singulis uicibus circiter tres uncias, statim tumorem gutturis pellit.

Aluminis semi libra in libra aquæ, huius herbæ resoluta, & calefacta, pellit tineas è panno inde madefacto & loto.

Mane atq; uesperis singulis uicibus duabus uncijs pota, absumit & purificat malum sanguinem, facit ad uagantem calorem, aperit meatus per sex hebdomadas matutinis temporibus singulis uicibus iij. uncijs pota, emacrat hominem, corroborat iecur, & absumit superfluos malos humores. Mane ac uesperis singulis uicibus duabus uncijs pota, pellit uertiginem capitis.

Ita sumpta & capiti illita præcipuè prodest ad memoriam confortandam, ad caput & cerebrum corroborandum, inducit linguæ facilitatem, sanguinemq; purificat.

Tribus uncijs à ieiuno sumpta cum temperata fuerit cum drachma pulueris facti ex interiore cortice plantæ quæ uocatur Chamæpithys, expurgat thoracem, & facit reijcere sputum.

Aqua Veroniæ mane ac uesperis sumpta, maximè auxiliatur pulmoni & iecinori, si intrinsecus putrescant, & usq; ad guttur ascendant, etiamsi putrefacta fuerint usq; ad auellanæ magnitudinem, tamen iterum sanitati restituntur.

B Eadem cum puluere ex herba ipsa contrita in potu sumpta, discutit fellis suffusionem, leniter cit urinam, fœminas præpingues atq; steriles reddit macras atq; fœcundas.

Quatuor uncijs pota, pro necessitate elicit sudorem.

DE VIBICĒ.

NOMENCLATURAĒ.

Betula. ^{Σεμυδα.} Vibex.

Birckbaum. Birck.

ANNOTATIO IN VIBICEM.

VIBEX uulgò dicitur arbor quam Plinius alijque Latini autores Betulam appellant. A Græcis Semyda dicitur, ut Ruellius scribit. Est autem folio fagino, præterquam paulo angustius est, trunco enodi, cortice uersicolore, materie leui atque candidissima, uirgultorum eximia tenuitate. Cortex ignem facillimè concipit: ideo rura lucernarum uice succendunt, reddit fragrans pingue quoddam & oleosum. Hæc ut olim Romanorum magistratum fascibus minax, sic & hodie uirgeis pædagogorum sceptris pueros terret.

DE HERBIS, CAETERISQVE

DESCRIPTIO.

C Betula foris candido est cortice, nullumq; producit fructum, habet autem multa uirgulta atq; ramos.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atq; desiccatur in tertio ordine.

VIRES AC IUVAMENTA.

Folia eius in aqua decocta exiccant manantia ulcera, si inde lauentur. Si pedes manantes subfumigentur ex cortice eius combusto, ualde desiccantur. Cortex Betulae in puluerem contritus, & putridis uulneribus inspersus, erodit gangraenam. Suffitus ex cortice eius factus, pellit malum & pestilentem aërem.

DE AQUA EX FOLIIS BETVLAE DISTILLATA.

Folia eius nuperrimè nata, concisa atq; contusa in medio Maij distillantur.

Ea aqua mane atq; uesperis singulis uicibus pondere iij. unciarum pota, facit ad lithiasim lumborum. Prodest ad refrigerandum calida ulcera, & praesertim quae in membro uirili fuerint, si linteolis imponatur.

DE AQUA EX SVCCO EIVS DISTILLATA.

D Succus hoc modo colligendus est: In maio cauum in Betula terabrato, & subter ponito uitreum uasculum, tum liquor inde extillat, quem in Balneo Mariae distillato.

Ea aqua prodest ad omnia uulnera si inde lauentur, sanat atq; exiccatur aperta ulcera, si linteolis imponatur.

DE VINCA PERVINCA.

NOMENCLATURAE.

καμαϊδ' ἀφνη
Αλεξάνδρεια.
Δαφνίτις.

Chamaedaphne.

Alexandria.

Laureola.

Vinca peruinca.

Daphnitis.

Ingrien.

Singrün.

Berwincken.

ANNO.

ANNOTATIO IN VINCAM PERVINCAM.

A **V**INCA peruinca ab Herbarijs Latine dicitur herba quæ apud Dioscoridem Chamædaphne appellatur, ut ferè maior pars medicorum testatur. Magna uerò hic inter medicos exorta est contentio, propterea quòd Chamædaphne, ut Hermolaus indicat, longe diuersa est ab ea quæ Vinca peruinca dicitur, quod in cubitalem assurgit altitudinem, ut Dioscor. tradit, ut Plinius ipse confirmat, acinis rubris, qui folijs promiscui pendent. Vinca uerò peruinca topiaria est herba, uirens in modum lineæ, folijs geniculatim circumdata: ueteribus inopiam florum supplere solita, quæ non attollitur, sed humi serpit, & se in modum funiculi porrigit, uicina quæque uinciens, unde nomen, flore in purpuram cœruleo. Sed ad tollendam eam controuersiam & ambiguitatem, sciendum est utranq; dici Chamædaphnen, sed non idem esse genus, quum alioqui & medicinæ prorsus uariant, ut Hermolaus Barbarus, & Ottho Brunfelsius tradunt. Olim defunctæ uirgines ad sepulturam peruinca coronatæ efferebantur. Potest hæc herba omnem hyemis iniuriam tolerare, quo tempore & perpetuò uirere conspicitur, unde à Germanis *Ingrün* appellata est.

DESCRIPTIO.

B Vinca peruinca tam hyeme quàm æstate uiret, folia instar buxi habens, nascitur locis opacis, in hortis & prope muros. Colligi autem debet à xv. die Augusti usq; ad viij. diem Septembris, & siccari in aère.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atq; desiccatur in tertio gradu.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Virtutem habet expellendi malos humores ex frigida intemperie prouenientes, si in uino cocta bibatur.

Vinca peruinca siccata atq; in puluerem redacta, si pondere unius drachmæ in uino sumatur, per aliquot ex ordine dies, aquam intercutem per urinam educit.

Ardente cinere obruta, & deinde uino conspersa, atque tumori imposita, ipsum exiccat.

Succus eius auribus instillatus, exiccat ulcera, atq; dolorem mitigat.

Linteolum in succo eius madefactum atq; impositum, calefacit frigidum stomachum atq; locos muliebres. pessus in eodem succo intinctus atq; mulierum pudendis subditus, prouocat menstrua.

Herba ipsa in uino decocta & pota, sedat tormina intestinorum, euacuat omnes uiscosos humores ex iccore atque uesica, expurgat renes.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Si quis habuerit uinum turbidum, quodq; colorem amisit, acci-
piat tantum huius herbæ, quantum pro quantitate & copia uini
sufficit, & uasi indat, & deinde ipsum uas operiat usq; ad quatuor-
decim dies, tunc illud uinum breui fit purum atq; clarum, recupe-
ratq; suum colorem: melius tamen est, ut uinum prius in aliud uas
diffundatur, Hoc ipsa experientia comprobatum ste, ut scribit Hie-
ronymus Bock.

DE AQUA VINCAE PERVINCAE.

Optimum tempus distillationis eius est, circa finem Maij.

Hæc aqua mane atq; uesperis singulis uicibus, pondere trium un-
ciarum sumpta, conducit locis muliebribus refrigeratis, medeturq;
illis qui frigidum habent stomachum: idem præstat, si linteolis im-
ponatur.

DE VIOLA.

NOMENCLATURAE.

ἰὸν μελαν.
Δασυπόδιον.
Viola.
Viola nigra.
Viola purpurea.
Muraria Viola.
Violen.

ANNOTATIO IN VIOLAM.

V IOLA nota uulgò, & ubiq; inuentu facilis, ad murorum
enim radices & umbrosis locis frequens, & speciosa na-
scitur, prima aut cū primis, aduentum ueris mortalibus
nuncians. Violam aut dictam Ion Græci putant, quòd
cum Io ni uaccam à Ioue conuersa esset, terra florem illum pabulo
bouis eius fuderit. Latini quoq; Violam quasi uitulam mutatione
Græca uideri possunt appellasse. Græci duo nomina habent qui-
bus Violam significant, ἰὸν unum est, quo omnes Violas intelligunt,
Aliud est, λευκόϊον, quo proprie albæ Violæ significantur: id enim
Græca dictio sonare uidetur, sed tamen ad alias Violas etiam refer-
tur. Quatuor uiolarum sunt species, ut Dioscorides indicat, Est e-
nim Viola alba, lutea, cœrulea, & purpurea, quòd purpureo colore
adeo tincta sit, ut nigrescere uideatur. Hæc uulgaris est Viola, & à
Germanis Braun/oder Purpur Violen dicitur. Alij Violam Mar-
tiam eam appellant. A Dioscoride quoq; Muraria Viola dicitur,
Violaria à Varrone dicuntur, loca uiolis & floribus consita.

DESCRIPTIO.

Viola est parua ac orbiculata coma, in cacumine florem habens purpureum, Radicem autem sub terra habet numerosam: quando autem deflorere incipit, acquirit iuxta radicem semen candidum ac granulofum.

TEMPERAMENTVM.

Violæ frigidae sunt in primo gradu, & humidæ in fine secundi.

Colligi debent Violæ in Martio, & sicari in aëre. Sunt autem trium generum: candidæ, nigræ, & luteæ, quæ easdem in medicina vires obtinent.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Flores inflationem stomachi tollunt.

Decoctum ex floribus utiliter gargariffatur contra anginam.

Succus ex herba, pellit omnem tumorem ex calida causa exortum. Semen uiolarum pondere duarum drachmarum in uino sumptum, menses mulierum trahit.

Radix in uino elixa, ac lieni inflato imposita, repellit tumorem, & ipsum desiccatur.

Tali modo & podagræ medetur, emplastri modo imposita.

B Albæ Violæ decoctæ, ac uentri foeminarum impositæ, foetum mortuum extrahunt, uulua tumores sedant. Si ab inferiori parte fomentum inde fiat, mundificant uulua, mouentq; menstrua.

Violæ dolores capitis ex calida intemperie prouenientes sedant, conciliant somnum, leniunt pectus & guttur, conferunt uulua & anginae. Syrupus autem uiolarum præcipuè hæc præstat.

Crapulam & grauedines capitis impositis coronis, olfactuue discutunt. Radices cum aceto elixæ & potæ, tum etiam illitæ lienem reprimunt, & podagricos iuuant. Herba ipsa cum radice in aqua contusa, medetur tussientibus pueris.

Oleum Violarum ad multa est salutare. In primis autem auribus instillatum, affectus earum discutit, tollit quoq; capitis dolorem, si illinatur. Idem uentri illitum, pellit lumbricos, si semen lumbricorum admistum fuerit. Syrupus Violarum hoc modo conficitur: Accipe tres manipulos florum uiolarum, eosq; in aqua decoctos, atque percolatos saccharo edulcato, Talis Syrupus prodest contra febriles calores, subducit aluum, medetur calido iecinori.

Violæ aluum leniunt, educunt Choleram, conferunt inflammationibus, sedant sitim, dissipant icteritiam, uarijs modis usurpatæ.

Aiunt Violam purpuream anginis & comitialibus auxiliari, maximè pueris in aqua potam.

DE AQVA VIOLARVM.

Violæ cœruleæ uel purpureæ in Balneo Mariæ distillantur in Martio.

De iij

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Aqua uiolarum in potu sumpta, uel si potus ex ea misceatur, facit ad calorem pestis, emollit ac lenit aluum, refrigerat cor atque iecur, sedat sitim, prodest estuanti stomacho, facit bibita ad calidam & siccam tussim.

Eadem pota mundificat locos muliebres, & rumpit ulcera eorundem, sedat dolorem lienis, facit ad puncturam cordis, & febres ardentes aliosq; calores malos, necat lumbricos uentris. Sanat pulmonarios qui Phthisi laborant si bibatur. Medetur morbo comitiali, & praecipue in pueris. Prodest pectori & suspiriosis, corroborat aluum atq; intestina, expurgat renes, tollit alui tormina.

Bibita ab illo cui craneum ita est contusum ut obmutescat, is loquelam recuperat. Medetur podagræ, tollit dolorem oculorum, & restringit fluxum eorum ex calida causa prouenientem, linteolis applicata & circumlita. Capiti illita Phreneticis medetur, & illis qui mentis impotes facti sunt ex nimio foetore.

Curat eadem rimas sedis, & discutit ficus. Pellit susurrum & tinnitum aurium, instillata uel superimposita, uel si ex ea aures lauentur.

Restituit uisum, oculis indita.

Prodest contra malas & putridas gingiuas, & dolorem dentium, ore inde colluto.

D Facit ad omnes calores, tam interiores quam exteriores in quacumq; parte corporis fuerint, linteolis imposita, ipsos enim refrigerat & extinguit.

DE VITE.

NOMENCLATURAE

Ἀμπέλων οἰνώφρος

Vitis.

Vitis uinifera.

Weinreb.

Wein stock.

ANNO.

A ANNOTATIO IN VITEM.

VITIS à uino dicta est, quòd ferat uinum, uel ut Varro inquit, Vitis, eo quòd inuitet ad uuas percipiendas, dicta primò uideatur. Vitem Græci ampelon œnophoron, id est uitem uiniferam appellant. Nascitur autem, ut Plinius inquit, passim, & in alto propinqua litori. Durare Vitem ad infinitum restibili fœcunditate perhibent, culturæ quodam genere. Vites magnitudine inter arbores numerantur. Siquidem in magnam altitudinem exeunt, ita ut sæpe domorum tecta scandant, nec est ligno ulli æternior natura: nimis propemodū luxuriarent, nisi tonsura annua coërcerentur, qua uis earum omnis euocatur in palmites, deprimiturq; in propagines, succi tantum gratia pluribus modis ad soli ingenia calique mores. Vitis pergulana Columellæ dicitur, quæ in hortis feritur magis ad uoluptatem, quàm ad prouentum, & in pergulas, siue rectas siue camerarias attollitur, ut eas uestiat: adiuta tamen pedamentis saliginis infornicatis, & topiario interdum opere fabrefactis, umbrosa opercula subdialibus ambulationibus præbet. Vitis genera persequi superuacuum est, quoniam totidem adfirmantur esse quot agri, ut Plinius inquit. Est & syluestris uitis, quæ labrusca à Latinis dicitur. Vitium genera, ut Theophrastus inquit, magnitudine, colore, saporibus, acinisq; multiplicantur & differunt, Nam purpureo nitent colore, fulgent roseo, nitentq; uiridi candidæ, nigræq; sed uulgares. Tument mammaram modo Bumasti. Quædam prælongis dactyli porriguntur acinis.

B DESCRIPTIO:

Vitis fatiua duorum generum est, Altera enim est candida, altera uerò nigra uel rubra. Syluestris longo est stipite & lignoso ac acuto, fructū racemosum habet, qui maturescens rubro est colore,

TEMPERAMENTVM.

Folia uitis refrigerandi & astringendi uim habent, ut testatur Dioscorides.

VIRES AC IUVAMENTA.

Radix uitis decocta & cum semine uicię, & fœnogręci permista, mundificat impuram & lepra infectam cutem, si inde abluatur.

Accipe foliorum Vitis, ebuli, atq; mellis æquale pondus, quibus simul permistis, & in mortario contusis, deinde succum per linteum exprime, quo si oculos inungas, eos exiccat, ac uisum emendat.

Obmutescens sumat succum foliorum uitis atq; bono aceto indat, si inde biberit loquelam recuperat.

In difficultate partus. Mulier accipiet folia Vitis eaq; contundet, succumq; inde exprimet ac bibet. Vel folia ipsa in uino decoquat, quod in potu sumptum facilitatem pariendi inducit.

Radix

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Radix in uino cocta atq; calidis apostematibus imposita, ea e mollit, pusq; ipsum educit.

Ex cinere uitis si fiat lixuium corpusq; ex eo lauetur, nitidam ac puram reddit cutem, ulceraq; discutit, hominemq; praeseruat a maligna scabie.

Lachrima uitium tollit rubras corporis maculas, faciei inducit bonum colorem, si nouem ex ordine dies inde abluatur.

Eadem tollit uerrucas, si aqua illa quae super folijs quercuum continetur admista fuerit, saepiusq; inde lauentur.

Vitium lachrima cum uino sumpta, calculos pellit, uisum acuit, oculorum lippitudinem tollit, uenenatorum mor sibus subuenit, ueremq; siccant. Glabrescunt quae continue addito oleo ea inunguntur, praestatq; id praecipue qui ex palmitibus exudat, aquosus humor.

Succus ex folijs candidae uitis, exulceratis intestinis succurrit, in potu sumptus uel foris aluo illitus, Prodest quoq; sanguinem excrementibus.

Cinis uitis cum aceto temperatus & mariscis impositus, eas cito sanat. Idem cum oleo rosaceo atq; oleo rutae, & aceto permista, medetur calidis apostematibus, dyssenteriae, atq; lieni, si imponat.

D Succus qui ex uuis immaturis & acerbis exprimitur multas uires obtinet. In hoc modo conficitur: Vuas acerbis per tres uel quatuor dies insolato ut marcescant, deinde uinum inde exprimito, illudq; linteolo opertum reseruato: uocatur autem a medicis quibusdam Agresta, Dioscorides lib. 5. cap. 5. id uocat Omphacion.

Virtus eius uini est natura adstringere & corroborare, & potissimum corroborat stomachum, condocitq; ijs qui male concoquunt.

Hoc uinum inueteratum efficacius quam recens est, facit ciborum appetentiam, praecipueq; salubre est Diarrhoea alijsq; alui fluctationibus laborantibus.

Vinum ex candidis uitibus calefacit in secundo ordine: quod autem multum inueterauit, calefacit in tertio ordine. Mustum autem ex iisdem uitibus in primo ordine calefacit.

Album uinum inueteratum tenue est, bonum creat sanguinem, cietq; urinam. Verum si nimium bibatur, debilitat caput, nocetque stomacho.

Hoc uinum moderate sumptum tam a iunioribus quam adultis multis uiribus pollet, confortat enim naturam hominis atq; totum corpus, concoctionemq; adiuuat, & cerebrum confortat, sensusq; bonos reddit.

Rubrum uinum natura adstringit, & praecipue quod nigricans est. Tale autem uinum crassos procreat humores, stomachoque
magis

A magis noxium est, si nimium fumatur, quàm album. Contra dy-
senteriam aliosq; alui fluxus sumi potest, ea de causa, quia fluxum
cohibet atq; sistit. Nihil melius ad confortandum uires corporis,
quàm bonum & natiuū uinum, quod tenue, purum atq; uetus est,
quodq; salubri tempore natum est.

DE AQUA VITIS.

Colligitur ea aqua in uitreo uasculo, circa principium Aprilis,
quando uites putantur, & destillatur in Balneo Mariæ, ac deinde
per 40. dies insolatur.

Ea aqua bibita, atq; uinum si inde misceatur, mentem atq; sensus
exacuit.

Prodest contra quamuis scabiem, si inde lauetur, puram nitidam
que reddit faciem, pustulas, lentiginēsq; faciei discutit.

Verrucas atq; clauos repellit.

Facit ad impetigines, uiriliges, & herysipelata, si ex ea abluan-
tur, & per diem bis ac ter linteolis imponatur.

DE AQUA FOLIORVM VITIS.

Folia ex optimis uitibus, quæ in locis editis atq; apricis nascun-
tur, oportuno tempore circa exitum Maij distillantur.

Hæc aqua oculis manantibus indita, eos exiccat, clarificatq; ui-
sum.

B Sanguinem excreantibus medetur bibita, facit ad ulcera intesti-
norum, sistitq; calidam alui fluctionem.

Eadem per diem ter sumpta, & singulis uicibus pondere trium
unciarum, pellit calculum, succurrit prægnantium fastidijs, & ab-
surdis rerum in cibo earum appetitibus, ne foetui nocumentum in-
ferant.

DE VOLVBILI.

NOMENCLATURAE.

Κυοσίμπελος.

Volubilis.

Conuoluulus.

Cymbalaris.

Campanella.

Winde.

Windenkraut.

Weißglocken.

ANNO

DE HERBIS, CAETERISQUE
ANNOTATIO IN VOLVBILEM.

C VOLVBILIS ab omnibus officinis & Herbarijs dici cepta, ea herba à Latinis Conuoluulus, & à Græcis Cyssampelos dicitur, id est Hedera uitalis, eo quòd uitibus adhæreat, quemadmodum Hedera reliquis arboribus. Volubilis autem dicitur, ut Ruelius testatur, quòd crebra reuolutione uicinos frutices & herbas implicet. Eius flos rudioris Liliij figuram præbet, ob id liliastri quoque nomen habet. A uulgo quoque Campanella uocatur, quòd flos cymbalorum effigiem imitetur. Semen ei nigrum, triangulum in folliculis acinorum specie, qui numero tres habentur, conuoluuli maioris nomine. Herba autem lacte plurimo manat, & aluum cit, haud aliter quàm Scammonia.

DESCRIPTIO.

Volubilis duplex est, gaudet prope sepes nasci, flores gerit candidos ad campanæ formam. Altera per terram se propagat, habens campanulas candidas atque rubras. Caulis eius lacteum liquorem præbet. Est & aliud genus Volubilis, quod ab una parte hirsutum est instar Gossipij, flores habens ad Cucumeris formam.

VIRES AC IUVAMENTA.

Succus huius herbæ permixtus cum Eruca, si cicatrices inde inungantur, reddit cutem æqualem.

D Quicumque ex longo itinere in corpore læditur, illinat succum ex floribus contusis expressum, & curabitur.

Ex hisce herbis nemo medicinam intrò sumat, nisi certò sciat, eas alijs rebus esse permixtas, nam omnes herbæ lactariæ uenenosæ sunt, atque cum periculo sumuntur.

Discutiendi uim possidet, unde & urinam mouet, & flatus in corpore dissipat & pellit.

Aperit oppilationem iocineris atque lienis, Salubris est cõtra morbum regium.

DE AQUA VOLVBILIS.

Distillatio eius fieri solet in Maio.

Aqua Volubilis mane ac uesperis singulis uicibus tribus uel quatuor uncijs pota, aduersus stranguriam auxiliatur.

Flores eius plene maturi in Balneo Mariæ destillari debent.

Hæc aqua medetur multis affectibus corporis, illita uel linteolis imposita.

DE VRTICA.

NOMEN.

A

NOMENCLATURAE.

Ακαλύφη κνίδη.

Vrtica.

Nesselen.
Heyter Nesseln.

B

ANNOTATIO IN VRTICAM.

VRTICA uulgaris & notissima est herba qua nihil inuisius uel abiecius nascitur, medetur tamen ea multis in humano corpore morbis, plurimisq; scatet remedijs. Antiqui etiam ea in cibo usi sunt, quibus iucundum erat ocimose & Vrtica recreare, ut Verg. Marcellus testatur. Nomen autem Vrticæ inditum ab urendo, quòd eius folia tacta accerrimè urant. Mirum est, inquit Plinius, sine ullis spinarum aculeis lanuginem ipsam noxiam, & tactu tantum leui, pruritus pustulasq; confestim adusto similes existere. Sed mordacitas non protinus cum ipsa herba gignitur, nec nisi solibus roborata: incipiens quidem ipsa nasci uere. Græci eam Acalyphen uocarunt. Alij uerò cniden. Vrticarum plures differentiæ, ut Plinius scribit. Syluestris, quam foeminam uocant, mitior. Et in syluestri, quæ dicitur Cania, acrior, caule quoq; mordaci, fimbriatis folijs. Quæ uerò etiam odorem fudit Herculeana uocatur. Semen omnibus copiosum, nigrum. Inter Vrticas quarum folia tacta adurunt, una est, quæ radice, caule, & folijs, minor est alijs, & acrius urit, hanc Germani Heyter nessel appellant, ea ubiq; circa sepes, cœmiteria, & ædificia nascitur.

Ee

DE HERBIS, CAETERISQUE

DESCRIPTIO.

C Vrtica nascitur ad duorum cubitorum altitudinem, colore herbaceo, caule purpureo, & in aliquibus candido, radice dura, fruticosa, atq; sublutea.

TEMPERAMENTVM.

Vrticæ atq; semen earum calefaciunt in principio primi gradus, & desiccant in secundo.

Calidæ sunt & siccæ Vrticæ, in tertio gradu secundū Serapionē.

Vrticæ & fructus & folia tenuem habent substantiam, citraq; rofionem siccant, tumores discutiunt, abstergunt, uentrem subducunt, mediocriter flatulenta, quare etiam ad uenerem incitant, ut testatur Ægineta.

VIRES AC IUVAMENTA.

Semen non intantum exiccat ut herba.

Vrticæ folia atq; semen in medicina usurpantur, & habent naturam penetrandi & discutiendi humores in corpore hominis, & in primis per sudorem.

Semen Vrticæ contritum & in uino potum, præcipuè medetur calculo lumborum.

Vrtica decocta, cuteq; inde lota, sanat malam scabiem.

Eadem decocta atq; contusa, aluum emollit imposita.

D Semen contusum & melle permistum, & ita sumptū cum uino, sedat antiquam tussim, & expurgat pectus. Folia eius contusa atq; sale addito, rabidi canis moribus imposita, remedium adferunt.

Eodem modo inueteratis & putridis ulceribus, emplastri modo imposita, mundificant, & erodunt gangrænam. Itidem & quasuis strumas & tubera, tumoresq; frigidos dissipant. Idem præstat & semen, quod uulneribus inspersum, ea renouat.

Folia pudendis fœminarum imposita, restituunt procidentem uuluam. Semen cum melle sumptum, medetur orthopnææ, & lateris & pulmonum inflammationibus prodest. Messibus autem semen colligi oportet.

Folia mulierum menses euocant, si decocta atq; cum myrrha temperata, uentri earum imponantur.

Oleum Vrticæ emollit aluum, & expellit crassos humores.

Semen in puluerem contritū, & cancro inspersum, ipsum curat.

Vrtica in uino decocta & bibita, reddit facilem anhelitum, pellit antiquam tussim, & medetur pulmoni refrigerato.

Semen potum ex passo, Venerem stimulat, uuluam aperit.

Inflammatione turgentem uuam, gargarissatus succus reprimit.

Vrtica cum oleo oliuarum elixa, prouocat sudorem, cute ex ea illita. Radix eius cum forti uino cocta atq; lieni emplastri modo imposita, pellit inde tumorem.

Talimo.

- A** Tali modo podagræ illita, ei adiumentum adfert.
 Oleum Vrticæ auribus instillatum, tollit tumorem, exiccat manantia ulcera.
 Est alia species Vrticæ, quæ à Germanis uocatur *Heytter nessel*, ea natura est multo calidior alia.
 Qui Apoplexiam timet, aut ei morbo obnoxius est, hanc Vrticam in uino decoquat, illudq; sæpius bibat, ita opem præstabit.
 Eiusdem Vrticæ semen cum melle decoctum & potum, & coxis illitum, morbum coxarum sanat.
 Talis potio pellit frigus ac tussim, ita sumpta ac illita, medetur quoq; pulmonibus, tollit tumorem corporis.
 Folia eius cum sale bene contusa ac imposita, mala sanant ulcera, purgant quoq; putrida uulnera.
 Eadem folia in oleo decocta, sanant morsum rabidi canis.
 Qui ob humidum cerebrum infestatur destillationibus, bibat semen eius in bono uino elixum, ac capiti frontiq; illinat.
 Qui surdaster est, radicem eius in aqua uel uino coctam bibat, ea opitulatur.
 Eadem Vrtica cum sale & uitellis ouorum contusa, & permista cum gallinaceo adipe, cuteq; in sudatorio, bis aut ter inde illita, pellit prurientem scabiem.
- B** Succus eius naribus inditus, statim elicit sanguinem, si autem eodem succo frontem inungas, sanguinem sistit.
 Hæc Vrtica cum aceto & sale elixa & sumpta, expurgat crassos humores stomachi, necat uentris lumbricos.
 Eadem in oleo oliuarum frixa, pellit tumorem pedum, si inde inungantur. Ex Vrtica acriter adustis, oleum oliuarum, aut oleum rosaceum illinitur, tum pustulæ pereunt.
 Si quadrupedes initum non admittunt, Vrtica naturalia earum fricanda esse demonstrant.
 Condidit laudes Vrticæ Phaniás physicus, utilissimam cibis coctam conditamue professus arteriæ, tussi, uentris destillationi, stomacho, panis, parotidi, pernionibus: cum oleo sudorem, coctam cum conchis ciere aluum, cum ptisana pectus purgare, mulierumq; menses: cum sale ulcera quæ serpunt prohibere.
 Articularijs morbis & podagris plurimi cum oleo uetere imponunt.

DE AQUA VRTICAE.

Folia atq; flores decerpti, circa 13. diē Iulij destillationi adaptantur.
 Aqua Vrticæ mane, meridie, atq; uesperis singulis uicibus ad tres uncias pota, prodest contra colicam & tormina intestinorum, pellit calculum & affectus renum, ex frigore procreatos.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Facit bibita ad ueterem tussim, orthopneam, & animi defectum ex frigida temperie prouenientem, medetur pulmoni refrigerato.

Auxiliatur contra lumbricos, & omnes flatus uentris.

Conducit sordidis & impuris uulneribus, & ulceribus manantibus si inde lauentur, uel linteola in ea madefacta imponantur.

Ad morsum canis aqua ex rubra Vrtica, ualde salutaris est linteolis imposita.

DE AQUA EX RADICIBVS VRTICAE
distillata.

Radices Vrticæ purè lotæ & concisæ in diebus canicularibus tantum destillantur.

Ea aqua mane ac uesperis singulis uicibus duabus aut tribus uncijs pota, subuenit contra inueteratam & frigidam colicam, sedat antiquam tussim, rumpit apostemata pulmonis.

Pota ac membris illita, pellit Apoplexiam & paralysem, conducit uulnæ, ciet aluum, sanat affectus pulmonum, accommodata est pectori. Dolorem stomachi bibita discutit, trahit mulierum menses, expellit foetum mortuum.

Eadem curat malignos affectus cancri & fistulæ linteolis imposita, uel si ex ea lauentur.

Medetur podagræ & tumori pedum linteolis imposita.

Sanat Polypum narium ex ea lotum, restringit sanguinem narium, linteolis fronti applicata,

D

DE VRTICA MORTVA.

NOMENCLATURAE,

γαλιόψις.

Vrtica mortua.

Lanium.

Vrtica iners.

Vrtica labeo;

Todt Vlesseln.

Daub Vlesseln.

ANNO.

ANNOTATIO IN VRTICAM.

A **V**RTICA mortua est quam Hermolaus Barbarus ex Plinio Lamium uel Aonomon uocat. Est autem inter Vrticas mitissima & folijs nō mordentibus, unde à quibusdam uocatur Vrtica iners. Brunfelsius & Hieronymus Bock uolunt Vrticas non urentes, & innoxias, ut Barocum, quę Germanice *Behnsaugen* dicitur, & Vrticam mortuam, per Galiopsim Dioscoridis comprehendij. Vrticę mortuę ferè easdem habent facultates cum urentibus urticis, sed ad strumas aliaq; tubera discutienda efficaciores sunt alijs, ut Hieronymus Bock testatur. **DESCRIPTIO.**

Vrticę mortuę alijs urticis figura similes sunt, sed non urunt, quędam ex ijs floribus sunt luteis, quędam rubicundis, nonnullę candidis. Hęc non adeo calefaciunt & desiccant.

VIRES AC IUVAMENTA.

Vrtica mortua lixiuio imposita, flauos reddit capillos capite inde loto. Radix eius in uino cocta, pellit calculum lumborum, uino illo bibito. Contra calculum uesicę, semen prioris efficacius est.

Habet ferè easdem uirtutes quas Aristolochia longa.

B Ad sordida uulnera, Accipe pulueris Vrticę mortuę & Aristolochię æquale pondus, tertiamq; partem uiridis æris, hęc simul cum succo Saniculę, & oleo oliuarum ad emplastri modum permisce, illud sanat inueterata ulcera, sed ad recentia uulnera unguentum album sumere oportet.

Dioscorides de Galiopsi scribit. Est uis & natura folijs, succo, cauli & semini disijciendi durties, carcinomata, abscessus post aures quos parotidas uocant, & furunculos: oportetq; ex aceto bis per diem tepida, emplastri modo imponere. Fouentur & decocto eius utiliter. Faciunt ad ea quę pascendo serpunt, gangrenas & exedentia, cum sale emplastri modo imposita.

DE AQUA VRTICAE MORTVAE.

Hanc destillare oportet in Iunio. Certō prodest contra serpentem phagedenam, mane ac uesperis ex ea, si lauetur & illinatur, & lintheolis si imponatur. Sanat locum scabiosum in corpore hominis, si inde lauetur & illinatur. Mane ac uesperis singulis uicibus duabus aut tribus uncijs pota, medetur albis menstruis foeminarum.

DE VSNEA.

NOMENCLATURAE.

Βρύση

Vinea. Muscus arboris.

Μοψ. Μιγες.

Ec iij

DE HERBIS, CAETERISQVE

ANNOTATIO IN VSNEAM.

C VSNEA à recentioribus uulgò dicitur, quam Dioscorides muscum appellat. A Græcis autem *βρύον* dicitur. Est autem nihil aliud muscus, ut Ruellius docet, quàm cani arborum uilli, quales in fenescence quercu maximè uidemus, sed odore præstantes. Prima laus candidissimis atq; altissimis, secunda rutulis, nulla nigris. In insulis petrisq; nati damnantur, omnesq; quibus palmarum, atq; non suus odor inest. Dioscorides in arboribus, cedro, quercu, populo, muscum inueniri tradit.

DESCRIPTIO.

Muscus multorum est generum, quidam enim nascitur in arboribus odoriferis, ut in malis granatis, quidam in quercubus uel alijs arboribus. Est autem subuiridi colore uel subflauo, inuenitur & in petris: probatissimus inter omnes est, qui in arboribus odoriferis nascitur, & candido est colore, atq; odore iucundo.

TEMPERAMENTVM.

Calidus aut in primo gradu, & siccus in secundo. Confortat cor,

VIRES AC IUVAMENTA.

Muscus in uino decoctus & potus, conciliat somnum.

Sistit omnes sanguinis fluxus. Cum melle temperatus, oreque inde colluto, tollit asperitatem linguæ atq; gutturis.

D Si ex musco in aqua decocto, mulieris pudenda foueantur, tollit dolorem uulvæ.

Sitali decocto mulier insideat, ac inde foueatur, alba menstrua restringit. Muscus & hyssopus in uino decocta, si inde mulier potet, locis muliebribus medetur. Similiter prodest si uaporem inde ab inferiore parte excipiant.

Cum herba paralyti in oleo lini coctus, mitigat dolorem membrorum paralyticorum, si inde inungantur.

In uino decoctus confortat uisum.

DE VVLGAGINE.

NOMENCLATURAE.

Κυκλάμιον.

Cyclaminus.

Panis procinus.

Malum terræ. Vulgago.

Cyclamen. Arthanita.

Bothormarien.

Rapum terræ.

Erdt apffel.

Schweins brodt.

A ANNOTATIO IN VVLGAGINEM.

VVLGAGO à Barbaris appellatur herba quam Dioscorides Cyclaminum uocat. A Romanis Rapum terræ, siue umbilicus terræ dicitur. A recentioribus uocatur Panis procinus, & Arthanita. Qui primi huic plantæ nomen fecerunt, ut Verg. Marcellus inquit, circumactam in orbem eius circinationem contemplati, ἀπὸ τοῦ κύκλου, quasi ab orbe Cyclaminon, id est orbicularem dixerunt, fuitq; hæc prior & antiquior plantæ huius appellatio. A subulcis qui hanc pecori suo gratam esse cognouerunt, Panis procinus est appellata. Habet autem Cyclaminos folia hederæ, purpurea & uaria, in quibus supra infraq; candicant maculæ, cauliculo digitorum quatuor, glabro & folijs carente, folijs in eo purpureis, rosarum effigie, radice corticis nigri, tam lata, ut Rapum uideri possit. Sic eam Dioscorides representauit. Tres huius plantæ species inueniri scribit Antonius Musa.

DESCRPTIO.

Planta hæc folia habet similia Azari folijs, sed molliora tactu, hæc folia sunt incisuris diuisa ad Hederæ terrestris figuram, suntq; uario colore. Radix foris est nigricans atq; rotunda, & in medio pressa instar panis dulciarij, flores sunt colore purpureo. Gaudet humidis agris.

B TEMPERAMENTVM.

Calefacit atq; desiccatur in tertio ordine. Radicis in medicina plurimus est usus. Eam in autumnno colligi oportet, & in taleolas sectam filo trajici & suspendi, sicariq; ad radicis gladioli modum.

VIRES AC IUVAMENTA.

Radix expurgat & aperit obstructions.

Cum aqua sumpta, discutit tumorem alui, pellitq; mala Phlegmata, unde hydrops originem trahit.

Itidem pota, potenter trahit menses mulierum.

In uino pota, pellit uenenum.

Succus huius herbæ naribus inditus, mundificat caput.

Radix præ omnibus alijs radicibus, locos muliebres expurgat, in potu sumpta.

Eadem in taleolas secta lineoque panno indita, & ad pessi formam, mulierum pudendis subdita, educit inde magnam illuuiem, beneq; mundificat, mouetq; menstrua.

Vinum in quo Cyclaminus decoctus est, facit ad oppilationem lienis.

Cyclaminus in puluerem contritus, & linamentis inditus uulnibus uel fistulis, erodit gangrænam.

Idem puluis naribus inditus, erodit carcinoma, quod nares ob-
sedit.

DE VVA VERSA.

C

NOMENCLATURAE,

Σρύχου & μανικός.

Solanum furiosum;

Vua lupina.

Vua canina.

Vua uersa.

Dolwurz.

Einbeer.

D

ANNOTATIO IN VVAM VERSAM.

VVA uersa uulgò ab Herbarijs dicitur, est autem, ut Antonius Musa, Iacobus de Manlijs, ac Ottho Brunsfellius testantur, quartum genus Solani, quod apud Dioscoridem *σρύχου & μανικός*, id est Solanum furiosum appellatur. A nonnullis, Vua lupina seu canina dicitur. Sunt qui uuam morellam à colore quum grana maturerint, uocent.

DESCRIPTIO.

Hæc planta caulem habet crassum & excelsum, folia eius Betæ similia, in caule ferens nigros acinos habentes folliculos, qui retro inuersi sunt. Radix crassa & magna est intra terram, gaudetq; nasci in syluis, ubi uetustæ fagi amputatæ sunt, & truncus putridus est.

TEMPERAMENTVM.

Herba atq; radix calefaciunt in secundo gradu, facit ad calorem corporis tam foris quàm intus, uerum generat & auget Melancholiam, quapropter isti hanc herbam & radicem uitabunt.

VIRES

A VIRES AC IUVAMENTA.

Quicumq; ingentes habet calores, bibat ex hac radice cum aqua hordei aut Endiuia, nam ualde refrigerat.

Quaecunq; mulier hac herba utitur, facile incidit in phrenesim. Propterea omnes homines, qui natura sunt frigidi atq; sicci, hanc herbam uitabunt, & inprimis mulieres, quia cerebrum earum est frigidum.

DE ZEDOARIA.

NOMENCLATURAE.

Zedoaria. Sitwen.

ANNOTATIO IN ZEDOARIAM.

ZEDOARIA inter radices aromaticas numeratur. Est autem medicina ab Arabibus inuenta. apud Græcos quid sit, nondum medicis constat. Ruellius de ea ad hunc modum scribit. Zedura alijs Zaduara, radix est teres, Aristolochia rotundæ non absimilis, sapore & colore Gingiberis: hanc ad nos India mittit. Officinæ & medicorum uulgus Zedoariam eam nominat. Nostræ autem ætatis medici ferè hac radice contra pestilentis cœli contagia utuntur.

B TEMPERAMENTVM.

Zedoaria calefacit in tertio ordine, & desiccatur in secundo. Est autem radix herbæ nascentis ultra mare. Hæc radix decem annis durat synceris uiribus. Magnamq; habet uirtutem calefaciendi natura frigidus, estq; ipsa radix rotunda, & odorẽ Gingiberis præbet.

VIRES AC IUVAMENTA.

Hæc radix grauem odorem quem allium, cepa, uel uinum exci-
tauit, repellit. Graueolentiam quoq; oris emendat, manducata.

Eadem sumpta prodest contra uenenum, & inprimis cum pestis grassatur, tum radice huius semidrachma in ore contineri debet, quando quis proditurus est in publicum, & apud homines uersari uult, tum præseruat à pestilente & noxio aère.

Zedoaria confortat cor, & bonum generat sanguinem, malumque repellit.

Facit ad imbecillitatem stomachi, concoctionem adiuuat, appetentiamq; ciborum excitat, calefacitq; omnia interiora membra, si quis inde bibat, uel in ouo sumat.

In uino decocta auxiliatur contra tussim ex frigida materia pro-
uenientem, prodest contra dolorem stomachi, & intestinorum ex frigida intemperie & flatu exortum. Conditum factum ex Zedoaria & Galanga, & cum aceto temperatum, edendi desiderium inducit.

Zedoaria,

DE HERBIS, CAETERISQUE

C Zedoaria, ut Ruellius docet, secundam & calfacientium & exiccantium sedem obtinet, corpus latiore sagina reficit, flatus discutit, graue uirus animæ, quod allium, cepa, uel uinum excitauit, abigit: uenenatis moribus opitulatur. Crassiorem uentris spiritum digerit: aluum retinet: abscessus uteri soluit, uomitiones cohibet: & colicos mulcet cruciatus.

DE ZINGIBERE.

NOMENCLATURAE.

Zyngiber.

Zingiber.

Gingiber.

Zingiberi.

Jngber.

ANNOTATIO IN ZINGIBER.

D **Z**INGIBER Romani pariter Græcis dicunt, plurimum in Arabia & apud Troglodytas nascitur, ut Dioscorides testatur. Qui Gingiberim uiderunt in India, hac facie representant, ut Ruellius scribit. Radix geniculatis serpit internodijs, crebroq; ex ijs & ex acumine nouas radices spargit, folia bis terue in anno fundit arundinacea, sed quæ in breuiorem exilitatem fastigiantur, in totum gramen dicunt æmulari, nec quicquam in ea regione frequentius inueniri. Oportunum legendi tempus cum folia inaruerint, alioquin & teredinibus obnoxium est, & carie tentatur.

TEMPERAMENTVM.

Zingiber calefacit in tertio ordine & humectat in primo.

Gingiberis uirtus calida est & sicca, ut inquit Platina, licet aliqua ex parte ad corruptionem tendat cum putrescat, ut lignum tineæ corrosum. Probatissimum est, quod intus omnino candidum est, neq; perforatum, bonum habebit odorem, acremq; saporem ad piperis modum. Bonitate antecellit quod ex India uenit.

Gingiber maximè calefacit, humiditatem in se continet, quare non diu durat, si in loco humido asseruetur.

Durat autem duos annos integra & incorrupta uirtute. Valde accommodatum est frigido stomacho.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Qui laborat dolore dentium, accipiat radices Gingiberis easque minutim conscindat, atq; in uino decoquat, eoq; calido si os ieiunus colluat, tum opem præstat.

Vertigini

A Vertigini medetur, si cibo admisceatur. Zingiber pondere semiuncia uespero quando iturus es cubitum, uno hausto sumptum, expellit malos humores per sudorem, si modo post mediam noctem, uestibus bene tectus, sudaueris.

Omnibus hominibus Zingiber conducit, qui intus refrigerati sunt.

Vinum in quo Zingiber & Cyminum decocta fuerint, facit ad dolorem stomachi, & intestinorum ex flatu prouenientem, etiamq; concoctionem adiuuat.

Arabes recens Zingiber saccharo condiunt, ad stomachi frigiditates præcipuum.

τέλει θεω δόξα.

FRANCOFORTI, Apud Christianum Egenolphum
Hadamarium, ANNO M. D. XL.
Mense Martio.

Virgini medice, si choro dicitur, in
amantibus, et in quibusdam, in
rebus, in quibus, in quibus, in
omnibus, in quibus, in quibus, in

Virgini medice, si choro dicitur, in
amantibus, et in quibusdam, in
rebus, in quibus, in quibus, in
omnibus, in quibus, in quibus, in

Virgini medice, si choro dicitur, in
amantibus, et in quibusdam, in
rebus, in quibus, in quibus, in
omnibus, in quibus, in quibus, in

Virgini medice, si choro dicitur, in
amantibus, et in quibusdam, in
rebus, in quibus, in quibus, in
omnibus, in quibus, in quibus, in

Virgini medice, si choro dicitur, in
amantibus, et in quibusdam, in
rebus, in quibus, in quibus, in
omnibus, in quibus, in quibus, in

Virgini medice, si choro dicitur, in
amantibus, et in quibusdam, in
rebus, in quibus, in quibus, in
omnibus, in quibus, in quibus, in

Virgini medice, si choro dicitur, in
amantibus, et in quibusdam, in
rebus, in quibus, in quibus, in
omnibus, in quibus, in quibus, in

Virgini medice, si choro dicitur, in
amantibus, et in quibusdam, in
rebus, in quibus, in quibus, in
omnibus, in quibus, in quibus, in

Virgini medice, si choro dicitur, in
amantibus, et in quibusdam, in
rebus, in quibus, in quibus, in
omnibus, in quibus, in quibus, in

